תלמוד בבלי · אחרונים · קרן אורה · סדר קדשים

קרן אורה על זבחים

רבי יצחק מינקובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרן אורה על זבחים

רבי יצחק מינקובסקי

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרן-אורה-על-זבחים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פתיחה 7
פרק א - כל הזבחים 13
דף ב. 13
דף ב: 16
דף ג. 29
דף ג: 33
דף ד. 35
דף ד: 37
דף ה. 41
דף ה: 45
דף ו. 48
דף ו: 52
דף ז. 53
דף ז: 58
דף ח. 61
דף ח: 64
דף ט. 69
דף ט: 73
דף י. 78
דף י: 80
דף יא. 81
דף יא: 83
דף יב. 85
דף יב: 91
דף יג. 99
דף יג: 100
דף יד. 102
דף יד: 106
דף טו. 108
דף טו: 115
פרק ב - כל הזבחים 116
דף טז. 119
דף טז: 122
דף יז. 124
דף יז: 129
דף יח. 131
דף יח: 132
דף יט. 135
דף יט: 138
דף כ. 140
דף כ: 143
דף כא. 147
דף כא: 152
דף כב. 155
דף כב: 159
דף כג. 161
דף כג: 162
דף כד. 164
דף כד: 165
דף כה. 168
דף כה: 169
דף כו. 171
דף כו: 174
דף כז. 177
דף כז: 180
דף כח. 180
דף כט. 182
דף כט: 183
דף ל. 187
דף ל: 191
דף לא. 192
דף לא: 194

פרק ג - כל הפסולין 195
דף לב. 195
דף לב: 196
דף לג. 198
דף לג: 201
דף לד. 203
דף לד: 205
דף לה. 207
דף לה: 209
דף לו. 210
דף לו: 214
פרק ד - בית שמאי 215
דף לז. 216
דף לז: 219
דף לח. 221
דף לח: 221
דף לט. 223
דף לט: 224
דף מ. 225
דף מ: 225
דף מא. 225
דף מא: 226
דף מב. 227
דף מב: 229
דף מג. 232
דף מג: 234
דף מד. 234
דף מד: 235
דף מה. 237
דף מה: 239
דף מו. 240
דף מו: 240
דף מז. 242
פרק ה - איזהו מקומן 242
דף מח. 243
דף מח: 243
דף מט. 244
דף מט: 245
דף נ. 245
דף נ: 245
דף נא. 246
דף נא: 246
דף נב. 247
דף נב: 247
דף נג. 247
דף נד. 248
דף נה. 249
דף נה: 250
דף נו. 250
דף נו: 253
דף נז. 254
דף נז: 254
פרק ו - קדשי קדשים 255
דף נח. 255
דף נח: 256
דף נט. 256
דף ס. 259
דף סא: 261
דף סב. 261
דף סב: 263
דף סג. 263
דף סג: 264
דף סד. 266
דף סד: 266

דף סה. 267
דף סה: 269
דף סו. 272
פרק ז - חטאת העוף 273
דף סו: 275
דף סז. 275
דף סז: 278
דף סח. 278
דף סח: 279
דף סט. 281
דף סט: 283
דף ע. 286
דף ע: 289
פרק ח - כל הזבחים 291
דף עא. 295
דף עא: 296
דף עב. 298
דף עג. 299
דף עג: 301
דף עד. 302
דף עד: 306
דף עה. 308
דף עה: 308
דף עו. 310
דף עו: 310
דף עז. 311
דף עז: 315
דף עח. 316
דף עח: 322
דף עט. 326
דף עט: 328
דף פ. 329
דף פ: 330
דף פא. 332
דף פא: 333
דף פב. 335
דף פב: 336
דף פג. 338
פרק ט - המזבח מקדש 339
דף פג: 339
דף פד. 340
דף פד: 342
דף פה. 344
דף פה: 345
דף פו. 347
דף פז. 352
דף פח. 355
דף פח: 357
פרק י - כל התדיר 358
דף פט: 358
דף צ. 360
דף צ: 361
דף צא. 364
דף צא: 366
דף צב. 368
פרק יא - דם חטאת 368
דף צב: 371
דף צג. 373
דף צג: 374
דף צד. 376
דף צד: 376
דף צה. 378
דף צה: 379
דף צו. 382

דף צו: 383
דף צז. 386
דף צז: 387
דף צח. 390
דף צח: 392
פרק יב - טבול יום 392
דף צט. 392
דף צט: 394
דף ק. 396
דף ק: 398
דף קא. 399
דף קא: 400
דף קב. 401
דף קב: 402
דף קג. 403
דף קד. 404
דף קד: 407
דף קה. 409
דף קה: 412
דף קו. 414
פרק יג - השוחט והמעלה 414
דף קו: 414
דף קז. 415
דף קז: 418
דף קח. 420
דף קח: 422
דף קט. 426
דף קט: 426
דף קי. 430
דף קי: 432
דף קיא. 436
דף קיא: 438
דף קיב. 439
פרק יד - פרת חטאת 439
דף קיג. 440
דף קיג: 441
דף קיד. 441
דף קיד: 443
דף קטו. 444
דף קטו: 444
דף קטז. 446
דף קטז: 448
דף קיז. 449
דף קיח. 452
דף קיח: 453
דף קיט. 453
דף קיט: 457
דף קכ. 462

פתיחה

טרם בואי לפרש מס' זבחים אבאר קצת דין זביחה ושאר עבודות במחשבה לשמה בקודש ובעלים כי הלכה עמוקה היא בכלל ובפרט השי"ת יאיר עיני ויורני בדרך אמת פרטי הלכה זו רבים הם:

א) דין שלא לשמה בכל הקדשים. בשינוי קודש:

ב) דין שינוי בעלים. בכל הקדשים:

ג) חטאת ופסח דיצאו מכלל כל הקדשים לפסול שלא לשמה:

ד) בין פסח לחטאת גופא. אם יש חילוק ביניהם:

(**וזה החלי בעז"ה**).

אמרינן בריש שמעתין דרבא רמי מ"ש זבחים דסתם כשר כל שלא חישב שלא לשמו ודייק מד' ר' יוסי דאמר לקמן אף מי שלא היה בלבו כו'. ובגירושין סתם פסול. עד שיכוין לשם אשה זו ודייק לה ממתניתין דהכותב טופסי גיטין. ומשני זבחים סתמן לשמה קאי אשה סתמא לאו לגירושין עומדת וצריך לדקדק בסברא זו. מנלן לחלק בכך. כיון דקראי דזבחים וגירושין בחד לישנא נאמר. הכא נאמר ואם זבח שלמים כו' שתהא זביחה לשם שלמים. והתם נאמר וכתב לה לשמה. וצריך לומר דמסתברא לאוקמי קרא דזבחים דבעינן זביחה לשם שלמים. לאו לאשמעינן דצריך שיכוין לשם שלמים כיון דסתמן לשמה קאי. פי' דהמעשה עצמה כמו הזביחה והזריקה נעשית בהכשר ומפני חסרון כוונה אין לפוסלה. וכי אתי למעוטי דווקא אם מכוין בה לזבח אחר אבל בגירושין דאשה לאו לגירושין עומדת ואין מצותה בכך. והתורה אמרה שיכתוב לשמה מסתברא דאתי לאשמעינן דבעינן כוונה לגירושין ולגירושין דידה. ואם לא נכתב לשמה הוי כנייר בעלמא תדע דאפילו מכוין בקדשים מחשבה שלא לשמה כמו לשם חולין כשירה וכדאיתא בשמעתין. והיינו דלא אימעוט אלא לשם זבח אחר דקרוב לחול עליו שם הזבח שחושב לשמו ומש"ה לא עלו לבעלים אבל מחשבת חולין בטילה היא והוי כלא חישב כלל דכשירה. והיינו טעמא נמי דאיצטריך קרא למתעסק בקדשים. ולכאורה למה לי קרא הא זה גרע מסתמא כדאמרינן לענין גט דלהתלמד גרע מסתם וא"כ ממילא מיפסיל מתעסק משום פסול מחשבה. ולפי הנ"ל ניחא כיון דלא בעינן מחשבה לשמה כל שלא חישב לזבח אחר הוי כסתם אפילו חישב איזה מחשבה אחרת. אלא דהא דאמרינן דילמא להתלמד שאני. היינו למאי דבעי למימר בסתם כשר בגט נמי. ואפ"ה אתי ליה שפיר פסול דלהתלמד. ואמאי כיון דס"ד השתא דגט דומה לזבחים דלא מיפסיל אלא לשם אשה אחרת. א"כ להתלמד נמי ליכשר כמו מתעסק בקדשים אי לאו קרא דלרצונכם.

ואין לומר דלהתלמד גרע דלא נתכוין לשם כריתות כלל. הא מתעסק נמי אפי' לא נתכוין לשם זביחה כלל היה כשר אי לאו קרא דלרצונכם כמש"כ התוס' ז"ל בסוף פרק ב"ש וה"נ אפילו כתב להתלמד אמאי פסול כיון דלא בעינן מחשבה לשמה כלל כ"א שלא יכוין לאשה אחרת וי"ל דלבתר דגלי רחמנא בקדשים דמתעסק פסול אע"ג דסתמא כשר ה"נ בגט אפילו נימא דסתם כשר מ"מ להתלמד פסול אלא דא"כ יקשה קצת הא דתנן יתר על כן כתב לגרש כו' ונמלך משמע דלהתלמד מסתבר יותר לפסול. והא איכא למימר איפכא דכתב לגרש כו' ונמלך מסתברא לפסול כיון שנכתב לשם אשה אחרת כמו בקדשים דלא מיפסיל אלא בהכי ומתעסק לא היה פסול אי לאו קרא דלרצונכם. והכי אמרינן בהדיא בעירובין לענין מגלת סוטה דהיכא דנכתבה להתלמד יש להכשיר יותר מאם נכתבה לאשה אחרת וראיתי להתוס' ז"ל בריש פ' כל הגט שדקדקו כנ"ל ובעירובין האריכו יותר לישב הא דלענין מגילת סוטה איכא מאן דמכשר למחוק לה מספר תורה כיון דסתמא נכתבה. ולענין גט פסול. ויותר מזה אשכחן אפילו כתב לשמה בלי רשות הבעל פסול דזה לא חשיב לשמה ע"ש מש"כ והיה נראה דיש לחלק בין מגילת סוטה לגט. הך סברא גופא דאמרינן הכא בין זבחים לגט דסוטה ג"כ סתמא עומדת לכתיבת מגילה ולהשקותה. ולהכי ס"ל להאי תנא דלא אימעיט אלא אם נכתבה לסוטה אחרת. אבל סתמא כשירה ולא בעינן כוונה לשמה אבל גט דבעינן כוונה לשמה להכי פסול בכל גוונא אפי' כתב לשמה כל שלא צוה הבעל ואינה עומדת לגירושין זה לא חשיב לשמה. אבל אין זה מוכרח וכמש"כ התוס' ז"ל דאשה אפילו זינתה תחת בעלה אינה עומדת לגירושין דאינו מחוייב לגרשה. וה"נ מגילת סוטה הרשות ביד הבעל שלא להשקותה. הן אמת דד' התוס' ז"ל אינם מוכרחים דאטו באלו שכופין אותו להוציא נימא דסתמא לשמה קאי אלא וודאי הכי קאמרינן דבאשה דסתמא לאו לגירושין עומדת אמרינן דקרא אתי לאשמעינן דבעינן כוונה לשמה. וכיון דבעינן כוונה לשמה ממילא הדין כן בכל הנשים. אבל קדשים דסתמן לשמה קאי לא ילפינן מקרא דבעינן כוונה לשמה אלא שלא יכוין לזבח אחר. וא"כ אכתי איכא למימר דסוטה הוי סתמא לשמה אבל גם זה אינו דאטו לב"ש דאין לגרש אא"כ זינתה נימא דסתמא לשמה קאי. אלא וודאי עיקר מילתא כמש"כ דהכא בזבחים המעשה עצמה בהכשר נעשית וכוונה לא מעכבא. אבל גט אין זה מעשה בגופה שיהיה עומדת לזה. והצריכה התורה שתהיה הכתיבה לשמה דווקא וה"ה מגילת סוטה לא הוי מעשה בגופה וליכא למימר בה סתמא לשמה קאי. כללא דמילתא בגט בעינן דווקא כוונה לשמה אבל בזבחים הא דילפינן מקרא שתהא זביחה

לשם שלמים היינו למעוטי לשם זבח אחר אבל לא שיכוין בה לשמה. ואפילו חישב מחשבה אחרת כגון לשם חולין כשירה ועלתה לבעלים:

ואכתי איכא למידק אי בעינן כלל מה"ת שיחשב לשמה. דלכתחילה וודאי משמע שצריך מחשבה לשמה. וכדתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח כו'. אבל לא מה"ת הוא דהא לר' יוסי משמע דלכתחילה ג"כ אין צריך לחשב ותנאי ב"ד הוא. ואפילו לשיטת התוס' ז"ל דתנאי ב"ד הוא שלא יאמר לשמו בפה. אבל מחשבה צריך מ"מ כיון דסתמא לגמרי ג"כ כשר. ש"מ דלא בעינן כוונה לשמה כלל מה"ת. ועי' לקמן בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל שנ' שפי' הא דלשם ששה דברים כו' קאי אבעלים. וס"ל לת"ק דבעלים ג"כ צריך שיחשבו בכל אלו הדברים. ואתי ר' יוסי לאפלוגי ואמר דבעלים לא יחשבו כלל שאין מחשבה הולכת אלא אחר העובד ופשטא דלישנא דמתניתין משמע כפי'. דלפי' רש"י ז"ל הא דמסיים שאין המחשבה כו' דחוק הוא קצת ע"ש. אלא דלפי' קשה היכי מוכח הש"ס מינה דסתמא כשר כיון דאבעלים קאי ומחשבת בעלים לא נצרכה כלל לדידן. אבל כהן העובד אפשר צריך שיחשוב לשמה ועוד דלמה ליה תנאי ב"ד לזה. דאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד הא מעיקר הדין הוא כן. ואפילו מחשב שלא לשמו או מפגל לאו כלום הוא. אלא די"ל דחדא בחברתא מתרצא דביטול מחשבת בעלים מתנאי ב"ד הוא ויש כח בידם להוציא הקרבן מרשותו. לענין זה שלא יועיל מחשבתו ותקנו כן מפני שחששו שמא יאמרו הבעלים שלא לשמו. דלכהן לא חששו דכהנים זריזים הם ולהכי תקנו שלא יחשב כלל. ושפיר דייק מינה דסתם כשר דאי סתם פסול אטו משום חששא דשמא יאמר שלא לשמו יתקנו שלא יחשב כלל דמיפסיל ביה וודאי אלא ש"מ דסתמא כשר לכ"ע בין בבעלים בין בכהן. להכי תקנו בבעלים שלא יאמר כלל כדי שלא יבא לידי מכשול. וביטלו מחשבתו לגמרי אפי' במחשבה שלא לשמו. ויתיישב בזה קושית התוס' ז"ל בד"ה קיימי ב"ד כו' ועדיין צ"ע ויבואר עוד לקמן במקומו שם אי"ה:

עכ"פ זה ברור דליכא מצוה מה"ת לחשב לשמה דאי מה"ת צריך שיחשב לשמה מנלן לחלק דאם לא חישב לשמה עלו לבעלים ובמחשבה שלא לשמו לא עלו לבעלים כיון דמחד קרא נפקא תרווייהו. וא"כ קשה לי מ"ש מכל מצות התורה דאיכא מ"ד דצריך כוונה. ומ"ש עבודת קדשים דלכ"ע לא בעי כוונה. ור' יוסי גופא ס"ל במצות דצריך כוונה כדמשמע בערבי פסחים. והכא בקדשים אמר דלא בעינן כוונה ולכאורה כל המצות סתמן לשמה קאי כיון דעושה המעשה בגופה כהכשירו. וכ"כ התוס' ז"ל דסתם מילה לשמה קאי וכי בעינן גבי מילה לשמה היינו לאפוקי לשם הר גריזים. ור' יוסי גופא מתמה שם בע"א היכן מצינו מילה לשמה ומ"ש משאר מצות דצריכות כוונה לר' יוסי.

ובכתיבת ס"ת כתבו התוס' ז"ל שם דסתמא לאו לשמה קאי וצריך שיאמר שכותב לשמה ובגיטין פ' השולח נראה מד' דס"ת הוי סתמא לשמה. וע' במרדכי בהל' ציצית שהאריך בזה ע"ש. ולא מצאתי כעת שרש דבר מזה דמצות צריכות כוונה ומנלן דאפי' דיעבד לא יצא. והיה נראה דמסברא הוא דאמרינן הכי. דכל שאין מתכוין לצאת מתעסק בעלמא הוא. ומתעסק לכ"ע לא יצא כדתנן בר"ה גבי שופר. וכן אם נטל לולב לשחק בו לא מינכר מצותו דעביד אינש לטלטל לולב ולתקוע שופר לעצמו דרך שחוק בעלמא ובמה יוודע כי עשה מצות קונו. אם לא בכוונתו לשם מצוה. וליכא למימר בהו סתמא לשמה. משא"כ זביחה וזריקה בקדשים דמעשה גמורה היא. ואינה נעשית בדבר הרשות. וכן מילה בהא אמרינן דסתמא לשמה קאי. ואין צריך כוונה והיינו דאיצטריך קרא למתעסק בקדשים. וגבי מצות משמע דלכ"ע לא יצא במתעסק והיינו משום דלא מינכר מצוה כלל. ומצינו להרמב"ם ז"ל שחילק בזה וכתב גבי מצה דאינה צריכה כוונה וגבי שאר מצות כ' דצריך כוונה. וכ' הראשונים ז"ל דמצה שאני דקום אכול מצה אמר רחמנא והא קאכיל וכ' עוד דומיא דמתעסק בחלבים דחייב שכן נהנה ה"נ הרי נהנה. וע"ז יש לדקדק דמתעסק גמור נראה דבמצה נמי לא יצא. כגון אם נתכוין לבשר והוי מצה כמו למ"ד דכל מצות אין צריכות כוונה מ"מ מתעסק לא יצא ועי' בר"ן ז"ל בר"ה שכ' דה"ה אם נשכח ממנו יו"ט ודומה שהוא חול דלא יצא לכ"ע. ולדעתי צ"ע דזה הוי כמו לשם חולין בקדשים דחשבינן לה כסתמא. ומתעסק לא הוי אלא אם לא נתכוין לאותו מעשה. אבל אם דומה שהוא חול הוי שוגג כמו לענין שבת דחשיב שוגג. אלא דזה דומה למשום חולין דחשיב מתעסק גבי קדשים. ואכתי לא דמי לגמרי דמשום חולין שפיר הוי מתעסק בשחיטת קדשים דלא עלה על דעתו שזה קדשים והטעות הוא בגופא דדיבחא אבל גבי מצה הרי לאכילת מצה מכוין רק שנחסר ממנו כוונת המצוה מפני שלא ידע שהוא יו"ט אפשר זה לא הוי רק חסרון כוונה. וקצת ראיה לזה מהא דסוכה דפטר ר' יוסי אם הוציא הלולב לר"ה משום דבמצוה קעסיק. ואשכחינן התם גווני שלא יצא בו בנטילה ראשונה ואמאי לא מוקי לה ששכח שהוא יו"ט אבל ז"א דהא עיקר הפטור הוא משום שהוציא ברשות הרי דידע שהוא יו"ט ועכ"ז הדבר צל"ע:

והר"ן ז"ל בר"ה כתב עוד בשם הראשונים ז"ל דאם נתכוין שלא לצאת ג"כ לא יצא לכ"ע וחייליהו מהא דנקט כסא דחמרא ושכרא כו' ע"ש ובד' התוס' ז"ל בברכות שם. וגם בזה נבוך אני לדעתי כי מה בין לשם חולין או שלא לצאת אלמא דהיכא דאין צריך כוונה לא איכפת לן אם מחשב אפילו מחשבה אחרת כל שאינה בת מינה. ובנקט כסא דשכרא כו' שאני דהוי כמו הכא דמחשב מחשבה אחרת בת מינה. ועי' בשאג"א ז"ל בר"ה שהאריך

ג"כ בזה ועיין בר"ן ז"ל שומע מן המתעסק. והנה בר"ה פ' ראוהו ב"ד מסקינן דלעבור בבל תוסיף בזמנו לא בעי כוונה. והיינו דאמר ר' יהושע דאין ליתן במתן ד' משום דעבר בבל תוסיף ור"א אמר דלא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו וכ' התוס' ז"ל לקמן דף ע"ט ע"ב דעיקר טעמו של ר"א משום דליכא בל תוסיף דרואה אני כאלו הוא מים. ומאי אהני הא דרואין כאילו הם מים כיון דאין צריך כוונה ואפילו נתן לשם מים יצא כמצותו. וא"כ בל תוסיף נמי עבר כיון דלעבור בזמנו לא בעי כוונה. ע"כ נראה דר"א לא שרי לשם עצים ומים אלא באיסור מזבח כמו כל שממנו לאישים כו'. דאלו לא נאסרו אלא בהעלאה לריח ניחוח. אבל לשם עצים ומים שרי אבל מתן ד' במתן אחת דאיסורו משום בל תוסיף אפי' לשם עצים ומים איכא בל תוסיף. כמו עיקר המצוה דלא בעי כוונה. ולא יצא בל תוסיף דמזבח מכלל כל בל תוסיף דעלמא וכי היכי דבעלמא עבר גם בלא כוונה ה"נ באיסור בל תוסיף זה עובר אפילו בלא כוונה. וראיתי בשאג"א בר"ה ד' כ"ט שהקשה על ר"ז דס"ל דמצות צריכות כוונה וא"כ כש"כ דלעבור בעי כוונה וא"כ תיקשי ליה מד' ר' יהושע דאמר דעובר בבל תוסיף גם בלא כוונה. וכש"כ דמצוה עצמה אינה צריכה כוונה. ע"ש ולא הבנתי קושיא זו דהא בזריקת דמים לכ"ע לא בעי כוונה וכמו שכתבתי לעיל ושפיר קאמר ר"י דעובר בבל תוסיף בלא כוונה. אבל שאר מצות דהם עצמן צריכות כוונה ה"נ דלא עבר בבל תוסיף אלא בכוונה. וע"ש עוד שכ' לחלק בין מצות לקדשים ומילה כעין סברא שכ' לעיל. ועי' לקמן דף פ"א ע"ב תוס' בד"ה נתן בחוץ ואח"כ נתן בפנים דכשר היינו דנתן הפנימים בחוץ לשם מים. דאל"ה מזבח החיצון לפני מים כמקומו דמי. ולפי הנ"ל אכתי תיקשי אפי' נתן לשם מים ג"כ יתכפר כיון דזריקה לא בעי כוונה ואפילו נתן לשם חולין כשר. ואם יהיה ה' בעזרי לבא לעומק הלכות אלו יבואר יותר בעזרתו:

ומה שדקדקתי לעיל למה לי קרא למתעסק הא זה גרע מסתמא י"ל דמשום פסול מחשבה לא מיפסיל דהא הוי עקירה בטעות. דלא הוי עקירה אפילו בפסול גמור שלא לשמו וכ"ז יתבאר לפנינו בס"ד ולא כתבתי בזה אלא ריש מילין:

והנה מחשבת שינוי בעלים דין אחד לה עם שינוי קודש וסתם נמי כשר דסתמא לשם בעלים עומדת אלא דשינוי בעלים לא פסיל אלא בזורק לשם אחר. או שוחט ע"מ לזרוק דעיקר שינוי בעלים בכפרה הוא כדאמרינן בגמרא. אבל הרמב"ם ז"ל בפ' י"ג וט"ו מהלכות פהמ"ק מסתם לה סתומה. וכמעט מבואר בדבריו דשינוי בעלים פסיל ג"כ בכל ד' עבודות ע"ש וכבר תמה ע"ז המשל"מ ז"ל שם בפט"ו. וכן לענין מחשבת ערלים בפסח מבואר בד' התוס' ז"ל דלא פסול בשחיטה אלא ע"מ שיתכפרו בו ערלים. ובד' הרמב"ם

ז"ל בה' ק"פ מבואר דבשחיטה לחוד גם כן פוסל מחשבת ערלים. וכ"ז צריך עיון גדול ויתבאר במכילתין בעז"ה:

ופסח וחטאת יצאו מכלל כל הקדשים ופסולים במחשבה שלא לשמו. וכדילפינן מקראי בגמרא אבל כ"ז במחשבה שלא לשמו אלא לשם זבח אחר. אבל שוחט לשם חולין בכל הקדשים כשירים אפילו בחטאת דמחשבה דלאו מינה לא מחריב בה. אלא דלקמן סוף פ' ב"ש מסקינן דאפילו לשם חולין נהי דכשרים מ"מ לא עלו לבעלים לשם חובה ולפ"ז הא דלאו מינה לא מחריב בה לא שייכא אלא גבי חטאת דפסול שלא לשמו ובלאו מינה כשר הוא ואינו מרצה. אבל בשאר זבחים ליכא נפ"מ בין מינה או לאו מינה דבתרווייהו לא עלו לבעלים. ויש לדקדק מנלן לחלק דלענין ריצוי לבעלים אפילו דלאו מינה מחריב בה. ולענין פסול דלאו מינה לא מחריב בה. וי"ל דילפינן לה מקרא קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין. ולא ילפינן אלא דאין מחללין היינו לפסול גמור אבל מ"מ לא עלו לבעלים. וה"נ מיבעי לן אליבא דשמעון אחי עזריה דיליף מהאי קרא דבמורם מהן אין מתחללין אי כשירים ומרצים או אין מרצים ונהי דשם הוא בעיא דלא איפשיטא הכא לשם חולין פשיטא לן דלא עלו לבעלים דמ"מ מחשבה אחרת היא ולשם חולין גרע מלשם זבח אחר. כדבעינן למילף בק"ו בשמעתין ומחילול גמור הוא דמיעטיה רחמנא. אבל לא לרצויי:

ואכתי איכא למידק כיון דלאו מינה נמי מחריב בה לענין זה דאינו עולה לבעלים. א"כ מאי פריך הש"ס ברישׁ מכילתין מהא. דהכא לשם חולין כשר ובגט פסול אפי' לשם כותית ומאי קושיא כיון דהכא מהני שלא לעלות לבעלים. גבי גט שפיר הוי מחשבה אפי' לפוסלה. ועוד דקאמר התם דל חולין מנייהו הוי ליה סתמא משמע דמחשבה לשם חולין לא מחריב בה מידי והוי כסתם לחוד. וכ"ז יתבאר יותר בס"ד:

ומפשטא דשמעתא נראה דפסח וחטאת שוין להאי דינא בלשם חולין ובפסח נמי כשר ולא עלו לבעלים. אבל הרמב"ם ז"ל מחלק בין חטאת לפסח דבפסח אפילו לשם חולין פסול. וכבר עמד ע"ז הברה"ז ז"ל מנלן לחלק ביניהו. ולכאורה היה נראה בטעמו של הרמב"ם ז"ל משום דגבי פסח לא שייך כלל האי מילתא דכשר ולא עלו. דא"כ הפסח נאכל שלא למנויו כיון דלא עלה לבעלים ולא מצינו פסח נאכל שלא למנויו. וכל שלא עלו לבעלים ממילא מיפסיל אבל לא משמע הכי בגמרא דבעינן קרא גבי פסח לעיכובא אבל מחד ה"א דאינו אלא למצוה ככל הזבחים ולא עלו לבעלים. וכן מבואר בד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' ק"פ גבי מחשבת אוכלין בזריקה דהפסח כשר ואין הבעלים יוצאין בו ע"ש הרי דמצינו בפסח כשר ולא עלו. הן אמת דדבריו ז"ל נפלאו ממני דבהדיא איתא בכיצד

צולין ד' ע"ח בהאי דינא הפסח כשר ואדם יוצא בו ידי חובתו. והוא ז"ל כתב בהיפך. ואין לומר דכך היה נוסחתו בברייתא שם דא"כ מאי קאמר הש"ס התם לימא ר"נ היא דאמר אכילה לא מעכבא. ומה ענין זה להא דר"נ הא דפסק נאכל אלא דאין עולה לבעלים מפני מחשבת הזריקה שלא לאוכליו אם לא שנאמר דס"ד דלר' נתן דאמר אכילה לא מעכבא. אתיא ליה שפיר דמחשבת אוכלין לא פסלי. כיון דלא מעכבא אכילה כלל. ועי' תוס' ז"ל שם בד"ה לימא ר' נתן היא. ומ"מ תמיה גדולה היא על נושאי כליו ז"ל שלא הרגישו בזה דבמקורן של דברים מבואר ההיפוך. ואולי טעות נפל בדברי הרמב"ם ז"ל. וצ"ל ואדם יוצא בו ידי חובתו. אלא דכך נראה סברתו בכל הני דאמרינן דלא הוי מחשבה וכשר מ"מ לא עלו לבעלים. וכן כתב גבי שוחט חטאת לשם מי שמחוייב עולה כשר ולא עלו לבעלים ויתבאר כל זה במקומו בס"ד:

ואחר כל הנ"ל הא דקשיא לי מ"ש דפסח לשם חולין ג"כ פסול והיה נראה דלשם חולין הוי כמו שלא לאוכליו דבחולין לא שייך אוכלין ומנויין. והא דאיצטריך קראי לעיכובא בפסח היינו בשאר עבודות. והדברים עתיקים צריכין ביאור רחב יעזרני ה' לבוא אל עומק ההלכה שם בפירקין:

פרק א - כל הזבחים

דף ב.

משנה אלא שלא עלו לבעלים כו'. עי' בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל שכ' לדייק מלשון לבעלים דגם שינוי קודש לא פסיל אלא בקרבן יחיד. אבל בקרבן ציבור לא פסיל דקרבנות ציבור סכין מושכתן למה שהן. וכן כתב הרע"ב ז"ל. והוא דבר פלאי דבהדיא אמרינן לקמן דשינוי קודש ישנו בציבור כביחיד. וכן מבואר במכילתין ובמנחות בכמה מקומות במשנה ובברייתא דשינוי קודש ישנו בציבור וכ"כ בחיבורו פט"ו מה' פסהמ"ק דשינוי קודש פוסל בין בציבור בין ביחיד:

שם תוס' בד"ה כל הזבחים כו'. דקדקו הא דקאמר הש"ס שינוי בעלים מנלן היכי תנינן דשינוי בעלים פוסל דמתניתין מיירי בשינוי קודש. ותי' דסמיך אמתניתין דלקמן לשם ששה דברים כו' וכן פירש"י ז"ל לקמן והא דלא מפרש כל הששה דברים משום דאינך אינם אלא למצוה. ואפילו שלא לשמה כשרים ועלו לבעלים וכמו שביארו דאינך ד' דברים לא נאמר אלא בהקטרת אימורים. והוא עצמו שלא הוקטרו אימורים כשר. ונהי דילפינן מינה עבודת הדם דבעי נמי לשם כל הששה דברים לא ילפינן אלא למצוה לכתחילה כמו בהקטרה. ובשינוי קודש ושינוי בעלים הוא דלא עלו משום דכתיב בהו

קראי בעבודת הדם. וכ' עוד דלשם זובח לא בעינן בשעת הקטרה כלל אפילו למצוה. דעבודת דם גופא ליתיה אלא ע"מ לזרוק. אבל לא בשחיטה עצמה ע"ש. ומד' נראה דלא בעינן שחיטה לשם בעלים אפילו למצוה. וכן אינך עבודות לבר מזריקה. וע"כ צ"ל כן דאי נימא דמצוה איכא בשחיטה עצמה לשם בעלים. א"כ לא יעלו לשם חובה ג"כ אם שחט בשינוי בעלים וכדילפינן מקרא דמוצא שפתיך כו' ואם לאו נדבה. אלא וודאי ליכא מצוה כלל באלו ג' עבודות לשם בעלים דשם בעלים ליכא אלא בכפרה. ועי' במשנל"מ ז"ל ריש פ' ט"ו מה' פסהמ"ק שכתב דנראה מדבריהם כאן דשינוי בעלים אפילו בזריקה עלו לבעלים. והוא תמוה דהא מרבינן לקמן בהדיא שינוי בעלים מזריקה ולא עלו לבעלים:

אבל מד' הרמב"ם ז"ל פ"ד מה' מעה"ק נראה דצריך לחשב בכל ד' עבודות עצמן לשם זבח ולשם זובח. וזה כמשמעות דבריו בה' פסה"מ ג"כ דשינוי בעלים דין אחד לו עם שינוי קודש לפסול בכל ד' עבודות. וכל הששה דברים לא כתב דבעינן אלא בשחיטה לחוד. וכפשטיה דמתניתין דלקמן לשם ששה דברים הזבח נזבח. אבל באינך ג' עבודות והקטרה לא בעינן מחשבות ד' דברים וכ"כ הלח"מ והמשנל"מ ז"ל. וא"כ קשה מ"ש דמרצה בשחיטה אפילו לא חישב אלו הדברים כיון דע"כ הא דילפינן מקרא עולה אשה כו' דבעינן לשם ששה דברים אשחיטה קאי לד' הרמב"ם ז"ל ואמאי לא נימא דאם לא חישב אינו מרצה ג"כ וליכא למימר כמ"ש התוס' ז"ל דמהקטרה ילפינן. אבל באמת בלא"ה ניחא הא דכל הששה דברים מרצים ג"כ משום דהא דאינו מרצה הוא דווקא אם שינה לשם קודש אחר או לבעלים אחרים. אבל אם לא חישב כלל שפיר מרצה כדאמרינן בשמעתין ושינוי לא שייך בכל ד' דברים לשם ה'. ואם שינה לשם דבר אחר אפילו פסול הוי והוי זבחי מתים. לשם אישים שיקטירנו לאישים אם חישב שלא יקטירנו לאישים לאו שינוי הוא אלא שחיסר מחשבה. וכן לשם ריח ניחוח לא שייך בזה שינוי אלא חסרון מחשבה. ובחסרון מחשבה בעלמא בכולהו מרצה וע"כ לא אמרינן דלא עלו לבעלים. אלא בשינה לשם קודש אחר ולבעלים אחרים וילפינן לה ממוצא שפתיך כו':

ועוד נראה דמש"כ לדברי הרמב"ם ז"ל דבהקטרה לא בעינן מחשבת הששה דברים אינו מוכרח דהא הני תרתי אשה לאפוקי כבבא וריח לאפוקי אברים שצלאן כו' עיקר דינייהו בהקטרה הוא אלא דכתב דאפילו בשעת שחיטה צריך לחשוב ע"מ שיקטירה כדינה. וכש"כ בשעת הקטרה עצמה צריך שיעשה כדין לשם כל הני. ומד' תוס' אלו מוכח דמה"ת צריך שיחשב לשם כל הששה דברים מדבעו למימר דארצויי נמי לא לירצו. וזה דלא כמש"כ בראשית דברים דאין צריך מחשבה מה"ת. ויתבאר לקמן בגמרא מ"ט סתם כשר ומרצה:

שם בא"ד ועוד י"ל דשלא לשמן כו'. ולהכי לא פריך בפירקין הני ד' דברים משום דלא מיירי בהו במתני' כצ"ל וכ"כ הצ"ק וגירסת הברה"ז אינו מובן. וכן נראה כתי' זה דלתי' קמא לא שמעינן בשום דוכתא דבשינוי בעלים לא עלו לשם חובה דמתניתין דלקמן לא שמעינן אלא דלכתחילה צריך לחשוב לשם זובח. אבל דלא עלו לא שמעינן ככל אינך ששה דברים דכשרים ועלו. ובאמת קצת תימא הוא הא דלא תנן פסול דשינוי בעלים בהדיא לא במשנה ולא בברייתא ואי בכלל שלא לשמן הוא הא באמת אין דינן שוה כדאמרינן בגמרא ויתבאר עוד לפנינו בס"ד:

שם משנה קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים פסולים כו' שלמים ששחטן לשם בכור ומעשר פסולים. משמע מלישנא דמתניתין דלא מיפסלי אלא קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים. אבל בקדשי קדשים גופייהו אין חילוק אע"ג דעולה קדושתה חמורה מחטאת וחטאת מאשם מ"מ אין זה בכלל גבוה ונמוך כיון דכולהו קדשי קדשים הם. ומ"ש דבקדשים קלים מחלק בינייהו ושלמים עם בכור ומעשר הוי גבוה ונמוך אע"ג דכולהו קדשים קלים הם. וצ"ל דקולא של מעשר ובכור משלמים עדיפא ליה טפי למיקרייה גבוה ונמוך דבכור ומעשר אינן אלא מתן אחת. ואין באין לכפרה כלל משא"כ שלמים דבעי מתן ב' שהן ד' אבל בקדשי קדשים גופייהו אין כאן קולא וחומרא כ"כ זה מזה למיקרי גבוה ונמוך. והיינו נמי דלא מחלק בבכור ומעשר גופא שיהיה בכלל גבוה ונמוך כדתנן בכל התדיר. דבכור קודם למעשר משום דלא חשיב ליה הך חומרא למיקריה גבוה ונמוך כן היה נראה בפירושא דמתני'. אלא דקשיא לי מהא דאמרינן לקמן ד' י"א ע"ב גבי הא דבעי למימר דקמ"ל דבקדשים קלים גופייהו איכא גבוה ונמוך ופריך מאי קמ"ל הא תנינא לקמן שלמים קודמין את הבכור ומאי פריך הא מהתם לא שמעינן דחשיב חומרא זו לענין גבוה ונמוך כי היכי דאינך קדימות דתנינן התם בקדשי קדשים עולה מחטאת וחטאת מאשם ואפ"ה לא מיקרי גבוה ונמוך ודוחק לומר דאהא דפ' כל התדיר פריך למה לי הא ממתניתין שמעינן. חדא דלישנא דהא נמי תנינא לא משמע הכי. ועוד דמשמע התם דאי כשרים ואין מרצין קמ"ל לא הוי קשיא ליה הא נמי תנינא. ואמאי הא מ"מ שמעינן מכאן דשלמים קודמין לבכור ומעשר. ואכתי הא דכל התדיר למה לי. וע"כ צ"ל דאי הוי אשמע לך הכא דכשירים ואין מרצין לא הוי קשיא לן תנינא משום דהתם עיקר והכא קמ"ל מילתא אחריתא. אבל אי לא אתי לאשמעינן אלא דהוי גבוה ונמוך ובכור ומעשר קיל משלמים. א"כ הא דכל התדיר מאי קמ"ל ומשני דהתם אגב גררא תני לה ועדיין צ"ע:

ומספקא לי מילתא אליבא דשמעון אחי עזריה אי פסח וחטאת יצאו מכלל כל הקדשים לפסול אפילו בגבוה מהם או דאליביה כל הקדשים שוין בנמוך מהם פסולין ובגבוה מהם כשרים. כדילפינן מקרא דבמורם מהן אין מתחללין. וכן משמע קצת מפשטא דמתניתין קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים פסולים משמע דבכל קדשי קדשים קאמר. אפי' בחטאת דאין נפסלין אלא בנמוך מהם היינו קדשים קלים. וי"ל דהא תליא בהא דמיבעי לשמעון אי כשרים ומרצין בגבוה מהן אי לא דאי כשרים ומרצין קאמר א"כ כי היכי דבשאר קדשים בגבוה מהם כשרים ומרצין ולא דריש כל הני קראי דדרשינן לתנא דמתניתין ה"נ לענין חטאת לא דריש לפסול בגבוה ממנו. ובנמוך כולהו שוין לפסול. אבל אי כשירים ואין מרצין קאמר א"כ שפיר דריש כל הני קראי כת"ק דלא עלו לבעלים אפילו לשם גבוה מהן. וה"נ דריש גבי חטאת לפסול אפילו בגבוה ממנו ומקרא דלא יחללו יליף דבכל הקדשים פסולין בנמוך מהם. אלא דאי נימא דלשמעון כל הקדשים שוין ולא מיפסלי אלא בנמוך. א"כ לא אשכחן אליביה פסול שלא לשמו בפסח דהא ליכא נמוך מפסח. ואפילו שחטו לשם בכור ומעשר אין עליהם שם נמוך נגד פסח דבכור ומעשר ופסח שלשתן שוין ואין לזה ע"ז שם גבוה ונמוך וכל שהן שוין ג"כ כשר לשמעון אחי עזריה. והא דקאמר לשם גבוה מהן כשר הוא ל"ד ולא מסתבר שיחלוק שמעון על כל הני סתמי דתנן בפסח פסול שלא לשמו וכיון שמודה שמעון בפסח דפסול אפילו לגבוה ממנו ה"נ מודה בחטאת דפסול אפי' לגבוה ממנו וצ"ע:

ויש לדקדק עוד אמאי לא הוזכר ד' שמעון אחי עזריה גבי מנחות ג"כ דלכאורא אליביה כשירים ומרצים בין מחבת לשם מרחשת או איפכא ואפילו מנחה לשם זבח. י"ל דלא הוי נמוך דזבח אפילו, קדשים קלים קודמים למנחות:

שם תוס' בד"ה לשם גבוה כו'. דקדקו אמאי לא מיבעי ליה נמי אי פסולין לגמרי או לא עלו והדבר מוכרח כמש"כ ז"ל מהא דתנן בכור ומעשר לשם שלמים כשירה. אבל לשם נמוך מיפסלי ש"מ דפסולין לגמרי דלא שייך עלו לבעלים גבייהו. והג"ה הנדפסת על הגליון הא יכול לדחות הא כדאיתא כו' לא ידעתי ממי יצאו הדברים ואין הנידון דומה לראיה ודו"ק:

דף ב:

גמרא אלמא סתמא כלשמן ורמינהו כו' וסתמא נמי פסול. כבר כתבתי דמדברי התוס' ז"ל במתניתין נראה דמה"ת בעינן שיחשוב לשם זבח וזובח וכבר דקדקתי א"כ באמת אמו סתמא עלו לבעלים. וצ"ל דהיינו דפריך רבא מ"ש הכא דסתמא כשר אע"ג דבעי מחשבה והיינו משום דסתם נמי כלשמן דמי. וע"כ לא אמרינן דלא עלו אלא אם חישב

בפי' שלא לשמו דהוי שינוי ולא שמר מוצא שפתיו והוי נדבה. כדאמרינן לקמן דמהאי קרא שמעינן דלא עלו. אבל סתם לאו שינוי הוא. ונהי דעבר על המצוה מ"מ כשר ועלו וסתם כלשמן דמי. ולא שינה בזה מוצא שפתיו ומ"ש גבי גט דסתם פסול. ויש לדקדק מאי פריך רבא דילמא הכא בקדשים בעינן שינה הכתוב לעכב. ולהכי אע"ג דמה"ת צריך לחשוב לשמה אם לא חישב נמי כשר ועיכובא שלא יעלה לבעלים לא שמענו בסתם. אבל גבי גט כיון דאמר רחמנא וכתב לה לשמה שצריך שיחשוב לשמה אם לא חישב החול דהא לא איצטרך שינה הכתוב לעכב. וי"ל דהכי פריך כיון דאשכחן גבי גט דסתם הוי כשלא לשמה. א"כ ה"נ ליהוי סתמא כשלא לשמה ויהיה כמו ששינה בפי' דלא עלו לבעלים ומנלן לחלק בין סתם לשלא לשמו בפי'. ואהא משני זבחים סתמן לשמן הם שייך בזה שינוי מוצא שפתיו בסתם. אלא דעדיין אינו מיושב הא דאיצטריך למימר אשה לאו לגירושין עומדת ולמה ליה הא אפילו סתמא לגירושין עומדת מ"מ פסול כיון דלא עשה כמצותו. ובקדשים שפיר שני כיון דסתמן לשמה ליכא למילף מקרא דמוצא שפתיך כו' ואם לאו כו' ומש"ה כשר ועלו דליכא קרא לעיכובא. אבל בגט אפי' אי סתמא נמי לשמה עומדת מ"מ פסול הוא דלא נעשה כמצותו וכן מצינו בשאר מצות דבעינן לשמה כמו סוכה לב"ש ופסולה אפי' בסתמא כל שלא נעשית לשם חג בפי'. אלא דמהתם משמע דכל שעומדת לשמה לא בעי כוונה בפי'. והיינו דמודה ב"ש אם עשאה בתוך ל' לחג דכשירה אפילו לא כיון כלום דסתמא לשמה קאי. ורש"י ז"ל פי' התם דבתוך ל' יום סתם העושה לשם חג הוא עושה. אבל קודם ל' לחג סתם עושה שלא לשם חג. וזה צ"ע קצת דהא הוא יודע בנפשיה לשם מה עשאה. ואם לא היה בדעתו לשם חג אלא לצל בעלמא אפילו בתוך ל' יום אמאי כשירה. וצ"ל דכוונתו כמש"כ דאם עשאה סתמא בלי שום כוונה לא לזה ולא לזה בתוך ל' יום סתמא לשמה קאי. ושמעינן מהתם דבשאר מצות נמי אפי' אי בעינן לשמה סתם נמי כשר. ולהכי שפיר איצטריך למימר גבי גט דסתמא לאו לגירושין עומדת. אך הא גופא קשיא כיון דלמצוה בעי מחשבה לשמה אפי' דבר שסתם לשמה קאי כמו הכא בקדשים א"כ בשאר מצות ליפסל לגמרי:

והתוס' ז"ל בד"ה סתם אשה כו'. כ' לישב הא דלר' יהודה ימול ארמאי ואל ימול כותי דמל לשם הר גריזים ובעינן מילה לשמה והא דימול ארמאי אע"ג דבגט פסול. והיינו משום דבמילה סתם נמי כשר דמילה סתמה לשמה קאי. והשתא אי נימא דמה"ת בעינן שיחשב לשמה אפילו באלו שסתמן לשמה אכתי תיקשי אמאי ימול ארמאי הא בעינן מחשבה לשמה. ואי משום דמילת כותי פסולה לגמרי שעושה בפי' שלא לשמה דלכאורה פסול דמילה הכל לכתחילה דלמיפסיל בדיעבד לא שייכא בהא. דמה יש לעשות כיון דאין לו

ערלה וחיובא להטיף דם ברית לא אשכחן בישראל רק בנולד כשהוא מהול משום דשמא ערלה כבושה. אבל אם וודאי אין לו ערלה גם הטפת דם ברית אינו צריך כיון דישראל הוא וא"כ אכתי מה בין ארמאי לכותי הא ארמאי ג"כ אינו יכול למול לכתחילה מה"ת. וי"ל דמ"מ ארמאי עדיף דאפילו לא חישב לשמה מ"מ נעשית המצוה בדיעבד. אבל ע"י כותי לא נעשית המצוה כלל. אבל עדיין יקשה כיון דילפינן מלה' המול דבעינן לשמה ומה"ת צריך שיחשוב לשמה מנלן לחלק בין סתם לפי' שלא לשמה כיון דמחד קרא נפקא ובתרווייהו לא עביד כמצותו וע"כ נראה מד' התוס' אלו דבדבר שסתמו לשמה לא בעינן כלל שיחשוב לשמו אפילו לכתחילה. וכן נראה מד' בע"א שם ד' כ"ו ע"ש. והשתא למשמעות דבריהם ז"ל כאן דהכא בזבחים אע"ג דסתמן לשמה קאי מ"מ בעינן שיחשוב בפי' לשמו מנלן בשאר מצות שסתמן לשמה דלא בעינן לכתחילה מחשבה לשמו. וצ"ע בזה בדברי הראשונים ז"ל:

ומש"כ לעיל דפסול מילה לא שייכא בדיעבד. לדעתי שאין זה מוסכם ויש דיעות בראשונים ז"ל דפסול גם בדיעבד וצריך להטיף דם ברית. והארכתי בזה בחי' שבת פר"א דמילה בד' הרא"ש ז"ל בדין נימול תוך ח' ימים ועי' בד' הרמב"ם ז"ל פ"ב מה' מילה ובכ"מ ז"ל שם:

ולעיל בדברי הראשונים כתבתי להכריח דלא בעינן לשמה כלל בזבחים מהא דלשם חולין כשר ע"ש. ועתה ראיתי כי אין זה מוכרח לפי מה שמבואר לעיל דלשם חולין נמי לא עלו לבעלים ולשם חולין לא קיל אלא גבי חטאת לענין חילול גמור דילפינן מקרא דאין חולין מחללין קדשים. ובד' התוס' ז"ל בד"ה זבחים כו' יתבאר עוד בס"ד:

שם תוס' בד"ה זבחים בסתם כו'. הקשו לפירש"י ז"ל שפי' דהא דמיבעי ליה בקטן הוא משום לשמה והא סתם נמי כשר וכ' דקטן גרע והוי כמתעסק וסבור שהן חולין כו'. ולדידי קשה דלא הוו צריכי לזה דהא אמרינן התם בחולין מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה ר' נתן. אבל לרבנן דבעו כוונה גם בחולין שחיטת קטן פסולה א"כ בקדשים דלכ"ע בעינן כוונה לשחיטה ממילא שחיטת קטן פסול דהא אין לו כוונה לשחיטה ולמה להו למימר דסבור שהוא חולין. והכי משמע מסוגיא דשמעתין התם דמייתי הך בעיא בתר הך דאמרינן מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה, וכן נראה משמעות לשון הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' פסה"מ שכתב להני תרי דיני גבי הדדי בהלכה ג' שם כתב דבקדשים בעינן כוונה לשחיטה. ובהל' ו' כתב להאי דינא דקטן אינו שוחט קדשים אפי' גדול עומד על גביו שהקדשים צריכין מחשבה וקטן אין לו מחשבה. והיינו מחשבת שחיטה דאיירי בה דמחשבת קדשים לא איירי בה עדיין. ומד' התוס' ז"ל שם בחולין

בד"ה מאן תנא משמע דגדול עומד ע"ג עדיף מאחרים רואין אותו ומהני בקטן אפי' בדבר שצריך מחשבה. וכדשרינן קטן לכתוב גט בגדול עומד ע"ג. ולפי' י"ל דלהכי כתבו דאין לו מחשבה שהוא קדשים ומש"ה אפי' עומד ע"ג לא מהני דע"כ לא מהני עומד ע"ג אלא בדבר שלא נאמר בו מחשבה כמו שחיטת חולין וגט. אבל שחיטת קדשים הוי כתרומה דנאמר בהן מחשבה ולא מהני אפי' גדול ע"ג וכמו שהביאו התוס' ז"ל התם ד' הירושלמי שחילקו בין תרומה להכשר דמש"ה בתרומה אין המעשה מוכיח על מחשבתו משום שנאמר בתרומה מחשבה. ופריך התם מ"ש דבגט אין המעשה מוכיח אע"ג דלא נאמר בו מחשבה. ומשני התם בתרומה הוא מחשב והוא תורם להכי אי לאו דכתיב בה מחשבה היה המעשה מוכיח. אבל גט זה כותב וזה מגרש מש"ה אין המעשה מוכיח אפילו אם לא נאמר בו מחשבה. ומסיים שם בירושלמי אלו הוא כותב והוא מגרש הוי גט כיון דלא נאמר בו מחשבה. וה"נ איכא למימר לענין גדול עומד ע"ג דלא מהני אלא בדבר שלא נאמר בו מחשבה כמו גט. אבל לא שחיטת קדשים דנאמר בהן מחשבה. וע"ש במהרש"ל ומהרש"א ומהר"ם ז"ל בסוף הדיבור שם. ועפ"ז יש ליישב קצת מה שהקשו שם בד"ה מאן תנא אמאי לא פסלינן קטן לחליצה משום כוונה. ולפי הנ"ל י"ל דהוי החליצה מעשה מוכיח והוא החושב והוא הנחלץ ולא נאמר בזה מחשבה מש"ה הוה חליצה כשירה אי לאו דכתיב איש. אבל שם בירושלמי איכא עוד שינויא דבגט נמי נאמר מחשבה דכתיב וכתב לה לשמה. ולפ"ז ה"נ בחליצה נאמר מחשבה כדילפינן עד שיתכוונו להתיר. וא"כ גם בגדול עומד ע"ג אין לחלק כמש"כ דלהאי שינויא בגט נמי נאמר מחשבה ואפ"ה מהני גדול עומד ע"ג. ולא הבנתי תמיהת התוס' ז"ל על הירושלמי שם בחולין דדברי הירושלמי ברורים כמש"כ. אך מש"כ דהא דאיתא בירושלמי ר"י בעי היינו וכתב לה לשמה אתי לשנויא דהוי כמו שנא' בו מחשבה לא משמע הכי בגיטין שם בירושלמי וכפי' המפרש שם וקיימא הך סברא דגט לא נאמר בו מחשבה. ושפיר י"ל כנ"ל דבדבר שנאמר בו מחשבה לא מהני אפילו גדול עומד ע"ג כמו תרומה וה"ה בקדשים. אלא דמסוגית תלמודן בחולין שם משמע דלא ס"ל הך סברא לחלק בין דבר שנאמר בו מחשבה או לא דהא מדמי התם קדשים להכשר לענין מעשה מוכיח וא"כ לשיטת התוס' ז"ל מהני עומד ע"ג בכל מילי. וכבר כתבתי ד' הרמב"ם ז"ל דלא מהני עומד ע"ג והיינו דלא ניחא ליה לחלק בין אחרים רואין אותו לעומד ע"ג וכמש"כ הלח"מ שם בפ"א הנ"ל. וגבי גיטין נמי פסק דעומד ע"ג לא מהני אלא בטופס אבל לא בתורף כמבואר בפ"ג מה' גירושין. ואחר העיון נראה דהדבר מבואר בירושלמי תרומות שם ר' חייא בשם ר' יוחנן חלוקין על השטה הזה פי' דיש חולקין על תנא דמתניתין דתרומות

חש"ו אינה תרומה. ואיכא תנא דס"ל דהוי תרומה מאי כדון אתאי דר' יוחנן בתרומות כר"י בנו של ריב"ב בקדושין ודר' יוחנן בגיטין כרבנן בקדושין פי' דלכאורה דברי ר' יוחנן סתרי אהדדי דהכא קאמר דיש חולקין וס"ל דהוי תרומה ובגיטין פריך על רב הונא אפי' בעומד ע"ג מוכתב לה לשמה אלמא דאין להם דעת כלל. וקאמר אתיא דר"י בתרומות כר"י כו' דאמר בחש"ו שקידשו בינן לבין אחרים דהוי קדושין. והיינו משום דאחרים עומדים ע"ג ומלמדין אותן. וה"נ בתרומה הוי תרומה באחרים עומדים ע"ג. ור"י דגיטין דאמר אפי' בעומד ע"ג לא הוי גט כרבנן דאפי' בינו לבין אחרים לא הוי קדושין. וה"נ בתרומה וגט הרי מבואר כשיטת הרמב"ם ז"ל דלא מהני עומד ע"ג לא בתרומה ולא בגט וקדושין. ועפ"י הדברים האלה תראה דמה שדקדקו התוס' בחולין אמאי לא מהני עומד ע"ג בתרומה הדבר מבואר בירושלמי דלהלכה לא מהני עומד ע"ג בכל הדברים שצריכין דעת. אלא דהא דמשמע בירושלמי דקדושי קטן לא הוי קדושין הוא משום דאין לו דעת. צ"ע דלכאורה מקרא דאיש כי יקח אימעיט ואפי' למ"ד בהגיע לעונת נדרים דתרומתו תרומה קדושין לא שמענו דאית ביה וצ"ע:

שם תוס' בד"ה סתם אשה לאו כו' ואפילו זינתה כו'. כבר כתבתי לעיל דאין צריך לזה דלא אמרינן סתמא לשמה קאי אלא בזבחים דהרי הם קדשים מתחילתן ובסתם עומדות בחזקתן. וזה לא שייך באשה אפילו זו שמחוייב לגרשה כגון גירושין של ח"ל דכופין אותו לגרשה. ומטעם זה נראה קצת דלא שייך בשום מצוה לומר סתמא לשמה קאי אלא בקדשים לחוד דתחילת הקדישה לשלמים או לעולה ובשחיטת סתם עומדת בשמה הראשון משא"כ בשאר מצות. ומה שהקשו התוס' ז"ל מהא דימול ארמאי ובגט עובד גלולים פסול משום דאדעתא דנפשיה קעביד. י"ל דמ"מ ארמאי עדיף דספק הוא שמא יכוין לשמה וכמו שכתב הכ"מ ז"ל בפ"ו מהלכות גירושין דספק הוא. אבל כותי חזקתו דמל לשם הר גריזים אבל לדידי צ"ע אם נחזיק עובד גלולים בספק עושה לשמה. דבפ' כל כתבי משמע דעובד גלולים אינו עושה אלא לדעתיה דנפשיה. ומש"ה אין צריך לומר לו אל תכבה אע"ג שנראה דעושה לדעת ישראל דמוחזק הוא שעושה לדעתו. אך נראה לדקדק עוד הא משמע לקמן דאילו היה סתם כשר בגט לא היה נפסל אם כתב לשם כותית משום דלאו מינה הוא. וא"כ אי סתם מילה לשמה אפילו מל לשם הר גריזים אמאי מיפסיל הא ליכא מילה לשם הר גריזים ולאו מינה הוא. ע"כ היה נראה דהא דמצריך ר"י מילה לשמה לא בכוונתה למצוה מיירי דכ"ע מודים דאפילו בלא כוונה כשירה ולא פסיל ר' יהודה אלא אם מל לשם עבודת גלולים ויליף לה מלה' המול. ומשום הכי עובד גלולים כשר למול דאין צריך כוונה אבל כותי לא ימול דמל לעבודת גלולים.

ועל זה מתמה ר' יוסי וכי היכן מצינו מילה שיפסול במחשבה לעבודת גלולים. דמצות מילה הוא להעביר הערלה ומל והולך עד שתצא כו'. ובתוספתא עבודת גלולים פ"ג איתא ד' ר' יוסי בהאי לישנא וכי היכן מצינו מילה שאינה לשם ברית. ויש לכוין דברי הנ"ל בזה דאמר היכן מצינו מילה אחרת שלא לשם ברית שיפסל זו במחשבתה של זו. וכיון דלא מציני מילה שאינה לשם ברית לא מיפסלא במחשבה בעלמא ובד' הרמב"ם ז"ל מבואר דאפילו קטן כשר למול. וקטן הוי כמתעסק הרי דמצות מילה קיל בזה מכל המצות דאין יוצאין דרך מתעסק כדתנן בר"ה ודו"ק בזה:

שם גמרא וזבחים בסתמא כשרים מנלן. ע"כ לא דייק אלא לת"ק דמתניתין. אבל ליוסי בן חוני ולשמעון אחי עזריה וודאי משמע דפסול הוא דווקא במחשב שלא לשמו אבל לא בסתם דהא דפוסל יוסי אחרים לשם פסח הוא משום דפסח פסול לשם אחרים אלמא דלא מיפסיל לדידיה אלא שלא לשמו אבל לא בסתמא וכן לשמעון לא מיפסיל אלא במחשב לנמוך אבל לא בסתם. וא"כ היכי פשיט ממתניתין דלקמן דתנן לשמן ושלא לשמן לשם פסח ולשם שלמים אבל סתמא לא דילמא אתיא ממתניתן כיוסי בן חוני. וי"ל דעדיפא מינה קמדחי לה:

שם גמרא טעמא דאמר לשם פסח ולשם שלמים כו'. מלישנא דהש"ס משמע דבעינן דווקא דיבור וכמש"כ התוס' ז"ל בכמה דוכתי. אבל מחשבה לחוד שלא לשמו הוי כסתמא וא"כ היכי דחי הש"ס דילמא משום דכל העושה ע"ד ראשונה הוא עושה הא יודע בעצמו שחישב לשם שלמים ג"כ ולא עשה על דעתו הראשונה. וצ"ל דהכי קאמר כל העושה ע"ד ראשונה הוא עושה. וסגי במחשבת לשמו בתחילת המעשה ואין צריך לחשוב בכל המעשה. ומש"ה אפילו חישב שלא לשמו בסוף המעשה לא איכפת לן כיון שעשה כדין דבתחילת המעשה אמר לשמו והתוס' ז"ל בד"ה הא לשם פסח כו'. הקשו היכי ס"ד וכי כל השחיטה צריך לדבר. וכ' לפרש דבב' עבודות מיירי ולדידי קשה דהתינח בלשמו ושלא לשמו יש לומר אפילו בב' עבודות דסתם עושה ע"ד הראשונה וכל שאמר לשמו בעבודה ראשונה כשר אפילו אם עשה אחרונה בסתם. והא דילפינן לקמן בשאר עבודות פסול שלא לשמו היינו דווקא אם אמר בפירוש שלא לשמו אבל לא בסתם. או אם המקבל הוא אחר פסול אפילו בסתם. אבל שלא לשמו ולשמו נמי בעינן למימר הכי דסתם נמי פסול אלא אם אמר אח"כ בעבודה שניה בפירוש לשמו הוכיח סופו על תחילתו וכשר אפילו עשה עבודה ראשונה בסתמא. א"כ היכי מפרשינן לקרא דפוסל שחיטה בסתמא בשאר זבחים לענין עליה לבעלים ובפסח וחטאת לפסול לגמרי הא בידו לתקן שיעשה עבודה השניה לשמו ויוכשר למפרע ונהי דזה יש לדחות. אבל

קשיא לי עוד דהא מוקמינן בפסחים (דף ס') לשמו ושלא לשמו אי מיירי בב' עבודות היינו דמחשב בשחיטה עצמה השחיטה לשמו ע"מ לזרוק שלא לשמו דאל"ה היינו רישא ע"ש. ובכה"ג פשיטא דבעינן דווקא שיחשוב שלא לשמו. דאם חישב ע"מ שיזרוק דמו סתם מנלן דפסול הא עיקר מחשבה מעבודה לעבודה מפיגול יליף לה ובפיגול דווקא אם חישב לזרוק . דמו למחר בפירוש הוי פיגול. אלא דא"כ הא דדייק הש"ס אי סתמא פסול אי לא. היא דווקא בשינוי קודש. אבל בשינוי בעלים דלא מיפסיל אלא שוחט ע"מ לזרוק שלא לשם בעליו לא הוי צריך לדייק דוודאי שוחט ע"מ לזרוק סתם לא מיפסלי ולא משמע הכא לחלק בין שינוי קודש לשינוי בעלים אלא אי ס"ל דסתם פסול וצריך שיחשוב בפירוש לשמו. כי שחט ע"מ לזרוק סתם ג"כ מחשבה פסולה היא. כמו אם חישב בפירוש שלא לשם בעליו וא"כ ה"נ בשינוי קודש אם חישב בשחיטה ע"מ לזרוק סתם ג"כ מחשבה פסולה היא. אלא דאכתי תיקשי א"כ מאי קאמר שאני התם דכל העושה ע"ד הראשונה כו'. כיון דאמר בפירוש ע"מ לזרוק סתם מה יועיל אם יעשה אח"כ ע"ד הראשונה. הא מ"מ חישב מעבודה לעבודה מחשבה פסולה. אלא וודאי ס"ל להש"ס הכא דבעבודה אחת מיירי וכ' התוס' ז"ל ליישב קושיתם דנהי דאין צריך לדבר מתחילה ועד סוף. מ"מ צריך שיאמר בתחילת שחיטה שעושה כל השחיטה לשם פסח. והיינו דדייק הא לשם פסח וסתמא שלא אמר שעושה כל השחיטה לשם פסח. וגם זה צריך עיון דמסתבר דסגי גם אם אמר הריני שוחט לשם פסח אע"פ שלא פי' כל השחיטה ממילא משמע כל השחיטה ועוד דבפסחים שם אמרינן דאי עבודה אחת תנן אתיא מתניתין דלא כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון אלמא דלשם פסח קאי אכולא שחיטה ולר' יוסי הוא דפסול משום דאף בגמר דבריו אדם נתפס. וא"כ פשיטא דלשם פסח וסתמא כשר. ועי' תוס' שם בד"ה דאי ר"מ כו' שכ' הסוגיא דהתם אליבא דרבא אזלא וה"נ לרבא קיימינן הכא. ע"כ נראה לפרש דמתני' וודאי איירי בין בב' עבודות היינו רישא דמתני' שחט שלא לשמו וקיבל והלך כו' שלא לשמו. ואו או קתני שחט שלא לשמו וקיבל כו' לשמו או שחט לשמו וקיבל כו' שלא לשמו וסיפא דמתניתין מיירי בעבודה אחת לשמו ושלא לשמו או איפכא. ובתר הכי מפרש כיצד לשמו ושלא לשמו לשם פסח ולשם שלמים. דמשנה יתירא היא דאטו לא ידענו מה לשמו ומה שלא לשמו. אלא ע"כ קמ"ל דווקא לשם שלמים הוא דפסול אבל סתמא לא מיקרי שלא לשמו. ורבותא דלשמו ושלא לשמו קאי ארישא דמיירי בב' עבודות וקמ"ל דווקא לשם שלמים הוא דפסול אבל סתם כשר וקאמר הש"ס שאני התם דעושה ע"ד ראשונה. אבל בעבודה ראשונה סתמא נמי פסול ודבעי למידק מסיפא שלא לשמו ולשמו לשם שלמים ולשם פסח אבל סתם ולשם

פסח כשר. וזה מצי קאי גם אעבודה אחת קמ"ל אפילו אם תחילת שחיטה היה סתם ובאמצע אמר לשם פסח נמי כשר והא דקאמר סתמא ולשם פסח וכן ברישא לשם פסח וסתמא הוא ל"ד דאפילו סתמא לגמרי נמי כשר אלא אגב דתנן במתניתין לשם פסח לרבותא דאפ"ה פסול אם אמר נמי לשם שלמים נקט נמי בהכשירה דסתמא ולשם פסח. וקאמר ה"נ שאני דהוכיח סופו על תחילתו. ועדיין צ"ע דלרבא דס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף בלא"ה אין לדייק מהכא דסתמא כשר דתחילת שחיטה לא בעי כוונה כלל וי"ל דמיירי בשאר עבודות. ואולי להכי קאמר א"נ איידי כו' דאי מיירי בעבודה אחת מסתבר לומר הוכיח סופו על תחילתו אבל בב' עבודות לא מסתבר לומר הוכיח סופו על תחילתו מש"ה קאמר א"נ איידי כו' ועי' בא"ע סי' קל"א שהביא הרמ"א ז"ל יש מכשירים אם כתב העד מקצת השם ולא אמר לשמו ולשמה ואח"כ נזכר ואמר לשמו ולשמה. והכי משמע בשמעתין למאי דס"ד דבקדשים נמי סתם פסול אפ"ה סתמא ולשם פסח כשר דהוכיח סופו על תחילתו וה"נ בגט. והב"ש ז"ל הביא דיעות דפסלי ואפשר משום דמספקא ליה הש"ס האי סברא כדאמרינן א"נ איידי כו'. ולקמן (דף מ"ב) ובמנחות (דף י"ז) פליגי נמי בהך אי אמרינן כל העושה ע"ד הראשונה הוא עושה. וי"ל דדווקא במחשבה דאיסורא הוא דפליגי אבל מחשבה דהתירא אפשר כ"ע מודו דאמרינן ע"ד ראשונה הוא עושה. ועי' תוס' פסחים (דף ס') בד"ה אי בב' עבודות שכתבו לומר הוכיח סופו על תחילתו ג"כ במחשבה דאיסורא וזה מוכח לקמן שם. ובמנחות שם דלא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו במחשבה דאיסורא ודו"ק, ועי' בחולין (דף לט ע"ב) דחיישינן התם לומר הוכיח סופו על תחילתו אפילו במחשבה דאיסורא ובב' עבודות ויתבאר לקמן בזה בס"ד:

שם תוס' בד"ה אתנו ב"ד כו' אבל אדם השוחט פעמים שטועה וסבור שקרבן אחר הוא עכ"ל וקשה דמאי איכפת לן בזה אפי' יאמר בטעות שלא לשמו כשר הוא דהא עקירה בטעות לאו עקירה היא כדאיתא במנחות (מ"ט) וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"טו מהל' פהמ"ק ה"א וה"טו. אלא נראה דהכא חיישינן שמא יאמר שלא לשמו בכוונה שירצה להקריב לשם זבח אחר אבל בגט ליכא למימר הכי:

שם תוס' בד"ה קיימי ב"ד ומתני כו' תמהו אמאי לא דייק מד' ר' יוסי דמכשיר סתמא. ותי' דמר"י לחוד ליכא למידק דר' יוסי ה"ק אף מי שלא חישב בלבו היינו שלא אמר לשם א' מכל אלו אבל לחשב צריך אבל בלא מחשבה כלל פסול. להכי דייק אי סתם פסול קיימי ב"ד ומתני מילתא דמיפסל בי' שמא לא יחשוב כלל. ולפמש"כ דליוסי בן חוני ולשמעון אחי עזריה פשיטא דס"ל דמסתמא כשר. א"כ י"ל דמר"י לא דייק. די"ל דר' יוסי הכי ס"ל. ות"ק פליג עליה וס"ל דסתמא פסול אבל כיון דאמר ר"י דתנאי ב"ד הוא

אלמא דבדינא לא פליגי אלא תנאי ב"ד שישחוט סתם ש"מ דלכ"ע סתמא כשר דאל"ה וכי קיימי ב"ד ומתני וכו'. וע' מש"כ לעיל בפתח דבר לישב הסוגיא לפי פי' המשנה להרמב"ם ז"ל במשנה זו לקמן ועי' צ"ק:

ונראה מדברי התוס' דאפילו למאי דס"ד דסתמא פסול מ"מ אם חישב לשמו בלא אמירה ג"כ כשר. וסגי במחשבה לחוד לכ"ע אלא דת"ק ס"ל דלכתחילה יאמר בפה לשמו וקאמר ר"י דאתנו ב"ד שלא יאמר בפה וה"נ משמע מהא דבעינן למימר ע"ד ראשונה הוא עושה או הוכיח סופו על תחילתו ששחט לשמו אע"ג דלא אמר וצריך לדקדק מ"ש דלפי המסקנא דלא מיפסיל אלא במחשבת שלא לשמו. משמע מד' התוס' ז"ל בכמה דוכתי דלא מיפסלי במחשבה לחוד אלא בדיבור. וי"ל דהיינו טעמא דמחשבת לשמו דעומדת לכך אפילו אי נימא דסתמא פסול מ"מ סגי במחשבה לחוד לשמו אבל מחשבת שלא לשמו או שאר מחשבה פסולה מחשבה לחוד לאו כלום הוא אלא דווקא אם הוציא בשפתיו. אלא דמחשבת פיגול נמי אמרינן לקמן הך סברא דעושה ע"ד ראשונה. אלמא דבמחשבה לחוד נמי הוי פיגול. וי"ל דזה לא מיקרי מחשבה לחוד כיון שהוציא בשפתיו בתחילת עבודתו לשם פיגול. אבל מהא דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו נראה דלא הוי אלא מחשבה לחוד דאטו הדיבור שהוציא אח"כ בעבודה אחרת יחשב כדיבור גם בעבודה ראשונה. ודי אם נאמר דהוכיח סופו על תחילתו שהיה מחשבתו בעבודה ראשונה ג"כ לפסול אבל אין זה אלא מחשבה לחוד. ובחולין שם (דף ל"ה) אמרינן אם זרק לשם עבודת גלולים אע"ג דלא מיפסיל בזריקה אמרינן הוכיח סופו על תחילתו ששחט ג"כ לשם עבודת גלולים אלמא דמחשבה לחוד לשם עבודת גלולים מיפסיל. וכמו מחשבת חוץ כן הוא מחשבת פנים ויש לי הרהורי דברים בהך סוגיא דחולין מהא דלקמן פ' ב"ש משמע דלא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו במחשבת פנים. ואין כאן מקומו אם יהיה ה' בעזרי לבא שמה יבואר באורך שם:

עכ"פ מהא דחולין נראה דמחשבת חוץ נפסלה במחשבה לחוד ומנלן דבמחשבת פנים בעינן דווקא דיבור. והתוס' ז"ל בפסחים (דף ס"ב) כ' ר"י ז"ל לדקדק מהא דאמרינן התם אם גמר בלבו לשחוט למולין ולבלתי מולין והוציא בפיו לבלתי מולין ולא הספיק לומר למולין עד שנגמרה שחיטה בבלתי מולין פסול לר"מ אע"ג דאין פיו ולבו שוין דהא איכוין גם למולין ואי נימא דבמחשבה תליא מילתא אמאי פסול לר"מ הא גמר בלבו נמי למולין. ולפמש"כ דמחשבה כשירה לכ"ע די במחשבה לחוד. וכי בעינן דיבור היינו במחשבה פסולה אכתי הדק"ל אמאי פסול לר"מ הא חשיב גם למולין אלא ע"כ אתי דיבור לבלתי מולין ומבטל למחשבתו למולין. א"כ אפילו נימא דלפיגול נמי סגי

במחשבה לחוד. מ"מ הכא שהוציא בפיו לבלתי מולין אזלינן בתר דיבור דלא הוי אלא לבלתי מולין. ולפי גירסת רש"ל ז"ל דגרס רבא בהך אוקימתא שם. י"ל דשפיר דייק ר"י ז"ל דמחשבה לא כלום הוא דלרבא ליכא למימר דאתי דיבור ומבטל למחשבתו למולין. דלעיל שם (ד' ס') לא ס"ל לרבא לחלק בין אמר ללא אמר ואי הוי סתמא לאוכליו היה מכשיר אפילו אי לא אמר אלא שלא לאוכליו וה"נ אי מחשבה מילתא היא לא אתי לבלתי מולין ומבטל מה שחישב למולין. אבל לגירסת מהרש"א ז"ל רבה שם אין דיוקו של ר"י ז"ל מוכרח כ"כ. וע"ש באוקימתא דאביי ובדברי התוס' ז"ל שם אי גרסינן אף לבלתי מולין. או אפילו בבלתי מולין לחוד כשר ג"כ משום דמסתמא עושה סימן שני ג"כ ע"ד מולין והיינו משום דכבר אמר בסי' ראשון למולין. ואחר כל הנ"ל נראה מד' ר"י ז"ל בפסחים דס"ל דבמחשבה לאו כלום הוא אפילו מחשבה להכשר וזה דלא כד' התוס' ז"ל הכא. ובאמת התוס' ז"ל גופא מספקא להו בהא כמבואר בד' בחולין (דף ל"ט) גבי הא דאמרינן התם דאין מחשבה פוסלת בחולין ופריך א"כ זביחה לעבודת גלולי' היכי מתסרי והקשו התוס' ז"ל שם דילמא מחשבה אינו פוסלת אלא במוקדשים וזביחה לעבודת גלולים מיתסר בדיבור. והתוי"ט ז"ל במ"ב פ"ג תמה עליהם מאי מספקא להו הא כבר דייק ר"י ז"ל דבמוקדשים ג"כ בעינן דווקא דיבור. ואין כאן תימה דמדבריהם ז"ל כאן ג"כ מבואר דלא ס"ל דיוקו של הר"י ז"ל ומחשבה מילתא היא ובפרט בקדשים דכל עיקר הקדש ג"כ במחשבה לחוד כדאיתא בריש פ' האיש מקדש עי' רש"י ז"ל שם דאיכא נוסחא דגם בפיגול סגי במחשבה לחוד דלא כמש"כ הוא ז"ל לקמן פ' ב"ש. ואפילו בשאר מילי דבעינן כוונה לשמה אפילו גבי גט אין הכרח שיוציא בדיבור לשמה אלא במחשבה לחוד סגי כיוון שהוא כותב ע"ד מחשבתו. ולא מצאתי בשום מקום הוכחה כעת שצריך שיוציא בפיו מחשבתו להכשר אלא סגי בעשייתו לשמה. וצ"ע בד' הראשונים ז"ל ועי' בה' ס"ת בד' הרא"ש ז"ל. ובד' האחרונים ז"ל: ומהא דאמרינן בעבודת גלולים אל ימול כותי משום דכותי מל לשם הר גריזים ג"כ משמע קצת דבמחשבה לחוד יפסל דאל"ה ימול ולא יוציא מפיו דבר אלא וודאי במחשבה לחוד ג"כ נפסל. וע' במשל"מ ז"ל בפ"ד מה' מעה"ק בד' המגיה שם שכ' להוכיח דלא סגי במחשבה מהא דאמרינן לקמן (ד' מ"א) המחשב בקדשים לוקה למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. ואי במחשבה לחוד סגי מאן דאכל תמרי כו' לוקה ע"ש. וגם זו אינה מכרחת דאפילו אי סגי במחשבה מ"מ אם הוציא בפיו שפיר לקי כדאמרינן בריש תמורה דמקדים תרומה לבכורים לוקה אע"ג דתרומה ניטלת גם במחשבה לחוד ונותן עיניו בצד זה כו' ואם תרם במחשבה וודאי אין לוקה. ואפ"ה אם הוציא בפיו לוקה. ואכתי איכא למידק מנלן האי מילתא דסגיא

במחשבה לחוד אי מלישנא דקרא דכ' לא יחשב וכמשמעו מחשבה לחוד א"כ אמאי לא דייק הש"ס בגיטין מינה דנאמן הוא מדאסרה תורה ע"י מחשבה. וזה אינו ידוע אלא לכהן בעצמו ולמה לי למידק מכה"ג ביו"כ. ואי מסברא בעלמא דכל עניני קדשים במחשבה הם נעשים וכהכשירה כך פסולה. א"כ מנלן גבי עבודת גלולים דסגי במחשבה לחוד. וכן לענין מילה שכתב לעיל דנראה דבמחשבה נפסלה מנלן הא. ועדיין צ"ע ויבואר עוד במכילתין בס"ד:

שם גמרא וגט דסתמא פסול מנלן. יש לדקדק אמאי לא דייק מהא דעובד גלולים פסול לכתוב אע"ג דלא הוי ליה אלא דין סתם כמש"כ התוס' ז"ל כאן ובגיטין. וי"ל דמשמע בשמעתין דאפילו אי סתם כשר לשם כריתות עכ"פ בעינן ועובד גלולים אינו כותב לשם כריתות כלל. אבל מלשון התוס' ז"ל משמע דפסול עובד גלולים הוא משום דסתם פסול בגט. וי"ל עוד דרוצה להוכיח ממתניתין. אבל פסול עובד גלולים בגט ברייתא היא. ולקמן יתבאר אמאי לא דייק מהא דמשמע דאפילו לשם כותית פסול דהוי כסתמא כמבואר לקמן:

שם גמרא דילמא כדרב פפא כו' דלא איכתב לשם כריתות כלל. ופירש"י אבל כתב לשם כריתות שיהא מזומן לו למי שיצטרך כשר משמע דלא איצטריך לאוקמא כדרב פפא אלא אי נימא דסתמא כשר. אבל אי נימא סתמא פסול לא איצטריך לאוקמי בסופרין העשוין להתלמד. וא"כ מאי פריך בריש כל הגט שם אלא רישא במאי ואוקמא כדרב פפא. ואמאי לא מוקים אפילו כתב סתמא ונהי דדייקא מתניתין דבהכי איירי מהא דקול סופרין מקרין וכדדייק התם אבל הא דפריך רישא במאי קשה. וי"ל דע"כ לא מצינן לאוקמי רישא בסופר שכתב לשם כריתות וסתמא לאיזה אשה שנזדמן דא"כ לא א"ש כל הני יתר על כן דרישא דאשמעינן דסתמא פסול הוי רבותא טפי מכל הני בבי אלא ע"כ מיירי בעשוין להתלמד דלא נכתב לשם גט כלל ובריש כל הגט ילפינן הא דבעינן לשם כריתות ולשמו ולשמה מהאי קרא וכתב מלמד שהוא צריך לכתוב לה ספר כריתות שיכתוב לשם כריתות היינו לשם גירושין. לה לשמה ובעי הש"ס למימר הכא דבלשמו ולשמה סתמא נמי כשר ולא אימעיט אלא אם כתב שלא לשמו ולשמה. ומ"ש דלשם כריתות פשיטא ליה דבעינן דווקא לשם כריתות. וי"ל דגבי לשמו ולשמה ס"ד דלא אימעיט אלא אם נכתב לשם איש אחר ואשה אחרת אבל אם נכתב סתם לשם מי שהוא אפשר דכשר אבל גבי כריתות ע"כ אימעיט אם נכתב שלא לשם גט דליכא הכא מילתא אחריתי למימר דלא נפסל אלא אם נכתב לשם דבר אחר. ועפ"ז נראה לישב מה שהקשו התוס' ז"ל מ"ש דלענין מגילת סוטה איכא מ"ד דמוחקין לה מה"ת ובגט

לכ"ע לא הוי גט. והיינו משום דבגט בעינן שיכתוב לשם כריתות וס"ת לא נכתב לשם כריתות. אבל במגילת סוטה דפסולה הוא משום דבעינן לשמה. בזה י"ל שפיר דמגילת התורה עדיפא ממגילה שנכתבה לשם אשה אחרת. והא דאמרינן בגיטין (דף כ') אי משום ס"ת וכתב לה לשמה בעינן ה"ה דהוי מצי למימר דלא נכתבה לשם כריתות. אלא די"ל דעדיפא מינה קאמר דמשום כריתות הוי סגי אם כ' הסופר ע"ד שיהיה ראוי לכריתות גם בלא דעת הבעל אבל משום לשמה בעינן דעתו דווקא וכמש"כ התוס' ז"ל בעירובין (דף י"ג) אם כתב לשמה בלא אמירת הבעל לא חשיב לשמה. אבל דבריהם ז"ל שם צל"ע שכ' לחלק בין גט למגילת סוטה משני טעמים. אי משום דהא דלא חשיב לשמה בלא דעת הבעל הוא מדרבנן. ובגט החמירו ובסוטה לא החמירו. וע"ז קשה לי היכי מצינן למימר דאם כתב לשמה אפילו בלא דעת חשיב מה"ת כלשמה וכשר א"כ מאי פליגי אמוראי בקידושין כתבו לשמה ושלא מדעתה. אי הוי קידושין ומ"ד לא הוי קידושין משום דילפינן מגט מה גט בעינן דעת מקנה ה"נ בעינן דעת מקנה היינו האשה מהקישא דויצאה והיתה ילפינן. אלמא דבלא דעת הבעל מה"ת לא הוי גט. וכן מבואר בד' הרא"ש ז"ל בגיטין פרק המביא תניין בהא דכותב טופסי גיטין דאפילו נתכוין לאשה זו כל שלא אמר הבעל לא חשיב לשמה והרי הוא כסתמא וגם דבריו ז"ל שם צ"ע שנראה מדבריו שם דפסול בלא דעת הבעל הוא משום דהוי כנכתב שלא לשם האשה דסתם אשה לאו לגירושין עומדת ואמאי לא יפסל משום שלא נכתב לשמו. ומש"כ שם דוכתב דקרא אסופר קאי מדלא בעינן שליחות בכתיבת הגט משמע דלא בעינן כתיבה לשמו. והא בריש פ' כל הגט אמרינן דאי לא תני הא דיש לו שתי נשים כו'. ה"א דלא מיפסיל אלא כתב לגרש את אשתו ונמלך כו'. דלאו איהו כתב לה אבל לשם אשה לא בעינן כלל אלמא דבעינן שיכתוב לשמו והיינו ע"פ דעתו והא דליתיה שליחות בכתיבה היינו משום דהכתיבה עצמה אינה מוטלת על הבעל עצמו מהאי טעמא דלא הכל בקיאין בכתיבה. אלא מפרשינן וכתב היינו שיוכתב עפ"י דעתו לגרש. ומש"ה בכתיבה עצמה לא שייכא דין שליחות. ועי' תוס' בגיטין בד"ה והוא שגדול עומד ע"ג:

ובאמת קשה לי קצת היכי ס"ד הכא להכשיר סתמא היינו גט שנכתב בלא דעת הבעל כיון דכתב רחמנא וכתב שיצוה לכתוב כל שנכתב בלא דעתו למה יוכשר. בשלמא בשלא לשמה דאשה יש לומר דלא הקפידה תורה אלא שלא יהיה נכתב לשם אשה אחרת אבל סתמא כשר כמו בקדשים. אבל בדעת הבעל דכתיב וכתב הרי הקפידה תורה שיהיה ע"פ דעתו וכל שנכתב שלא מדעתו פסול הוא. והר"ן ז"ל בגיטין שם כ' להוכיח מהא דשמעתין דמשמע דפסול טופסי גיטין הוא משום דהוי שלא לשמה דאשה לאו לגירושין

עומדת ולא פסיל ליה משום דבעינן וכתב הוא או שלוחו ש"מ דלא בעינן שליחות. וכבר כתבתי דקשיא לי מהא דפסלינן גט שנכתב שלא לדעת הבעל אפילו אי לא בעינן לשם האשה. ועוד יש לדקדק מהא דפליגי בקידושין אי בעינן מדעתה. והשתא אי נימא דהא דבעינן דעת הבעל הוא רק כדי שיהיה לשמה ובלא דעתו לא חישב לשמה. א"כ מסתברא דצריך דעת האשה ג"כ דאל"ה לא חשיב לשמה ומאי ענין הקיש דויצאה והיתה לכאן כיון דסברא בעלמא הוא דכל מי שצריך דעתו אם עשה בלא דעתו לא חשיב לשמה. ודברים אלו צריך עיון גדול בד' הראשונים ז"ל. ובכולא שמעתא דפ' המקבל בפלוגתא דאומר אמרו ואי לא בעינן שליחות אלא גילוי דעת שיכתב לשמה אמאי החמירו בזה כ"כ. ואחר כל הנ"ל ד' התוס' ז"ל שכתבו דפסול זה אינו אלא מדרבנן צ"ע:

ועוד כ' שם דבסוטה סתמא ניחא ליה לכהן אם כותב לשמה אבל בגט לא ניחא ליה לבעל אם כותב בלא דעתו. וגם זה אינו מובן דא"כ דבניחותא תליא מילתא למה בעינן בקידושין דעת האשה הא אשה בכל דהו ניחא לה ומסתמא ניחא לה אם כתב לשמה. ועוד דאפי' ניחא ליה לכהן מ"מ אין זה חשוב לשמה מה שכתב בספר ע"ד למחוק לסוטה כיון שלא נכתב לסוטה זו וע"כ צריך לומר דבסוטה סתמא נמי כשר. וא"כ לא הוצרכו לתלות בניחותא דבעל אלא בגט סתמא פסול. מש"ה בלא דעת הבעל הוי כסתמא. אבל בסוטה סתמא כשר ועי' תוס' גיטין (דף כ'). ויותר נראה דפרשת סוטה שאני ואיכא צד לומר דפרשה שבתורה עדיפא. ששם נאמר כל האלות כמצותה. מאם נכתבו האלות לשם אשה אחרת ויש צד לומר איפכא דהיכא דנכתבו לשם אשה אחרת כתיבתה מפורשת יותר לשם אלה מפרשה שבתורה ולהכי קאמר ר"פ שם בעירובין די"ל דלא ס"ל הני תנאי כהני תנאי אבל אם כתב האלות שלא בשעת מעשה אפשר כ"ע מודו דפסולה דלא הותרה לכתוב כ"א בשעת מעשה וכ"ז לס"ד דרב פפא. אבל להלכה סוטה שוה לגט ובעינן דווקא לשמה וסתמא נמי פסול. כדמשמע בתוספתא גיטין דתני לפרשת סוטה דפסולה שלא לשמה גבי גט דפסול שלא לשמה. וכן משמע מלשון הרמב"ם ז"ל פ"ג מה' סוטה. ועי' בד' הר"ן ז"ל ריש פ' כל הגט שכתב דלכ"ע לא בעינן בסוטה כתיבה לשמה אלא מחיקה. ולא כן מבואר בתוספתא דאיתא התם שנא' ועשה לה שיהיה כל מעשיו לשמה ואליבא דר' אחי בר' יאשיה הוא דאמרינן הכי בעירובין שם וד' הר"ן ז"ל שם שהאריך לפלפל בסתמא אי כשר בגט נפלאים המה כי כל דבריו שם הלכה מבוארת היא בשמעתין:

ובאותו ענין יש לדקדק למאי דאסבר לן רבא בטעמא דבגט סתמא פסול הוא משום דאשה לאו לגירושין עומדת. א"כ בקידושין ליתכשר סתמא דהא סתם אשה לקידושין

עומדת ואפילו אי ילפינן לשמה בקידושין בהקישא דויצאה והיתה מ"מ לענין סתמא לא שייך למילף כיון דאיכא סברא לחלק בינייהו. וי"ל דנהי דאשה סתמא לקידושין עומדת אבל לא לזה דווקא דילמא לאחר וכוותה אמרינן בפסחים (דף ס' ע"ב) דפסח לאו סתמא לאוכליו משום דילמא מימשכי הני ואתי הני. אלא דא"כ במחשבת לאוכליו לא הוי סתמא כשר כיון דלאו סתמא לאוכליו הוא ולא משמע הכי במתני' דפסחים. אלא ע"כ צ"ל דהא דלא חשיב סתמא לאוכליו היינו אם חישב שלא לאוכליו לא אמרינן דהוי נמי לאוכליו ושלא לאוכליו דכשר. אבל לאכשורי בסתמא לחוד שפיר אמרינן דהוי סתמא לאוכליו וא"כ בקידושין נמי נכשיר בסתמא דסתמא לקידושין עומדת. וכבר כתבתי מה שנ"ל דבזבחים לחוד הוא דאמרינן דסתמן לשמה קאי היינו דאין נפסלין בסתמא ועומדות בחזקתן חזקה כשרות משא"כ בעלמא:

דף ג.

גמרא אלא מהא יתר על כו' ונמלך כו' כבר הקשו התוס' ז"ל היכי ס"ד למידק מינה דסתמא כשר ותי' דנמלך שאני דסתמא כתבו מתחילה למי שירצה ודחוק הוא והיה נראה דס"ד דלא פסיל אלא אם כתבו מתחילה ליתן לאשה זו אלא שחישב בשעת כתיבה לשם אשה אחרת דהוי דומיא דשלא לשמה דקדשים ששוחט שלמים לשם עולה דבעינן עקירה מדעת אבל אם כתב הראשון לשם גירושין דידה לא היה בזה מחשבה אחרת דכדין כתבו וכי נמלך אח"כ ס"ד דהוי כסתמא דלשם כריתות נכתבה. אבל אין זה מספיק דהא בהך בבא קמ"ל דבעינן דעת הבעל שיכתוב הוא הגט ולא שכתבו אחר. א"כ זה שכתבו לאחר פשיטא דפסול ומה ענין זה לסתם. וכבר כתבתי גבי בעל דכתיב וכתב שיכתוב מדעתו היכי שייך להכשיר סתמא בלא דעתו ולמה ליה למידחי דילמא שאני התם דאינתיק לגירושין דההיא הא הכא פסול משום דלאו איהו כתב לה כדאיתא בריש פ' כל הגט וצ"ע. וכן הא דבעי למידק מכתב לגרש את הגדולה כו' ג"כ צ"ע וכי מה ענין זה לסתם והא ע"ז נאמר לה לשמה ולא לשם אחרת:

שם גמרא אלא מהא אמר ללבלר כו' דילמא שאני התם דאין ברירה וגריעא מסתמא כמש"כ רש"י ז"ל. ומשמע הכא דאי סתמא פסול לא איצטריך לאוקמי כמ"ד אין ברירה דאפילו יש ברירה מ"מ בתחילת הכתיבה לא נכתב במיוחד לשמה ולא מהני מה שהוברר הדבר אח"כ. אבל לא משמע הכי בריש פ' כל הגט דמפרש התם דקמ"ל בהך בבא דאין ברירה אלמא דאפילו למסקנא דקי"ל סתמא פסול איצטריך לטעמא דאין ברירה וכן מסקינן התם לר' יוחנן דאחרון נמי אינו פוסל משום דאין ברירה והתוס' ז"ל שם כתבו דאפילו למ"ד יש ברירה בעלמא. הכא מודה משום דכתיב לה לשמה. וי"ל

דלזה כיוונו דאפילו למ"ד יש ברירה לא נפק מסתמא דבעינן מיוחד לשמה לחוד. אבל לא משמע הכי שם בכוליה שמעתין דא"כ מאי מבעי ליה בתולה בדעת אחרים. כיון דאפילו אי יש ברירה בעלמא הכא פסול. ה"ה בתולה בדעת אחרים. ונראה דודאי למ"ד יש ברירה הוי כלשמה אלא דס"ד למ"ד אין ברירה היינו כל שנכתב לאיזו שירצה הוי כסתמא. ומשני לעולם סתמא כשר והכא אין ברירה וחיישינן איפכא שמא היה בדעתו לאחרת. ונפ"מ דלמאי דס"ד דהוי כסתמא ולא אמרינן כלל הוברר הדבר למפרע הגט פסול לגמרי דסתמא לאו כלשמה דמו. אבל אי הא דאין ברירה היינו משום דמספקא לאיזה מהן היה דעתו מתחילה הגט פסול מספק שמא היה דעתו לאחרת. אבל איכא נמי לספוקי שמא הוברר הדבר דדעתו היה לזו שנתן לה והוי גט ונראה דבזה פליגי אמוראי ברישׁ פ' כל הגט דאיכא דס"ל דאחרון פוסל ור' יוחנן אמר דאחרון נמי אין פוסל משום דאין ברירה והיינו דמאן דס"ל דאחרון פוסל הוא משום דהא דאין ברירה הוא דלא סמכינן ע"ז דשמא היה בדעתו לאחרת אבל כיון דאיכא למימר הוברר הדבר חיישינן לזה ולהכי פוסל. אבל ר' יוחנן ס"ל דאין ברירה כלל ולא מספקינן בדעתו כלל אלא היה הדבר שקול אצלו והוי כסתמא דלא הוי גט כלל ולא פסל. וי"ל דר"י בזה לטעמיה דס"ל דאפילו בדרבנן לא אמרינן ברירה וזה משום דלא מחזקינן לה בספק כלל. ובדרבנן נמי אין ברירה. אבל ר' אושעיא דס"ל בדרבנן אית לן ברירה ס"ל דהוא בגדר ספק ומדרבנן סמכינן אברירה ומשו"ה פוסל וסעד לזה מד' הרמב"ם ז"ל שכ' בדין האחרון דהוי ספק גירושין. וזו מנין לו דהא לא אמרינן אלא דפוסל מן הכהונה. אבל לפי הנ"ל ניחא כיון דטעמא הוא משום דאין ברירה הרי הוא בספק וכדקי"ל בדרבנן יש ברירה וכ"כ שם מפרשי דבריו ז"ל ולפ"ז אין אנו צריכין למש"כ הראשונים ז"ל בפ' כל הגט שם דאין הלכה כר' יוחנן דאמר אינו פוסל משום דיחיד הוא במקום רבים אלא בלא"ה אין הלכה כמותו כיון דלא קי"ל כוותיה בהא דבדרבנן אין ברירה בהא נמי לא קי"ל כוותיה:

אלא דאכתי איכא למידק לד' הרמב"ם ז"ל דאפילו אי אין ברירה מ"מ ספק הוי. א"כ האחין שחלקו אמאי מחזירים זל"ז ביובל. כיון דספק הוא כל חד לוקי בחזקיה. ועוד נראה דבכל הני דינא ברירה של חלוקת השותפות כגון אחים שחלקו וחבית שלקחו בשותפות וחלקו גדיים כנגד גדיים בבכורות לא שייך לאחזוקי בספיקא כלל דמנלן לספוקי שזה היה חלקו משעה ראשונה כיון שלקחו בשותפות. וכן האחים נפלו להם בתפיסת הבית. וע"כ סברא בעלמא היא בדבר שהיה בשותפות ואח"כ נחלק למאן דאית ליה ברירה אמרינן דהוברר הדבר זה לחלקו משעה ראשונה ומאן דלית ליה ברירה כ"א כלוקח הוא על חלקו. וא"כ הא דס"ל לר' אושעיא דבדרבנן אית לן ברירה לאו משום

דספק בדרבנן הוא אלא בדרבנן סמכינן אהך סברא דהוברר הדבר. וא"כ אכתי תיקשי מנלן להרמב"ם ז"ל דהכא הוי ספק גירושין נהי דהכא איכא לספוקי למי היה דעתו וי"ל דספיקא הוי אבל מנלן הא, וי"ל דמהא דשמעתין דייק לה מהא דקאמר דלאו סתמא היא אלא משום דאין ברירה ש"מ דחשיב לה לספיקא:

וראיתי בירושלמי פ' כל הגט דפריך מכיון שנתנו לה יעשה כמו שהיה כרות לשמה משעה ראשונה ר' יוסי בר' ביבין דר"ש היא דתני אמר לאומן עשה לי ב' זוגין אחד לקרקע ואחד לבהמה כו' טמאים עד שיפריש בטהרה וכ"ז שלא פי' שניהם טמאים והיינו משום דאחר שיפריש ביחוד זו הכלי לטומאה ראויה היא לקבל טומאה משעה ראשונה מש"ה כ"ז שלא פי' ג"כ שניהם טמאים מספק ור"ש מטהר דלא אמרינן דמשעה ראשונה היתה זו מיוחדת לטומאה. וה"נ לא אמרינן אחר הנתינה דמשעה ראשונה היה כרות לשמה. והרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' כלים פסק כת"ק דשניהם טמאים ודקדק בק"ע שם דהא קי"ל דאין ברירה ע"ש. ולפי הנ"ל ניחא דהכא נמי פסק דהוי ספק גירושין והתם נמי טמאין מספק. ובאמת האי ענינא דברירה מעין גדול בתורה בכמה מקומות בש"ס ובד' התוס' ז"ל. והאחרונים ז"ל ג"כ האריכו בזה בתכלית האריכות. ואני לא כתבתי אלא מה שנ"ל בסוגיא דשמעתין ועי' ק"ע שם שכתב דה"ה בקידושין אם כתב שטר קידושין לשם ב' נשים לקדש לאיזה שירצה דהוי ספק קידושין וז"א למ"ד דבעינן דווקא מדעתה ואין כאן מקומו:

שם תוס' בד"ה הכותב טופסי כו'. הקשו דליתני בהא יתר ע"כ. [ולפי ד' הרמב"ם ז"ל דבאמר ללבלר כו' הוי ספק גירושין לא שייך למיתני בסתמא יתר ע"כ דמשמע דקיל הוא ובאמת הוא חמור דסתם פסול לגמרי]. וכ' לתרץ כיון דבהך דאמר ללבלר קמ"ל רבותא דלא שמעינן מסתמא לא שייך למיתני יתר ע"כ. ובגיטין תרצו בע"א משום דהתם כתבו דשייך למתני יתר ע"כ אפילו בכה"ג היינו יתר ע"כ קמא דאיכא קולא בשמע קול סופרים דלא אינתיק כו'. ואפ"ה קתני יתר ע"כ אבל נראין הדברים כש"כ כאן דלא שייך למיתני יתר ע"כ היינו דבדבר קל ג"כ הגט פסול. ובראשון איכא ג"כ קולא אחריתי מה שאין באחרון. ובמה אשמע לן רבותא בפסול הגט באחרון יותר מן הראשון כיון דאיכא קולא בזה ובזה. אבל היכא דאשמע לן דין חדש מה שאין בראשון כגון איזה חומרא שייך למיתני דזה עדיף מן הראשון בחומר זה אע"ג דאיכא נמי חומר בראשון מה שאין באחרון. מ"מ האי חומרא נקיט ואתי כדאשכחן דכוותה בפ"א דכלים בכל הני למעלה ממנו כו' דתנן התם כמבואר בד' הרע"ב והתוסי"ט ז"ל שם. וכן הך דהוסיף ר"ע דקמ"ל דין חדש שלא שמענו מד' ר"ח סגה"כ שייך למימר הוסיף ר"ע. ולא דמי להני דפ' כל הגט

דאתי לאשמעינן חד דינא פסול הגט לא בזו החמור אלא גם בזו הקל וודאי דראשון חמור מאחרון. וכן מבואר שם דראשון חמור דאיכא למ"ד דכולן פוסלין חוץ מראשון ודו"ק:

שם תוס' בד"ה ואמר רב יהודה כו' ולדידיה ליכא למידק דסתמא פסול עכ"ל. ומ"מ גם להאי מ"ד איכא למידק דסתמא פסול מהא דאמרינן התם דפוסל בגיטין דכתיב וכתב לה לשמה וק"ל:

שם גמרא דל כותית איכא סתמא וסתמא פסול כו'. כבר דקדקתי לעיל אמאי לא מוכח מינה דאפילו סתמא פסול מהא דפוסל אפי' לשם כותית. ועוד אי שמעינן מרישא דמתני' דאפילו סתמא פסול ואפילו לשם כותית. א"כ מאי קמ"ל בכל הני יתר ע"כ כיון דכבר שמעינן דאפילו סתם פסול. ומאי עדיף לשם כותית מלהתלמד הא זו דלשם כותית ג"כ לא נכתב לשם כריתות כלל. ולזה י"ל דלהתלמד עביד אינש דכתב ומש"ה הוי כמתעסק בעלמא. אבל לשם כותית דלא כתב אינש מחשבתו לאו כלום היא כיון דלאו מינה הוא והוי כמו שלא חישב כלל ולקושיין קמייתא י"ל כיון דלא שמעינן לדינא דסתמא אלא מדיוקא בעלמא לא סמיך עלה תנא דמתני' ואשמע לן כל הני בבא דיתר ע"כ. ועוד יתבאר לקמן אי קיימא הך סברא דלאו מינה לא מחריב בה במסקנא:

שם גמרא והא תנא תוכו ולא תוך תוכו ואפי' כלי שטף מציל יש לדקדק בפירכא זו אי מצד הסברא בעלמא הוא דרמינהו אהדדי. מ"ש דהכא בקדשים דלאו מיניה לא מחריב בזה ומ"ש בתוך דכ"ח דלאו מיניה נמי מחריב ביה כמו כלי שטף. דלכאורה קשה להקישן דאטו משום דכ"ש לאו מיניה הוא בשביל זה לא יקרא אלא תוכו ולא תוך תוכו. ובלא"ה קצרה דעתי בהיקש זה מצד הסברא. והיה נראה דה"פ כי היכי דאמרינן הכא גבי דאימעיט מהני קראי דלקמן לשם זבח זה ולא לשם זבח אחר לא אימעיט אלא במיניה היינו לשם זבח אחר. אבל לשם חולין לא אימעיט דלאו מיניה הוא ואינו בכלל המיעוט. ה"נ כי אימעיט תוכו ולא תוך תוכו היינו דווקא במינו בכ"ח אבל לא בכלי שטף דלאו מיניה הוא וכיון דאינו בכלל המיעוט איכא צד לומר דכלי שטף אינו מציל כמש"כ רש"י ז"ל דכ"ח עדיף דאינו מיטמא מאויר. וס"ל השתא דאיצטריך קרא לכ"ח ג"כ וא"כ מנלן למעוטי כלי שטף דלאו מיניה הוא. ודלא כמש"כ התוס' ז"ל דעדיפא מינה משני דנהי דלרבנן יש לומר דעדיפא מינה משני. לר"א למה לי להש"ס לדחוקי לישני דשאני התם דכתיב תוכו. אלא הכא ס"ל דכלי שטף ממעטינן אע"ג דעיקר קרא איצטריך לכ"ח. ומשני דעשו חולין אצל קדשים כמחיצה אצל תנור. אבל כלי שטף מינו הוא ופריך לר"א דאמר מחיצה נמי מחריב ביה מאי איכא למימר מנלן הא כיון דלאו מיניה הוא. ומשני דיליף בק"ו כו' ופריך א"כ קדשים נמי נילף בק"ו נהי דלא הוי בכלל

מיעוטא דקרא דלא ממעטינן אלא לשם זבח אחר ולא לשם חולין דלאו מיניה. אבל כיון דאיכא ק"ו נילף בק"ו כי היכי דיליף מחיצה בתנור אע"ג דלאו מיניה. ובזה מיושב קושית התוס' ז"ל לקמן ע"ב בד"ה הכא נמי כו'. ומשני אלא קדשים נפקא ליה מקרא דאין חולין מחללין קדשים. ופריך כיון דקרא מפיק מק"ו א"כ לר"א נמי קרא דלא תוך תוכו ליפוק מק"ו דאי ילפינן מק"ו דאפילו מחיצה מציל כש"כ כלי וקרא למה לי אלא מדכתיב קרא דתוכו ש"מ דלא ילפינן מחיצה. ומשני דלר"א באמת לא איצטריך קרא לכלי בתוך כלי אלא לאוכלין שגיבלן בטיט. והשתא למסקנא הא דלשם חולין כשר לאו משום דלאו מיניה אלא גזה"כ הוא. ואע"ג דלר"א הוא דמסקינן הכי לרבנן נמי צ"ל כן דאל"ה נילף בק"ו קדשים מחללין כו' דאע"ג דלא ס"ל ק"ו דר"א במחיצה היינו משום דאית להו פירכא לא אם אמרת כו'. אבל בהאי ק"ו ליכא פירכא אלא לכ"ע מקרא הוא דילפינן דאין חולין מחללין ועי' בה"ז מש"כ בזה. ועפ"ז יש לישב קצת מה שהקשיתי לעיל בהא דאמר רבא דל חולין הוי ליה סתמא. והא לשם חולין לא דמי לסתמא דסתם כשר ועלו ולשם חולין כשר ולא עלו. והבה"ז הקשה לד' הרמב"ם ז"ל דפסח לשם חולין נמי פסול א"כ מאי פריך מכ"ש וחטאת הא פסח יוכיח דלאו מיניה נמי מחריב ביה. ולפי הנ"ל ניחא דרומיא דלעיל מחטאת אכלי שטף קיימא למאי דס"ד דהא דלשם חולין כשר הוא משום דלאו מיניה לא מחריב. ולפ"ז הוי ליה כסתמא ועלו לו נמי דמחשבה דלאו מיניה לאו כלום הוא. וה"ה דבפסח כשר כיון דבחטאת עלו. ואע"ג דדייק לקמן מהא דאומר ר"י מי שלא היה בלבו כו' כשר דדווקא סתם הא לשם חולין לא למאי דס"ד השתא דמחשבה דלאו מינה לאו מחשבה היא ליכא למידק דזה הוי כסתם ומחשבה לשם חולין לאו מחשבה היא. אבל למסקנא דאיכא למילף בק"ו דחולין ג"כ מחללין אלא דגזה"כ דאין חולין מחללין לא שמעינן מקרא אלא דאין מחללין אבל מ"מ לא עלו לבעלים לשם חובה. וכן בפסח פסול לגמרי וכמש"כ לעיל. ויצא לנו מזה דאפי' במגילת סוטה דסתמא כשר לד' התוס' ז"ל אם נכתבה לשם כותית פסולה ודו"ק. ומש"כ הצ"ק ז"ל על קושיית בה"ז הנ"ל לא הבנתי ע"ש:

דף ג:

תוס' בד"ה שכן חולקין אהלים האריכו כאן אי ר"א חולק נמי אמחיצה. והביאו ד' הת"כ דמשמע במחיצה מודה ופי' שכן חלוקה באהלים ע"פ שיטה זו. ולכאורה בשמעתין מוכח דפליג נמי אמחיצה דהא לרבנן אמרינן דעשו חולין אצל קדשים כמחיצה אצל תנור. וע"ז פריך הניחא לרבנן אלא לר"א מאי אי"ל. ואי ר"א מודה במחיצה מאי קשיא

ליה לר"א נמי ניחא דחולין אצל קדשים הוי כמחיצה אצל תנור אלא וודאי משמע דר"א במחיצה נמי פליג ועי' צ"ק מש"כ בזה:

שם תוס' בד"ה הכא נמי כו'. וכ' דהכי ילפינן ק"ו מה קדשים שאין מחללין כגון בשוחט חטאת סתם וסבור שהיא עולה דכשירה מחללין קדשים בלשם עולה. חולין שמחללין אם סבור שהוא חולין אינו דין שיחלל לשם חולין וכוונתם במש"כ ששחט חטאת סתם. והיינו אפילו למ"ד עקירה בטעות הוי עקירה ואם שחט לשם עולה פסול אפי' סבור שהוא עולה אבל אם שחט סתם לכ"ע כשר. וזה לשיטתם דבעינן שיוציא בפה אבל אי במחשבה לחוד נפסל וסבור שהוא עולה ממילא עושה כל מעשיו לשם עולה ופסול למאן דס"ל עקירה בטעות הוי עקירה ומ"מ יש לי לדון בק"ו זה שכ' התוס' ז"ל דא"כ השתא דכ' רחמנא דאין חולין מחללין קדשים נילף בק"ו איפכא. מה חולין שאין מחללין בלשם חולין. מחללין אם שחט משום חולין קדשים שמחללין בלשם עולה אינו דין שיחללו אם סבור שהוא עולה. אלא וודאי ליכא למיעבד ק"ו מהא דמשום חולין פסול ומשום עולה כשר. דמשום חולין פסול משום דהוי מתעסק שלא נתכוין לשחיטת קדשים. אבל משום עולה לא שייך מתעסק. וכבר כתבתי לעיל ליישב תמיהת התוס' ז"ל:

שם גמרא ומשני ארבעה תוכו כתיבי כו'. משמע דרב חביבא ס"ל מסברא דלאו מיניה לא מחריב ביה והיינו טעמא דעל מי שמחויב עולה כשירה ושאני התם דכתיב תוכו. ולהכי לא משני דשאני התם דכתב עליו דומיא דידיה ולפ"ז נראה דלרב חביבא על מי שמחוייב עולה כשר לגמרי ועלה לו כיון דלאו מיניה הוא. אבל לרב יוסף בר אמי דיליף מעליו יש לומר דלא יליף אלא דלא מיפסיל אבל לא עלו כמו לשם חולין וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ' ט"ו מה' פהמ"ק הלכה ח'. ויש ליישב בזה קצת מאי דקשיא לי על דבריו ז"ל מפסחים ד' ס"ב דמוקי רב אשי לפלוגתא דרבה ורב חסדא שיתכפרו בו בלתי מולין היינו שאינן מנוין ורבה מכשיר משום דלאו בר כפרה הוא. ולפי דבריו ז"ל כיון דבחטאת לא עלו אע"פ שאינו מחוייב כפרה כמותו א"כ בפסח ליפסול לגמרי כמו לשם חולין דבחטאת לא עלו ובפסח פסול. ולפי הנ"ל יש לומר דרב אשי בפסחים ס"ל כרב חביבא דמשום דלאו מיניה לא מחריב ביה וכשר הוא לגמרי. אבל למאי דקי"ל בלשם חולין דלא עלו והיינו משום דמקרא ילפינן ולא משום דלאו מיניה א"כ במי שאינו מחוייב כפרה כמותו ג"כ צ"ל דעליו מיעוטא הוא ולא אימעיט אלא מפסול אבל מ"מ לא עלו לבעלים ובזה עולה ישוב נכון לד' הרמב"ם שדחה לאוקימתא דרב אשי בפלוגתא דרבה ורב חסדא כמבואר בדבריו בהל' ק"פ פ"ב וכמו שהשיג עליו הראב"ד ז"ל. ולפי הנ"ל ניחא דלדידן דקי"ל דלשם מי שאינו מחויב כפרה כמותו ג"כ לא עלו. וא"כ ליכא לאוקמי פלוגתא

דרבה ורב חסדא בהא. דלכ"ע בפסח פסול אע"פ ששחט לשם מי שאינו מחויב כפרה כמותו ולקמן דף ו' יתבאר עוד בזה בס"ד:

דף ד.

תוס' בד"ה מה לזביחה כו'. הקשו לילף זריקה בק"ו משחיטה מה שחיטה שאינו פוסל בשינוי בעלים פוסלת שלא לאוכליו זריקה שפוסלת עצמה בשינוי בעלים אינו דין שתיפסל שלא לשם אוכלין. ותי' דהכא לא ילף אלא קבלה והולכה ויש לדקדק דמאי קשיא להו הכא הא אכתי לא קמה לן דשינוי בעלים כלל. והתוס' ז"ל בפסחים דף ס"א הקשו כן לפי המסקנא. ויש לומר דקושיתם הכא הוא למאי דילף רב אשי לקמן שינוי בעלים מקרא דונרצה לו א"כ למה לי קרא בזריקה בשינוי קודש נילף מזביחה. ולשם אוכלין ג"כ נילף בק"ו. אלא דא"כ לא אתי שפיר תירוצם דהכא לא ילף מזביחה אלא קבלה כו' דאכתי תקשי קבלה והולכה גופא נמי נילף במה מצינו מזביחה דפוסלין שלא לשם אוכלין כי היכי דבעי למילף הכא שינוי קודש מזביחה במה מצינו אלא ע"כ איכא שום קרא למעט זריקה מפסול שלא לאוכליו וכמש"כ בפסחים שם. ועי' לקמן ד' י' דאיכא מ"ד דילף זריקה משחיטה ושם יתבאר. ועוד אי לא בעי למילף הכא אלא קבלה והולכה הוי מצי למיפרך מה לשחיטה שכן חייבין עליו בחוץ:

שם תוס' בד"ה דהולכה כו' וזריקה לא אתיא כו'. כוונתם אע"ג דהך פירכא שכן טעונות צפון ליכא למיפרך דנילף מהולכה. מכ"מ איכא למיפרך שכן ישנן לכולהו בחטאות הפנימיות ולקמן ד' י' דקאמר להך פירכא שכן טעונות צפון אגב גררא נקט להך פירכא ועי' רש"י ז"ל בד"ה וישנן בחטאת כו' אבל זריקת מזבח החיצון לית בהו פי' דלית בהו הך זריקה דשלמים שאנו דנין עליו. ועיין צ"ק שכ' פ"ז דבחטאת הפנימיות ליכא זריקה אלא מתנה באצבע עכ"ל. ולא ידעתי כוונתו בזה דא"כ בחטאת החיצונה ג"כ ליכא להך זריקה דשלמים. דחטאת טעון אצבע:

תוס' בד"ה וישנן לאחר מיתה כו'. והקשו בשלמא למ"ד שעבודא דאורייתא שפיר ישנו לשינוי קודש לאחר מיתה וצריך היורש להביא אחר דזה לא עלה לבעלים. אבל למ"ד שעבודא לאו דאורייתא שינוי קודש ג"כ אינו לאחר מיתה דמאי נפ"מ אם לא עלו לו כיון שאין צריך להפריש אחר. ובאמת איכא נפ"מ טובא דתודה הבאה לאחר מיתה ועשה בשינוי קודש אין הלחם קדוש ובאה בלא לחם משא"כ בשינוי בעלים. אלא די"ל דתודה לאחר מיתה באה בלא לחם כמו איל נזיר דאמרינן בנזיר ד' כ"ד ע"ב דלאחר מיתה בא בלא לחם והיינו משום דצריך תנופה וליכא וה"נ בתודה. ועי' בתוס' יומא דף נ' שכ' דתרומת איל נזיר צריכה זרוע בשלה והדבר צ"ע ויבואר במ"א. אבל אין זה מוכרח

דלאחר כפרה אמרינן התם דסברא היא דלא חזיא לכפרה ואי מהדדי ילפינן למה ליה למימר סברא היא הא קרא כתב בתודה למעט לאחר כפרה כדאיתא בפ' התודה. וכעת לא מצאתי מבואר דין תודה הבאה לאחר מיתה. עוד נפ"מ דלכ"ע אי איכא כמה עשה גביה מכפרא ובשינוי קודש נראה דתו לא מכפרא. והתוס' ז"ל כ' דנפ"מ אם הפריש ב' שלמים לאחריות ופי' דאם יעשה אחת כתיקונה השניה חולין ואם מתה או אבודה תקרב השניה. ואם נעשה הראשונה בשינוי קודש ה"ז לא עלתה והשניה תקרב ויש לדקדק בזה דע"כ לא הקדיש השניה מיד אלא אמר אם תמות הראשונה אז תיקדש השניה. וכיון שמת ונפלו ברשות היורש לכאורה תו לא חל ההקדש על השניה. ועי' בד' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' עירכין הל' ט' ובנדרים דף ל' גבי פדאן אחרים. ויש לומר דהכא מיירי שאמר שאם תמות הראשונה תקדש השניה מעכשיו. וכ' עוד דווקא אם פירש שיהיה השניה חולין אבל אם הפרים ואף לאחריות השניה רועה כמו גבי חטאת. ולא הבנתי דבריו ז"ל. דא"כ מצינן לאוקמי אפי' בהפריש סתם לאחריות דאם נעשית ראשונה כתיקנה השניה רועה ואם עשאה לראשונה בשינוי קודש השניה תקרב ולמה כתבו דדווקא פירש. ול"נ פשוט דבשלמים ועולה אם הפריש ב' לאחריות תרווייהו קרבו זו לחובה וזו לנדבה. וכן איתא בפרק התודה במפריש ב' תודות לאחריות תרווייהו קרבי אלא דהשניה אינה טעונה לחם ולהכי בעינן דווקא פירש שיהיה חולין אם קרבה הראשונה כתיקונה:

שם בא"ד ועי"ל דבשינוי קודש הוי איסור אבל בשינוי בעלים ליכא איסורא כיון דליכא בעלים כצ"ל. מיהו אכתי לא ידע דרשא דמוצא שפתיך דמינה נפקא איסור לשינוי קודש עכ"ל. וכבר תמה ע"ז הבה"ז ז"ל דבלא קרא דמוצא שפתיך איכא איסור לשנות כדנפקא לן מהני קראי שיהיו כל העבודות לשמן ומקרא דמוצא שפתיך נפק"ל דלא מיפסלי כדלקמן אבל לאיסורא לא איצטריך קרא דמוצא שפתיך. ובפסחים שם כתבו דיש איסור בשינוי קודש כדאיתא בריש מכילתין ונדבה מי שרי לשנויה בה ע"ש. ואין כוונתם דמקרא דמוצא שפתיך ילפינן איסורא אלא דשמעינן מהתם דאפילו בנדבה דלא שייך למימר לא עלו לבעלים מ"מ איסורא איכא והכא נמי בעולה הבאה לאחר מיתה. והצ"ק ז"ל כ' לישב ד' התוס' ז"ל ע"פ דבריהם לקמן דמוצא שפתיך לא משמע שינוי בעלים ע"ש בדבריו ז"ל והמה נפלאים דפשיטא דבשינוי בעלים ג"כ אסור לשנות ודווקא הכא דליכא בעלים כתבו דליכא איסורא והוא כתב לפרש דבריהם בדרך רחוקה ולא רציתי להאריך והמעיין יבין. ועי' רש"י ז"ל לעיל בריש מכילתין שכ' דאיסור לשנות נפ"ל מקרא דלא יחשב. ולא הוה צריך להכי דבלא"ה איכא איסורא מהני קראי גופא ומלא יחשב

ילפינן ללאו אבל בפיגול מיירי ולא בשלא לשמו ודו"ק. ועי' בד' הרמב"ם ז"ל פט"ו וח"י מה' פהמ"ק:

שם תוס' בד"ה וישנו בציבור כו' ואפי' לשם עובד גלולים לא מיפסיל. ויש לדקדק לשיטת הרמב"ם ז"ל דעל מי שאין מחויב כפרה ג"כ לא עלו לבעלים א"כ מצינו שינוי בעלים בציבור כגון לשם עובדי גלולים דלא עלה התמיד. ועוד דלפי משמעות ד' הרמב"ם ז"ל דש"ב ישנו ג"כ בד' עבודות כמו ש"ק א"כ ליתניהו לכולהו פירכא. וי"ל דמ"מ ליתיה לש"ב בציבור לפסול משא"כ בש"ק. אלא דאכתי מצינו ש"ב בציבור בפר הבא לשבט ואם שחט לשם שבט אחר לכאורה מיפסיל בשינוי בעלים. וי"ל דזה הוי כמו קרבן יחיד ובד' הרמב"ם ז"ל יתבאר לקמן בס"ד:

דף ד:

תוס' בד"ה מחשבה בעלמא כו'. הקשו דהכא מסקינן דש"ב הוי ג"כ פסולא בגופא ובפרק תמיד נשחט אמרינן דשלא לאוכליו לא הוי פסולא בגופו. וקושיתם הוא לר' יוחנן שם דחשיב לברר איסורו מילתא אחריתי. דלרב אשי שם אין כאן קושיא דאמר התם דלהכי לא הוי פסולו בגופו משום דאפשר לברר וזה ליכא אלא בשלא לאוכליו ושלא למנויו ועי' פי' רש"י ז"ל שם שפי' ב' לשונות בהא דאפשר לברר או דיכול לברר חלק האוכלין לחוד וחלק החולין לחוד או דיאכילו לאוכליו ואיגלי למפרע דמחשבתו לאו כלום היא. וזה וודאי איתא ג"כ בשלא למנויו ואפילו לפי' קמא דיכול לברר החלקים ג"כ איתא להך סברא גם בשלא למנויו דיכול לברר חלק המנוים כיון דעיקר היא האכילה והאכילה יכולה לחלק. וכהאי לישנא משמע בירושלמי שם דנקט לה בהא לישנא כלאוכליו ושלא לאוכליו אפשר לברר איסורו מתוך הכשירו ע"ש. אבל שינוי בעלים ג"כ א"א לברר איסורו כיון דבכל הקדשים לאו באכילה תליא מילתא וכל שכן לפשטא דשמעתין דבש"ב בעינן ע"מ שיתכפר בו חבירו ושפיר הוי פסולו בגופו. ועי' מהרש"א ז"ל שם בפסחים שהקשה על דברי התוס' שם שכ' דשינוי בעלים אי אפשר לברר א"כ למנויו ושלא למנויו יפסל בפסח ולא נילף מלאוכליו ושלא לאוכליו משמע דמדמי שלא למנויו לש"ב. ולענ"ד נראה כמש"כ דלמנויו ושלא למנויו ג"כ אפשר לברר איסורו לר' יוחנן שם דחשיב פסולו בגופו וש"ב הוי פסולו בגופו. אבל אין כאן תימא כ"כ די"ל דהא דמסיק הכא דש"ב הוי פסולו בגופו היינו כרב אשי התם דדווקא בשלא לאוכליו לא הוי פסולו בגופו משום דאפשר לברר איסורו. ור"י ס"ל כדס"ד דש"ב ג"כ לא מיקרי פסולו בגופו ואי תימא א"כ לר' יוחנן לשמו ושלא לשמו בש"ב אכשר ולמה לא נילף מלאוכליו ושלא לאוכליו דז"א דאכתי איכא בינייהו דשלא לאוכליו אפשר לברר איסורו ושינוי בעלים

א"א לברר איסורו ועוד איכא למיפרך לאוכליו ושלא לאוכליו אינו נוהג אלא בפסח לבד ושינוי בעלים נוהג בכל הזבחים אע"ג דבפסחים שם לא אמר ר"י אלא שלא לאוכליו אינו בציבור כבר תמה ר"י ז"ל ע"ז. ובירושלמי שם אמרינן להדיא בהאי לישנא דלאוכליו ושלא לאוכליו, אינו אלא בפסח ושלא לשמו הוא בכל הזבחים. ועוד דש"ב נוהג בכל ד' עבודות אם חישב בכולן ע"מ להתכפר פלוני משא"כ בשלא לאוכליו. וכעת לא מצאתי מבואר דין לשמו ושלא לשמו בשינוי בעלים. והרמב"ם ז"ל ג"כ לא ביארו וגם עיקר הדין דלשמו ושלא לשמו פסול מנלן יתבאר לקמן בס"ד וצ"ל דניחא להו להתוס' ז"ל לחלק בין שינוי בעלים לשלא לאוכליו אפילו לר"י וש"ב הוי פסולו בגופו לכ"ע דמה שכ' אלא באי נמי הואיל ויכול לקיים מחשבתו בהיתר אינו מובן דמה שפי' הבה"ז והצ"ק ז"ל דהיה יכול לקיים אם לא היו חולים. וכן אם היו מנוין או טהורים ונימולים א"כ היינו וי"ל קמא. והיה נראה דכוונתם דיכול לקיים מחשבת היתר להאכילו למנוין ואינם חולין וזקינים משא"כ בשלא לשמו. אלא דא"כ היינו הא דאמרינן אפשר לברר איסורו וצ"ע:

שם תוס' בד"ה רב אשי אמר כו' תימא כו' כש"כ זורק עצמו ולפמש"כ התוס' ז"ל בפסחים ד' ס"א דלכ"ע אין מחשבת אוכלין בזריקה ושוחט ע"מ שיתכפרו בו אינם אוכלין או בלתי מולין שפיר הוי מחשבה א"כ אין כאן ק"ו דשלא לאוכליו יוכיח דשוחט ע"מ לזרוק פסול וזורק עצמו כשר. ולרב אשי שם לכ"ע הוי מחשבה ע"מ שיתכפרו בו בלתי מולין או אינם אוכלין אלא די"ל דשלא לאוכליו שאני דשחיטה עצמה פוסל שלא לאוכליו להכי שוחט ע"מ לזרוק פוסל ג"כ אע"ג דזריקה עצמה אינה פוסלת אבל הכא כש"כ דשחיטה עצמה לא פסיל ואי זריקה עצמה ג"כ אינה פוסלת א"כ בשוחט ע"מ לזרוק ג"כ לא ליפסיל:

שם תוס' בד"ה שקולין אע"ג דהכא תרתי והכא חדא. פי' דקבלה איכא תרתי דדמי לפרטא ישנו בחטאות הפנימית וטעון צפון ובזריקה ליכא אלא חדא שחייבין עליו בחוץ אפילו הכי חשיב להו שקולין. ולא הבנתי דבריהם דקבלה נמי ליכא אלא חדא דהא אי מרבינן קבלה ה"ה הולכה דהולכה לא תיפקא מכלל קבלה וא"כ ליכא אלא מעלה שישנו בחטאת הפנימית. וכמש"כ לעיל בכוונות ד' התוס' בד"ה דהולכה כו' אם לא שנאמר דהוי גרסי זריקה והולכה לא. וכמו שהביא הבה"ז ז"ל גירסא זו. אבל נראין ד' הבה"ז דאין מקום לגירסא זו משום דכבר ילפינן דהולכה לא תיפקא מכלל קבלה לכל דיניה אלא דכ' שם דמד' התוס' ז"ל ג"כ נראה דלא גרסינן לה. ולכאורה מד' התוס' ז"ל משמע איפכא כמש"כ ואולי מפרש הוא ז"ל הכא תרתי היינו קבלה והולכה והכא חדא זריקה לחוד אבל זה אין נראה בכוונתם ודו"ק:

שם גמרא שקולין הם ויבאו שניהם. למסקנא זו כל דיני שינוי בעלים לא ילפינן אלא באם אינו ענין לש"ק תנהו ענין לשינוי בעלים. וא"כ יש לדקדק מנלן הא דשינוי בעלים לא הוי אלא ע"מ לזרוק לשם פלוני ורש"י ז"ל כתב לעיל ולקמן ד' י' דש"ב לא שייך אלא בכפרה. ויש לפקפק בסברא זו דוודאי נראה דאיכא מצוה בשחיטה עצמה לשם בעלים וכדתנן לשם ו' דברים הזבח נזבח. והיה נראה דהא דאמרינן דש"ב ליכא אלא ע"מ להתכפר בו חבירו היינו לרב אשי דיליף זריקה מונרצה לו לכפר לו ולא לחבירו. ומינה יליף לכל עבודות דלא פסלי אלא ע"מ להתכפר. אבל אי ילפינן הכל באם אינו ענין יש לישב דין ש"ק דפוסל בכל עבודות לעצמן. ומצאתי שכתב כן הצ"ק בתוס' בד"ה רב אשי אמר ע"ש שיישב קושיתם בזה. ובזה יש מקום לישב ד' הרמב"ם ז"ל שנראה מדבריו דש"ב דין אחד לו עם ש"ק לפסול בד' עבודות ורב אשי לא אמר כן בפירוש לקמן דף י' שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני כשר. ולפי הנ"ל י"ל דרב אשי לטעמיה דיליף זריקה מונרצה לו. אבל אין זה מספיק דהא לעיל כי בעינן למילף זריקה בש"ב במ"מ משחיטה פריך עלה מה לש"ק שכן ישנו בד' עבודות אלמא דפשיטא לן מסברא דש"ב ליתיה בד' עבודות ויתבאר לקמן עוד בזה בס"ד:

שם תוס' בד"ה אימא היכא דשחיט כו'. הקשו מאי פריך ליפסלו הא בעינן שינה הכתוב לעכב ותי' דהכי פריך דאמאי לא אמרינן דקראי דש"ק איצטריך לגופייהו ולעכב באם אינו ענין לש"ב. והקשו מאי משני אמר קרא מוצא שפתיך דילמא אתי לש"ב דלא שינה בה הכתוב. ואין זה מדוקדק דאי לא שינה בה הכתוב תו לא איצטריך לקרא דמוצא שפתיך. אלא היינו דלא נאמר בו כלל. וע"ז תי' דמוצא שפתיך לא משמע ש"ב פי' כיון דלא נאמר דבעינן לשם בעלים תו ליכא למילף ממוצא שפתיך דלא ידעינן במאי וכדאמרינן בגמרא. והצ"ק בד"ה וישנן לעיל הבין כוונה אחרת בד' אלו לחלק בין שינוי בעלים לשינוי קודש והדבר פשוט כמש"כ. אלא דאכתי איכא למידק לרב אשי דיליף זריקה בש"ב מקרא דונרצה לו אכתי תקשי אימא קרא דמוצא שפתיך אתי לש"ב ולא לאשמעינן דלא מיפסל דלזה לא איצטריך קרא כיון דלא שינה עליו הכתוב אלא אתי לאשמעינן דאין מרצה דמקרא דונרצה ה"א דאינו אלא למצוה אבל מרצה:

ובהגה"ה כתב עוד דאין לפרש דפריך בקושיא דר"ל אם אין מרצין למה הן באין דא"כ לא הוי ליה למיפרך ליפסלו אלא ליתכשרו כיון דלא שינה עליו הכתוב ולזה י"ל דאמתני' פריך דתנן דלא עלו לבעלים א"כ ליפסלו:

וכתב עוד דאין לפרש דפריך ליפסלו דליגמר במה מצינו מפסח וחטאת או בהקישא דזאת התורה. דבמה מצינו איכא למיפרך שכן יש בהן צד כרת ואי בהקישא דזאת התורה

א"כ לכתוב בחדא בחטאת או בפסח וליליף כולהו בהקישא אלא מדכתיב בתרווייהו ש"מ דלא ילפינן מינייהו. ולד' הרמב"ם ז"ל דיש חילוק בין חטאת לפסח בשינוי השם דבפסח לשם חולין נמי פסול א"כ איצטריך למיכתב תרווייהו ושפיר איכא למילף כל הקדשים מהיקשא דחטאת. ועוד דמאי משני מקרא דמוצא שפתיך דילמא קרא דמוצא שפתיך אתי למחשב לשם חולין דפסול ליכא גביה כדילפינן דאין חולין מחללין קדשים וקמ"ל קרא דמוצא שפתיך דלא עלו לבעלים ולזה י"ל דלא ניחא לן לאוקמי קרא דמוצא שפתיך בלשם חולין לחוד אבל בלא"ה דברי התוס' ז"ל אינן מוכרחים דהא אשכחן לקמן ד' צ"ח דילפינן בהקישא דזאת התורה דכל הקדשים מקדשין בבלוע מחטאת או ממנחה אע"ג דכתיב בלוע בתרווייהו והיינו דאי לא כתב אלא בחדא לא הוי ילפינן מנחה בהקישא וכדעביד הש"ס צריכותא התם. והיינו משום דאיצטריך הקישא לד"א ולא הוי מקשינן למילתא דאיכא למיפרך. וא"כ ה"נ חטאת ופסח צריכי למכתב תרווייהו דחד מחבריה ליכא למילף דאיכא למיפרך מה לחטאת שכן מכפרת ומה לפסח שכן פוסל שלא לאוכליו ואמאי לא נילף כל הקדשים מהם. ולקמן יתבאר יותר בזה ואיך שיהיה גם זה דחוק הוא לפרש קושיא דשמעתין ליפסלי מהקישא דחטאת דאכתי לא קם ליה דרשא דפסח וחטאת גופייהו:

וכתב עוד אם נאמר דבכל דוכתא דמצרכינן שנה לעכב מהכא שמעינן לה מדכתיב מוצא שפתיך א"ש הא דפריך וליפסלי פי' דאי לא בעינן בקדשים שינה לעכב א"כ סתרי קראי אהדדי דמזאת התורה משמע ליפסל וקרא דמוצא שפתיך מכשיר אלא קמ"ל בקרא דמוצא שפתיך דבכל מקום בקדשים בחד קרא אינו אלא למצוה כדאשכחן הכא דאינו אלא למצוה והשתא א"ש דפריך ליפסלו וד' הברה"ז ז"ל אינן מובנים וגם יש בהן ט"ס ע"ש. והצ"ק ז"ל כ' ג"כ לפרש איפכא מדאיצטריך קרא דמוצא שפתיך דאין מרצים ש"מ דאי לאו קרא ה"א דכשירים לגמרי ולא ידענא מי הכריחו לזה וגם פשטא דשמעתין משמע דלהכשיר איצטריך קרא דמוצא שפתיך. ואפילו למאי דמסיק בשמעתין לר"ל דמוצא שפתיך איצטריך דאין מרצין למסקנא וודאי לא שמעינן דבעינן שינה לעכב בעלמא דהא ממיעוטא דאותה ילפינן לקמן דכשרים. אבל בלא מיעוטא דאותה הוי אמינא דפסולים ולקמן בשמעתין יתבאר עוד בזה. ובאמת עיקר מוצא הדבר דבעינן בקדשים שינה לעכב נעלם ממני כעת ואשכחן בכמה דוכתי דחד קרא נמי לעיכובא הוא יזכיני ה' למצוא מרגניתא זו בנחלי קודש במכילתין לבאר זאת יותר:

דף ה.

גמרא רמי ר"ל על מעוהי כו' ומקשי אם כשירים הם כו' יש לומר. כי רמז בזה ענין מוסרי ע"פ משאז"ל פתח הכתוב במזבח וסיים בשולחן כו' עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו. וזה כשנאמר עליו ד"ת היינו שאכילתו לשמה היא או בכוונה הפשוטה כאמור לחזק כחו לעבודת ה' ומי שחונן בדעת יש כוונה לטוב דוגמת הקרבן ממש כידוע למשכיל ואכילה כזו היא לרצון כמש"נ לעשות רצונך חפצתי כשאני אוכל. אך בשביל לעשות רצונך ותורתך בתוך מעי אכילה כזו עצמה תורה ועבודה היא אבל הקושיא יגדל על רוב אכילות אשר הם שלא לשמה מה תהא עליו אם אין מרצין למה באים ואולי ח"ו יקיים בזה וזריתי כו' ויפסלו לגמרי עד שאמר אפתח פיתחא לנפשאי מוצא שפתיך תשמור כי קצת תקנה יש מפסול גמור אם ישמור מוצא שפתיו לברך ברכה שלפניה ולאחריה בכוונה שלימה אז אם אין בהם ריצוי מ"מ מפסול גמור יצאו אם אין בהם מחשבת פיגול למלאות נפשו בתאוה הכעורה כטבע הבהמה. וע"ז רמז רמי ר"ל על מעוהי ועי' בגיטין פ' השולח ד' מ"ז בהא דר"ל שם:

שם גמרא אם כשירים הם כו' ואם אין מרצים כו'. נראה דר"ל תרתי קשיא ליה אם כשירים הם ירצו לגמרי ואם אין מרצין יפסלו לגמרי ור"א לא השיב לו אלא על אחת מה שאינן פסולים משום דמצינו כה"ג בבאים לאחר מיתה דאין בהם ריצוי. וה"נ לא תקשי למה הן באין אבל על זה לא השיב דלמה אין מרצין ומנלן דאין מרצין דוודאי אין ראיה לזה מבאין לאחר מיתה דאין להם על מי לרצות. ובזה יתיישב קושית התוס' בד"ה מצינו כו' וא"ת כו' דוודאי לא הביא ראיה מזה דאין מרצין אלא דלא לאיפסולי. והא דאמר ר"ל מודינא לך בעולה לא הודה לו אלא על קושיא דלמה באין. אבל קושיא דלמה אין מרצין במקומה עומדת. וגם על זה הקשה לו מאשם אמאי לא יפסל עד שפתח פתח לנפשיה מקרא דמוצא שפתיך ונתיישב לו בזה הא דאין ואינן נפסלין בעולה ושלמים דבאין בנדר ונדבה וממילא נתיישב לו גם אשם דאינו מרצה משום דילפינן מהקישא דזאת התורה כדמסקינן אבל הא דאשם לא מיפסיל אי לאו דכתיב גבי חטאת מיעוטא דאותה לא הוי שמעינן מקרא דמוצא שפתיך דמיירי בנדר ונדבה. וכתבתי זאת ליישב קושיית התוס' ז"ל בהני תרי ד"ה וכמו שיתבאר:

שם תוס' בד"ה עולתה כו'. הקשו דהכא משמע דבדיעבד כשר אם הקדימה עולתה לחטאתה ובפרק תמיד נשחט משמע דדווקא במצורע דכתיב והעלה אבל בעלמא דיעבד נמי לא. ותי' דבעלמא אין הקדימה אלא למצוה ובמצורע הוא דבעינן קרא דוהעלה משום דכ' תהיה עיכובא וכ' עוד ונראה דחטאת ועולה של יולדת ילפינן ממצורע דבדיעבד כשר

אם הקדים העולה. אבל אי לאו הכי היה פסול בכל מקום אע"ג דליכא קרא לעיכובא משום דהוי מחוסר זמן לבו ביום כדאמרינן הקדים חטאת לאשם לא יהא אחר ממרס בדם. ובשחיטה לא נאמר תהיה אלא פסול משום מחוסר זמן וה"נ בכל חטאת ועולה. ולא הבנתי ד' ז"ל דע"כ לא אמרינן גבי חטאת מצורע דהוי מחוסר זמן משום דכל עבודתו פסולות אם הקדים לאשם כדנפקא לן מתהיה להכי אפילו בשחיטה נמי פסול משום דהוי מחוסר זמן. אבל בשאר קדימות אי לא כתיב בהן עיכוב אינן אלא למצוה לבד. ואם עשה העולה בכל עבודתה קודם לחטאת ג"כ כשירה ולא שייך בזה מחוסר זמן. וכה"ג תנן בפסח שמצותו אחר תמיד של בין הערבים אם הקדימו יהא אחר ממרס בדמו ולא הוי מחוסר זמן משום דאם זרק קודם לתמיד ג"כ כשר וכדתנן התם. וכן קודם תמיד של שחר כ' התוס' ז"ל בכמה מקומות דאינו אלא למצוה ולא מיפסיל בהכי. אלא דיש לי מקום עיון במש"כ בפ' התכלת ד' מ"ט לפי מה שצדדו שם לומר דקודם תמיד של שחר פסול נמי איכא. א"כ הא דאמרינן במנחות עולת תמיד שנשחטה שלא לשמה כשירה אע"ג דהוי קודם התמיד היינו דשחיטה לאו עבודה היא ויזרוק אחר התמיד. ואמאי לא הוי מחוסר זמן כמו אם שחט חטאת מצורע קודם לאשמו ואין כאן מקומו להאריך בזה מ"מ מש"כ נראה ברור דלא שייך בכל קדימות שלא נאמרו אלא למצוה דין מחוסר זמן. אלא דאכתי איכא למידק מהא דבמנחות שם בעי למימר דהא דהקדים מתן שמן למתן דם דיחזור ויתן מתן שמן הוא משום דהוי מחוסר זמן. אע"ג דאכתי לא ידע מקרא דתהיה לעיכובא אלמא אע"ג דלא נאמרה אלא קדימה למצוה אפ"ה הוי מחוסר זמן. אבל כבר הקשו התוס' ז"ל מהא דיומא דאי לאו דנאמר ביוה"כ חוקה לעיכובא לא מיפסיל אם שינה הסדר ולית ביה משום מחוסר זמן. ותי' שם דדווקא במצורע דסדר טהרתו כך הוא. הוא דמיקרי מחוסר זמן בהקדם א' לחבירו. אבל בשאר קרבנות לא שייך מחוסר זמן ע"ש. ודווקא קודם אשם הוא דמיקרי מחוסר זמן משום דעיקר טהרה תלויה באשם ועי' בתוספתא סוף נגעים דתני התם הקדים עולתו לאשמו כשירה ולא עלה לו אלמא דאפילו עולה לא יצא ידי חובתו קודם האשם וממילא חטאת פסול לגמרי. והיינו דקודם האשם אינו ראוי לשום כפרה דבטומאתו הוא ואע"ג דכתיב והעלה שהעלה כבר היינו קודם לחטאת אבל לא קודם לאשם. ובזה יש לחלק קצת בין שחיטת חטאת קודם דחשיב ליה מחוסר זמן משום דלא נטהר עדיין ולא חזי לשום כפרה ובין שחיטת קרבן קודם תמיד של שחר דאע"ג דהקרבתו פסול מ"מ לא מיקרי מחוסר זמן עי"ז. ועי' תוספתא פ"ד דפסחים דתני התם הקדים אשמו קודם גזילו או קודם מעילתו ג"כ לא יהא ממרס כו'. ועי' בד' הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' מח"כ שכ' טעמא דהקדים שמן לדם פסול משום דכתיב

תהיה לעיכובא. ועי' לח"מ ז"ל שם שדקדק אמאי לא כ' הטעם משום מחוסר זמן ונראה דמפני קושית התוס' ז"ל שם במנחות כתב כן ודו"ק:

שם תוס' בד"ה אשם דלא אתי כו' תימא כו'. כבר כתבתי לעיל דמוצא שפתיך איצטריך גם לעולה ושלמים דאין מרצין. אבל תמיהתם בלא"ה יש ליישב דלא שייך למילף בהקישא אשם מעולה ושלמים שיבא בלא ריצוי כיון דיש חילוק ביניהו בעלמא היינו לאחר מיתה דעולה ושלמים שבאין בנדר ונדבה באין גם לאחר מיתה. ואשם דאתי לכפרה אינו בא לאחר מיתה היינו בלא בעלים וה"ה הכא אם אין מרצה אינו ראוי לבא כלל וע"כ לא ילפינן לקמן בהקישא היינו דאשם לא לירצו כמו שלמים דלא אשכחן בעלמא דאשם ירצה ושלמים לא ירצו. והכי משמע מפשטא דשמעתין דפריך אשם מנלן וכן לקמן אמרינן אשם לא ליתי כלל ומהיכא תיתי לומר כן הא באשם לא כתב פסול שלא לשמו ומהקישא דשלמים הוא דילפינן א"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון. ולא מצינו טפל חמור מן העיקר דשלמים כשרים ואשם ליפסיל. וכ"ת דפריך אשם ליפסיל מהקישא דחטאת הא כתבו התוס' ז"ל דליכא למילף מהקישא דחטאת מדאיצטריך למיכתב בחטאת ופסח ליכתוב בחדא מינייהו ונקיש ליה כל שאינו בא בנדר ונדבה כמותו. אלא משמע דמסברא פריך נהי דילפינן פסול שלא לשמו באשם משלמים מ"מ כל חד כדיניה זה שבא לאחר מיתה כשר ולא עלה וזה פסול לגמרי. ומד' התוס' ז"ל גופא מוכיח דלאו משום הקישא דחטאת הוא דפריך על אשם דא"כ מאי מקשי נילף אשם מהקישא דשלמים כיון דאיכא לאקשויי לחטאת לחומרא. וגם מה שתירץ דה"א איפכא דנילף שלמים מאשם ג"כ אינו מובן דיותר מסתבר למילף אשם משלמים כיון דעיקר פסול שלא לשמו גביה משלמים ילפינן. אלא וודאי לא ילפינן בזה חד מחבריה ואוקי כל חד כדיניה בעלמא הבא בנדר ונדבה ולאחר מיתה ה"נ כשר ואינו מרצה. ומי שאינו בנדר ונדבה ואינו בא לאחר מיתה ה"נ מסברא ה"א דליפסיל:

שם תוס' בד"ה הא שאר קדשים כו' וא"ת ל"ל אותה כו' קושיתם ז"ל היא למאי דמשמע דממיעוטא דאותה פתח ר"ל לכל הקדשים דכשרות שלא לשמן. ואי לאו אותה ה"א דכולן פסולות וע"ז הקשו הא שמעינן לה דכל הקדשים כשרים מדאיצטריך קראי לעכב בפסח וקדשים. ובמה מצינו והיקש ליכא למילף מינייהו והן הן הדברים שכ' ג"כ בהג"ה לעיל בד"ה אימא אבל למסקנא דבעולה ושלמים כתיב קרא דמוצא שפתיך דכשרים שלא לשמה וודאי דאיצטריך מיעוטא דאותה למעוטי אשם דאינו בא בנדר ונדבה דה"א דלא ליתי כלל. דאין למעט אשם מדאיצטריך עיכובא בחטאת ופסח דהשתא איצטריך למיכתב בתרווייהו דאי לא כתב אלא בחדא בחטאת או בפסח ה"א דנילף אידך מעולה

ושלמים דכשרים. וכיון דתרווייהו צריכי שפיר הוי ילפינן אשם מינייהו דפסול הוא להכי איצטריך מיעוטא דאותה. וכ"כ הבה"ז ז"ל. אלא דאכתי קשה ל"ל מיעוטא דאו ה הא מדכתיב בפסח וחטאת שמעינן דשאר קדשים כשרות דאל"ה ליכתוב בחדא דפסול וממילא שמעינן דכל שאינו בא בנדר ונדבה פסולין כמו חטאת או פסח. ובלא"ה הוי מקשינן לחומרא לחטאת או לפסח. ועוד למאי דמשמע הכא בשמעתין דמסברא ה"א דכל שאינו בא לאחר מיתה אינו מרצה א"כ לא ליכתוב עיכובא לא בחטאת ולא בפסח וממילא שמעינן דכל אלו שאינן באין לאחר מיתה ולא בנדר ונדבה פסולין לגמרי שלא לשמה. אלא מדכתיב בחטאת ופסח ש"מ דאשם כשר ועוד לר' אליעזר דס"ל לקמן דמיעוטא דאותה לאו מיעוטא היא א"כ למה לי למילף אשם בהקישא מחטאת תיפוק ליה מסברא דכל שאינו בא בנדר ונדבה לא ליתיה כלל. ולזה י"ל דלר' אליעזר אשם נמי בא בנדר ונדבה כדאמר בכריתות מתנדב אדם א"ת בכל יום ולא הוי ממעטינן ליה מקרא דמוצא שפתיך. ונראה דהא דקאמר אשם לא ליתי כלל קאמר הכי דרך שקלא וטריא וה"ה דאיכא למימר איפכא דלירצו כדמסיק עד דסלקא שמעתא דילפינן בהקישא דזאת התורה. והשתא אי לא כתבה רחמנא בחטאת ופסח לפסול הוה ילפינן כולה בהקישא משלמים דכשרים להכי איצטריך למכתבי בחטאת ופסח. ואי לאו דכתיב אותה מיעוטא הוי מקשינן אשם לחטאת דדמי ליה שאינו בא בנדר ונדבה להכי כתב רחמנא אותה. ולקמן בשמעתין בהא דאמרינן בטעמיה דר"א משום הקישא דכחטאת כאשם יתבאר עוד בזה:

שם גמרא אשם ארצויי נמי לירצו כו'. צריך לדקדק מאי קאמר אי דנימא דאיסור שלא לשמה ליתיה כלל באשם או דנימא דאיסור אינו אלא למצוה אבל ארצויי מרצי ולפי מש"כ התוס' ז"ל לעיל דבמקרא דמוצא שפתיך ילפינן איסורא א"כ השתא דס"ד דאשם לא הוי בכלל האי קרא אפילו איסורא נמי ליכא. אבל כבר כתבתי שם דשמעינן איסורא מהא גופא דאמרה תורה דבעינן לשמה. וא"כ י"ל דנהי דאיסורא ילפינן באשם משלמים מ"מ שלא לרצות לא ילפינן משלמים כיון דאינו בא בנדר ונדבה אלא דהשתא דלא סליק אדעתיה הקושיא דזאת התורה מנלן למילף אפילו איסור שלא לשמה משלמים דבמה מצינו ליכא למילף כדאמרינן מה לשלמים שכן טעונין כו'. ע"כ נראה דפריך מנלן באשם אפילו איסור שלא לשמו. אלא דא"כ לא שייכא קושיא זו לר"ל דלכ"ע קשיא אשם מנלן כיון דלא סליק אדעתיה הקושיא דזאת התורה. ועוד דתיקשי נמי עולה מנלן דמקרא דמוצא שפתיך לא שמעינן איסורא כדאמרינן לעיל דאי לאו זאת התורה לא ידעינן במאי. ודלמא לא מיירי קרא דמוצא שפתיך אלא בשלמים דנאמר בהם איסור שלא לשמה אבל

לא בשאר קדשים. ואם נאמר דלאיסורא שפיר ידע הקושיא דזאת התורה אלא דלענין ריצוי ס"ד דלא מקשינן משום דזה בא בנדר ונדבה וזה אינו בא בנו"נ א"ש:
שם תוס' בד"ה תודה יוכיח כו'. תודה ושלמים לא אתו בנדבת ציבור. ולהכי שפיר קאמר תודה יוכיח דליתיה כלל בציבור והגה"ת הצ"ק ז"ל אינו מובן:

דף ה:
גמרא חטאת נמי מקרב קרבה מותרה. ולהכי לא ניחא ליה לר"א באשם דלהכי כשר משום דקרב מותרו דהא חטאת נמי קרב מותרו ואפ"ה פסול והיינו משום דהוא עצמו לא קרב לאחר מיתה. וה"נ אשם ליפסל דהשתא לקושיא דר"ל ס"ל מסברא דפסולין הם אם אינן מרצין. ופריק חטאת שאני דכתיב ביה הוא וגלי רחמנא דפסול הוא. אבל באשם דליכא קרא מסברא לא תיקשי לן דליפסיל אם אינו מרצה כיון דאשכחן דבא מותרו לאחר מיתה וה"ה דהכא בא ואינו מרצה. ופריך אשם נמי כתיב ביה הוא והיכי מצית לומר דפסולה דחטאת הוא מדגלי רחמנא וכתיב ביה הוא א"כ אשם נמי כתיב ביה הוא אלא ש"מ דחטאת מסברא פסול הוא כיון דאינו מרצה למה הוא בא ולא מהני מה שמותרו בא לאחר מיתה וה"נ אשם. ושפיר מקשי ר"ל על אשם למה הוא בא ולא אמר ליה ר"א מידי. ומשני דהוא דאשם לאחר הקטרת אימורין הוא. ולמסקנא זו הוי מצי ר"א למימר לר"ל דבאשם נמי לא תקשי למה הוא בא כיון דמותרו אתי לאחר מיתה ואשכחן דקרב בלא ריצוי. ולא תקשי לפ"ז אותה למה לי דכבר כתבתי דלמסקנא איצטריך לקרא דמוצא שפתיך גם לעולה ושלמים לגלויי דאינו מרצה וכיון דכתב קרא דמוצא שפתיך ה"א דכל שאינו בא בנדר ונדבה ארצויי נמי לא מרצי להכי איצטריך אותה למעוטי. והש"ס לא פריך הכא אלא למאי דס"ד דטעמא דמתני' מסברא הוא. ועפ"ז יש לישב קצת הא דקאמר הש"ס הכא דפסול דחטאת הוא מקרא דהוא ולא מהני קראי דלקמן. וכמו שהקשו התוס' ז"ל דלפי קושיא דר"ל אכתי לא קמה לן טעמא דמתניתין דכל הקדשים אינו מרצה וחטאת פסול והיינו דמזאת התורה לא שמעינן אלא מצוה בעלמא ובדיעבד איכא למימר דארצויי נמי מרצי והיינו דמקשי ר"ל. ולפ"ז ליכא למילף פסול דחטאת מהני קראי דלקמן. דאדרבא תקשי איפכא מנלן דחטאת פסול לגמרי דילמא לא ילפינן מזאת התורה אלא למצוה וקראי דחטאת אתי לאשמעינן דאין מרצה. ומינה נילף לכל הקדשים דאין מרצין. ואי משום דמסברא אמרינן בחטאת אם אין מרצין למה בא א"כ תקשי אשם נמי לימא הכי להכי קאמר הש"ס דפסול דחטאת הוא משום דכתיב הוא בהווייתו יהא והוא מיעוטא הוא לעיכובא לגמרי אבל למסקנא דשמעינן בשלמים דאין

מרצין מקרא דמוצא שפתיך. א"כ כי ילפינן למצוה משלמים היינו דאין מרצין וע"כ קראי דחטאת אתי לעיכובא:

אבל התוס' ז"ל בד"ה חטאת לא נ"ל שישאר בקושיא על ר"א וגרסי וחטאת כו' והכל מד' רב ששת דמשני דר"א לא הוי מצי למימר דאשם קרב מותרו דהא חטאת נמי קרב מותרו ואפ"ה מיעט רחמנא הוא וה"נ אין להכשיר אשם מטעם זה ולפ"ז קשה קצת למה ליה לר"ש למימר דמקרא ילפינן דחטאת פסול תיפוק ליה ממתני' דתנן דחטאת פסול ולהכי לא מצי למימר דאשם כשר משום דמותרו קרב הא חטאת נמי מותרו קרב ופסול הוא וכי ר"ש טעמא דמתניתין אתי לאשמעינן. ועוד דאטו משום דגזה"כ הוא בחטאת לפסול קשיא לר"ל על אשם אם אינו מרצה למה הוא בא וכיון דמותרו קרב לאחר מיתה ה"נ יכול לבא גם בלא ריצוי ואי מקשי לילף מחטאת במה מצינו ליכא למילף אשם מחטאת. ואי בהקישא דזאת התורה א"כ יקשה ליה נמי בעולה ושלמים נילף בהיקש מחטאת דפסולין. אלא וודאי דר"ל מסברא הוא דמקשי. תדע דאי מקשי מהא דבחטאת גלי רחמנא דפסול ה"ה באשם. א"כ בעולה ושלמים נמי יקשה לר"ל נילף מפסח דמותרו קרב שלמים ואפ"ה פסול הוא ה"נ עולה ושלמים. ואע"ג דיש לומר דעולה ושלמים קריבין לאחר מיתה בשמן הראשון לשם עולה או שלמים ופסח אינו קרב מותרו בשמו הראשון אלא לשם שלמים מ"מ מותרו קרב יותר מחטאת ואשם דהמותר צריך רעיה. אלא דלשיטת התוס' ז"ל בד"ה ניתק באשם וחטאת זכר המותר עצמו קרב עולה ושם יתבאר בזה. גם מה שכ' דקושית הש"ס אשם נמי נאמר בו הוא פריך היכי ממעטינן ליה מאותה. קושיא זו אין לה שייכות כאן ואמתניתין ליקום וליפרך ע"כ נראה יותר כפי' ראשון. וע"פ מסקנא זו דשמעתין דבחטאת נמי אפשר לומר מסברא דבא ואינו מרצה משום דמותרו קרב לאחר מיתה א"ש הא דקי"ל לקמן בחטאת ששחטה לשם חולין דבא ואינו מרצה. ולפום סוגיא דשמעתין יקשה מנלן הא דילמא ארצויי נמי מרצה. וחטאת ליכא למילף בהקישא דזאת התורה דאינו מרצה וא"כ בחטאת קושית ר"ל במקומה עומדת אם בא אמאי אינו מרצה ואם אינו מרצה למה בא וכיון דגלי רחמנא דלא מיפסל לשם חולין ארצויי נמי לירצו ולפי הנ"ל ניחא כיון דאשכחן בחטאת דמותרו קרב בלא בעלים להכי לשם חולין אינו מרצה ג"כ וליתיה לקושיא דר"ל ויתבאר לקמן עוד בזה בס"ד:

שם תוס' בד"ה מיעט רחמנא כו'. ותמהו ז"ל הא דלקמן ילפינן עיכובא דחטאת מקראי אחרינא ותמיהה גדולה היא ועל תי' של הר"ר חיים הקשו הם בעצמם ז"ל. ומה שתי' עוד דאיצטריך הוא לגלויי על הוא דמנחת קנאות דמעכבו ג"כ אינה מובן דהא ממשמעותא

דהוא דרשינן מעוטא. ואפי' אי לא כתב רחמנא הוא בחטאת. במנחת חוטא וקנאות שפיר דרשינן מיעוטא מהוא. אלא וודאי משמע דמהוא דחטאת ילפינן פסול שלא לשמו. וכדאמרינן התם במנחות חטאת טעמא מאי דכתיב ביה הוא אלא דלקמן בד' ר"א משמע קצת כהאי תירוצא דאמרינן התם חזר ר"א ודנו דין אחר חטאת נאמר בו הוא כו' פסח נאמר בו הוא כו' אשם נמי נאמר בו הוא משמע דבא וידון כעין מה מצינו מדאשכחן בהני דנאמר בהן הוא ופסולין שלא לשמו ה"נ אשם. והיינו דחשיב נמי פסח שנא' בו הוא. אע"ג דלאו מהוא ילפינן פסול שלא לשמו בפסח כדמסקינן לקמן. ולקמן מתבאר יותר בזה:

שם גמרא לימא לי' כו' הני נמי ליתי ולירצי. משמע דבעי למימר דלהכי אתו לאחר מיתה מפני שהן מרצין על היורשים אבל בלא ריצוי כלל לא אשכחן. וקשה לי הא תנן בשקלים דגר בזה"ב שמת והניח זבחים קריבים ג"כ עם הנסכים והא בקרבנו של גר שמת ליכא שום ריצוי דאין לו יורשים כלל ואפ"ה קריבים קרבנותיו וי"ל דפריך על ר"א שהביא ממתניתין דיביאו יורשין עולתה. ולימא ליה ר"ל דמהא לא מוכח דיש באין ואין מרצין דמרצין על היורשין ועיקר מילתייהו הוא למישקל ולמיטרי אי יורשין מתכפרין בקרבן אביהם אבל בהא כ"ע מודו דיש באין ואין מרצין ג"כ:

שם גמרא למימרא דקניא כו' קריבה ואין בו שותפות אלמא דלא קניא להו ויש לדקדק דילמא בעלמא שפיר קניא להו להתכפר בו אבל הכא במנחה דאינה באה בשותפות. אי נימא דקניא להו תיפסיל המנחה והרי אביהם המת נתחייב במנחה ומנלן דיש כח בירושתם לפסול המנחה ובכה"ג באמת לא קניא להו ואין לומר דפריך דהא אשכחן הכא דקריבה אע"ג דלא קניא ואינה מרצה על יורשים. דכבר כתבתי דלענין זה כ"ע מודים דיש בא ואינו מרצה בזבחי גר שמת ואין לו יורש אלא דהש"ס שקיל וטרי אי יש קנין ליורש להתכפר בעולת אביו המת. וא"כ היכא דאין פוסלין גוף הקרבן בקנינם יש להם ירושה וקנין אבל אם יפסל הקרבן אין להם קנין דהא אין להם אלא זכות מורישן דאלו איכא כמה עשה גביה מכפרא זכו היורשים להתכפר ג"כ אבל בזכותם ליפסל לגמרי מסתברא דאין להם זכות. ועי' צ"ק בתוס' בד"ה ולא קניא להו וצ"ל דאם יש להיורש קנין בעולת אביו הקנין חל ממילא ואפילו אם יפסל הקרבן בשביל זה אלא ש"מ דאין להם קנין כלל. ומספקא לי בהא דאמר ר"י הניח מנחה כו' אי דווקא הניח מנחה שהפרישה מחיים. אבל אם לא הפרישה מחיים אע"ג דבעולה אמר ר"י בקידושין דאפילו לא הפרישה מחיים חייבין היורשין להפריש דשעבודא דאורייתא אבל במנחה אם הפרישו הם הוי כשל

שותפות ואינה קריבה. וכיון דאינה קריבה אין צריכין להפריש כלל. או דילמא אפילו לא הפרישה מחיים אין להם קנין ומחוייבים להפריש ותיקרב:

ובהא דאמר רב אדא אם היא ילדה בניה מי ילדו. יש לדקדק ג"כ דמשמע דאם בניה ילדו כגון שהיתה בת יורשת וילדה ג"כ אי נימא דקניא להו היתה יכולה לצאת ידי חובתה בעולה אמה. ולכאורה לכ"ע אינה יוצאת בה דדבר שחובה עליה הוא ולא מצינו שיצא אדם ידי חובתו בחובת חבירו. והכי משמע מהא דהלכה היא בנזיר דבן מגלח על נזירות אביו. אבל בלא הלכה לא היה מגלח. אלא דפ"ו דכריתות משמע איפכא דיליף התם מקרא דאין הבן מתכפר בחטאת שהפריש אביו. משמע דאי לאו קרא היה מתכפר בחטאת אביו ובחידושי למס' נזיר שם כתבתי קצת בזה:

ופריך מאידך דר"י דאמר דב' יורשין אין ממירין אלמא דקניא להו דאל"ה לאו שותפין הם ובעי למימר מקרא דיורש נמי אחד ממיר ולא שנים אע"ג דלא קניא להו עד דדייק מינה גופא דיורש מצי מימר ש"מ דקניא ליה דאל"ה היכי מימר כיון דלאו מתכפר הוא. ור' יוחנן אמר דמתכפר עושה תמורה ואע"ג דלא הוי צריך לזה דר"י אתי לאפוקי מקדיש אבל אי לא קניא להו הוי כאינו שלו ולכ"ע אינו מתפיס בדבר שאינו שלו כדאיתא בתמורה. י"ל דיורש עדיף בזה אפילו לא קניא ליה לא הוי כדבר שאינו שלו ומסקנא מקופיא מכפרי מקיבעא לא מכפרי. ולהכי מנחה קריבה דאין להם בה כפרה גמורה ויורש ממיר כיון דמכפר מקופיא. ושני יורשים אינן ממירים כיון דשותפים הם בזכות זה להתכפר מקופיא הוי כשותפים דעלמא דאין ממירים. ותו לא איצטריך לדרשא דאחד ולא שנים דבלא"ה מסברא אין ממירין וכ"כ התוס' ז"ל בד"ה מקופיא. וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל. ועי' לח"מ פ' י"ד מה' מעה"ק:

דף ו.

תוס' ד"ה אחד מימר כו' ובריש תמורה ועירכין כו'. כבר תמה ע"ז בצ"ק ז"ל דמשנה מפורשת היא במנחות דיורש מימר ומש"כ דמברייתא הוא דמרבינן להו בריש עירכין ותמורה ליתי' אלא מתניתין שם בריש תמורה הכל ממירין ובמנחות צ"ג תנן הכל סומכים. ועי' תוס' ז"ל שם הא דמרבי מהכל אע"ג דתנן בהדיא התם דיורש סומך ומימר:

שם תוס' בד"ה מקופיא תימא דבפ"ק כו'. ול"נ דוודאי מסברא לא הוי אמרינן דמימר מי שאינו מתכפר אלא מקופיא ורחמנא הוא דרביא ליורש דמצי מימר אע"ג דאינו מתכפר אלא מקופיא. ולפ"ז ניחא נמי מה שהקשו מפרו של אהרן דאחיו הכהנים לא מיקרי שותפין אי לא מתכפרו אלא מקופיא דלמה יקראו שותפים אם אין להם כח להמיר והוא לבדו מצי מימר. והכי משמע מדאיכא תנא דס"ל דיורש אינו מימר אע"ג דמתכפר

הוא מקופיא דלא נראה לומר דהני תנאי פליגי בזה אי מתכפר הוא אי לא. דא"כ הא דשקלינן וטרינן אי קניא להו בפלוגתא דתנאי היא אלא משמע דכ"ע מודו דמקופיא מכפרא ובעלמא לא מיקרי מתכפר מאן דלא מתכפר אלא מקופיא וביורש הוא דפליגי ר"מ ורבי יהודה לענין תמורה מאם המיר ימיר ויליף מינה לסמיכה ג"כ דמיקרי קרבנו ור' יהודה ממעיט ליה מסמיכה ויליף מינה לתמורה. ועי' מש"כ בזה בריש עירכין:

שם גמרא כיפרו על מה שבאו אי לא כיפרו. וקמיבעי ליה משום דיש כאן ב' צדדים או למימר דכיפרו דאל"ה למה אמרה תורה שיקרב או איפכא דלא כיפרו דאי כיפרו למה אמרה תורה להביא שני כדמסיק. וכ' רש"י ז"ל דנפ"מ שלא ידאג מן היסורין בנתים. וכ' בצ"ק דכוונתו לישב קושית התוס' ז"ל דהיינו קושיא דר"ל אם אינו מרצה למה הוא בא להכי כ' דלא מיבעי ליה הכא אי מכפר כפרה גמורה דוודאי לא מכפר כפרה גמורה כדילפינן מקרא דמוצא שפתיך ואם לאו יהא נדבה. אלא מיבעי ליה אם הראשון מגין מן היסורין עד שיקרב השני ע"ש. ומה אעשה אם איני מבין דבריו ז"ל דא"כ אין כאן קושיא לא על הראשון למה הוא קרב ולא על שני למה הוא בא ומאי קאמר רב שישא דאי כיפרו שני למה הוא בא הא ראשון אינו מכפר אלא להגן בנתים ושני בא לכפר כפרה גמורה אלא וודאי כיפרו על מה שבאו משמע כפרה גמורה. וכוונת רש"י ז"ל פשוט הוא דמאי נפ"מ בבעיא זו דבין כך ובין כך יתכפר או בראשון או בשני לז"כ דנפ"מ שלא ידאג כו' אלא דבאמת קשה היכי ס"ד דבראשון נתכפר הא קרא לא משמע הכי ואם לאו הוי נדבה משמע דהשני חובה והראשון אינו אלא נדבה. ולזה י"ל דקרי לראשון נדבה מפני שלא יצא בו ידי חובתו וצריך להביא שני אבל מ"מ י"ל דנתכפר בראשון. אבל הא קשיא לי אמאי לא פשיט ליה מברייתא דריש מנחות אשם מצורע ששחטו שלא לשמו כו' וצריך אשם אחר להכשירו. אלמא דלא הוכשר באשם הראשון וש"מ דהשני מכפר ומכשיר. ועוד תניא התם (דף מח) שלמי נזיר שעשאן שלא כמצותן היינו שלא לשמן אין טעונה לחם ולא זרוע ואם הראשון הוא המכשיר והמכפר אמאי לא יטען לחם וכל דיני שלמי נזיר ורש"י ז"ל פי' שם שלא כמצותן עוד פי' אחר וגם שתי אלה ברייתות הם ואין כאן קושיא כ"כ. אבל יותר קשה לי ממתניתין דפ' התודה דתנן התם שחטה שלא לשמה. וכן איל המילואים וכבשי עצרת לא קידש הלחם. ואי נימא דכפרה היא בראשון אמאי לא קידש הלחם כיון דהוא המכשיר והמכפר בדין הוא שיקרב עם הלחם והשני לא יהיה טעון לחם. והיה נראה דלא מיבעי ליה הכא אלא בעולה ושלמים דאין להם כפרה מיוחדת להכי מיבעי ליה נהי דקריה רחמנא נדבה ולא יצאו בו ידי חובתן מ"מ אכשר דכיפרו על מה שבאו. אבל קרבן שבא על דבר מיוחד מכשיר או מכפר כפרה מיוחדת

פשיטא דהראשון לא כיפר כיון דלא יצאו בו בעליו. והתוס' ז"ל כ' איפכא דמאשם דייק. ויש לדקדק לדבריהם דבעולה ושלמים ליכא למיפשט הך בעיא ויש לומר דהראשון כיפר א"כ באשם נמי מנלן כיון דאשם לא שמענו אלא מהקישא דשלמים ויש לישב ועדיין צ"ע בזה:

שם גמרא איבעיא להו אעשה דלאחר הפרשה מכפרא כו'. מי אמרינן מידי דהוי אחטאת כו' משמע דבחטאת לכ"ע מכפרא לאחר הפרשה. וקשה מכאן על דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' שגגות שכ' אם הביא חטאת שהפריש על חלב אמש על חלב שאכל היום כיפר. וכמו שקיים גירסא זו הר"י קורקוס ז"ל שם ואמאי והא הוי חטא דלאחר הפרשה ובחטאת פשיטא דלא מכפר לאחר הפרשה. והיה נראה דהא דאמרינן דאינו מכפר על אחר הפרשה היינו אם בא לכפר חטא שקודם הפרשה תו אינו מכפר על חטא שאחר הפרשה. אבל אם הביאו על חטא שאחר הפרשה לבד שפיר מכפר ויתיישב בזה קושית התוס' ז"ל בד"ה או דילמא כו' ע"ש. אלא דלא משמע הכי לקמן גבי שעירי עצרת ויבואר עוד בזה בשמעתין. ועי' שבת (דף עב) בגמרא ותוס' שם:

שם גמרא אימא כיפר גברא לא כיפר קמי שמיא. ובעי רב הונא למימר דאפילו עשה דסמיכה דהוי לאחר שחיטה ג"כ כיפר ולא כיפר קמי שמיא שלא עשה המצוה כתיקנה וכפירש"י ז"ל. ומייתי ראיה מד' ר"י ב"נ דאמר במתנות הראש דאם לא נתן ג"כ כיפר ומעלין כאלו לא כיפר וליכא למימר דכאלו לא כיפר היינו דצריך לאתויי קרבן אחרינא דהאמר אם לא נתן ג"כ כיפר. משמע מזה דלר"ע דאמר אם לא נתן לא כיפר צריך לאתויי קרבן אחרינא אלא דלר"י ב"נ ליכא למימר הכי אלא ש"מ כיפר גברא דיצא ידי חובתו ולא כיפר קמי שמיא היינו במתנות הראש גופייהו. וה"נ התם בסמיכה גופא כיפר גברא ולא כיפר קמי שמיא. ואמר ליה רבא דהכא נמי כיפר מתן בהונות לא כיפר מתנות הראש פי' שחיסר מצוה מתנות הראש לגמרי כן היה נראה לפרש. וא"כ לריב"נ אין צריך ליתן מתנות הראש. אבל רש"י ז"ל פי' דיביא לוג אחר ויתן מתנות הראש. ותמהו התוס' ז"ל ע"ז מהא דאמרינן ביומא דלכ"ע מתנות הראש לא מעכבא וזה דלא כמאן דלר"ע מעכבא לגמרי כדאמר אם לא נתן לא כיפר משמע דצריך לחזור ולהביא לוג אחר וליתן על הבהונות ולריב"נ נמי צריך להביא לוג אחר ליתן מתנות הראש. ובאמת משמע דלריב"נ פשיטא דלא בעי לאתויי קרבן אחרינא כדאמרינן אלימא כו' ולפי' רש"י צ"ל דהא דלא מיבעי לאתויי קרבן אחרינא היינו לחזור וליתן על הבהונות אבל למתנות הראש צריך להביא לוג אחר. וכ' התוס' ז"ל בשם הר"ר ברוך לישב פירש"י דהא דאמרינן התם דלא מעכבא היינו דלא הוי עוד מחוסר כפרה אבל צריך להביא לוג לקיים מתנות הראש אבל

לא משמע הכי שם ביומא דאמרינן גמר מתן בהונות ונשפך הלוג ד"ה מתנות הראש לא מעכבא. ואי אתי לאשמעינן דלא מעכבא כפרה לאכול בקדשים. א"כ למאי קאמר ונשפך הלוג הך רבותא הוי מצי לאשמעינן אפילו לא נשפך דמיד אחר מתן בהונות מותר לאכול בקדשים. דהא בנשפך ליכא נפ"מ כיון דצריך להביא לוג אחר לקיים המצוה. עוד דמאי קאמר ד"ה מתנות הראש לא מעכבא. ומאי ענין זה למחלקותן. כיון דלוג אחר צריך להביא. אלא דקמ"ל דמתנות הראש לא מעכבא כפרה ואי תימא דקמ"ל דאין צריך לחזור וליתן בהונות הא אפילו דמתנות הראש מעכבא כפרה נמי אין צריך לחזור וליתן בהונות כמו אם נשפך במתן בהונות דאין צריך לחזור וליתן בהיכל. הן אמת דלר"ע דאמר אם לא נתן לא כיפר כ' התוס' ז"ל ביומא שם דצריך להביא לוג ולחזור וליתן מתן בהונות. וכ"כ רש"י ז"ל כאן ומשמע להו הכי מדאמרינן דלריב"נ כיפר מתן בהונות משמע דלר"ע לא כיפר גם מתן בהונות אבל טעמא בעי מ"ש דהזאות שבפנים ומתן בהונות כל חד הוי כפרה בפ"ע ואם הביא לוג יתחיל במתן בהונות אע"ג דכתיב ומותר השמן כו'. ומ"ש דמתן בהונות ומתנות הראש חדא כפרה היא. ע"כ נראה כמש"כ או כמש"כ התוס' ז"ל כאן וביומא דלריב"נ מתנות הראש לא מעכבא כלל והשתא הוי ד"ה דהכא כמו ד"ה דאיתמר שם לעיל במתנות של יה"כ דאם גמר במזבח ונשפך הדם ד"ה לא מעכבי. היינו דשירים לא מעכבא כלל. וא"כ י"ל דלר"ע נמי דאמר אם נתן לא כיפר היינו דאם לא נתן מתנות הראש מעכבא כפרה וצריך להביא לוג וליתן מתנות הראש. אבל אינו מוכרח שיחזור ויתן על הבהונות אלא בהא פליגי דלר"ע מתנות הראש מעכבא כפרה. וכיון שלא נתן מתנות הראש הוי כאלו לא כיפר כלל. ולריב"נ כיפר מתן בהונות ונגמרה עיקר הכפרה אלא שלא כיפר מתנות הראש היינו שלא קיים מצוה זו:

והנה אליבא דר"ע וודאי ליכא לאוקמי לשמעתא דיומא דהא ר"ע אמר אם לא נתן לא כיפר אלמא דמתנות הראש מעכבא והתם קאמרינן דלכ"ע לא מעכבא. אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ד מה' מח"כ כר"ע דאם לא נתן לא כיפר ובפ"ה שם פ' כשמעתא דיומא דאם נשפך הלוג לאחר מתן בהונות א"צ להביא לוג אחר למתנות הראש. דמתנות הראש לא מעכבא והוא פיסקא דסתרי אהדדי וכבר עמד ע"ז הר"י קורקוס ז"ל. וכ' לחלק דאם לא נשפך הלוג והשירים בעין לא כיפר ומעכבא כפרה. אבל בשנשפך אין צריך לחזור ולהביא לוג ע"ש. ואין טעם לסברא זו דאם נתינת מתנות הראש מעכבת ואסור בקדשים אם לא נתן אפילו נשפך. ג"כ הדין נותן שיביא לוג אחר כמו בשירים למ"ד מעכבין. ועוד מדקאמר הכא אלימא דבעי לאתויי קרבן אחרינא והאמר ריב"נ בין נתן כו' משמע דלר"ע דאמר אם נתן לא כיפר בעי לאתויי קרבן אחרינא. ולפענ"ד נראה דהרמב"ם ז"ל דרך אחר

לו ולא קשיין אהדדי הני תרתי שמעתא דהכא ודיומא. והא דביומא אפילו לר"ע אתיא דהכא פליגי במתנות הראש אי מעכבי וס"ל לר"ע דאם לא נתן לא כיפר וכפשטי' דקרא על ראש המיטהר וכיפר עליו כו' ואם נשפך השמן מן הכף צריך לאתויי לוג אחר וישפוך על כפו ליתן על הראש ואפשר גם על הבהונות כמו בשירי הדם למ"ד מעכב צריך לחזור וליתן על המזבח ולא על היסוד לבד כדאמרינן לקמן בפ' איזהו מקומן. וזה שכ' בפ"ד אם לא נתן לא כיפר. והא דיומא מילתא אחריתי היא דנשפך הלוג אחר שיצק השמן בכפו פוסל דצריך שיהיה הלוג קיים בשעת מתן שמן. ולהכי אם נשפך בשעת מתן שבפנים צריך שיביא לוג אחר דהשמן שבכף נפסל ג"כ וכן בשעת מתן בהונות. ובהא פליגי הני תנאי אי צריך להתחיל בתחילה או במקום שפסק. אבל אם נשפך הלוג אחר שנתן על הבהונות קודם נתינת שמן שבכפו על הראש אינו נפסל עוד בשפיכת הלוג ונותן השמן שבכף על הראש. וזה שא' ד"ה אין מתנות הראש מעכבות היינו דאין מעכבות שיהיה הלוג שלם בשעת נתינתן ואפילו נשפך נותן השמן על הראש משום דכ' ומיתר והנותר. ילפינן מינה דאפילו לא נשאר אלא שמן זה שבכף דיו וזה נראה נכון אבל לישנא דמתנות הראש אין מעכבות דוחק הוא לפ"ז. ועוד דכ' הרמב"ם ז"ל שם דהלוג אסור באכילה עד שיתן על הבהונות ואי מתנות הראש ג"כ מעכבות כפרה תאסר באכילה עד אחר מתנות הראש ונראה עוד לומר דלר"ע ג"כ אין מעכבות כפרה אלא דר"ע אמר אם לא נתן לא כיפר דמצוה גמורה היא לצורך כפרה אלא דאינה מעכבת. וריב"נ אמר דשירי מצוה היא ואינה באה לכפרה כלל והיינו כיפר גברא דקאמרינן לריב"נ. וגם ליכא חיוב גמור במתנות הראש ועדיין צריך עיון:

דף ו:

גמרא ת"ש ר"ש אומר כו' והא הכא דלאחר הפרשה כו'. אלמא דמכפר על עשה דלאחר הפרשה ג"כ ודחי דאפרשינהו בזה אח"ז. ופריך וליקו כו' אלא משום לב ב"ד מתנה עליהם. ופריך הא לר"ש לית ליה לב ב"ד מתנה. ועוד הא ר' ירמיה לא מיבעי ליה אלא אחר שחיטה אבל אחר הפרשה משמע דפשיטא ליה דמכפרא. ודחי דילמא את"ל קאמר ואחר הפרשה ג"כ מספקא ליה ולא איפשיט בעיין. דהא דר"ש י"ל דאפרשינהו בזאח"ז כמש"כ התוס' ז"ל לקמן בד"ה דילמא. ולפ"ז נפ"מ לדינא בב' שעירי עצרת דצריך להפרישין דווקא בזאח"ז והוי לרמב"ם ז"ל לבאר זאת. ונהי דלדידן אית לן לב ב"ד מתנה עליהן אחר שחיטה נראה דליכא למימר לב ב"ד מתנה וכי קיבל דמן בב' כוסות שני למה הוא בא. ונראה דאיפשטא בעין מהא דבעינן למימר בשבועות דחיצון מכפר אדידיה ואדפנימי ונפ"מ לטומאה שאירעה בין זל"ז. וכן לר"מ דאמר כל השעירים כפרתן שוה.

וא"כ בר"ה דאיכא ב' שעירים דר"ח ודר"ה ע"כ שני ג"כ לא בא אלא על טומאה שבין זל"ז. ואטו כ"ז צריך להפרישן בזאח"ז או ע"י לב ב"ד. וכ"ת בכה"ג דכל שעיר חובה לעצמו כגון שעיר החיצון דבא אחר הפנימי וכן דר"ה דבא אחר של ר"ח מתחילה הופרש ע"ד שיכפר על טומאה שבין זל"ז. דהא ב' שעירי עצרת ג"כ כ"א חובה לעצמו דאחד בא בגלל היום ואחד בא בגלל הלחם ואפ"ה דייק מינה דמכפר על עשה דלאחר הפרשה. אלא משמע דמכפר על עשה דלאחר הפרשה ואפילו לאחר שחיטה נראה דקי"ל כר' זירא דפשיט ליה על טומאה שאירע בין זריקה של זה לזריקה של זה. ומש"כ התוס' ז"ל לקמן בד"ה דילמא דר"ז השיב בדרך את"ל. לא הבנתי דפשיטותא היכי שייך את"ל בזה וכיון דהשיב לו שבא על טומאה שבין זריקה כו' ש"מ דפשיטא ליה דמכפר אפי' עשה דלאחר שחיטה. אלא דהש"ס לא פריך מר"ז דאע"ג דלר"ז פשיטא ליה לרבא מיבעי ליה. אבל מהא דלא בעי ר' ירמיה אלא לאחר שחיטה דייק שפיר אלמא דפשיטא להו דמכפר על עשה דלאחר הפרשה. ובגוף הדבר מאי דמשמע מרש"י ז"ל ותוס' ז"ל דאם הפרישן בב"א מיפסיל השני. אי נימא דאינו מכפר על עשה דאחר הפרשה צ"ע דהא כל מוספי המועדים חובת היום הם ולא באו לכפרה מיוחדת אלא דילפינן מקראי דמכפרי על טומאת מקדש וקדשיו ואי מתרמי שני שעירי חובה באחת ובאחד יכופרו וכי בשביל זה לא יקרב השני והכי משמע לישנא דר' ירמיה קיבל דמן בב' כוסות שני למה הוא בא. משמע דפשיטא ליה דבא הוא ואינו נפסל אלא דלמה הוא בא לר"ש דאמר דשניהם באין לכפר. והא דלא אשכח ר"ש אלא ב' שעירי עצרת לטעמיה אזיל דס"ל דלרגלים ור"ח לאו כפרה אחת להם. אבל לר"מ ור"י דקי"ל כוותיה דר"ח ורגלים כפרה אחת להם כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' שגגות בר"ה דאיכא ב' שעירים צ"ל ג"כ דבא השני לכפר בין זה לזה ועי' תוס' שבועות שכ' ז"ל דלא מסתבר לומר דבא רק על טומאה שבין זל"ז והכא אמר ר' שמעון כן:

דף ז.

תוס' בד"ה דילמא כו'. ועוד היכא דלית ליה תקנתא אית ליה לר' שמעון לב ב"ד מתנה כו' כצ"ל. ועי' בה"ז וצ"ק ז"ל:

שם גמרא תודה ששחטה לשם תודת חבירו כו'. פירש"י ז"ל לא ששחטה להתכפר בו פלוני דזה שינוי בעלים הוא אלא ששחטה לשם תודת פלוני ששחט תודת ראובן לשם תודת שמעון. ומש"כ רש"י שהיה לשניהם תודה לא ידענא למה הוצרך לזה דאפילו לא היה לשמעון תודה ושחט תודת ראובן לשם תודת שמעון הוי שינוי קודש דבשינוי קודש לא בעינן מחויב בדבר. וכ' עוד דה"ה שוחט חטאת חלב לשם חטאת דם. וגם בזה יש

לדקדק אי כוונתו לשם חטאת דם של חבירו א"כ מאי אירי' חטאת דם אפילו חטאת חלב של חבירו ג"כ הוי שינוי קודש לרב חסדא דבעינן דווקא דידיה. ואי דידיה קאמר מאי וה"ה הא תודה בדידיה כה"ג כשר כדאמרינן לקמן דתודה לשם תודה בדידיה כשר היינו תודת הים לשם תודת בית האסורים: וצ"ל דס"ל לרש"י ז"ל דווקא תודה לשם תודה בדידיה הוא דלא חשיב שינוי קודש גם לרב חסדא דעיקרה נדבה היא. ואם שחט תודה לשם נס הים לשם תודה של בית האסורים לא מיקרי שינוי השם כ"כ. אבל חטאת דבא על חטא מיוחד. כי שחטו לשם חטאת של חטא אחר הוי שינוי קודש כמו לשם חטאת חבירו. תדע דהא איכא מ"ד לקמן דחטאת חלב לשם חטאת דם פסולה ואלו בתודה לשם תודה לכ"ע כשירה. ובד' התוס' ז"ל יתבאר עוד בזה. והבה"ז פי' בזה ד' רש"י ז"ל לשם תודת חבירו היינו לנס אחר שנעשה לחבירו. אבל שחטה בשביל עצמו. ולא הבנתי דבריו ז"ל דהא לשם נס אחר בדידיה כשירה היא. וע"כ מיירי דאמר הריני שוחט לשם תודת שמעון ואפילו אם נס אחד להם. ושינוי בעלים לא הוי או כמש"כ התוס' ז"ל דאין שינוי בעלים בשחיטה או משום דאמר לשם תודת שמעון ולא לשם שמעון. וזה לא הוי אלא שינוי קודש. וע"כ צ"ל כן לפי ד' הרמב"ם ז"ל דיש שינוי בעלים בשחיטה כמש"כ לעיל בכמה דוכתי. ואמאי מכשיר רבה לשם תודת חבירו. אלא ש"מ לשם תודת חבירו שאני. אלא דלא מצאתי בד' הרמב"ם ז"ל להאי דינא דלשם תודת חבירו לא להכשר ולא לפסול. וי"ל דאזיל בשיטת ר"ת ז"ל בתוס' בד"ה אמר רבא וכמו שיתבאר שם:

שם גמרא הא תודה כו' מאי לאו דחבריה צ"ל דלא ס"ד דמיירי בדחבריה אלא בדיוקא דתודה לשם תודה אבל תודה לשם שלמים דכשירה וודאי דמיירי בדידיה גם למאי דס"ד. דאל"ה למה ליה למפרך מדיוקא הא תודה כו' ליפרך מתודה לשם שלמים. ואי בדחבריה פשיטא דתיקשי לרב חסדא. אלא וודאי בדיוקא דתודה לשם תודה הוא דס"ד דמיירי בדחבריה דאי בדידיה לאו שינוי השם הוא כלל. ועוד מדלא אשמעינן רבותא דאפילו תודה לשם תודה איכא דפסולה וכ"ש שלמים לשם תודה דהוי שינוי השם וכדדייק הש"ס:

שם גמרא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם כשירה. ופי' רש"י כשירה ועלתה לו. והבה"ז ז"ל ניחא ליה למיגרס ולא עלתה לו. ואי עלתה לו עלתה לו לשם דם. ודבריו נפלאים הם וכבר תמה עליו הצ"ק ז"ל. ונהי דמש"כ דבחטאת ליכא לא עלתה כלל. אלא או פסול או מרצה זה שלא בדקדוק הוא דהא מצינו בחטאת לשם חולין דכשירה ולא עלתה לו כדאמרינן לקמן בפ' ב"ש וכמש"כ בזה לעיל. אבל מ"מ תמוה הוא מי הכריחו להבה"ז ז"ל לומר ומה ענין פלוגתא רחוקה לזה למר לא הוי פסול מחשבה כיון דחטאת

לשם חטאת נשחטה ולמר לא הוי פסול מחשבה דלשם אותה חטאת בעינן. ומש"כ דעלתה לו לדם ג"כ תמוה ולאו מסברא כמש"כ הצ"ק אלא מגמרא דבהדיא אמרינן בכריתות ובנזיר דחטאת שהפריש על החלב אין מתכפר על הדם. ועוד נראה לי דלשם חטאת דם לאו דנתכפר להתכפר בו על הדם אלא שינוי קודש לחוד שעשאו לשם חטאת דם דומיא דלשם תודת חבירו וכמו שכ' לעיל. ולפ"ז ל"ד שחטו אלא ה"ה זרקו אבל אם הביאו להתכפר בו על הדם לכ"ע פסול הוא וכדמשמע מברייתא דכריתות דאם הביאו על הדם לא מעל ולא כיפר ואם כיפר על החלב פשיטא דלא מעל וראיתי בכ"מ ז"ל פ' ט"ו מה' פסולי המוקדשים דמהאי טעמא פסק הרמב"ם ז"ל כרב אחא דכולהו לפסול משום דסוגיא הנ"ל בכריתות ס"ל כוותיה. ולא הבנתי דהא ברייתא היא בכריתות ואמאי לא פריך מינה לרב דמכשר חטאת חלב לשם חטאת דם. ועוד דרב אחא נמי דפוסל הוא משום שינוי קודש. וא"כ התם דקתני לא מעל משמע דמיירי בשוגג דבמזיד בלא"ה ליכא מעילה ובשוגג לכ"ע לא הוי שינוי קודש דעקירה בטעות לא הוי עקירה. ומאי קאמר לא מעל ולא כיפר כיון דכיפר על החלב אלא נראה דהיכא דהביאו לכפר על הדם פסול הוא לכ"ע מקרא דקרבנו על חטאו ואין זה בכלל פסול מחשבה אלא פסול גמור הוא כיון דשינהו והביאו לכפר על הדם. והוא הדין דבאשם תלוי כה"ג פסול אם הפרישו על ספק חלב והביאו על ספק דם אע"ג דשינוי קודש לא פסול כו'. אבל בכה"ג דשמעתין באשם אם שחט אשם של ספק חלב לשם אשם של דם כשר. ודווקא בחטאת הוא דפסיל משום דכתיב אותה לחטאת כדאמרינן לקמן ולפ"ז הא דתנן לקמן החטאת ואשם לשם חטא לאו בחד גוונא הוא. דבחטאת בין ששחטו לשם חטאת אחר או ששחטו להתכפר בו חטא אחר הכל פסול. ובאשה אם שחטו לשם אשם אחר כשר ועלה כמו לשם תודת חבירו דכשר לרבה כן היה נראה:

אבל מה אעשה אם מד' הרמב"ם ז"ל ג"כ משמע דכולא חד מילתא היא הך דהכא והך דכריתות. דבפ' ט"ו מה' פה"מ כתב שחטה לשם חטא אחר. כגון שבאה על אכילת חלב ושחטה על אכילת דם פסולה. ובפ"ג מה' שגגות כתב להאי דינא דתני בכריתות. וכ' שם כבר בארנו בה' פסה"מ כו' משמע דהכל דין אחד ועדיין צ"ע. והתוס' ז"ל בנזיר (דף כז ע"ב) ס"ל ג"כ דחד מילתא היא והקשו אהדדי הא דהכא אמרינן דכשרה והתם אמרינן דלא כיפר. ותי' דהכא מיירי דאינו חייב על הדם. אבל אם מחויב על הדם פסולה. ולא משמע הכי מהא דפריך לעיל אהדדי דבשינוי קודש מינו לא מחריב בה. ובש"ב הוי איפכא דעל מי שמחויב חטאת פסולה. ולפי הנ"ל גם בשינוי קודש אם מחויב חטאת פסולה ובלא"ה ליכא טעמא לחלק בין שינוי קודש אי מחוייב אי לא. עוד כתבו התם

דלא כיפר על הדם אבל כיפר על החלב שהובא בשבילו. וגם זה קשה כמש"כ לעיל דא"כ מאי קמ"ל דלא מעל ואם איני כדאי להכריע מ"מ נראה לי ברור דתרתי מילי הם כמש"כ: **שם תוס' בד"ה רב** חסדא נראה דדווקא בתודה כו'. לא הבנתי מאיזה טעם נראה להו הכי והיכן מצינו חומר בשלמים ותודה בפסול מחשבה משאר קרבנות ועיין צ"ק:

שם תוס' בד"ה אמר רבא כו' פי' ר"ת עי' בה"ז וצ"ק מה שפי' כפי הנוסחא אשר לפנינו דרבא כרב חסדא ס"ל בתודה דפסול אבל בחטאת כשרה. דבתודה גזה"כ הוא ע"ש. ודבריהם ז"ל נפלאים חדא דהיכן מצינו דהא דרבה אידחי אדרבה רבה מייתא סייעתא מברייתא. ועוד דלמה ליה לר"ת למימר דכרב חסדא ס"ל. ומאי קשיא ליה אי כרבה ס"ל. ואי כשיטתם לעיל דבשאר קרבנות כ"ע מודים. ומדלא אשמע לן בתודה ש"מ דכרב חסדא ס"ל. גם זה אינו דאשמע לן לאפוקי מרב אחא דפסול לקמן בחטאת מקרא דאותה לחטאת. והאמת יורה דרכו וכצ"ל דרב כרבה ס"ל דבתודה כשרה וה"ה בחטאת. דהא דרב חסדא אידחי מדיוקא דטעמא דשלמים לשם תודה כו' הא תודה כו'. ובכולי' שמעתא נראה דגרסינן רב כדאיתמר לעיל בריש מכילתין ולקמן (דף ט'). אע"ג דמאינך מימרא משמע דגרסינן רבא וכוונתו פשוט דלרב חסדא כי היכי דפסול בתודה ה"נ בחטאת וכו' דמשמע דמפרש בחטאת חבירו אבל נראה להו דמיירי לשם חטאת דם ובדידיה גופא. ואתיא אפילו כרב חסדא. ולפמש"כ בד' רש"י ז"ל דחטאת חלב לשם חטאת דם אפילו בדידיה פסול לרב חסדא כיון דבא על חטא מיוחד י"ל דר"ת נמי הכי ס"ל. וע"כ רב כרבה ס"ל. ולעיל רמזתי לישב ד' הרמב"ם ז"ל שלא ביאר להאי דינא דלשם תודת חבירו. ולפי הנ"ל י"ל דסמך אהא דכ' דבחטאת דווקא פסול כה"ג. ממילא שמעינן דבתודה לשם תודה כשר אפילו לשם תודת חבירו. וי"ל עוד דלפי מה שביאר הרמב"ם ז"ל לשם חטאת דם היינו שהביאו לכפר על אכילת דם. א"כ ה"נ לשם תודת חבירו היינו לשם חבירו ממש. וממילא פסול משום שינוי בעלים. וע"כ רבה דמכשיר ס"ל דבש"ב לא פסלי אלא בשוחט ע"מ לזרוק משא"כ לשיטתו דבכל ד' עבודות פוסל שינוי בעלים ליכא נפ"מ בפלוגתייהו:

שם גמרא על מי שמחויב עולה כשרה דבעינן חבירו דומיא דידיה כפרה כמותו. ואמר רבא על מי שאינו מחויב כלום פסולה שאין לך אדם שאינו מחויב עשה. ואמר רבא חטאת מכפרת על חייבי עשה כן הוא נוסחא דילן בשמעתין וצריך לדקדק מ"ש דעל מי שמחויב עולה הוי אינו מחויב כפרה כמותו אע"ג דעולה בא על עשה אלמא דעשה לאו בת מינה דחטאת היא ועל מי שאינו מחויב כלום שפיר הוי בת מינה משום דאין לך אדם שאינו מחויב עשה. ומד' התוס' ז"ל בד"ה חטאת כו'. נראה כיון דמחויב עולה

מסתמא יביא עולה ומכפר ואין לחטאת מה לכפר ולהכי כתבו דמיירי שלא הפריש עדיין דאם הפריש ותימצא לומר דאינו מתכפרת על עשה דלאחר הפרשה הוי כמו על מי שאינו מחויב כלום. דהא השתא אין לו עולה לכפר כיון דכבר הפרישה. וד' הצ"ק ז"ל לא הבנתי. ואי לאו דמסתפינא הייתי גורס איפכא כגון שהפרישה. אבל אם לא הפריש עדיין הוי כמי שאינו מחויב כלום. והכי משמע קצת מד' רש"י ז"ל לקמן בד"ה מקופיא ואם תמצא לומר דלא מכפרא על עשה דלאחר הפרשה. א"כ אפילו אם הפרישה כבר תו ליכא עולה לכפר. צ"ל דמ"מ מסתמא יביא עולה ויכפר. וכ' עוד א"נ דאמר הרי עלי עולה דכשיפרישנה יכפר על כל עשה שעבר. ולפי הגהתי א"ש דכ' דמצי מיירי אפילו אם לא הפריש אלא דאמר הרי עלי. וכיון שאמר הרי עלי וודאי יפריש עולה. ולפי הנוסחא אשר לפנינו צ"ל בכוונתם דתחילה כתבו דמיירי בלא הפריש ומחויב עולה היינו שיודע שעבר על עשה ומסתמא יביא עולה ויכפר להכי כ' א"נ דאמר הרי עלי כו'. עכ"פ נראה מד' ז"ל דעל מי שמחויב עולה כשר. משום דסתמא יביא עולה לכפר ואין לחטאת מה לכפר. אבל על מי שאינו מחויב כלום היינו שלדעתו אינו מחויב שפיר יש לחטאת מה לכפר. שאין לך אדם שאינו מחויב עשה. והיא מילתא בלא טעמא. דא"כ על מחויב חטאת ג"כ אמאי פסול נימא נמי דוודאי יביא זה חטאתו ויתכפר. ועוד דא"כ מאי אמר דבעינן מחויב כפרה כמותו. הא על מי שאינו מחויב כלום פסול אע"ג דאינו מחויב כפרה כמותו. ועוד הא דפריך לקמן למימרא דבת מינה כו' על מי שמחויב עולה כשרה הא התם טעמא אחרינא הוא דמסתמא יביא עולה. ומהא דפסולה בעל מי שאינו מחויב כלום מוכח דבת מינה הוא ומקיבעא מכפרא ועי' רש"י ז"ל לקמן:

ע"כ נראה יותר אידך נוסחא עולה ששחטה על מי שאינו מחויב כלום כו' אבל חטאת בעינן מחויב כפרה כמותו דיוקא היינו חטאת אבל כפרת עשה לאו בת מינה היא. והרמב"ם ז"ל פ' ט"ו כ' לתרווייהו חטאת ששחטה על מי שאינו מחויב כלום פסול שמא מחויב הוא ואינו יודע ובהלכה י"ד שם כ' עולה ששחטה על מי שאינו מחויב כלום לא עלתה לבעלים שאין לך אדם שאינו מחויב עשה. ונראה דהוי גריס לתרווייהו ובחטאת כ' הטעם שמא מחויב הוא ואינו יודע. דהאי טעמא שאין לך אדם שאינו מחויב עשה לא שייכא בחטאת דאין זה כפרה כמותו ועל מי שמחויב עולה כשרה כיון דנתכוין לכפרת עולה לאו בת מינה היא. ובעולה כ' הטעם שאין לך אדם שאינו מחויב עשה ולפ"ז פסולה דחטאת על מי שאינו מחויב כלום הוא מספק ואינו יכול להביא חטאת אחר וא"כ אין לו תקנה. וי"ל דמזה הוציא הרמב"ם ז"ל דינו דגם על שאינו מחויב כפרה מ"מ לא עלה לבעלים כמש"כ שם ולהכי יש לו תקנה דממ"נ לא עלה לבעלים והחטאת עצמו לא יקרב

מספק שמא מחויב הוא ואינו יודע. אבל אי קשיא לי הא קשיא לי לשיטתו דלעניין עלו לבעלים אפילו אם אינו מחויב כפרה כלל לא עלה א"כ בעולה למה לן טעמא שאין לך אדם כו' דהא אפילו אינו מחויב כלום ג"כ לא עלה לבעלים. ואי משום דכתיב בעולה ג"כ לכפר עליו מחויב כפרה כמותו כמש"כ התוס' ז"ל וש"מ דאם אינו מחויב כפרה כמותו עלה לבעלים כיון דמחויב כפרה ג"כ כשרה אלא דלא עלו לבעלים דא"כ מנלן דבחטאת לא עלה לבעלים. והיכן מצינו כזו דבעולה עלה לבעלים ובחטאת כשרה ולא עלה לבעלים. ונראה לומר דבחטאת בעינן שיכוין לכפר על החטא וכל שחישב מחשבה אחרת ולא הקריבו לכפר על חטאו נהי דכשר הוא אבל בעלים לא נתכפרו אבל שאר קרבנות שאין באין על חטא עלו לבעלים ג"כ אם לא במחשבה פסולה. ולפ"ז י"ל דהא דלשם חולין לא עלו לבעלים הוא ג"כ דווקא בחטאת כמש"כ הרמב"ם ז"ל להאי דינא בחטאת אבל בשאר קרבנות עלו לבעלים ג"כ. ויותר מזה מורה פשט לשון הרמב"ם ז"ל דהא דסתם כשר הוא דווקא בעולה ושלמים כמבואר בפ"ד מה' מעה"ק אבל בחטאת נהי דכשר הוא אבל לא עלה לבעלים כמו לשם חולין. אבל לא משמע הכי בריש מכילתין ולקמן ס"פ ב"ש ועדיין אין הדברים ברורים אצלי עד יבא המורה צדק וכהן מכפר:

דף ז:

גמרא בש"ב כשרה ורב פנחס כו'. והרמב"ם ז"ל פסק כרבא דאין ש"ב לאחר מיתה. וכ' הכ"מ דפסק כרבא דהוא בתרא. ונראה דרב פינחס הוא בתרא מדאמר ליה רב אשי דווקא קאמר מר כו' אלא משום דלעיל מסקינן דאין ליורשין בקרבן אביהם כפרה גמורה אלא מקופיא הרי דלא מיקרי בעלים וכמו לעניין מנחה שם דלא מיקרו שותפים:

שם גמרא פסח מנלן דשינוי קודש ושינוי בעלים פסלי בי'. יש לדקדק אמאי לא נילף בק"ו משלא לאוכליו דלא פסיל בשאר קדשים ולא נהגי בהו יש בהם ש"ק וש"ב. פסח דפסיל ביה שלא לאוכליו אינו דין שיפסל בו ש"ק וש"ב. ונהי דאכתי לא קם לן לפסול גם בחטאת וליכא למילף לפסול בק"ו מ"מ נילף בק"ו משאר קרבנות למצוה דאין בהם מחשבת בלתי מולין וטמאים יש בהם מחשבת ש"ק וש"ב למצוה ק"ו בפסח וקראי אתיא לעכב וראיתי בירושלמי פ' תמיד נשחט דיליף פסול ש"ב בפסח מק"ו מחטאת דלא פסיל ביה מחשבת בלתי מולין וטמאים פוסל ביה ש"ב ק"ו בפסח, וצ"ל דתלמודן לא ס"ל האי ק"ו משום דמחשבת בלתי מולין וטמאים לא שייכא אלא בפסח דאכילתו מצוה אבל שאר קרבנות אין האכילה עיקר מצותן ולהכי לית בהו מחשבת בלתי מולין וטמאים אבל הא קשיא לי לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דזביחה ג"כ פוסלת בש"ב אפילו שלא ע"מ לזרוק א"כ למה לי קרא בפסח לשינוי בעלים בזביחה הא היינו שלא למנויו דכבר שמעינן

דפוסל בפסח ועוד דתנן בפסחים למנויו ושלא למנויו כשר ואמאי והא היינו ש"ב. ועי' רש"י ז"ל ותוס' ז"ל שם בפ' תמיד נשחט שכ' דשלא למנויו אינו ש"ב ואינו אלא בשחיטה וזה בפסח לחוד וש"ב היינו ע"מ לכפר בו שאינו בעליו וזה נוהג בכל הזבחים. אבל לד' הרמב"ם ז"ל ליכא למימר הכי דבכל הזבחים אפילו בשחיטה לחוד שלא לבעליו נפסל. וא"כ מה ענין שלא למנויו דאיתמר בפסח לבד והיה נראה דשלא למנויו דפסח היינו ג"כ להאכיל שלא למנויו ואין זה שינוי בעלים דשחטו לבעליו אלא ע"מ להאכילו שלא לבעליו ופסול זה לא איתמר אלא בפסח לחוד וכ"כ התוס' ז"ל בפסחים ד' ס"א בשם הריב"א ז"ל. וע"כ צ"ל כן לשיטת הרמב"ם ז"ל שכ' בה' קרבן פסח דהשוחט לאוכליו ע"מ לזרוק שלא לאוכליו נהי דכשר אבל אין יוצא בו ידי חובתו. וא"כ ה"ה בשלא למנויו אם שחט ע"מ לזרוק שלא למנויו ג"כ אין אדם יוצא בו ידי חובתו. וא"כ ליכא לשנויי כמש"כ התוס' ז"ל דש"ב היינו ע"מ לזרוק שלא לבעליו דהא גם לזה לא איצטריך קרא למצוה דבכלל שלא למנויו הוא אלא וודאי כי איצטריך קרא לשחיטה שלא לבעליו ולא שמעינן לה משלא למנויו דשלא למנויו היינו להאכילו לשלא למנויו אבל כבר העירותי לעיל בד' הרמב"ם אלו דהם דלא כמבואר בברייתא דכיצד צולין. ויותר נראה דצ"ל ואדם יוצא בה ידי חובתו. ועוד יש לדקדק לשיטתו שם דלבלתי מולין וטמאים גם בזריקה או ע"מ לזרוק פוסל ואפילו מקצת ערלה פוסלת בזריקה כרב חסדא לשיטתו א"כ הדק"ל נילף ש"ב בק"ו מבלתי מולין וטמאים דאינו נוהג בכל הזבחים ובפסח פסול ע"מ שיתכפרו בו בלתי מולין וטמאים. כש"כ ש"ב דפוסל בכל הזבחים אינו דין שיפסל בפסח. וי"ל דמחשבת בלתי מולין וטמאים משמע דליתיה אלא בשחיטה וזריקה אבל לא בשאר עבודות ואלו ש"ב לשיטתו פוסלות בכל ד' עבודות. להכי איצטריך קרא דזבח פסח לגלויי דבכל עבודות פוסלת ש"ב. ולא מיבעי להאי שינויא הואיל וגלי וודאי דאיצטריך קרא דזבח פסח דאי מק"ו דבלתי מולין וטמאים ה"א דיו לבא כו' דלא יפסל אלא בשחיטה וזריקה. ואפילו לאידך שינויא גם כן איצטריך קרא ולמילף משלמים שלא לחלוק בעבודות. ואי הוי ילפינן מק"ו ע"כ נחלוק כמו בלתי מולין וטמאים. ובאמת קשה לד' הירושלמי דיליף ש"ב מק"ו דבלתי מולין וטמאים שאר עבודות מנלן ואמאי לא נימא דיו כו' שחיטה וזריקה אין קבלה והולכה לא. והדברים עתיקים וצ"ע גדול. גם מה שדימה הרמב"ם ז"ל טמאין לבלתי מולין צ"ע קצת מנלן הא. הא קרא בבלתי מולין כתיב ולשון הירושלמי מסייעי ליה בהא דיליף מבלתי מולין וטמאים משמע דחד דינא להו: **שם גמרא אשכחן** זביחה שאר עבודות מנלן. ופירש רש"י אשכחן זביחה בין בשינוי קודש בין בש"ב. משמע מלשונו ז"ל דבתרווייהו בעי שאר עבודות מנלן בשינוי קודש

לעכב ובשינוי בעלים בין למצוה בין לעכב. ומשני הואיל וגלי גלי ג"כ אתרווייהו הואיל וגלי בש"ק לעכב בזביחה ה"ה בכל עבודות דמעכבי. וכן בש"ב הואיל וגלי בזביחה ה"ה שאר עבודות בין למצוה בין לעכב. והתוס' ז"ל לא ניחא להו הא דהואיל וגלי גלי להאי פירושא. וכ' הברה"ז ז"ל דכוונתם דמזביחה לחוד לא שייך למימר הואיל וגלי גלי אשאר עבודות. אבל לפי' קמא דבש"ק פשיטא לן לעכב בכל עבודות שפיר קאמר הואיל וגלי בשינוי קודש שאר עבודות ה"ה בש"ב. אבל אין זה מוכרח דכי היכי דליכא למילף שאר עבודות מזביחה ה"נ ליכא למילף ש"ב מש"ק כדפריך לעיל וכן דקדק הצ"ק. ונראה דכוונתם דלפי' קמא אמרינן הואיל וגלי גלי מתרי טעמא דש"ק גלי רחמנא דכולן מעכבת ובש"ב גלי רחמנא בזביחה ממילא מסתבר דבש"ב ג"כ אין חילוק בין זביחה לשאר עבודות. אבל לאידך פירושא לא אמרינן הואיל וגלי כו' אלא מזביחה לשאר עבודות זה לא מסתבר להו. ובפסחים ד' ס"א הקשו אמאי לא אמרינן הואיל וגלי גלי גם במחשבת שלא לאוכליו בפסח מדגלי בזביחה ה"ה בכל העבודות כדאמרינן הכא ולפי' קמא לכאורה לא תיקשי דדווקא הכא דאשכחן בש"ק כל העבודות ובש"ב זביחה אמרינן הואיל וגלי כו' משא"כ בשלא לאוכליו שאר עבודות מזביחה וודאי לא ילפינן. ועוד דלעיל בשלמים למצוה מצריך הש"ס קראי לשאר עבודות בש"ב אע"ג דגלי רחמנא בשינוי קודש כל העבודות ובש"ב בזביחה ולא אמרינן הואיל וגלי גלי וע"כ צ"ל כמש"כ התוס' ז"ל שם דווקא הכא אמרינן הואיל וגלי כו' כיון דכבר אשכחן בשלמים למצוה דשווין ש"ק ושינוי בעלים בכל עבודות ה"נ בפסח לעכב. וי"ל דרב אשי להכי פליג ואמר דלא אמרינן הואיל וגלי לטעמיה דלעיל אזיל דיליף זריקה בש"ב מקרא דונרצה לו ולא אמרינן הואיל וגלי גלי:

תוס' בד"ה מה שלמים כו' וא"ת. עי' בה"ז ולקמן בסוגיא דחטאת מנלן יבואר בזה. ויש לדקדק בשמעתין לפי מה שכ' לעיל דבפסח לא שייך למימר דכשר ולא עלה וכמשמעות ד' הרמב"ם ז"ל מהא דפוסל אפילו לשם חולין נהי דהא לא תקשי הא דאמרינן דבחד קרא לא שמעינן אלא למצוה ולא לעכב דלמצוה היינו דכשר לגמרי ועלה לו אלא הוי כעובר על המצוה וכשר כדאמרינן הכי גבי שלא לאוכליו יכול יהיה כעובר על המצוה וכשר וכן איתא בילקוט בא בשם המכילתא דדריש מושחטו הפסח דבעינן לשמו יכול יהא כעובר על המצוה וכשר ת"ל משכו וקחו שנה עליו לעכב. אבל למסקנא דיליף בהקישא משלמים א"כ נילף משלמים דלא עלה לבעלים כמו בשלמים וממילא פסול הוא לגמרי וי"ל דאי לאו קרא ה"א דעלה לבעלים כי היכי דאמרינן לעיל באשם דלייתי ולירצו כיון דכתיב בחטאת מיעוט אותה לשמה פסולה ולא שאר קרבנות ואע"ג דאשם ילפינן

מהקישא דזאת התורה דכשר ואינו מרצה. אבל בפסח דליכא למימר ביה דאינו מרצה ע"כ ה"א דמרצה דלפוסלו א"א דהא כתיב אותה בחטאת מיעוטא להכי איצטריך קרא בפסח גופא. ומ"מ יש לדקדק לד' הרמב"ם ז"ל אמאי לא קאמר הש"ס דהוא איצטריך לאשמעינן דאפילו לשם חולין פסול כמש"כ הכ"מ ז"ל בטעמיה דכתיב זבח פסח הוא לה' אבל למש"כ דמסברא קים לן הכי א"ש:

שם גמרא אלא הוא למה לי לכדתניא כו' אבל אשם ופי' רש"י ז"ל דהוא דפסח אתי לגלויי דהוא דאשם מעכב. ויש לדקדק דהא לעיל ילפינן ממיעוטא דאותה דאשם כשר ותרתי למה לי. וי"ל דבהא פליגי הני תרי שינויי דלשינויא קמא דהואיל וגלי גלי והוא דריש לגופיה לעיכובא משום דלאשם לא איצטריך דמאותה שמעינן לה. ורב אשי ס"ל דמהקישא דזאת התורה ילפינן וע"כ הוא לא איצטריך אלא למעוטי אשם ומיעוטא דאותה לא דריש. וכמו שיבואר לקמן בפלוגתא דר"א ור"י באשם דמשמע התם דלאו כ"ע מודו בדרשא דאותה למיעוטא:

דף ח.

תוס' בד"ה זריקה מנלן. הקשו תמיה גדולה דהכא יליף זריקה בין בש"ק בין בש"ב מקרא דוכפר כו' דכתיב גבי חטאת דשמיעת הקול ובשלהי שמעתא פריך חטאת דשמיעת הקול מנלן. ותי' דהכי קאמר חטאת חלב אשכחן בש"ק משום דשמעינן בזביחה לעכב ומה שלמים כו' אבל בחטאת דשמיעת הקול לא שמעינן לעכב אלא בזריקה ומזריקה לא אמרינן מה שלמים כו' משום דזריקה עיקר כפרה ומנלן גבי שאר עבודות לעיכוב. וכ' עוד דש"ב בחטאת חלב נגמר משמיעת הקול. וקשה לדבריהם מנלן בחטאת חלב ושמיעת הקול ש"ב בשאר עבודות כיון דלא כתיב אלא בזריקה ובזריקה לא אמרינן מה שלמים לא חילקת כו'. והבה"ז ז"ל דקדק מד' רש"י ז"ל בד"ה אמר רב הונא שכ' דבזריקה אמרינן ג"כ מה שלמים לא חילקת כו'. ותירץ דכאן שאני דלא שמעינן עדיין למצוה ג"כ ע"ש ולא הבנתי דבריו ז"ל דהא התוס' ז"ל כתבו למסקנא דכבר שמעינן למצוה בכולהו משלמים ואפ"ה קאמר שמיעת הקול מנ"ל לעכב משום דמזריקה לא ילפינן ורש"י ז"ל כתבה ג"כ במסקנא בד"ה והנך קראי כו' וכיון דכתיב עיכובא בזריקה אתיא להו לכולהו עבודות כו'. וא"כ הדק"ל מאי קאמר שמיעת הקול מנלן הא כתיב עיכובא בזריקה בין בש"ק בין בש"ב כדכתיב עליו מחטאתו והצ"ק ז"ל כתב דבשינוי בעלים אמרינן הך סברא דמה שלמים לא חילקת כו' אפילו בזריקה אבל בש"ק לא אמרינן הכי ע"ש. וגם זה לא נראה דאיפכא מסתברא דבשינוי בעלים איכא למימר דזריקה עיקר כפרה היא. וכן משמע מד' התוס' ז"ל שחילקו בין זביחה לזריקה ובש"ב אמרינן לעיל בזביחה מה שלמים כו'

משמע דבזריקה לא אמרינן הכי גם בשינוי בעלים. והיה נראה דע"כ לא כתבו התוס' ז"ל דלא אמרינן בזריקה הך סברא דמה שלמים לא חילקת כו'. היינו דווקא בשמיעת הקול דלא נאמר עיכובא בין בש"ק בין בש"ב אלא בזריקה בהא לא אמרינן דלא חילקת אבל חטאת חלב דבש"ק שמעינן בכל עבודות דמעכבות ובש"ב שמעינן נמי בזריקה. בהא אמרינן שפיר דלא חילקת בין ש"ק לש"ב ובין זריקה לשאר עבודות. וא"כ בחטאת חלב קים לן כולהו לעיכובא. אבל שמיעת הקול דלא נאמר בתרווייהו אלא בזריקה מנלן שאר עבודות. אבל גם לפ"ז לא הוי צריכי לחלק בין זביחה לזריקה ושמא גם בזביחה כה"ג דלא הוי נאמר בתרווייהו בש"ק וש"ב אלא בזביחה לא הוי אמרינן לא חלקת. דהא דלא אמרינן לעיל לא חילקת בזביחה היינו לענין ש"ב לחוד. דבש"ק נאמר בפירוש לעכב בכל העבודות בפסח כדכ' ועשית פסח:

והיה נראה דנכון לומר דגרסינן קרא דוכפר עליו הכהן על חטאתו דכתיב בחטאת חלב. וכל הני קראי ושחט אותה כו' ולקח הכהן כו' כולהו נאמרו בפ' ואם כבש יביא קרבנו כו' ויליף כל הני דרשי מדשני קרא בלישניה מפ' שעירה דשם נאמר ושחט את החטאת כו' ובכשבה נאמר ושחט אותה לחטאת. בשעירה נאמר ולקח הכהן מדמה כו' ובכשבה נאמר ולקח הכהן מדם החטאת. בשעירה נאמר וכפר עליו הכהן ונסלח לו ובכשבה נאמר וכפר עליו הכהן וכו' על חטאתו. ומדשני קרא ש"מ דאתי לדרשא דבעינן שחיטה לשם חטאת. וקבלה מולקח. וזריקה מוכפר כו' על חטאתו. וכיון דחטאתו אתי לדרשא לש"ק דרשינן נמי עליו לש"ב עליו ולא על חבירו. אע"ג דכמה פעמים כתיב בשאר קרבנות וכפר עליו ולא דרשינן מינה ש"ב וכן בפר העלם נאמר וכפר עליהם אע"ג דליכא ש"ב בציבור. אלא דווקא הכא דרשינן כל הני דרשי משינויא דלישנא בכשבה משעירה אע"ג דקרבן אחד הם. אבל משאר קראי דוכפר עליו שנאמר בשאר קרבנות לא דרשינן מידי. והשתא שפיר קאמר במסקנא אשכחן חטאת חלב שמיעת הקול מנלן. ומה שהקשו התוס' דההוא לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב. יש לומר כיון דכתיב וכפר קאי אדבר המעכב כפרה:

וראיתי בירושלמי פסחים פ' תמיד נשחט דיליף ש"ק בחטאת מקרא דושחט אותה דחטאת חלב וקרא דחטאת מצורע ועשה את החטאת וש"ב מקרא דוכפר על המטהר ובהקישא דזאת תורת החטאת. ופריך א"כ ושחט למה לי כיון דכתיב בחטאת מצורע כל עשיות. ומשני דאיצטריך שלא נימא דבהקטר חלבים ג"כ נפסל בשינוי קודש ת"ל ושחט מה שחיטה מעכבת כפרה כו'. והא דגרסינן התם כל עשייתן מנין שנ' ועשה את האחד חטאת לא ידענא איזה מקרא הוא דורש. דגבי חטאת נזיר כתיב ועשה הכהן אחד

לחטאת ואחד לעולה ובפ' בהעלותך גבי לויים נאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה. והיכי ילפינן מינה דאת האחד עולה מה נדרוש. וכעת אין אתי ספר ת"כ לעיין בו. וש"ב בחטאת יליף מועשה כו' וכפר על המטהר יכול אפילו הקטר חלבים ת"ל יכפר מה זריקה מעכבת כפרה כו' אלמא דמשמעותא דוכפר הוי דווקא דבר המעכב כפרה. ושפיר איכא למילף מוכפר על חטאתו דכ' בחטאת חלב אע"ג דכתיב לאחר הקטרת אימורין. שוב מצאתי בדברי הרמב"ם ז"ל פ' ט"ו דיליף כל עשיות מעל חטאתו וזה מבואר כמש"כ דמעל חטאתו דחטאת חלב יליף:

ומהא דאמרינן בירושלמי לענין ש"ב יכול אפי' הקטר חלבים משמע קצת דעבודות המעכבות פוסלות בש"ב כ"א לעצמה ול"ד ע"מ לזרוק שלא לבעליו דאי דווקא ע"מ לזרוק. א"כ מאי קאמר יכול אפילו הקטר חלבים. הא אפילו מעשיו המעכבות אין פוסלין אלא על מנת לזרוק. והקטר חלבים הוא אחר הזריקה:

שם תוס' בד"ה וזריקה כו' תימא כו'. עי' צ"ק:

שם אשכחן שינוי קודש שינוי בעלים מנין. אמר רב הונא חטאת חטאתו. כן היא גי' רש"י ז"ל. ופי' דש"ק אשכחן לעיכובא. דאם אינו ענין למצוה דנפ"ל מחטאת חלב תנהו ענין לעכב וש"ב ילפינן מתטאתו. ושמעינן בכולהו למצוה ובזריקה לעכב. דכבר שינה עליו הכתוב מוכפר עליו וכשלמים מה שלמים לא חילקת כו' וקצת קשה הא אכתי לא ס"ל הקישא דשלמים ומנלן למילף משלמים לענין לא חילקת. וי"ל דאין כוונתו למילף משלמים בהקישא אלא גילוי מילתא בעלמא. וכי היכי דאמרינן לעיל הואיל וגלי גלי. והכא עדיף דהתם בעי למימר הואיל וגלי גלי בין למצוה בין לעכב והכא למצוה שמעינן מקרא ולא איצטריך למימר הואיל וגלי גלי אלא לעכב. והתוס' ז"ל הקשו על גירסא זו דלעיל בשלמים ופסח משמע דמוקמינן יותר לש"ב למצוה מלש"ק לעכב. ולפי מש"כ התוס' ז"ל לעיל בד"ה היכא דשחיט כו' ליפסל. אדרבה משמע דמסתבר יותר לאוקמי לש"ק לעכב מלש"ב למצוה. והתם הוא דגלי קרא דמוצא שפתיך דלא מעכב וע"כ מוקמינן לש"ב למצוה. אבל בעלמא מסתבר יותר לאוקמי לעכב בש"ק. אבל מפסח לעיל משמע שפיר דמוקמינן יותר בש"ב למצוה. וכ' דאיכא דגרסי אם אינו ענין לש"ק תנהו ענין לש"ב. וכוליה קרא אתי לש"ב וילפינן לעכב בכולהו עבודות ולפ"ז תו לא איצטריך לחטאת חטאתו לעיל כמש"כ ז"ל. וגם קרא דעליה לא איצטריך. ועוד דבש"ק לעכב מנלן הא ליכא גילוי מילתא בשום עבודה לעכב. אבל לגירסת רש"י א"ש וכשלמים כו':

שם תוס' בד"ה מנחתם כו' לאו מהאי קרא עכ"ל. עי' בה"ז וצ"ק ז"ל:

שם תוס' בד"ה הילכך כו' וא"ת למה לי כו'. כבר כתבתי לעיל דבירושלמי ילפינן לה מזאת תורת ע"ש בפסחים פ' תמיד נשחט:

שם בא"ד וא"ת למה לי למכתב בחטאת חלב כו'. קושיתם כאן הוא דלא כמו שפי' לעיל בד"ה זריקה מנלן. דבאמת הכי קאמר אשכחן חטאת חלב משום דלא חילקת כו':

דף ח:

תוס' בד"ה הנך כולהו אתיין במה הצד כו'. והקשו הא איכא למפרך מה להנך שכן אינן בדלי דלות. ותי' כיון דדלי דלות היינו מנחת חוטא עצמה פסולה שלא לשמה לא מסתברא שיגרום קולא לעשירות להכשיר. והקשו א"כ מאי פריך שכן אין באים בדלות הא דלות היינו חטאת העוף פסול שלא לשמו דכתיב ביה חטאת היא. ולפי מה שכ' התוס' ז"ל לעיל ובריש מנחות דמיתורא דהוא דכתיב גבי חטאת אתי לגלויי דכל מקום דכתב הוא פסול שלא לשמו כמו מנחת חוטא. א"כ השתא דאכתי לא קם לן בחטאת גופא דפסול שלא לשמו תו לא מיותר הוא דגבי חטאת. ולא שמעינן לא בחטאת העוף ולא במנחת חוטא דפסולין שלא לשמו. אלא דאפילו למאי דלא קם לן בשאר חטאות פסול שלא לשמו מ"מ בחטאת חלב כתיב ביה בגופיה. וא"כ הוא דכתיב בשעיר נשיא מיותר דחטאתו חטאת חלב הוא. וכבר שמעינן דחטאת חלב פסול שלא לשמו. וע"כ אתי לגלויי בכ"מ דכתיב הוא דפסול ג"כ שלא לשמו היינו במנחת חוטא אבל מה שהקשו מהא דפריך מה להנך שכן אינן באין בדלות הא דלות היינו חטאת העוף פסול שלא לשמו. לא קשה כ"כ, חדא דקרא דחטאת היא נאמר בדלות דשמיעת הקול. וליכא למילף מצורע מינה. דמה להנך שכן מכפרת. ועוד דשמיעת הקול גופא לא שמעינן אלא הזייה דחטאת הוא כתיב גביה וכמו שנא' בחטאת בעשירות בזריקה פסול שלא לשמו לנוסחא דילן בגמרא דיליף מוכפר כו' מחטאתו. להכי פריך שפיר שכן אינן בדלות. ולמסקנא דילפינן כולהו חטאות במה הצד ה"ה דחטאת העוף פסול בכל העבודות ודו"ק:

שם גמרא אימא שלמים אין מידי אחרינא לא. דווקא אם שוחטו לשם שלמים הוא דהוי שלמים אבל אם שוחטו לשם זבח אחר ליפסל משום דפסח הוא ומיפסיל בשלא לשמו אפילו בשאר ימות השנה דליכא למימר גביה דכשר הוא לשם פסח דהא לאו זמנו היא ולחול עליו שם זה הקרבן ששחטו לשמו מנלן הא. דהא לא אשכחן כוותיה דבכל שלא לשמו שמו הראשון עליו אלא דאינו מרצה. ומשני דכתיב לזבח לרבות כל זבח. ופריך אימא כל דשחיט ליהוי כוותיה. ולאיזה זבח שיעקר שמו כן יהיה ומשני כו'. ובתר הכי פריך דלידרוש כלל ופרט דאינו משתנה אלא לדבר הבא בנדר ונדבה. ומשני דלזבח ריבויא הוא וכ' התוס' ז"ל דמידריש בריבוי ומיעוט ורש"י ז"ל פי' כיון דריבויא

הוא הוי כמו דכתיב לשלמים וזבח. והוכרח לפרש כן מהא דפריך תו אימא כל דשחיט ליהוי כוותיה ולדברי התוס' ניחא יותר כיון דדרשינן לה בריבוי ומיעוט א"כ כל דשחיט להוי כוותיה. ומסיק דמסברא קים לן הכי דאינו נדחה אלא לשלמים דלשאר קרבנות לכולהו אית להו פירכא כדמסיק. והא דנדחה לשלמים אפילו שחטו לזבח אחר ע"כ צ"ל דמלזבח מרבינן לה. ולקמן מסקינן דתלתא קראי כתיבי דפסח בשאר ימות השנה שלמים חד לעיברה שנתו וזמנו דתו לא חזי לפסח. וחד לעיברה זמנו ואכתי חזי לפסח שני. וחד ללא עיברה זמנו כלל דעומד הוא לפסח. ויש לדקדק למ"ד דפסח בשאר ימות השנה לא בעי עקירה ודווקא קודם פסח הוא דבעי עקירה. א"כ דילמא האי קרא דמרבי אפילו אי שחטיה לשם עולה או איזה קרבן הוי שלמים לא קאי אלא בשאר ימות השנה דלא בעי עקירה ומאיליו הוא שלמים מש"ה אפילו שחטו לזבח אחר כשר כמו שלמים אבל קודם פסח דבעי עקירה ובלא עקירה שם פסח עליו. דילמא בעינן דווקא שיעקרנו לשם שלמים דהוי כוותיה. אבל אם עקרו לשם זבח אחר מנלן דהוי שלמים וי"ל דע"כ לא איצטריך ריבויא דלזבח דלכל דשחיט הוי שלמים אלא קודם הפסח דבעי עקירה. דלאחר הפסח דלא בעי עקירה ומאיליו הוא שלמים פשיטא דלכל דשחיט הוי שלמים. כיון דשם שלמים עליו והוי כשלמים ששחטן שלא לשמו. אלא וודאי אתי לקודם הפסח ואתי לאשמעינן דאפי' עקרו לשם זבח אחר שלמים הוא. דלא בעינן אלא עקירת שם פסח ממנו. ונראה דאפי' מאן דס"ל דבעי עקירה בעקירה בפה סגי שיאמר שיהיה שלמים וכמו באשם שניתק לרעיה. תדע דהא מרבינן לקמן לסמיכה כשלמים וסמיכה מחיים הוא ובמה עקרו מפסח למאן דבעי עקירה ע"כ בדיבור בעלמא סגי והוי עקירה. אלא דבפסחים דף ס' ע"ב אמרינן כמה דלא עקר ליה בשחיטה סתמיה לשמו קאי. משמע קצת דבעינן עקירה בשחיטה דווקא. וי"ל דדווקא קודם הפסח דעומד הוא לפסח הוא דבעינן עקירה בשחיטה דווקא. אבל לאחר הפסח אפילו למאן דבעי עקירה בדיבור בעלמא סגי והא דתניא הכא בשאר ימות השנה לשמו פסול כבר כתבו התוס' ז"ל דמיירי קודם הפסח דלכ"ע בעי עקירה ולמ"ד דבעי עקירה בכל ימות השנה בכל גוונא לשמו פסול אפילו עברה שנתו:

ובדברי הרמב"ם ז"ל יש מקום עיון בזה. דלכאורה נראה מדעתו דפסק כמ"ד דבעי עקירה מהא דכתב בפ' ד' מה' ק"פ שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידיהם או מתו או נטמאו ה"ז פסול וישרף מיד משום דהוי פסולו בגופו אלמא דבעי עקירה. דאל"ה הוי שלמים כדאיתא בסוף אלו דברים. וכ"כ הלח"מ ז"ל בפרק ד' מה' פסהמ"ק. ובפ' ט"ו מהלכות פסה"מ כ' עברה שנתו ושחטו בזמנו לשם פסח כשר משמע דבעברה שנתו

וודאי לא בעי עקירה. וכן מבואר לקמן בפלוגתא דר"א ור"י בשלמים ששחטן לשם פסח ופסח שעברה שנתו בכלל זה כדתני התם. וא"כ במאי איירי האי ספיקא דהש"ס אי בעי עקירה אי לא דקודם הפסח לכ"ע בעי עקירה וכן אם נדחו בעלים לפסח שני ועברה שנתו לכ"ע לא בעי עקירה ואפילו לשם פסח כשר. וע"כ צ"ל דלא מספקא ליה אלא בעברה זמנו לחוד דחזי הוא מצד עצמו לפסח אלא דעבר זמנו. וכדדייק הש"ס על משנה דבמועד לשמו פטור. או אם שחטו אחר שנודע לו שמשכו בעלים את ידיהם או מתו הבעלים. דאע"ג דתו לא חזי לפסח. מ"מ כיון דאין חסרון בגופו איכא מ"ד דבעי עקירה. ולקמן בסוף שמעתין דלא צריך קרא אחרינא אלא לעברה זמנו משום דחזי לפסח שני. אבל אם עברה זמנו ולא חזי תו לפסח משמע דחד דינא ליה עם עברה שנתו. ואמאי זה לא בעי עקירה וזה בעי עקירה:

וראיתי בירושלמי פ' תמיד נשחט דפריך על משנה דבמועד לשמו פטור כו'. במה אנן קיימין אי בנמצא קודם כפרה בין לשמו בין שלא לשמו פסול הוא וניתק לרעיה. ואי בנמצא לאחר כפרה בין לשמו בין שלא לשמו שלמים הוא. ומסיק דקיימינא בשנטמאו בעלים ונדחו לפסח שני לשמו פסול ופטור שלא לשמו כשר. וכדאוקימנא בתלמודן והיידנו לשמו פטור נראה דצ"ל היידנו לשמו כשר. ומיבעי ליה איזה פסח כשר גם לשמו תמן אמרין בשעברה שנתו בין ראשון לשני דזה כשר אפי' לשמו ר' לא בשם ר' יוחנן בשעבר זמן כפרתו. משמע דפליגי בזה תמן אמרין דווקא עברה שנתו הוא דלשמו כשר ג"כ משום דלא בעי עקירה. ור' יוחנן ס"ל אפילו עבר זמנו לחוד כגון מתו בעליו ג"כ לשמו כשר. ומייתי עלה ברייתא דפסח שעבר זמנו ושחטו לשמו ר"א פוסל ור"י מכשיר. ופריך אי עבר זמנו לא שניא היא השוחט פסח לשם שלמים או שלמים לשם פסח דלא פליגי אלא בזמנו. וקאמר ע"ד דרב חסדא בשעבר שנתו בין ראשון לשני ועדיין זמן פסח הוא בשני. וע"ד דר"י בשעובר זמן כפרתו היינו שמתו בעליו. שמעינן מהא דמותר הפסח שנמצא לאחר כפרה ופסח שעברה עליו שנתו לכ"ע לא בעי עקירה. ואפילו לשמו כשר דשלמים לשם פסח קשחיט. וכל שהוא עומד לפסח בין לפ"ר בין לפ"ש לכ"ע בעי עקירה. ולא פליגי אלא בעובר זמן כפרתו היינו מתו בעליו וכדמסקינן לה בתלמודן ג"כ. ודברי הרמב"ם ז"ל סתומים בזה ולא כתב אלא עיברה שנתו כשר אפי' בזמנו לשמו ובשאר ימות השנה כתב סתמא דשלא לשמו כשר. ופסול לשמו לא כתב אלא קודם חצות. אבל ממה שכ' דשלא בזמנו אם שחטו שלא לשם בעליו פסול. משמע דכל שלא בזמנו פסול הוא אם נשחט לשמו אפילו אינו עומד לפסח וכמ"ד דבעי עקירה. ועדיין צ"ע בזה

ובירושלמי בהאי פירקא ראיתי עוד ענין מחודש לא אמנע מלפרשו. והכי איתא אמר ר' יוחנן לר' חנינא אתון אמרין דאין הפסח משתנה לשם שלמים אלא אם שחטו לשם שלמים. ואני אומר אפי' לשם עולה מריבויא דלזבח. הרי דפליגי בזה לר"ח אינו משתנה אלא אם שחטו לשם שלמים. ולר"י אפי' שחטו לשם עולה שלמים הוא. ושיטת תלמודין הוא כר"י ובעי התם משתנה למחשבת פסול היך עבידא שחטו לשם עולה ע"מ לזרוק דמו למחר מ"מ פסול. אין תימר משתנה למחשבת פסול פיגול הוא אין תימר אינו משתנה פסול הוא. פי' דמיבעי ליה הא דהפסח משתנה לשלמים אי דווקא ע"י מחשבה כשירה. אבל במחשבה פסולה אינו משתנה. וכיון דאינו משתנה ממילא פסול הוא. ולא הוי מחשבתו שחישב לפגל כלום ואינו אלא פסול. או משתנה הוא גם במחשבה פסולה. וכיון דנשתנה לשלמים הוי פיגול. וזה פשוט בכוונת הירושלמי ואינו יודע למה הגיה הק"ע שם. ותו מיבעי ליה לשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה ר' בון ב"ר חייא מכיון שאין לו שם נעשה כשוחטו בשתיקה וכשר. א"ל ואין כיני אפילו שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו יעשה כשחטו משעה ראשונה בשתיקה ויהיה כשר. אמר ר' אבא מרי מאן אמר בשתיקה כשר נאמר בשתיקה פסול. משמע דנחלקו בזה דאיכא מ"ד אפילו אם לשמו פסול דבעי עקירה בשתיקה כשר. ור"א ס"ל דאי בעי עקירה בשתיקה נמי פסול. וכאן מצאנו מקום למחלוקת רש"י ותוס' בהא דדייק הש"ס ממתניתין דבמועד לשמו פטור ושלא לשמו חייב. דרש"י גריס הא סתמא פטור ש"מ דפסח בעי עקירה. אבל לא דייק מרישא דלשמו פטור משום דאפילו אי לא בעי עקירה מ"מ בפירוש לשמו פסול. וסתמא הוא דכשר. וזה כמ"ד הכי בירושלמי לשמו פסול ובשתיקה כשר. אבל התוס' ז"ל כ' דדייק מרישא משום דאין חילוק בין סתמא ובין לשמו בפירוש ואי סתמא כשר לשמו נמי כשר וזה כמ"ד דבשתיקה נמי פסול:

וביומא (דף סג) פליגי אמוראי בפסח בשאר ימות השנה ששחטו בחוץ רב חסדא אמר לשמו פטור דלא חזי לשמו בפנים. ופריך שם אמאי לא אמר רב חסדא הואיל וחזי שלא לשמו בפנים. ומשני כיון דבעי עקירה לא אמרינן הואיל וגרס רש"י ז"ל שם דמסתמא פריך אמאי פטור לימא הואיל כו'. והקשו התוס' ז"ל שם ג"כ ופי' דמלשמו פריך אמאי פטור וכ' דס"ד דלא בעי עקירה וסתמא כשר. וא"כ לימא הואיל ואי בעי שחיט סתמא ע"ש. ולא הבנתי ד' ז"ל דאי ס"ד דלא בעי עקירה א"כ בלא הואיל ליחייב דהא חזי גם לשמו בפנים לשיטתם. אלא וודאי משמע דס"ד ג"כ דבעי עקירה. ואפ"ה בעי למימר דאמרינן הואיל. ומשני כיון דבעי עקירה לא אמרינן הואיל. ורב דימי אמר ר' יוחנן בין לשמו בין שלא לשמו פטור דס"ל דבעי עקירה ועקירת חוץ לא שמה עקירה. והוא מעין

בעית הירושלמי אי מחשבת פסול הוי עקירה. ורבין אמר ר"י דאפילו שחטו לשמו בחוץ חייב ופי' רש"י הואיל וראוי שלא לשמו בפנים. וזה לשיטתו דלשמו פסול אפילו אי לא בעי עקירה. דלשיטת התוס' ז"ל נהי דלמאי דס"ד דס"ל לרבין דבעי עקירה ע"כ צ"ל דמשום הואיל הוא דמחייב. אבל למאי דמסיק דס"ל דלא בעי עקירה וודאי אין צריך למימר הואיל. כיון דכשר אפילו לשמו בפנים דשלמים הוא. והרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' מעה"ק פסק כרבין. דבין לשמו בין שלא לשמו חייב. דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא. והשתא קשה דדבריו ז"ל כסותרין זא"ז דלפי מה שהוכחתי לעיל מדבריו לא הוי שלמים בלא עקירה אלא עברה שנתו. אבל בשאר ימות השנה בעי עקירה וא"כ הכא אמאי חייב בחוץ בלשמו. כיון דבעי עקירה. ועוד דאמאי כ' סתמא פסח בשאר ימות השנה הוי שלמים הא קודם הפסח וודאי בעי עקירה וכן יקשה על סתמא דתלמודא דמסיק לרבין אליבא דר"י דלא בעי עקירה בשאר ימות השנה והלא לא כל ימות השנה שוין הם. וביותר קשה על ד' הכ"מ ז"ל דכ' שם בפ' ח"י הנ"ל דבכלל כל ימות השנה הוא אפי' קודם הפסח לבר מקודם חצות בער"פ וקודם הפסח וודאי בעי עקירה וכדמוכח נמי מפסול שינוי בעלים שלא בזמנו וכמש"כ לעיל. הן אמת דיש לדקדק עוד בד' הרמב"ם ז"ל שלא כתב למימרא דרבא דלשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה כשר. מזה נראה קצת שדעתו דלא בעי עקירה בכל ימות השנה ולענין י"ד קודם חצות ליכא נפ"מ דבין לשמו בין שלא לשמו פסול אלא דא"כ למה כתב פסול דש"ב דאי אפילו לשמו כשר הוא ה"ה דכשר בש"ב כיון דשלמים הוא. ואין הדברים ברורים אצלי עדיין וצ"ע גדול:

ובאותו ענין יש לדקדק בהא דבעי לן ש"ב אי מוצא ג"כ מכלל לשמו כמו שלא לשמו בש"ק. כיון דש"ב אינו אלא בזריקה שוחט לשם בעליו ע"מ לזרוק שלא לבעליו א"כ בשלא לשמו כה"ג ג"כ דשחט לשמו ע"מ לזרוק שלא לשמו מנלן דכשר כיון דהשחיטה היתה לשמו בפסול כי היכא דלאוכליו ושלא לאוכליו כשר ושחט לאוכליו ע"מ לזרוק שלא לאוכליו היה פסול אי לאו דאין מחשבת אוכלין בזריקה. ובירושלמי בפ' הנ"ל שקיל וטרי הש"ס טובא בזה אי מה שחישב בשעת שחיטה ע"מ לזרוק שלא לשמו או שלא לאוכליו. אי הוי כמו שחישב לתרווייהו בשעת שחיטה. ויתבאר לקמן בפלוגתא דר"י ור"ל במחשבין מעבודה לעבודה בזה המקום יהיה בעזרי ועי' לקמן בסוף מכילתין (דף קטו) דאמרינן התם דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא. אע"ג דלשמו פסול כדאמרינן התם. וא"כ י"ל קצת הא דאמרינן ביומא לרבין אליבא דר"י דמחייב בחוץ אפילו שחטו לשמו משום דפסח לא בעי עקירה. היינו דלא בעי עקירה כמו אשם דסתמו לאשם הוא. אבל פסח אע"ג דבעי עקירה מ"מ עומד הוא לכך ויכול לכתחילה לעוקרו

שלא לשמו דבשאר ימות השנה שלמים הוא. וה"נ איתא סתמא דגמרא במנחות (דף מז ע"ב) והרי פסח אחר זמנו דפסול לשמו וכשר שלא לשמו. ואטו זה דלא כרבין אמר ר"י. אבל לפי הנ"ל ניחא. אלא דאין ראיה מהתם דשפיר קאמר דאין כשר לשמו היינו דנדחה מפסח ואינו כשר לשם פסח אע"ג דכשר לשמו היינו דשלמים לשם פסח קשחיט אבל מפסח אידחי ליה. וע"ש דפריך נמי מפסח קודם חצות דפסול לשמו וכשר שלא לשמו. וזה דלא כבן בתירה דלקמן דפוסל קודם חצות שלא לשמו ג"כ. ועי' תוס' שם בד"ה והרי פסח אחר חצות והגיה הצ"ק ז"ל קודם חצות. דהכי איתא בגמרא. ויותר נראה להגיה והרי פסח אחר זמנו. דקודם חצות לא הוי מצי לשנויי דבשאר ימות השנה שלמים הוא כיון דעומד לפסח ע"ש:

ובהאי ענינא יש לדקדק עוד בהא דמשמע בפסחים דהני תרתי אשם שניתק לרעיה. ופסח בשאר ימות השנה חד דינא אית להו. ואי האי בעי עקירה האי נמי בעי עקירה. ואי האי לא בעי עקירה האי נמי לא בעי. וא"כ בפסח למאן דלא בעי עקירה כשר אפילו שחטו לשם פסח וא"כ באשם נמי ליתכשר לאחר כפרה אפילו שחטו לשם אשם דעולה הוא. והתם בפסחים משמע דדווקא אם שחטו סתם כשר לעולה אבל שחטו לשם אשם פסול הוא. וגם זה צ"ע יותר:

דף ט.

גמרא אטו חטאת ואשם מי לא מתאכלי יש לדקדק היכי ס"ד דליהוי חטאת ואשם היכן מצינו חטאת בכדי בלא כפרה דאפילו מקדישו לכתחילה לשם חטאת אם אינו מחויב לאו כלום היא. ואי במחויב חטאת קמיירי וס"ד דליהוי חטאת ויצא בו ג"כ קשה. הא כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין וצ"ל דאשכחן חטאת בכדי ג"כ כגון זה הבא ממותר כמו שוחט לשם חולין דלא עלה לבעלים. ואפ"ה יקרב לשם חטאת כיון דבא ממותר כי האי. וה"נ ה"א במותר הפסח דיקרב לשם חטאת. אלא דאכתי יקשה הא פסח זכר וחטאת נקיבה. וכן אשם בן שתי שנים ופסח בן שנה. וע"כ צ"ל דס"ד דגזה"כ הוא גבי פסח דכל דשחיט ליה ליהוי כוותיה לחטאת יהיה לו דין חטאת וכן לאשם:

שם תוס' בד"ה אי נמי דליתביה לכהנים הוי מצי למימר דלא בעי סמיכה כו'. יש לדקדק הא משמע בגמרא דעקירת שמו בשחיטה תלויה כדאמר שחטיה לשם בכור כו'. וא"כ בלא"ה לא בעי סמיכה דאין סמיכה אלא מחיים. ואפילו שחטיה לשלמים לא בעי סמיכה למאי דס"ד השתא. ואם נאמר דלאו דווקא שחטיה דה"ה דעקר שמו בפה לחוד וברצונו הדבר תלוי. אם רוצה להקריבו לשם שלמים יעקרנו בפיו לשם שלמים. וכן לשם בכור והיינו דשייכא סמיכה גביה. וכמש"כ לעיל לענין סמיכה דתנינא בברייתא לקמן אתיא

דבריהם שפיר. אלא דא"כ מאי הקשו לעיל בד"ה למאי נפ"מ הא ליכא לאו דלא יגאל אחר השחיטה. ולפי הנ"ל אין כאן קשיא דלמלקא עליו בלא יגאל דקאמר היינו דעקריה בפה לשם מעשר. וכן נראה למאי דס"ד השתא דלאו דווקא בשחיטה מיעקרא. דאי דווקא בשחיטה. א"כ לזבח אינו מיותר כלל דאיצטריך לאשמעינן דדווקא בזביחה לשלמים הוי שלמים. ומנלן דבמידי אחרינא נמי מיעקר. וכבר כתבתי לעיל ג"כ בזה. וקצת קשה אמאי לא קאמר בהני תרתי קושיא דבכור ומעשר דנפ"מ שלא ינתן אלא מתנה אחת. משא"כ שלמים דניתנין ב' שהן ד'. ועוד איכא למ"ד דבכור ומעשר בשפיכה כדאיתא לקמן פ' ב"ש. ואין לומר דבעי לאשכוחי מילתא דליתיה בפסח גם כן דהא קאמר דלא ליבעי נסכים:

שם תוס' בד"ה דילמא במותר אשם כתיב כו' והא מותר אשם קרב עולה. ותי' דאתי למימר דנילף מינה דבעי עקירה ואינו קרב עולה אלא אם שוחטו לשם שלמים או לזבח אחר. ותי' זה דחוק הוא דלמה לי קרא להכי דהא בסוף אלו דברים פליגי בזה מסברא אי בעי עקירה אי לא. ולמ"ד דבעי עקירה ממילא ידענא דכל שעקרו לשם איזה זבח הוי עקירה ואי אתי לאשמעינן דאפילו עוקרו לשם זבח אחר הוי עקירה ויקרב עולה. א"כ למה לי קרא דכתב רחמנא לזבח שלמים לכתוב לזבח לחוד. ואנא ידענא דלשם כל הזבחים הוי עקירה. ומה שכ' הצ"ק ז"ל כוונה בדבריהם שכ' כדדרשינן בכלל ופרט כו' דדווקא כלל ופרט ע"ש. איני מבין דבריו אלא ל"ד קאמרי. והיה נראה דפריך הכי היכי ילפית מינה לפסח ממשמעותא דקרא דדבר הבא מן הצאן יהיה לשלמים. הא אשם נמי בא מן הצאן ואפ"ה לא בא שלמים. וא"כ בפסח נמי ליכא למילף מינה ובהאי לישנא איתא להך פירכא בירושלמי בפסחים פ' תמיד נשחט ע"ש. ומשני דמשמעותא דקרא מן הצאן ולא כל הצאן דלא אתי בן ב' שנים ונקיבה. אבל אשם אינו במשמעותא דקרא דאינו שוה בכל הצאן. ובירושלמי פריך שם מהאי קרא ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים ומן העזים לעולה. מעתה מותר פסח יהיה עולה. ומשני דוחין קדשים הנאכלים כו' כדאיתא בשמעתין. וקשה קצת הא אשכחן באשם דקדשים הנאכלים נידחים אצל קדשים שאין נאכלים. וכמש"כ התוס' ז"ל בכמה דוכתי. דכך נאמרה הלכה כל שבחטאת מתה באשם קרב עולה. וי"ל דדווקא הכא בפסח אמרינן הכי כיון דנדחה נמי לקדשים קלים ונאכלים. אלא דבעי למימר שידחה נמי לקדשים שאינן נאכלין אם שחטן לשמן בזה מסתברא שאינו נדחה לקדשים שאינן נאכלים. אבל באשם דהכי גמירי דאינו נדחה אלא לקדשים שאינן נאכלין לא ילפינן מינה לעלמא. ועי' לעיל (דף ד') בתוס' בד"ה וישנן לאחר כו' שכ' דמפריש ב' תודות או שלמים לאחריות השניה תפול לנדבה ותקרב עולה וזה אינו אלא

מדרבנן. אבל מה"ת היא עצמה קריבה עולה אם זכר הוא כמו בחטאת. וא"כ משכחת קדשים קלים שנדחים לקדשי קדשים ואינן נאכלים. אבל כבר כתבתי שם שאין דבריהם ז"ל מובנים:

שם גמרא ומי מצית אמרת כו' הא כתיב אם כבש כו'. נראה דלעיל דפריך דילמא במותר אשם כתיב הוה מצי לשנויי דהיכי מצינו למימר במותר אשם. הא כתיב אם כבש אם עז. ואשם אינו בא אלא או כבש או איל. ולפי מה שפירש' קושית הש"ס א"ש וד' הצ"ק ז"ל אינם מובנים:

שם תוס' בד"ה ושלמים הבאים כו' האריכו להשיב על רש"י ז"ל שפי' שלמי פסח היינו חגיגת י"ד ומסקו דבין הכא ובין דפ' כל הפסולי' שלמי פסח היינו מותר הפסח דאינו נאכל אלא ליום ולילה. כדאמרינן נמי בפ' האשה. ואע"ג דכבר תנא פסח שעברה שנתו שלמים הבאים מחמת פסח היינו לא עיברה שנתו וזמנו או עיברה זמנו ולא שנתו. וגי' רש"ק ז"ל אינו מובן. וכבר דקדקתי לעיל הא לא עיברה שנתו וזמנו לכ"ע בעי עקירה והיכי אשכחן סמיכה גביה. ויותר נראה דשלמים הבאים מחמת פסח הוא פסח שנתכפרו בעליו באחר דהוא ג"כ יקרב שלמים בלא עקירה כמו שהבאתי לעיל משמעות ד' הירושלמי במתניתין ובמועד לשמו כו':

ובמש"כ דמותר הפסח נאכל ליום ולילה הן אמת דהכי מבואר בפ' האשה בפסחים. אבל מד' הרמב"ם ז"ל נראה לי דלא ס"ל הכי דבפ"י מה' מעה"ק כ' לכל הנאכלים ליום ולילה תודה וחטאת ואשם ושלמי נזיר ושלמי פסח לא זכר שם. ועוד יש להוכיח ממש"כ בפ"ד מה' ק"פ הלכה ח' פסח שנתערב בשלמים יקרבו כולן שלמים ואי שלמי פסח אינו נאכל אלא ליום ולילה הא ממעט באכילת זמן שלמים וירעו הוי לן למימר. והכי איתא בהדיא בתוספתא פסחים פ"ט נתערבו בשלמים שניהם ירעו עד שיסתאבו כו' שלמים שנתערבו בשלמים הבאים מחמת פסח ירעו כו' ויביא בדמי היפה שלמים ויאכלו ליום ולילה ובדמי היפה שלמים אחרים ויאכלו לב' ימים ולילה וכן איתא בתוספתא זבחים פ"ח. ותמיה לי על הכ"מ ז"ל שכ' דדין זה פשוט הוא מהא דמותר הפסח שלמים הוא ולא הביא ד' התוספתא דמבואר שם איפכא. וכן כתבו התוס' ז"ל בפ' האיש מקדש. דלמ"ד אין מביאין קדשים לביה"פ אין תקנה לשלמי פסח עם שלמים. וע"כ מוכח דהרמב"ם ז"ל ס"ל דשלמי פסח נאכלים ג"כ לב' ימים ולילה אחת. וכפשט לשונו בפ"ד מה' ק"פ דהרי הן כשלמים לכל דבר. ומה שהשמיט שלמי פסח דברייתא דכל הפסולים י"ל דמפרש כפירש"י ז"ל דאחגיגת י"ד קאי ואתי כהאי תנא דאינו נאכל אלא ליום ולילה. והוא ז"ל פסק כסתם משנה בא"ד דנאכלת לב' ימים ולילה א'. אבל במותר הפסח לא

אשכחן פלוגתא בזה. וכיון דסתמא דגמרא בפ' האשה ס"ל דאינו נאכל אלא ליום ולילה. ובתוספתא נמי הכי משמע מנלן לפסוק דלא כסתמא דגמרא. ודברי התוספתא ג"כ י"ל דשלמים הבאים מחמת פסח היינו חגיגת י"ד וכהאי תנא דאינו נאכל אלא ליום ולילה אבל סתמא דגמ' דפ' האשה מנלן למידחי. והיה נראה לומר דזה תליא בפלוגתא דאכילת פסח אי עד חצות או כל הלילה. דלמ"ד כל הלילה איכא למימר דשלמים הבאים מחמתן זמן אכילתן ג"כ אינו אלא ליום ולילה. אבל למ"ד עד חצות לא אשכחן כוותיה לא בשלמים ולא בשאר קרבנות. ולא מסתבר למימר דשלמים הבאים ממותרו ג"כ יאכלו עד חצות. וכיון דיצאו מזמן פסח ממילא דינייהו כשלמים להאכל לב' ימים ולילה אחת. אלא דאין זה מספיק לד' הרמב"ם ז"ל. דהא הוא ז"ל פסק כמ"ד דנאכל כל הלילה. ובמותרו נראה שדעתו דנאכל לב' ימים ולילה וכנ"ל ע"כ נראה דס"ל ז"ל דכל מיני שלמים הבאים מחמת פסח כמו חגיגת י"ד ומותר הפסח חד דינא להו. ולמ"ד דחגיגת י"ד נאכל ליום ולילה ה"ה שלמי מותר הפסח. ולסתמא דמתניתין דחגיגת י"ד נאכלת לב' ימים ולילה אחת ה"ה לשלמי מותר הפסח. והשתא שמעתא דהאשה אתיא כמ"ד דחגיגה נאכלת ליום ולילה. והוא ז"ל פסק כסתמא דמתניתין דאלו דברים. אלא דהתוס' ז"ל כאן ובפסחים (דף עא) הביאו מת"כ דיליף חגיגת י"ד לב' ימים ולילה אחת ושלמים הבאים מחמתו ליום ולילה. ומבואר דאפילו למ"ד דחגיגת י"ד לב' ימים ולילה שלמים הבאים מחמתו אין נאכלים אלא ליום ולילה. וצ"ל לדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דתנאי היא ומאן דיליף משלמים דנאכל ליום ולילה כל שלמי פסח בכלל. בין חגיגה הבאה עמו בין שלמים הבאים ממותרו. ומאן דיליף מאידך קרא דנאכל לב' ימים ולילה אחת ג"כ כולן בכלל. וקצת משמע כן בת"כ שם דבהאי קרא דמרבי לב' ימים ולילה אחת. תנא התם שלמים הבאים במועד שלמים הבאין לאחר המועד מנין כו' וע"כ הא דאיצטריך לרבות שלמים הבאים במועד ולאחר המועד היינו מותר הפסח דאי סתם שלמים למה ליה קרא. ועי' ק"א שם. וקצת סעד לדבריו מהא דמקשו התוס' ז"ל בקידושין (דף נה ע"ב) בד"ה דמייתי נמי תודה אמאי לא מתני באותה של שלמים עצמה כו'. ואי משום דאין מביאין קדשים לביה"פ. הא ע"כ האי תנא ס"ל דמביאין קדשים לביה"ש. מהא דאמר פסח שלא בזמנו שלמים הוא. אע"ג דאין נאכל אלא ליום ולילה ע"ש. ולפי דברי הרמב"ם ז"ל ניחא וס"ל להאי תנא דאין מביאין קדשים לביה"פ משה"ה צריך להביא תודה. וראיה גדולה היא לולי שהרמב"ם ז"ל בעצמו אינו אומר כן וכתב בפ"ו מה' פסה"מ דאין צריך להביא תודה אלא לחם לחוד. וכבר תמה עליו הלח"מ ז"ל שם אלא דמה שתמה שם ג"כ מפסח שלא בזמנו אין כאן תמיה לפי הנראה מד' דנאכל לב' ימים ולילה. אע"ג דאין

ראיה ממתניתין דא"ד דס"ל דחגיגת י"ד דרבנן והוי כשאר שלמים דעת הרמב"ם בפ"י מה' ק"פ נראה דלמתניתין ג"כ מה"ת היא אלא דהוי רשות כמש"כ שם דנפקא ליה מקרא ודלא כד' התוספות ז"ל שם בא"ד:

דף ט:

תוס' בד"ה חד לעיברה זמנו ושנתו כו' ה"ה שנתו בלא זמנו. לכאורה לפ"ז מנלן בלא עיברה זמנו ושנתו דהוי שלמים הא בלא"ה איצטריך תלתא קראי חד לעיברה שנתו בלא זמנו דלא חזי לפסח מתחילת הקדישו. וחד לעיברה שנתו אחר זמנו וחד לעברה זמנו לחוד אבל קודם זמנו מנלן. וי"ל דקראי משמע דמיירי בראוי לפסח במש"כ ואם מן הצאן קרבנו כו' ועברה שנתו קודם זמנו לא היה ראוי להקרבה כלל. והרמב"ם ז"ל כתב לקרא דוזבחת פסח כו' לחגיגה עי' בפ"ח מה' ק"פ אע"ג דבתלמודין דריש לה למותר הפסח משום דבמכילתא איכא כמה תנאי דדריש לה בחגיגה. וכדרכו ז"ל לילך אחר פשוטו של מקרא וצ"ל לדבריו דלא איצטריך אלא תרי קראי חד היכא דכבר נדחה מפסח לגמרי וחד להיכא דאכתי חזי לפסחן או לראשון או לשני. ובאמת לא ידענא למה ליה להש"ס לחידושי עברה שנתו ואמאי לא מוקי הני ג' קראי בהאי גופא חד לעבר זמן שני ג"כ דתו לא חזי לפסח כלל וחד לעבר זמן ראשון דנדחה מראשון ואכתי חזי לשני וחד ללא עבר זמנו כלל. וי"ל דאו או קאמר או עבר זמנו לגמרי או עברה שנתו דתו לא חזי לפסח כלל ולעיל צדדתי דיש חילוק בין עברה שנתו לעברה זמנו דבעברה שנתו לכ"ע לא בעי עקירה ובעברה זמנו איכא מ"ד דבעי עקירה. ועוד יתבאר בזה לקמן בפלוגתא דר"א ור"י בעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו:

שם גמרא אמר רב משמיה דמבוג כו' ובעי למימר דבשינוי קודש מיירי ואפילו שחטה לשם חטאת נחשון או דממילא היינו חטאות נזיר ומצורע כשרה מזאת תורת החטאת ופרכה ומוקי לה בש"ב וע"מ שיתכפר בה נחשון היינו מת ואתי לאשמעינן דחי דומיא דנחשון היינו ע"מ שמחויב חטאת מצורע ונזיר פסולה. ופריך הני עולות נינהו ואפילו דחי כשרה. ומסיק דה"נ איתמר הכי חטאת ששחטה על מחויב חטאת כנחשון היינו חטאת מצורע ונזיר כשרה דהני עולות נינהו. וא"ד דשמעתא דמבוג בש"ק קאמר ותני פסולה וכאידך שמעתא דרב דחטאת חלב לשם חטאת דם כשירה ולשם חטאת מצורע ונזיר פסולה ומיבעי ליה לרבא שחטה לשם חטאת דטומאת מו"ק מהו מי אמרינן כרת כמותה וכשרה או דילמא אינו קבוע כמותה והוי ש"ק. ור"א בריה דרבא מתני כולהו לפסולא בש"ק אפילו חטאת חלב לשם חטאת דם ובעיא דרבא מתני בש"ב דבש"ב הוי איפכא ע"מ שמחויב חטאת דם פסול וע"מ שמחויב חטאת נזיר ומצורע כשר ומיבעי

ליה ע"מ שמחויב חטאת דטומאת מו"ק מאי ויש לדקדק חטאת דשמיעת הקול וביטוי שפתים מה דינו. דלכאורה משמע דכעולה היא בין לש"ק לחומרא ובין לש"ב לקולא דדוקא בטומאת מו"ק הוא דמיבעי ליה משום דהוי כרת כמותה. אבל בהני ליכא כרת. אבל הא דקאמר לשם חטאת מצורע ונזיר הוא דכשר משמע דווקא הני דלא אתי לכפרה כלל ועולות נינהו אבל חטאת דשמיעת הקול וביטוי שפתים דאתו לכפרה כחטאת דמו ומד' הרמב"ם ז"ל בפט"ו מה' פסה"מ הלכה ז' נראה דלשם כל מי שמחויב חטאת שאינו קבוע פסולה מדלא ביאר דדווקא חטאת דטומאת מו"ק. אלא כ' סתם שהוא מחויב חטאת אפילו חטאת שאינו קבוע והכשר דעל מי שמחויב חטאת נזיר ומצורע השמיט ועמד ע"ז הכ"מ ז"ל וכ' דלא הוי כן בגירסתו אלא גרם אנן בש"ב מתנינן לה בעי רבא חטאת חלב ששחטה על מי שמחויב חטאת דטומאת מו"ק כו'. משמע דר"ל דלגירסת הרמב"ם ז"ל ע"מ שמחויב חטאת מצורע ונזיר ג"כ פסולה ולא מיבעי ליה אלא בחטאת טומאת מו"ק דאינו קבוע וכן כל חטאת שאינו קבוע. . וקשה הדבר לומר כן דאטו חטאת דטומאת מו"ק גרע מחטאת מצורע ונזיר דלא באו לכפר כלל וגם אינן בכרת. ועוד דהא פריך לעיל בפשיטות הני עולות נינהו משמע דליכא מ"ד בחי דומיא דנחשון לפסול בש"ב. והבה"ז ז"ל כ' דהרמב"ם ז"ל לא כ' מחמת פשיטותא דהני עולות נינהו. וגם זה קשה אם הש"ס איצטריך ליה לאשמעינן אמאי לא אשמע לן גם הרמב"ם ז"ל כל כי האי דינא. ולפי מה שנראה מדבריו ז"ל בפ"ג מה' שגגות דעל מי שמחויב חטאת היינו שהביאו לגמרי לשם אחר. י"ל כדברי הכ"מ ז"ל דבכל מחויב חטאת נפסלה אם הביאה לשם אחר כיון דהאחר ג"כ בר חיוב חטאת הוא. אבל כבר דקדקתי לעיל בזה וגם כאן יש לדקדק למה לי קרא דוכפר עליו ולא על חבירו. הא שמעינן לה מהני קראי דסוף כריתות דאין הבן מתכפר בחטאת אביו וכ"ת דמהני קראי לא שמעינן אלא דאין חבירו מתכפר בו אבל לא שמענו דפסול הוא לגמרי ואתי קרא דוכפר עליו לאשמעינן דפסול הוא. א"כ תיקשי איפכא כיון דילפינן מוכפר עליו דפסול הוא למה ליה הני קראי דעל חטאתו אלא וודאי נראה דהא דשמעתין לא מיירי אלא בפסול מחשבה לחוד והבעלים הביאו בשבילם והכהן חישב לאחר וכמו שכ' לעיל:

ואכתי יש לדקדק אמאי לא איתמר הך שמעתא לענין אשם. אשם גזילות ששחטו לשם אשם מעילות מה דינו אי נימא דווקא גבי חטאת הוא דכתיב ושחט אותה אבל באשם אשם לשם אשם נשחטה ועלה לבעלים. או דילמא דווקא בחטאת הוא דבעינן למימר דחטאת לשם חטאת דחד מילתא הוא כולהו שגגת כרת. אבל אשם דכל חד כפרה לחוד אפשר דלכ"ע שינוי קודש הוא ולא עלה לבעלים. ואין לומר דאפילו למ"ד חטאת חלב

לשם חטאת דם כשר אבל מ"מ לא עלה לבעלים וכמש"כ הרמב"ם ז"ל לענין ש"ב ע"מ שמחויב עולה דכשר ולא עלה לבעלים וא"כ ליכא נפ"מ גבי אשם. דז"א דחטאת לשם חטאת משמע דכשר ועלה כמו למבוג דאמר לשם חטאת נחשון כשירה מזאת תורת וכשר ועלה קאמר מדפריך עלה ממנחות וצ"ע:

שם גמרא שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה. ר"י אומר פסולה מחשבין מעבודה לעבודה. דילפינן מפיגול אם שחט ע"מ לזרוק באיסור היינו למחר או בחוץ דפסול ה"נ אם חישב בשעת שחיטה לזרוק שלא לשמו ג"כ פסול. וכ' התוס' ז"ל בכשיטות דדווקא ע"מ לזרוק שלא לשמו. אבל לקבל שלא לשמו כשר דומיא דפיגול. וכה"ג פליגי בשוחט לזרוק לעבודת גלולים או להקטיר לעבודת גלולים. ויש לדקדק בזה דע"כ לא דמיין אהדדי כל הני ג' פסולי דבפיגול שוחט להקטיר חלבה למחר ג"כ פסול. ואלו בשלא לשמו שוחט ע"מ להקטיר שלא לשמו כשר. והיינו משום דאפי' הקטיר שלא לשמו או לא הקטיר כלל כשר. ובשוחט לזרוק או להקטיר לעבודת גלולים נאסר אפי' במחשבת הקטרה לעבודת גלולים אע"ג דלא מיתסר אם הקטיר לעבודת גלולים. ועוד דאפילו זרק לעבודת גלולים ג"כ דעת התוס' ז"ל בחולין דאין הבשר נאסר. ואפ"ה ילפינן מפיגול אם שחט ע"מ לזרוק נאסר. וע"כ צ"ל דלא ילפינן מפיגול אלא במחשב בשעת שחיטה לעשות איזה עבודה באיסור אע"ג דאם עושה עבודה זו עצמה באיסור לא מיפסיל. אבל בשלא לשמו ליכא איסורא כלל להקטיר שלא לשמו. ולהכי לא פסל אם חישב בשעת שחיטה. וא"כ היה נראה בשלא לשמו דבקבלה ג"כ איכא איסור לחשב שלא לשמו וגם מיפסיל במחשבת עצמה אמאי לא יהיה נפסל גם אי חישב עלה בשעת שחיטה. דהא דבפיגול אינו נפסל על מנת לקבל חוץ לזמנו משום דמחשבת חוץ לזמנו עצמה ליתיה בקבלה דבעינן אכילת מזבח או אדם. וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל בהני תרתי מילי דר"י שינוי לשון וטעם דבפרק ט"ו מהלכות פסולי המוקדשין לענין מחשבה מעבודה לעבודה בשלא לשמו לא כ' הטעם משום דילפינן מפיגול. אלא כ' הטעם דהוי כמו שחישב מחשבה זו בשעת זריקה עצמה. ולהאי טעמא לכאורה ה"ה אם שחט ע"מ לקבל שלא לשמו הוי כאלו חישב בשעת קבלה עצמה. ואלו בפ"ב מה' שחיטה לענין מחשבה מעבודה לעבודה לעבודת גלולים. כתב הטעם משום דילפינן מפנים. והיינו משום דהתם ליכא למימר האי טעמא דהוי כאלו חישב בשעת זריקה דמחשבה בשעת זריקה אינה אוסרת הבשר. ואחרי העיון מצאתי מקום לד' הרמב"ם ז"ל בירושלמי פ' תמיד נשחט דאיתמר התם כל הני טעמי בד' ר' יוחנן. ור' אילעי אמר שם דטעמא דר"י הוא משום דלמד מפיגול כו'. אמר ר' יוסי מן תרתין מילין לא דמי מחשבת פיגול למחשבת פסול

אלו שחטו לשמו לקבל דמו שלא לשמו שמא אינו כשר היינו בפיגול דע"מ לקבל בפיגול כשר דלא שייך פיגול בקבלה. שחטו לשמו לקבל דמו שלא לשמו פסול. היינו דמחשבת שלא לשמו איתא בקבלה ג"כ. הרי דמצינו חומר בשלא לשמו מפיגול. וכן איפכא אלו שחטו לשמו להקטיר אימוריו שלא לשמו שמא אינו פיגול. וגבי פסול היינו שלא לשמו ממש שחטו ע"מ להקטיר אימוריו שלא לשמו כשר כצ"ל. ועי' בק"ע שהגיה שם ובתוספותיו תמה בעצמו על דבריו ונראה כמש"כ. ובירושלמי פיגול ג"כ שלא לשמו קרי ליה. ולא ס"ל לר' יוסי האי טעמא למילף מפיגול. ואמר ר' בא טעמא דר"י דלהכי פסול שחטו לשמו לזרוק שלא לשמו. משום דנעשה משעה ראשונה בשחיטתו לשמו ושלא לשמו. א"ל ואין כיני אפילו שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו נעשה משעה ראשונה לאוכליו ושלא לאוכליו ויהא כשר וליתיכול דאמר ר' אילא בשם ר' יוחנן שחטו לאוכליו לזרוק שלא לאוכליו פסול. אתא ר' יעקב בר אבא ואמר משמיה דר"י דכשר. ור' יוסי בשם ר' בא נסיב חייליה מן תרי טעמי דר"י מדאמר ע"מ לזרוק שלא לשמו פסול וע"מ שלא לאוכליו כשר ש"מ דטעמא הוא משום דמשעה ראשונה נעשה בלשמו ושלא לשמו כאילו חישב לתרווייהו בשחיטה. ובלשמו ושלא לשמו פסול ולאוכליו ושלא לאוכליו כשר. ור' מנא בשם ר' יודן אמר טעמא דר' יוחנן דמחלק בין לשמו ושלא לשמו ובין לאוכליו כו' דס"ל כל שיבא לאותה עבודה והוא מחשב לה. היינו דיש בה ג"כ פסול מחשבה מחשב מעבודה אחרת לה. והוי כאילו חישב בעבודה שניה בעצמה וכל שאלו יבא לעבודה אחרת ואינו מחשב לה היינו שלא לאוכליו דליתא בזריקה אינו מחשב בעבודה אחרת לה ולהכי בשלא לשמו פסול ושלא לאוכליו כשר. אילו זרק דמו שלא לשמו שמא אינו פסול שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו ג"כ פסול כצ"ל. ופריך עלה אלו שחטו לקבל דמו שלא לשמו היינו לשם פיגול שמא אינו כשר. ובשעת קבלה מחשב הוא אם חישב בקבלה לפגל הזריקה פיגול. הרי כל שיבא לאותה עבודה ומחשב לה. אפ"ה אינו מחשב מעבודה אחרת לה. ואילו שחטו להקטיר אימורין שלא לשמו שמא אינו פיגול ובשעת הקטרה אינו מחשב הרי דבא לאותה עבודה ואינו מחשב לה ואפ"ה מחשב מעבודה אחרת לה. אלמא דלאו הא בהא תליא. א"ל לא תתיבני מפיגול על פסול דאמר ר' יוסי כו'. הרי מבואר ג' טעמים בד' ר"י או משום דיליף מפיגול. או משום דהוי כמחשב בשעת שחיטה לשמו ושלא לשמו או משום דכל שמחשב בעצמה מחשב בעבודה אחרת לה. וא"כ להני תרי טעמי בתראי אפילו אם שחט לקבל שלא לשמו ג"כ מן הדין שיפסל. וע"פ הנ"ל דברי הרמב"ם ז"ל מבוארין דגבי שלא לשמו כ' להאי טעמא דר' מנא דכל שהוא מחשב לה מחשב מעבודה אחרת לה. והוי כאלו חישב בעבודה השניה

עצמה. דטעמא מציעאה משום דהוי כעושה משעה ראשונה לשמו ושלא לשמו לא ס"ל. ואזיל לטעמיה דפסק כרב חסדא אם שחט ע"מ שיתכפרו בו בלתי מולין פסול. ואי נימא דהוי כעושה משעה ראשונה כו'. א"כ יהא כשר כמו שוחט לבלתי מולין ולכשרים דמקצת ערלה לא פסלה. אלא וודאי לא אמרינן הכי. וכ"כ התוס' ז"ל שם. ומפיגול נמי ליכא למילף כדפריך הכא מה לחוץ לזמנו שכן כרת ומש"ב נמי ליכא למילף לפי שיטתו דש"ב חד דינא עם ש"ק. ונוהג בכל עבודות. אבל לענין שוחט לזרוק לעבודת גלולים ע"כ צריך לומר האי טעמא דילפינן מפיגול דטעמא אחרינא לית ביה. וגם ליכא למיפרך עלה מה לחוץ לזמנו שכן כרת דמחשבת עבודת גלולים המחשבה עצמה היא בכרת ומיתה. כדאמרינן בסנהדרין דלכ"ע חייב מיתה. ואי תיקשי הא משמע הכא בשמעתין דמסתבר יותר למילף שלא לשמו מפיגול דהוי פנים מפנים ממחשבת עבודת גלולים דהוי חוץ מפנים. י"ל דהכא אזלא שמעתא כמאן דס"ל בסנהדרין דלכ"ע לאו במיתה הוא. א"כ מפיגול תרווייהו ליכא למילף ומש"ב הוא דילפינן כדמסיק. בהא מסתבר יותר למילף פנים מפנים. אבל לפי שיטתו של הרמב"ם ז"ל דמש"ב ליכא למילף כ"א מחוץ לזמנו בזה מסתבר שפיר למילף יותר ממחשבת עבודת גלולים דחמור ג"כ כפיגול. ועוד דבשלא לשמו איצטריך למילף עיקר האיסור בזה דאסור לשחוט ע"מ לזרוק שלא לשמו דבלא"ה אין מקום לאיסורא כלל. אבל במחשבת עבודת גלולים דקים לן איסורא בזה מסברא מידי דהוי אהר דהר מותר ועובדו במיתה ילפינן שפיר מפיגול דהבהמה אסורה ג"כ. וזה ברור ואמת בכוונת הרמב"ם ז"ל. וע"פ הנ"ל יש לישב תמיהת התוס' ז"ל אמאי לא מוקי לקמן אידי ואידי במחשבת שלא לשמן ולפי הנ"ל ניחא דמאן משני לקמן האי שינויא רבא דהוא ר' בא דהירושלמי ואיהו קאמר טעמא דמחשבין מעבודה לעבודה משום דנעשה כמו שחישב משעה ראשונה לשמו ושלא לשמו וא"כ בקבלה נמי פסלי אם חישב בשחיטה ע"מ לקבל שלא לשמו:

והתוס' ז"ל תירצו דלקמן מיירי בעבודה אחת קיבל ע"מ לגמור הקבלה שלא לשמו פסול. ואם לגמור חוץ לזמנו כשר. ואם זרק לגמור הזריקה חוץ לזמנו פסול. וכן הא דאיצטריך קרא למעט הקטרת אימורים היינו בהאי גוונא מקטיר לגמור הקטרה למחר. ולא הבנתי דבריהם ז"ל דבקבלה לא שייך תחילה וגמר בשלא לשמו. והרי זה כמו שחישב בקבלה שלא לשמו ולענין חוץ לזמנו וודאי לא שייך למימר שקיבל ע"מ לגמור חוץ לזמנו. דבכה"ג אפילו הוה שייך חוץ לזמנו בקבלה מ"מ לאו מחשבה היא. דאין מפגלין בחצי מתיר והכא המחשבה היא בחצי מתיר היינו במקצת קבלה לעשות חצי מתיר חוץ לזמנו. וכן מש"כ אם זרק לגמור הזריקה למחר פסול ג"כ צ"ע. דהא מסיק

הש"ס בסוף פ"ב דמנחות דאין הקטרה מפגלת הקטרה. היינו הקטיר קומץ להקטיר, לבונה למחר ואפילו למ"ד מפגלין בחצי מתיר ע"ש. וזה דומיא דזרק לגמור הזריקה למחר. וע"פ דרכם כתבו ג"כ במקטיר לגמור ההקטרה וזה ג"כ צ"ע. אלא וודאי פיגול לא אשכחן אלא בב' עבודות. וכדאיתא לקמן הא דאמר הריני שוחט ע"מ לקבל היינו הא דתניא קבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה. ומדבריהם נראה דלא הוי גרסי הכי. ועי' לקמן ומקטיר דמעטיה קרא היינו אם הקטיר ע"מ לשפוך שירים. וכדאמרינן נמי התם בשירים הריני שופך שירים ע"מ להקטיר למחר ובכה"ג, הוא דמעטיה קרא:

דף י.

תוס' בד"ה ר"ל אמר כו' ואין לתמוה כו' דהכא וודאי לא מימליך כו'. ולא הבנתי מאי מספקא להו דפשיטא דחייב מיתה אפילו אם לא זרק דאי לא מחייב עד שיזרוק לעבודת גלולים ונהרג מיד משום דלא מימלך. א"כ מאי ענין זה להא דפליגי ר"י ור"ל לענין איסורא דר"י אוסר אפילו לא זרק ור"ל מתיר אפילו זרק. ומאי קאמר הש"ס שם בסנהדרין דלר"י מרבינן ליה למיתה. ולר"ל דאמר מותר לא איתרבי למיתה. ואע"ג דלא קאי הכי במסקנא מ"מ היכי ס"ד למימר הכי כיון דלאו חד דינא למיתה ולאיסור. אלא וודאי הדבר פשוט דמחייב מיתה על השחיטה עצמה במחשבת זריקה. ובד' הרמב"ם ז"ל בה' עבודת גלולים לא מצאתי כעת להאי דינא דמחייב בשוחט ע"מ לזרוק לעבודת גלולים ובסנהדרין שם מצדד הש"ס בזה. ולחד צד אפילו לר"ל דמתיר. לענין מיתה מודה דחייב. ולחד צד אפילו לר"י דאוסר. לענין מיתה מסתברא לפטור וי"ל דפליגי בהני טעמי דלעיל להך טעמי דהוי כעושה משעה ראשונה לשמו ושלא לשמו ה"נ הוי כשוחט לעבודת גלולים ונהי דר"ל ס"ל דמותר ולא חשיב לענין איסור מחשבה גמורה לאסור מ"מ לענין מיתה מיקרי עובד. ומידי דהוי אהר דאין בעבודתו כח לאסור ומיתה חייב. ולאידך צד דלר"י נמי פטור ממיתה היינו משום דהוי כמחשב בשעת זריקה. ונהי דמחשבת זריקה אינה אוסרת יליף מפיגול לאיסורא. אבל לענין מיתה מסתברא דפטור דהרי לא עשה מעשה לשם עבודת גלולים. וא"כ לדידן דלא ס"ל כעושה משעה ראשונה. י"ל דפטור ממיתה אלא דמשמע התם דמרבינן ליה מקרא לחיובא וצ"ע יותר בזה:

שם תוס' בד"ה מקום שאם אמר כו' וא"ת כו' וי"ל דלא דמי דזורק כו'. יש לדקדק היכי ילפינן חוץ מפנים בהאי ק"ו הא איכא למיפרך לשם שלא לאוכליו יוכיח דבשחיטה פסול. וע"מ נזרוק שלא לאוכליו כשר. והכא ליכא למימר דהתם שאני כו' דהא בעו"ג נמי זרק לעבודת גלולים לא מיפסל וי"ל דהאי דלא מיתסר הבשר ע"י זריקה לעבודת גלולים לאו משום דזריקה קיל אלא משום דאין הזריקה אוסרת הבשר למפרע כיון דכבר הותר

הבשר ע"י שחיטה כשירה. ולהכי אם חישב על הזריקה בשעת שחיטה שפיר ילפינן בק"ו מה פיגול או ש"ב דאינו פוסל בשחיטה עצמה פוסל אם שחט ע"מ לזרוק. עבודת גלולים דמיתסר בשחיטה עצמה לא כ"ש דמיתסר אם שחט ע"מ לזרוק. וליכא למימר שוחט שלא לאוכליו יוכיח דלא מיפסיל בשוחט ע"מ לזרוק שלא לאוכליו. דשאני התם דליכא מחשבת אוכלין בזריקה וזה מחמת דקיל זריקה לגבי אוכלין דאי לאו הכי היה מיפסיל בזריקה כיון דהוי כאלו לא זרק ממילא מיפסיל הבשר דבשר קדשים לא שרי אלא ע"י זריקה אלא וודאי זריקה כשירה הוא ולהכי אפילו חישב בשעת שחיטה ע"מ לזרוק שלא לאוכליו ג"כ כשר. אבל בעו"ג דליכא קולא בזריקה לעבודת גלולים וחייב מיתה עלה אלא דהבשר לא נאסר למפרע. אם חישב למחשבת זריקה בשעת שחיטה שפיר מיתסר הבשר כדאשכחן בפיגול ושינוי בעלים:

ומשמעתין וודאי קשה טובא על דברי הרמב"ם ז"ל שלא חילק בין ש"ב לש"ק. ומשמעות דבריו דחד דינא להו ונהגי בכל ד' עבודות. וכמש"כ לעיל בכמה דוכתי והיכי דחינן שקלי וטריא דהש"ס דמשמע דכולהו אמוראי הכי ס"ל דשוחט שלא לבעליו לא פסיל. וקצת נראה דסמיך אשיטתיה דהירושלמי שהבאתי לעיל דמחזר אחר טעמי בד' ר"י ואי ס"ל בש"ב בשיטתן דתלמודן דלא אשכחן אלא מעבודה לעבודה אין לך טעם פשוט יותר מזה כיון דליכא שום פירכא על האי ק"ו אלא ש"מ דס"ל דש"ב חד דינא עם ש"ק. ויש להביא עוד סעד קצת לד' הרמב"ם ז"ל שכתב טעמא דמחשבין מעבודה לעבודה מסברא בעלמא. וכ"ד הירושלמי דלפי שיטת תלמודן דילפינן בק"ו מש"ב יקשה לעיל בריש מכילתין דילפינן זביחה בש"ב באם אינו ענין לש"ק. ולזה קשה מנלן דאתי לש"ב דילמא אתי לש"ק גופא ולאשמעינן דמחשבין מעבודה לעבודה. אבל לד' הרמב"ם ז"ל ניחא דמסברא שמעינן לה דמחשבין מעבודה לעבודה. דהוי כאלו חישב בשעת זריקה עצמה ודו"ק בכל הנ"ל:

שם תוס' בד"ה לא תאמר כו' אע"ג דשלא למנויו היינו ש"ב כו'. כבר הארכתי לעיל בזה דשלא למנויו וש"ב ע"כ תרתי מילי נינהו ע"ש:

שם תוס' בד"ה והדר ביה רבה כו' היינו לרבנן כו'. וא"כ לרבה פלוגתא דר"י ור"ל פלוגתא דתנאי היא ור"י כרבנן ור"ל כר"ש. אבל אין דבריהם ז"ל מוכרחין דזה לא מיקרי חומר בש"ב כיון דחד טעמא להו דבעינן דווקא מחשבה דלא מינכרא. וכל דלא מינכרא פוסל בין בש"ב בין בש"ק. ומה שאין היכר בש"ב לאו משום חומר הוא. ולפי מה שנראה מד' הכ"מ דגרס הכא רבא א"ש קצת דלרבא איכא למיפרך מה לש"ב שכן נוהג במנחות תאמר בש"ק שאין נוהג במנחות משום דכתיב זאת תורת כו' וזה קולא הוא בש"ק. וגם

זה לאו פירכא הוא כיון דגלי רחמנא דתורה אחת לכל המנחות לאו ש"ק הוא אבל בש"ק לא מצינו קולא מש"ב. תדע דהא אשכחן לכ"ע אם שחט חטאת חלב לשם חטאת דם דלא הוי ש"ק. ואטו יחשב זאת קולא בש"ק וה"נ במנחות נהי דלא שייכא במנחות היינו משום דלא מיקרי ש"ק וק"ל:

דף י:

גמרא ופסח נאמר בו הוא כו'. עי' תוס' לעיל (דף ז') ע"ב בד"ה אלא הוא שכ' דר"א בפסחים דדריש מהוא לשלא לשמו לטעמיה אזיל דלא דריש למיעוטא לאשם ע"ש. והכי משמע דגם עד דלא קים ליה באשם לפסול שלא לשמו דריש הוא דפסח לפסול שלא לשמו. ומסברא קים ליה הכי למידרש ליה לגופיה ולאחרים לשם פסח ולקמן ד' י"א יתבאר יותר. ועי' בתוספתא גירסא אחריתי:

שם תוס' בד"ה הרי הוא אומר כו'. וכ' דמגז"ש ליכא למילף משום מיעוטא דאותה ע"ש. ויש לדקדק דא"כ מהקישא נמי היכי יליף. דאין לומר משום דמהקישא ליכא מידי אחרינא למילף. ומש"ה מידחי מיעוטא דאותה מקמי הקישא. משא"כ גז"ש דאיצטריך למילי אחריתי דהא הקישא נמי איצטריך למילף דאשם למיתה אזיל כמו חטאת דהכי ס"ל לר"א ולדם שנכנס לפנים דפסול כדאיתא לקמן. אלא ע"כ לא ס"ל כלל מיעוטא דאותה דלאו דווקא הוא כדאמרינן בשמעתין. וא"כ מגז"ש נמי הוה מצי למילף. ועוד לר"א דס"ל דאותה לא הוי מיעוט. א"כ בלא"ה נילף אשם לפסול דלא בא בנדר ונדבה. וכדאמרינן לעיל מאי חזית דאקשת לשלמים אקשא לחטאת. וכבר כתבתי שם דלר"א אשם נמי בא בנדר ונדבה מתנדב אדם א"ת בכל יום. וא"כ איכא למימר דגם אשם בכלל קרא דמוצא שפתיך:

שם תוס' בד"ה ומה עולה כו' תימא כיון כו' ומפיק מהקישא א"כ כו'. נראה דמש"כ ומפיק מהקישא הוא לד' דהא אכתי לא קם להו השתא הקישא דכחטאת כאשם ובמה מצינו הוא דיליף ר"א חטאת בא על חטא כו'. ושפיר תמהו אמאי לא יליף ר"א עולה נמי דפסול שלא לשמו מהאי ק"ו כי היכי דיליף אשם במה מצינו מחטאת ופסח ה"נ נילף עולה בק"ו. וליכא למימר מה להצד השוה שכן יש בהן צד כרת כיון דאד' ר"א קיימי וכי היכי דיליף אשם ה"נ נילף עולה להאי דינא דבעי למילף במה מצינו. ולא תיקשי בזה קושית הבה"ז והצ"ק ז"ל. וכ' ומיהו כיון דכתיב אותה בחטאת לא קשה. וגם בזה אין דבריהם ז"ל מובנים דהא ר"א לא ס"ל מיעוטא דאותה דאל"כ אשם היכי יליף מחטאת. וד' הצ"ק ז"ל דחוקים הם ע"ש. ונראה בכוונתם דנהי דר"א לא ס"ל מיעוטא דאותה למעוטי אשם משום דשניהם באים על חטא. אבל לענין עולה מודה דממעטינן

לה מאותה. ודווקא בבאין על חטא בעינן לשמו אבל לא בעולה דאינה באה על חטא. והכי משמע קרא ושחט אותה לחטאת שתשחט לשם חטאת:

וחזרו והקשו דהך סברא גופא דאמרת ליכא למילף אשם מחטאת לענין דמו למעלה משום דאיכא למילף בק"ו מעולה איפכא ה"נ נילף האי ק"ו מעולה לענין שלא לשמו דליכשר וכ"ת דעדיף ליה למילף מחטאת לפסול דאע"ג דאינו כליל מ"מ פסול שלא לשמו ה"נ אשם. א"כ ה"נ לענין דמו למעלה לימא חטאת תוכיח ונילף מחטאת. והבה"ז ז"ל הקשה שלא לשמו ליכא למילף מעולה משום דאיכא למיפרך מה לעולה שכן אינה מכפרת וליכא למימר חטאת העוף יוכיח. י"ל דאכתי תיקשי א"כ לענין דמו למטה נמי ליפרך מה לעולה שכן כשירה שלא לשמו להכי קילא נמי לדמו למטה. גם מה שהקשה הבה"ז ז"ל היכי נימא חטאת תוכיח הא איכא למיפרך מה לחטאת שכן טעון ד' קרנות כו'. גם לא תיקשי כ"כ דהשתא קיימינן בילפותא דר"א מחטאת לחוד. ופריך ר"י מה לחטאת שכן דמה למעלה ופריך הש"ס דילמא להאי נמי נילף מחטאת כמו שלא לשמו ומשני דילפינן איפכא מק"ו מעולה. ע"ז תמהו שפיר ממ"נ או נילף תרווייהו מחטאת לחומרא או בק"ו מעולה לקולא כן נראה לפרש דבריהם ז"ל. וקצת יש לדקדק בהאי פירכא דפריך הש"ס מה לעולה שכן אינה מכפרת הא לר"א גם אשם אשכחן דאינו מכפר אלא בא נדבה. וצ"ל דעיקר אשם בא לכפר:

שם גמרא אותה ל"ד דהא שייר פסח. לפי ד' הרמב"ם ז"ל דפסח פסול אפי' לשם חולין. א"כ לכאורה לאו שיורא היא כיון דאין דינן שוה ועדיף מחטאת. אלא דלר"א בלא"ה פסח חמיר מחטאת דאפילו אחרים פסולין לשמו בזמנו משא"כ בחטאת כדאיתא לקמן. וע"כ צ"ל דמ"מ שיורא הוא דאשכחן גביה פסול שלא לשמו. ולעיל כי אמר ר"א פסח יוכיח הוי מצי ר"י למיפרך לדברי ר"א מה לפסח שכן אחרים פסולין לשמו וק"ל:

דף יא.

שם גמרא מנחת חוטא תוכיח. יש לדקדק מאי יוכיח הוא זה כיון דלאו דם הוא והתורה לא פסלה אלא דם. ומאי איריא מנחת חוטא הא בחטאת גופא אם הכניס הבשר עם הדם לא מיפסיל. ולימא בשר חטאת יוכיח דכשהובא עם הדם עדיין מכפר הוא דומיא דמנחת חוטא. ויותר קשה הא דפריך ולימא חטאת העוף יוכיח הא טעמא דלא מיפסיל חטאת העוף הוא משום דהוי כהכניס בשר חטאת קודם קבלה לפנים. וא"כ בחטאת עצמה ג"כ הדין כן ואמאי לא קאמר בשר חטאת יוכיח אלא וודאי לא שייך למימר יוכיח ממילתא דלאו דם הוא. והיכי קאמר מנחת חוטא וחטאת העוף יוכיח. וצ"ל דלא דמי לבשר חטאת דאפילו כשהובא הבשר קודם קבלת הדם לא הובא דרך כפרתו דכפרתו הוא ע"י קבלה

וקרא לכפר כתב מש"ה לא מיפסיל. ועי' תוס' לקמן (דף פ"ב) שהקשו למה לי קרא למעט בשר כיון דלכפר כתיב. ולפי הנ"ל ניחא קצת דאע"ג דעומד הוא לכפרה דהא עדיין לא נתקבל דמו אפ"ה מיעטיה רחמנא כיון דלא הובא דרך כפרתו ממש. אבל חטאת העוף דהובא דרך כפרתו וקרינן ביה לכפר וה"ה מנחת חוטא דאתי לכפרה שפיר איכא למיעבד מינייהו יוכיח. אבל זה אינו מספיק דא"כ מנלן דמנחת חוטא וחטאת העוף אין נפסלין. ע"כ ממיעוטא דמדמה ולא בשרה. ומנלן דילמא דווקא בשרה אימעיט דאינו בא לכפר. אבל מנחת חוטא וחטאת העוף דבאו לכפר אימא מיפסלי שפיר. וצ"ל דמדמה אימעיט כל שאינו דם דלא מיפסיל ואפ"ה עביד מינה יוכיח דהיכי אמרת דהא דעולה לא מיפסל דהוא משום דלא מכפרא. הא אשכחן מנחת חוטא וחטאת העוף דלא מיפסלי אע"ג דמכפר. אלא ש"מ דדמה דווקא וחטאת נמי דווקא וק"ל:

שם גמרא ואידך דם דמה לא דריש. ולקמן (דף פ"ב) פירש"י ז"ל דלכ"ע דרשינן דמה של מובאת ולא דמה של יוצאת. אלמא דדרשינן דמה למעוטי זו ולא לאחרת וה"נ אמאי לא דריש ליה ר"א. וצ"ל דהכא לא דריש למיעוטא דהקישא עדיף ליה. ומשמע בשמעתין דרבנן נמי מודו בהקישא דאשם לחטאת אי לאו דאיכא מיעוטא בכל הני לענין שלא לשמו כתיב אותה בחטאת. וכן לענין דמו למעלה ולענין נכנס לפנים כתיב דמה של זו ולא אחרת. וא"כ קשה קצת בהא דס"ל לר"א דאשם שמתו בעליו או נתכפרו באחר דתמות ופירש"י ז"ל בתמורה מהקישא דכחטאת כאשם אמאי פליגי רבנן עליה. וי"ל דנפק"ל מהוא בהווייתו יהא דשחטו סתם כשר לעולה וכמו שפי' התוס' ז"ל לעיל. ובלא"ה י"ל דלרבנן הילכתא היא כל שבחטאת מתה באשם רועה ור"א ע"כ לא ס"ל דכך נאמרה הלכה ויליף מהקישא דחטאת. אלא דק"ק הא אין למידין מהלכה אפי' בכל י"ג מדות וכמו שכ' רש"י ז"ל בשבת פ' ר"א דמילה. ועי' מש"כ בחידושי תמורה בזה. ועוד יש לדקדק ר"א מאי עביד בהוא דכתיב גבי אשם כיון דלמיתה אזלא ולא קרב עולה. ולפסול שלא לשמו ג"כ לא איצטריך כיון דיליף מהקישא וצ"ע:

שם גמרא אלא לר"א למאי הילכתא כו' לכי אידך דר"ש מכאן נתיישב מה שיש לדקדק לר"א ביבמות פ' מצות חליצה דל"ל גז"ש דרגל רגל ממצורע משום דאינו מופנה מב' צדדין א"כ יד יד לקמיצה ג"כ לית ליה דיד דקמיצה היינו וימלא כפו ממנו לכאורה אינו מופנה א"כ מנליה לר"א דקמיצה בימין. ולפי סוגיא דשמעתין ניחא כדיליף מהקישא דחטאת דכל עבודות היד בימין היא כדאיתא במנחות (דף י') לר"ש. ולמנחת חוטא לא איצטריך קרא דדווקא לר"ש איצטריך דדריש טעמא דקרא שלא יהיה קרבנו מהודר ואין כאן מקומו להאריך בזה:

דף יא:

גמרא תאמר בפסח הואיל והוא פסול לשמו דין הוא שיפסלו אחרים לשמו. מהאי דינא לכאורה היה לאחרים ליפסל לשמו אפילו שלא בזמנו כיון שהוא עצמו פסול לשמו. והתוס' ז"ל בד"ה אמר ר"א הקשו דמ"מ בחטאת נמי איכא ק"ו ליפסל אחרים לשמו. ותי' דאקרא דזבח פסח הוא קסמיך בהווייתו יהא לא הוא לשם אחרים ולא אחרים לשמו ובפסחים שם כתבו דק"ו מיגלי למילף מהוא לאחרים לשמו ג"כ דפסול. אבל ק"ו לחוד לא מכרע ולפ"ז א"ש. ודווקא בזמנו מה הוא לשם אחרים כו' וכדאמרינן התם. אך עדיין לא נתיישבה קושייתם אמאי מודה ר"א באחרים לשם חטאת. וכי היכי דבפסח מסייע הק"ו למידרש מהוא לאחרים לשמו ג"כ. א"כ בחטאת נמי כתיב הוא ונדרש בהווייתו יהא לא הוא לשם אחרים ולא אחרים לשמו. ואפילו נימא כדבריהם כאן דלא קאמר הק"ו אלא לרווחא דמילתא. ג"כ קשה אמאי לא דריש ר"א הוא דחטאת ג"כ לפסול גם אחרים לשמו, וע"כ צ"ל דגבי פסח מסתבר ליה למידרש ק"ו ולא בחטאת. ולהכי לא דריש אלא הוא בפסח לפסול אחרים לשמו. אבל הוא דחטאת לא דריש הכי כיון דליכא ק"ו. ועוד י"ל דהוא דפסח לא איצטריך אלא לפסול אחרים לשמו דאותו לשם אחרים ילפינן מקראי דלעיל. אבל הוא דחטאת איצטריך לגופיה כמו שכ' התוס' ז"ל לעיל (דף ה') ע"ב בד"ה מיעוט רחמנא כו' וטעמא דיוסי בן חוני צ"ל ג"כ או דיליף ק"ו בתרווייהו בפסח ובחטאת או דדריש הוא בהווייתו יהא גם בחטאת לא הוא לשם אחרים ולא אחרים לשמו. וי"ל עוד דטעמא דיוסי בן חוני דמהיכן למדנו הכשר שלא לשמו מקרא דמוצא שפתיך כו' ואם לאו יהא נדבה. ודריש דווקא אם שינה לדבר הבא בנדבה הוא דאכשר רחמנא אבל לא לשם חטאת ופסח ואשם. ע"כ הוקש לשלמים ולא לחטאת ממיעוטא דאותה כדאיתא בריש מכילתין:

שם גמרא כשרים ואין מרצין קאמר. כבר כתבתי בזה במתניתין. ויש לדקדק עוד דלפי האי סברא דכשרים ואין מרצים קאמר היינו משום דשמעון מודה בכל הני דרשי דלעיל בריש מכילתין. א"כ למאי איצטריך קרא דבמורם אין מתחללין הא אפילו לא כתיב אשר ירימו ג"כ ידענא דכשרים הם מכל הני דרשי דלעיל. וצ"ל דלא איצטריך אלא לדיוקא דבנמוך מתחללין ופסולים לגמרי. אבל להך סברא דכשרים ומרצים קאמר ע"כ לא דריש כל הני קראי דלעיל. ואיצטריך אשר ירימו לגופא דבמורם אין מתחללין כלל וגם מרצין. ואפ"ה שפיר שמעינן דבנמוך מהם מתחללין ופסולין לגמרי. חדא דלשון חילול משמע חילול גמור. ועוד כיון דלא ס"ל דרשא דמוצא שפתיך. א"כ ממילא אם אין מרצים פסולין הם. וכדאמרינן לעיל אם אין מרצין למה הן באים:

שם גמרא אמר ר"א אמר ר' אושעיא מכשיר היה ב"ב בפסח ששחטו שחרית לשמו והא דלא פליגי בלשמו משום טעותא בד' ר"י וכדמסיק. והקשו התוס' ז"ל השתא נמי איכא למיטעי בד' בן בתירה ע"ש. והיה נראה דר' אושעיא דייק לה מלישנא דמתניתין בד' בן בתירה דשלא לשמו פסול כאלו נשחט בין הערבים. ובשלמא ר"י דאמר דכשר כאלו נשחט בי"ג א"ש. ואתי לאשמעינן דשחרית י"ד וי"ג חד טעמא וחד דינא להו והוי שלא בזמנו וכשר שלא לשמו. אבל לב"ב אי נימא דלאו זמנו הוא אלא סברא בעלמא הוא כיון דמקצתו ראוי לא מהני ביה עקירה לשם זבח אחר. א"כ מאי כאלו נשחט בין הערבים הא לאו חד טעמא הוא דבין הערבים זמנו הוא ושחרית עדיין לאו זמנו הוא ועוד דגם בדינא לא דמי דבין הערבים אם נשחט לשם חולין כשר הוא כמו חטאת. ובשחרית פסול הוא גם לשם חולין דפסח שלא בזמנו הוא. ומהכא דייק ר"א דמכשיר היה ב"ב כו' וזמנו הוא והוי חד דינא וחד טעמא. וא"ש בזה תמיהת התוס' ז"ל וליכא למיחש לטעותא בד' ב"ב. ובאמת איכא לספוקי בשוחט לשם חולין פסח בשאר ימות השנה אי הוי עקירה. אע"ג דאפי' זבח אחר קחשיב עקירה והוי שלמים כדאיתא לעיל. דילמא דווקא שם קדשים הוא דהוי עקירה אבל לשם חולין אפשר דלא הוי עקירה. אבל לד' הרמב"ם ז"ל דלשם חולין פסול בפסח מסתברא דה"ה דהוי עקירה בשאר ימות השנה להכשיר:

וכתבו התוס' ז"ל בפסחים (דף ק"ח) דהא דמכשיר ב"ב פסח ששחטו שחרית היינו בדיעבד זמנו הוא. אבל לכתחילה וודאי אסור לשוחטו קודם חצות מקרא דלא תשחט על חמץ כו' לא תשחט הפסח ועדיין החמץ קיים כדאיתא בריש פסחים וקצת קשה לפ"ז מאי פריך לקמן מקרא דשם תזבח את הפסח בערב דילמא האי למצוה בעלמא. אבל לעכב כל היום זמנו דבין הערבים היינו בין שני ערבים. דהא רש"י ז"ל כתב דפסול דקודם חצות נפ"ל מדכתב רחמנא בין הערבים כמה זימני. והשתא דבין הערבים בין ב' ערבים משמע לא שמעינן עיכובא ובערב למצוה אלא וודאי לא מסתבר לפרש בין הערבים דקרא בדיעבד דכ' ושחטו כו' בין הערבים משמע לכתחילה. ולפ"ז פריך שפיר הא כתיב בערב. וא"כ ע"כ ליכא למימר דבין הערבים בין שני ערבים אלא בין הערבים ממש. וע"כ צ"ל כן דאל"ה גבי נרות וקטורת ג"כ אכתי תיקשי דילמא בשחרית ג"כ כשר בדיעבד. והא דכתיב מערב עד בוקר הוא למצוה. אלא וודאי אתי לגלות דבין הערבים ממש קאמר. אלא דאכתי יש לדקדק דילמא בנרות ג"כ אתי קרא דמערב עד בוקר דמאוחר הוא לתמיד שלא נאמר בו אלא בין הערבים אבל כל היום ג"כ כשר. וצ"ל דמאותו משמע דאינו כשר אלא אחר התמיד וכדאיתא בפסחים (דף ס"ט). אלא דהתינח למאן דס"ל התם דמאוחר הוא גם לפסח. אבל למ"ד דנרות קודמין לפסח ואותו אתי למעוטי קטורת לחוד א"כ

הדק"ל דילמא כשר כל היום. אלא דלהאי תנא בלא"ה תיקשי מנלן דתמיד קודם לנרות. ועי' רש"י שם שכ' דהטעם מבואר בפ' אמר להם הממונה ביומא. וכבר עמד המהרש"א ז"ל ע"ז דלא נמצא דבר מזה בפ' הנ"ל וי"ל דנתכוין בהא דדרשינן התם בד' ל"ד כמנחת הבוקר ולא כאיברי הבוקר דקטורת אחר איברים של תמיד היא. וה"ה נרות דבאין אחר הקטורת דמאוחר הוא לתמיד. וכעת לא מצאתי מבואר בד' הרמב"ם ז"ל דין זה אם הקדים נרות לתמיד אם יצא בדיעבד כמו פסח דבדיעבד כשר אם הקדימו לתמיד. אלא דאם כשר בדיעבד אם הקדימו לתמיד דאע"ג דכתיב אותו לא מעכבא א"כ מאי פריך לקמן בין הערבים דנרות למה לי הא איצטריך לאשמעינן דקודם חצות פסול הוא דמאותו לא שמעינן אלא דלכתחילה בא לאחר התמיד אבל לפסול בדיעבד לא שמענו ועי' בריש פ' ד' מיתות דאמרינן דסדר התמיד הוא למצוה בעלמא ואי אפיך לית לן בה. וכ"ז לא מצאתי כעת בדברי הרמב"ם ז"ל וצ"ע:

ומש"כ התוס' ז"ל שם בפ' ע"פ דליכא מאן דפליג אהא דלא תשחט על חמץ אתי לאורויי על זמן ביעור חמץ בריש שמעתא דפסחים. נראה דאיכא מאן דפליגי ר"ע דאמר התם לר' ישמעאל אינו צריך כו' משמע דלא יליף מלא תשחט על חמץ לזמן השבתה אלא כל חד כי קשחיט קאמר. ואפילו הרמב"ם ז"ל שכ' בה' חו"מ להך דרשא דרבא לענין השבתה מלא תשחט כו' אפילו הכי בה' ק"פ לא כתב דלוקה אלא אם שחט הפסח על חמץ לא' מבני חבורה אבל לא כתב שילקה אם שחט הפסח קודם חצות. והיינו משום דעיקר הלאו לכל חד כי שחיט אתי. אבל קודם חצות דלאו זמניה הוא ליכא לאו ועדיין צ"ע בזה:

שם גמרא אחד בבוקר ולא שנים בבוקר פירש"י הילכך ע"כ צריך להשהות השני עד הערב. ולכאורה ז"א אלא למ"ד דתמיד של שחר עד חצות. אבל למ"ד עד ד' שעות הדק"ל נימא דשל בין הערבים כשר מד' שעות ואילך. וי"ל כיון דליכא למימר דכשר בין שני ערבים לגמרי ממילא מוקמינן בין הערבים כפשטיה בין הערבים ממש. ואי תיקשי מנלן לב"ב דבין הערבים דפסח בין שני ערבים. כיון דאשכחן בכמה קרא לישנא דבין הערבים היינו אחר חצות דילמא בפסח נמי הכי קאמר קרא. י"ל דמהא גופא שמעינן מדאיצטריך למיכתב אחד בבוקר ולא שנים ש"מ דפשטיה דבין הערבים היינו בין ב' ערבים:

דף יב.

גמרא ומי איכא מידי דאילו שחיט ליה מצפרא זימני' הוא כו'. מהכא נמי משמע דלא כמש"כ התוס' ז"ל בפסחים דלכתחילה אסור לשחוט קודם חצות. דא"כ לא הוי זמניה מצפרא כיון דעובר בלאו על שחיטתו לא חל עליו חובת פסח קודם חצות כלל. וי"ל

דמ"מ עדיף מתמיד של בין ערבים דזה לא הוי זימניה כלל קודם חצות ופסח זימניה הוא אלא דאיסור לשחוט על החמץ הוא דרביע עליו. ועי' תוס' פסחים שכ' הא דלא מיפסיל הפסח אם שחטו על חמץ היינו משום דלא שינה הכתוב לעכב. ובשם הירושלמי הביאו דדריש מקרא דהפסח כשר. ולד' ז"ל ממילא מוכח דאי פסול הוא בשחיטתו על החמץ א"כ למה נאמר כלל בין הערבים בפסח הא בלא"ה ידענא דשחיטתו בין הערבים הוא. דקודם חצות נשחט על החמץ ופסול הוא. אלא ש"מ דכשר הוא ולהכי אתי בין הערבים לפוסלו קודם חצות:

שם תוס' בד"ה ובין הערבים כו' בין הערבים דתמיד ניחא ליה לכדאמר בתמיד נשחט דזימניה מכי ינטו כו'. נראה כוונתם דלכאורה לא איצטריך בין הערבים בתמיד כלל כיון דכ' אחד בבוקר ולא שנים ממילא ידעינן דהשני נעשה בין הערבים. וכ' דאיצטריך דזימניה מכי ינטו כו' היינו בשש ומחצה. אבל אין זה מספיק דהא מיד אחר שש מיקרי נטית צללי ערב. והאי חצי שעה מדרבנן הוא משום דלא מכווני כדאמרינן ביומא ריש פ' אמר להם הממונה. ולמ"ד דתמיד של שחר עד ד' שעות ותו לא וודאי איצטריך בין הערבים דתמיד. דאל"ה ה"א דמיד אחר ד' שעות מותר להקריב השני. ואפילו למ"ד עד חצות ג"כ לא תיקשי כיון דזה הוא זמנו שפיר כתביה קרא. משא"כ בקטורת ונרות דכתיב קרא אחרינא לגלויי דזמנה בערב שפיר פריך בין הערבים למה לי:

שם גמרא פוסל היה ב"ב כו'. וכן פסק הרמב"ם ז"ל מדר' קאי כוותיה כמש"כ הבה"ז ז"ל. וכבר כתבתי לעיל דסתמא דהש"ס במנחות (דף מ"ז) לא משמע הכי. ואולי גרס התם והרי פסח קודם זמנו ע"ש:

שם תוס' בד"ה אי דאפרשיה כו' דלא דמי כו' דאין זמנו עד שיטהר אבל הכא זמן שלמים הוא. ואין חילוק זה מובן דהא דפסח קרב שלמים גזה"כ הוא וקודם חצות הואיל ומקצת ראוי לא אמרה תורה בזה שיקרב שלמים ואין עליו אלא שם פסח לחוד. א"כ מה בין זה למחוסר כפורים אם הפריש חטאתו קודם זמנו ולקמן בד' התוס' בד"ה וש"מ יש דיחוי בדמים יתבאר יותר:

שם גמרא אלא אמר ר' אבוה תהא לאחר חצות. יש לדקדק א"כ למה לי תלתא קראי למותר הפסח כיון דלא אשכחן פסח קודם זמנו כלל וגם פסח שנדחה לשני לא אשכחן דהא גם לפסח שני לא חזי דקודם חצות דפסח שני ג"כ דחוי הוא ולא חזי לא לשלמים ולא לפסח כמו בפסח ראשון. וא"כ לא אשכחן מותר הפסח דחזי לפסח ובחד קרא סגי דאם הפריש לפסח קודם הפסח יכול להקריבו לשלמים קודם הפסח. וכן אם הפרישו לאחר חצות וניתותר ג"כ יקרב שלמים דלא נדחה עדיין. אבל אם הפרישו קודם חצות

ונדחה לא חזי תו לפסח ולא לשלמים. ובפסחים (דף ע"ג ע"ב) בעינן לאוקמי הא דבחול ישרף מיד אם נודע שמתו בעליו אפילו למ"ד דלא בעי עקירה היינו כגון שהפרישו בעליו קודם חצות ומתו בעליו אחר חצות דהוי ליה דיחוי ולא חזי לשלמים עוד למ"ד בע"ח נידחין. וכ' רש"י ז"ל שם דהא דקי"ל מותר הפסח לאחר הפסח קרב שלמים. היינו דווקא שנאבד קודם חצות ולא נראה לפסח כלל. אבל אם חל עליו שם פסח ונדחה תו לא חזי גם לשלמים. ולפ"ז לא אשכחן מותר הפסח לב"ב אלא קודם הפסח. דאי לאחר הפסח ממ"נ הוי דחוי אם הפרישו קודם חצות הוי דיחוי מעיקרא כדאמרינן הכא ואי לאחר חצות וניתותר הוי נראה ונדחה. והשתא קשה טובא כל הני קראי דמותר הפסח למה לי. ועוד קשה דלפ"ז ע"כ צ"ל דמתניתין דפסחים דבמועד לשמו פטור ס"ל דבעי עקירה. דליכא לאוקמי כגון שנדחו בעליו לפסח שני דהא לא חזי לפסח שני וכנ"ל. וא"כ היכי ס"ל לר' יוחנן ביומא דפסח לא בעי עקירה דא"כ אמאי לשמו פטור. וי"ל דר"ש הוא דקאמר הכי במועד לשמו פטור. ומצינן למימר דר"ש ס"ל כר' יהושע דכשר שלא לשמו בי"ד שחרית. וא"כ ראוי הוא לפסח שני ולא הוי דיחוי. ושפיר איכא לאוקמי שהיו בעלים טמאי מת ונדחו לפסח שני וכגון שנטמאו קודם חצות דלא איחזי לפסח דאל"ה כבר נדחה מפסח לר"י דס"ל בע"ח נדחין ושלא לשמו נמי פטור כדאיתא שם (דף ע"ג). ובלא"ה ר"ש לא ס"ל דחוין כדאיתא בכריתות. אבל הני ג' קראי קשה לבן בתירא למה לי:

והנה לפי סוגיא דשמעתין א"ש הא דאמרינן סתמא שם ביומא פסח בשאר ימות השנה חייב בחוץ בין לשמו בין שלא לשמו דלא בעי עקירה. ולא חילק בין קודם הפסח לאחר הפסח וכמו שדקדקתי לעיל. ולפי הנ"ל ניחא דר"י כב"ב ס"ל. וכמו שפירש הרמב"ם ז"ל ג"כ כוותיה וא"כ לא אשכחן מותר הפסח שיקרב שלמים אלא קודם הפסח ולפסח לא חזי מש"ה לא בעי עקירה. ויתבאר עוד בזה לקמן בשמעתין בס"ד:

ודרך אגב ראיתי שם בפסחים (דף ע"ג) דמוקי להא דישרף מיד כר"א או כיוסי בן חוני דשלמים לשם פסח פסולין וכתב רש"י ז"ל שם וכגון דשחטיה בהדיא לשם פסח ע"ש. וכתב המהרש"א ז"ל דהלשון מגומגם דהא וודאי בהא מיירי דשחטו לשם פסח ע"ש. וד' רש"י נכונים דלמ"ד דבעי עקירה מצי איירי אפי' בסתמא דכשר בכולהו זבחים ואפ"ה פסול דסתמיה לפסח קאי אבל למאן דס"ל דלא בעי עקירה אם שחטיה סתמא כשר. וע"כ צריך לאוקמי דשחטיה בהדיא לשם פסח וק"ל:

שם גמרא ר"פ אמר כו' לילה אין מחוסר זמן דתני דבי רבי ישמעאל כו'. משמע דר' יוחנן לומד לשאר דיחוי ממחוסר זמן דלילה לא הוי מחוסר זמן למיקרי דיחוי. אבל

יותר מלילה משמע דמיקרי דיחוי אפילו במחוסר זמן. וביומא (דף ס"ד) פליגי רב ור' יוחנן בדיחוי דבע"ח וקאמר רב דאין נדחין מידי דהוי אמחוסר זמן דכי הדר מיחזי ש"ד וקאמר מי דמי התם לא חזי כלל הכא נראה ונדחה. אלא רב יליף ממום עובר כו' ור"י מיעט רחמנא בהם כו'. ולפ"ז לא שמעינן אלא נראה ונדחה אבל דיחוי מעיקרא שפיר איכא למילף ממחוסר זמן דלא הוי דיחוי. ותיקשי לר"י אמאי ס"ל דדיחוי מעיקרא ג"כ הוי דיחוי וכבר הקשו כן התוס' ז"ל ביומא שם ותי' שם דלא דמי למחוסר זמן דהתם משעה שהקדישה היתה דחויה. פי' דב' מיני דיחוי יש או דלא חזי קודם הקדישה כמו מחוסר זמן ומום עובר ובכה"ג לא הוי דיחוי אלא בנראה ונדחה. אבל דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי כמו מחוסר זמן דז' ימים לא חזי וביום השמיני מיחזי חזי ועוד אחת. זה שהיה דחוי בשעת הקדישו כמו בהמה של ב' שותפים בכה"ג אפילו דחוי מעיקרא הוי דיחוי. וע' מהרש"א ז"ל שלא הבין כן והדברים ברורים כמש"כ. והקשו התוס' ז"ל שם אע"ג דבכה"ג נמי אשכחן במחו"ז דלא הוי דיחוי כדאמרינן לילה לקדושה יום להרצאה אלמא דלא חשיב נדחה אפילו היה דחוי בשעת הקדישה. ועוד כל קרבן שהקדישו ביום ועבר עליו לילה ליהוי נראה ונדחה. ואין לומר דלילה לא הוי מחו"ז דהא הכא בב' שעירים חשיב נדחה אע"ג דהדר חזי ביומיה. ותירץ דלא דמי מתרי טעמא חדא דהתם אינו מחוסר מעשה בגופו אלא זמן לחוד ועוד דלילה לאו זמן הקרבה הוא לשום קרבן. אבל הכא שצריך להביא ולהגריל הוי כמחוסר מעשה ועוד דזמן הקרבה היא ואפ"ה לא חזי חשיב דיחוי טפי עכ"ל שם. ודבריהם ז"ל הם נגד סוגיא דשמעתין דאמרינן בהדיא טעמא דלא הוי דיחוי בלילה לקדושה משום דלילה אינו מחוסר זמן ולא משום דדיחוי של לילה לא חשיב דיחוי. ומזה אינו מובן גם דבריהם ז"ל לקמן ע"ב בד"ה וש"מ דיחוי מעיקרא כו' שכ' לחלק דזמן ממילא הוא ולא חשיב דיחוי. וכ"כ בפ' מי שהיה טמא דא"כ מאי איריא דלילה אינו מחו"ז הא אפילו כמה ימים לא הוי מחו"ז אלא וודאי ליכא נפ"מ בדיחוי של זמן אלא להא לחוד דאין מחוסר זמן לבו ביום או דלילה לא הוי מחו"ז. והא דסתם מחו"ז לא חשיב דיחוי אע"ג דלא חזי כמה ימים היינו משום דדיחוי מעיקרו קודם ההקדש לא פסיל גם לר"י, וכמש"כ התוס' ז"ל ביומא כנ"ל. ומש"כ דהתם בב' שעירים ג"כ חזי לבו ביום. החילוק הפשוט הוא משום דהתם לא הוי דיחוי מחסרון הזמן אלא מחסרון המעשה וכמש"כ ז"ל ובזה אפילו חזי בו ביום הוי דיחוי. וע"כ לא אמרינן דבו ביום או לילה לא הוי מחו"ז אלא היכא דהפסול הוא משום חסרון הזמן לחוד כמו ליל שמיני או פסח בי"ד שחרית. ובזה א"ש גם מה שדקדקו התוס' ז"ל בריש מנחות (דף ט') לרב פפא דיש מחו"ז לבו ביום. ובלא"ה ג"כ לא תיקשי מב' שעירים דאע"ג דחזי לבו

ביום מ"מ נראה ונדחה הוא. ובנראה ונדחה משמע הכא דבכל גוונא הוי דיחוי מדמוקי לה דווקא דאפריש מאורתא אבל בי"ג הוי דיחוי אע"ג דלא נדחה אלא בלילה ולמחר חזי אלמא דבנראה ונדחה אפילו לא נדחה אלא לשעה הוי דיחוי:

אלא דאכתי איכא למשדי בה נרגא. דלפי הנ"ל אם הקדיש מחו"ז בתוך ז' ימים תו לא חזי לקרבן לעולם והוי דיחוי כיון דבשעת ההקדש היה נדחה וא"א לומר כן מהא גופא דאיתרבי וולדות להקרבה. אלמא דאע"ג דעבר עלייהו ז' ימים ולא חזו אפ"ה לבתר מיחזי חזי. נהי דמחלקי התוס' ז"ל בין עובר למח"ז היינו לענין להקדיש לכתחילה דמח"ז אסור להקדישו ועובר מותר להקדיש אבל לענין דחיה מהקרבה אין לחלק. ואם נאמר דהקדישו בתוך ז' הוי דיחוי ה"ה דבוולדות ליהוי דיחוי. אלא וודאי מח"ז לא הוי דיחוי כלל. וא"כ הדק"ל מ"ט לא ילפינן ממח"ז דלא הוי דיחוי. דליכא למימר משום דזמן ממילא קאתי כדמוכח בשמעתין דהוי דיחוי אפילו בזמן כמו פסח דהכא. ועוד דבמח"ז גופא משמע דלילה לקדושה הוא דווקא משום דלילה לא הוי מח"ז אבל יותר מזה לא ונראה דוודאי למיפסל מהקרבה ע"י דיחוי של חסרון זמן לא אמרינן דאין זה דיחוי כיון דלא היה ראוי לקרבן עד שיעבור עליו ז' ימים לא מיקרי דיחוי אלא הוי כמי שנולד היום. וכן אמרה תורה שאינו ראוי לשום קרבן עד אחר ז' ימים שיצא מכלל נפל אע"ג דאפילו ידעינן שכלו חדשיו מ"מ עיקרו מחשש נפל הוא. והיינו דאמרינן התם ביומא מח"ז לא איחזי כלל. וכן כ' התוס' ז"ל בפ' מי שהיה טמא. אבל שאר מח"ז כגון הכא פסח בי"ד שחרית כו' שפיר הוי דיחוי כדאמרינן הכא כיון דהזמן קבוע והקדישו קודם זמנו דלא חזי למידי הוי דיחוי. אבל מחוסר כפורים דאין לו זמן קבוע וליכא למימר דאין הזמן מוכשר לזה אלא דלא נטהר עדיין ולא חזי לכפרה זה לא מיקרי דיחוי. וכן אותו ואת בנו דאמרינן לקמן בפרק השוחט והמעלה דראוי לבא לאחר זמן שהקשו התוס' ישנים ביומא אמאי לא הוי דיחוי. ולפי הנ"ל ניחא דלא נדחה מפני הזמן שאינו מוכשר אלא מפני איסורא דרביע עליו אין זה חסרון בקרבן לקרותו דחוי בשביל זה:

ומה שמביא ראיה מהא דליל שמיני נכנס לדיר להתעשר דלילה אינה מח"ז לאו מחשש דיחוי הוא דמייתי דוודאי אין דיחוי במח"ז. אלא מהא דשרי רחמנא להקדישו לכתחילה בליל שמיני ובכל הז' ימים אסור להקדיש מח"ז ש"מ דלילה לא מיקרי מח"ז. וה"ה דלענין דיחוי לא מיקרי מח"ז והוי כמו שהקדישו בזמנו. ולהכי דווקא אם הקדישו בליל י"ד הוי כהקדישו בזמנו ולא מיקרי דיחוי. אבל אם הקדישו בי"ג ועבר עליו אפילו שעה אחת דלא חזי שפיר הוי דיחוי כן נראה לענ"ד עיקרן של דברים בזה. והרמב"ם ז"ל השמיט הא דליל שמיני נכנס לדיר להתעשר ועמד ע"ז הכ"מ ז"ל בפ"ו מה' בכורות. וכבר

כתבתי בזה בחי' יבמות דדעת הרמב"ם ז"ל נראה דס"ל דלילה מח"ז ואסור להקדיש גם בליל שמיני. אבל אכתי איכא למידק מנלן לאוכוחי מהא דלילה אינו מחוסר זמן דנראה דפסול מחוסר זמן ליכא אלא בתוך ז' ימים. אבל לאחר ז' ימים כבר יצא מפסול מחוסר זמן כמו לענין אכילה דסגי בז' ימים להוציאו מחזקת נפל. ומה שאינו ראוי בלילה הוא מטעם דלילה לאו זמן קרבן הוא. וא"כ אמאי לא יהיה רשאי להקדישו בלילה כמו כל הקרבנות דמותר להקדישן בלילה כיון דאין ביה פסול בגופו ולמה לן הא דלילה אינו מחוסר זמן. אבל לפי מה שכ' התוס' ז"ל בד"ה יום להרצאה דקרא דוביום השמיני אתי לגלויי דליל שמיני ג"כ יש לו דין מח"ז ואם עלה ירד. א"כ אי לאו דלילה אינה מח"ז היה בכלל איסור להקדיש מח"ז. וע"כ הא דהתירה התורה להקדישו בלילה הוא משום דלילה אינה מחוסר זמן אע"ג דלהרצאה יש לו דין מח"ז. וביומא (דף ס"ג) מייתי ברייתא דיליף מקרא דביום השמיני ירצה לקרבן אשה לה' אשה אלו אשים דאסור להקריבו מנין שלא יקדישנו מח"ז ת"ל קרבן משמע מהאי ברייתא דאסור להקדישו ג"כ עד יום השמיני וכ"ד הרמב"ם ז"ל:

ובכ"ז קשה לי לומר דליל שמיני פסול להרצאה משום דלא הוכשר להרצאה עד יום השמיני כיון דלהדיוט הוכשר תיכף אחר ז' מאיזה טעם יתוסף הלילה על זמנו לדונו בקדשים דין מח"ז. וי"ל כיון דעד הלילה היה מח"ז והלילה ג"כ לאו זמן הרצאה היא ממילא נמשכת הלילה אחר הימים ונידון בלילה ג"כ כדין מח"ז ואפילו אם עלה ירד. וא"כ ז"א אלא במקדש. דלילה לאו זמן הרצאה היא. אבל בבמה למ"ד אין לילה בבמה וודאי נראה דבליל שמיני יצא מידי מחוסר זמן וכשירה להקרבה כמו להדיוט. וכן נראה מד' רש"י ז"ל בפ' ר"א דמילה (דף קל"ו) בד"ה הוי אכלינן מיניה כו'. ומיהו מיום הח' ירצה דאורתא לאו בת הקרבה היא כדכתיב ביום צותו כו' דלכאורה הוא נגד דרשא דר' אפטוריקי דיליף מיום השמיני. וע"כ צ"ל דבלילה יש לו דין מח"ז וכמו שכ' התוס' ז"ל. ולפי הנ"ל ניחא דנהי דיש לו דין מח"ז גם בליל ח. זה אינו מפני שזמנו לצאת מידי נפל נמשך כ"כ דזה לא מסתבר לומר דזמנו הוא ז' ימים ומחצה דחצאין לא מצינו בשום מקום אלא או מעל"ע או מקצת היום ככולו. אלא עיקר הטעם כיון דלילה זו באה אחר הז' ימים שהיה עליו דין מח"ז הלילה ג"כ נמשכת אחריהן מפני אשר גם היא איננה זמן הרצאה ואמרה תורה שיש ללילה זו כל דין מח"ז. ועי' בט"ז יו"ד סי' ט"ו מה שכ' שם:

שם תוס' בד"ה וש"מ יש דיחוי בדמים פי' בקונטרס כו' וא"ת א"כ דיחוי מעיקרא ודיחוי בדמים הכל אחד עכ"ל. בהני תרי מימרא הכא ובכריתות אין כאן קושיא כ"כ דהכא ובכריתות לא קדוש אלא לדמים ולא נחתא קדושת הגוף כלל ושפיר איכא רבותא דאפ"ה

נדחית. ושאר דיחוי מעיקרא איכא דקדישי קדושת הגוף כמו הך דשמעתין דאפרשיה קודם חצות דחיילא עליו קדושת הגוף ואינה נפדית בלא מום. אבל בהא דאמרינן לה גם במפריש נקבה לפסחו ודייקינן שם ג"כ דיש דיחוי בדמים וודאי קשה דהא התם נחתא לה קדושת הגוף ותרעה עד שתסתאב אבל בלא מום אינה נפדית. ע"ז הקשו שפיר דכל דיחוי מעיקרא כן הוא. ומ"מ גם זה ניחא דנהי דנחתא ליה קדושת הגוף מ"מ תחילת הקדשו לא היה אלא לדמים וכמש"כ רש"י ז"ל בתשובה. משא"כ דיחוי מעיקרא דשמעתין וכן, דיחוי מעיקרא דפגימת המזבח שהיה תחילת הקדשו קדושת הגוף להקריבו אחר חצות או אחר שיבנה המזבח זה לא מיקרי דיחוי בדמים. ושאר הפירושים בדיחוי בדמים כבר דחו התוס' ז"ל בעצמם והעיקר כהאי פירושא. והא דבנפגם המזבח דיחוי מעיקרא כשר יתבאר לקמן בד' התוס' ז"ל. והתוס' ז"ל בקדושין (דף ז') כ' ג"כ דאשכחן דיחוי מעיקרא בקדושת הגוף כגון אכל חלב וחטא בדתו והפריש קרבן דהוי דיחוי מעיקרא דזבח תועבה ודלא כמש"כ כאן ויתבאר לקמן:

דף יב:

בא"ד וצ"ע בההיא דכריתות אמר ר"א כו' האריכו להקשות ליסייעיה מרבנן דס"ל דהוולד ירעה. אלמא דס"ל דבע"ח נדחין. וכ' די"ל דרבנן נמי מודו דבע"ח אינן נדחים והכא בפסח שאני דגמירי למקום שהמותר הולך כו' כדאמר אביי בתמורה (דף י"ח) אליבא דר"א דאמר דוולד עולה יקרב עולה וולד פסח לא יקרב פסח. וחזרו והקשו אמאי לא מסייע ליה מת"ק דר"א דס"ל דולד נקבת עולה ירעה משום דבע"ח נדחין. ולענ"ד אין כאן קושיא דזכר שנולד מנקבה דחויה כגון עולת נקבה או אשם ופסח לא דמי לשאר דחויין דהדר איחזו דכיון דמכח קדושה דחויה קאתיא היינו אמן דאינה ראויה כלל איכא תנאי דס"ל דהזכרים לא עדיפא מאימייהו וגם הם נדחין. אבל קרבן עצמו דהדר איחזי י"ל דמודו דאינו נדחה וליכא סייעתא מכל הני תנאי דאמרי בוולד ירעה. אבל מר"ש פריך שפיר כיון דאפילו בוולד דאתי מכח קדושה דחויה ס"ל דאינו נדחה כש"כ קרבן עצמו דהדר איחזי. והא דלא פריך שם בכריתות מר"א דמתניתין דתמורה דאמר הוולד יקרב עולה וכמו שהקשו בקדושין שם. ג"כ לא תיקשי דשאני עולה דאיכא שם עולה על אמו וכדאמרינן שם בתמורה. ובקדושין שם כ' התוס' לתרץ דלא מצי לסייעיה מרבנן דר"ש דע"כ לא קאמרי רבנן דבע"ח נדחים אלא במפריש נקבה לפסחו דחל עליה קדושת דמים ומיגו דנחתא קדושת דמים נחתא נמי קדושת הגוף. וקדושת הגוף בדיחוי הוא להכי קאמרי דירעה. אבל גבי קן ליכא קדושת דמים דאין קדושת דמים בעוף אפילו רבנן מודו. וכוונתם כיון דלא חל על הקן קדושה כ"כ אין לה כח לדחותו אחרי כן.

ור"ש מודה לרבנן בכה"ג דנחית לה קדושת הגוף. והא דאמר דהוא עצמו יקרב פסח משום דלטעמיה אזיל דס"ל בנקבה לפסח תימכר שלא במום דלא נחתא ליה קדושת הגוף ולהכי אינו נדחה. ושפיר פריך על עשיר שהפריש קן דליכא עליו אפילו קדושת דמים אמאי ידחה. וא"ש בזה דלא פריך מר"א דתמורה משום דיחידאה הוא ורבנן פליגי עליה. ודווקא מר"ש פריך דלא פליגי בדיחוי אלא כל חד לטעמיה אזיל לת"ק דנחתא ליה קדושת הגוף להכי נדחית. ולר"ש דלא נחתא לה קדושת הגוף אינו נדחה. ותיקשי לר' אושעיא דהא בקן ג"כ לא נחתא קדושת הגוף. אבל ר"א ע"כ פליג עם רבנן להכי לא פריך מיניה כיון דת"ק פליג. ועי' מהרש"א ז"ל שם בקדושין שתמה על דבריהם ז"ל והדברים ברורים כמש"כ. וכוונה אחת להם בקדושין ובתמורה אלא שקיצרו בלשונם בקדושין שם וכ"כ הצ"ק בתמורה שם. ומ"מ עיקר סברתם לא נתברר לי חדא דרש"י ז"ל כתב בכריתות שם דעוף נמי בר דמים הוא בכה"ג ע"ש. וא"כ בעוף נמי איכא קדושת דמים ומיגו דנחתא כו' ואפילו אי לא ס"ל הכי ע"כ צ"ל דקדיש קדושת הגוף דאל"ה איזה קדושה חל עליה לא קדושת דמים ולא קדושת הגוף א"כ לא ליקדש כלל. ועי' בחידושי תמורה שם הארכתי בזה ובד' הרמב"ם ז"ל פ"י מה' שגגות:

והכא כתבו התוס' ז"ל לחדש דבר בדין דיחוי מעיקרא דהיכא דבידו לתקן בקל לר"י ג"כ לא הוי דיחוי כמו קדשים שהקדיש בשעת פגימת המזבח. או הפריש בשעה שחטא בבידו לשוב. ור' יוחנן אשמעינן דאפילו בידו לתקן אלא דאין התיקון קרוב יש דיחוי מעיקרא כמו בהמה של ב' שותפין דיש בידו לקנות החצי השניה. וכן עשיר שהפריש קן לכבשתו דאי בעי מפקיר נכסיו. וסברא זו חידש רב אשי לקמן (דף ל"ד ע"ב) כל שבידו לא הוי דיחוי. אלא דאפילו בנראה ונדחה אמר הכי וא"כ אפילו הפריש קודם שחטא אמאי ידחה וכן קדשים שהקדיש ואח"כ נפגם המזבח דאמר ר"י דנדחים ואמאי כיון דבידו הוא. ועוד הקשו בעצמם מהא דאמרינן אי דאפרשיה מצפרא דחוי מעיקרא הוא הלא בידו להשהותו עד חצות כמו חובות בגלגל ואותו ואת בנו דלא הוי דיחוי. וכבר כתבתי לעיל מה שנ"ל לחלק בזה. ועניין זה עמוק ורחב מני ים הוא ועוד יתבאר בזה במכילתין בס"ד:

שם תוס' בד"ה וש"מ כו' תימא כו'. עי' בסוכה שם דבריהם מבואר יותר:

שם בא"ד ואי"ת אמאי איצטריך כו' הא ממום עובר לא ילפינן דלא הוי דיחוי דהתם ממילא הוי. משמע מדבריהם דהך סברא דנראית ממילא מהני אפילו בנראה ונדחה וכבר כתבתי מה שיש לדקדק על דבריהם אלו:

שם גמרא אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה ידחה. וכ' התוס' ז"ל הכא דדווקא נקט הפריש תחילה דהוי נראה ונדחה. אבל אם הפריש אחר שהמיר כי חזר בו כשר. דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי היכא דבידו לתקן. וכבר כתבתי דבקדושין כ' התוס' ז"ל דהוי דיחוי מעיקרא ונקט הכי אגב נשחטה ע"ש. ולי היה נראה דאם הפריש בשעת המרתו גרע ואפי' מ"ד אין בע"ח נידחין זה דיחוי הוא דתחילת הפרשתו באיסור הוא. ולא דמי לשאר דיחוין שנדחה מחמת איזה חסרון בעלמא כמו בע"מ עובר. אבל זה שנדחה מחמת איסור ואינו ראוי לא הוא ולא דמיו לכ"ע אינו חוזר להכשרו עוד אפי' חזר בו דאיסורו להיכן אזיל. אבל אם הפרישו בכשרות ע"מ המרתו אח"כ לא חשיב אלא דיחוי בעלמא. ובחולין (דף ה' ע"ב) הקשו התוס' ז"ל בד"ה אינו שב כו' למה לי קרא בלא"ה תועבה. ותי' דאיצטריך להיכא דחזר בתשובה דהשתא לאו רשע הוא. אלא כיון דבשעת החטא לא היה שב כו'. וכ' מהר"ם שם דה"ה בקרא דמכם להוציא את החוטא לכל התורה צ"ל ג"כ דאיצטריך להיכא דחזר בתשובה. והרי קרא דמכם איירי בעולה דדורון הוא. ואפ"ה אם הפרישו כשהוא חוטא פסול להקרבה וה"נ בחטאת וד' מהר"ם ז"ל מוכרחים דאי בעולה כי חזר בתשובה כשירה. א"כ מאי פריך התם תרי קראי למה בעולה ובחטאת כיון דלאו דין אחד להם. דחטאת אפילו חזר בתשובה פסולה. ועולה כי חזר בתשובה כשירה. אלא ע"כ צ"ל כד' מהר"ם ז"ל אלמא דכל דהפרישו בעודו בחטאו אימעיט מקרא דמכם דפסול לעולם אפילו לאחר שחזר בו. אלא די"ל דעולת נדבה שאני דעיקר החיוב הוא שעת נדבתו וכיון שהתנדב כשהוא חוטא אין מקבלין אותו ממנו לעולם. אבל חטאת דחיובו הוא על החטא והחטא היה בכשרותו אפי' הפריש כשהוא חוטא מ"מ כי חזר בו יכול להביאו דהא החיוב מוטל עליו עדיין וא"כ איצטריך לטעמא דדיחוי. שוב ראיתי במשנל"מ ז"ל בפ"ג מה' שגגות שהאריך בזה ולא הביא ד' מהר"ם ז"ל. ומ"מ ד' מהר"ם ז"ל אינם מובנים שכ' דהתם נמי מיירי שחזר בתשובה מאותה עבירה שמביא עליו הקרבן. והא בעולת נדבה מיירי. ואי חזר בתשובה פשיטא שמקבלין עתה ממנו ואם כבר הפריש מאי אהני תשובתו מאותה עבירה כיון דהוי מומר לכל התורה ועי' במשל"מ ז"ל:

והנה הרמב"ם ז"ל פסק בהא דלא כר"י משום דפסק כרב ביומא דס"ל דבע"ח אין נידחין. וכ' הכ"מ בה' מעה"ק דפסק כרב אע"ג דבכל דוכתי קי"ל כר"י לגבי רב. מ"מ הא רבא אמר התם דמתניתין דיקא כוותיה דרב משמע דרבא נמי ס"ל כרב דבע"ח אין נידחין. ויש לדקדק בזה דבפ' נגמר הדין מייתי רב יוסף סייעתא לד' ר"י בהא ממתניתין גבי עיר הנידחת קדשי מזבח ימותו. והא כיון דאיקטילו הוי להו כפרה ואמאי ימותו אלא

ש"מ הואיל ואידחו אידחו. ודחי אביי התם מת מתוך רשעו לא הוי ליה כפרה והוי כעומדין ברשען. ואמר ליה רבא מי קמדמית מת מתוך רשעו לנהרג מתוך רשעו נהרג הוי ליה כפרה. והכי מסיק רבא התם דהרוגי ב"ד ג"כ הוי להו כפרה. ומיתה וקבורה בעינן. וטעמא דמתניתין הואיל ואידחו אידחו. וכמו שפירש"י ז"ל שם. אלמא דרבא גופא ס"ל דבע"ח נדחין אע"ג דדיקא מתניתין כוותיה דרב. וי"ל דרב יוסף ורבא דמייתי סייעתא מקדשי עיר הנידחת ס"ל ע"כ דהאי דיחוי חמור מכל הדיחויין דבכל הדיחויין חזי לדמיו וזה אפילו לדמיו לא חזי. והיינו משום דנדחה בחטאו מכל קרבן להכי נדחה הוא וגם דמיו. וגבי דיחוי זה ס"ל דלכ"ע הוי דיחוי. והא דפסק הרמב"ם דלא כר"י גם בהא היינו משום דסתמא דהש"ס מדמי להאי דיחוי עם דיחוי דנשתטה. אלמא דלא יצא דיחוי זה מכלל כל הדיחוין. וכי היכי דקי"ל בכל הדיחוין אין בע"ח נדחין ה"נ בהא לא קי"ל בהא כר"י ועי' תוס' ז"ל שם בד"ה הואיל ונידחו כו' קצת תימא גבי חטא או נשתטה לא יועיל בו רעיה כמו בעיר הנידחת וידחו אפילו דמים עכ"ל. ולא הבנתי תמיהתם דבנשתטה אמאי ידחו דמיו כיון דלא נדחה מחמת רשעו אלא מחמת שטותו ולא חזי לכפרה מ"מ דמיו ילכו לנדבה דדמיו לא נדחו ואפילו אם הוא בשטותו לעולם דין החטאת והאשם שלו לרעיה. [או אפשר דחטאת הוא בכלל חטאות המתות כמו מתו הבעלים. וממילא לא שייך רעיה בחטאת חלב. ודווקא בחטא בדתו הוא דיש לומר דגם דמיו נדחו דהא בשעת רשעו כל זבחיו תועבה הם והואיל ונדחו ידחו. והכי ס"ל לר"י שם בסנהדרין דזבח תועבה ולא הוא ולא דמיו יפלו לנדבה]. אבל בחטא בדתו י"ל דאמת הוא כן דאפי' דמיו נדחין. ולא מיבעי באכל חלב דחטאת הוא אלא אפילו בשאר קרבנות אם חטא אחר הפרשתן נדחין לגמרי אפילו הדמים וימותו. אלא דא"כ אמאי לא עביד הש"ס האי צריכותא דאי אשמעינן קמייתא משום דנדחו גם הדמים אבל בנשתטה לא נדחו הדמים. וי"ל כיון דלענין חטאת ליכא נפ"מ דגם בנשתטה דמי חטאת ג"כ לא יקרבו דלים המלח אזלי מש"ה לא עביד צריכותא בשביל זה. ומהך צריכותא דשמעתין איכא למישמע דלכ"ע בחטא בדתו אפילו חזר בתשובה אינו מביא קרבן על חטא של שעת חטאו דאל"ה פשיטא דהוי מצי למיעבד צריכותא דאי אשמעינן בנשתטה היינו משום דאידחי לגמרי ולאו בר כפרה הוא כלל על חטאו. אבל בחטא בדתו דבר כפרה הוא אם חזר בו אפילו על חטא שחטא קודם שחזר בו אימא דלא הוי דיחוי. אלא וודאי לאו בר כפרה הוא כלל על חטא בשעת שחטא בדתו. והמשל"מ האריך שם בזה וצידד שם דלת"ק דר"ש אם חזר בו מביא אפילו על שעת חטאו בדתו ולא נראה כן כמו שהאריך בזה בעצמו. וד' התוס' ז"ל תמורה שהביא שם צ"ע. וע"כ לאו דווקא קאמרי. וכמו שכ'

רש"י ז"ל הכא דחוטא נדחה מקרבן משום דכתיב מע"ה פרט לחוטא ולא כתב קרא דזבח תועבה משום דהכא עיקר מילתא אשמעינן דלאו בר כפרה הוא אם חטא בשעת חטאו.

וזה שמעינן מקרא דע"ה דקאי על שעת עשיה דומיא דשוטה דלאו בר כפרה הוא:

וראיתי במשנל"מ ז"ל שם שעשה מחלוקת בין ר"י בסנהדרין דאמר דקדשי מזבח ימותו משום זבח תועבה ובין רב יוסף דפ' נגמר הדין דאמר הואיל ונדחו ידחו ע"ש באורך. ולענ"ד נראה דאין כאן מחלוקת ור"י נמי מצי סבר כרב יוסף וכשיטתיה הואיל ונדחו ידחו. והא דקאמר דהוי זבח תועבה היינו דמש"ה נדחו לגמרי אפילו מדמיהם והואיל ונדחו ידחו וליכא למימר דנדחו משום קרא דמע"ה פרט לחוטא חדא די"ל דהאי קרא לא מיעט אלא אם היה החטא כשהוא חוטא. אבל החטא שחטא מקודם אפשר כבר נתחייב בו ויקרב גם כשהוא חוטא ואם לא הוא עכ"פ דמיו יקרבו להכי קאמר טעמא משום דזבח תועבה הוא ואפילו דמיו אסורים. וכן נראה מד' התוס' ז"ל פ' נגמר הדין. והרבה יש לדקדק בד' המשנל"מ ז"ל אך לא רציתי להאריך:

ועדיין יש מקום עיון גדול בדין דיחוי מעיקרו דס"ל לר"י דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי. וכבר דקדקו התוס' ז"ל ביומא מנלן לר"י הא. דבשלמא בנראה ונדחה אשמע לן קרא דמום בם דכי עבר מומם ירצו הא שאר דחוין אפילו עברו לא ירצו. אבל דיחוי מעיקרו מנלן דהוי דיחוי כיון דיחוי מעיקרו קיל מנראה ונדחה. וכ"ת דר"י ס"ל מסברא דדיחוי מעיקרו לא קיל מנראה ונדחה. ז"א דהא לקמן (דף נ"ט) אמרינן בפשיטות לר"י גופיה דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי. ונראה ונדחה הוי דיחוי גבי קדשים שהוקדשו כשנפגם המזבח. וכמו שכ' התוס' ז"ל בשמעתין ולקמן (דף נ"ט) אלמא דלר"י ג"כ דיחוי מעיקרו קיל. וא"כ מנלן בכל דוכתי דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי. ועוד דאנן קי"ל דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי כמבואר בד' הרמב"ם ז"ל בפ' ט"ו מהל' מעה"ק ובפ"ג מה' פסהמ"ק ובפ"י מה' שגגות. וע"כ משמע דאפי' בדבר דלאו בע"ח דיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי. דאי בבע"ח אפילו נראה ונדחה קי"ל דאין בע"ח נדחין וא"כ מאן הוא האי דפליג על ר' יוחנן בדיחוי מעיקרו. דרב לא פליג עליה אלא בבע"ח דאין נדחין אבל שלא בבע"ח לא אשכחן פלוגתא עליה דר"י אפי' בדיחוי מעיקרא. וראיתי בלח"מ ז"ל פט"ו מה' מעה"ק שכ' ליישב לשון הרמב"ם ז"ל שם אע"פ שהיא קדושת דמים כו' היינו דס"ל להרמב"ם ז"ל דדיחוי מעיקרו לא נאמר אלא בקדושת דמים. אבל בקדושת הגוף לכ"ע דיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי כהא דלקמן (דף נ"ט) דקאמר הש"ס בפשיטות דיחוי מעיקרו הוא ע"ש. ובשמעתין מבואר דלא כדבריו דהא הפרישו קודם חצות הוי קדושת הגוף ואפ"ה מיפסיל לר"י. ומהיכן שמעינן לר"י דס"ל דיחוי מעיקרו הוא גם בבע"ח מהא דבהמה של שני שותפים כדאיתא בשמעתין

אלמא דאין לחלק בין קדושת דמים לקדושת הגוף. ועוד דבסוכה וע"א דמיבעי לן אי יש דיחוי אצל מצות משמע דבקדשים לכ"ע יש דיחוי אפילו מעיקרו וכמש"כ התוס' ז"ל שם בסוכה (דף ל"ג). ואמאי פסק הרמב"ם ז"ל דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי. וע"כ אתי לאשמעינן בכל דבר אפי' אינו בע"ח וכ"כ הלח"מ ז"ל בפ"ג מה' שגגות. ונראה דהרמב"ם ז"ל ס"ל דהני תרתי שמעתא הך דהכא דאמרינן דיש דיחוי מעיקרו. והך דלקמן (דף נ"ט) דקאמר הש"ס בפשיטות דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי פליגי אהדדי ולא מסתבר ליה לחלק כמש"כ התוס' ז"ל דאי חשיב בידו. נראה ונדחה ג"כ יחשב בידו אלא לא חשיב בידו כדם שנשפך. וס"ל ג"כ דאין לחלק בין מצות לקדשים ואי יש דיחוי במצות הוי כקדשים לכל דיני דיחוי. והשתא שפיר איפשיטא מהאי שמעתא דסוכה דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי כדאמרינן התם תפשוט דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי. ודלא כמש"כ התוס' ז"ל שם לענין מצות דווקא דמאיזה טעם נחלק בזה בין מצות לקדשים כיון דשוין הם בדין דיחוי. אלא הפשיטות הוא בכל דוכתי דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי ואיפשיטא נמי בעיא דעלתה בו תמרה וכן בעיא דלולב מאשירה שביטלה דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי בשום דוכתי. ומה שכ' הרמב"ם ז"ל בה' לולב דאפילו מאשירה שביטלה פסול. הוא מטעם דמאיס וכמו שכתב הכ"מ ז"ל שם:

והשתא ניחא נמי מה שדקדקתי מנלן לר"י דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי די"ל דר' יוחנן ס"ל דדיחוי מעיקרו לא קיל מנראה ונדחה. וכל שנדחה דחוי הוא לעולם בין מעיקרו ובין אחר שנראה. ובמצות ס"ל דאין דיחוי לא במעיקרו ולא בנראה ונדחה כדדייקינן שם בסוכה דאין דיחוי. וי"ל עוד דס"ל לר' יוחנן דדיחוי מעיקרו גרע מנראה ונדחה כיון דלא היה ראוי מתחילתו וסתמא דתלמודא בסוכה ולקמן (דף נ"ט) ס"ל איפכא דנראה ונדחה גרע. ובזה יש לישב קצת לשון הרמב"ם ז"ל שכ' בפ"ג מה' פסהמ"ק דנראה ונדחה לא הוי דיחוי בבע"ח. ואח"כ כתב דיחוי מעיקרו ג"כ לא הוי דיחוי. דלכאורה לא איצטריך לאשמעינן כיון דאין בע"ח נדחין. אפילו בנראה ונדחה וכן דקדק הלח"מ ז"ל שם. ולפי הנ"ל ניחא דלאו כש"כ הוא ואיצטריך לאשמעינן הא לחוד והא לחוד. ובפ"י מהל' שגגות גבי עשיר שהפריש קן לא כתב אלא טעמא דהוי דיחוי מעיקרו ולא הזכיר משום דהוי בע"ח. משום דבדיחוי מעיקרו בכל מקום לא הוי דיחוי אפילו דלאו בע"ח ולא איצטריך לטעמא דבע"ח. ובפ"ב מה' שגגות ובפ"ג מה' פסהמ"ק שכ' גם בבע"ח דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי קמ"ל דלא נימא דדיחוי מעיקרו גרע כנ"ל אליבא דר"י. ולא יקשה לזה אלא לשונו בפט"ו מה' מעה"ק בבהמת השותפין שכ' ה"ז קדישה וקרבה אע"פ שמתחילתה דחוי היתה כשהקדיש חציה אין הדיחוי מעיקרו דיחוי. ואע"פ שהיא קדושת דמים

הואיל והיא בע"ח אין בע"ח נדחין עכ"ל. וזה קשה כיון דכבר כתב דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי למה כתב עוד הואיל והיא בע"ח כו'. הא דיחוי מעיקרו אפילו אי לאו בע"ח לא הוי דיחוי. ומש"כ הלח"מ ז"ל דבקדושת דמים מספקא ליה אי יש דיחוי מעיקרו. כבר כתבתי דלא משמע הכי בשמעתין. וגם לשון אע"פ שהיא קדושת דמים אינו מדוקדק כמו שכ' מפרשי דבריו ז"ל שם והיה נראה דהוא ז"ל מפרש קדושת דמים מדחה היינו דזה גופא הוי דיחוי כיון דלא הוקדש אלא לדמיו איך יחול עליו אח"כ קדושת הגוף מאיליו. להכי כתב שהיא בע"ח ובבע"ח קי"ל דמיגו דקדוש לדמיו נחתא ליה קדושת הגוף. ונהי דבתחילת הקדישו לא היה עליו אלא קדושת דמים מ"מ אח"כ כשנראה להקרבה נחתא ליה קדושת הגוף והוא בעצמו קרב. ועדיין אין זה מספיק ועוד צ"ע:

והקשו עוד מפרשי דבריו מהא דמפריש נקבה לפסחו שפ' דיביא בדמיה שלמים אלמא דיש דיחוי. ותי' דהתם דחיה בידים וכמו שכ' התוס' ז"ל דרב נמי מודה בהא. ולדידי אכתי קשה דמה בין מפריש נקבה לפסחו למפריש קן לכבשתו ואמאי לא חשיב התם דחיה בידים דהא קן לעשיר אינו ראוי כמו נקבה לפסחו. ונראה דס"ל דנקבה לפסחו שאני דהא דחזיא לשלמים הוא משום דמותר הפסח הוא ולא עדיף מפסח עצמו דלא חזי ליה אלא דמיו וה"ה דלמותרו ג"כ לא חזי אלא דמיו. ועי' בחי' תמורה (דף כ' וכ"א) מש"כ בזה:

ומש"כ לעיל ליישב דרבא ס"ל כר"י דבע"ח אין נדחין. והא דמסייע לר"י באכל חלב כו' היינו משום דחטא בדתו שאני. אכתי קשיא מהא דלקמן פ' התערובות (דף ע"ג ע"ב) משמע דרבא ס"ל כמ"ד בע"ח נדחים ושם יתבאר יותר בס"ד אם יזכני ה':

שם תוס' בד"ה הכא קרבן אידחי כו'. והא דמשמע איפכא בהוריות גבי נשיאות מהו שתפסיק כו' דמיבעי לן התם אכל חצי זית עד שלא נתמנה ונתמנה ועבר וחזר ואכל חצי זית מהו שתפסיק ולא יצטרף חצי הראשון דהא נדחה בנתיים לקרבן אחר אי לא. וקאמר תיפשוט מהא דאמר ר"י אכל חלב והפריש קרבן כו' הואיל ונדחה ידחה. ומשני חוטא לאו בר אתויי קרבן נשיא בר אתויי קרבן. א"כ שמעינן לכאורה איפכא דהא דגברא לא חזי הוי דיחוי יותר מהא דקרבן אידחי. ותי' דהתם לא אידחי קרבן ג"כ דנשיא ג"כ חייב אם אכל חלב ומש"ה חוטא דלא חזי גברא ולאו בר קרבן הוא גרע. אבל בהורו ב"ד דאידחי קרבן לגמרי וודאי דהוה דיחוי יותר מחוטא בדתו דגברא לא חזי. והרמב"ם ז"ל בסוף ה' שגגות כתב להך בעיא דנשיאות מהו שתפסיק כו'. ולכאורה קשה כיון דהוא ז"ל פסק אפי' בחוטא בדתו דלא הוי דיחוי כש"כ נשיאות דאינו מפסיק ומדחה. ונראה דאין כאן קושיא דהש"ס מדמי התם הכי כי היכי דחזינן דחוטא דלא חזי לקרבן מדחה

הקרבן שהופרש. ה"נ נשיאות דלא חזי להאי קרבן הפסוק בין חצי זית הראשון לשני כיון דבנתיים היה זמן פטור. ודחי דחוטא בדתו הוי דיחוי יותר דלאו בר קרבן הוא. אבל איפכא ליכא למידק אם הכא בחוטא לא נדחה הקרבן התם נמי לא תפסיק הנשיאות דשאני הכא דילפינן ממום עובר דאין בע"ח נדחין. ונהי דדחוי היה בשעת החטא לאחר שחזר בו חזר גם הקרבן להכשירו. אבל הכי נמי דמפסקת בכה"ג אם אכל חצי זית וחטא וחזר בו וחזר ואכל חצי זית דאין מצטרף וכמו שכ' שם בחידו' הוריות. ואחרי העיון גם זה אינו מוכרח די"ל דווקא בנשיא דנדחה לחיוב אחר הוא דמיבעי לן מהו שתפסיק באמצע אכילת הכזית שלא להצטרף כיון דעבר עליו זמן פטור אבל חוטא דלאו בר חיובא הוא כלל וכן אם נשתטה בין חצי לחצי י"ל דאינו מפסיק ועי' מה שכ' שם וצ"ע. ובזה א"ש נמי הא דבעי למיפשט מהא דר"י אע"ג דלא קי"ל כוותיה. וכמו שכ' לעיל דרבא ג"כ לא ס"ל כר"י ולפי הנ"ל ניחא. ובלא"ה ג"כ א"ש לפי מה שכ' לעיל דרבא ס"ל דהך דחטא בדתו דכ"ע מודו דהוי דיחוי כדמוכח ממתני' דקדשי מזבח כו' ודו"ק:

שם בא"ד ור"ת פי' איפכא כו' אבל הכא אפי' קרבן אידחי כו' ופטור הוא לכ"ע עכ"ל. משמע דההוא סבא ס"ל דבחוטא ושוטה לכ"ע הוי דיחוי. ולא מצאתי טעם לזה כיון דס"ל אין בע"ח נדחין וילפינן ממום עובר דחוזר לכשרותו. א"כ אפילו נדחה הקרבן מפני שהוא חוטא או שוטה כי חזר בו וחזר עליו החיוב להביא חטאת אמאי לא יוכשר זה שהופרש. אם לא כמו שצדדתי בחידו' הוריות שם דהוא עצמו ג"כ נדחה מחיובו הראשון כיון שעבר עליו זמן פטור. אבל אין זה נראה וכמש"כ שם וכן אמרינן להדיא בכריתות (דף ז') נהי דקרבן אידחי גברא בר כפרה הוא ועי' רש"י שם. אלא דשיטת התוס' ז"ל הוא לחלק בדיחוין גם לדידן. וכמו שכ' לענין מפריש נקבה לפסחו ויש דיחוי דמודה בה רב ה"נ י"ל דדיחוי גדול הוא וכ"ע מודו בה. ופשטא דשמעתא נראה יותר כפירש"י ז"ל דע"כ ס"ד דר' ירמיה דדיחוי דהורו ב"ד קיל הוא. מדמיבעי ליה מה אמר בה ר"י ואמר ליה ההוא סבא דאדרבא דיחוי גדול הוא. ובהא פתח ר' יוחנן ודרך לפתוח בגדול יותר. ואח"כ אשמע לן הקל כדרך השמועה לא זו אף זו. אבל לפי' ר"ת הוי זו ואין צ"ל זו דפתח בקל וסיים בחמור ועוד דמ"ט דקאמר הש"ס משמע דטעמא דסבא אתי לאשמעינן. ולפי' ר"ת היינו נמי טעמא דר' ירמיה דמיבעי ליה בהורו ב"ד משום דקל הוא ודו"ק:

שם תוס' בד"ה בן עזאי כו' תימא ובן עזאי אי דריש אותה כו'. עי' צ"ק שכ' דבאמת לא דריש אותה אלא דיליף אשם דכשר שלא לשמו מהא דאיתקש מנחה לחטאת ואשם. ול"נ דאפילו דריש אותה לא קשיא דע"כ ליכא למימר דאותה הוי מיעוט גמור דאין

פסול שלא לשמו אלא חטאת דהא אשכחן פסח דפסול ג"כ אלא אתי למעוטי איזה מין מהמזבח ולבן עזאי דדריש ק"ו ס"ל דאותה מסתבר יותר למעוטי אשם אבל לא עולה דאיכא ק"ו וק"ל:

שם תוס' בד"ה מה הצד תימא ולר"א כו'. ולפי הנ"ל יש לומר דר"א נמי מודה למיעוטא דאותה ומסתבר ליה למעוטי עולה דלא אתיא אלא מק"ו אבל לא אשם דאתי מהקישא דחטאת. וכ"ת א"כ מאי פריך לעיל אותה דדמה למעלה ג"כ לאו דווקא. ומאי קושיא כיון דר"א נמי דריש לאותה למיעוט. א"כ לענין שלא לשמו דאיכא למעוטי עולה לא ממעטינן אשם. אבל בדמו למעלה דליכא למעוטי מילי אחריתי ע"כ לא מיעט אלא אשם. לזה י"ל דלמאי דס"ד לעיל דר"א יליף אשם בק"ו דפסול שלא לשמו. ע"כ צ"ל דלא ס"ל כלל מיעוטא דאותה דאי ס"ל דמיעט איזה זבח היינו עולה אשם נמי אימעיט דמאי אולמיה דאשם מעולה כיון דבתרווייהו איכא ק"ו. אבל למסקנא דאשם יליף ר"א מהקישא שפיר איכא למימר דמודה ר"א דחד זיבחא ממעטינן מאותה והיינו עולה ודו"ק. וי"ל עוד דר"א דריש קרא דמוצא שפתיך דכל שבא בנדר ונדבה מייתי ולא מרצה כדאיתא בריש מכילתין:

דף יג.

גמרא ואיבעית אימא צד כרת נמי פריך. משמע קצת דמכח הך פירכא דאשם נמי ליתי הוכרח לומר דצד כרת פריך. וא"כ כיון דבעולה גמרא גמירי ליה דפסול שלא לשמו ליהדר וליתי אשם במה הצד מכולהו דהשתא ליכא למיפרך שכן צד כרת דהאיכא עולה. ופירכא זו שכן ישנן בציבור משמע דלא חשיב ליה פירכא. וי"ל כיון דעולה גמרא גמירי ליה אין דנין מהלכה ועוד די"ל כנ"ל דאותה דריש למעוטי אשם. ובלא"ה אינו מוכרח לומר דלא ס"ל פירכא דשכן ישנו בציבור אלא דלא ניחא ליה לומר דצד כרת לא פריך משום דהוי פירכא גמורה להכי קאמר דגמרא גמירי לה וק"ל:

שם משנה הפסח והחטאת כו'. הא דקמ"ל הך מילתא דנוהג בכל ד' עבודות בפסח וחטאת לפסול. ה"ה דהוי מצי לאשמעינן בכל הקדשים דבכל ד' עבודות לא עלו לבעלים לשם חובה. אלא דאתי לאשמעינן רבותא דכל ד' עבודות שוין לפסול ג"כ. וכן לענין לשמו ושלא לשמו ה"ה דבשאר קדשים לא עלו לשם חובה וכ"כ הרמב"ם ז"ל. וכן דין מחשבה מעבודה לעבודה כל הקדשים שוין בין לפסול בין שלא לעלות לבעלים כדמוכח לעיל בפלוגתא דר"י ור"ל. והרמב"ם ז"ל כ' לדין מחשבה מעבודה כו' בדיני חטאת לפסולה ול"ד הוא. וכבר כתבתי לעיל דלא ידענא מנלן הא דלשמו ושלא לשמו פוסל ג"כ. ואולי מסברא אמרינן כן דהא בלא"ה סתמא לשמו קאי ואפ"ה אתי שלא לשמו ומפקא

מלשמו. ה"ה אם אמר בפירוש לשמו ושלא לשמו. וכדאמר רבא הך סברא בפסחים (דף ס"א) ועי' מה שכ' בריש מכילתין בזה:

שם קבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה ומסקנא דבפיגול קאמר אם שחט ע"מ לקבל למחר לא הוי פיגול ויש לדקדק דהא ר"ט קאמר לה דמצינו קבלה קיל מזריקה. והא דלא הוי פיגול במחשב ע"מ לקבל לאו משום קולא הוא. דהא שפיכת שירים והקטר אימורין דקילי אמר חישב ע"מ לשפוך כו' הוי פיגול. והיינו משום דבעינן אכילה דווקא או אדם או מזבח וקבלה לאו אכילה היא. וצ"ל דמ"מ קצת קולא היא דלא דמי לזריקה בפסול פיגול מאיזה טעם שיהיה:

שם דיקא נמי דקתני שהזבח נפסל כו'. עי' צ"ק ז"ל דקדק למאי איצטריך האי דיקא נמי הא מבואר במתני' דבשלא לשמו איירי. ולפי מה שכ' לעיל דלרבא בשלא לשמו פוסל מעבודה לעבודה אפילו ע"מ לקבל א"כ הא דתנן במתני' שהזבח נפסל בד' עבודות קאי נמי אלשמו ושלא לשמו היינו מעבודה לעבודה שוחט לשמו ע"מ לקבל שלא לשמו. וע"ז פריך הא בברייתא תני דקבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה ומשני רבא דמחשבת שלא לשמו פוסל ע"מ לקבל ובמחשבת פיגול לא פסיל ע"מ לקבל ומייתי ראיה ממתניתין דיש חילוק בין שלא לשמו ובין פיגול דאי דמיין להדדי הוי ליה למיתני שהזבח מתפגל בד' עבודות כיון דאיירי נמי במחשב מעבודה לעבודה. ועיקר דין זה מפיגול ילפינן אלא ש"מ דלא דמיין ולאו מפיגול ילפינן. אלא מסברא הוי כלשמו ושלא לשמו בעבודה אחת או כמו שחישב בשעת זריקה לחוד כמש"כ הרמב"ם ז"ל:

שם תוס' בד"ה בכהן כשר. עי' צ"ק מש"כ ודבריו נפלאים הם וחיוב מיתה ליכא בזר בקבלה אבל להכשירו לא נאמר ולא יאמר:

דף יג:

גמרא ושפיכת שירים והקטרת אימורים לא פסלא כו'. והתניא יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא באכילת בשר מנין לרבות שפיכת שירים והקטרת אימורים כו'. יש לדקדק היכי ס"ד דשפיכת שירים והקטרת אימורין לא פסלא בהו מחשבה והיינו משום דבעינן דווקא אכילת בשר. א"כ היכי אתיא ליה שפיר החילוק בין זריקה לקבלה הא אם חישב על אכילת בשר בין בקבלה בין בזריקה הוי מחשבה. ואם חישב על אכילת מזבח אפילו זריקה מנלן דפסלא מחשבה כיון דאכתי לא ידע דאכילת מזבח הוי אכילה. ועוד דהא כבר שני הא דא' הריני מקבל ע"מ לשפוך שירים למחר הרי דידע דאכילת מזבח הוי אכילה ומאי קשיא ליה מברייתא זו דמרבי אכילת מזבח. וגם הא גופא דאמר לעיל הא דאמר הריני מקבל לשפוך שירים כו' ג"כ אינו מדוקדק מי הכריחו לזה. ואמאי לא קאמר

הריני מקבל לאכול מבשרה למחר כפשטיה דקרא. ובברייתא גופא דאמר מנין לרבות שפיכת שירים כו'. ואמאי לא קאמר מנין לרבות זריקה כו'. וי"ל דאפשטיה דקרא קאי דמיירי בזריקה דכ' המקריב כו' היינו דהמחשבה היתה בשעת זריקה. להכי קאמר מנין לרבות אכילת מזבח היינו שפיכת שירים והקטרת אימורים אבל ס"ד דהמקשן צ"ע קצת: **שם תוס' בד"ה תהי** בה כו' תימא הא ר"ל גופא כו'. ונראה ליישב תמיהתם כיון דילפינן פיגול בחטאות הפנימית בזריקתן אע"ג דבדוכתא אחרינא הוא שלא במקום שלמים. ה"ה דהולכתן מפגלת למקום זריקתן. ולא שייך למימר כלום למדנו משלמים כו'. דא"כ זריקה נמי לא תילף אלא וודאי כל חד עבודתו לפי מקומו. אבל בטבילת אצבע דלא אשכחן דכוותה בשלמים שפיר קאמר כלום למדו אלא משלמים. ואע"ג דהולכה לא אשכחן בשלמים ג"כ היינו משום דאפשר לבטלה. אבל כל שא"א לבטלה ס"ל לר"ש ג"כ דעבודה היא ובשמעתין בעינן לאוקמי ברייתא דטבילת אצבע אינה מפגלת כר"ש דאמר הולכה לא פסלא וטבילת אצבע ג"כ בכלל הולכה היא. והקשה המשנל"מ בפי"ז מה' פסה"מ הא ר"ש מודה בדבר שא"א לבטלה וטבילת אצבע א"א לבטלו. ולפי הנ"ל יש ליישב קצת דה"ק כי היכי דס"ל לר"ש בהולכה אע"ג דמעכבא אם שחטה רחוק מן המזבח ועבודה היא ופסולה בזר כדמסקינן לקמן אפילו לר"ש ואפ"ה במחשבה לא פסלי כיון דלאו עבודה תמידית היא. ה"נ טבילת אצבע דליתיה אלא בחטאת הפנימית לא פסלי מחשבה. משא"כ הולכת חטאות הפנימיות דאשכחן עבודת הולכה בכל הזבחים לא הקיל ר"ש אלא במקום שאפשר לבטלה אבל לא בחטאת הפנימית דא"א לבטלה. ומכל זה משמע דטבילת אצבע היינו הולכה. אבל מלשון הרמב"ם ז"ל בפי"ז הנ"ל נראה דלאו משום הולכה פסלא בה מחשבה אלא הרי זה כמו שחישב בשעת הזיה ע"ש הלכה ג'. ונפ"מ טובא דאי פסילא משום הולכה אם חישב שלא לשם בעלים לא נפסל ואי הוי כשעת הזיה הוי מחשבה. ולדברי הרמב"ם ז"ל דבש"ב ליכא נפ"מ מ"מ מנלן הא. ובפרט דמשמעותא דשמעתין הוא דמשום הולכה נגעו בה. והיה נראה דיצא לו ז"ל מהא דתני בברייתא טבילת אצבע מפגלת. ובאידך ברייתא לא מפגלת ולא מתפגלת משמע דלהתפגל ג"כ פליגי ולמ"ד דמפגלת ה"ה דמתפגלת. וע"כ היינו משום דהוי בכלל הזיה. ואם חישב בשעת שחיטה או קבלה לטבול אצבעו למחר הוי כמו שחישב להזות למחר דהוי פיגול. ועי' במשנל"מ ז"ל שם בפ' הנ"ל דמיפשיט פשיטא ליה דלכ"ע אינו מתפגל. ולפי משמעות לשון הרמב"ם ז"ל דהוי בכלל הזיה יש מקום לומר דמתפגל. אע"ג דאין זה מוכרח דהא אכתי ליכא אכילת מזבח. מ"מ יפלא בעיני על מפרשי דבריו ז"ל שלא הרגישו בזה. ועי' משנל"מ ז"ל פ' י"א מה' הנ"ל:

ואיכא למידק עוד בשמעתין דמשמע דר"ל לא מודה בטבילת אצבע לפגל משום דכלום למדו פיגול אלא משלמים. א"כ אמאי מפרש ר"ל במנחות (דף ט"ז ע"ב) הילוך דמתן כלי ואמאי חשיבא עבודה לפגל הא בשלמים ליכא הולכה זו וכלום למדו אלא משלמים. ולדידן הוי איפכא דטבילת אצבע הוי עבודה לפגל אע"ג דליכא בשלמים כמו שכ' הרמב"ם ז"ל בפ' הנ"ל והילוך דמתן כלי משמע דס"ל דלא חשיבא עבודה לפגל כדמוכח מדבריו ז"ל בפי"ג שם וכמש"כ המשנל"מ ז"ל שם וגם זה צ"ע. ונהי דלדידן איכא למימר דהילוך דמתן כלי לא חשיבא עבודה דהילוך זה וודאי אין בו צורך דיכול לסמוך הכלים להדדי והוי הולכה שלא ברגל. אבל הולכת הדם למזבח אע"ג דאפשר ג"כ לבטלה מ"מ אין דרך לשחוט סמוך למזבח כ"כ. אבל לר"ל צ"ע דטבילת אצבע דא"א לבטלה לאו עבודה היא לפגל. והילוך דמתן כלי במנחות הוי עבודה. וי"ל דגם הילוך דמתן כלי כיון דאשכחן הילוך בשלמים ילפינן מיניה כל הילוך דשאר קרבנות דהוי עבודה וכמש"כ לעיל לענין הולכת חטאות הפנימיות:

דף יד.

רש"י בד"ה שאי אפשר לבטלה דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל כו'. לכאורה מהאי טעמא דלאו אורח ארעא לא מיפסיל בדיעבד. וכדאמרינן לקמן בפ' קדשי קדשים דשלמים ששחטן בהיכל כשרים ובשלמים איכא למימר יותר לאו אורח ארעא מחטאת. וכיון דבדיעבד כשר אכתי הוי אפשר לבטלה. אבל לא ידענא אמאי לא פי' דחטאת פסול בהיכל דלאו צפון הוא. ולא שייך למימר בזה שלא יהיה טפל חמור מן העיקר. וכן משמע מהא דאמרינן שלמים ששחטן בהיכל כשר. משמע דחטאת פסול משום דבעינן דווקא צפון ועי' תוס' לקמן (דף ס"ג) בד"ה שכן מצינו כו'. ועוד יתבאר בזה לקמן בס"ד:

שם תוס' בד"ה מודה היה לפסול כו' מכאן מתרצים כו' ויש לדקדק בדבריהם ז"ל דמה ענין זה לזה. בשלמא לר"ש דאמר דליכא פיגול כלל בחטאת פנימי דלא יליף משלמים אלא חיצונים כמותה שפיר איכא למילף עכ"פ לפסול בק"ו משלא לשמו כדמסיק. אבל לר' יוסי דמודה דאיכא פיגול גם בפנימיות אלא דיליף מקרא דכאשר יורם דאינו מחשב אלא מחוץ לחוץ או מפנים לפנים. והיכי שייך בהא למילף בק"ו משלא לשמו דהוי באותה עבודה עצמה למחשבה מחוץ לפנים בפיגול ואפילו מש"ב דהוי מעבודה לעבודה ג"כ ליכא למילף דהא בשלמים הכל במקום אחד הוא. ומנלן למילף פסול בשני מקומות מחוץ לפנים או מפנים לחוץ. ויותר נראה דלמאי דאיפסיק הילכתא דאין מחשבין מחוץ לפנים או איפכא וכן פסק הרמב"ם ז"ל א"כ הא דקי"ל דמחשבין מעבודה לעבודה וילפינן מפיגול ה"נ דווקא מחוץ לחוץ אבל לא מחוץ לפנים דומיא דפיגול.

ומנלן למימר דהקישא דפר כהן משיח לשלמים שיהיה מעשיו ומחשבותיו במקום אחד מיירי דווקא בפיגול ולא בכל מחשבות הפוסלות אם חישב מעבודה לעבודה ואפילו נאמר דבש"ק וש"ב אם שחט חטאת הפנימי ע"מ לזרוק דמי כמו שחישב בשעת זריקה עצמה כמש"כ בד' הרמב"ם ז"ל לעיל אבל חוץ למקומו נראה דחד דינא ליה עם חוץ לזמנו ובעינן שיהיה מעשיו ומחשבותיו במקום אחד. ואע"ג דר' יוסי אמר דבריו בחוץ לזמנו היינו דמ"מ פסול הוא מדרבנן כדאשכחן פסול דרבנן בחצי מתיר. אבל פסול דאורייתא מנלן:

שם גמרא פסח וחטאת בבמה לא קרבו. עי' צ"ק ז"ל שדקדק הא לר"ש פסח קרב בבמה גדולה ע"ש. ומה אעשה אם דבריו ז"ל אינם מובנים לי אטו לר"ש לחוד הוא דקרב פסח בבמה גדולה הא כ"ע מודו בזה ומקרא מלא הוא בפסח גלגל. ור"ש אתי למעוטי דלא קרב בבמה גדולה אלא פסח וחובות הקבוע להם זמן עי' בסוף מכילתין אבל מה ענין במה גדולה לכאן בבמה גדולה תרווייהו איכא שלא לשמן וחוץ למקומו. והכא פרכינן דאיכא חומר בשלא לשמו דנוהג בבמה קטנה וחוץ למקומו אין שם. וע"ז משני שפיר דפסול שלא לשמו לא אשכחן ג"כ בבמה קטנה דפסח וחטאת בבמה קטנה לא קרבו ולא אשכחן חומרא בשלא לשמו מחוץ למקומו וזה פשוט:

שם ואיבעית אימא הקישא הוא כו'. אע"ג דהוי דבר הלמד בק"ו חוץ לזמנו משלא לשמו ולא לכ"ע חוזר ומלמד בהיקש כדאיתא לקמן בפ' איזהו. להכי קאמר הכא תרתי שינויא או משום דהקישא הוא. ולמ"ד אין מלמד בהיקש ילפינן משלא לשמו בק"ו. ובמה לאו פירכא הוא דחטאת ליכא בבמה אפילו דנזיר:

שם תוס' בד"ה ומה שלא לשמן תימא מה שלא לשמן דנוהג בד' עבודות כו' וכה"ג כו'. עי' בד' הגאון דפפאלץ ונכון הוא. אלא דא"כ לא הוו צריכי להביא ראיה מלעיל הא בשמעתין גופא פרכינן הכי מה שלא לשמו שכן נוהג בבמה. ותי' דאי הוי פריך הכי הוי יליף מש"ב דאינו אלא ע"מ לזרוק. וכי פרכת מה לש"ב שכן פוסל בזביחה לחוד גבי פסח או בכל הקדשים בזריקה לחוד. משא"כ בחוץ דלא מצינו גביה דפסיל בעבודה אחת. וי"ל דשלא לשמן יוכיח. ולא זכיתי להבין דבריהם ז"ל איזהו יוכיח הוא זה הא איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן לש"ק וש"ב דפוסלין בזריקה לחוד. וכן מצינו בזביחה גבי פסח דפסלי תרווייהו דאטו משום דשלא לשמו חמיר יותר ונוהג בכל ד' עבודות נעשה ממנו יוכיח על החומר שיש בשניהם. ונראה ליישב קושיתם דהכא לר"ל קיימינן דס"ל דאין מחשבין מעבודה לעבודה ולא ילפינן בק"ו מחוץ לזמנו ומקומו משום דחוץ לזמנו ומקומו ג"כ נוהג בכל ד' עבודות היינו מחשבה דידהו שחט או קיבל והלך ע"מ

לאכול למחר או חוץ למקומו אכילת מזבח או אכילת אדם. והא דלא מיפסיל גבייהו אם שחט חוץ לזמנו או חוץ למקומו דלאו מחשבה היא כיון דמעשיו סותרים מחשבתו דשוחט הוא השתא בזמנו ובמקומו. וכש"כ לר"ש דאיכא מ"ד אליביה דבשלא לשמו ג"כ לא פסיל אם ניכרת מתוך מעשיו שלא כמחשבתו. ואפילו למ"ד דמחשבה דמינכרא פוסלת ג"כ מ"מ מחשבה כי הא דשוחט ומחשב למחר לאו מחשבה היא ודו"ק:

שם תוס' בד"ה תוך עזרה כו' או ע"ג דף ועדיף מאויר כו' פי' דהשחיטה כשירה מצד עצמה אע"ג ששחטו ע"ג דף ועדיף מאויר דפסלינן לקמן ולהכי ירדו מחמת פסול שאירע בהן. א"נ דשחיטה על הדף ג"כ פסולה כמו אויר והתם מיירי ששוחט על הריצפה ואח"כ נתן על הדף דהשתא ירדו ולא כן הבינו המפרשים ז"ל ול"נ כמש"כ. וע"ז הקשו עוד מהא דאיבעי לן ירדו מהו שיעלו. ולר' יהודה כל הפסולים עלו תחילה כששחט על הריצפה ועל הדף ירדו ומ"מ קי"ל דפסולין לא יעלו ועי' בריש מעילה בזה. לזה כתבו ועוד י"ל דמודה ר"י בדמים והדם לא עלה על הריצפה והוי ירוד מתחילה כן נראה פשיטות דבריהם ז"ל. אבל עכ"ז אינן מובנים דבאמת אין חילוק בין ירודים מתחילתן לאם עלו וירדו. ובאם משלה בהם האור הוא דאמרינן אם ירדו יעלו. גם מה שתי' דמודה ר"י בדמים ג"כ אינו מספיק דאכתי תיקשי היכי משכחת לה פסול מחשבה בעולה לר"י כיון דהאברים כעלוין דמו אם חישב להקטירן למחר אין זה מחשבה. וכדפריך הש"ס לקמן (דף פ"ז) על עולת העוף למ"ד אויר מזבח כמזבח דמי ע"כ הגה"ה זו צ"ע. ולקמן (דף פ"ד) הקשו התוס' ז"ל בקצרה קושיא זו לר"י היכי משכחת לה פסול פיגול ונותר וטמא. ותירץ שהיה דבר מפסיק בין אברים לרצפה ע"ש:

וממה שכ' ותו דלשון אם עלו דנקט היינו לדינא קודם דאתי דוד ושלמה וקידשו הריצפה. נראה קצת דעיקר קושיתם על לשון אם עלו כו'. וכן אם ירדו לא יעלו ולר"י כולן עלוים הם ולמה תנינן אם עלו לא ירדו. ותי' דמיירי שירדו תחילה על הדף. ולזה הקשו הא מיבעי להו ירדו מהו שיעלו משמע דהא דאם עלו היינו תחילת עלייתן. וכבר עמדו המפרשים ז"ל על ד' הג"ה זו. ומה שכ' דדוד קדיש רצפה ג"כ שלא בדקדוק הוא ושלמה הוא דקדיש:

שם גמרא בעי מיניה מרב חסדא הולכה בזר מהו. צריך לדקדק בסברתו של ר"ש דמיבעי ליה בהולכה בזר וכי לא קים ליה קרא דלעיל והקריבו זו קבלת הדם ואפקיה בלשון הולכה דלא תיפקא מכלל קבלה ואי לא קים ליה הך דרשא א"כ פסול מחשבה בהולכה מנלן דהאיכא למיפרך מה לשאר עבודות שאי אפשר לבטלן כדאיתא בריש מכילתין. וביומא (דף מ"ט) איבעי להו שמאל מהו בהולכה וכ' התוס' ז"ל התם אע"ג דכתיב

והקריבו מקבלה ואילך כו' והולכה בכלל קבלה ס"ד למילף מיוה"כ דהותר שמאל להולכה כדתנן את הכף בשמאלו ע"ש. אבל הכא מאי איכא למימר הא לא אשכחן זר שהותר בהולכה בפירוש בשום מקום. וצ"ל דהני תרתי בעיא אהדדי שייכי כיון דאשכחן הולכה בשמאל דכשירה ולא דמי לקבלה מהאי טעמא נימא דלענין זר ג"כ חלוקה היא מקבלה ולא דרשינן להאי דרשא דוהקריבו כו' דהולכה לא תיפקא מכלל קבלה ולא כתב כהונה אלא בקבלה לחוד. ולפ"ז מיבעי ליה אפילו הולכה שא"א לבטלה כדאשכחן בשמאל דכשר אפילו הולכה שא"א לבטלה כמו הולכת הכף לפני ולפנים דא"א לבטלה. אבל אכתי קשה כנ"ל א"כ מחשבה מנלן דפסלא בהולכה כיון דנפקא מכלל קבלה לזר ולשמאל. וע"כ צ"ל דר"ש ורב חסדא דפשיט ליה דהולכה כשירה בזר ס"ל דפסול מחשבה בהולכה ילפינן במה הצד משחיטה וקבלה וזריקה ולא ס"ל הך פירכא שכן אפשר לבטלה:

וקשיא עוד אמאי לא איפשיט להו ממתני' דחגיגה הדינין והעבודות כו' יש להם על מה שיסמכו. וע"כ לא איצטריך אלא לאשמעינן דהולכה לא תיפקא מכלל קבלה וכדמפרשינן התם בגמרא ואי זר כשר מתניתין מאי אתי לאשמעינן. ורש"י ז"ל פי' שם בחגיגה דהא דאיצטריך לאשמעינן הולכה היינו משום דאפשר לבטלה ע"ש. וא"כ י"ל דהא דר"ש מיבעי ליה ורב חסדא דפשיט ליה דכשירה הוא ג"כ מהאי טעמא דאפשר לבטלה. ולא מיבעי להו אלא היכא דאפשר לבטלה. אבל הולכה שא"א לבטלה מודו דהוי עבודה לכל מילי לכהונה ולמחשבה דילפינן במה מצינו מקבלה. והולכה כי האי אתי מתניתין דחגיגה לאשמעינן דבכלל עבודות הוא לכל דבר ויש להם על מה שיסמכו אע"ג דלא כתיבי בהדיא. אלא א"כ הדק"ל מנלן דהולכה שאפשר לבטלה פוסלת בה מחשבה דמקרא דוהקריבו ליכא למילף דהא לכהונה לאו בכלל קבלה היא. ובמה מצינו משחיטה וזריקה ליכא למילף דמה להנך שכן א"א לבטלה. ע"כ נראה יותר כמש"כ דבכל הולכה ס"ל לרב חסדא דכשירה בזר מדאשכחן שמאל דכשר בהולכה. אלמא דלא כתיבא כהונה גביה ולהכי בזר נמי כשירה. אבל לענין מחשבה ילפינן משחיטה דכשירה בזר ואפ"ה פוסלת בה מחשבה ה"נ הולכה. ולא ס"ל לחלק בין אפשר לבטלה אי לא. וה"נ משמע מהא דאיפריך רב חסדא בתיובתא מברייתא דזר פסול בקבלה והולכה וזריקה. ואי נימא דמודה ר"ח בהולכה שא"א לבטלה א"כ מאי תיובתא לוקים ברייתא בהולכה שא"א לבטלה דומיא דקבלה וזריקה:

אבל רבה ורב יוסף דאמרי דהולכה בזר הוי פלוגתא דר"ש ורבנן ולר"ש כשירה בזר כיון דאפשר לבטלה. וודאי נראה דדווקא בהולכה שאפשר לבטלה הוא דאמר ר"ש דכשירה

בזר. אבל הולכה שא"א לבטלה לר"ש ג"כ פסול בזר כי היכי דמודה לענין מחשבה. ויליף פסול זרות במה מצינו מקבלה וזריקה שהן עבודות וזר פסול בהם ה"ה הולכה שא"א לבטלה ולקמן יתבאר עוד:

דף יד:

תוס' בד"ה שיכור כו'. עי' בחידושי בכורות שם מה שכ' בזה:

שם תוס' בד"ה והא שחיטה כו'. עי' מה שהקשו לפירש"י ז"ל דלרבנן ליכא פירכא דמקרא ילפי מקבלה ואילך מצות כהונה. ובלא"ה לשון רש"י ז"ל אינו מדוקדק שכ' וליכא למיפשט דמשום דס"ל דהולכה א"א לבטלה כו' ומי אומר כן דלרבנן א"א לבטלה אלא דלרבנן מה שאפשר לבטלה אינו מגרע כח עבודתה ואין חילוק אי אפשר לבטלה אי לא. ופי' ז"ל דלר"ש פריך הא לא תלי בהא כו'. וגם בזה יש לדקדק דע"כ הא דשחיטה כשירה בזר לר"ש היא ג"כ מקרא דוסמך ושחט מה סמיכה בזרים כו' כדאיתא במנחות (דף י"ט) אליבא דר"ש. ומאי פריך לר"ש ג"כ מהא דהולכה לא חשיבא ליה עבודה כיון שיכול לבטלה דסברא בעלמא היא. והיכי מכריח מדשחיטה כשירה בזר דלאו בהא דאפשר לבטלה תלוי. ולפי מה שכתבתי לעיל ניחא קצת דהכי פריך הא דאמרת דלר"ש הולכה שאפשר לבטלה כשירה בזר אבל הולכה שא"א לבטלה פסולה בזר. ומנלן הא כיון דר"ש לא ס"ל הא דאפקיה רחמנא בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תיפקא כו'. אלא ע"כ במה מצינו מקבלה וזריקה ילפת דפסול בזר. ומה ראית למילף מקבלה וזריקה ליפסול זר תילף משחיטה דג"כ א"א לבטלה ואפ"ה כשירה בזר והולכה נמי יוכשר בזר אפי' א"א לבטלה. ומשני שחיטה לאו עבודה היא ולא שייך למילף מינה הולכה דעבודה היא וכשאי אפשר לבטלה פסולה בזר ולפ"ז אין לפרש כפירש"י ז"ל דשחיטה לאו עבודה מדלא אשכחן בשום דוכתא דבעי כהן. דא"כ הולכה נמי נימא דלאו עבודה היא ובכל מקום כשירה בזר וצריך לפרש כפי' הר"י מאורלייניש וגם פירש"י ז"ל יש ליישב דע"כ בהולכה מצינו דפסולה בזר כמו טבילת אצבע דבכלל הולכה היא כדמשמע לעיל וכתיב בה כהונה עד דקשיא לי היכי ס"ד דרבה ורב יוסף למיתלי פסול זר באפשר לבטלה לר"ש הא טבילת אצבע משמע לעיל דהוי כהולכה שאפשר לבטלה ואין מחשבה פוסלת בה לר"ש כדאיתא לעיל וכמש"כ שם ואפ"ה בעי כהונה. וי"ל דס"ל דטבילת אצבע הוי הולכה שא"א לבטלה או דהוי כשעת הזיה כמשמעות לשון הרמב"ם ז"ל כמו שהארכתי לעיל. ועי' תוס' מנחות (דף י"ח) בד"ה מנין לרבות כו' שכ' דהא דלא חשיב הולכה משום דלאו עבודה היא לר"ש דאפשר לבטלה. ולמסקנא הכא לענין כהונה לא איכפת לן אם

אפשר לבטלה. ואי כתבו כן לרבה ורב יוסף א"כ מה זה שכ' שם דהוי בכלל קבלה מדאפקא בלשון הולכה הא לרבה ורב יוסף ע"כ לא ס"ל לר"ש הא דאפקא בלשון הולכה: **שם תוס' בד"ה שחיטה** לאו עבודה כו'. אבל קשה לי לפרושי דא"כ לשמעון התימני כו' ולא ניחא להו בהא דאשכחן קולא בנתלה ושחט מכלל דלאו עבודה דמ"מ כיון דשמעון התימני מחמיר וס"ל דבעינן שיהיה השוחט לפנים אלמא דעבודה היא. וכן אשכחן עוד קולא לכ"ע בשחיטה דשוחט עומד בדרום ושוחט בצפון כמו שכתבו התוס' ז"ל ועי' תוס' יומא (ד' מ"ב). וד' הצ"ק ז"ל אינם מובנים דו"ק ותשכח:

שם תוס' בד"ה והרי הולכת אברים כו'. ע"ש שהקשו לר"ש דקרא דהולכת אברים בעי כהונה לגופיה איצטריך מנלן דסידור עצים בעי כהונה ע"ש. ולדידי לא קשיא דלמסקנא דלר"ש הולכה ג"כ פסולה בזר חוזרים אנו לומר דר"ש ג"כ ס"ל ל הך דרשא דאפקא לקבלה בלשון הולכה למימרא דלא תיפקא מכלל קבלה לכהונה. ושמעינן מינה דאע"ג דאפשר לבטלה בעי כהונה ותו לא איצטריך קרא דהולכת איברים לגופיה משום דאפשר לבטלה. ואתי לסידור ב' גזירים. ולא ס"ל לר"ש הך סברא דאפשר לבטלה אלא לענין מחשבה וכמו שפירש"י ז"ל דלאו מתיר הוא. אבל לענין כהונה אין לחלק בזה ומקבלה ואילך מצות כהונה אפילו דבר שאפשר לבטלה. ואי תימא אי ס"ל לר"ש הא דהולכה לא תיפקא מכלל קבלה מדאפקיה בלשון הולכה א"כ ע"כ לגופיה דהולכה בעי כהונה לא איצטריך דאיכא למילף בק"ו מהולכת איברים אלא דאתי לאשמעינן דלכל דבר הוי הולכה בכלל קבלה אפילו למחשבה. ואמאי אמר ר"ש דמחשבה לא פסלא בהולכה הא לאו קושיא היא דקרא דוהקריבו דהולכה לא תיפקא מכלל קבלה גופא אתי לאשמעינן דבעי כהונה וקרא דהולכת איברים לאו לגופיה אתי אלא לאשמעינן דסידור גזירים בעי כהונה. וראיתי מי שדקדק בלשון רש"י ז"ל שכ' אבל עבודה הוי לפסול בזר למה ליה דהוי עבודה הא אפילו לאו עבודה היא פסולה בזר מכש"כ מהולכת איברים דלא מעכבא כפרה ולאו עבודה ופסול בזר וד' רש"י ז"ל נכונים דהא במנחות (דף י"ג) אמר ר' ינאי דליקוט לבונה פסול בזר. ודייקינן עלה הא לאו עבודה היא כדדייקינן לעיל לענין טבילת אצבע. ומסיק דע"כ עבודה היא בכלל הולכה. אלמא דלפסול זרות נמי בעינן שיהיה עבודה ויתבאר עוד לקמן בזה:

שם גמרא איבעיא להו הולכה שלא ברגל שמה הולכה אי לא כו'. נראה דעיקר מילתא מיבעי ליה על הולכה דעבודה היא. אי קיים מצותו גם בהולכה שלא ברגל וממילא הולכה של"ב פוסלת במחשבה אי לא שמה הולכה ולא עשה העבודה כתיקנה ונפסל הקרבן בזה אם גמר כל ההולכה ע"ז הדרך. אבל אם הוליך מעט של"ב וגמר ההולכה

כולה ברגל יש להסתפק אי מיפסל בכך ויתבאר לקמן. וגם אי מועיל חזרה ולהוליך ברגל אכתי לא מיבעי ליה בהא. ולענין זר לכאורה אין כאן נפ"מ אי הוי הולכה אי לא דאי הוי הולכה מיפסיל ע"י זר ואי לא הוי הולכה ג"כ מיפסיל ממילא דלא עביד הולכה אם לא שנא' דלהולכה של"ב מהני תיקון להחזיר ולהוליך ברגל ובהולכה פסולה ע"י זר לא מהני תיקון. וא"כ נפ"מ לענין זר ג"כ דאי שמה הולכה פסולה היא ולא מהני תיקון. ואי לא שמה הולכה לא מיפסיל משום זרות אלא משום דלא הוי הולכה ומהני תיקון אבל עדיין לא פשיטא לן אי מהני תיקון בהולכה של"ב. ואי מהני תיקון שמא גם לפסול זר מהני תיקון. ואכתי ליכא נפ"מ לענין זר דאי הולכה היא ומיפסיל בזר מהני תיקון. ואי לאו הולכה היא ג"כ פסולה היא וצריכה תיקון וא"כ צ"ע מה שכ' רש"י ותוס' ז"ל הך בעיא לענין זר. ומד' התוס' ז"ל נראה דס"ל דלזר לא מהני תיקון ולהולכה שלא ברגל ע"י כשר מהני תיקון ולא ידענא מהיכא פשיטא להו הכי השתא דהא לקמן מיבעי לן. וגם פליגי בזה אמוראי וכמו שיתבאר. ואי נימא כמש"כ דאם עשה מקצת הולכה של"ב וגמר הולכה ברגל אינה צריכה תיקון אפי' אי של"ב לא שמה הולכה א"ש דנפ"מ לענין זר דאי שמה הולכה מיפסיל בזר ואי לא שמה הולכה לא מיפסיל בזר וגם אין צריך תיקון וגם בזה יתבאר לקמן. ופשטינן מהא דתניא דיושב פסול אבל עומד כה"ג כשר ש"מ דהוי הולכה דאל"ה מאי איריא יושב אפילו עומד נמי פסול ומשני דקשייף מישף. ופשיט מהא דנתנו לחבירו כו' אלמא דשמה הולכה ומשני דנייד פורתא. ופשיט מהא דתנן קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר ופירש"י אלמא דלא שמה הולכה. ולהכי צריך להחזיר לכשר דאי שמה הולכה אמאי יחזיר לכשר יבא הכשר ויטלנה מיד הפסול ופסול מעשה אצטבא בעלמא עביד. וקשה קצת אי לא שמה הולכה מאי איריא נתן לפסול אפילו נתן לכשר צריך להחזיר לכשר הראשון. ורש"י ז"ל תי' זאת וכ' דאתי לאשמעינן תרתי דלא מיפסיל במאי דאפסקיה פסול. ולפ"ז לא דמי הך פשיטותא לתרתי דלעיל. דהתם פשיט דשמה הולכה והכא פשיט איפכא דלאו שמה הולכה. ורציתי לפרש איפכא דבעי למיפשט דשמה הולכה. ומש"ה צריך להחזיר לכשר דראשונה שלא כדין נעשה כיון שנתן לפסול. אבל אי לא שמה הולכה הוי כלא עשה כלום ויחזור הכשר ויקבל ויוליך ברגל ואין צריך לתקן הולכה ראשונה שנעשית של"ב כיון דגומר כל ההולכה אח"כ ברגל וכמש"כ לעיל אבל לא משמע הכי לקמן:

דף טו.

גמרא אפשר לתקונא אי לא. השתא דמסיק דהולכה שלא ברגל פשיטא דלא הוי הולכה מיבעי ליה אי אכשר לתקנה בחזרה אי לא ומיפסלא אם הוליכה שלא ברגל. ופשיט

מהא דקיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר ומזה איפשיט שפיר דמהני תיקון. אבל הא דקאמר ונהי נמי דיחזור הכשר ויקבלנו אי ס"ד לא אפשר לתקונה איפסלא קשיא טובא דאי יחזור הכשר כו' א"כ הולכה של"ב שמה הולכה ואינה צריכה תיקון. ומה שנתן ליד הפסול בזה לא נפסל דמעשה אצטבא הוא והיכי דייק מינה דאפשר לתקן. ועוד דהא פשיטא ליה דלא שמה הולכה א"כ ע"כ יחזיר לכשר. ולפי מה שפירש' ניחא הא דקאמר ונהי כו' דלמאי דקיימינן השתא דלא שמה הולכה צריך להגיה יחזור הכשר. אבל לא א"ש הא דאמר דאי לא אפשר לתקוני איפסילא ליה ולפי מה שכ' אין צריך תיקון אם התחיל קצת הולכה של"ב ואח"כ גומרה ברגל וי"ל דע"כ לא אמרינן דאם התחיל של"ב וגמרה ברגל דאין צריך להחזיר היינו אם הולכה שלא ברגל מהני לה תיקון גם בכולה בחזרה להוליכה ברגל. [אולי צ"ל אבל] אם לא אפשר לתקנה כבר נפסלה אפי' במקצת הולכה שלא ברגל. אבל פירש"י ז"ל צ"ע ועי' צ"ק ז"ל ולא רציתי להאריך:

ומייתי הש"ס דא' עולא משום ר"י דהולכה שלא ברגל פסולה ואין לה תיקון. ואיתותב מהא דתנן נשפך מן הכלי על הריצפה כשר אע"ג דנתקרב מעט אל המזבח דרך שפיכה אפ"ה כשר אם אספו. ומהא נמי משמע כמש"כ דאע"ג דהתחלת ההולכה היה מעט שלא ברגל אם הוליכה אחר כך ברגל היינו תיקונה. דהא לא תנן הכא דצריך לחזור אחר אסיפה למקום הכלי:

שם גמרא איתמר הולכה של"ב מחלוקת ר"ש ורבנן דלרבנן שמה הולכה ולר"ש לא שמה הולכה בהולכה רבתי כ"ע לא פליגי דפסולה כו'. יש לדקדק היכי ס"ד דבהולכה של"ב פליגי הא במתני' מבואר להיפך וכדפריך הש"ס. ונראה דס"ל השתא דרבנן דפסלי בהילוך ג"כ מודו דאם היה אפשר שלא בהילוך כלל א"כ הולכה לאו עבודה היא. אלא רבנן ס"ל דהולכה של"ב ג"כ חשיבא הולכה ואי אפשר לבטלה אפילו אי שוחט בצד מזבח ולהכי חשבי הולכה בכלל עבודות דפסלי במחשבה. וכיון דהולכה עבודה היא ה"ה דהולכה רבתי אפילו אפשר לבטלה הוי עבודה. ור"ש ס"ל בהולכה של"ב לא הוי הולכה וא"כ ליכא שום הולכה מחייבת דרצה שוחט בצד המזבח וזורק ולא עביד הולכה כלל ולהכי אין מחשבה פוסלת בה כיון דלאו עבודה היא כלל ואפשר לבטלה לגמרי. כן היה נראה נכון לומר דשייכא פלוגתא דהולכה של"ב בר"ש ורבנן. אלא דא"כ אמאי קאמרי דבהולכה רבתי לכ"ע פסולה הא לפי הנ"ל לר"ש הולכה רבתי ג"כ לא פסלה כיון דהולכה לאו עבודה היא כלל וע"כ צ"ל דס"ד לפרש הכי דברי ר"ש דמכשיר בהילוך היינו בהילוך כי האי דשוחט בצד המזבח דהוי הילוך שלא ברגל ולא בהולכה רבתי משום דאפשר לבטלה אלא ה"ק ר"ש בהילוך יש הכשר אם ביטלה ושחט אצל המזבח

דהוי הולכה של"ב ולאו הולכה היא ומסיק דבמערבא מחכו עלה והיינו חוכא דפשטיה דמתני' משמע דפליגי בהולכה רבתי ומשום דאפשר לבטלה ומסיק דבהולכה רבתי פליגי אבל בהולכה זוטרתי לכ"ע לא פסלה. לחד נוסחא משום דהוי הולכה שלא ברגל אם שחט בצד המזבח ולחד נוסחא כ"ע פסלא ופירש"י כיון דא"א לבטלה כ"ע מודו דהוי הולכה אפילו שלא ברגל. וכי אמרינן לעיל דהולכה שלא ברגל לאו הולכה היא היינו בהולכה רבתי דאין דרכה בכך. ולהך נוסחא איכא למידק מהא דאמרינן במנחות לענין ליקוט לבונה בזר דסבור הולכה שלא ברגל שמה הולכה משמע דאיכא מאן דפליג. ולמסקנא כאן כ"ע מודו בכי האי דא"א לבטלה ודרכה בכך של"ב. ולתרתי נוסחי משמע דלכ"ע יכול לשחוט בצד המזבח. לא מיבעי להך נוסחא דלכ"ע פסלה משום דהולכה היא אפילו של"ב וודאי דיכול לשחוט לכתחילה בצד המזבח לכ"ע וקיים עבודת הולכה ג"כ אלא אפילו להך נוסחא דלכ"ע לא פסלה ולא חשיב הולכה כלל מ"מ יכול לשחוט בצד המזבח אע"ג דלא עביד הולכה דלרבנן נמי אינו מחויב להוליך ואפשר לבטל ההולכה לגמרי אלא שאם נצרך להוליך חשיבא עבודה. דהכי משמע הולכה זוטרא לכ"ע לא פסלא במחשבה אבל הקרבן כשר והולכה זוטרי דשמעתין היינו שוחט בצד המזבח דליכא אלא הולכה שלא ברגל ולהכי קרי לה הולכה זוטרי:

אבל הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' פסה"מ כ' הולכה של"ב לא שמה הולכה. לפיכך כהן שקיבל הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הזבח עכ"ל. משמע מזה דהולכה מעכבת והוא נגד משמעות כוליה שמעתין כמו שכתבתי. וגם במתניתין לא שמענו דפליגי בזה רבנן ור"ש. ור"ש אמר אם רצה שוחט בצד המזבח וזורק ויכול לבטל הולכה לגמרי ומנלן דרבנן פליגי עליה דר"ש (ועי' רש"י לעיל בד"ה והא שחיטה כו' שנראין דבריו כדברי הרמב"ם ז"ל דלרבנן אי אפשר לבטלה). ועוד דלעיל בריש שמעתין אמרינן הולכה מנלן דפסול שלא לשמו אי מהנך מזריקה וקבלה ושחיטה. מה להנך שכן אי אפשר לבטלה תאמר בהולכה דאפשר לבטלה. אלמא דסתמא דגמרא אמרי בפשיטות דהולכה אפשר לבטלה. וכן יקשה נמי מזה להך גירסא דהולכה זוטרתא היינו אם שוחט בצד המזבח לכ"ע פסלה והולכה כזו דא"א לבטלה לכ"ע חשיבא להולכה אע"ג דשלא ברגל היא. א"כ מאי קאמר נמי דהולכה אפשר לבטלה דהא עכ"פ הולכה זוטרתי איכא וא"א לבטלה ואמאי לא נילף הולכה מבינייהו דשאר עבודות. וכ"ת דפריך על הולכה רבתי דאפשר לבטלה מנלן חדא דלישנא דהש"ס לא משמע הכי. ועוד דהיכי יליף מוהקריבו כו' למימרא דהולכה לא תיפקא מכלל קבלה דילמא היינו הולכה שא"א לבטלה הולכה זוטרתי אבל הולכה רבתי דאפשר לבטלה מנלן. ודוחק לומר דלא איצטריך קרא אלא

להולכה רבתי אבל הולכה זוטרתי ילפינן מבינייהו. וי"ל דע"כ לא אמרינן דבלא הולכה ברגל נפסל הזבח לד' הרמב"ם ז"ל וכן להך גירסא דהולכה זוטרתי לכ"ע פסלא והוי הולכה אפילו שלא ברגל היינו לבתר דכתיב קרא והקריבו כו' אלמא דבעינן הולכה דווקא. ולדברי הרמב"ם ז"ל ילפינן מינה דבעינן הולכה ברגל דווקא. ולהך נוסחא דלכ"ע פסלא ילפינן מקרא דוהקריבו דהולכה זוטרתי היינו שוחט בצד המזבח דהוי שלא ברגל ג"כ חשיבא הולכה ולהכי כתב רחמנא והקריבו בלשון הולכה. אבל מ"מ קשיא לי להך נוסחא דהולכה זוטרתי לכ"ע פסלה מ"ט דר"ש דמכשיר בהולכה רבתי כיון שחישב סתם על הולכת הדם שלא לשמו. וכיון דאיכא מקצת הולכה דהוי עבודה היינו הולכה זוטרתי. וכי בשביל ששחט רחוק מן המזבח ואיכא הולכה רבתי יגרע בשביל זה. ואין לומר דר"ש פליג במחשב על מקצת הולכה דאפשר לבטלה המחשבה במקצת הולכה. לרבנן גם כן אפשר לא פסיל דהוי כחצי מתיר ובלאו הכי לא משמע כן:

ובדברי הרמב"ם ז"ל יש לדקדק עוד שהשמיט הא דאיפשיט לעיל דהולכה שלא ברגל אפשר לתקונא. ועוד דהא דנותן לחבירו וחבירו לחבירו דפסח כתב סתמא ולא כתב דניידי פורתא וכמו שדקדק הלח"מ ז"ל בפ"א מהל' ק"פ. והיה נראה דהרמב"ם ז"ל מפרש להך שמעתא דאיתמר הולכה של"ב פלוגתא דר"ש ורבנן בהולכה של"ב ובעי למימר בהולכה רבתי כ"ע לא פליגי כי פליגי בהולכה זוטרתי היינו דבהולכה רבתי לכ"ע הוי הולכה אפילו של"ב כגון מחבירו לחבירו. וכי פליגי בהולכה זוטרתי היינו שוחט בצד המזבח דלרבנן גם זו הולכה היא. אע"ג דדרך זריקה הוא אפ"ה איכא הולכה ג"כ מה שמקרב הכלי למזבח. וא"כ א"א לבטל מצות הולכה אפילו בשוחט בצד המזבח. ור"ש ס"ל דהולכה זוטרתי היינו שוחט בצד המזבח לאו הולכה היא כלל ובכלל זריקה הוא ובכה"ג אין כאן מחשבת הולכה. ומסיק הש"ס למסקנא דכי פליגי בהולכה רבתי פליגי בין ברגל בין שלא ברגל. ובאפשר לבטלה פליגי לרבנן א"א לבטלה ולר"ש לבטלה. אבל הולכה זוטרתי בשוחט בצד המזבח לכ"ע לא פסלא דהולכה כזו שמקרב למזבח דרך זריקה לכ"ע לאו הולכה היא אלא בכלל זריקה. ועי' לעיל גבי סילוק בזיכין דאמר את"ל הולכה של"ב לאו הולכה היא. אע"ג דהכא מסקינן דלכ"ע לא הוי הולכה מ"מ שפיר אמר את"ל דהכא ס"ד למימר דהוי הולכה. אלא דלר"ש פשיטא דלאו הולכה היא ואכתי מאי קאמר את"ל וצ"ע. וא"כ לרבנן דס"ל דא"א לבטלה כי עביד כי האי שמקרב ממקום הקבלה לזרוק נפסל הזבח דהא לא עביד הולכה כלל אלא קבלה וזריקה לחוד וצריך להוליך ברגל מעט שיהיה שם הולכה ע"ז. ולר"ש סגי בלא הולכה כלל. ולפ"ז לא הוי הולכה של"ב דלאו הולכה היא אלא בכה"ג דעומד במקום הקבלה וזורק. אבל

מחבירו לחבירו שפיר הוי הולכה והזבח כשר דהא עביד הולכה הניכרת וכן אם הלך אפילו פסיעה אחת ג"כ סגי כיון דיש קצת הולכה וא"כ ליכא נפ"מ בהא דאפשר לתקוני ופשיטא כל שהולך ברגל מעט דהוי הולכה כשרה ולא מיפסיל אלא היכא דלא עביד כלל וממקום קבלה הוליך בידו לזרוק על המזבח כן היה נראה לדעתו ועי' משנל"מ ז"ל בפ"א הנ"ל שהאריך בזה ג"כ בפי' דשמעתין ועפ"ז ניחא נמי הא דלענין לקוט לבונה בזר אמרינן במנחות דר' ינאי דפוסל בזר ס"ל הולכה של"ב שמה הולכה. והרמב"ם ז"ל כ' כן דפסול בזר אע"ג דפסק דהולכה של"ב לא הוי הולכה. ועמד על זה המשל"מ ז"ל בפי"א מה' פסה"מ ע"ש שכתב דלא הוי גרס הא דהולכה של"ב שמה הולכה כמו בטבילת אצבע דלא גרסינן לה לעיל ע"ש. אלא כיון דלא סגי בלא"ה ע"כ הוי עבודה וזה דוחק לעשות נוסחא חדשה. אבל לפי הנ"ל ניחא קצת דהא דהולכה של"ב לא הוי הולכה למסקנא היינו דווקא היכא דהושיט ידו אחר קבלה לזרוק דזה בכלל זריקה היא ולא הוי הולכה. אבל הולכה דליקוט לבונה שפיר הוי הולכה אפילו של"ב וטבילת אצבע כבר כתבתי לעיל דנ"ל מלשון הרמב"ם דהוי כשעת הזיה. ואפילו אי מטעם הולכה היא היינו משום דכתיב וטבל כו' שוייה רחמנא לעבודה. ומש"ה בחטאת חיצונות אע"ג דצריך ליקח באצבעו לא הוי עבודה לעצמה כיון דלא כתיב קרא גביה:

ובפרק י"ג מה' הנ"ל כתב ג"כ דהולכה של"ב לא הוי הולכה אפי' במקום שצריך להלוך. כגון עומד במקום קיבול ופשט ידו לזרוק ואם חישב בשעת הושטת יד לא הוי מחשבה והילוך ברגל אפילו במקום שאין צריך להלוך כגון לחוץ מהני ביה מחשבה. ולפי שיטתו דהולכה כזו פוסלת הזבח א"כ פשיטא דלא פסלא בה מחשבה. וי"ל דנפ"מ מהא דלא פסלא בה מחשבה דיכול להחזיר את ידו ולהוליך ברגל ואי הוה פסלא מחשבה תו לא היה מועיל חזרה. ועוד יש לדקדק בדבריו ז"ל דלפי מה שנא' בשיטתו דלרבנן הוי הולכה עבודה שא"א לבטלה א"כ מ"ט דמהני מחשבה בהולכה לחוץ הא זה וודאי אפשר לבטלה. אלא ש"מ דלרבנן אפי' אפשר לבטלה פוסלת במחשבה. ובת"כ פ' צו גרסינן בד' ר"מ שפוסל בהילוך שא"א לעבודה בלא הילוך ע"ש פרשה ח'. וזה קצת סיוע לדברי הרמב"ם ז"ל ועדיין אין הלכה זו ברורה אצלי עד עמוד הכהן כו':

שם גמרא אלא חטאת העוף דפסלא בה מחשבה היכי משכחת לה. פירש"י ז"ל היכי משכחת לה דפסלה מחשבה בהזייתה כדתנן לקמן דמחשבה פוסלת במליקתה ובמיצוי דמה אי חישב מקמי דליפוק דם היינו בשעת התזה הא לא כלום היא דהוי הולכה זוטרתי ואי בתר דנפק איתעביד מצותו וכן פירשו התוס' ז"ל בהג"ה בד"ה אלא כו' ואי הולכה זוטרתי שמה הולכה משכחת לה דפסיל מחשבה בשעת התזה. וקשה לפי' זה דאפילו אי

הולכה זוטרתי לאו כלום היא היינו אם חישב על הולכה זו שלא לשמה. אבל אם חישב בשעת קריבת הכלי להזייה על זריקה שלא לשמה וודאי דמהני מחשבה כמו בכל זריקות ובחטאת העוף נמי בשעת התזה מחשב הוא שיהיה הזייה שלא לשמה. ורש"י ז"ל בעצמו כתב כן למסקנא דהולכה זוטרתי לכ"ע לא פסלא דלאו הולכה היא אלא כולה צורך זריקה. והא לא הוי בדעתיה למיחשב אזריקה כו'. משמע דאם היה מחשב על זריקה בשעת הולכה זו הוי מחשבה א"כ למה לן לאוקמי פסול דחטאת העוף מדפריש עד דמטא למזבח אפי' קודם לכן מחשב הוא על הזייה כמו על כל זריקות: והתוס' ז"ל בד"ה אלא כתבו דבכל זריקות נמי ע"כ לא חיילא מחשבה אלא מדפריש עד דמטא למזבח אלא דהכא בהזייה דחטאת העוף ס"ד דלא צריך מזבח ומכי פריש איתעביד מצותו. וגם זה קשה מ"ש דס"ד הכי בחטאת העוף דלא צריך מזבח. ועוד דמשמע מדבריהם דלבתר דמוקי מדפריש עד דמטא למזבח ס"ל דבחטאת העוף ג"כ בעינן דמטא למזבח וזה לא מוכח מהא דר"ז. וכמו שפירש"י ז"ל דר' זירא פשיט ליה בחטאות הפנימיות ג"כ אע"ג דלא צריך מזבח אבל הא גופא מה שפירש"י ז"ל לבעיא דר' ירמיה בחטאות הפנימיות דווקא צ"ע דנראה דמיבעי ליה בכל זריקות ג"כ. וכמשמעות לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' פסה"מ ובהזאה דבין הבדים ודפרוכת לכאורה ליכא למיבעי דמכי פריש איתעביד מצותו כיון דאין צריך נגיעה אלא דקרא דוהזה ונתן בפנימיות כתיב. ומ"מ קשה אמאי לא יחול המחשבה מקמי דליפוק דם וכן בזריקה קודם שיזרוק בשעת הקרבתו לזריקה אע"ג דלא חשיבא הולכה ואדרבא איכא למימר איפכא דלמאן דס"ל דבכלל הולכה היא עד זריקה ממש. י"ל דלא מהני בשעת הקרבתו מחשבה לזריקה שלא לשמה דהוי מחשב מעבודה לעבודה מהולכה לזריקה. אבל מאן דס"ל דלאו הולכה היא וצורך זריקה היא אמאי לא תחול מחשבה לזריקה בשעת התזה או בשעת הקרבתו למזבח לזרוק. ואפשר לפרש בזה הא דמוקי פלוגתייהו דרבנן ור"ש בהולכה זוטרתי ולא רציתי להאריך:

והתוס' ז"ל בד"ה חטאת העוף פי' דאי הולכה זו דא"א לבטלה הוי הולכה שפיר מחשב מכי נפיק עד דמטא למזבח דלא אפשר לבטל דבר זה. אבל אי לא חשיבא הולכה הוי כאלו איתעביד מצותו. ולפ"ז הא דקאמר אי מקמי דנפק דם לאו כלום הוא. הוא סברא בעלמא דקודם שנפק הדם לא חל מחשבה. אבל פי' זה צ"ע ג"כ דמאי ענין זה להולכה שלא ברגל. דהא דס"ד דאיתעביד מצותו היינו משום דכבר גמר הכהן עבודתו. תדע דאי בהולכה של"ב תליא מילתא ואי הוי הולכה לא איתעביד מצותו א"כ מאי בעי ר' ירמיה בנקטעה ידו של מזה הא ר' ירמיה משמע דס"ל דהוי הולכה במנחות (דף י"ג) בליקוט לבונה. וא"כ לא איתעביד מצותו וצ"ע:

שם הוליכו זר והחזירו כהן וחזר והוליכו פליגי בה כו' חד אמר כשר כו' דאפשר לתקונה. צריך לדקדק אי דווקא החזירו כהן ס"ל דכשר. אבל אם החזירו זר והוליכו כהן מודה דפסול. או לאו דווקא קאמר דאפילו החזירו הזר וחזר והוליכו כהן ג"כ אפשר לתקונא. ולכאורה מסתבר דאפי' בכה"ג כשר דמאי נפ"מ בחזרה אי ע"י זר הוא או ע"י כהן. ובהולכה של"ב דקי"ל אפשר לתקונה להחזירו ולהוליך ברגל אטו צריך דווקא שיהיה החזרה ג"כ ברגל כיון דעיקר התיקון הוא לבטל מעשה הזר בהולכתו יבטל ע"י מי שהוא. אלא די"ל כיון דהחזרה הוא עיקר התיקון גם החזרה בכלל עבודה היא ואם נעשית ע"י זר תו לא מהני הולכת הכהן ל

וכן באידך בבא הוליכו כהן והחזירו וחזר והוליך זר דרב שימי בר אשי מכשיר לד' הפוסל אם הולכה הראשונה היתה ע"י זר אע"ג דהחזירו והוליכו כהן. ה"נ אם הולכה ראשונה היתה ע"י כהן אזלינן בתרה והיה לו להכשיר אפי' אם החזירו זר וחזר והוליכו. ובגמרא משמע דלא הכשיר אלא אם הולכה השניה לחוד היה ע"י הזר. אבל החזרה ג"כ צריך שתהיה ע"י כהן. וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"א מה' פסה"מ שהעתיק בבבא קמייתא ההליכה ראשונה והחזרה ע"י זר והליכה שנייה ע"י כהן. ובבבא שנייה העתיק כדאיתא בשמעתין הוליכו כהן והחזירו. נראה לי מדבריו ז"ל דגרס הכי בגמרא בקמייתא הוליכו זר והחזירו והוליכו כהן ומאן דמכשיר מכשיר גם בהא וליכא נפקא מינה בחזרה ע"י מי שתהיה:

שם גמרא רבא אמר אף לדברי כו' דהא צריך לאמטויי משמע דאליבא דכ"ע אמר רבא הכא דהולכה כזו פסולה בזר דהא צריך לאמטויי. ולקמן מוקי רבא מחלוקת ת"ק ור"א בהולכה זו ור"א ס"ל דאין מחשבה פוסלת בה. וי"ל דלענין זר ס"ל לרבא דכ"ע מודו דפסולה אבל במחשבה ס"ל לר"א דאינו פוסלת כמו הולכה לר"ש דמחשבה אינה פוסלת ובזר פסולה. ואביי מוקי הילוך שאינו צריך להלוך דר"א היינו קיבלו בפנים והוציאו לחוץ ופירש"י ז"ל דתו ליכא פלוגתא בזה עם ת"ק ואר"ש אבוה קאי ופליג. משמע דהוי גריס ר"א בר"ש במתניתין. והיינו משום דלא מסתבר לרש"י ז"ל דלת"ק יפסל גם בהוצאה לחוץ. והרמב"ם ס"ל דלת"ק פוסל גם במחשב בשעת הוצאה לחוץ. ולפ"ז קשה דלעיל לרבא בצריך לאמטויי משמע דזר חמור ממחשבה ואע"ג דנפסל בזר לכ"ע אבל לענין מחשבה ס"ל לר"א דאינו פוסל. וכן בהולכה אליבא דר"ש בזר פסולה ובמחשבה אינו נפסל. ואילו הכא בהוצאה לחוץ אליבא דת"ק הוי איפכא דמחשבה נפסל ובזר אינו נפסל. כדמשמע לעיל דלא נפסל אלא אם הליכה ראשונה היה ע"י זר או הליכה שנייה. אבל אם לא עשה הזר אלא החזרה לחוד לא נפסל. ואי נימא דבהוצאה לחוץ נמי נפסל

בזר מן הדין היה לפסול החזרה ג"כ ע"י זר דלא גרע מהוצאה לחוץ דוודאי הילוך שלא לצורך הוא. אלא דלרב שימי בר אשי דאמר לד' הפוסל מכשיר וזר לא פסיל בהולכה שנייה. ע"כ צ"ל דזרות קיל ממחשבה דמחשבה ס"ל לת"ק דנפסל אם חזר והכניסו. ועוד קשה לי היכי מהני מחשבה בהוצאה לחוץ וכמבואר בתוספתא שלקח להוליך להניחו במקום אחר הא הוי חצי מתיר וגרע ממנו דזה אין בו צורך עבודה כלל. ונהי דלענין זרות משמע דנפסל בפסיעה אחת ג"כ וכדאמרינן לעיל דלא שרו בזר אלא מעשה אצטבא בעלמא. אבל ליפסל במחשבה נראה דאם חישב על מקצת הולכה לא עדיף ממחשב על סימן אחד בשחיטה ובהדיא אמרינן לקמן (דף ל') דשייכא פלוגתא דחצי מתיר בפסיעות של הולכה ג"כ. אבל דבר זה פלוגתא דר"י ור"ל היא במנחות (דף ט"ז ע"ב) ר"י סבר דהוי פיגול בהולכת הקומץ אע"ג דאיכא נמי הולכה בלבונה. וה"ה דפסיעה אחת ג"כ מהני מחשבה ועי' רש"י ז"ל שכ' שם דהולכה לאו מתיר הוא משום דלא מעכבא דאפשר להושיט זה לזה. וכבר עמד ע"ז המשל"מ ז"ל דהא ר"י ס"ל דהולכה שלא ברגל לאו הולכה היא ע"ש. ואפילו למ"ד דהוי הולכה א"כ הא גופא הוי מתיר. ועדיפא מינה הוי ליה לרש"י ז"ל למימר דאפשר לשחוט בצד המזבח ולבטלה לגמרי. אבל לא הוצרך לכ"ז דבלא"ה הולכה לא מיקרי מתיר. וכן קבלה כדאיתא שם במנחות (דף י"ד ע"ב) קבלה והולכה לאו מתירין הם ופירש"י ז"ל שם דאינן אלא צורך זריקה. והא לא תיקשי למה ליה לר"ל לעיל דפליג אטבילת אצבע משום דכלום למדנו אלא משלמים כו' הא בלא"ה לא הוי אלא חצי מתיר. דהא ר"ל ס"ל דגם בהולכה שייך חצי מתיר די"ל דטבילת אצבע עבודה לעצמה היא ולא מיגררא בתר הולכה כולה והיינו משום דכ' וטבל אבל טבילת אצבע דחטאת החיצונות אינה מפגלת. ואי קשיא איפכא למ"ד הולכה של"ב הוי הולכה ולא שייך חצי מתיר בהולכה. אמאי לא מיפגיל נמי בטבילת אצבע דהוי מקצת הולכה וכמו פסיעה אחת דלפי מה שכ' לעיל בהולכה זוטרתי כי האי לכ"ע לאו הולכה היא ובכלל זריקה היא והדברים עתיקים. ועדיין לא נתבררו אצלי ככל הצורך עד עמוד הכהן כו':

דף טו:

גמרא לא נחלקו אלא כשהכניסו וחזר והוציאו. עי' משנל"מ ז"ל בפי"ג מהל' פסה"מ שכתב דט"ס הוא וצ"ל ל"נ אלא כשהוציאו וחזר כו'. ולא הבנתי דעיקר המחלוקת הוא משום דכבר הכניסו תחילה בזה ס"ל לר"א דלאו כהילוך הצריך לעבודה הוא אע"ג דחזר והוציאו ומאי קשיא ליה נוסחא דילן:

שם גמרא הא חזר והכניסו כו' לכאורה ליכא למישמע מינה דמרישא איכא למידק איפכא דווקא קיבלו בחוץ והכניסו לפנים הוי הילוך הצורך. אבל הכניסו וחזר והוציאו הכנסה שניה לאו הילוך הצריך הוא. וצ"ל דדיוקא דסיפא עדיפא ליה דאל"כ הוי ליה לאשמעינן רבותא טפי אפילו הכניסו לפנים הוי הילוך שאינו צריך וליפלוג וליתני בדידיה. אלא ש"מ דווקא הילוך לחוץ הוא דלא הוי הילוך אבל חזר והכניסו לכ"ע הוי הילוך:

הדרן עלך פירקא קמא

פרק ב - כל הזבחים

כל הזבחים שקבלו כו'. שם תוס' בד"ה זר כו' הא דלא תנא כו' שתויי יין ופרועי ראש כו'. עי' צ"ק וע"כ צ"ל דהתוס' ז"ל אזלי בהך נוסחא דרב אשי דמחלק בין שתויי יין לפ"ר לחילול עבודה איתותב עיין בתענית ובסנהדרין דבמנחות (דף ו') כפלו דבריהם ז"ל וגם שם כתבו פ"ר. ואע"ג דבפ"ר לא כתב חילול בהדיא מ"מ כיון דבשתויי יין כתיב חילול בהדיא להכי לא חשיב נמי פ"ר דיליף מיניה. ועוד שייר חלל דמחיל עבודה ויתבאר בגמרא בס"ד. ועי' תוס' לקמן בד"ה אתיא בק"ו ותראה דאין צריך להגיה בד' התוס' ז"ל: **ודרך** אגב ראיתי במשנל"מ ז"ל פ"א מהל' פסה"מ שכתב שם אע"ג דע"י הולכת זר הדם נפסל הזבח. אבל ע"י הולכת זר איברים לא נפסל הזבח. ולא הבנתי דבריו דפסול זבח לא שייך בהולכת איברים דהוא עצמו שלא הוקטרו כלל הזבח כשר ולעניין הקטרת האימורים עצמן ליכא נפ"מ דכל הפסולין אם עלו לא ירדו. ומאי קמ"ל בהאי חילוקא בין הולכת דם להולכת איברים:

שם תוספות בד"ה טבול יום כו' ומיהו סוגיא דגמרא דלא כוותיה כו'. משמע מדבריהם דפשיטא להו לר"ע דבלתי מהול מחיל עבודה מדמרבי ליה כטמא ואין זה פשוט כ"כ וכדאמר רבא ביבמות דלר"ע ג"כ לא לכל מילי דמי לטמא. ואטו חייב ג"כ כמו טמא. ובסנהדרין (דף פ"ג) תנא סתמא בברייתא דבלתי מהול אינו אלא באזהרה ולא אשכחן מאן דפליג ויתבאר לקמן בס"ד:

שם תוס' בד"ה אלא למעוטי כו'. האריכו בזה ומסקנתם דבקרא דוינזרו נא' שימוש בטומאה ואכילה בטומאה ומיעוטא דבני ישראל דרשינן כל חד במילתיה לענין אכילה דרשינן למעוטי קדשי עו"ג. ולענין שימוש דרשינן לזר בני ישראל ולא יחללו. והקשו לפ"ז אמאי לא יליף מהכא אזהרה לאכילה בטומאה. ותי' דהוי לאו שבכללות דאתי נמי לטמא ששימש וקשה קצת דא"כ מלקות בטמא ששימש ליכא דליכא עליו לאו בפ"ע

אלא מקרא דוינזרו. וכמש"כ הרמב"ם בה' ביאת מקדש והוי לאו שבכללות. ונראה קצת מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' ביאת מקדש הלכה א' שכ' שם וכל לאו שחייבים עליו מיתה בידי שמים לוקין עליו עכ"ל. ולמה הוצרך לזה כיון דכתיב לאו בהדיא אלא משמע דאתי לתרוצי הך מילתא אע"ג דלא יחללו הוי לאו שבכללות מ"מ כיון שהיה בזמן הבית חייב ג"כ לוקה גם על לאו כזה. וא"כ הדק"ל באכילת קדשים בטומאה ג"כ נילף מאזהרה זו דהא איכא כרת גביה. אבל באמת נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דלא ס"ל דקרא דוינזרו בזר מיירי מדלא כתבו בפ"ט מה' הנ"ל גבי זר שעבד. והא דעבודתו פסולה הוא מק"ו מבע"מ כתנא דבי ר"י וסמך על מש"כ להאי ק"ו מבע"מ גבי אונן וכש"כ דאיכא למילף זר בהאי ק"ו וכמו שיבואר בגמרא. וא"כ אכתי צריך ביאור זש"כ וכל לאו שחייב עליו מיתה בזמן הבית כו' וצ"ל דנהי דעיקר קרא דולא יחללו את שם כו' קאי אשימוש בטומאה מ"מ גם אכילה בטומאה שנ' במקרא שלאחריו ג"כ בכלל ולא יחללו הוא. ולהכי כתב אע"ג דאין הלאו מפורש כ"כ מ"מ כיון שחייבים עליו מיתה בזמן הבית לוקה עליו. וא"כ י"ל דהא דממעטינן לקמן קדשי עו"ג הוא מבני ישראל דכתיב בפסוק שני גבי אכילה והא דמייתי ברישׁ תמורה קרא דוינזרו מייתי רישא דקאי נמי על סיפא היינו קרא דאכילה אבל מ"מ עיקרו דרישא לשימוש בטומאה אבל בת"כ לא משמע הכי כמו שכ' התוס' ז"ל ושם לא יליף מינה כלל אזהרה לטמא ששימש:

שם בא"ד הקשו עוד אמאי לא יליף טמא ששימש מאכילה בטומאה דכ' נמי בהאי קרא. ועוד דלתנא דבי לוי גם נותר בכלל ולא יחללו והוי חילול דרבים ונילף טמא ששימש מינה דבכרת. ותי' דעדיף למילף מחילול דכתוב גבי חיוב ע"ש. ומיתרצא בזה גם קושייתם דנקיש שימוש לאכילה משום די"ל דגז"ש עדיף מהקישא. וכמו שתי' כעין זה בסנהדרין (דף פ"ג ע"א) בד"ה חילול דרבים כו' ועיין שם מהרש"ל ומהרש"א ז"ל:

וכתבו עוד דמהאי ולא יחללו דוינזרו ליכא למילף כלל חדא מחבריה כיון דבכללו איכא כל הני שימוש טומאה וזרות ואכילה בטומאה ונותר. וזר במיתה. וטומאה ונותר בכרת א"כ לא ידעינן טמא ששימש למאן נקיש ולתנא דבי ר"י לא א"ש. ולפי מש"כ לעיל דשיטת תלמודין ס"ל דעיקר קרא אתי לשימוש בטומאה ואכילה בטומאה עיקרו מקרא שאחריו. וכן זר לא שמעינן אלא מיתורא דבני ישראל בלא"ה א"ש דלא ילפינן מינייהו וא"ש בזה הא דיליף בע"מ ששימש מטמא ששימש וטמא ששימש גופא ילפינן מתרומה ואמאי לא יליף מזר דכ' ביה מיתה בגופיה ולפי הנ"ל ניחא ועל תי' שכ' דלא ידעינן למאן נקיש ג"כ קשה למה לן למילף טמא ששימש מתרומה נקיש לזרות דהוי פסול הגוף מפסול הגוף:

שם בא"ד ועוד קשה אדנפקא בע"מ חילול חילול מטמא ששימש נילף מאכילת קודש דבכרת וחילול דרבים עכ"ל. קושיא זו אינה מובנת כלל דהא פריך הש"ס התם בסנהדרין נילף מנותר דבכרת ומשני דפסול הגוף מפסול הגוף עדיף גם מה שכ' דהוי חילול דרבים הא בבע"מ כתיב חילול יחיד ועי' תוס' שם. ועי' צ"ק שכ' לתרץ בשם התוס' ז"ל וגמרא ערוכה היא:

שם בא"ד וקשה לרבינו כו'. הך קושיא ג"כ אזלי לשיטתם כאן דמבני ישראל דכתיב גבי וינזרו דרשינן הכל זר ואכילה בטומאה ולא יחללו קאי אכולהו ונותר נמי בכלל ולא יחללו. וא"כ כי היכי דדרשינן מיעוטא דבני ישראל למעוטי קדשי עו"ג מכרת דאכילה בטומאה ה"נ דאימעיט נותר. וד' ס' מים קדושים אינו מובן. ולפי מה שכ' התוס' ז"ל בסנהדרין שם דעיקר קרא לאו לנותר אתי א"ש:

שם בא"ד ותימא לי כו'. לשיטתם כאן אין כאן תמיה כ"כ דה"ה אי הוי כתיב הך חילול בלשון יחיד שפיר הוי ילפינן טמא ששימש מזר דהוי פסול הגוף מפסול הגוף והא דילפינן התם מתרומה היינו לתנא דבי ר"י דלא כתיב זרות בקרא דלא יחללו. ובלא"ה ג"כ כל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא אמרינן דאתי לגלויי אאחרינא וק"ל. ובהכי מיתרצא מאי דאיכא למידק לרבנן דס"ל בסנהדרין שם דבע"מ אינו במיתה אלא באזהרה א"כ נילף טמא ששימש מיניה בגז"ש חילול חילול דג"כ אינו אלא באזהרה. ואע"ג דהוי חילול דרבים מחילול דיחיד מ"מ פסול הגוף דעבודה מפסול הגוף דעבודה עדיף כמש"כ התוס' ז"ל שם. אבל לפי הנ"ל ניחא דרבנן ס"ל דזרות נמי כתיבי בקרא דולא יחללו. א"כ ילפינן טמא מזר דהוי חילול דרבים בתרווייהו ושניהם פסול הגוף דעבודה:

שם תוס' בד"ה אתיא בק"ו מבע"מ מיושב שאוכל כו' כתבו לפרש הא דלא יליף אלא מבע"מ וטמא ואונן ולא מאינך פסולי דמתניתין לזה כתבו דכל אינך פסולי כמו מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים. וכן שתויי יין ופ"ר כולן לא מחלי עבודה אלא משום דהוי להו כזרים ושתויי יין יליף ממחו"ב ומחו"ב הוי כזר ע"ש. ודבריהם בשתויי יין צ"ע דגביה כתיב חילול בהדיא כדאיתא לקמן וכי איצטריך למילף ממחו"ב היינו לעבודה שאין חייבים עליה מיתה כדאמרינן לקמן. וצ"ל דכוונתם גם כן הכי דמשתויי יין ליכא למילף כל העבודות ופ"ר אפילו למ"ד דמיחל עבודה היינו משום דאיתקש לשתויי יין. ונראה מדבריהם דפרוע ראש מחלי עבודה אפילו שאין חייבין עליה מיתה. ולכאורה הוי דבר הלמד בגז"ש דשתויי יין גופיה נלמד בגז"ש ממחו"ב. והיכי נילף פ"ר בהיקש משתויי יין הא בעיא דלא איפשיטא לקמן אי דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש ופלוגתא דאמוראי היא לקמן. וי"ל כיון דילפינן בהקישא עבודות שחייבין עליה מיתה

ילפינן נמי כל עבודות בהאי הקישא. ומ"מ דבריהם ז"ל בזה צ"ע דהא הך הקישא דפ"ר לשתויי יין אינה אלא אסמכתא בעלמא וגמרא גמירי דפ"ר במיתה ומיחל עבודה כדאיתא בתענית ובסנהדרין וע"כ גמירי דמיחל כל עבודות ואכתי הוי מצי למילף מינה בק"ו לזר. וי"ל דמהלכה לא גמרינן ומשתויי יין ג"כ בלא"ה ליכא למילף בק"ו דאיכא למיפרך מה לשתויי יין שכן פסול להוראה ג"כ ומיושב לא יליף שכן פסול לעדות ואין זה מספיק דאמאי לא יליף מיושב וחד מהנך כמו מבע"מ וחד מהנך. ויותר נראה דתנא דבי ר"י ס"ל דחילול עבודה דיושב ג"כ לא שמעינן אלא משום דלעמידה בחרתיו ולא לישיבה והוי ליה כזר וכדמשמע לקמן דרבא ס"ל הכי ולא משום דכ' עיכובא גביה דשנה עליו הכתוב. ובאמת צ"ע דהא אשכחן בזר שנה עליו הכתוב דכמה פעמים נאמר בתורה והקריבו כו' הכהנים וזרקו הכהנים וצ"ע בת"כ בזה:

שם בא"ד וצ"ע אמאי לא יליף בק"ו מיושב דאינו במיתה וגם זר אינו במיתה בקבלה ומחללי כש"כ פ"ר דבמיתה דמחללי עכ"ל. נראה מדבריהם דתרתי קשיא להו חדא אמאי לא יליף פ"ר בק"ו מזר דאינו במיתה אלא בד' עבודות ואפ"ה מחיל עבודה כש"כ פ"ר דחייב מיתה בכל עבודות דמחללי וזה צ"ע דמנלן הא דפ"ר חייב מיתה בכל עבודות. ובשתויי יין משמע לקמן דאינו חייב מיתה אלא בד' עבודות וה"ה פ"ר דאיתקש לשתויי יין ואע"ג דלא חשיב להו לקמן במתניתין בפ' בתרא דתנן אין חייבין עליהם לא משום זרות כו' אין מזה ראיה דהני חיובים בכל עבודות דה"נ לא חשיב להו הכא לענין חילול עבודה ותני ושייר כמש"כ התוס' ז"ל במנחות (דף ו') ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ט מה' ביאת מקדש ובמשנל"מ ז"ל:

ומה שהקשו נילף בק"ו מיושב ג"כ אין כאן קושיא כ"כ דהכי גמירי הילכתא דחייבין ולא מחלי עבודה וכמו שכתבו התוס' ז"ל בסנהדרין (דף כ"ב ע"ב) ע"ש. וגם כתבו. דבריהם כאן שלא במקומן דהכא קיימין דלא ילפינן מיושב כמש"כ ז"ל. ולקמן בד' רב משרשיא היה להם להקשות כן. ולפי מה שכ' לקמן דתנא דבי ר"י ס"ל בע"מ ששימש באזהרה הוי מצי לאקשויי נילף פ"ר בק"ו מבע"מ דאינו במיתה דבהאי ק"ו קיימינן השתא אבל לענ"ד אין כאן קושיא כמש"כ:

דף טז.

מה לבע"מ שכן עשה בו קרב כמקריב אע"ג דאיתניהו מומין שיש באדם וליתניהו גבי בהמה כדאיתא בפ' מומין אלו היינו משום דמום זה לא שייך בבהמה. אבל עיקר פסול מום ישנו גם בבהמה הקרב. ולשיטת הרמב"ם ז"ל שם דלא מחיל עבודה אלא מום דשייך באדם ובהמה וכמו שביארתי שם בחידושי א"ש בפשיטות:

שם תוס' בד"ה אף אני אביא זר שמוזהר כו'. ומהאי טעמא צריך לקמן בבלתי מהול הילכתא דכל דלא אשכחן אזהרה גביה לא מצינן למילף בק"ו דאיכא למימר טמא בק"צ וכה"ג אונן יוכיח. וק"ק א"כ מאי קאמר לקמן מנלן דמחלי עבודה כיון דשמעינן אזהרה מכל ערל לב וערל כו' ממילא שמעינן בק"ו מבע"מ דמחיל עבודה וכל שהוא מוזהר אע"ג דליכא לאו גמור מ"מ תו ליכא למימר טמא וכה"ג יוכיח ועוד דהרמב"ם ז"ל כתב דבבלתי מהול איכא לאו גמור ולוקה ויתבאר בזה לקמן. וי"ל דאזהרה דכל ערל לב כו' אסמכתא בעלמא הוא וגמרא גמירי לה. להכי פריך הש"ס לקמן מנלן דגמירי נמי לאחולי עבודה אימא לא גמירי אלא לאזהרה אבל לא לאחולי עבודה ולא שייך בזה למילף בק"ו:

והתוס' ז"ל בתענית (דף י"ז) הקשו אמאי לא יליף בלתי מהול בק"ו מבע"מ. ותי' דאיכא למימר חלל יוכיח דאינו אוכל ולא מחיל עבודה. וכבר כתבתי שם בחידושי דכל דבריהם ז"ל צ"ע ע"ש. אך מש"כ דחלל יוכיח לכאורה יקשה כן על סוגין אמאי לא פריך הכי. אבל באמת ליכא למימר חלל יוכיח דחלל נמי מחלל עבודה ומברך ה' חילו לא ילפינן אלא אם נודע אח"כ שהיה בן גרושה כדאיתא בקדושין ובפ"ח דתרומות. אלא דמד' הרמב"ם ז"ל נראה דחלל אינו מחלל עבודה אפילו אחר שנודע שהוא חלל כמבואר בדבריו בפ"ז מה' ביאת מקדש וכמש"כ בזה במ"א הדק"ל אמאי לא קאמר חלל יוכיח. והיה נראה דע"כ תנא דבי ר"י ס"ל כר"א בתרומות דלא דרשינן קרא דברך ה' חילו דאי דריש להאי קרא א"כ בלא"ה שמעינן מינה דזר בעלמא מחלל עבודה דהא פסול חלל אינו אלא משום דחילל כהונתו ולא גרע מזר. ואם זר עצמו ירצה עבודתו למה לי קרא בחלל דחילו רצויה אלא שמעינן מינה דזר מחלל עבודה ואיצטריך קרא לחלל כיון דמ"מ זרע כהונה הוא אינו מחלל ולמה ליה לר"ע למילף בק"ו אלא משום דס"ל כר"א דלא דריש להאי קרא ושפיר איצטריך למילף לזר בק"ו דמחלל עבודה:

אבל דברי הרמב"ם ז"ל אכתי אין מיושבים בזה דהוא ז"ל פסק כר"י דחלל אינו מחלל עבודה וכ' נמי באונן דילפינן ליה בק"ו מבע"מ שאוכל וכדתנא דבי ר"י לקמן והאיכא למיפרך חלל יוכיח דאינו אוכל ואינו מחלל עבודה. וי"ל דלא אשכחן בחלל אזהרה מפורשת שלא יעבוד ג"כ ומש"ה לא עבדינן מיניה יוכיח על דבר שמוזהרין בפירוש. תדע דלא חשיב הרמב"ם ז"ל לחלל בחשבון הפסולין לעבודה בסוף הלכות ביאת מקדש ע"ש ובמשל"מ ז"ל בפ"ו שם. אבל כבר כתבתי במ"א דדברי הרמב"ם ז"ל צ"ע ולא משמע הכי לא במתניתין דתרומות ולא בשמעתא דקדושין ודו"ק:

שם תוס' בד"ה מה ליושב כו'. הקשה הר"ר אפרים כהן כו' ולאו קושיא היא כיון דגזלן אינו מוזהר לא אתי מינייהו כדפרישית עכ"ל. לכאורה אין זה מספיק דהתם בק"ו דאין

אוכל כ' שפיר דאי לא שמעינן אזהרה מעלמא ליכא למילף בק"ו שיהיה מוזהר ויחלל עבודה דאשכחן טמא בק"צ וכה"ג אונן דאין אוכלין ומותרין לעבוד לכתחילה אבל הכא דיליף מק"ו מבע"מ דכשר לעדות מחלל עבודה כש"כ גזלן דפסול לעדות שיחלל עבודה א"כ הא גופא נילף שיהיה מוזהר לעבוד ויחלל עבודתו. אבל באמת בלא"ה אין כאן קושיא דפסול גזלן לעדות הוא משום דחשיד לשקר כדבעינן רשע דחמס ולא שייך כלל לעשות ק"ו מחמת חומר זה דפסול לעדות שיפסל נמי לעבודה. וא"ש בזה נמי הא דחשיב במתניתין דבכורות שוטה בהדי הני דלא מחלי עבודה ואמאי לא ילפינן בק"ו מבע"מ גמור דכשר לעדות ומחלל עבודה כש"כ שוטה דפסול לעדות ומוזהר הוא ג"כ כדאיתא שם דאינו שוה בזרעו של אהרן. אלא וודאי לאו חומר הוא זה מה ששוטה פסול לעדות משום דלאו בר דעת הוא וע"ש מה שכ' בזה להקשות על שוטה אמאי לא פסיל עבודה מטעם אחר ע"ש:

ותו איכא למידק למה לן ביושב שינה עליו הכתוב לעכב כיון דאיכא קרא דלעמוד לשרת שמוזהר לעבוד בעמידה הדר נילף בק"ו מבע"מ דכשר לעדות מחלל יושב שפסול לעדות אינו דין שמחלל. ולפי מה שכתבו התוס' ז"ל דבדיעבד יושב כשר לעדות בלא"ה ליכא למילף בק"ו מדפסיל לעדות דדיו לבא מן הדין כו'. וכמו דיושב כשר לעדות בדיעבד ה"נ לענין עבודה והר"ר אפרים בקושיתו ע"כ ס"ל דבדיעבד פסול עדות מיושב. וא"כ למה שינה הכתוב לעכב ביושב. ע"כ נראה דלא שייך למיעבד כלל ק"ו מחומרא זו דפסול לעדות לענין פסול עבודה דאטו בעבודה נחלק גם כן בין ת"ח לשאר אדם זה לא מסתבר ולמיפרך ק"ו הוא דקאמר פירכא זו דאשכחן שם יושב שפסול לעדות ודו"ק:

שם גמרא מה לטמא שכן מטמא. יש לדקדק אמאי לא קאמר בלתי מהול יוכיח ולא היה בו פירכא שכן לא הותר בבמה דהיה נראה דבלתי מהול כשר בבמה דלא יבא אל מקדשי כתיב. וי"ל דבלתי מהול הלכה היא ואין דנין מהלכה. ולד' התוס' ז"ל לעיל דלר"ע הוי בלתי מהול גם לדין זה כטמא מקרא דאיש איש ממילא דנוהג בבמה ג"כ כטמא ואיכא למיפרך שכן לא הותר בבמה. והא דפסיקא ליה להש"ס דטמא לא הותר בבמה כ' רש"י ז"ל דזה מדתנן בסוף מכילתין הזמן והנותר והטמא שוין בזה ובזה וטמא היינו שימוש בטומאה וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה סוף מכילתין וסיים שם וכן פי' בגמרא. ונכונים דברי הבה"ז ז"ל שכוון להא דשמעתין. אלא דפשטא דמתניתין משמע באכילה בטומאה כדתנן להני תלתא בהדדי בכל דוכתא פיגול נותר כו' ומנלן דמיירי נמי בשימוש בטומאה. וי"ל דתרווייהו במשמע בין טמא ששימש ובין אכילה בטומאה

כיון דילפינן לקמן לפיגול ונותר בבמה קטנה איכא למילף נמי טומאה בגז"ש דחילול חילול דכל עניני טומאה לא הותרו בבמה:

דף טז:

גמרא זר יוכיח כו'. הא דלא קאמר טמא יוכיח כמו לעיל בק"ו דזר מבע"מ ועוד דלמאי דקאמר זר יוכיח ע"כ פליגי האי תנא דבי ר"י אאידך דלעיל דיליף זר מאונן והכא יליף אונן מזר ולמה ליה למיעבד פלוגתא בינייהו לימא דיליף אונן מבע"מ וטמא וזר מבע"מ ואונן. וי"ל דע"כ ליכא למילף אונן מבע"מ וטמא דאיכא למיפרך מה להנך שכן לא הותרו בבמה תאמר באונן שהותר בבמה להכי איצטריך הכא למילף במה הצד מכולהו מזר ובע"מ וטמא. אבל מתרתי מינייהו ליכא למילף דמבע"מ וזר איכא למיפרך שכן לא הותרו מכללן ומבע"מ וטמא שכן לא הותרו בבמה. אלא דאכתי לא הוצרך לזה ולימא דלהאי תנא דבי ר"י באמת אונן אסור בבמה ויליף ליה במה הצד מבע"מ וטמא והא דאמרינן לעיל דתנא דבי ר"י ס"ל דאונן הותר בבמה היינו למאי דס"ל דאונן נפקא ליה מקרא דומן המקדש לא יצא כו' ומשמע דווקא במקדש כמש"כ רש"י ז"ל לעיל אבל להאי תנא דבי ר"י דלא נפק"ל אונן מקרא נילף מבע"מ וטמא ויאסר בבמה ג"כ וי"ל דאע"ג דעיקר אזהרה לא מצינן למילף מקרא דומן המקדש כו' דלא כתיב הא אחר כו' מ"מ זה שפיר ילפינן לבתר דשמעינן מק"ו דמחלל עבודה דלא מחלל אלא במקדש ולהכי נאמר בכה"ג ומן המקדש כו' ולא יחלל הא אחר חילל דווקא במקדש:

והרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' ביאת מקדש כ' דכל כהן מוזהר שלא לצאת בשעת עבודה אפילו אירע לו אנינות כמש"כ ומפתח אהל מועד לא תצאו ומה שחזר ונאמר בכה"ג ומן המקדש לא יצא כו' היינו נמי הך אזהרה שלא יניח עבודה ויצא אלא דבכהן הדיוט אסור לצאת באמצע העבודה אבל הוא לא יעבוד ואם עבד חילל אבל כה"ג לא יצא וגם מותר לעבוד. ועי' בדברי הראב"ד ז"ל שם. וקצת סיוע לדברי הרמב"ם ז"ל מהא דיליף בק"ו מרציחה שדוחה עבודה כש"כ שידחה שבת שהקשו התוס' ז"ל הא רציחה לא דחי אלא בשב ואל תעשה עיין בריש יבמות ובסנהדרין. ולד' הרמב"ם ז"ל הוי כעין קום ועשה דהא היציאה בשעת עבודה במלקות ומיתה היא ורציחה דוחה אותה ומוציאין אותו ואין כאן מקומו בזה. ומ"מ לפי דבריו מוכח מהאי קרא דהדיוט אונן חילל. ואפ"ה כתב שם מנין לאונן שמחלל עבודה דיליף בק"ו מבע"מ וגבי זר לא כתב כלל מהיכא ילפינן דמחלל עבודה וכבר כתבתי דנראה דסמיך אהאי ק"ו. וי"ל דלדבריו א"ש הא דאמרינן מי כתיב הא אחר כו' דאי לאו ק"ו ה"א דאתי קרא הכא לגלויי דלא נאסר לצאת אלא בשעת עבודה וכדילפינן מזה בת"כ פ' שמיני ועי' בקרבן אהרן ובפ' אמור ודו"ק:

שם תוס' בד"ה שם טומאה מיהא כו' וא"ת מה להנך כו' ונראה דלא שייך למיפרך האי פירכא דבאמת גם מיתה הוי ילפינן בהאי ק"ו אלא דאין עונשין מה"ד וכיון דלא כתיב ביה פטור מיתה בהדיא לא עבדינן מינה פירכא וק"ל:

שם תוס' בד"ה אתיא מיושב תימא מה ליושב שכן לא הותר מכללו. תמיה זו גדולה היא דהא משמע דרב משרשיא לא ניחא ליה בק"ו מבע"מ והנך משום הך פירכא שכן לא הותרו מכללן אצל כה"ג כו'. וכדדייקינן לעיל לרב משרשיא דס"ל דיושב כשר בבמה מדלא ניחא ליה בק"ו דבע"מ. וא"כ מאי אהני ליה ק"ו מיושב כיון דאיכא למיפרך הך פירכא גופא שכן לא הותר מכללו. וי"ל דרב משרשיא דס"ל דאונן לא הותר בבמה לא חשיב יושב לא הותר מכללו יותר מאונן דאונן הותר מכללו אצל כה"ג אבל לא הותר בבמה ויושב נהי דלא הותר בכה"ג אבל הותר בבמה. אבל מבע"מ וטמא ליכא למילף דהם לא הותרו כלל בקרבן יחיד לא במקדש ולא בבמה. ומזר לא יליף כיון דזר נמי מיושב אתי עדיף ליה למילף תרווייהו מיושב. אלא דא"כ מטמא אמאי לא יליף אונן דנהי דטמא לא הותר מכללו בקרבן יחיד הלא מצינו חומר באונן בקרבן ציבור דאונן לא הותר בציבור וטמא הותר בציבור. דרבא דאמר דבקרבן ציבור מרצה באנינות איתותב לקמן ואפילו לרבא משמע דאינו אלא מרצה אבל לא הותר לכתחילה ויתבאר לקמן בזה ועי' בחידושי סוטה מה שכתבתי בזה דאמאי לא פריך מה ליושב שכן פסול לנ"כ ע"ש:

שם תוס' בד"ה אבל בקרבן ציבור מרצה. והקשו מחטאת דאהרן דהוי קרבן ציבור ואמרינן דאם הקריבוה באנינות פסולה. ותי' כיון דלא ילפינן אלא מטומאה דינו דאינה מרצה אלא באימורים כו' ולא הבנתי דבריהם ז"ל דהא דלא הותר אכילה בטומאה היינו משום דאכילת קדשים לא מעכבא ולא הותר אלא עבודת דם ואימורים והכא יליף דקרבן ציבור הותר להקריב באנינות ג"כ וא"כ מאי קאמר שמא נפסלה מפני שהקרבתם אוננים הא הקרבה לא פסלא וכיון דהקרבה לא פסלא ממילא מותרין היו באכילה ג"כ למ"ד אנינות לילה דרבנן ולמ"ד אנינות לילה דאורייתא שאלה אחריתי היא שמא נשרפה מפני מניעת אוכלים. אלא צ"ל דרבא ס"ל דמפני טומאה נשרפה או מפני אנינות נשרפה ודרשא דאני הקרבתי לא שמעינן מינה אלא אזהרה כדפי' רש"י לתנא דבי ר"י ורבא לא יליף בק"ו אלא דמרצה בק"צ אבל לכתחילה מודה דאסור אפילו בקרבן ציבור. אלא דא"כ לא אתי שפיר ק"ו דרבא מטומאה כיון דאשכחן חומר באונן דמוזהר גם בק"צ תו ליכא ק"ו שלא יחלל בק"צ. תדע דאטו לתנא דבי ר"י דיליף חילול דאונן בק"ו מבע"מ וטמא א"כ נימא דהוי כטמא דאתי מיניה מה טמא אינו מחלל בציבור ה"נ אונן אלא וודאי כיון דאשכחן אזהרה גם בציבור ה"ה דמחלל ג"כ בציבור. אלא ע"כ רבא ס"ל

דמפני טומאה נשרפה וחילול דאונן נפק"ל מקרא דומן המקדש כו' הא אחר שלא יצא חילל ובא ללמד בק"ו דבציבור יותר לגמרי כמו טמא והכי נקט הש"ס להך דרשא באונן בסנהדרין סוף פ' הנחנקים:

שם תוס' בד"ה ומה טומאה תימא כו' תאמר באנינות שלא הותר. לכאורה להאי ק"ו דרבא דיליף אנינות מטומאה דהותרה בציבור כי היכי דאכילת פסח הותרה בטומאה ומשום דאכילתו עיקר מצותו ה"נ דהותר באנינות ברוב ציבור ומהיכא פשיטא דבאנינות לא הותר באכילה. וי"ל כיון דעיקר ק"ו הוא מהא דכה"ג הותר להקריב אונן אבל אינו אוכל ה"נ בקרבן ציבור לא הותר באכילה ועיין בבה"ז ובצ"ק:

דף יז.

תוס' בד"ה טבול יום מנלן. האריכו ז"ל בקושיות בזה ואבאר דבריהם ז"ל וסדרן בקצרה. הקשו למה לי קרא לט"י ואמאי לא ילפינן מובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא כמו במח"כ. ותי' דאיכא למדרש וטהר טהר יומא וכן הוא האמת כדאיתא בריש ברכות. והקשו מקרא דנגיעת כלים דכתיב במים יובא וטמא עד הערב וטהר מכלל שהוא טמא. ולזה תירצו דאי לאו דכתיב קרא בטבול יום דמחלל אע"ג דקלישא טומאתו לא הוי דרשינן להאי דיוקא וטהר מכלל כו' לא בט"י ולא במחו"כ וכיון דגלי רחמנא בט"י דרשינן נמי במחו"כ להאי דיוקא. והקשו תו אכתי ל"ל קרא הא טבול יום נקרא טמא בפירוש בהאי קרא וטמא עד הערב. ותי' דמהאי קרא דכלים לא מצינן למילף לעבודה ואכילת קדשים דלא שייכא בכלי ולהכי איצטריך קרא בעבודה לחוד ובאכילת קדשים לחוד ולא ילפי מהדדי. אבל מוטהרה דיולדת ילפינן תרווייהו אכילת קדשים וחילול עבודה דשייך נמי גבי אשה דכשירה לשחוט קדשים ואין זה מובן קצת דשחיטה לאו עבודה היא וכשירה בכל הפסולין ואכתי היכי שייך חילול עבודה באשה והבה"ז ז"ל כתב דשייך בה חילול כששחטה מחו"כ ונגעה בבשר. וגם זה אינו מובן דאם נגעה בבשר מה ענין זה לחילול עבודה בלא"ה נפסל משום שנטמא הבשר. וגם ד' הצ"ק ז"ל אינן נראין ע"ש:

והקשו עוד דגבי זב וזבה כו' כתיבי כמה פעמים ורחץ כו' וטמא עד הערב אלמא דט"י מקרי טמא בפירוש ואכתי ל"ל דר' סימאי וקרא סתמא כתיב ושמעינן עבודה ואכילת קדשים. ועוד דלענין ביאת מקדש למה לי קרא לטבול יום ומחו"כ כיון דהוי טמא לעבודה ולקדשים נילף ביאת מקדש מינייהו ועוד דאין צריך למילף אלא מגופא דקרא שמעינן דמיקרי טמא לכל מילי גם לביאת מקדש. וע"כ עיקר קושיתם אט"י למה לי קרא בביאת מקדש או דנילף מינייהו מעבודה ואכילת קדשים או מגופא דקרא דאיקרי

טמא לכל מילי. ותמהו עוד במחו"כ וודאי לא צריך קרא בביאת מקדש כיון דשמעינן טבול יום ממילא ילפינן מחו"כ מוטהרה כמו כאן לענין עבודה. ואין לתרץ קושיא זו דאי לא כתיב אלא חד קרא הוי מוקמינן ליה במחו"כ דמחוסר מעשה דא"כ הוי ליה למימר איפכא כו'. ויש לדקדק דהיכא ס"ד למימר דמסתבר לאוקמי יותר במחו"כ א"כ הכא בעבודה מנלן דקרא דקדושים יהיו מיירי בט"י דילמא אתי למחו"כ דהא אכתי לא ידעינן לתרווייהו דמוטהרה לחוד לא שמעינן כמש"כ ז"ל ואימא דאתי קרא דקדושים יהיו למחו"כ וט"י מנלן וקרא דוטהרה לא דרשינן כלל. וי"ל דמסתבר לאוקמי בט"י מידי דפסיל בתרומה. ומהרש"א ז"ל בפ' הנשרפין (דף פ"ג ע"ב) הרגיש בזה ג"כ ע"ש והא דלא ניחא ליה למימר כמש"כ דמסתבר לאוקמי במידי דפסול בתרומה היינו משום דמחו"כ לא אימעיט מפני זה כמש"כ התוס' לקמן בד"ה דגמר. אבל אין זה מוכרח דמ"מ מסתבר לאוקמי במידי דפסיל בתרומה ועי' צ"ק בזה. וכ' לתרץ קושיא זו דלענין ביאת מקדש לא ילפינן מחו"כ מוטהרה משום דקרא מיירי בטומאת מת ומחו"כ לא שייך במת. וכ' עוד דקושיתם מטבול יום דלמה לי קרא בביאת מקדש ג"כ יש לתרץ בדרך זה דגבי ביאת מקדש כתיב ולא יתחטא. ולקמן יבואר עיקר דבר זה אי כל הני תלת עבודה ואכילת קדשים וביאת מקדש שוין כדינן לענין טומאה כמו שיתבאר באורך. ובכ"ז לא תי' קושיתם מהא דכתיב כמה פעמים ורחץ כו' וטמא כו' הרי דמיקרי טמא ולמה לי הא דר' סימאי גבי עבודה ועמדו בתמיהתם בזה. אבל מד' בסנהדרין שם כ' תי' זה דאי לאו דר' סימאי לא הוי שמעינן לא טבול יום ולא מחו"כ אחר קושיתם מהא דכתיב בנגיעה במים יובא וטמא עד הערב וטהר. וע"ז תי' דאי לאו דר' סימאי לא הוי שמעינן משמע דאפילו מהא דמיקרי טמא בפירוש ג"כ לא הוי שמעינן אי לאו דר"ס. וכן מסתבר דנהי דמיקרי טמא מ"מ באזהרת טמא ששימש לא נאמר לשון טומאה אלא וינזרו כו' ולא יחללו א"כ מסתברא לאוקמי אדחמירי דהיינו טמא ממש. אבל ט"י ומחו"כ לא שמעינן אבל השתא דגלי קרא דלאו דווקא טמא ממש ואיתרבי ט"י ה"ה מחו"כ דבכלל זה:

ומה שכ' עוד ובא השמש וטהר איצטריך משום דכ' בשרץ כו' לא ידענא למה הוצרכו לזה דהא וטהר לפי האמת משמע טהר יומא. ועוד דהא כבר שמעינן דאפילו כלי טבול יום מקרי טמא כמש"כ וטמא כו' וטהר מכלל שהוא טמא כמש"כ לעיל. ועי' צ"ק מה שכ' מהא דדרשינן ביבמות וטהר למפרע ולא עיין במהרש"א ז"ל ע"ש:

והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ד מה' במ"ק דט"י ששימש עבודתו פסולה וחייב מיתה מקרא דר"ס דלמדו מפי השמועה שזה אזהרה לטבול יום שעדיין טמא הוא שנא' ובא השמש וטהר מכלל שעדיין לא טהר. אבל מחו"כ אע"פ שעבודתו פסולה הרי זה פטור ומנין

שעבודתו פסולה שנא' וכפר עליה וטהרה מכלל שעדיין לא נגמרה טהרתה עכ"ל. נראה מדבריו דמהני קראי לחוד לא שמעינן אלא פסול עבודה לחוד אבל לא אזהרה למלקות ולא חיוב מיתה. ולהכי איצטריך לר"ס קרא לט"י לחודיה דאם עבד חילל וממילא ילפינן חילול חילול למיתה. אבל מחו"כ לא שמעינן אלא דעבודתו פסולה אבל אזהרה ומיתה לית ביה. ולשיטתו א"ש קושית התוס' ז"ל. אבל כבר עמד ע"ז הראב"ד ז"ל מהא דבברייתא דסנהדרין מבואר דמחו"כ ג"כ במיתה ויתבאר בזה לקמן בשמעתין בס"ד:

שם תוס' בד"ה רמז לט"י כו' הוי מצי למילף בק"ו מיושב כו'. לכאורה אין כאן ק"ו דלא מצינו דהוזהר על ט"י וכל שאינו מוזהר לא ילפינן בק"ו כמבואר לעיל ולשיטת הרמב"ם ז"ל בלא"ה ניחא דעיקר קרא אתי לאזהרה למלקות ולמיתה. והא דפשיטא ליה דמחו"כ מחלל עבודה יש לומר דמקרא דוכפר עליה כו' וטהרה לא שמעינן אלא דאיסורא איכא משום שלא נגמרה טהרתו והדר ילפינן חילול עבודה בק"ו מיושב או בעל מום כי היכי דילפינן אונן בהאי ק"ו:

שם גמרא למה לי דכתב רחמנא בטמא וט"י ומחו"כ כו' יש לדקדק היכן מצינו קרא יתירא במחו"כ הא לא כתיב אלא האי קרא דוכפר עליה הכהן וטהרה דילפינן מינה ג"כ דמחו"כ אסור באכילת קדשים ואיסור ט"י לא נאמר באכילת קדשים. ועוד דאי לא כתב רחמנא וטהרה מכלל שהוא טמא לא הוי ידעינן כלל דאיכא סרך טומאה במחו"כ והיכי שייך למילף מט"י דמיקרי טמא כמש"כ ובא השמש כו'. והיה נראה דעיקר דיוקא דרבה הוא על קרא דר"ס בט"י למה לי נילף ממחו"כ. ואגב עביד הש"ס צריכותא בכולהו ומסקנת הקושיא אלא לא ליכתוב בט"י ותיתי מהנך וזה עיקר קושיתו ומה שפי' התוס' ז"ל דהקושיא היא ליכתוב בהדיא מ הוא דחוק דבמאי עדיפא למיכתב במחו"כ מט"י כיון דליכא קרא יתירא אלא י"ל דט"י לא ילפינן מובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא דזה נאמר גבי תרומה וקדשים מתרומה ג"כ לא ילפינן ולהכי קשיא ליה נילף ממחו"כ כיון דאשכחן מחו"כ דמיקרי טמא לענין קדשים ט"י נילף מיניה ג"כ. והא דלא ניחא ליה למילף ממחו"כ לחודיה ומטמא ומחו"כ ניחא ליה הוא ג"כ דרך שקלא וטריא בעלמא נהי דלא מצית למילף ממחו"כ לחוד שיש לו חומר דמחוסר מעשה. אבל כיון דפסולו משום דעדיין טומאתו עליו כדכתיב וטהרה מכלל כו' אע"ג דכבר קלישא טומאתו נילף נמי ט"י מינייהו. ומשני קסבר ר' סימאי מחו"כ דזב כזב דמי ולא קלישא טומאתו כ"כ כן היה נראה לפרש סוגין. אבל מדברי התוס' ז"ל נראה דגרסי קסבר רבה וכן משמע בכריתות (דף י'):

אבל לדברי הרמב"ם ז"ל שחילק בין ט"י למחו"כ דט"י במיתה ומחו"כ אינו במיתה. קשה טובא היכי ס"ד למילף ט"י ממחו"כ כיון דלא שוו בדינייהו. ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דגרסתו היה קסבר מחו"כ דזב לאו כזב דמי והיינו דאין עליו חומר זב שיהיה במיתה כמו זב ולהכי איצטריך קרא בט"י אבל שיטת הרמב"ם ז"ל נפלאה היא בהני תלתא דיני אכילת קדשים וביאת מקדש ועבודה בטומאה דלא השווה שיטתו בכולהו דבאכילת קדשים כתב בפי"ח מה' פסהמ"ק דט"י ומחו"כ אינן אלא במלקות ולא בכרת ויליף מקרא דטומאתו עליו דכתב גבי כרת מי שכל טומאתו עליו פרט לט"י ומחו"כ. ולענין ביאת מקדש בפ"ג מה' ביאת מקדש כתב דט"י במחנה שכינה בכרת ומחו"כ גם מלקות אין בו. ומדוע לא השוה קודש למקדש כמו שהשוה שניהם דאין חייבים כרת אלא על טומאות של תורה כמבואר שם בפ' י"ח הנ"ל. וד' הכ"מ ז"ל שם שכתב דהרמב"ם ז"ל מפרש הא דתנן בפרה פ' י"א דלאחר ביאת מים נמי חייב היינו מלקות אינו מובן דהא כתב בהדיא בפ"ב הנ"ל דחייב כרת על ביאת מקדש. ולענין טמא ששימש חילק ג"כ בין ט"י למחו"כ ולא ביאר אם הוא במיתה על כל הטומאות או ג"כ דווקא על טומאות המפורשות בתורה. ומהא דפריך ר"ז בשבועות טמא ששימש היכי משכחת לה דלא ליחייב על ביאת מקדש משמע דטמא ששימש ג"כ אינו חייב אלא בטומאה של תורה דאל"ה משכחת לה בפשיטות שהיה טמא בשאר טומאות ואי חילול עבודה ג"כ דווקא בטומאות המפורשות בתורה אבל שאינן מפורשות לא מחלי עבודה. א"כ איכא פירכא על ק"ו דריש פירקין מיושב ובע"מ דהא אשכחן טמא בטומאה זו שאינו אוכל דנהי דכרת ליכא אבל איסורא איכא כמבואר בד' הרמב"ם ז"ל ואינו מחלל עבודה ה"נ אונן או זר ונראה דבכל הטומאות איכא מיתה וחילול עבודה כיון דילפינן ליה חילול חילול מתרומה ובתרומה וודאי משמע דליכא נפ"מ ובכל הטומאות חייב מיתה. ובדין ט"י בתרומה אי חייב לא נאמר הדבר מפורש בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' תרומות ומסתימות דבריו נראה דחייב מיתה. וכן נראה מהא דט"י ששימש במיתה וילפינן חילול חילול וכמש"כ התוס' בשם הר"ר חיים ז"ל. וא"כ מצינו קולא בקודש מבתרומה דבתרומה ט"י במיתה ובקודש אינו אלא בלאו והדברים פליאים ומה שהיקל במחו"כ ששימש דאינו במיתה כבר הקשה עליו הראב"ד ז"ל מהא דבסנהדרין חשיב לה בכלל אלו שבמיתה. והיותר פלאי דבה' סנהדרין חשיב ליה בכלל לאוין שהיה בהם מיתה בזמן הבית עי' שם בפי"ט מש"כ הכ"מ בשם הר"י קורקס. ולפי מש"כ בגירסתו מבואר כן בשמעתין ור' סימאי ג"כ הכי ס"ל דמחו"כ לאו כטמא גמור הוא אלא דבסנהדרין

שם מייתי הש"ס לקרא דר' סימאי לט"י אע"ג דחשיב התם בברייתא מחו"כ ג"כ בכלל אלו שבמיתה:

ולענין ביאת מקדש שכ' ג"כ דמחו"כ אין בו כרת גם בזה עמד הראב"ד ז"ל. והתוס' ז"ל לקמן הקשו ג"כ על דברי רש"י ז"ל לקמן דלמ"ד לאו כזב דמי אין בו כרת באכילת קודש מהא דתנן בכלים פ"א למעלה ממנו עזרת ישראל שאין מחו"כ נכנס לשם וחייב עליו חטאת אלמא דבר כרת הוא. ומהא לא תיקשי דחייבין עליו חטאת לא קאי אמחו"כ אלא אכל הטמאים וקמ"ל דעזרת ישראל למעלה מעזרת נשים בהני תרתי דמחו"כ אסור ליכנס לשם וגם חייבין עליה חטאת אם נכנסו בטומאה דמחנה שכינה היא ואדרבה מהא משמע דבמחו"כ ליכא כרת דאינו נכנס לשם משמע איסורא בעלמא ואי בר כרת הוא אמאי לא עשו מעלה לאוסרו גם בע"נ כמו ט"י וכן פי' שם הר"מ והרע"ב ז"ל. אבל מהא דלקמן ריש כל הפסולין דקרי ליה בפשיטות עשה שיש בו כרת וכן מברייתא דמנחות קשיא טובא וע"כ צ"ל דאתיא כמ"ד כזב דמי וכמש"כ הכ"מ ז"ל ובחידו' נזיר (דף מ"ה) הארכתי קצת בזה ע"ש:

ובאכילת קודש שם כתב דילפינן מוטומאתו עליו מי שכל טומאתו עליו לא נודע מקומו איו והמפרשים ז"ל לא כתבוהו. אבל זה ג"כ קשה מה שכ' דמחו"כ בביאת מקדש גם מלקות ליכא ובאכילת קדשים איכא מלקות ומ"ש דהא כולהו מחד קרא נפקא מקרא דוכפר עליו הכהן וטהרה דמוקמינן ליה ביבמות לאכילת קודש. וכן איסור ביאת מקדש מהאי קרא הוא כמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' ביאת מקדש הלכה ז'. ועוד דבגמרא נפק"ל מחו"כ בביאת מקדש מעוד טומאתו בו. ולזה י"ל דאתי כמ"ד כזב דמי אבל למ"ד לאו כזב דמי ליכא אלא איסורא מקרא דוכפר כו' וטהרה. אבל מלקות באכילת קודש מנלן כיון דג"כ מהאי קרא נפקא. וגם לזה יש לומר כיון דמיקרי טמא קרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל כדאמרינן בפ' הערל דמש"ה ליכא למימר איפכא דמחו"כ מותר בקדשים וזה לאו הוא ומש"ה לוקה. אבל מהא גופא קשה לד' דע"כ הא דאמר קרי ביה והבשר אשר יגע כו' ל"ד הוא דזה בטומאת בשר כתיב וע"כ קרי ביה וטומאתו עליו קאמר והוא ז"ל דריש מוטומאתו עליו מיעוטא. וי"ל דאדרבא מש"ה קאמר רבא להאי קרא דוהבשר אשר יגע כו' משום דמוטומאתו עליו אימעיט מחו"כ אלא מתורת ק"ו אתינן עליו אם קרינן ביה והבשר כו' וחייב הוא על טומאת בשר אם נגע בו מחו"כ כש"כ דאית ביה לאו בטומאת הגוף. ועדיין אין זה מספיק דק"ו פריכא הוא דהא טומאת בשר עבר בלאו בכל טומאות ואפילו בשלישי ואילו לטומאת הגוף אינו חייב מלקות

אלא אם נטמא בטומאה של תורה שחייבין עליה על ביאת מקדש וה"נ מחו"כ מנלן דלקי על טומאת הגוף:

ואחרי העיון בד' הרמב"ם ז"ל נראה דבכל איסורי טומאה לא היה חייב מלקות או מיתה אלא בטומאה המפורשת בתורה גם לענין טומאת בשר. אבל טומאה שאינה מפורשת בתורה אלא מן הקבלה בכלל טומאה מד"ס היא ואין עליו מלקות ולא מיתה לא בטומאת בשר ולא בטומאת הגוף ולא בשימוש בטומאה ולא באכילת תרומה וכל שעיקר הטומאה אינה אלא מד"ס לא היה בה אלא מכת מרדות ואפילו איסור תורה לא שמעינן בהו. ולפ"ז אין לעשות יוכיח בק"ו דלעיל מזה וכמו שדקדקתי לעיל משום דאין בו אזהרה אלא דקשה הדבר לומר כן דאטו ברביעית דם ג"כ לא שייכא טומאת בשר וטומאת הגוף לא בתרומה ולא בקודש ולא בשימוש בטומאה כיון דאין הנזיר מגלח עליה. ובחידושי נזיר הארכתי ג"כ בזה ולא יצאתי עדיין חובת העיון בזה כי מעיין גדול הוא ובמקום אחר יבואר עוד בס"ד:

דף יז:

תוס' בד"ה קסבר כו' ומיהו פלוגתא דאמוראי כו' ואיכא מ"ד לענין מלקות כו' לנוגע בקודש דליכא אלא לאו אע"ג דאל המקדש כו' הוי בכרת משמע דמייתי חד מ"ד דלא ס"ל הקישא דקודש למקדש ואין זה מובן דהא ר"ל מוקי התם נמי לאכילה מדאיתקש קודש למקדש וכולהו ס"ל האי הקישא וכבר כתבתי לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל בזה. ורבינא דמוקי התם לענין מלקות איתמר לא מחייב אביאה במקצת אלא מלקות כמו בנגיעה דקודש. ולדידיה ג"כ לא שמעינן דלא ס"ל הקישא דקודש למקדש ע"ש לקמן:

שם בא"ד ומפרש הר"ר חיים כו'. עי' בד' התוס' נזיר (דף מ"ה) ובמה שכתבתי שם בחידושי באריכות ועי' בד' המפרשים בזה גם מש"כ לעיל דסוגיא דנזיר ס"ל לכ"ע מחו"כ דזב לאו כזב דמי תמצא מבואר שם גם מש"כ ועוד דנפ"מ לענין טומאה דחויה בציבור היינו כהן בקרבן ציבור כמבואר שם בש"מ ז"ל. והנה נראה דעיקר הך סברא דמחו"כ דזב כזב דמי מסברא קים ליה הכי בטומאה היוצא מגופו דלא קלישא טומאתו עד אחר כפרה. ומטעם זה לא יאכל בפסח הבא בטומאה דאיזה דרשא מקרא לזה לא שמעינן דאי מהא דאיתרבי לכרת על ביאת מקדש הא טבול יום ג"כ איתרבי לכרת אפילו ט"י דמת. וא"כ היה נראה דהא דמשמע הכא דט"י קיל ממחו"כ היינו דווקא ט"י דמת ושרץ אבל ט"י דזב בעל ב' ראיות לא איצטריך קרא דשפיר ילפינן מטמא ומחו"כ דט"י דזב נמי כזב דמי. ואדרבה בכריתות שם איכא מ"ד דטבול יום דזב כזב דמי ומחו"כ לאו כזב דמי. וא"כ רבא דס"ל הכא דמחו"כ דזב כזב דמי כל שכן ט"י דזב אלא דמכריתות אין ראיה

דהתם הוי ט"י ומחו"כ ט"י ארוך דיולדת. ומ"מ מסתברא דטבול יום גרע ממחו"כ כיון דלאו מחמת הך סברא דמחוסר מעשה אמרינן דמחו"כ עדיף אלא משום דזב חמור וכ"ז שלא נטהר לגמרי חומר זב עליו ה"נ טבול יום שלו דהוי כזב. אלא דלקמן לא משמע הכי כמו שיתבאר:

שם גמרא מאי לאו בהא קמיפלגי מ"ס מחו"כ דזב כזב דמי כו'. משמע מהא דלא פליג יוסף הבבלי אלא במחו"כ אבל ט"י אפילו דזב בעל ב' ראיות מודה דכשר ולאו כזב דמי ומחו"כ הוא דס"ל כזב דמי ות"ק ס"ל דלאו כזב דמי. ופי' התוס' ז"ל דילפינן מחו"כ בק"ו מט"י שאסור בתרומה וליוסף הבבלי דאמר כזב דמי ליכא למילף בק"ו דאיכא למיפרך מה למחו"כ שכן אסור בפסח הבא בטומאה. ולפי מש"כ לעיל דמסברא קים ליה הכי דעדיין שם זב עליו וממילא אסור בפסח הבא בטומאה א"כ עיקר הפירכא הוא דמחו"כ עדיין טומאתו עליו וכזב דמי. והא לאו פירכא הוא על הק"ו דהא אשכחן בתרומה דט"י חמיר גם ממחו"כ דזב אלמא דקלישא טומאתו לענין תרומה וכש"כ דקלישא טומאתו לענין פרה שהוכשר בה ט"י ע"כ היה נראה דהכא נמי ל"ד מחו"כ פוסל יוסף הבבלי אלא גם ט"י דזב פוסל דזב חמיר שכן טומאה יוצאה עליו מגופו. והשתא ס"ל להש"ס דבהכי פליגי ת"ק ס"ל לאו כזב דמי ובכלל היתר ט"י כל ט"י בכלל אפילו דזב. נהי דקרא משתעי בטבול יום דמת דהך פרשה מ"מ זב נמי ילפינן מיניה דמאי חומריה ויוסף הבבלי ס"ל כזב דמי ולא הוי בכלל היתר ט"י ומסיק דת"ק נמי ס"ל דכזב דמי אלא דס"ל דטומאה דכל התורה הותרה דקרא סתמא כתיב ויוסף ס"ל דלא הותר אלא בהך פרשה כדמעיקרא ולא ילפינן זב ממת שכן טומאה יוצאה עליו מגופו ומהאי טעמא ט"י ומחו"כ שלו ג"כ חמיר וכזב דמי. וע"כ הא דקאמר שכן טומאה יוצאה מגופו טעמא אתי לאשמעינן דמש"ה כזב דמו דאל"ה למה ליה למימר האי טעמא. ואמאי לא נאמר פירכת התוס' ז"ל שכן אסור בפסח הבא בטומאה אלא וודאי הא לאו פירכא היא כלל כי היכי דילפינן אונן בק"ו מט"י וכן בלתי מהול אע"ג דאסורים שניהם בפסח למ"ד אנינות לילה דאורייתא וט"י דמת הותר בפסח משום דאין זה קולא לגבי ט"י דטמא עצמו ג"כ הותר בפסח ואפ"ה אסור בפרה אלא עיקר הפירכא הוא במחו"כ דזב שכן טומאה יוצאה מגופו וה"ה ט"י שלו. והשתא א"ש דלא אמרינן מחו"כ יוכיח וכמו שהקשו התוס' ז"ל בד"ה ואונן דשאני מחו"כ דזב דחמור שכן טומאה יוצאה עליו מגופו ומהאי טעמא דלא ילפינן מחו"כ בק"ו מט"י מהאי טעמא גופא לא עבדינן מיניה יוכיח לאונן מבלתי מהול ומ"מ עדיין צ"ע דלא אשכחן מאן דאמר דטבול יום דזב פסול בפרה. ועיין בחידושי נזיר (דף מ"ה):

שם תוס' בד"ה שרפה כו' והאי דט"י כשר בפרה כו'. עי' תוסי"ט בזה במס' פרה באורך:

שם תוס' בד"ה והזה כו'. עיין תוס' יומא (דף מ"ג) מה שכתבו בזה:
שם תוס' בד"ה אונן וטבול יום כו' והקשו אמאי לא אמרינן מחו"כ ובע"מ יוכיח שמותרין בתרומה ואסורין בפרה. וממחו"כ כבר כתבתי דאין זה פירכא כ"כ ומה שהקשו מבע"מ מלשון רש"י ז"ל משמע לי דלא הוה גרס בגמרא אונן וט"י כו' דאונן כשר בלא"ה דקדשי בדה"ב היא ומחטאת היא לא ילפינן אלא פסולין שבגופה כגון טריפה ושלא לשמה אבל פסול אונן בפרה לא שמענו. וגבי בלתי מהול הוא דאמרינן מידי דהוי אט"י משום דבלתי מהול יש בו סרך טומאה וה"א דליפסל בפרה להכי אמר מידי דהוי אטבול יום אע"ג דיש בו סרך טומאה מ"מ כשר בפרה וליכא למימר בע"מ יוכיח דמה לבע"מ שכן עשה בו קרב כמקריב ומדפסיל בע"מ ליכא למילף לבלתי מהול. ועי' ביבמות (דף ע"ג ע"ב ודף ע"ד ע"א) ש ובתוס' שם ודו"ק. ומש"כ דמחטאת קריה רחמנא לא ילפינן אלא פסולין שבגופה לא משמע הכי בפ"ד דפרה בפלוגתא דפליגי בלא רחוץ ידים ורגלים ע"ש בדברי הרע"ב ז"ל. וצ"ע בשאר הפסולין כגון שתויי יין ופ"ר וכן יושב מה דינן בפרה.
ולא מצאתי כעת לאלו מבואר לא בדברי הרמב"ם ז"ל ולא בשאר הראשונים ז"ל:
שם תוס' בד"ה אין בגדיהם והקשה ר"י מאורלייניש כו' ולר' עקיבא דאמר זר ששימש בחנק או בסקילה י"ל דאיצטריך קרא דוחגרת דהוי כזר ובחנק ומקרא דואתה תצוה לא הוי שמעינן אלא מיתה בידי שמים כמש"נ ולא ישאו כו' ומתו אלא דר"ע לא אמר אלא זר ששימש בחנק אבל בכל הנך דמיפסלי מחמת זרות כמו מחו"ב ושתויי יין ושלא רחוץ ידים ורגלים לא מצינו דאמר ר"ע דבמיתה וי"ל דבשתויי יין ושלא רחוץ ידים כו' דכתיב בהו מיתה ירחצו מים ולא ימותו כו' בבואכם כו' ולא תמותו מודה ר"ע דאינו אלא מיתה בידי שמים ודווקא יומת דכתיב בזר משמע ליה דיומת ע"פ ב"ד בזה"ב ויליף לה בגז"ש יומת מיומת ומחו"ב ילפינן חוקה חוקה משתויי יין דאינו אלא במיתה בידי שמים. אלא דא"כ לר"ע אינו מיותר מיתה דכתיב גבי שתויי יין ושלא רחוץ כו' א"כ יקשה לדידיה יושב נמי במיתה. וי"ל דבחד מינייהו מיהו מיותר ולר"ע סגי בב' כתובים. ועוד דלר"ע לא תיקשי כלל יושב ליהוי במיתה דמזר לא ילפינן דהא מחו"ב ג"כ כזר הוא ואפ"ה אינו במיתה כמוהו בידי אדם ומיתה בידי שמים ג"כ לא מצינן למילף דחוקה לא כתיבא גביה ודו"ק:

דף יח.

תוס' בד"ה אתיא חוקה כו' וצריך לחלק אמאי הוי דבר הבא מן הכלל. ונראה דדווקא בלא יחלל דכה"ג דלא נאמר בלשון אזהרה אלא הוא לא יחלל אם לא יצא ומינה דייקינן הא אחר כו' זה הוי דבר הבא מן הכלל. וכן לא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו

אם יתרום מן היפה לא יהיה חטא זה דומה ממש כלא יחלל דכהן גדול אונן אבל לא יחללו דכתיב בטמא האי לא יחללו אזהרה הוא שלא יחלל הרי נאמר בפירוש שחילל. וכן חוקה שנא' שיהיה זה לחוק ולעיכוב מה ענין זה לדבר הבא מן הכלל ושפיר ילפינן חד מחבריה לעכב:

שם בא"ד השתא א"ש קושית הר"ר יעקב כו'. דבריהם פשוטים כמש"כ הצ"ק ז"ל דא"ש קושיא דלעיל למה לי תרי קראי במחו"ב דאיצטריך יתור בשלשתן דליהוי ג' כתובים. וכ' דחוזרני כו' דאכתי קושית הר"י במקומה דבג' כתובים ג"כ אין צריך יתור אלא בשנים ואכתי תרתי במחו"ב למה לי. ותי' דקרא דוחגרת אתי לחילול וקרא דלעיל אתי למיתה אע"ג דממילא שמעינן מיתה מהכא מדאיקרי זר איצטריך קרא דלעיל לאשמעינן דאיכא מיתה אפילו במכנסים דלא כתיבא בהאי קרא דוחגרת וקרא, דלעיל אכולהו בגדים קאי:

דף יח:

תוס' בד"ה מסולקין הא דתניא בתמיד נשחט וכן הוא לקמן במכילתין (דף ל"ה) מדו כמדתו היינו למצוה ולמאי דס"ד דבין מסולקין היינו קצרים מתחילתן ובין מרושלין היינו ארוכים כשרים א"ש דמדו כמדתו אינו אלא למצוה אבל לשמואל דאמר קצרים מתחילתן עבודתו פסולה וארוכים כשרה. יש לדקדק מ"ש כיון דמחד קרא נפקא מדו כמדתו שלא יחסר ושלא יותיר ומ"ש דהותיר אינו אלא למצוה וחסרון מעכב וי"ל דס"ל לשמואל דיתר כמאן דליתיה ונהי דלכתחילה בעינן כמדתו אבל ליכא למיפסל משום יתור בגדים אבל חסרון מיפסיל משום מחו"ב. ורב ס"ל דיתר נמי כמאן דאיתיה והוי יתור בגדים ולדידיה מדו כמדתו בתרווייהו לעיכובא בין חסר בין יתר או י"ל דמודה רב דתחילת עשייתן צריך שיעשה כמדתו ודווקא בדיעבד הוא דכשר אם סילקו ע"י אבנט למידתו. ועיין לקמן (דף ל"ה) בתוס' בד"ה והתניא מדו כמדתו שכ' דהך פירכא למ"ד אבנט מיגז גייז היינו לרב דלשמואל אפשר לסלקו ע"י אבנט. ואין זה מוכרח דלשמואל נמי מסולקים אפילו ע"י אבנט לכתחילה אסור כמו מרושלין ושפיר פריך היכי עביד עבודה וכמו שחקים דלכתחילה מצוה בחדשים כדאמרינן לקמן. וראיתי מי שכתב דפסולין וכשרים דהכא אבגדים קאי. והאריך בזה דברייתא אחריתי היא וזה אינו מהא דאמר אלא לרב קשיא ודו"ק:

שם גמרא מרושלין שלא סילקן תנאי היא דחדא מרבי בעלת ה' וחדא ממעט. מאן דממעט ס"ל כמאן דאיתיה ולא מיקרי בת ד' כנפות ופטורה ומאן דמרבי ס"ל כמאן דליתיה ומ"מ בת ד' היא והיתר כמאן דליתיה ונהי דאי לאו אשר תכסה הא אמרינן ד' ולא ה' כדאיתמר בברייתא מ"מ מהאי טעמא איתרבי דיש בכלל ה' ד' דיתר כמאן

דליתיה. ומסיק דלכ"ע כמאן דאיתיה ושאני הכא דכ' אשר תכסה. וי"ל דלהאי דיחויא ס"ל דאי כמאן דליתיה לא הוי צריך קרא לרבויי דלא אימעיט מד' כנפות כסותך. ומוכח משמעתין דמאן דמרבי בעלת ה' היינו לתלות בו בד' כנפות אבל לא בכל כנפיו דאי לחייבו בכל כנפיו קאמר מאי קאמר דס"ל כמאן דליתיה. אדרבה כמאן דאיתיה הוא וחייב בכל כנפיו וד' כנפות כסותך אתי למעוטי שלא יפחות מד' אבל יותר לא אימעיט וצריך לעשות בכמה כנפים שיש בו. אלא וודאי זה אינו דיותר מד' ציצית לא עבדינן וכדכתיב גדילים כו' על ד' כנפות כסותך. ואשר תכסה בה אתי לרבויי דאפילו יש יותר מד' מ"מ תעשה על ד' מהן וד' הצ"ק ז"ל אינן מובנים. ובמנחות סוף פ' הקומץ אמרינן דמאי איכא בין ת"ק דאמר ארבעתן מצוה אחת הם לר"י דאמר ארבעתן ד' מצות טלית בעלת ה' איכא בינייהו דלת"ק אינו נותן אלא בד' כנפות דכן היא מצותה ולא יותר ואפילו יש לה כנפים הרבה ולר"י דאמר כל כנף מצוה לעצמו הוא צריך לעשות בכל הכנפים כן פירש"י ז"ל. ולפ"ז יש לדקדק מנלן לר' ירמיה דמאן דמרבי בעלת חמש הוא משום דס"ל כמאן דליתיה דמי דילמא הך ברייתא אתיא כר' ישמעאל דבעלת ה' איתרבי לכל הכנפות ולא אימעיט אלא פחות מד'. והיותר קשה דמשמע דאתי לסיועי לשמואל דס"ל מרושלין כשירים והיינו כהך ברייתא דמרבי בעלת חמש משום דיתר כמאן דליתיה דמי. והרי שמואל ס"ל במנחות שם כר"י וא"כ ליכא סייעתא מהא דאיתרבי בעלת חמש כיון דלכל הכנפים איתרבי. והיה נראה לפרש הא דאיכא בינייהו בעלת ה' איפכא דלת"ק דס"ל דמצוה אחת היא לעשות ד' ציצית בעלת ה' ג"כ חייבת לעשות ד' ציצית. אבל לר"י דס"ל דד' מצות הם והחיוב הוא על כל כנף בעלת ה' פטורה כיון דאיכא חמש כנפות והמצוה לא נאמרה אלא בד' כנפות. ור' ירמיה בעי למימר דאפילו לר"י חייבת דיתר כמאן דליתיה דמי והוי כמו בת ד' כנפות ודחי הש"ס דכ"ע כמאן דאיתא ושאני הכא דכתיב אשר תכסה בה והיינו לת"ק דר"י אבל לר"י פטורה כיון דכמאן דאיתיה דמי והתורה לא חייבה אלא בד' כנפות. והבה"ז ז"ל הקשה מנלן דהני תרתי ברייתא פליגי דילמא לא פליגי והא דאמר ד' ולא ה' היינו דאינו עושה בכל ה' וכמו שפי' הרא"ש ז"ל ד' הספרי ובאמת דברי הספרי לא משמע כפי' הרא"ש ז"ל דתני יצאו בעלת חמש כו' משמע דהבגד פטור. וכדאמר שם אוציא אני את אלו ולא אוציא כרים וכסתות כו' משמע דאלו יצאו לגמרי אבל מה שקיים בזה ד' היש מראשונים שפסקו דבעלת ה' פטורה לגמרי אין זה מספיק כיון דרב שישא דהוא אמורא ס"ל לחיובא כדאמר בסוף הקומץ רבה האי מאן דבצריה לגלימיה כו' שויה בעלת ה' וכן רבה בר אהינא דלפירש"י ז"ל ת"ק ור"י ס"ל

דבעלת ה' חייבת ולפי מה שפי' ת"ק ס"ל דחייב, ועי' בש"ע א"ח (סי' י') ובד' האחרונים ז"ל שם:

וראיתי בתוסי"ט ז"ל פ"ג דמנחות שכתב דלא איתמר בגמרא מנלן דד' ציצית מעכבות זה את זה. ונראה דהא דאמרינן התם בגמרא אהך מתניתי' מ"ט הויה כתיב בהו קאי אכל הנך דמתניתין דבכולהו כתיב הויה. וכן מבואר בילקוט שלח ע"ש:

ואחרי העיון מצאתי בהגהת מיימוני פ"ג מה' ציצית דהרא"ם ז"ל מפרש מימרא דרב שישא להיפוך דשויה בעלת ה' ופטורה. וכן הא דאיכא בינייהו בעלת ה' ג"כ להיפוך דלת"ק פטורה ולר' ישמעאל חייבת וצ"ל דסברתו היא דלת"ק דמצוה אחת היא אין להוסיף עליהם ואי בעלת ה' היא פטורה לגמרי ולר"י דכל כנף מצוה לחוד היא בעלת ה' איתרבי ג"כ לכל כנפים ועי' בספר יראים עמוד היראה:

שם גמרא בגדים שנא' בהם בד כו' יש מהן למצוה כו' ופירש רש"י ז"ל חדשים למצוה דלאו ממשמעותא דקרא נפקא אלא משום דבעינן לנוי משמע דמקרא דלכבוד ולתפארת ילפינן ליה שיהיו חדשים ולעיל במטושטשין ומקורעין כתב רש"י ז"ל ג"כ דבעינן לכבוד ולתפארת ומ"ש דהתם עבודתו פסולה ומ"ש בשחקים דעבודתו כשרה. והתוס' ז"ל ביומא (דף י"ב) כתבו דמקרא דילבש מרבינן שחקים בדיעבד. אבל מטושטשין ומקורעין פסולין דלאו לכבוד ולתפארת הם. ולפ"ז נראה דבהני תרתי נהי דעבודה פסולה אבל מלקות ומיתה ליכא דמ"מ לאו מחו"ב הם. ועי' משנל"מ ז"ל בפ"ב מה' תמידים הל' י' באורך בזה:

והרמב"ם ז"ל בפ"א מה' ביאת מקדש כתב דקרועי בגדים חייב מיתה דומיא דפרועי ראש כדכ' ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו אבל עבודתו כשרה. וכן חשיב ליה בה' סנהדרין לקרוע בגדים בהדי הנך לאוין שיש בהם מיתה בידי שמים. וקשה מהא דתנא הכא דבגדיו מקורעין עבודתו פסולה. וכ"כ הרמב"ם ז"ל גופיה בפ"ח מה' כלי המקדש ואמאי כתב בפ"א הנ"ל דקרוע בגדים עבודתו כשרה. וע"כ צ"ל דזה שכ' בפ"א הנ"ל דקרוע בגדים עבודתו כשרה היינו שאינו קרוע אלא קרע אחד כדרך שקורעין על המתים וכמש"כ שם הל' ט"ו ובכה"ג ליכא אלא לאו ומיתה אבל עבודתו כשרה. אבל מקורעין דברייתא היינו שנתרבו בה קרעים כדרך הבגדים הבלואים בכי האי עבודתו פסולה משום דלאו בגד הוא כלל או משום דאינן לכבוד ולתפארת דהוי לעיכובא ג"כ ומלקות ומיתה פשיטא דאית ביה מכש"כ מקרוע בגדים בקרע אחד. ולולי דברי הרמב"ם ז"ל שכ' דקרוע בגדים אינו מחלל עבודה הייתי אומר דקרוע בגדים בכלל מחו"ב. וכדמשמע בברייתא דחשיב כל הני דהוי מחוסר או יתר. ובתוספתא דמנחות

פ"א לא חשיב מטושטשין ובתלמודין דחשיב מטושטשין צ"ל ג"כ דהוי כמחו"ב וא"כ איכא מלקות ומיתה בכולהו וא"ש בזה דלא חשיב קרוע בגדים בכלל הנך דבמיתה וכמו שדקדק התוי"ט ז"ל בסנהדרין סוף פ' הנשרפין משום דבכלל מחו"ב הוא. אבל להרמב"ם ז"ל ע"כ קרוע בגדים לאו היינו מחו"ב קשה אמאי לא חשיב ליה התם וכמו שהקשה התוסי"ט ז"ל. אבל מקורן של ד' הרמב"ם ז"ל הוא בת"כ פרשה שמיני בקרא דבגדיכם לא תפרומו ולא תמותו ומכלל לאו אתה שומע הן הרי דנא' בפרום בגדים מיתה לעצמו ולאו בכלל מחו"ב הוא ועי' כ"מ ז"ל שם. ומ"מ תמיה לי על נושאי כליו ז"ל שלא העירו בזה ולחלק בין מקורעים דהכא לקרוע בגדים דבמקורעים עבודתו פסולה וקרוע בגדים עבודתו כשרה:

שם תוס' בד"ה ואימא עמרא כו'. עי' תוס' יומא (דף ע"א) ובתוס"י שם באריכות יותר ובירושלמי פ"ט דכלאים בהא דתנן התם דאין כשר לעבודה אלא צמר ופשתים:

דף יט.

גמרא ותיפוק ליה משום חציצה ופירש רש"י ז"ל בעירובין דאמתני' דכורך עליו גמי ג"כ מקשו. וי"ל דאגמי לא קשיא ליה דהדבר שאינו חשוב גם חציצה לא הוי אלא אר' יוחנן פריך דאמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ואפילו אם לבש איזה בגד שלא במקום בגדים כשר לעבודה וע"ז פריך הא עכ"פ חציצה הוי ומשני בשמאל כו'. אלא דא"כ מאי קאמר דרבא פליג אר' יוחנן מדאמר שלא במקום בגדים ג' על ג' חוצצת ומאי קושיא ר"י איירי שלא במקום עבודה ומשום יתור בגדים אתינן בזה קאמר דשלא במקום בגדים לא שייך יתור בגדים כלל. אבל רבא מיירי במקום עבודה ומשום חציצה בזה קאמר דג' על ג' חוצצת ופחות מגע"ג אינו חוצץ דלאו דבר חשוב הוא. ורש"י ז"ל פי' חוצצת דרבא ג"כ משום יתור בגדים ואיידי דבמקום בגדים נקט לישנא דחוצצת נקט נמי הכא חוצצת. אבל א"כ קשה הא דנקט רבא להאי חילוקא בין מקום בגדים לשלא במקום בגדים ובאמת לא בהא תליא מילתא אלא עיקר החילוק הוא היכא דחוצץ היינו בין בגד לבשרו במקום בגדים ובין ידו לעבודה אפילו נימא אחת חוצצת אבל היכא דליכא חציצה אפילו במקום בגדים כגון על הבגד דליכא פסול אלא משום יתור בגדים לא פסיל אלא אם יש בו גע"ג דבציר מהכי לאו בגד הוא. והראב"ד ז"ל בפ"י מה' כלי המקדש נראה דמפרש משום חציצה ממש כמבואר שם בהשגתו. וד' הרמב"ם ז"ל ג"כ קשה לפרשן דחוצץ דקאמר היינו משום יתור בגדים וכפירש"י ז"ל דא"כ כתב להאי דינא שלא במקומו דבהלכה ה' שם כ' דין יתר בגדים כגון שלבש ב' כתונות כו' דין אחד לו עם מחו"ב וחייב מיתה. ובהלכה ו' שם כ' נא' בבגדי כהונה על בשרו ולבשם שלא

יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים כו'. ונראה דזה דינא אחרינא הוא ואין בזה חיוב מיתה דלאו מחו"ב הוא אלא דהעבודה פסולה מטעם חציצה והאריך שם בהלכה ו' ז' בדיני חציצה. אח"כ בהלכה ח' שם כ' להאי דינא דכרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים אם יש בו גע"ג חוצץ ואי משום יתור בגדים קאתי עלה הוי ליה לאקדומי להאי דינא לעיל בדין יתור בגדים ונפ"מ לדין חיוב מיתה דמשום יתור בגדים חייב מיתה ומשום חציצה אין כאן חיוב מיתה. וכן במש"כ לעיל דבגדיו מטושטשין ומקורעין ומרושלין דכולן בכלל מחוסר בגדים הם ג"כ לא משמע לי הכי מד' הרמב"ם ז"ל שכ' לדינים אלו בפ"ח מה' כלי המקדש מקרא דלכבוד ולתפארת ואי בכלל מחו"ב הם בפ"י היה לו לכותבן בדין מחו"ב ולחייבן מיתה כדין מחו"ב. אבל מדבריו ז"ל סוף ה' ביאת מקדש בהגיעו לחשבון פוסלי עבודה מצא בכללן י"ח פסולין משמע דהני תרתי בגדים מטושטשין כו' ודבר חוצץ בין בשרו לבגד הכל בכלל מחו"ב הוא דאל"ה אמאי לא מנה גם לאלו כמו שמנה שם דבר חוצץ בין ידו לכלי או בין רגלו לרצפה אלא ש"מ דכולן בכלל מחוסר בגדים הם. ועדיין אין הדברים ברורים אצלי דמהיכא תיתי לן דחציצה בין בגד לבשרו הוי בכלל מחו"ב כיון דמקרא אחרינא ילפינן ילבש על בשרו וכ"ת אי לאו דבכלל מחו"ב היא מנלן דעבודתו פסולה הא לא תיקשי דהא חציצה בין יד לכלי או בין רגלו לרצפה ג"כ עבודתו פסולה וה"נ חציצה בין בגדו לבשרו דפוסלת עבודה. ומהא דאמרינן בחזרת רטיה במקדש דהתירו סופן משום תחילתן דאם לא יתירו להחזיר לא יקח בשעת עבודה משמע דלא כשיטת הראב"ד ז"ל דבעינן שיעור בחציצה בין יד לכלי דסתם רטיה לית ביה שיעורא ואפ"ה אסור לעבוד בה. ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל בפ' כ"א מה' שבת ובתוסי"ט עירובין שם:

שם גמרא יצא שערו בבגדו מהו ופי' רש"י דאת"ל קאמר את"ל ידו כגופו דמי כו'. וא"כ לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דאת"ל פשיטותא הוא איפשיט דידו לא חייץ. והרמב"ם ז"ל בפי' הנ"ל כ' דידו תחת חלוקו ג"כ אסור. וי"ל כיון דלא איתמר בפירוש את"ל לא בא בכלל הזה. וכמו שכ' כן הראשונים ז"ל בכמה דוכתין לפי דעתו. ועוד דנראה דלא מפרש הא דיצא שערו בבגדו כפירש"י ז"ל ע"ש ובכ"מ ז"ל אך לא נודע לי כוונתו:

ופ' שם בכל הני דעבודה כשרה וכ' הכ"מ דהא א"א להביא אחר משום חולין בעזרה ומ"מ צ"ע א"כ הוי ליה לפרש דהבשר אסור לאכול דילמא זבח פסול הוא ועוד דבמחוסר כפרה דלא הותר בקדשים עד אחר כפרה מאי איכא למימר. והא לא תיקשי הילכתא למשיחא דכן הוא דרך הרמב"ם ז"ל בכמה דוכתי בהלכות אלו לכתוב הלכה בספיקות של הש"ס לידע איך להורות מהרה אם יבנה בית המקדש ויתבאר עוד בזה בשאר מקומות:

שם גמרא תפילין מהו שיחוצו פירש"י ז"ל למיהוי יתור בבגדים עי' תוס' בד"ה תפילין מהו. ולדידי קשה לפירש"י ז"ל דמיבעי ליה אי הוי יתור בגדים וקאמר דלמ"ד לילה לאו ז"ת פשיטא ליה דחייצי היינו דהוי יתור בגדים ולא כן סלקא שמעתא למסקנא דבשל ראש אינו חוצצות ומשמע דלכ"ע אינן חוצצות אפי' למ"ד לילה לאו ז"ת הוא. וכמש"כ רש"י ז"ל ע"ב בד"ה ששם מניח כו' ומשום יתור בגדים כו' דלאו בגד הוא. ועוד דמנלן לרש"י ז"ל למסקנא דלאו בגד הוא כלל ומש"ה לא הוי יתור בגדים דילמא משום דכגופיה דמי וכס"ד דר"ז ואתיא ברייתא כמ"ד לילה ז"ת אבל למ"ד לאו ז"ת הוי יתור בגדים. ולזה י"ל אי נימא דכגופיה דמי ולא חשיב יתור בגדים ה"נ דלא הוי חציצה בשל יד. אלא וודאי כיון דבשל יד חוצצת ש"מ דלאו כגופיה דמי וא"כ בשל ראש אמאי אינו חוצצת למיהוי יתור בגדים אלא וודאי משום דלאו בגד הוא כלל. והראשונים ז"ל נחלקו בתפילין של ראש אי יכול להניחן על בגדיו ולמאן דס"ל דמותר צ"ל הא דכרך דראש נמי כו' ומאי קושיא הא יכול להניחן על המצנפת. אלא היינו משום דהוי יתור בגדים במקום בגדים וא"כ ביד נמי ל"ל למימר משום דכתיב ילבש שלא יהא דבר חוצץ כו' תיפוק ליה דהוי יתור בגדים. ועוד דמאי משני שערו היה נראה כו' ששם, מניחין תפילין אכתי הוי יתור בגדים ואי משום דהוי שלא במקום בגדים א"כ תיקשי מהאי ברייתא למ"ד דיתור בגדים פוסל אפי' שלא במקום בגדים. והכי קי"ל כרבא וכרב יהודה בריה דר' חייא דאפילו צלצול קטן דחשיב הוי יתור בגדים ואפילו שלא במקום בגדים. וע"כ צ"ל למסקנא דתפילין לאו בגד הוא כלל ולית בהו משום יתור בגדים אלא משום חציצה. ומוכח מזה דשל ראש ג"כ צריך להניח על בשרו דווקא ומשום חציצה הוא דפריך וכמש"כ הרא"ש ז"ל בהלכות קטנות:

ויש לדקדק עוד היכי ס"ד למימר בברייתא דכהנים כו' אם הניחו אין חוצצת כיון דפטורין מן התפילין ליכא למימר דכגופיה דמי כמו לילה למ"ד לאו ז"ת דפשיטא ליה דחייצי כיון דזמן פטור הוא. וה"נ בשעת עבודה דבמצוה קעסיק ופטור הוא אמאי לא יחוצו. וצריך לחלק דלילה זמן פטור הוא לגמרי אבל עוסק במצוה זמן חיוב הוא ואם רצה להניחן מניח ומצוה קעביד שפיר אמרינן דכגופיה הוא. ומשמע מכאן דאע"ג דעוסק במצוה פטור מן המצוה מ"מ אי קיים שניהם מצוה קעביד. ואפשר לישב עוד דלהנך י"א דשל ראש מותר להניח על הבגדים אפ"ה פריך שפיר מהא דתנא אם הניחן אינן חוצצת משמע דאפי' הניחן תחת המצנפת אינן חוצצות דאי למעלה מן המצנפת פשיטא דלא שייכא חציצה. ומשני דקמ"ל דשערו היה נראה כו'. ועי' מש"כ בחידו' ריש עירובין:

וצריך לדקדק עוד בשמעתין מנלן הא דאפילו נימא אחת חוצצת ומ"ש גבי מי מקוה דכ' ורחץ בשרו במים דקי"ל דמיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ והכא חיין אפילו נימא אחת. אלא דמשמע דה"נ משום דקפיד הוא כדאמרינן גבי כינה חיה או דילמא כיון דקפיד עליו כו' ועי' בד' הפוסקים ובש"ע או"ח (סי' כ"ד) שכ' לכל הני דיני דשמעתין גם לענין תפילין וחציצה פוסלת בהו:

דף יט:

גמרא ומחוסר כפורים כו'. נראה דהוי גרסי במתני' מחוסר בגדים קודם מחוסר כפורים ועי' תוספות יו"ט:

שם תוס' בד"ה וחוקה כתב בהו אפילו למ"ד כו' לכל הפחות קידוש דבין בגדי זהב ללבן ליעכבו כו'. ול"נ דאכולהו קידושי פריך וחוקה כתיבי בהו היינו חוקה דכתיב בפ' רחיצת ידים ורגלים ומנלן לאפוקי להנהו קידושי מכללא דקידוש שחרית כיון דמה"ת הם כל הני קידושי. ומשני אמר קרא ולבשם לבישה מעכב ואין דבר אחר מעכב. ופריך אי הכי דצפרא נמי נראה דלא פריך הכי למימר דרחיצת שחרית של יוה"כ לא ליעכב דאטו יוה"כ קיל משאר ימות השנה דבכל ימות השנה מעכב כדכתיב חוקה וביוה"כ לא ליעכב. אלא פריך הכי דאי בעית למימר דולבשם הוי מיעוטא דאין מעכב אלא לבישה א"כ דצפרא נמי אימעיט ובאמת ליכא למימר הכי. וע"כ ולבשם לאו מיעוטא הוא למימר דדווקא לבישה. וא"ש בזה תמיהת התוס' ז"ל בד"ה אי הכי כו' ובלא"ה הק"ו מיושב שאינו במיתה שכ' אינו מוכרח דאיכא למיפרך פרועי ראש יוכיח דבמיתה ולא מחלי עבודה ומסיק דקרא ולבשם וודאי לאו מיעוטא הוא. אלא מהכא שמעינן דהני קידושי לא מעכבי דכ' חק עולם לו ולזרעו דלא נאמר חוקה אלא בדבר ששוה בו ובזרעו אבל הני קידושי דלא שוה בו ובזרעו לא מעכבי. וקצת קשה לפ"ז נהי דשאר קידושי לא מעכבי אבל קידוש שהוא לצורך פנים מנ"ל לאפוקי מכלל כל דברים הנעשים בפנים דמעכבי ביוה"כ. והא דמשמע לן מקרא דדבר שאין מעכב בזרעו אינו מעכב בו היינו בדברים הנעשים בחוץ. וצ"ל דלא מסתבר לחלק בין הני קידושין של יוה"כ ואי הני לא מעכבי הני נמי לא מעכבי:

שם גמרא ר' יונתן אמר מהכא ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו ומסיק דחזקיה לא אמר מהאי קרא משום דמיבעי ליה דכיור צריך שיהיה בו לקדש ד' כהנים. והרמב"ם ז"ל גרס קרא דורחצו אהרן ובניו ג' הם. אלעזר. ואיתמר. ופנחס. ומסתבר כוותיה דשפיר ילפינן מינה דחוקה דכ' ברחיצת ידים כו' לא קאי אלא ברחיצה השוה באהרן ובניו אבל רחיצה של אהרן לחוד לא נאמר בהם חוקה ולא מעכבי אבל בקרא דורחצו משה כו' לא נאמר

שם חוקה ועיכובא אלא דקאמר קרא דכן עשו שרחצו משה ואהרן ובניו. ומנ"ל למילף מינה דקידוש של אהרן לא מעכבי. אלא דהכ"מ ז"ל הקשה הא בשעת צוואה עדיין נדב ואביהוא ג"כ היו וא"כ מנלן דסגי בד' כהנים ועי' בה"ז ז"ל:

שם גמרא מיבעי ליה כדר"י בר"ח ופירש"י ז"ל משה ואהרן אע"ג דלא כהנו בבת אחת כו'. וזה דלא כמו שפי' בחומש דביום השמיני עצמו שימש גם משה עמהם. ומש"כ הצ"ק ז"ל דבחומש כתב כן לד' ר' יונתן דלא יליף מינה לד' כהנים ז"א דאטו ר' יונתן פליג עליה דר"י ב"ח דבעינן כדי לקדש ד' כהנים אלא ר' יונתן ס"ל דתרתי ש"מ. וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ג"כ להני תרתי דרשא מחד קרא דורחצו אהרן ובניו. ולקמן (דף ק"ב) פליגי תנאי בזה חכמים אומרים דלא נתכהן משה אלא ז' ימי המילואים לבד ויש אומרים דלא פסקה כהונה אלא מזרעו ודיעה זו דביום השמיני עצמו שימש ג"כ לא איתמר התם. ולפי ד' רש"י ז"ל כאן דמשה לא שימש אלא ז' ימי המילואים מוכח דלא כמש"כ הר"י מאוריינש בע"א (דף ל"ד) דכל ז' ימי המילואים דין במה היה לו ומש"ה לא שימש בבגדי כהונה דא"כ רחיצת ידים ורגלים ג"כ לא היה צריך כדאמרינן בסוף מכילתין והכתוב אומר ורחצו משה ואהרן:

שם גמרא עמידה מן הצד איכא בינייהו דלרבנן כל שיש לו איזה סמיכה לא חשיב עמידה ולא יצא בזה בכל הדברים שצריכין עמידה. ולר"י בר"י הוי עמידה אע"פ שחבירו מחזיקו. ופריך הש"ס וליתב מיתב מנ"ל דבעינן עמידה כלל בקידוש. וכ' התוס' ז"ל דל"ד ישיבה קאמר דהא אין ישיבה כו' אלא ע"י סמיכה. משמע מדבריהם דעמידה ע"י סמיכה לכ"ע לא הוי עמידה אפילו לר"י בר"י וצריך לחלק בין עמידה מן הצד לעמידה ע"י סמיכה. ולד' ז"ל פשיטא דבכל מקום שנאמר עמידה כמו בעדים עמידה ע"י סמיכה לא הוי עמידה וכמש"כ המ"א ז"ל (סימן קמ"א) ג"כ. אלא אפילו לפי דבריהם ביומא (דף כ"ה) דהש"ס פריך הכא ליתיב מיתיב לגמרי דלצורך עבודה שרי לישב בעזרה מ"מ לא עדיף עמידה על ידי סמיכה מעמידה מן הצד דקי"ל כרבנן דלא הוי עמידה. ועיין בחו"מ (סי' כ"ח) בדברי הריב"ש ז"ל שם שנראה דס"ל דעמידה ע"י סמיכה הוא פלוגתא דת"ק ור"י בר"י. ולפי ד' התוס' ז"ל כאן משמע דכ"ע מודו דלאו עמידה היא. אלא דמד' התוס' ז"ל בד"ה עמידה כו' לרבנן כו' ונראה כשקורין בתורה שלא לסמוך כו' מדבריהם נראה גם כן דלרבנן דס"ל עמידה מן הצד לא שמיה עמידה צריך ליזהר שלא לסמוך אבל לר"י בר"י מותר לסמוך. ולפ"ז צריך לפרש הא דפריך וליתב מיתב לא פריך אלא לרבנן נהי דלאו עמידה היא מ"מ מנלן דבעינן עמידה כלל בקידוש דילמא יושב נמי כשר. ולעיל בריש פירקין משמע דעבודה ועדות שוין לדין עמידה כדפריך התם מה ליושב

שכן פסול לעדות. ועיין בא"ה הל' חליצה. ואפשר היה עוד לומר דהא דאמרינן הכא עמידה מן הצד איכא בינייהו היינו עמידה כי האי דשתי רגליו זו ע"ג זו דאין זה דרך עמידה ומש"ה פליג הת"ק אדר"י בר"י אבל עומד כדרך כל אדם אלא דצריך סיוע אפשר כ"ע מודים דהוי כעמידה. וכבר האריכו הפוסקים ז"ל בהאי דינא. והתוס' ז"ל כ' לעיל דעובד בהשתחויה ג"כ פסול. ודקדק הבה"ז ז"ל שם מנלן הא דילמא לא אתי למעוטי אלא יושב דווקא ונראין ד' התוס' ז"ל דהשתחויה וודאי לא מיקרי עמידה וכיון דמפקינן הכא אפילו עמידה מן הצד כש"כ השתחויה ודו"ק:

שם גמרא ה"א אפילו אביאה ריקנית. עי' תוס' סנהדרין (דף פ"ג) שכ' התם דפליגי תנאי בהא אי מחייב אביאה ריקנית באוהל מועד. וא"כ מאי פריך הש"ס לרבי הא כתיב בבואם דילמא ס"ל כהאי תנא דבבואם אתי לביאה ריקנית על אוהל מועד. והתוס' ביומא מסקי דלכ"ע איכא מיתה אביאה ריקנית באהל מועד ע"ש מה שפי' סוגיא דשמעתין ולפ"ז וודאי קשה היכי יליף ר"א בר"ש מבבואם כיון דאיצטריך לביאה ריקנית. ועי' בר"ש סוף פ"ק דכלים ובדברי הרמב"ם ז"ל שם בפי' המשנה:

שם תוס' בד"ה אלא האי בגשתם כו' אע"ג דביומא משמע דרבי כו'. ולדידי קשה איפכא לר"א בר"ש דלא דריש התם לקרא דופשט ורחץ ולבש אלא יליף בק"ו להאי קידוש ל"ל קרא דכשהוא לבוש מקדש. ומהיכא תיתי לן למימר דמקדש קודם לבישה ועיקר קרא לרבי איצטריך כדפירש"י ז"ל שם ביומא הכל מודים אפילו רבי ע"ש. ועוד ל"ל לרבי בבואם שלא לחייב קידוש על כל גישה וגישה היינו על כל עבודה ועבודה הא מדאיצטריך קרא דופשט ורחץ ולבש לחייב קידוש שני מכלל דבשאר עבודות אינו צריך לכל עבודה ועבודה, ולזה י"ל דהוי מוקמינן ורחץ אפשיטה לחוד. והא דאיצטריך קרא לר"א בר"ש נראה דלכל קידוש איצטריך דמצותו לקדש אחר לבישת הבגדים שלא יהיה הפסק בין הקידוש לעבודה. וממילא ילפינן מינה לקידוש שני של יוה"כ דהוא ג"כ לצורך עבודה וצריך שיהיה סמוך לעבודה בלי הפסק לבישה ורב חסדא אליבא דרבי דס"ל דקידוש שני של יוה"כ הוא קודם לבישה מודה בקידוש של כל ימות השנה דבעינן דווקא אחר לבישה:

דף כ.

גמרא מהו דתימא הני מילי עבודה דמעכבא כפרה כו'. הקשו המפרשים נילף ממחוסר בגדים דמחלל אפי' עבודה דלא מעכבא כפרה. ואע"ג דלעיל לא אמרינן אלא עבודה שאין זר חייב עליה ה"ה עבודה דלא מעכבא כפרה פסולה בחיסור בגדים כיון דהוי כזר וזר מעכב אפילו עבודה דלא מעכבא כפרה והכי ילפינן לעיל עבודה שאין זר חייב עליה

בשלא רחוץ ממחו"ב. ותירץ דלא ילפינן ממחוסר בגדים בגז"ש דחוקה אלא חילול אבל לא תחילת האיסור ולא משמע הכי לעיל בהא דאמרינן דה"א שתוי יין אינו מחלל אלא בעבודה שזר חייב מיתה בזמן הבית משום דכתיב מיתה בפרשה. ולפ"ז גם איסור לא שמענו בעבודה שאין זר חייב מיתה בזה"ב וילפינן ממחו"ב לכל מילי לאיסור ולחילול וה"נ נילף עבודה דלא מעכבא כפרה. ועוד מנלן בשתויי יין דמוזהר גם על עבודה דלא מעכבא כפרה והיה נראה דנהי דקים לן מחו"ב אפילו בעבודה שאין זר חייב עליהם מיתה בזה"ב משום דהוי כזר מ"מ בעבודה דלא מעכבא כפרה לא שמענו לא מיבעיא לר"ל ביומא דס"ל דהרמת הדשן סגי בב' כלים אלמא דמחוסר בגדים לא הוי ממש כזר וה"ה דלענין עבודה דלא מעכבא כפרה ה"א דלא הוי כזר אלא אפילו לר' יוחנן דס"ל דבעינן ד' כלים גם להרמה מ"מ מדאיצטריך קרא לרבות מצנפת ואבנט להרמה ש"מ דלאו כזר הוא ולא שמעינן בכל עבודה דמעכבי כפרה דליפסל מחו"ב. להכי כתב רחמנא הכא ברחיצת ידים כו' דמעכבי אפילו בעבודה דלא מעכבא כפרה וילפינן מיניה לשתויי יין ולמחוסר בגדים ג"כ. ובאמת נראה דלעיל דס"ל דהרמת הדשן סגי בב' בגדים גם רחיצת ידים כו' לא שמענו דצריך אלא דתנן סתמא בתמיד דטעון קידוש ידים ורגלים וצ"ע:

שם גמרא והוינן בה למחר אינו מקדש דלא צריך לקדושי או דילמא אפסילו בלינה ופירש"י ז"ל דהך מימרא דר"י משמיה דאילפא אליבא דר"א בר"ש היא ומיבעי ליה לר' אסי מאי אינו מקדש דאין צריך לקדושי או דילמא דמיפסיל בלינה ואינו מקדש מן הכיור. מדלא פשיט ליה דאין צריך לקדש קאמר דבלינה לא מיפסלי אלמא דמספקא לר' אסי אליבא דר"א בר"ש אי מיפסיל בלינה וכי בעי למימר דאין צריך לקדושי היינו משום דבלינה לא מיפסיל. וא"כ מאי קאמר שלא שקעו מבערב כו' הא לא צריך כלל שיקוע אי לא פסיל לינה לר"א בר"ש ויתבאר לקמן בזה:

שם גמרא אמר אביי לעולם לרבי ולינה דרבנן ופירש"י ז"ל דסברא היא דאין לינה פוסלת כיון שאין המים בפנינו ולא ס"ל הני קראי דלעיל דילפינן מבגשתם. וא"כ ע"כ במי כיור לכ"ע פסלי לינה כיון דרבי ור"א בר"ש לא פליגי אלא מדרבנן. אבל מה"ת לכ"ע לא פסול לינה בקידוש מסברא ותו ליכא למימר מדקידוש גופיה לא פסיל לינה כו'. וא"כ קשה לאביי מאי קאמר ר' יוחנן לעיל דאילפא בעי במי כיור אי פסיל לינה. ומאי קמיבעי ליה פשיטא דפסול לינה לדברי האומר אין לינה פוסלת בקידוש כמו לדברי האומר יש לינה כיון דאפילו למ"ד יש לינה אינו אלא מדרבנן. וצ"ל לאביי דר"י קאמר דאילפא מיבעי ליה אבל ליה לא ס"ל ולא מספקא ליה כלל:

ורבא מוקי לה להא דר"י כר"א בר"ש וראה דבריו בתחילת עבודה. והיה נראה דרבא נמי מודה לאביי דלרבי נמי דרבנן היא. ושפיר איכא למימר דראה דברי ר"ש בתחילת עבודה כיון דאפילו לרבי אינו אלא מדרבנן אפילו בסוף עבודה. אבל אי רבא ס"ל דלרבי פסיל לינה מדאורייתא היכי אשכחן לאמורא דמכרע מדעתיה דנפשיה בין תרי תנאי באיסור תורה. וכה"ג מקשו התוס' ז"ל בכמה דוכתי אלא דא"כ הא דילפינן לעיל מקרא דבגשתם הוא דלא כמאן ודוחק לומר דאסמכתא בעלמא היא ע"כ נראה דרבא ס"ל דלרבי פסיל לינה מה"ת מקרא דבגשתם ועכ"ז ראה ר' יוחנן דברי ר"א בר"ש אם קידש מתחילת עבודות יום דזה ג"כ בכלל בגשתם הוא וכיון שקידש בתחילת עבודות היום תו לא פסיל לינה. ויש ליישב בזה תרתי סוגיא ביומא דקשיין אהדדי דבדף כ"ב מסקינן דתרומת הדשן לאו תחילת עבודת יום הוא ואימא שכבר קידש מתחילה לעבודה. ובד' כ"ו שם מסיק דהוי תחילת עבודת יום וכמו שהקשו שם בתוס' ישינים. ולפי הנ"ל ניחא דבדף כ"ב אזלי שמעתא אליבא דאביי דר' יוחנן אליבא דרבי קאמר ושפיר מצינן למימר דלאו תחילת עבודת יום הוא ומ"מ מקרות הגבר לא פסיל לינה ובדף כ"ו אזיל לשיטתיה דרבא דראה ר"י דברי ר"א בר"ש בתחילת עבודה וע"כ צ"ל דתחילת עבודת יום הוא וזה נכון:

ויש לומר עוד דאביי ורבא פליגי בפלוגתא דרב חסדא ורב אחא ביומא (דף ל"ב) אביי דאמר דלרבי נמי לינה דרבנן ס"ל כר' אחא בר יעקב דלרבי נמי קידוש שני אחר לבישה מקרא דבגשתם ותו ליכא קרא למיפסיל בלינה ואינו אלא מדרבנן. ורבא ס"ל כרב חסדא שם דלרבי כשהוא פשוט מקדש. וא"כ ע"כ בגשתם אתי למיפסיל בלינה מה"ת. ועוד היה נראה דאיכא בין אביי לרבא חילול עבודה בידים שנפסלו בלינה לאביי לא פליגי אלא לכתחילה להצריך קידוש אבל שיהא העבודה מחוללת מדרבנן לא מסתבר ולרבא דמיפסיל בלינה מה"ת הוי כמו שלא קידש כלל ועבודה פסולה. והרמב"ם ז"ל כתב דעבודה פסולה וע"כ ס"ל דפסול לינה מה"ת. ואפ"ה פסק כר' יוחנן דאם קידש לתרומת הדשן אין צריך לקדש עוד. והיינו כאוקימתא דרבא דראה ר"י דבריו של ר"א בר"ש בתחילת עבודה. ולפי מש"כ דטעמיה דרבא בתחילת עבודה משום דקרינן ביה בגשתם כיון דתחילת עבודת היום הוא לכאורה הוי מצי למימר איפכא דר"י כרבי וראה דבריו בסוף עבודה אבל לא בתחילת עבודה דאי לר"א בר"ש דלא דריש בגשתם להכי מנלן לחלק בין תחילת עבודה לסוף עבודה כיון דלית לן קרא דלינה פוסל בקידוש ומסברא לא פסיל לינה דאין על מה לחול אפילו בסוף עבודה לא ליפסיל. וי"ל כיון דר"י אין צריך לקדש קאמר ומש"ה אמר דכר"א בר"ש הוא דלא מצריך אבל לא מטעמיה דהוא לא דרש בגשתם כלל ור"י ס"ל דרשא דבגשתם ואם קידש מתחילת עבודת יום אפילו

קודם עמוד השחר לא מיפסיל בלינה ודו"ק ועיין תוס' חדשים ביומא פ"ב שהקשה אי תה"ד היה בכה"ג למה ליה טבילה וקידוש שחרית הא לא פסיל לינה מתה"ד ולאביי ניחא דלא אמר אלא מקרות הגבר כו' אבל ביוה"כ תורם בחצות אבל מטבילה קשה למה ליה טבילה אחריתי:

שם תוס' בד"ה מיתיבי כו' הקשו למאי דס"ד דלא מיירי בכהני חדתי. ונראה דראוהו אחיו הכהנים משמע כל הכהנים הנמצאים בעזרה ובתוכם היו כהנים שעסקו בעבודה כל הלילה ואפ"ה כולן קידשו ידיהם ורגליהם ולהכי פריך דלא אתיא לא כרבי ולא כר"א בר"ש. והתוס' ז"ל בהג"ה כתבו דס"ד דהיסח הדעת ג"כ לא פסיל כמו לינה. ובאמת הכי משמע מדברי ר"א בר"ש דאמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין צריך לקדש ועשרה ימים א"א בלא שינה והיסח הדעת. אבל לא משמע הכי לקמן דפשיטא ליה להש"ס דאי אסח דעתא וודאי צריך לקדש. וע"כ מכאן ועד עשרה ימים לאו דווקא דהא אי אפשר בלא היסך רגליו והטלת מים דצריך לחזור ולקדש ויתבאר לקמן:

וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' תמידים הלכה י"א דתה"ד היה אחר שיעלה עמוד השחר. וקשה לזה מאי קמ"ל ר' יוחנן דאם קידש לתה"ד אין צריך לקדש פשיטא כיון דכבר עלה עמוד השחר ומה מקום לפסול לינה הכא. ונהי די"ל דהיה מקדש קודם עלות השחר אכתי תיקשי מאי פריך מהא דראוהו אחיו הכהנים כו' כיון שקידשו אחר תה"ד הרי כבר הוא אחר עלות השחר ותו לא פסלי לינה. ובפ"ה מה' ביאת מקדש הלכה ט' כתב קידש כו' לתה"ד אע"פ שהוא מקדש קודם שתעלה השמש אינו צריך לחזור ולקדש אחר שהאיר היום עכ"ל. מזה נראה דעלות השמש הוא זמן פסול לינה. וקשה מנלן הא הא עמוד השחר יום הוא לכל מילי. ועוד דמשמע ממתניתין דסדר התמיד דאח"כ אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה משמע דכל המעשים דלעיל היו קודם אור היום ובפ"ו מהל' תמידים בסדר התמיד כתב דהממונה היה בא סמוך לעלות השחר אבל כל העבודות אפילו הרמת הדשן הכל היה אחר עמוד השחר וא"כ הקידוש של אחיו הכהנים היה ביום וצ"ע. ובתענית פ"ק מבואר דקריאת הגבר לאו עמוד השחר הוא וכן משמע בכמה דוכתי:

דף כ:

גמרא יציאה מהו כו' ופירש"י ז"ל כדרך שפוסל בכל הקדשים כו' והתוס' ז"ל כתבו דמשום היסח הדעת מיבעי ליה כדמסקינן ורש"י ז"ל לא ניחא ליה לפרש משום היסח הדעת לחוד דא"כ מאי קאמר את"ל לינה לא פסלא כו' משמע דאי לינה פסלא יוצא נמי פסיל ולפי התוס' ז"ל ליכא כלל פסול יוצא בקידוש וא"כ לא הוי ליה למיתלי כלל

בעיא דיוצא בפסול לינה כיון דטעמא אחרינא הוא פסול לינה הוא משום דהוי ככל קדושת הגוף דמיפסיל בלינה ופסול יוצא הוא משום היסח הדעת. ע"כ פי' דלמ"ד לינה פסלא מיבעי ליה אי יוצא פסיל נמי מהאי טעמא ואת"ל דלינה לא פסלא ולית בה פסול שארי המקודשי' בכ"ש מ"מ ביוצא איכא למיבעי מטעמא אחרינא דמסח דעתיה. ולדברי התוס' ז"ל נראה לפרש דהא דקאמר את"ל לינה לא פסלא מילתא דפשיטא קאמר אי תיבעי למיפשט מדלא אשכחן פסול היסח הדעת לכ"ע בלינה אע"ג דלילה לאו זמן עבודה היא כ"כ ומסתמא עומד הוא בלא עבודה ולא חיישינן להיסח הדעת דילמא התם משום דלא פריש אבל יציאה דפריש אסוחי מסח דעתיה. וא"ש בזה הא דבעלמא דרכו של הרמב"ם ז"ל לפסוק כאת"ל דפשיטותא הוא. וא"כ הכא אמאי פסק דלינה פסלא הא את"ל לינה לא פסלא קאמר. ולפי הנ"ל ניחא דהאי את"ל לא מכרע כלל לפלוגתא דלעיל דרבי ור"א בר"ש דבטעמא אחרינא פליגי. ולפירש"י ז"ל קשה הא דמסיק יצא ידיו לא קמיבעי ליה כי מיבעי לן כו' מדלא קאמר אלא יצא כו' משמע דתחילת איבעיא לא היה ביצא ידיו כלל. ואי מטעם פסול יוצא מיבעי ליה אפילו ביצא ידיו איכא למיבעי אי פסולין ביוצא דלענין פסול יוצא לכאורה ליכא נפ"מ בין יצאו ידיו או כל גופו. וי"ל דביצאו ידיו גם פסול יוצא ליכא כיון דגופו בפנים אף על גב דבפסול יוצא לא הוי דינא הכי אלא כל שיצא אפילו מקצת אותו המקצת נפסל ביוצא:

שם גמרא יצא ידיו לא מיבעי לן כו'. והקשה בכ"מ ז"ל ליפשוט דכל גופו מיפסיל ביציאה מדלא תני רבותא טפי דאפילו יצא כל גופו כשרה העבודה ותי' דאי הוי תני הכי ה"א דכל גופו היינו בלא ידיו אבל ידיו לחוד מיפסיל ביוצא. ואין זה מספיק לקמן גבי טומאה דאמר נמי הכי נטמאו ידיו לא מיבעי לן כו'. ואמאי לא פשיט התם מדלא תני רבותא טפי דאפילו נטמא כל גופו עבודתו כשרה ש"מ דפסולה. אלא נראה דהא גופא מיבעי לן אי דווקא קתני נטמאו ויצאו ידיו אבל כל גופו צריך לקדש או דילמא ל"ד ושנטמאו ושיצאו היינו בטומאת כל גופו וביציאת כל גופו:

שם גמרא הא קידש בפנים ויצא עבודתו כשרה. לפי מה שכ' התוס' ז"ל בד"ה כל המטיל דאם שהה מעט לכ"ע כשרה. א"כ א"ש האי דיוקא דהא קידש בפנים ויצא כשרה וכגון שלא שהה דלא הוי היסח הדעת כלל דומיא דקידוש בכ"ש בחוץ אבל בעיין לא איפשיטא. וצ"ל דכוונתם דווקא אי נפיק בשעת עבודה ולא שהה הוא דלא מיפסיל. אבל קודם עבודה אפילו אם יצא ולא שהה מיפסיל אפילו ברגע אולי הסיח דעתו. אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דאין חילוק בזה וכל שיצא אפי' לא שהה צריך לחזור ולקדש שכ' שם ד' דברים שפוסלין הקידוש יציאה לחוץ ושינה והטלת מים והיסח הדעה. ויציאה אם

לא הסיח דעתו עבודתו כשרה בדיעבד משמע דאפילו אי ידע בבירור שלא הסיח דעתו אפ"ה צריך לקדש לכתחילה. ואיכא למידק תו היכי דייק למיפשיט בעיין הא קידש כו' עבודתו כשרה דילמא בדיעבד עבודתו כשרה דלא ברירא לן בוודאי דהיה לו היסח דעת ואין כאן אלא חששא כיון דפריש שמא הסיח דעתו ואפילו אומר שלא הסיח דעתו מ"מ חיישינן. ואין לנו לפסול העבודה מטעם זה אבל לכתחילה צריך לחזור ולקדש. וצ"ל דס"ל להש"ס דלהאי צד דחיישינן להיסח הדעת מדפריש לאו חששא היא אלא הוי כהיסח הדעת בבירור ולא בספיקא מחזקינן ליה. ומה שכתב הרמב"ם ז"ל דעבודה כשרה הוא משום דבעיין לא איפשיטא וכמו שכתב הכ"מ ז"ל:

שם גמרא אם להשהות טעון טבילה כו' קס"ד משום היסח הדעת ומשני הכא במאי עסקינן שיצא להסך רגליו ולהטיל מים משמע דהא בעיא איתא נמי גבי להשהות ולענין טבילה מי חיישינן לאסוחי דעתא ובעי טבילה או דילמא לא חיישינן לאסוחי דעתא אפילו אם שהה. ויש לדקדק דהא משמע ביומא (דף ל') אם טבל ע"ד ביאת מקדש אפילו מבערב אין צריך טבילה אחרת אפילו למחר וא"כ שהיה בעלמא אמאי צריך טבילה וע"כ מיירי בלא הסיח דעתו דהיסח הדעת הזאה ג' וז' בעי. וי"ל כיון דיצא לשהות הוי כהיסח הדעת דשינה וכל טבילת שחרית דסגי בטבילת לחוד. ובאמת מאי דפריך הש"ס שם אי דאסח דעתיה הזאה ג' וז' בעיא הא שינה וודאי הוי היסח הדעת ואפ"ה סגי בטבילה לחוד. וע"כ הא דהיסח הדעת בעי הזאה ג' וז' היינו דמסופק הוא שמא נגע במת אבל היסח הדעת דשינה אפשר לידע בבירור שלא נגע בטומאה ומ"מ כל שהסיח דעתו מעבודה צריך טבילה. וי"ל דהיינו דקמשני התם אידי ואידי דלא אסח דעתיה הא כו' הא דלא טביל ע"ד ביאת מקדש. ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ג מה' אה"ט ובד' הכ"מ ז"ל שם. אלא דאכתי קשה אפילו טבל ע"ד ביאת מקדש מבערב מאי אהני מסתמא ישן בלילה והוי כהיסח הדעת לענין טבילה. ולפי מאי דמשמע הכא דמספקא ליה להש"ס בלשהות אי צריך טבילה או דווקא במיסך רגליו אבל יצא לשהות א"צ טבילה אע"ג דיצא להפליג ומסתמא הסיח דעתו מעבודה א"כ י"ל דשינה ג"כ לא חשיב היסח הדעת לאצרוכי טבילה אם טבל תחילה ע"ד ביאת מקדש אבל בירושלמי יומא שם ראיתי דמייתי הך ברייתא בהאי לישנא כהן שיצא לדבר עם חבירו אם להפליג טעון טבילה אם לשעה טעון קידוש ידים. ופריך ומסיכה לא שעה קלה היא ואמאי צריך טבילה שאני היא מסיכה שעשו אותה כהפלג הרי דס"ל בפשיטות דיצא להפליג טעון טבילה והמיסך רגליו ג"כ מטעם זה צריך טבילה דהוי כהפליג. וזה דלא כמשמעות דתלמודין דבשהיה מספקא ליה ובמיסך פשיטא ליה דטעון טבילה. ע"כ י"ל דהכא נמי לא

מספקא ליה בטבילה דלשהות. והא דמוקי לה בלהסך את רגליו אגב דלפי שעה דצריך לאוקמי בהטלת מים מוקי לה נמי הא דלשהות במיסך רגליו. אבל במאי דפשיטא ליה להירושלמי ביצא לדבר לפי שעה דצריך קידוש ידים ע"כ הוא דלא כתלמודין דמספקא ליה בהא ותו תני התם ישן טעון טבילה נתנמנם טעון קידוש ידים. מבואר מזה דבין הפלגה לדבר עם חבירו ובין שינה הוי כהיסח הדעת להצריך טבילה ולענין קידוש סגי בנתנמנם לחוד. וצריך עיון אמאי לא ביאר הרמב"ם ז"ל דלהצריך קידוש סגי בנתנמנם והוא ז"ל לא כתב אלא שלא יישן בהם ונהי די"ל דלענין לפסול עבודה בעינן דווקא שינה והא דנתנמנם צריך לקדש היינו לכתחילה לחוד מכל מקום אמאי לא כתב דין נתנמנם לענין לכתחילה:

ואפשר לפרש עוד דזה שכ' הרמב"ם ז"ל דיציאה בלא היסח הדעת לכתחילה צריך לקדש ובדיעבד עבודתו כשרה לאו משום דפסק בעיין לקולא דבעיין איפשיטא דיציאה לא פסיל דיעבד וכדאמר לקמן בבעיא דטומאה את"ל יציאה לא פסלי וכל את"ל פשיטותא היא אלא דלא איפשיט אלא דלא פסלי בדיעבד. אבל לכתחילה סמך אדברי הירושלמי הנ"ל דאיתמר בהדיא דלפי שעה צריך לקדש והיינו לכתחילה לחוד דומיא דלהשהות וטבילה דאין זה אלא לכתחילה דאינו מיחל עבודה אם לא טבל כמו כל טבילת שחרית דלא חילל כדאיתא ביומא שם. אלא דהא דמשמע מדברי הרמב"ם דאחר הטלת מים אם לא קידש חילל עבודה כמבואר שם בדבריו ז"ל פ"ה הלכה ה' מנ"ל הא דמשמע דיציאה לפי שעה לחוד או להטיל מים חד דינא להו. וכי היכי דביציאה לחוד לא חילל ה"נ בהטלת מים. וביומא שם אמרינן דהא דבעי קידוש ואחר הטלת מים הוא משום ניצוצות לחוד. וא"כ למה תלי בברייתא פסול דהטלת מים ביציאה לפי שעה הא לאו משום יציאה מיפסיל ודין טבילה אחר הסכת רגליו נראה קצת מלשון הרמב"ם ז"ל שכ' שם הלכה ה' אם לא טבל ולא קידש ועבד הואיל ולא הסיח כו' ולא הסיך רגליו ולא הטיל מים עבודתו כשרה. משמע דאם הסיך רגליו ולא טבל עבודתו מחוללת. ולא משמע הכי ביומא אלא כל טבילת שחרית אם לא טבל לא מחיל עבודה ועדיין צ"ע בזה:

שם גמרא תני והדר מפרש לא אשכחן דכוותיה דהא דזה הכלל היא משנה ביומא והא דאם לשהות כו' הוא בברייתא. והיכי קאמר אמתניתין דהדר מפרש מה שאמרו בברייתא. ואולי שם בברייתא ג"כ תני להא דזה הכלל כו' וכעת לא מצאתי היכן היא שנויה. ועי' בלשון רש"י ז"ל:

שם גמרא ת"ש פרה כו' בפנים ויוצא ופירש"י ז"ל אלמא דיציאה לא פסלא בקידוש. ויש לדקדק דעיקר בעייתו היא משום דפריש מן המקדש אסוחי מסח דעתיה אבל גבי פרה

דמקדש לכתחילה ע"מ ליצא לעבודתה היכי שייך היסח הדעת בזה הא לא נבדל מן העבודה כלל. ולפירש"י ז"ל לעיל דמיבעי ליה ג"כ אי מיפסיל ביוצא ככל הקדשים א"ש האי פשיטותא דליכא פסול יוצא בקידוש. ולהכי משני שאני פרה הואיל וכל מעשיה בחוץ כו' דאי מטעם היסח הדעת לא אתי האי שינויא שפיר. והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' פרה כתב דלכתחילה מקדש בפנים ויוצא ואם קידש בחוץ ומכלי חול כשר. ומפשטיה דר' יוחנן משמע דאפילו לכתחילה יכול לקדש בכלי חול בחוץ. וסיים שם עלה דמקדש בכלי חול בחוץ הואיל וכל מעשיה בחוץ. ובגמרא משמע דלא צריכינן להאי טעמא אלא לר' חייא ב"ר יוסף דאמר מקדש בפנים כו'. וי"ל דלר"י פשיטא דמהאי טעמא הואיל וכל מעשיה בחוץ קאמר דאפילו בכלי חול בחוץ שרי. אלא דלר"ח בר"י דאמר מקדש בפנים משמע דבעי קידוש כדין בעי למיפשט מיניה דיציאה לא פסלה וקאמר דלר"ח נמי מהאי טעמא הוא דלא מיפסיל ביוצא. והרמב"ם ז"ל לשיטתיה שכ' דבכל העבודות כשר ביציאה לחוד לא איצטריך לטעמא דהואיל וכל מעשה כו' אהא דמקדש בפנים ויוצא כיון דא"א בע"א ובכל מקום בדיעבד כשר. להכי לא כתב להאי טעמא אלא אהא דמקדש בכלי חול בחוץ:

שם תוס' בד"ה יציאה כו' והא דאמר בכל שעה כו' עי' מהרש"א ז"ל בסוכה (דף נ') שהקשה הא התם משום בלילה הוא דאיצטריך מקום זריזים כדאיתא התם ועי' צ"ק ז"ל. וי"ל עוד דע"כ לר"ל דאמר דבלילה בחוץ כשרה צריך ג"כ לומר דמ"מ איתיה למנחות במקום זריזים מאורחא דמילתא דאל"ה תיקשי אליביה מתני' אהדדי דמצה אינה נילושת בפושרין ומנחות נילושות בפושרין:

שם בא"ד ומהאי טעמא יתכן פירש"י דהכא. עי' מהרש"א ז"ל שם בסוכה שכתב כן מסברא דנפשיה עיין שם:

דף כא.

גמרא והא פרה דטמויי מטמינן ליה כו' גם כאן קשה היכי שייך היסח הדעת בזה כיון דהכל לצורך עבודה והטומאה ג"כ לצורך היא להוציא מלבן כו' ולא אסח דעתיה מעבודה כלל. וצ"ל דמ"מ כיון דבשעת טומאתו לא חזי לעבודה איכא למיחש להיסח הדעת. ולמ"ד מקדש בפנים כו' א"ש דע"כ היה מקדש קודם טומאתו דהטומאה והטבילה היה בהר המשחה ודייק מינה דטומאה לא פסלה. אלא למ"ד דמקדש בחוץ מנ"ל דלא קידש אחר הטבילה. וי"ל דלהכי כתב רש"י ז"ל ואחר הטבילה מיד כו' דהכי משמע מסדר המעשה דלא היה שום הפסק בין טבילה לסדר המערכה. ומ"מ ק"ק אמאי לא יקדש לכתחילה אחר הטבילה למ"ד דיכול לקדש אפילו בחוץ. וכמו שכתב הרמב"ם

ז"ל לענין יציאה דלכתחילה מקדש בפנים ה"נ יקדש לכתחילה אחר הטבילה וי"ל דהא עדיפא שיקדש בפנים ממה שימתין אחר הטבילה לקדש בחוץ. ומסיק שאני פרה הואיל וכל מעשיה בט"י להכי לא פסלא בה טומאה. ואע"ג דעיקר טעמא דמיבעי לן הוא מטעם היסח הדעת ומאי אהני לזה הא דכל מעשיה בט"י צ"ל דמ"מ כיון דקיל להכשיר בה ט"י גם בטומאתה מקילינן דלא למיפסיל בה. ולפי המסקנא לא פסיל בפרה לא יציאה ולא טומאה ואיכא לספוקי אי פסלא בה לינה בקידוש. וי"ל דלא פסלא מתרי טעמי חדא כיון דלינה לא פסלא בפרה גופא כמש"כ הרמב"ם ז"ל שם בפ"ד ה"נ לא פסלא לינה בקידוש שלה. ועוד כיון דכשר לקדש בחוץ ובכלי חול לא שייך בזה פסול לינה ולא אשכחן פסול לינה אלא בדבר המקודש בכ"ש ובד' הרמב"ם ז"ל לא נתבאר דין זה. ועי' באו"ח (סי' ק"ע וקע"ח) לענין הפסק והיסח הדעת בנטילה ובסעודה. ועי' שם ברמ"א דעשיית צרכיו לא חשיב הפסק. ומד' הירושלמי שהבאתי לעיל משמע דעשיית צרכיו הוי כהפליג לדבר עם חבירו וכן מש"כ הרא"ש ז"ל בפ"ק דתענית דשינת עראי לא הוי הפסק לא משמע הכי מדברי הירושלמי הנ"ל דישן צריך טבילה משמע אפילו שינת עראי מדתני סיפא נתנמנם צריך קידוש ואין כאן מקומו בזה:

שם גמרא מהו לקדש כו' בכיור ממנו ולא בתוכו או אפילו בתוכו. וכ' התוס' והרא"ש ז"ל בפרק כל הבשר בשם ה"ג ז"ל כיון דבקידוש מיבעי ליה משום דכ' ממנו אבל בנט"י לחולין לכ"ע כשר אפילו בתוכו ע"ש. ולא משמע הכי מסתמא דמשניות דידים הא דתנן התם מניח חבית בין ברכיו כו' וחבית מטה על צידה כו' ואי בתוכו ג"כ כשר למה לי כולי האי יטבול ידיו בתוך החבית אלא וודאי משמע דבעינן נתינה דווקא. ועי' תוס' ז"ל שם שהאריכו ג"כ ליישב דברי ה"ג ז"ל ודווקא הכא נראה דמיבעי ליה כיון דבעינן מים מקודשין בכ"ש איכא למימר דבתוכו עדיף דירחץ ידיו בתוך הכ"ש אבל בחולין לא אשכחן טבילה בכלי. ובעי למיפשט מהא דתניא או שטבל במי מערה כו' הא בכיור דומיא דמי מערה היינו טבילה בתוכו כשרה ומי מערה פסולין משום דלאו בכ"ש הם ודחי לעולם במי כיור ג"כ פסול בטבילה. והא דאשמעינן מי מערה משום דס"ד כל גופו טובל בהם ידיו כו' לא כש"כ קמ"ל דטבילה גמורה ג"כ לא מהני מטעמא דלעיל דבעינן דווקא מקודשין בכ"ש. ולפ"ז י"ל למאן דאמר דבפרה מקדש בחוץ ובמקידה של חרס נראה דלא בעינן מים מקודשין ג"כ. וא"כ למה לי דמקדש בפרה כלל אמאי לא אהני ליה טבילה שטובלין אותו אחר שטמאוהו וכמו בידים לחולין ולתרומה דטבילה עדיפא מק"ו דכל גופו טובל בהם. ואין לומר דמדרבנן הוא דצריך קידוש כעין עבודה דהא תנן שלא רחוץ ידים פסולה וכן פסק הרמב"ם ז"ל ואי מדרבנן לא הוי מיפסלי בהכי. וצ"ל

דמים מקודשין בעינן גם בפרה ולהכי מי מערה פסולין אבל מ"ש דכלי שרת לא בעינן ומים מקודשין בעינן. ועוד דלשיטת רש"י ז"ל מיפסלי המים ביוצא וצריך עיון. והרמב"ם ז"ל כ' דאין מקדשין מתוכו דכ' ממנו ולא מתוכו ואם קידש מתוכו ועבד עבודתו כשרה. וקשה קצת היכי כ' בפשיטות להך דרשא דממנו ולא מתוכו. כיון דמספקא לן אי דרשינן הכי ומהאי טעמא עבודתו כשרה בדיעבד דדילמא אפילו מתוכו:

שם תוס' בד"ה כיור כיון ששקעו שוב אין מעליהו וס"ד דאפי' לאיברים נפסלין בהעלאה שעה אחת בלילה חוץ לבור. והקשו לזה ממתניתין דתמיד שהיה מקדש לתה"ד והיה מעליהו בלילה. ותירץ דאתי כר"א בר"ש ובמים נמי לא פסלא לינה. ולזה קשה דמתניתין דתמיד נמי ס"ל שהיו משקיעין אותו בעץ שעשה בן קטין מוכני לכיור. וזה דלא כר"א בר"ש כדאמרינן לעיל דלדידיה א"צ למוכני כלל:

וכתבו עוד אי נמי י"ל שהיה להם מים בכ"ש אחר כדי קידוש של תה"ד. וגם זה קשה דאכתי גם בכ"ש אחר ליפסל בלינה כיון דס"ד דשעה אחת מן הלילה פוסלת לכל עבודות ובצ"ק ז"ל הרגיש בזה וכתב דכ"ש לא מקדש ליפסל בלינה ואין טעם לזה דמה בין כ"ש לכיור. ומש"כ משום דלית ביה שיעורא דד' כהנים ג"כ אינו מובן ומסתבר דכל שכשר לקדש ה"ה דנפסל בלינה. ונראה בדבריהם דע"כ לא מיפסיל בהעלאה שעה אחת בלילה אלא מי כיור שהיו מקודשים מאתמול והוצרך לשקען בשקיעת החמה וצריך שיהיה משוקע כל הלילה ואם העלה שעה אחת נפסל. אבל מים שלא נתקדשו מאתמול ובלילה מילאן בכלי שרת לקדש לעבודת הלילה לכולי עלמא לא מיפסיל בלילה לחוד:

וכתבו עוד די"ל דפסול עבודת לילה דרבנן והיינו גזירה משום עבודת יום ובתרומת הדשן לא גזרו ויתבאר בזה לקמן:

וכתבו עוד דאיכא לדחויי דמקרות הגבר עד צפרא לא פסיל לינה גם במים. ולפ"ז צריך לומר דלינת מים ג"כ לא הוי אלא מדרבנן ואין טעם לזה. ואמאי לא יפסלו בכל דבר המקודש בכ"ש דמיפסיל בלינה בעמוד השחר. וכ"ז יתבאר עוד בשמעתין:

שם גמרא מאי אינו מעליהו דקאמר לעבודת יום כו' סוגיא זו סתומה היא ורש"י ותוס' ז"ל פי' כ"א לדעתו כאשר אבאר. ומה שיש לדקדק בדבריהם ז"ל שיטת רש"י ז"ל דהשתא מסיק דר"י דאמר אינו מעליהו היינו משום עבודת יום שיפסל אם יעליהו בלילה אבל לעבודת לילה חזי. והא דקאמר למחר אינו מקדש היינו לעבודת יום דלעבודת יום לילה פוסלת. ופריך א"ה היינו דר' חייא בר"י ומשני א"ב גזירת שיקוע פי' דר"י ס"ל דלילה אינה פוסלת גם למתירין כרב חסדא והא דקאמר אינו מעליהו הוא משום גזירה שלא יפסלנו עמוד השחר להכי צריך שיהיה שקוע כל הלילה. ופריך מהא דאמר ר"י קידש

לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש ולא הצריך לחזור ולשקעו. וצ"ל דנהי דוודאי קודם עמוד השחר צריך לשקעו דהא עמוד השחר פוסל לכ"ע זה לא איצטריך לאשמעינן. אבל למאי דאמרת אליבא דר"י דאית ליה גזירת שיקוע וצריך לשקעו מיד הוי ליה לאשמעינן דמיד ישקענו וקאמר בשלמא לרבא דמוקי כר"א בר"ש הא כרבי פי' דלר"א בר"ש ליכא גזירת שיקוע משום דלר"א מי כיור גופייהו נמי לא פסלא לינה ולהכי אין צריך לשקעו. ולזה קשה קצת הא טעמיה דר"י דראה דבריו של ר"א בר"ש בקידש מתחילת עבודת יום דלא מיפסיל עוד וז"א אלא בקידוש ידים כו' אבל במי כיור אמאי לא יפסול בלינה. וצ"ל כיון דעמוד השחר אינו פוסל בקידוש ה"נ דמי כיור אינן נפסלין והא דאם קידש בסוף עבודה דנפסל הקידוש וצריך לקדש למחר היינו משום דתחילת עבודת יום מילתא אחריתי היא והוי כהפסק לענין קידוש וגישה אחריתי היא כדילפינן לעיל מבגשתם והא דאמר שוב אינו מעליהו כרבי. אלא לאביי דמוקי לה כרבי קשיא אמאי לא משקע ליה דלרבי לינת כיור דאורייתא וכבר כתבתי לעיל דלאביי אין לחלק בין רבי לר"א בר"ש וקידוש לתרווייהו לא מיפסיל בלינה מה"ת ומי כיור נפסלין. ומשני דבאמת משקע ליה מיד לאחר קידוש של תרומת הדשן. ופריך אי הכי דלר"י לילה לא פסיל כלל אפילו למתירין כרב חסדא א"כ אמאי קאמר אם לא שקעו מבערב למחר אינו מקדש דמשמע משום דלא שקעו מבערב לילה פוסלו שלא לקדש למחר הא לילה לא פסיל. ומשני דאין צריך לקדש קאמר ולגמרי כר"א בר"ש דלינה לא פסיל כלל בקידוש. ולעיל דקאמר דווקא אם קידש לתה"ד אין צריך לקדש הא דידיה והא משמיה דאילפא קאמר דאפילו מעבודת לילה אין צריך לקדש למחר. והשתא לאביי הוי איפכא הא דר"י משמיה דאילפא כר"א בר"ש והא דקידש ידיו לתה"ד כרבי ועמוד השחר פוסל לכ"ע. והא דאמר ר"י כיון ששקעו שוב אינו מעליהו כ"ע מודו בה משום גזירה שלא יפסל בעמוד השחר. ולרבא אי נימא כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו ולר"א בר"ש לא פסיל לינה במי כיור ג"כ הא דאמר ר"י כיון ששקעו שוב אינו מעליהו הוא כרבי: ואינך דר"י משמיה דאילפא לא שקעו מבערב מקדש לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש ע"כ כר"א בר"ש ואין צריך לקדש דא"א לומר למחר אינו מקדש משום פסול לילה דהא לילה לא פסיל לר"י. וא"כ קשה לישנא דכיור שלא שקעו כו' הא לר"א בר"ש אין צריך לשקעו כלל. אבל אי נימא דמי כיור לכ"ע נפסלין בלינה אתיא הא דכיור ששקעו שוב אינו מעליהו כב"ע. ואתיא שפיר נמי הא דר"י משמיה דאילפא כיור שלא שקעו כו' דלר"א בר"ש ג"כ צריך לשקעו והא דר"י בקידוש תה"ד ג"כ כר"א בר"ש וראה ר"י דברי בתחילת עבודה. ופריך אי הכי היינו דרב חסדא כיון דאוקמת דלילה לא פסיל היינו הא דקאמר א"ב גזירת שיקוע דר"י

לא אמר אלא לכתחילה צריך לשקעו משום גזירה אבל לילה לא פסיל אפילו למתירין. והקשו התוס' ז"ל בהג"ה ע"ז אמאי לא פריך מיד היינו דר"ח ועוד כמה קושיות. ופי' ז"ל דהא דקאמר א"ב גזירת שיקוע אכתי קם ליה ר"י בשיטת רחב"י דלילה פוסל למתירין. אלא דר"י מחמיר ואוסר להעלותו אחר ששקעו בשקיעת החמה לפי' קמא משום גזירה דילמא פשע ולא יחזור וישקענו ורחב"י לא גזר. אבל לתה"ד מעלה גם לר"י ולא גזרינן בה דילמא פשע וכמש"כ ז"ל. והשתא לכ"ע נפסלו מי כיור למתירין כיון שהעלהו שעה אחת בלילה ובבקר מערין מי כיור לכ"ש ונותנין מים אחרים לכיור לקדש למתירין ומי שרוצה לקדש לאיברים יקדש מכלי שרת. והא דמשקעין אותו כלל כיון דלמתירין לא חזי ויפסל ומה בכך ויקדשו גם לאיברים ממים חדשים וכשרים משום דמים קדושים הם וצריך לשמרן שלא יפסלו בלינה ומערן אח"כ מימיו בכ"ש. משום דפעמים מקדשין הרבה כהנים בכל דדין ויכולין אלו שרוצין לקדש לאימורים לקדש ממים שבכ"ש וי"ב כהנים של תמיד לא היו מקדשין בלילה משום דנפסלו המים למתירין היינו זריקת דם התמיד:

וכתבו עוד דהא דאמר אביי מקרות הגבר כו' היינו קידוש אבל במים פוסלת והאי דפוסלת במים אינו אלא מדרבנן כיון דלא פסיל בקידוש כו' וזה צ"ע. ונראה יותר לאביי לא הוי לינה דרבנן אלא בקידוש כיון דאינן בעולם וכמש"כ רש"י ז"ל. אבל מים נפסלין בלינה לכ"ע וכמש"כ לעיל. וכ' עוד פ"א בגזירת שיקוע ע"ש ושניהם אחד הם בזה דאכתי קם ליה ר"י כרחב"י. ופריך והאמר ר"י קידש ידיו לתה"ד למחר אין צריך לקדש ומשמע דלא משקע ליה. בשלמא לרבא אתי כר"א בר"ש ומים ג"כ לא פסלא בהו לינה אלא לאביי מ"ש דלא משקע ליה. ומשני דמשקע ליה. ופריך אי הכי למחר אין צריך לקדש אמאי. וע"כ למימרא דלמתירין נמי חזי ולא מיפסיל בהעלאת לילה. וא"כ היינו דר"ח ולשיטתם מהא דאמר ר"י בקידש לתה"ד למחר אין צריך לקדש מוכיח דלמתירין נמי חזי. דאל"ה כבר נפסלו המים למתירין בשעה שקידש לתה"ד ואמאי אין צריך לקדש. אלא ש"מ דלילה לא פסל אפי' למתירין אע"ג דאיכא למימר דהא דאין צריך לקדש היינו לאיברים וקמ"ל דלינה לא פסלא. אבל למתירין וודאי נפסלו לא משמע להו הכי מדקאמר סתמא ולמחר אין צריך לקדש משמע אפילו למתירין. ומסקנא דר"י כר"ח ס"ל ולא מיפסיל אלא בעמוד השחר בין למתירין בין לאיברים. אלא דלר"י צריך לשקעו מבערב ולרב חסדא אין צריך לשקעו אלא קודם עמוד השחר. והרמב"ם ז"ל לא הזכיר דבר מזה. משמע דלא ס"ל מצות שיקוע כלל ואין צריך אלא לשקעו קודם עמוד השחר שלא יפסל בלינה כמו

שכ' בפ"ה מה' ביאת מקדש. וגם זה אינו חיוב כל כך ואם רוצים ממלאין אותו מים אחרים בבקר ע"ש:

דף כא:

גמרא מאי לאו דמסלק ליה כו' לא דמשקע ליה כו'. משמע דלר"ח לא היה משוקע בשעת קידוש תרומת הדשן. וא"כ לא אתיא מתניתין שפיר דעד שהיו שומעין קידש ידיו ורגליו מן הכיור משמע דאחר הקול קידש. וע"כ הוא קול דהעלאה דקול השיקוע היה אחר קידוש של תה"ד והכא גרסינן הגיע עת קידוש ידים ורגלים מן הכיור. לפ"ז יש לומר דאשאר כהנים קאי שאומרין הגיע עת לקדש שהיה לסימן כי קרוב הוא לעמוד השחר אבל נוסחא דמתניתין דתמיד קשה קצת. והתוס' ז"ל בד"ה אי משקע ליה הקשו דלר"ח נמי נימא דהקול היה בהעלותו. ולא הבנתי דלר"ח לא העלוהו אלא לאחר עמוד השחר ובמתניתין משמע דזה היה קודם עמוד השחר וקודם תרומת הדשן כדתנן בתר הכי נטל מחתת הכסף. ועיין בצ"ק ז"ל:

ופריך הש"ס והא הוי גביני כרוז כו' משמע דלא פריך אלא לרב חסדא. אבל לר"י לא תיקשי משום דלר"י היה הקול הזה קודם תרומת הדשן וקול גביני כרוז היה אחר כך. אבל לר"ח דקול הזה היה ג"כ אחר תה"ד סמוך לעלות השחר והקול היה לזרז הכהנים לעבודה א"כ תרתי למה לי וכ"כ הצ"ק. ועי' תוסי"ט ז"ל פ"ג דיומא:

ובהא דמשקע לה בגלגלא יש להרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' בית הבחירה פי' מחודש דמוכני היינו כלי מלא מים והיו משקעין הכיור בתוכו שלא יפסל בלינה עי' בפי' המשנה פ"ג דיומא. ונראה דלא ניחא ליה כפי' רש"י ותוס' ז"ל גלגל שהיו משקעין אותו בבור דלא מצינו דהיה איזה בור בין האולם למזבח. ותוס' ישינים ביומא כתבו שהיו משקעין אותו בים של שלמה גם זה לא מצינו. ע"כ פי' שעשה תחתיו כלי של חול מלא מים וממנו היו שותתין מים לכיור. וקצת סעד לדבריו ז"ל מד' הירושלמי פ"ג דיומא דאיתא התם ויעשו דדין זעג"ז אמר ר' יונה כיום מרובה של תמיד. [ופי' המפרשים דפריך דמשמע די"ב דדים היו כולם שוין סביבות הכיור ואמאי לא עשאו זעג"ז. ותי' כיום מרובה כו' שיקדשו כולם כאחת]: העליון משם כלי פחות ברובו והתחתון אין בו משום אוירו של כלי. אמר ריב"ל אמת המים היתה מושכת לו מעיטם והיו רגלי שבדרום פתוחין כרמונים עכ"ל ואין פי' לדברים אלו. ועי' ק"ע שפי' שם דס"ל להירושלמי דקידוש ראשון לא הוי מתוך כלי אלא כעין מקוה. ואין זה נראה כדמשמע בכולי שמעתין דכיור כלי הוא ובעינן דווקא מתוך כלי גם מה שחילק הכיור עצמו לב' חלקים אינו נראה כמש"כ הוא ז"ל בעצמו בתוספותיו שם. והיה נראה דהכי פריך העליון א"ש דלא מיפסיל בלינה דפחות הוא

ברובו לתוך כלי התחתון היינו דבלילה פותחין נקביו לתחתון ובטל אגב התחתון אלא התחתון גופא היינו המוכני אמאי לא מיפסיל הלא גם הוא אויר כלי הוא אמר ריב"ל אמת המים כו' והיו רגליו פחותים וכיון דמי המוכני מחוברים לעין עיטם לא מיפסלו בלינה. ולפ"ז אין צריך לומר דהמוכני כלי חול היה כמש"כ הרמב"ם ז"ל אלא אפילו כלי קודש א"ש כיון דמחוברים לעין עיטם. וכדאמרינן התם בים של שלמה דהיה מקוה טהרה של כהנים מפני דרגלי השוורים היו מחוברים לעין עיטם וכמש"כ הרמב"ם ז"ל. ומ"מ דברי הרמב"ם ז"ל צ"ע דבפ"ג מה' בית הבחירה כתב דבמוכני שהיא כלי חול נותן לכיור ובפ"ה מה' ביאת מקדש כ' דנותנו במעיין או בים של שלמה השם יראינו מהרה ארמון וכליו ישבו על משפטן:

ועיין בק"ע שם מש"כ לפרש דברי הברייתא ביומא (דף ל"ז) תנא שחרית במילואו מקדש ידיו ורגליו מן העליון ערבית בירידתו מקדש מן התחתון ע"ש שהוא דחוק. ונראה דברייתא קאי אהא דבתחילה לא היו לו אלא שנים ומפרש בברייתא דהשני דדין היו אחד למעלה ואחד למטה ובמילואו מקדש מן העליון ובירידתו מקדש מן התחתון:

שם גמרא כל כיור שאין בו לקדש ד' כהנים כו'. ולא נתבאר שיעור זה כמה הוא ולפי פירש"י ז"ל לקמן דלקדש לא בעינן רביעית. ע"כ ליכא שיעורא אלא אומדנא בעלמא כדי קידוש ד' כהנים. אבל לפי דברי התוס' ז"ל לקמן י"ל דהשיעור הוא ב' רביעית היינו חצי לוג כדתנן ברישׁ ידים מחצי לוג לג' ולד'. אלא דלא דמיא שיעור קידוש לשיעור נט"י לחולין. וכמו שפי' התוס' בחולין דעד הפרק דקידוש לא דמי לעד הפרק דחולין. ולשון הברייתא כל הכלים כו' בין שישׁ בהם בין שאין בהם כו' משמע כפי' רש"י ז"ל דאפילו הכלי עצמו אינו מחזיק רביעית כשר לקידוש. וכן משמע מסתימת לשון הרמב"ם ז"ל אלא דרש"י ז"ל לא הוצרך לזה אלא למאי דס"ד דלא מיירי בקודח מתוכו. אבל למסקנא דמיירי בקודח מתוכו א"צ לחלק בין קידוש לנט"י דחולין. אבל למאי דפי' התוס' ז"ל קודח מתוכו היינו שנוטל בכלי קטן מכלי גדול אפילו למסקנא צריך לומר דקידוש קיל מנט"י דחולין דבחולין כה"ג לא מהני ואפילו בא מכלי גדול כל שאין בו רביעית אין נוטלין לידים. ולד' התוס' ז"ל דלא ניחא להו למימר דקידוש קיל מנט"י צ"ל למסקנא דבא משירי טהרה דהוי ביה רביעית מעיקרא. ולא הבנתי ד' התוס' ז"ל בד"ה בין כו' שכ' למאי דס"ד בלא קודח יש תימא כו' הא לשיטתם בקודח למסקנא ג"כ יש תימא זו וצריך לאוקמי דבא משירי טהרה. ועי' בשו"ע או"ח (סי' ק"ס) דיש אומרים דשירי טהרה לא הוי אלא אם השני נוטל אחר הראשון בלי הפסק. ולדברי התוס' ז"ל צ"ל דהכא נמי מיירי בכה"ג וזה דוחק. אלא נראה דהכא בקידוש דהוי בכ"ש שאני וסגי אפילו בפחות

מרביעית כיון שהם מים מקודשין חשיבי. ועי' בתוספתא פ"ק דידים דתני התם הנוטל ידיו במקדש צריך מי רביעית קידוש ידים ורגלים במקדש אין לך שיעור ונראה דבמקדש ראשון ט"ס הוא. ומבואר כפירש"י ז"ל:

והרמב"ם ז"ל השמיט הך אוקימתא דקודח מתוכו ועי' בד' הראב"ד ובכ"מ ז"ל. ונראה דהרמב"ם ז"ל מפרש הכי דפריך מברייתא דסגי ברביעית או פחות ולא בעינן שיעור ד' כהנים ומשני בקודח מתוכו כפי' רש"י ז"ל. ופריך עלה הא ממנו אמר רחמנא וקודח מתוכו לא חשיב ממנו. ומשני ירחצו לרבות כ"ש. וא"כ לא איצטריך לאוקמי בקודח מתוכו אלא כל כ"ש איתרבי. והא דבעינן שיעור ד' כהנים הוא דווקא בכיור שנעשה לקידוש. אבל בשאר כ"ש לא בעינן שיעורא וזה נראה ברור בדעתו ז"ל:

וכתב שם הרמב"ם ז"ל הלכה ו' מצוה לקדש ממי הכיור ואם קידש מכ"ש ה"ז כשר. משמע דלכתחילה צריך לקדש ממי כיור דווקא ובדיעבד כשר מכל כ"ש אע"פ שאינן ממי הכיור ויש לדקדק אי מה"ת מצוה לכתחילה לקדש מן הכיור וכ"ש לא איתרבו אלא דיעבד. א"כ כה"ג ביוה"כ אמאי מקדש לכתחילה מקיתון של זהב וכי משום כבודו של כה"ג לא יעשה מצוה כתיקונה כיון דלכתחילה מצוה לקדש מן הכיור וראיתי בירושלמי פרק טרף בקלפי דפליגי התם ר' יונה ור' יוסא ר' יונה אמר חוץ מקידוש ראשון דקידוש ראשון צריך לקדש מן הכיור ור' יוסא אמר אפילו קידוש ראשון ופריך לר' יונה מברייתא דכל הכלים של מקדש ראוין לקדש. פתר לה חוץ מקידוש ראשון מתניתא פליגא על ר' יוסא הכיור והכן מעכבין אלמא דקידוש ראשון עכ"פ הכיור מעכב ומשני פתר לה מקומן מעכב. והשתא אי נימא דלכתחילה מצוה בכיור מה"ת מאי פריך לר' יונה מהא דכל הכלים ראוין לקידוש דילמא היינו דיעבד אבל לכתחילה מצוה בכיור ולהכי קאמר חוץ מקידוש ראשון. אלא וודאי משמע דמאן דמכשיר שאר כלים לקידוש ראשון אפילו לכתחילה יכול לקדש בשאר כלים ור' יונה ס"ל דלקידוש ראשון בעינן דווקא כיור. אלא דקשה לי אמאי לא פריך לר' יונה מר"י דמתניתין שם דאמר דכה"ג מקדש בכל יום בקיתון של זהב ובכל יום היינו קידוש ראשון. דשאר קידושי ליכא. הרי דס"ל לר' יהודה דאפילו קידוש ראשון ל"ד כיור. וכי תימא דלר' יהודה מודה ר' יונה דכל הכלים כשרים אפילו לקידוש ראשון. וכי קאמר ר' יונה לת"ק קאמר דמחלק בין יום הכפורים לכל יום והיינו משום דלא הוכשר כלי אלא לשאר קידושין של יוה"כ. דאם כן מאי פריך עליו מברייתא דכל הכלים ראוין לקדש כו' דילמא אתי כר' יהודה וצ"ע. ועי' ק"ע שם:

דף כב.

תוס' בד"ה והא ממנו כו' הקשו לפירש"י תיקשי ליה ממתניתין דיומא כו'. ע"כ פי' דקאי אהא דשני בקודח מתוכו ולא בעי כשיעור וע"ז פריך והא ממנו אמר רחמנא דאפילו בקודח בעינן שיעור. וצ"ע לפ"ז מאי משני ירחצו אמר רחמנא לרבות כלי שרת. הא גם המקשן מודה בזה דכל כ"ש כשרים במתניתין דיומא וע"כ מריבויא דירחצו. אלא דס"ל דנהי דאיתרבי שאר כלי שרת מ"מ בעינן שיעור ד' כהנים וע"ז לא משני כלום. וצ"ל לשיטתם דאם יש בו כשיעור כל הכלים כשרים בלא ריבויא דירחצו. וכי איצטריך ירחצו לרבות אפילו אין בו כשיעור וזה דוחק ועי' צ"ק ז"ל. ומהירושלמי דלעיל ג"כ מוכח דאיכא מ"ד דשאר כלים פסולין אפילו יש בהן כשיעור מדלא מוקים אפילו בקידוש ראשון והיה בקיתון של זהב שיעור ארבעה כהנים. ולפי מה שפי' בד' הרמב"ם ז"ל ניחא הכל דלמאי דמוקי לה בקודח מתוכו ס"ל כשיטת ר"י בירושלמי דשאר כלים פסולין ומתניתין דיומא מיירי חוץ מקידוש ראשון ופריך והא ממנו אמר רחמנא ואם קדח מתוכו לא הוי ממנו. ומשני ירחצו לרבות כ"ש וכל הכלים כשרים אפילו אין בהם כשיעור דלא נאמר שיעור אלא בכיור עצמו והיינו כר' יוסא בירושלמי:

שם גמרא יכול יהא כנו מקדש כו'. לא מצאתי להאי דינא בדברי הרמב"ם ז"ל דהכן אינו מקדש ולא ידעתי למה השמיטו:

שם גמרא אלימא למעוטי טיט הנרוק אי דפרה שוחה ושותה ממנו אפילו לרביעית נמי, עי' תוס' בד"ה למעוטי טיט הנרוק שכתבו דהא דמשלים היינו להתיר לטבול במים. אבל בטיט עצמו אין מטבילין בו כמו אויר דסוכה וקשה לי דבשלמא לענין מקוה שפיר איכא למימר דמשלים שיעור מ' סאה אבל טבילה עצמה צריכה שתהיה במים דווקא. אבל במי כיור דשיעורו הוא כדי קידוש לד' כהנים אי לא חזי הוא עצמו לקדש למה ישלים הא ליכא כדי לקדש ד' כהנים. וכן לרביעית דהוי שיעור נטילה אי לא חזי אמאי משלים ולזה י"ל דלנטילה סגי פחות מרביעית. אלא דבעינן לראשון רביעית שהוא שיעור חשוב וטיט הנרוק שפיר משלים אע"ג דאיהו גופא לא חזי. אבל בכיור קשה הא בעינן שירחצו ד' כהנים וליכא אם לא שנאמר דהתם נמי שיעורא בעלמא גמירי כדי לקדש ד' כהנים ולא שיקדשו ד' כהנים. ומשמע בשמעתין דאפילו פרה שוחה ושותה מ"מ בעינייהו לא. ולפי פירש"י ז"ל דדייק דאפילו לרביעית מהא דאמרינן כ"ז שנפסלו כו' אבל לא נפסלו כשרים וא"כ אפילו בעינייהו נמי. אלא ע"כ צריך לחלק בין מים פסולין לטיט הנרוק דמים אי פרה שוחה ושותה כשרים אפילו בעינייהו ואי אין פרה שוחה כו' למקוה כשרין כדתנן (בידים) בקרקע כשרין. אבל טיט הנרוק אי אין פרה שוחה ושותה אפי' בקרקע

למקוה פסולים. ואי פרה שוחה ושותה הוא לבדו פסול בין למקוה בין לרביעית אבל משלים הוא לשיעור. אבל זה אינו אלא אם המים מצד אחד וטיט מצד אחד וכדתנן בפ"ב דמקואות. וכמש"כ הר"ש ז"ל שם דהני שיעורי דכל הני תנאי הוא בשיעור פרה שוחה ושותה. אבל אם מים צפין ע"ג טיט מותר לטבול גם בטיט עצמו כדתנן ברישא התם. ובכה"ג דהטיט מעורב עם המים יש לומר דדין מים להם ואפילו אין פרה שוחה ושותה כשר למקוה כמו כל מים שנפסלו משתיית בהמה דבקרקע כשר ודווקא הכא דמיירי שהטיט בפ"ע מדנקט לשון השלמה הוא דבעינן גם במקוה שיהיה פרה שוחה ושותה. וזה נראה דעת הרי"ף ז"ל בפ' א"ד שכתב במים שנפסלו משתית בהמה היינו מחמת עכירות טיט קרוב לטיט הנרוק ובקרקע כשרים. והקשה עליו הרא"ש ז"ל דהא אמרינן הכא דאם אין פרה שוחה כו' למקוה ג"כ פסולין. ולפי הנ"ל ניחא דהכא איירינן בטיט הנרוק כשהוא לעצמו ואם אינו ראוי לשתית בהמה שם טיט עליו ואינו משלים ג"כ. אבל אם מעורב הוא עם מים שם מים עליו ואפילו אין פרה שוחה כו' למקוה כשר אפילו בעיניה. וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ו מה' ברכות ע"ש. והלח"מ ז"ל כתב שם דמש"כ בקרקע כשרים להטביל היינו דווקא לטבילת ידים אבל לא לטהרות. ואין זה נראה כיון דבחד גוונא עם נפסלו מחמת מרירות נקט לה כי היכי דהני כשרים לטהרות ג"כ ה"נ מחמת עכירות טיט ומנלן לחלק בינייהו:

אבל עדיין יש מקום עיון בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ח מהלכות מקוואות שכ' שם הלכה ט' טיט רך שהפרה שותה ממנו ה"ז נמדד עם המקוה היה עבה כו' אינו נמדד מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט מטבילין במים ובטיט באיזה טיט בטיט הרך שהמים צפין ע"ג היו המים מצד אחד וטיט מצד אחד מטבילין במים ולא בטיט עכ"ל. נראה מדבריו ז"ל דאינו נמדד עם המקוה אלא טיט רך שהפרה שותה ממנו. וגם זה לא הוכשר בעיניו אלא להשלים ולהמדד עם המקוה ואח"כ כתב לתרתי דיני דמתניתין דאם המים צפין ע"ג מטבילין גם בטיט ואם המים לעצמן והטיט לעצמו מטבילין במים ואין מטבילין בטיט ולא הזכיר כל הני שיעורי דמתניתין כ"א האי שיעורא דפרה שוחה ושותה. משמע דאם אין פרה שוחה ושותה אינו משלים אפילו מים צפין ע"ג ואפילו פרה שוחה ושותה אינו כשר בעיני אלא להשלים לבד. והדק"ל מ"ט הכשיר מים עכורים מחמת טיט אפילו נפסל משתית בהמה ומשמע דאפילו בעין כשר בקרקע. וצ"ל דעכורים מחמת טיט לאו טיט הנרוק הוא דמ"מ שם מים עליהם. ומש"ה בקרקע כשרים אפילו נפסלו משתית בהמה ובטיט הנרוק הוא דבעינן דווקא פרה שוחה ושותה וגם זה לא הוכשר בעין אלא להשלים וכפשטיה דשמעתין. וכ"כ בפ"ה מה' ביאת מקדש דאם פרה שוחה ושותה

משלים למי כיור כמו למקוה. אלא דקשה אמאי לא כתב כן בפ"ו מהל' ברכות לענין רביעית דנט"י דמשלים ג"כ:

ובש"ע (סי' ק"ס) כתב דאם נפסלו משתית בהמה מחמת טיט בקרקע נמי פסולה וכ"ד הרא"ש והר"ש והתוס' ז"ל ולפ"ז אפילו לא נפסלו משתית בהמה אם דין טיט הנרוק בזה אמאי לא כתבו דלא הוכשר אלא להשלים למקוה או לרביעית אבל לא בעין. והכי משמע בשמעתין וצ"ע בד' הראשונים ז"ל:

שם גמרא אלא למעוטי יבחושין אדומים אפילו בעינייהו נמי הא דלא פריך אפילו לרביעית נמי י"ל דהך קושיא דאפילו בעינייהו נמי עדיפא ליה. ובש"ע סי' הנ"ל כ' דה"ה דנוטלין ידים מדברים שתחילת ברייתן מן המים. אבל הרמב"ם ז"ל לא כתב כן אלא בפ"ח מה' מקואות לענין טבילה ולא הזכיר להאי דינא לא לענין מי כיור ולא בהל' ברכות לענין נט"י. ויותר מזה כבר הקשה התוסי"ט ז"ל דבהני תרי דינא פ"ו דמקואות ובפ"ב דידים פסק דלא כרשב"ג. וזה וודאי נראה דחד שיטתא לרשב"ג בכולהו דדבר שברייתו מן המים כמים הוא חשוב אע"ג דעיקר הדבר טעמא בעי וכי מפני שבריאתו מן המים יהיה שם מים לו כמו לענין כיור דכתב רחמנא ונתת שמה מים עינו או שומנו של דג בכלל מים דקרא הוא ונפ"מ טובא א"כ מכשירין הם ג"כ כמו מים. וכן אם נילוש פת בשומן דג הוי כנילוש במים וצריך לברך המוציא לכ"ע. ובהדיא כתב הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות טומאת אוכלין דמלח שנמחה אינו מכשיר וכמי פירות הוא כדתניא בתוספתא דמכשירין ואם הוא דווקא במלח הבא מן הקרקע היה לו לבאר זאת. ולפי הנראה מדבריו ז"ל פ"ז דמקואות דמלח שנמחה לא הוכשר בעיניה למקוה אלא להשלים בלבד וכמבואר שם בדברי הכ"מ ז"ל. וגם זה צ"ע אטו מלח גרע מעינו של דג כיון דברייתו מן המים הוכשר אפי' בעיניה ומלח לא הוכשר בעיניה ואין אלו אלא הערת דברים. וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל:

שם גמרא אמר ר"פ למעוטי נתן סאה ונטל סאה ואמר ר"י עד רובו ופי' רש"י ותוס' ז"ל דקאי אמי פירות. וע"כ צ"ל כן דלענין מים שאובים ליכא למימר בכיור רביעית. וקשה מכאן על הרמב"ם ז"ל פ"ד דמקואות דנראה מדבריו התם דהא דהוכשר עד רובו היינו לענין שאובים. אבל במי פירות לא הוכשר אלא כמתניתין דמקואות נתן סאה ונטל סאה וכמו שכ' הכ"מ ז"ל. והרי הכא בשמעתין מבואר דעד רובו קאי אמי פירות. וסלקא שמעתא דמימרא דר"ל קאי אהשלמת מי פירות ולמקוה ולמי כיור משלים ולרביעית אינו משלים ומוכח מזה דמי פירות פסולין לנט"י. וקשה מכאן לפירש"י ז"ל בברכות דף נ' שכ' דמי פירות כשרים לנט"י. וכ"כ דעת רש"י ז"ל בש"ע סי' הנ"ל דא"כ מ"ט למקוה

ולכיור משלימין אע"ג דמי פירות פסולין לדידהו ורביעית דנט"י אינו משלים אע"ג דמי פירות בעינייהו כשרים לנט"י ג"כ. וע"כ מיירי דלא נשתנה מראה מים ע"י המי פירות דבנשתנו למקוה אינו משלים. ועי' צ"ק ז"ל שהביא קושיא זו בשם הראשונים ז"ל ואין לקיים שיטה זו אלא אם נפרש רביעית היינו למחטין וצינורות. אבל אין זה מספיק לדעת רש"י ז"ל שפי' כאן רביעית היינו לנט"י. ומד' הרמב"ם ז"ל נראה ג"כ דמפרש לרביעית לענין מחטין וצינורות והא דאמר ר"פ אם קדח בה כו' הואיל ומהכשירא דמקוה קאתו בזה שפיר משלים ואפילו לרביעית. וכ"ז קודם שבטלו רביעית דמחטין וצינורות אבל לאחר שבטלו גם בכה"ג אין מטבילין מחטין וצינורות ולהכי השמיט הרמב"ם ז"ל לדינא דר"פ. אלא דבפ' י"א ממקואות כתב להא דר"ל דלרביעית דנט"י אינו משלים. וכתב שם אם נתערב מים פסולים לנטילה אינו משלים לשיעור רביעית. וא"כ לא תיקשי מכאן לדיעה זו דמי פירות כשרים לנט"י די"ל דהכא מיירי בתערובות מים פסולין כמו שכתב הרמב"ם ז"ל. ולא תיקשי ג"כ קושיא קמייתא דמשמע הכא דלענין מי פירות איתמר הכשירא עד רובו דבאמת כולא שמעתא מיירי בתערובות מים פסולים ודו"ק:

שם גמרא ק"ו למי כיור לאו דמים חיים נינהו. וקשה לפ"ז מאי קמ"ל בהאי ק"ו פשיטא דמים חיים הוכשרו לרחיצה והיה נראה דגם השתא ס"ל דמי כיור ממש קאמר וקמ"ל דמותר לרחוץ ממי כיור וק"ו איכא דמים חיים הם. ודחי לעולם מי מקוה הם ומאי ק"ו משום דקדישי. ופריך וקדישי מעליותא היא למיעבד ק"ו מהאי טעמא הא אשכחן בעלמא דאימעיט משום דיש להם שם לווי והכא נמי ליכא למיעבד ק"ו מפני זה אלא ע"כ הק"ו הוא משום דמים חיים הוא וכן נראה מד' הרמב"ם ז"ל דלא איתניה הך דתנא דבי שמואל גבי רחיצת הקרב והכרעים דלא כתבה בפ"י מה' מעה"ק. ועיין משנל"מ ז"ל שם אלא דלא נודע מקום משנת תנא דבי שמואל איה היא. ומה שכ' בהג"ה רי"פ עי' בהרא"ש כו' ושמא אהך מיתניא כו' ט"ס הוא הרא"ש. ובד' הר"ש ז"ל כתוב כן וגם זה לא כתבה הרמב"ם ז"ל בה' טומאת צרעת. וגם קשה לומר דמי כיור פסולין למצורע דבסוטה (דף ט"ו) משמע דילפינן מצורע מסוטה בגז"ש ע"ש. אלא דבלא"ה י"ל דמי כיור פסולין למצורע משום דטהרת מצורע בחוץ הוא. ועי' לעיל (דף כ' ע"ב) בתוס' בד"ה קידש. והתוס' ז"ל בד"ה נתן סאה הקשו מ"ש דגבי קרב וכרעים דרשינן במים ולא במזוג וגבי כיור או טבילה מכשירין מזוג. ומדברי רש"י ז"ל נראה דמזוג היינו יין מזוג שני חלקי מים וא' יין. וזה וודאי פסול לכיור ולטבילה וכי מכשירין ביותר מכדי מזיגה:

דף כב:

גמרא טמא שרץ נמי ליתי בק"ו כו' פירש"י ז"ל דפריך לירצו נמי בציבור לכתחילה ומשני דס"ל לזקני דרום דשוחטין וזורקין על טמא שרץ וא"כ במתכפרין היינו בעלים לא מידחו בציבור וה"ה מכפרין היינו כהנים דאין מרצין בציבור וכיון דטמא שרץ אין מרצה בציבור לכתחילה להכי ביחיד אינו מרצה אפילו דיעבד. אבל טמא מת דמרצה בציבור לכתחילה מרצה נמי ביחיד דיעבד. ומסתברא לאוקמי קרא דוינזרו דילפינן מינה חילול בטמא ששימש היינו בכל הטמאים לבר מטמא מת. ולפ"ז זקני דרום תרתי קמ"ל חדא דטמא מת מרצה ביחיד מתוך שמרצה בציבור ואידך דטמא שרץ אין מרצה גם בציבור כיון דליתיה במתכפרין גם מכפרין אין דוחין את הטומאה. ור"ל פליג אזקני דרום בהא דאמרי דטמא מת מרצה ביחיד מה טמא שרץ שהותר אצל מתכפרין ויכול לשלח קרבנותיו לא הותר אצל מכפר וכהן טמא שרץ אינו מרצה טמא מת דלא הותר אצל מתכפר דאינו משלח קרבנותיו אינו דין שלא ירצה כהן טמא מת. אבל בהא דאמרי זקני דרום דטמא שרץ אינו מרצה בציבור ג"כ משום דמכפרין כמתכפרין לא אשכחן דפליג ר"ל. וא"כ למ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ בציבור ג"כ אינו דוחה אם הכהנים טמאים. אבל למ"ד אין שוחטין כו' הוי טמא שרץ כטמא מת וכל שביחיד נדחה בציבור עבדי בטומאה:

ור"ת ז"ל פי' דלכ"ע נדחית טומאת שרץ ג"כ בציבור דבמועדו אפילו בטומאה משמע בין טמא שרץ בין טמא מת ואע"ג דבקרא נאמר כי יהיה טמא לנפש ומינה דרשינן דאין ציבור נדחין מ"מ טמא שרץ נמי אתיא מק"ו דטומאת מת דטעון הזאה ג' וז'. ויש לדקדק זב ומצורע ג"כ איכא למילף בהאי ק"ו דהזאה ג' וז' ואי משום דאיכא חומרא דזב ומצורע משא"כ במת הא בשרץ נמי איכא חומר שכן מטמא בכעדשה כדאמרינן בעלמא ומ"ש דזב ומצורע אימעיט מטמא נפש וטמא שרץ לא אימעיט ובפסחים (דף ס"ז) ממעט זב ומצורע מיתורא דלנפש. וצ"ל דלא ממעטינן אלא זב ומצורע דטומאה שיוצאה מגופה היא. אבל טומאות מגע דשרץ ונבילה ילפינן שפיר בק"ו ממגע טומאת מת. ועי' בצ"ק שכ' דדברי ר"ת הוא דילפינן מבמועדו לחוד ולא מאיש איש כי יהיה טמא לנפש ע"ש. וא"א לומר כן דוודאי מיעוטא דלנפש כ"ע דרשי. דאל"כ מנלן לחלק בין טומאת מת לטומאת זב ומצורע כיון דבמועדו אפילו בטומאה סתמא כתיב. אלא וודאי אפילו מאן דיליף מבמועדו מודה דזב ומצורע אימעיט מלנפש וילפינן כל הקרבנות מפסח דלא הותרו אלא בטומאת מת וא זב ומצורע דהוי טומאה מגופו. אבל טמא שרץ ונבילה מסתברא דגם הם בכלל היתר דבמועדו הוא מק"ו. ולא ניחא ליה לר"ת ז"ל דמהך סברא

דמכפרים כמתכפרים נאמר דטומאת שרץ לא יותר בציבור אצל כהנים. והא דאמרי זקני דרום מכפרין כמתכפרין היינו ליחיד מה מתכפרין דיחיד טמא מת אין טמא שרץ כו':
והתוס' ז"ל בד"ה אבל טמא מת כו' כתבו דטמא מת בשביעי שלו כטמא שרץ ואינו מרצה. וקשה טובא אטו בז' שלו חמור הוא מתוך ז' דכהן תוך ז' מרצה ובז' אינו מרצה. בשלמא בטמא שרץ איכא למימר דהכי קאמרינן מכפרין כמתכפרין וכוליה קרא לא אירי אלא בטמא מת דהותרה טומאת בעלים וממילא הותרה טומאת כהנים. אבל בטמא שרץ דלא אשכחן התירא לבעלים לכהנים נמי לא הותר. אבל טומאת מת דכבר הותרה מאיזה טעם נאמר דבז' שלו חמור הוא מתוך ז' נהי דלא הותר אצל בעלים בז' שלהם לאו משום חומר הוא אלא דאפשר בטהרה ואיני יודע הכרח לדבריהם ז"ל בזה:
ולדברי ר"ת ז"ל הא דאמרי מתוך שמרצה בציבור כו' היינו דבטמא מת מצינו ריצוי בציבור בטומאת בעלים בריצוי של אכילה. אבל בטמא שרץ לא אשכחן ריצוי של אכילה דשוחטין וזורקין על טמא שרץ אבל למ"ד אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ בטמא שרץ נמי אשכחן ריצוי בציבור דכל שביחיד נדחה בציבור עבדי בטומאה. וגם בהא איכא למידק נהי דהותר לשחוט ולזרוק על הציבור טמאי שרץ אבל מנלן דהותרו לאכול בטומאה כיון דיכולין ליטהר ועיינתי בדברי הרמב"ם ז"ל בדין זה ודבריו ז"ל נפלאים הם דהוא ז"ל כתב בפ"ד מהלכות ביאת מקדש דלא הותר בציבור אלא טומאת מת לבד אבל לא זב ומצורע וטמא מגע שרץ ונבילה. וכ"כ בפ"ז מה' ק"פ והרי הוא ז"ל פסק שם פ"ו דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. ולהאי מ"ד אמרינן הכא בפשיטות כל שביחיד נדחה בציבור עבדי בטומאה. אבל מדבריו ז"ל בפי' המשנה פ' כיצד צולין נראה שפסק כמ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ היינו לאחר שטבל. אבל בטמא מת אין שוחטין אפילו אחר טבילה דאותן אנשים טמאי מתים בז' היו כדכתיב ולא יכלו לעשות ביום ההוא. וע"כ היינו אפילו אחר טבילה דאל"ה הרי יכולין לטבול. ולפ"ז טמא שרץ דיכול לטבול ולעשות פסח לא הותר לא ביחיד ולא בציבור. והיינו הך דשמעתין דזקני דרום דסברי שוחטין וזורקין על טמא שרץ לא הותרה בציבור וכשיטת רש"י ז"ל. וכ"כ שם להדיא במשנה דנטמא הקהל כו' ונתבאר זה העיקר בפ"ב מזבחים והיינו דמחלקין הכא בין טמא מת לטמא שרץ. ודלא כמש"כ התוס' בד"ה אבל טמא מת כו'. ודברי הרמב"ם ז"ל מסתברים מאוד. אלא דא"כ האי מ"ד דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ היינו אפילו אם טבל ולא אשכחן מ"ד הכי וכבר עמד ע"ז הראב"ד ז"ל שם מהלכות ק"פ דסוגיא דפסחים לא אתיא הכי. ומשמע מדבריו דבכהנים וכ"ש ג"כ לא הותר אלא טומאת מת ולא שרץ ונבילה וכשיטת רש"י ז"ל במכפרין כמתכפרין. וא"כ

קשה לי מדידיה אדידיה שכ' שם פ"ז הלכה ט' היו כ"ש טמאין בשרץ כו' לא יעשוהו אלא הטהורין כו' והוא משמעתא דכיצד צולין. ולשיטתו היכי עושין בטומאה כלל הא טומאת שרץ לא הותרה כלל גם מש"כ דלאכול בטומאה הותר גם לכל טומאת מגע לבר מזב ומצורע דהוי טומאה היוצא מגופו ומנלן לחלק בהא דבבכורות משמע דחד דינא לתרווייהו וע"ז עמד הלח"מ ז"ל שם בפ' הנ"ל. ולזה י"ל דלא הותר לאכול בטומאה אלא אם כבר קרב בטומאה ע"י טומאת מת וכיון דהותר לאכילה לטמא מת הותר נמי לטמא שרץ דלא אשכחן חומר לטמא שרץ לענין אכילת קדשים. והא דטמא שרץ לא הותר בציבור היינו משום דיכול ליטהר ומכפרין כמתכפרין. אבל לענין אכילה לא מסתבר להחמיר בטמא שרץ יותר מטמא מת אך מש"כ דאם כ"ש טמאין בשרץ נעשה בטומאה וודאי קשה הא לא הותר לטומאת שרץ לא מכפרין ולא מתכפרין אם לא שנאמר דס"ל כשיטת ר"ת ז"ל דלכהנים וכ"ש הותרה גם טומאת שרץ ולא משמע הכי מדבריו ז"ל:

ובירושלמי פ' כיצד צולין איתא להא שמעתא דזקני דרום דמוקי לטמא דמתניתין בזב ומצורע אבל טמא שרץ וודאי לא חמיר מטמא מת ע"ש באורך הדברים נפלאים. ומקשי התם על דרומאי מהא דתנן טמא וט"י ומחו"כ ואי כולהו בזב כיון דמחו"כ מחלל עבודה כש"כ ט"י ואי משטבל כש"כ עד שלא טבל. ומשני עלה דכוליה בזב בעל ראיה אחת וב' ראיות וג' ראיות ע"ש. ועוד איתא התם בפ' הנ"ל בשם ר"א טמאי מגע שרץ ונבילה אם אין להם מים לטבול עושין בטומאה ואם יש להם מים לטבול אין עושין. ועי' בפ' אלו דברים (דף ס"ט) דשקיל וטרי הש"ס התם טובא בזה. וצריך ישוב לשיטת הרמב"ם ז"ל:

דף כג.

תוס' בד"ה לא למעוטי כו' והקשו אכתי הא דאמר רבי חייא לא הותרה טומאת התהום אלא למת בלבד במאי נוקמי לה לזקני דרום. בבעלים ליכא לאוקמי דבלא"ה מרצה בדיעבד ובכהן ג"כ אפילו טומאה ידועה מרצה. ותי' לשיטתם דמיירי בטמא מת בז' שלו שאינו מרצה כמו כהן טמא שרץ בטומאה ידועה וקמ"ל ר' חייא דבטומאת התהום מרצה בכהן אפילו ביחיד. ולדברי הרמב"ם ז"ל הקושיא במקומה עומדת דא"א לאוקמי בז' שלו כיון דאין שוחטין וזורקין עליו וגם הוא מרצה ביחיד דיעבד מתוך שמרצה בציבור לכתחילה. וצ"ל כתי' בתרא דנפ"מ לענין ציבור ובנטמא טומאת התהום זורק לכתחילה ואין צריך למיהדר אטהורים ועיין בחידושי נזיר בהך סוגיא דנטמא טומאת התהום שהארכתי בזה:

שם תוס' בד"ה טומאת התהום דזיבה פ"ה כגון ראה בין השמשות של י"ג כו'. משמע מד' דהיינו ביה"ש של סוף י"ג וכמש"כ לקמן. וא"כ למה להו הך ספיקא דשמא חציה

כו' הא בחד ראיה ג"כ ספק הוא כיון דבכהן העובד איירינן הכא ושמא ראה בליל י"ד ופסול הוא לעבודה כל היום י"ד. ועוד דאפילו הוי כוליה מן היום ג"כ פסול הוא כל יום י"ד עד שיעריב שמשו בי"ד. ונראה דלזה כוונו בסוף דבריהם וכצ"ל וקשה על פי' רש"י מהא דשמעתין בכהן המרצה איירי ותיבת בציבור ט"ס הוא והקושיא כנ"ל אם ראה ביה"ש של י"ג בלא"ה פסול. ולזה תי' כגון שראה בי"ג וטבל והעריב שמשו ובי"ד שחט ואח"כ ראה ואין זה קרוי ג"כ נודע קודם כו'. והא דלא קאמר הכי בפסחים משום דלר' יוסי בכה"ג אין מצטרפות לראשונה ועי' בה"ז וצ"ק ול"נ כמש"כ:

דף כג:

תוס' בד"ה הא אינו נושא כו' ואומר ר"ת דפיגול הותר מכללו בבמה כו'. ויש לפקפק בזה דבבמה ליכא חוץ למקומו כלל כיון דאין לה מקום. ועוד דלקמן פ' המזבח מקדש אמרינן דהא דפיגול ונותר אם עלה לא ירד נותר משום דמרצה לפיגולו ופיגול ילפינן מנותר ולימא הואיל והותר מכללו בבמה. ומזה יקשה נמי למש"כ התוס' דנותר ג"כ הותר מכללו במנחת כהנים וכהן משיח א"כ אנותר נמי נימא דלהכי אם עלה לא ירד דהותר מכללו גבי מנחת כהנים ויתבאר בזה בס"ד לקמן במכילתין:

שם גמרא אלימא טומאת שרץ היכא אישתרי. לפי' ר"ת לעיל דלכהן הותרה טומאת שרץ בציבור לכ"ע צ"ל דלענין בעלים קאמר היכא אישתרי ובכהן ליכא לאוקמי דכהן בטומאת שרץ וודאי אינו מרצה. אלא ע"כ נטמאו בעלים במת דמשלחין קרבנותיהן. והשתא הא דתנן לעיל דאין מרצה על טומאת הגוף היינו בכהן בשרץ. והא דתני הכא דמרצה הוא בנטמאו בעלים במת יקשה לרמב"ח דמוקי להא דלעיל בבעלים דאינו מרצה. ומסיק לעולם בשרץ ושם טומאה אישתרי ופירש"י ז"ל דהא דשוחטין וזורקין הוא משום ריצוי ציץ אבל בעלים במת אינו מרצה. והוי מצי לשנויי דהך ברייתא מיירי בכהן במת וס"ל בהא כזקני דרום דמרצה. וי"ל כיון דס"ל דבעלים במת אין משלחין קרבנותיהם ע"כ כהן במת נמי אינו מרצה מק"ו דר"ל וע"כ ליכא לאוקמי אלא בבעלים בשרץ. והתוס' ז"ל הקשו ממ"נ אי ס"ל שוחטין וזורקין על טמא שרץ למה לי ריצוי ציץ ואי אין שוחטין כו' אינו מועיל ציץ. ולדידי מספקא לי אפילו למ"ד אין שוחטין כו' דילמא היינו לכתחילה אבל בדיעבד מרצה ציץ כיון דיכול לאכול לערב כמו לזקני דרום דס"ל דאכילה לא מעכבי משלחין קרבנותיהם בדיעבד ה"נ בטמא שרץ דיכול לאכול דמרצה בדיעבד. וכש"כ לשיטת הרמב"ם ז"ל דטמא מת בז' שלו אפילו טבל אין שוחטין עליו ולא ילפינן טמא שרץ מיניה א"כ הא דאין שוחטין על טמא שרץ הוא מדרבנן משום

גזירה כדאמרינן שם בפסחים. ועי' בכ"מ ז"ל בפ"ו מה' ק"פ. ונהי דבשמעתין משמע דמ"ד אין שוחטין הוא מה"ת מ"מ בדיעבד לפסול לא מצאתי הכרח לזה:

ותירצו ז"ל דלמסקנא מוקי לה רמב"ח בכהן בטמא שרץ וס"ל דבשרץ נמי מרצי בק"ו ממת ולא ס"ל מכפרין כמתכפרין. וכבר הקשו המפרשים ז"ל מהא דבעי רמב"ח בכהן אי טומאת התהום מרצה. ולדברי התוס' ז"ל אפי' טומאה ידוע מרצה ע"ש שתי' בדוחק. ורש"י ז"ל מהאי טעמא פי' בלישנא קמא דריצוי ציץ אתי לשחוט ולזרוק עליו משום דליכא מילתא אחריתי לרצויי. ולאידך לישנא דדייק דאין הציץ מרצה כתב שפיר דליכא למימר בבעלים בט"ש דהא לא בעי ריצוי ציץ:

ובהך לישנא דדייק מברייתא דמרצה על טומאת הגוף היינו נטמאו בעלים במת דמשלחין קרבנותיהם ופריך מינה לרמב"ח. יש לדקדק אטו לא אשכחן כמה תנאי דס"ל דאכילה מעכבי ואליבייהו וודאי אין משלחין ורמב"ח כוותייהו ס"ל. ודו"ק בכל הנ"ל:

שם גמרא יושב מנלן רבא אמר רב נחמן לעמוד כו' לעמידה בחרתיו ולא לישיבה. ולפ"ז משמע דבכלל זר הוא ובברייתא תנא דשינה עליו הכתוב לעכב. א"כ חילול בגופיה כתיב ביה ולא משום דהוי בכלל זר והיינו דפריך רבא לר"נ מכדי יושב בכלל זר אימא דבמיתה בזמן הבית ג"כ כזר. ומשני משום דהוי מחו"ב ושלא רחוץ כו' שני כתובים פי' התוס' ז"ל דכתיב בהו מיתה בהדיא ומיותר הוא דהא שמעינן מיתה במחו"ב דבכלל זר הוא ושלא רחוץ ילפינן חוקה ממחו"ב כי היכי דילפינן חילול בהני תרתי מהאי טעמא. אלא אתי למעוטי יושב אע"ג דהוא ג"כ בכלל זר לית ביה מיתה. אבל חילול עבודה שפיר ילפינן בכולהו ביושב ומחו"ב ושלא רחוץ דהוי בכלל זר וליכא מיעוטא בהו למעט איזה מהם ואי לא הוי כתיב מיתה בפירוש אלא בחדא מהני במחו"ב או בשלא רחוץ לא הוי ממעטינן יושב לא מיבעי אי הוי כתיב מיתה בשלא רחוץ וודאי לא אימעיט יושב ולא מחו"ב דבכלל זר הם ומיתה דשלא רחוץ לאו מיותר הוא ואי כתב נמי במחו"ב לא הוי דרשינן ליה למיעוטא אע"ג דמיותר הוא דבכלל זר הוא אפ"ה כתביה רחמנא טפי בגופיה ולמילף מינה לשלא רחוץ דבמיתה. אבל השתא דכתיב בתרווייהו הוי ב' כתובים כן הוא שיטת התוס' ז"ל. ויש לדקדק לענין מלקות בזמן הבית יושב מה דינו אי נימא כיון דאימעיט ממיתה אימעיט נמי ממלקות. והא דתניא דהוא באזהרה היינו כמו אונן דאין בו אלא איסור בעלמא או דילמא ממלקות לא אימעיט והוי כזר ומסתברא דלענין עונש לא ילפינן מזר וכיון דאימעיט ממיתה מלקות נמי לית ביה. אבל לדרשא דברייתא דשינה עליו הכתוב לעכב ולא משום דהוי כזר פשיטא דלית ביה מלקות ולהך

דרשא פירש"י ז"ל קושיא דרבא דנילף במה מצינו מזר. והכי ס"ל לרב משרשיא בריש פירקין דיליף זר בק"ו מיושב ועי' בצ"ק ז"ל:

דף כד.

גמרא בעי רב אמי נידלדלה אבן כו' רבה זוטי בעי לה הכי בעי ר' אמי נעקרה אבן ועמד במקומה מהו כו'. והרמב"ם ז"ל בה' ביאת מקדש כ' להאי דינא דנידלדלה דלכתחילה לא יעמוד עליו עד שיחברנה ואם עמד כשר. ובפ"א מה' ביהב"ח כתב להאי דינא דנעקרה אבל בחד גוונא דנתנדנדה היינו אם נעקרה האבן ועמדה במקומה פסולה ואסור לעמוד עליה עד שתקבע בארץ. וכ' הכ"מ ז"ל בפ"ה מה' ביאת מקדש דהך בעיא דרבה זוטי לא כ' כלל ע"ש. וא"כ קשה למה כתב הרמב"ם ז"ל חד דינא תרתי זימנא. ועוד למה שינה הלשון דבה' ביהב"ח כתב נעקרה האבן ובה' ביאת מקדש כתב נדלדלה. וקצת היה נראה דמש"כ נעקרה כו' היינו הך דרבה זוטי וגירסתו נעקרה האבן ועמדה במקומה מהו דבנדלדלה לחוד פשיטא ליה דכשר וכי מיבעי ליה בנעקרה אי מותר לעמוד עליה משום דאין דרך שירות בכך. והוא ז"ל פסק כלישנא קמא דמיבעי ליה בנידלדלה ולא איפשיטא להכי לכתחילה לא יעמוד עליה ואם עמד כשר. אבל בנעקרה ללישנא קמא פשיטא ליה דפסולה משום דאין דרך שירות בכך כיון שאינה קבועה בארץ וזש"כ הואיל ונתקלקלה פסולה. אבל הא דכי קדיש דוד רצפה כו' אינו מיושב לפ"ז וצ"ע:

שם גמרא כיון דדעתו לחברה כו' או דילמא השתא מיהא הא תלישא. מכאן קשה לי על תוס' ז"ל בשבת (דף צ"ג ע"ב) שכ' דלהכי חייץ אבן אע"ג דהוי מין במינו עם הריצפה משום דלא מבטל ליה לאבן שנתקלין בה והרי הכא וודאי מבטל ליה דדעתו לחברה כו'. ואפ"ה מיבעי ליה דילמא חייצא כיון דהשתא תלישא. ועוד דבשמעתין משמע דרגל חבירו מיקרי מין במינו בבשר הכהן וכן איתא ביומא (דף נ"ח). אבל מה שהוא מינו עם הריצפה לא איכפת לן והיה נראה דקולת מין במינו הוא לבד אם הוא מינו של דבר המקודש כמו הכהן דהריצפה מקדשו לעבודה. וכן אמרינן במנחות ולקמן (דף ק"י) במקריב קדשים ואימורים בחוץ דהבשר לא חייץ דהוי מין במינו עם האיברים. אבל מה שהוא מינו של דבר המקדש לא מהני אבל לא משמע הכי מהא דמיבעי לן ביומא מזרק בתוך מזרק אי חוצץ משום דהוי מין במינו. אלמא דמה שהוא מינו של המזרק המקדש את הדם חשיב מין במינו. וגם משם אין ראיה דעיקר החציצה התם בין יד של כהן דהתורה אמרה שיהיה הלקיחה בעצמו של כהן ולא יהיה דבר חוצץ בין הכלי לידו של כהן והמזרק החיצון מין במינו הוא ולא חייץ כמו הכא דרגל חבירו הוי מינו בבשר הכהן. אלא דאכתי בהא דמיבעי ליה התם הניח סיב בתוך המזרק מהו מין בשאינו מינו

חוצץ כו' משמע דאם הוי מינו עם הכ"ש שמקדשת הדם לא הוי חייץ. אלמא דחשיב מין במינו אם הוא מינו של דבר המקדש. וי"ל דהתם נמי קרי ליה מין בשאינו מינו עם הדם שמתקדש בתוך הכלי. וא"ש בזה מה שהקשו התוס' ז"ל בסוכה מהא דאמרינן במנחות (דף צ"ד) לינפו כולהו בהדדי הוי חציצה והא הוי מין במינו ואינו חוצץ דהתם יד המניף הוא המקדש לקרבן. וכיון דיד חבירו אינו מינו עם הקרבן המקודש מיקרי אינו מינו וחייץ וצ"ע יותר בזה. ובהא דכ"ש מקדשין דהכא בשמעתין פירש"י ז"ל כדכתיב וימשחם ויקדש אותם. והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה פי' הואיל וכ"ש מקדשין מה שבתוכו ורצפה מקדשת מה שבתוכה וא"כ היה נראה לפרש ההיקש מה כ"ש לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הכלי היינו בין דבר הנכנס בו ובין הכלי אף ריצפה לא יהא חוצץ בינו לבין ריצפה. וזה מיושב יותר דלפי' רש"י שלא יהא חוצץ בין המקבל ובין הכלי לאו חד גוונא הוא עם החציצה שבינו לבין הריצפה. אבל מלשונו בפי' המשנה נראה ג"כ שפי' כרש"י ז"ל ע"ש. ולפי מה שכ' הא דמזרק בתוך מזרק אינו חוצץ היינו אם המזרק הפנימי כ"ש היא והחשש הוא משום דלא הוי לקיחה בעצמו של כהן וכיון דהחיצון מין הפנימי הוא אינו חוצץ אבל אם הפנימי לאו כ"ש הוא אין הדם מתקדש מחמת החיצון אע"ג דהפנימי מינו הוא כיון דלאו מינו דדם הוא. ועיין בר"ה בהא דקדחו בזכרותו ותקע דיצא משום דמין במינו אינו חוצץ:

דף כד:

גמרא במקרא נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי כו'. מפשטיה דהא שמעתא נראה דכל הני תנאי רבנן ור"ש ור"א בנו כולהו ס"ל דדווקא היכא דכתיב אצבע בעי ימין ורבנן ס"ל דאצבע קאי אקבלה ואנתינה ור"ש ס"ל דלא קאי אלא לאחריו אנתינה ור"ש בנו ס"ל דלא קאי אלא לפניו אקבלה. ולדידיה זריקה בשמאל כשירה אפילו בחטאת אבל בשאר קרבנות דלא כתיב אלא כהונה לכל הני תנאי כשר בשמאל בין הקבלה בין הנתינה. אבל סתמא דמתניתין דתנן בכל הקרבנות קיבל בשמאל פסול ע"כ משום דס"ל דכהונה לחוד ג"כ ימין הוא דילפינן ממצורע. ורבב"ח אמר כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין וס"ד דתרתי בעי ופריך מקמיצה דלא כתיב אלא כהונה. והא דלא פריך מקבלה דתנן במתניתין דשמאל פסול היינו משום דגבי קבלה כתיב כהונה ואצבע לת"ק דר"ש ולקח הכהן כו' באצבעו. ואע"ג דבחטאת הוא דכתיב והכא תנן בכל הקרבנות דשמאל פסול. י"ל דאהקישא דזאת התורה סמיך כדאמרינן לקמן בפרק דם חטאת. אבל מקמיצה פריך שפיר דקמיצה ליכא למילף מזאת התורה דהיא במקום שחיטה דאפי' בזר כשר ומהא מסיק דאו אצבע או כהונה קאמר. והמפרשים הקשו אמאי לא קאמר דקמיצה נפקא

מגז"ש דיד יד. וקושיתם היא קושית הש"ס דפריך למה לי גז"ש דמדרב"ח נפקא ומשני חד לקומץ וחד לקידוש קומץ. והיינו דאיצטריך רבא למימר הכא דמכהונה שמעינן חדא ואידך מגז"ש:

שם גמרא כי אמרינן כו' בדבר המעכב כפרה פירש"י ז"ל אבל הולכה לא מעכבא דהוא עצמו שלא הוקטרו כו'. ובמנחות פירש"י דהולכת אברים אפשר לבטלה ע"ש והעיקר כמש"כ כאן. והכי אמרינן בהדיא ביומא ריש פ' הוציאו לו כו' דהולכת הדם פסול בשמאל אע"ג דהולכת אברים כשר משום דלא מעכבא כפרה. וע"כ היינו דהוא עצמו שלא הוקטרו כו' דאי משום דאפשר לבטלה הולכת הדם נמי אפשר לבטלה אם לא שנא' דלרבנן דר"ש לעיל א"א לבטלה. וכמו שנתבאר בארוכה לעיל בסוף פ"ק. ועי' צ"ק ז"ל:

שם גמרא והרי קבלה דכתיב ביה כהונה פירש"י דכתיב והקריבו בני אהרן כו'. ולא פי' מולקח הכהן מדם החטאת דלר"ש י"ל דהכלי אזריקה קאי אע"ג דלעיל משמע דלר"ש נמי ולקח היינו קבלה היינו לאביי אבל למאי דשני רבא ליכא התם קבלה כלל. ועוד י"ל דמקרא דולקח דכתיב בחטאת לא מצי לאקשויי דאיכא למימר דר"ש מכשיר בשאר קרבנות כמו בזריקה לקמן דלא קאי אלא אשאר קרבנות אבל מקרא דוהקריבו כתב כהונה בכל הקרבנות:

שם גמרא והרי זריקה דתנן זרק בשמאל פסול ולא פליג ר"ש ורש"י ז"ל במנחות הקשה אמאי לא פריך מקמיצה דתנן שמאל פסול ולא פליג ר"ש ע"ש. וי"ל דמקמיצה לא קשיא דמהא דמכשיר בקבלה שמאל שמעינן דה"ה קמיצה וכמש"כ רש"י ז"ל לקמן בקידוש קומץ דלא עדיף מקבלה אבל מזריקה פריך שפיר דהוי ליה לאפלוגי גבי זריקה דמקבלה לא שמעינן דהא זריקת חטאת לכ"ע בימין אלמא דזריקה חמור מקבלה. אלא דלפ"ז הוי מצי לשנויי דמש"ה לא פליג ר"ש בזריקה משום דאיכא זריקה דמודה דשמאל פסול כמו זריקת חטאת. אבל בקבלה פליג שפיר ומכשיר בכל הקבלות אפילו של חטאת. ועוד דהא אמר ר"ש בהדיא כל מקום שנאמר יד אינו אלא ימין והיינו לקמיצה וכבר ידע מהאי ברייתא. ורש"י ז"ל במנחות כ' דלא פריך מקמיצה משום דנפקא ליה לר"ש מהקישא דכחטאת כאשם. וע"ז קשה דע"כ לא ידע מהאי דרשא דא"כ הא בהדיא ס"ל לר"ש דבשאר קרבנות שמאל כשר כיון שהם בכלי. והתוס' ז"ל בד"ה והרי זריקה הקשו מאי פריך הכא אמאי לא פליג ר"ש בזריקה דילמא מודה בזריקת כל הקרבנות דבעי ימין מהקישא דזאת התורה וכדאמר ר"ע לקמן בסוף פרק דם חטאת. ונהי דבאמת שמעינן לר"ש דמכשיר שמאל בזריקת שאר קרבנות כדמוכח מדרשא דכחטאת כאשם מ"מ השתא דלא סליק אדעתא הך דרשא ובעי לאוכוחי דר"ש לא פליג בזריקה דילמא באמת

לא פליג ויליף מהקישא דזאת התורה. והיה נראה דהא דילפינן לקמן כל הקרבנות מהקישא דחטאת דבידו הימנית היינו לת"ק דר"ש דיליף קבלה בחטאת ג"כ מאצבע דכתיב ביה ושפיר מקשינן כל הקרבנות לחטאת דבעינן ימין בין בקבלה בין בזריקה. אבל לר"ש גופיה דס"ל דקבלה כשר בשמאל ולא כתיב אצבע אלא גבי זריקה תו לא מקשינן כל הקרבנות לחטאת דדווקא גבי חטאת דהזריקה באצבע היא בעי ימין אבל שאר קרבנות דבכלי הוא מנלן דבעי ימין:

ור"ת ז"ל גרס והרי מליקה כו' ועופות ליתנייהו בהקישא דזאת התורה. והא דאמרינן בחולין כמשפט חטאת בהמה כו' היינו להזאה אבל מליקה כשר בשמאל לר"ש. אבל מהקישא דזאת התורה משמע מדבריהם דהוי ילפינן אפילו מליקה אי לאו דעופות לאו בכלל הקישא הוא ולא ידענא מי הכריחם לזה ולמה לא נימא דמהקישא דזאת התורה ג"כ לא ילפינן מליקה שהיא כנגד שחיטה וכמש"כ לענין קמיצה דלא ילפינן מהקישא דזאת התורה אע"ג דמנחה בכלל הקישא הוא. וכמש"כ התוס' ז"ל בריש מנחות. ושם במנחות כ' די"ל דעופות ג"כ בכלל הקישא דזאת התורה הוא והא דאיצטריך שם בחולין להקישא דכמשפט היינו כר"א דלית ליה להאי הקישא בסוף פ' התודה. וע"ז קשה הא ר"א ס"ל כר"ש דבכל הקרבנות שמאל כשר. וכדאיתא לעיל בפ"ק דלר"א הקישא דכחטאת כאשם דכתיב גבי מנחה אתי לכדר"ש בא לעבדה בכלי כו' והיכי נימא דעולת העוף חמיר מעולת בהמה דבעולת בהמה שמאל כשר ובעולת העוף פסול. אלא דע"כ משמע הכי למ"ד דהקישא דכמשפט לר"ש איצטריך דבעינן דווקא אצבע אלמא אע"ג דבעולת בהמה שמאל כשר בעולת העוף פסול. וצ"ל מפני שהיא עבודה ביד וכל עבודה ביד לר"ש נמי בעי ימין כמו במנחה. וא"כ הדק"ל מנלן למקשן דפליג ר"ש במליקה דילמא מודה בה משום דעבודה ביד היא ולא גרע מקמיצה דבעי ימין גם לר"ש וכי היכי דילפינן מהקישא דכחטאת כו' דבכל עבודות יד הם בימין אפילו קמיצה אע"ג דליכא בחטאת ה"נ נילף מהקישא דכמשפט חטאת בהמה ואפילו למליקה כיון דעבודת יד היא. אלא דע"כ לאו בכל עבודת יד מודה ר"ש דהא אמרינן לקמן דקדוש קומץ בשמאל אכשורי מכשר ופירש"י ז"ל לקמן דלא עדיף מקבלת דם אע"ג דעבודה ביד היא. ורש"י ז"ל בשמעתין פי' קידוש קומץ היינו אחיזת הכלי שהוא מקדש בו צריך שיאחז בימין ודבריו צ"ע דנראה יותר דקידוש קומץ היינו שיקדש הקומץ בכלי בימינו דאי אוחז הכלי בימינו אם כן הקומץ ע"כ בשמאלו. וכן פירש הוא ז"ל במנחות לקידוש קומץ כפשטיה שיקדש בימינו. ועי' תוס' ז"ל שם בד"ה בשמאל אכשורי מכשר מה שכתבו על פי' רש"י שם:

שם תוס' בד"ה והרי כו' אי נמי אפילו ר' יהודה מודה בעופות כו'. וכ"כ לקמן בפ' חטאת העוף ושם יתבאר מה שיש לדקדק בדבריהם ז"ל:

שם בא"ד והא דאמרינן בפ' כל הפסולין קיבל בימין כו'. כוונתם בזה לקיים הגירסא ותנן זרק בשמאל פסול והיינו מהא דיחזיר לימינו. וע"כ היינו משום זריקה דאי משום הולכה אמאי פסיל הא לא כתיב אצבע. ואין זה מובן דהא מסקינן ביומא דהולכה בשמאל פסול ור"ש וודאי מכשיר דלא עדיף מקבלה גם מש"כ דר"ש הוי ליה לאיפלוגי משום דהא עבודה שאפשר לבטלה אינו מובן דלמה ליה לר"ש טעמא שאפשר לבטלה הא מכש"כ מקבלה שמעינן לה דר"ש מכשיר ותו לא צריך לאיפלוגי בהולכה. ומש"כ לחלק בין לכתחילה ודיעבד לא מצאתי מקום לחילוק זה ואי לכתחילה בעינן ימין בדיעבד נמי פסול ולר"ש דמכשיר משמע דאפי' לכתחילה כשר וכדאמר עובדה בשמאל כאשם ואין דברים אלו ברורין אצלי:

שם בא"ד הקשו הא פלוגתא היא אי דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש וכ' דסוגיות דחולין ופ' התודה בהא פליגי ואי מצורע חולין הוא אין כאן פלוגתא בזה ולכ"ע ילפינן בכה"ג. ובעלמא פליגי אי בתר למד אזלינן וילפינן נמי בקדשים היקש מדבר הלמד בגז"ש ולחד מ"ד דווקא היכא דמלמד חולין שפיר ילפינן אבל בקדשים לא ילפינן. וע"כ צ"ל דמספקא להו אי מצורע חולין הוא. ולעיל (דף י"א) כתבו התוס' ז"ל לתרץ הא דבא לעובדה ביד כו' וכמש"כ כאן וגריס שם הצ"ק ומ"מ קשה למ"ד דבעינן למד קודש כו' ופי' היינו למ"ד דבתר למד אזלינן ע"ש. ואין זה נראה דלמ"ד למד קודש ע"כ ס"ל דבכל דוכתי ילפינן היקש מדבר הלמד בגז"ש ומאי קושיא ונראה יותר גירסא ישנה שם ע"ש:

ויש לדקדק עוד בשמעתין למש"כ דלר"א לא פסיל שמאל אלא בחטאת דילפינן אצבע ממצורע קשה לכאורה דנהי דאצבע דמצורע מיותר אבל אצבע דחטאת אינו מיותר והוי מופנה מצד אחד ומשיבין כדאמרינן אליבא דר"א בפרק מצות חליצה. וצ"ל דאיכא נמי בחטאת איזה אצבע מיותר:

דף כה.

שם משנה נשפך הדם על הריצפה. עי' בדברי הרמב"ם פ"א מה' פסהמ"ק שכ' אם נשפך על הריצפה ונשאר דם הנפש יקבל. והאריך שם הכ"מ ז"ל ומשנה הוא לקמן בזריקת פסולין אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל וכמש"כ הרמב"ם ז"ל:

שם תוס' בד"ה גורעין כו' הקשו תיפוק ליה מדממעטינן דם סכין כש"כ ריצפה ע"ש. ול"נ דלאו דרשא אחריתי היא אלא בין ריצפה בין סכין מדם הפר נפקא שיקבל מהפר ולא מדבר אחר ושמואל אתי לאשמועינן דצריך שיגביה הסכין למעלה שלא יתערב דם

הסכין. ונראה עוד דאין זה אלא מדרבנן ובדיעבד אפי' נתערב גם דם הסכין בטל בדם שנתקבל וכשר לזרוק ואפילו לבטל לכתחילה אין האיסור פשוט מה"ת כמבואר בדברי הראשונים ז"ל:

דף כה:

גמרא היה מקבל ונפחתו שולי המזרק עד שלא הגיע דם לאויר כו' מבואר מפירש"י ז"ל דאם הגיע הדם לתוך אויר הכלי וודאי הוי קבלה אפילו נפחתו שוליו קודם שהגיע לשוליו וכי מיבעי ליה באויר שלמעלה כנגד הכלי ומסיק דאם לא נפחתו שוליו וסופו לנוח כמונח דמי. וכהא דחבית דמים שחוצה לה כנגד אוירה ג"כ פסולין דכמונח בחבית דמי כיון דהחבית שלימה והיה יכול לנוח בתוכה אע"ג דלא נחו דהא קיבל אותן בכלי למי חטאת כל שהחבית ראויה לנוח בה הוי כמונח. וכן מוכח ממזרק גופא דא"א בלא זינוק נגד אויר הכלי ואי לאו כמונח דמי הרי בא הדם מן האויר ולא מהפר. אלא ש"מ כל שהוא כנגד אוירה הוי כמונח בתוכה וכי מיבעי ליה אם נפחת שולי הכלי עד שלא הגיע לאויר תוכו כיון דאין סופו לנוח אי הוי כמונח. והקשו המפרשים ז"ל כיון דאיפשיט הכא דאויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי וכדאמר אם ת"ל כו'. א"כ אמאי כתבו הרא"ש ז"ל והנ"י בב"מ גבי דזרק ארנקי בפתח זה כו' דמיבעי ליה לרבא באויר שאין סופו לנוח דהוי בעיא דלא איפשיטא והא איפשיט הכא דלאו כמונח דמי. ולדידי לא תיקשי דהא רבא גופיה אמר בב"מ (דף ק"ב) גבי קולט גללי בהמה מאויר חצר של חבירו דהוי שלו משום דאין סופו לנוח בחצר חבירו אלא בכלי של הקולט ומחלק התם דהיכא דמפסיק הכלי וודאי לאו כמונח דמי וכי מיבעי בזרק ארנקי דלא מפסיק מידי והחצר ראוי לקניה אלא אין סופו לנוח מחמת הזריקה לצאת בפתח אחר והכא בנפחת שוליו וודאי לא עדיף מהיכא דמפסיק כלי כיון דנפחתו שוליו ואין הכלי ראוי לקבלה ואין סופו לנוח כי האי לכ"ע לאו כמונח דמי:

עד דקשיא לי בהא דתניא צירף פיה לזינוק שבחוצה כשירין ופירש"י ז"ל משום דאין כאן אויר כלל הא בכה"ג שהעמיד הכלי תחת הזינוק אפילו לא צירף הפה לזינוק אמאי פסולין הא מפסיק כלי והוי אויר שאין סופו לנוח כמו העמיד כלי תחת גללי בהמה ואביי הוא דמוקי התם במדביק כלי לשולי הפרה אבל לרבא אפילו לא הדביק הכלי הוי אויר שאין סופו לנוח וי"ל דצירף פיה לזינוק היינו שלא יראו המים אויר החבית בלי הפסק הכלי ובלא"ה אין לדמות כ"כ אוירו של כלי או בית לענין קנין להך דהכא וכמש"כ הצ"ק ז"ל. ועי' בפ' הזורק בגיטין במשנה דזרק לה בראש הגג ובשמעתין שם בב' חצירות וב' קופות ברש"י ותוס' ז"ל:

והנה משמעתין משמע דבעינן שיצא הדם מיד נגד אויר הכלי אבל אם היה המזרק רחוק קצת מהקרבן וע"י זינוק בא למזרק והלך הדם שלא כנגד אויר המזרק פסול דלא קרינן ביה ולקח מהפר ומן האויר הוא בא. וא"כ מאי איריא דתנן נשפך על הריצפה פסול אפילו לא נשפך אלא כל שהלך הדם מעט שלא כנגד הכלי פסול הוא. וגם בדברי הרמב"ם ז"ל לא נתבאר זאת וכל כי האי דינא לא הוי ליה למסתם סתומי ורש"י ז"ל פי' בהא דווירידין צריך שיראו אויר הכלי היינו כי היכי דניהוי קבלה מהפר שפיר. אבל להרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' מעה"ק כתב הטעם כדי שיקבל כל הדם והדבר צ"ע עד יבא המורה ויעמוד הכהן:

שם גמרא אמר ר"ח בר אבא זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי. עי' פ"ה דמקואות בפי' הרא"ש ז"ל ובדברי התוי"ט ז"ל דלר"י דקי"ל כוותיה דהא דעלי קנים ואגוזים כשרה היינו שנתנן קודם ביאת המים אבל אם הם בידו בשעת ביאת המים פסולה אע"ג דעוברין דרך העלין. וא"כ ה"נ אפילו אויר כלי לאו ככלי דמי פסולה כיון דהאדם הוא המסייעו והוא מקבל טומאה ע"ש. ועיין בעדיות פ"ז בדברי הרמב"ם והראב"ד ז"ל:

שם תוס' בד"ה קדשים קלים מנין ותימא כו' ולא מדם העור ל"ק קדשים קלים מנין כו' וי"ל דהא דאמרינן לעיל ולא מדם העור ולא מדם התמצית לא אתי לאורויי דדם העור והתמצית לא מכפרי דלהא לא איצטריך קרא דכבר שמעינן לה מקרא דכי הדם הוא בנפש יכפר דם שהנפש יוצאה בו מכפר וכדאיתא לקמן (דף ל"ה) ובכריתות (כ"ב) אלא דס"ד הכא דיקבל כל הדם דם העור והתמצית ג"כ עם דם הנפש להכי קאמר מדם הפר ולא דם העור ודם התמצית דאינו מקבל אותן בכלל וא"כ כש"כ בקדשים קלים דאינו מקבל אלא דם הנפש אלא דאכתי תיקשי הא גופא דצריך שיקבל כל דם הנפש בקדשים קלים מנלן. וגם לזה י"ל כיון דאינו אלא למצוה לא מחלקינן בין ק"ק לקדשים קלים אבל פסול נשפך לרצפה בקדשים קלים מנלן. ומה שתי' התוס' ז"ל כיון דגלי הכא ה"ה התם ג"כ אינו מוכרח כיון דתרתי מילי נינהו היכי ילפינן מהדדי מדשוה קדשים קלים לק"ק לענין מום קודם קבלה ה"ה דשוה לענין דם העור ומה ענין זל"ז. ואטו בלא"ה לא אשכחן כמה מילי דשוה קדשים קלים לק"ק. ועוד דלמסקנא גם לענין צורם אוזן ליכא קרא בקדשים קלים דיהיה אבן שנה קאי. וע"כ צ"ל הואיל וגלי בקדשי קדשים כו' וכמש"כ רש"י ז"ל. אבל המקשן גופיה מ"ט לא הקשה אדינא דמתניתין קדשים קלים מנין וצ"ל דמסתברא ליה להמקשן דאין לחלק בקבלת הדם דעיקר הכפרה הוא בין קדשי קדשים לקדשים קלים ובכל דיני עבודה שוין המה. אבל האי דינא דצורם אזן הפר אחר שחיטה דגזה"כ הוא דפסול דבע"מ וודאי ליכא אחר שחיטה בזה שפיר איכא למימר דבקדשי

קדשים החמירה תורה אבל ק"ק מנלן ובאמת מספקא [לי אי] בעינן דווקא חסרון גדול דהוי מום מחיים או אפילו חסרון כ"ש פוסל דלאו פר שהיה כבר הוא ובד' הרמב"ם ז"ל מבואר בהאי דינא חסרון כ"ש ומ"מ נראה דבעינן דווקא חסרון דהוי מום דאל"ה מיקרי פר שהיה כבר כיון דאפילו היה בו מחיים כשר היה ודו"ק וכן משמע לקמן גבי חתך ואח"כ קיבל:

דף כו.

גמרא אלא אימא חתך ואח"כ קיבל כשירה ומסיק דחותך באבר עד שמגיע לעצם ולפ"ז אמאי לא מוקי לה כדס"ד חתך ואח"כ שחט כשירה ובהאי גוונא דלא הוי בע"מ משום דבאמת אפילו שחט ואח"כ חתך כשירה כל שחתך קודם קבלה דעיקר מילתא בקבלה תליא והלח"מ ז"ל בפ"א מה' פה"מ הביא ראיה מזה לד' הרמב"ם ז"ל דרגליה בחוץ פסול אפילו בדיעבד ומש"ה לא מצינן למימר חתך ואח"כ שחט ע"ש. ולפמש"כ אין ראיה זו מוכרחת אבל בשמעתין יתבאר דפשטיה דסוגין נראין כד' הרמב"ם ז"ל:

שם גמרא ש"מ דם המובלע באברים דם הוא כו'. ופירש"י ז"ל דכרת נמי ליחייב והקשו התוס' ז"ל מהא דקי"ל בכריתות דדם האברים אינו אלא בלאו. וכ' דלענין ליפסל ביוצא קאמר דאם דם הוא נפסל ביוצא אפילו בקדשים קלים לכ"ע וכן כ' רש"י ז"ל גופיה וכ' עוד אי נמי לענין דאין מועלין בו ואין חייבין עליו משום פיגול וזה צ"ע דהא לא מספקא ליה להש"ס אלא בעוד שהוא מובלע באברים אי נפסל ביוצא היינו אם יש עליו שם דם כשהוא מובלע אבל מעילה ופיגול היינו לאחר יציאתו מן האברים פשיטא דדם הוא לעבור עליו בלאו ופשיטא דאין מועלין בו ואין חייבים עליו משום פיגול. ועוד מספקא לי אי בדם כי האי שיצא מן האברים נאמר בו האי כללא דאין מועלין בו ואין חייבים משום פיגול דלא נאמר כן אלא בדם כפרה היינו דם הנפש אבל שאר דם י"ל דמועלין בו כמו המקיז דם לקדשים דמועלין ד"ת והיותר תמוה מש"כ או לענין דם חטאת שניתז על הבגד היינו דאי דם הוא טעון כיבוס והרי משנה מפורשת בפ' דם חטאת אין טעון כיבוס אלא דם כשר שנתקבל בכלי ומאי ענין דם אברים לכיבוס והמפרשים ז"ל לא הרגישו בזה וצ"ע:

והראב"ד ז"ל בפ"א מה' פה"מ כ' דהך שמעתא דלא כרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי ולא הוי טומאת ביה"ס דלרבינא כל הבשר נטמא מאבר היוצא. דמיבעי לן אי יוצא מטמא כמו פיגול ונותר כדאיתא בפסחים בפ' כיצד צולין ועל הרמב"ם ז"ל כבר כתבו מפרשי דבריו דלא תיקשי דהוא ז"ל פסק בפ"ח מאה"ט לקולא דאין יוצא מטמא את הידים דס' ידים לקולא אלא די"ל דנהי דס' ידים לקולא אבל לטמא את הקודש

אפשר אזלינן לחומרא ומטמא כדמשמע קצת מהא דכ' שם דגבי פסח אין טומאה ביוצא ולמאי נפ"מ כתב כן כיון דבכל הקדשים ג"כ אין טומאה וכן דקדק המשל"מ ז"ל שם ולפי הנ"ל ניחא דנפ"מ לענין לטמא הקודש והתרומה הוא עצמו שלא ע"י ידים ועי' בירושלמי פ' כיצד צולין עלה דהך מתניתין דאבר שיצא כו' אבל לא משמע הכי מהא דכ' בה' פסח דחותך האבר עד שמגיע לעצם ולא כ' שיהיה דווקא פחות מכביצה ש"מ דגם בקדשים ליכא טומאה ביוצא כלל והוא עצמו ג"כ אינו מטמא את הקודש ועי' בלח"מ ובמשנ"למ ז"ל אבל שמעתין לא מתיישב בהכי כיון דמיבעי לן אי איכא טומאה ביוצא ומש"כ הראב"ד דבשמעתין לא קאמר אלא להכשיר בעלים אבל הבשר נטמא מאבר היוצא קשה קצת כיון דיצא קודם קבלה הדם נמי ליטמא ויפסל לזריקה כיון דנטמא כל הבשר ממילא הדם שיצא מהבשר טמא ג"כ ודברים אלו צ"ע וביאור רחב דין טומאת הדם לדעת הרמב"ם ז"ל יהיה ה' בעזרי לבארם במקומן לקמן במכילתין ועי' שם בלח"מ ובמשנל"מ ז"ל:

שם גמרא פירכסה ויצאה לחוץ וחזרה פסולה ומוקי לה באלי' כו' היינו אימורים והקשו התוס' ז"ל היכי בעי למימר בפ' כל התדיר דאימורים שיצאו קודם זריקה ג"כ כשרים הא תני הכא דפסולה ותי' דמצינן למימר דהך ברייתא כר"א אתי דמיפסל ביוצא אבל לר"ע לא מיפסל וכדאמרינן שם לימא כתנאי כו' והקשו עוד לר"פ דאמר התם עיילינהו לגואי קודם זריקה לכ"ע יש בו מעילה ופיגול כו' משום דלכ"ע לא מיפסיל ביוצא וכ"פ דאיתניהו אבראי א"כ תיקשי מהא דתני הכא אפי' חזרה פסולה ותי' דר"פ אמר עיילינהו לכ"ע זריקה מועלת ליוצא ויש בו מעילה אבל מ"מ נפסל ביוצא ולא משמע הכי לקמן בפ' כל התדיר דר"פ אתי למידחי הא דאמר לימא כתנאי ואמר ר"פ דלכ"ע לא מיפסיל אם עיילינהו ולד' התוס' ז"ל אמאי לא קאמר בפשיטות דלאו תנאי היא אלא לכ"ע פסולין ובזריקה מועלת לחייב משום פיגול פליגי:

ויש לי מקום עיון בד' הרמב"ם ז"ל בהאי דינא דנראה מדבריו פ"א מה' פהמ"ק הלכה ל"ב ול"ג דפסק כר"פ דבעיילינהו לגואי כ"ע לא פליגי דכשר וכי פליגי כשהיו בחוץ בשעת זריקה ואפ"ה זריקה מועלת כר"ע וחייב משום פיגול ויותר מזה כתב דאם החזיר האימורין מקטירן לכתחילה וא"כ הא דתני פרכסה ויצאה לחוץ פסולה כמאן אתיא ובהלכה י"ג שם כתב באמת פרכסה ויצאה לחוץ אחר קבלת דמה כשירה שאפילו יצאו האימורים והבשר קודם זריקה בקדשים קלים הזבח כשר כמו שיתבאר עכ"ל וקשה היכי מדחי ברייתא מפורשת דתני פסולה ואין לומר דס"ל דר"א ור"ע פליגי בתרווייהו בין עיילינהו ובין לא עיילינהו ואתיא הך ברייתא כר"א אבל לר"ע כשירה ואינה נפסל

ביוצא אפילו אימורין דמנלן הא לר"ע דאינו נפסל ביוצא אי עיילינהו דילמא טעמא דר"ע משום דזריקה מועלת ליוצא אפילו אם נפסל:

ומש"כ ז"ל יצאה לחוץ אחר קבלת דמה משמע דקודם קבלה פסול' י"ל משום דנהי דהזבח כשר אבל הבשר נפסל מאכיל' כמשמעות דבריו שם בהלכה ל"ג ואם יצאה לחוץ קודם קבלה נפסל הדם משום שמנונית להכי כתב דווקא אחר קבלה וזש"כ ג"כ בהלכה ט"ו ובקדשים קלים אין צריך לחתוך אלא מחזיר רגלה לפנים ומקבל שהבשר שיצא קודם זריקה בק"ק כשר אבל לא החזיר רגלה הקבלה פסולה ונראה דזה הוא כוונת הראב"ד ז"ל שם בהשגתו שכ' אפילו אחר זריקה כו' דהוא תמוה וכמש"כ הלח"מ ז"ל אבל כוונתו דלא בעינן חזרת הרגל ואפילו היה הרגל בחוץ עד אחר זריקה ג"כ כשר הבשר לגמרי וכן משמע מהא דאמרינן לעיל ש"מ בשר ק"ק שיצא כו' פסול ואי נימא דכשהוא בחוץ פסול הוא דילמא בהכי מיירי ולהכי קאמר קיבל ואח"כ חתך פסולה אלא ש"מ דכשר הבשר אפילו לא הוחזר וי"ל עוד דמה שהצריך הרמב"ם ז"ל להחזיר הרגל הוא משום דבשעת קבלה ג"כ צריך שיהיה כולה בפנים כמו שעת שחיטה ואין הדברים ברורים לי עדיין ובחי' מעילה הארכתי ג"כ קצת בדברי הרמב"ם ז"ל בזה וכ' שם דהא דמכשיר הרמב"ם ז"ל בשר ק"ק שיצא לפני זריקה לאו משום דסופו לצאת דהא אימורים ג"כ מכשיר ע"ש שכ' לישב קושית ר"י קורקו"ס ז"ל שם ולא משמע הכי בדבריו הלכה ל"ג הנ"ל ע"ש:

שם תוס' בד"ה דילמא כו' בסוף דבריהם אי חייבין משום פיגול דהא עיילינהו עכ"ל ולא הבנתי לשונם ז"ל דהא עיילינהו ומאי נ"מ אי עיילינהו אחר זריקה אי לא ודו"ק:

שם גמרא מ"ש תלה וקיבל בקדשים קלים דאויר פנים כפנים דמי בקדשי קדשים נמי אויר צפון כצפון דמי אבל אביי דפוסל ס"ל דאויר צפון לאו כצפון דמי היינו מה שהבהמה תלויה באויר הוי כמו שאינה בצפון והרמב"ם ז"ל כתב עוד פי' בתלה וקיבל היינו שתלה הכלי בידו וקיבל כשהכלי באויר ולכאורה מילתא דפשיטא הוא ומ"ט דאביי דפליג בהא כיון דהבהמה בצפון היא והמזרק תלויה ביד המקבל הרי הקבלה בצפון היא ואי משום דהכלי באויר היא הא כשהמקבל אוחזה בידו ג"כ הכלי באויר הוא ומה לי אם אוחזה בידו או כשהיא תלויה בידו וצ"ל כשהמקבל אוחזה בידו אינו חשוב אויר כיון דהמקבל עומד על הרצפה ומקבל כדרכו אבל אם הכלי תלויה הוי כמקבל באויר ולד' אביי בנתלה וקיבל קדשי קדשים אצ"ל משום דאין דרך שירות בכך אלא משום דאויר צפון לאו כצפון והמקבל צריך שיהיה בצפון ולפ"ז מש"כ רש"י ז"ל בד"ה בקדשי קדשים דכתיב בהו על ירך עכ"ל צ"ע קצת דלאביי אין צריך למילף פסול תלה

ושחט מעל ירך אלא משום דאויר צפון לאו כצפון דמי וכל הני תלתא תלה ושחט תלה וקיבל נתלה וקיבל כולהו פסולין משום דאויר צפון לאו כצפון והא דאבוה דשמואל פוסל תלה ושחט מעל ירך היינו משום דס"ל אויר צפון כצפון דמי ועי' משנל"מ ז"ל בפי"א מה' שגגות:

שם גמרא לאו אמרת והביאום כו' מכאן משמע כדברי הרמב"ם ז"ל דאפילו בדיעבד פסולה אם אינה כולה לפנים בשעת שחיטה כי היכי דבכהן המקבל מעכב אפילו מקצתו וכדתניא הכניס ראשו ורובו כאלו לא נכנס ה"נ בקרבן ויש לדקדק מאי מיבעי ליה לר' ירמיה הא תני בהדיא דבעינן שיכנס כולו ואי דווקא בציצתו לחוץ מיבעי ליה א"כ היכי פשיטא ליה לר"ז מקרא דוהביאום לה' עד שתבא כולה דאפילו בכה"ג פסולה הא שמעינן מברייתא דבעינן שיהיה כולו בפנים וראשו ורובו כאלו לא נכנס ואפ"ה מיבעי לי' בציצתו לחוץ וגבי בהמה נמי איכא למיבעי כה"ג ולד' התוס' ז"ל דקרא דוהביאום אינו אלא לכתחילה י"ל דלא איצטריך קרא אלא בכה"ג דלרגלה בחוץ בלא"ה אסור לכתחילה לפסול הרגל ביוצא אלא ע"כ אתי לכה"ג. ובאמת קשה לשיטת התוס' ז"ל דאבוה דשמואל לא מיבעי לי' אלא לכתחילה דפשיטא דלכתחילה אסור לעשות כן להביא קדשים לבית הפסול אלא וודאי בדיעבד מיבעי ליה ודו"ק:

דף כו:

תוס' בד"ה אמר שמואל כו'. האריכו כאן אי שמואל קאי גם אנתנן על הכבש ונראה להו דכבש וודאי לאו כמקומו דמי ולבסוף הוכיחו דאכבש נמי קאי דאל"ה יקשה לשמואל נמי ליהוי כי נשפך כו' ויאספנו ובנתנין בפנים שנתנן בחוץ ג"כ מספקא להו ומסקי דבהא ג"כ ס"ל לשמואל כמקומו דמי והאריכו בסוגיא דלקמן ד' ל"ה אליבא דר"י אבל בחוץ ונתנן בפנים פשיטא להו דשמואל לא קאי עלה דהא נפסלו מיד בכניסתן להיכל אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' פה"מ כתב דשמואל אכולהו קאי אפילו ניתנין בחוץ שנתנן בפנים ובעלים נתכפרו וזה וודאי קשה טובא הא כבר נפסל הדם בביאתו אבל באמת אליבא דהילכתא דקי"ל דלא נפסל דם בפנים אלא של חטאת אין כאן קושיא כ"כ דמתניתין מיירי בשאר דמים שבחוץ וכן הרמב"ם ז"ל בשאר דמים מיירי וקאי שמואל אכולהו והכי משמע מפשט המשנה דלכולהו חד דינא להו ולשמואל כולהו כמקומן דמי ויתבאר יותר לקמן בשמעתין:

שם תוס' בד"ה ואי שלא במקומו כו' הקשו לר"א אמאי יחזור ויתן למטה הא כבר נתכפר ותי' דלר"א דנתן למעלה לשם מים לא נתכפר והקשו לרבנן אם לא נמלך ונתן למעלה אמאי יחזור ויתן למטה וכבר כתבתי בריש מכילתין דיש לפקפק בזה כיון דמקום כפרה

הוא אי מהני בזה מה שנותנו לשם מים דלא אמר ר"א הך סברא אלא להתיר דבר שאסור להעלות על המזבח בזה אמרה תורה דליכא איסורא אלא כשמעלה לריח ניחוח אבל לענין כפרה כי היכי דאם נתן למטה מתכפר אפילו בלא כוונה דאין מצות צריכות כוונה בהא לכ"ע וכמו שהארכתי לעיל ה"נ אם נתן למעלה כיון דבמקומו הוא יתכפר אפילו נתן לשם מים וא"כ גם לר"א קשה למה יחזור ויתן למטה. וצ"ל כיון דמטעם זה הותר לו ליתנן למעלה דמים שלמטה אע"ג דאיסורא הוא משום דהוי כמים אי נימא דמתכפר בהם הוי כתרתי דסתרי אבל לרבנן בלא נמלך כו' וודאי קשה חדא דלית להו רואין ועוד בלא נמלך ונתן למעלה הרי נתן סתם ולמה יחזור ויתן למטה וכן יקשה בד' הרמב"ם ז"ל והתוס' ז"ל לקמן ד' פ"א ע"ב בד"ה נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים כ' כגון דיהיב בחוץ לשם מים דאל"ה למה יחזור ויתן בפנים הא כבר נתכפר ע"ש נראה מסתימות דבריהם דאפי' לרבנן דלית להו רואין מ"מ אם נתן דמי פנים בחוץ לשם מים לא נתכפר וכ"כ הלח"מ ז"ל לישב ד' הרמב"ם ז"ל בהא וצ"ל דבכה"ג דנותן בחוץ (דמי חוץ) ולא נתכוין ליתן דמי פנים בחוץ לכפרה לכ"ע לא נתכפר דאילו אם נתן במקומו לשם מים נהי דלא נתכוין לכפרה מ"מ מעשה איכא והרי זרק אבל התם גם מעשה ליכא דהזריקה בשביל דמים שבחוץ הוא וצ"ע גדול בזה ועוד י"ל בפשיטות דנהי דבמקומו דמי מ"מ כיון דלאו עיקר מקומו הוא לא נתכפר אלא אם נתנו לכפרה בכוונה:

וראיתי בד' הרמב"ם ז"ל שם בפ"ב הלכה ח' שכ' שינה מתן קרנות בחטאת בין בחטאת פנים בין בחטאת חוץ פסול אבל בשאר קדשים כשר ולא נתבאר מה ענין השינוי הזה והכ"מ ז"ל ג"כ לא ביאר מקורן של דברים אלו אי כוונתו ששינה ולא נתן על הקרן אלא למטה או מן הצד א"כ מה זה שכ' בשאר קדשים כשרים הא מצותן הוא שלא על הקרנות אלא למטה מחוט הסיקרא וי"ל דכל הקדשים מתן דמן למצוה בקרן זה למטה מן החוט וזה למעלה וקמ"ל דבשאר קדשים אפילו שינה ולא נתן כנגד הקרן כשר דלא כתיב קרן. אבל בחטאת בין פנימי ובין חיצון דכתיב בהו קרנות המזבח אם לא נתן על הקרן פסול ובקרן עצמו פליגי רבי וראב"ש ובהלכה ט' כתב נתן הדם מן הקרן ולפנים בכל הקדשים פסול ונראה דמן הקרן ולפנים היינו על גבי המזבח לפנים מן הקרנות ופסול בכל הקדשים דכתיב סביב בכל הקדשים ולא על גבי המזבח. וגם לא נתבאר אי' מקור הדברים אלו וכ"ז צ"ע למה יפסל אטו גרע מעל גבי הכבש או שינה מחוץ לפנים או איפכא דנתכפרו ואם שינה בקרנות או נתן לפנים מן הקרן יפסל לגמרי ואין לומר דפסול דשינה בקרנות היינו לפסול הבשר דבחטאת הנעשה בפנים לא שייך פסול בשר דמן הנשרפין הוא. ה' יאיר עיני בהלכות אשר לפנינו למצוא שרשן של דברים אלו וכעת צ"ע:

שם תוס' בד"ה הכא במ"ע דיהבי' פסול והקשו א"כ אפילו במקומו נמי ותי' דהאי פסול הוא טמא דבמקומו עושה שירים כו' וקשה לי דא"כ דאפי' מי שעושה שירים במקומו שלא במקומו אינו עושה שירים מאי פריך ממתניתין דכולן שקיבלו כו' קיבלו אין זרקו לא דילמא אין ה"נ דבמקומו כל הפסולין עושין שירים ומש"ה זרקו לא אבל הכא שלא במקומו אין עושין שירים כמו טמא למסקנא ועוד בלא"ה היכי דייק מהא דקיבלו אין כו' דכל הפסולין עושין שירים דילמא להכי תני קיבלו משום דתנן וכולן כו' משמע אפילו טמא דחשיב לעיל במתניתין ומש"ה תני דווקא קיבלו אבל זרקו לא דטמא וודאי עושה שירים ובס' מו"ק הרגיש בזה וכ' דדווקא בטמא הוא דיש לחלק ולומר דאפילו אי במקומו עושה שירים משום דמרצה בציבור אבל שלא במקומו דאין ריצוי בציבור לכתחילה אין עושה שירים אבל בשאר פסולין אין לחלק ואי עושה דיחוי במקומו ה"ה שלא במקומו אי כמקומו דמי ואין זה מספיק דשלא במקומו ג"כ איכא ריצוי בציבור בטמא להתכפר בו בדיעבד ומ"מ יש לומר דטמא אינו עושה שירים אלא אם זרק כדין דווקא ויתיישב בזה נמי הא דמסקינן במתניתין דוכלן שקיבלו חוץ לזמנו כו' דל"ד קיבלו אלא אפילו זרקו אע"ג דטמא נמי חשיב התם והיינו משום דבזריקה פסולה במחשבת חוץ לזמנו גם מעשה טמא אינו כלום דהא אינו מרצה בציבור כה"ג וכן נראה מד' הרמב"ם ז"ל בפי"ד מה' פה"מ הלכה ב' שכ' שם להאי דינא דאין מחשבה פוסלת במי שאין ראוי לעבודה ואם נשאר דם הנפש יחזור הכשר ויקבל יש קרבנות שאם נעשו שלא לשמן כשירים לפיכך אם קיבל כהן זה היינו פסול או הוליך או זרקו פסל הזבח כאלו עשאה לשמו ואע"פ שיש דם הנפש וחזר הכשר וקבל כו' נפסל הזבח לא מפני מחשבת שינוי השם אלא מפני שהוא פסול כמו שביארנו ועי' כ"מ שנתקשה בדברים אלו אבל לפי הנ"ל הדברים פשוטים דתחילה כ' דבמחשבת המקום והזמן אין מעשה כל הפסולים כלום ואפילו טמא ואם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל וה"ה אם חישבו שלא לשמו בקרבן שנפסל שלא לשמו אבל בקרבן שכשר שלא לשמו וקיבל והלך וזרק הפסול שלא לשמו נפסל הזבח אע"פ שיש דם הנפש לחזור ולקבל ולא משום שינוי השם אלא מפני שהוא פסול לעבודה כמו שביארנו והיינו בטמא וכמו שביאר בפ"א דדווקא בטמא שזרק הוא דאין לו תקנה אפילו יש דם הנפש וזה נראה ברור בכוונת הרמב"ם ז"ל ובהכי מיירי כולה שמעתא דמעשה הפסול היה שלא בהכשר כגון חוץ לזמנו או שלא במקומו ובכה"ג בכל הפסולין אין עושה דיחוי אפילו טמא וע"כ לא אמרינן דטמא עושה שירים אלא אם זרק כהכשר עבודה ועי' בפ"ב שם שכ' הרמב"ם ז"ל להא דנתנו על הכבש כו' כגון שקיבל הכשר ונתן לפסול כו' וכ"כ בפי' המשנה לקמן בריש פ' כל

הפסולין ועי' לח"מ ז"ל שם ולפי משמעות דבריו בפ"א דטמא עושה שירים גם בקבלה לחוד ע"כ צריך לפרש הא דנתנו על הכבש כו' היינו שקיבל הכשר דאם קיבל הפסול הא איכא טמא דעושה שירים בקבלה לחוד והך בבא מיירי גם בטמא וכמש"כ התוס' ז"ל אלא מיירי שקיבל הכשר והפסול לא עשה אלא הזריקה שלא במקומו בהא אפילו בטמא אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל ולא נפסל הזבח ולא תיקשי נמי לדבריו מהא דמשמע בשמעתין דבקבלה לחוד אינו עושה דיחוי לכ"ע משום דמיירי הכא שקיבל בפסול מחשבה וס"ד דזריקה עושה דיחוי אפילו בכה"ג ומסיק דאפילו זריקה אין עושה דיחוי אבל אם עשה הטמא העבודה בהכשר אפילו בקבלה עושה דיחוי אבל מ"מ נראין ד' הכ"מ ז"ל דלהרמב"ם ז"ל ג"כ אין טמא עושה שירים אלא בזריקה ע"ש:

דף כז.

תוס' בד"ה ואי שלא במקומו כו' תימא ואי לאו כמקומו לאלתר אמאי כשר כו' אין לפרש קושיתם לרבנן אמאי כשר לאלתר הא הוי מחשבת חוץ למקומו דוודאי נראה דאין זה בכלל חוץ למקומו וכמבואר לקמן במכילתין. וע"כ קושיתם הוא לר"י אי לאו כמקומו דמי לאלתר נמי לפסול כמו מחשבת הינוח וכן פי' הצ"ק ז"ל. אבל מפשטא דשמעתין נראה דס"ד דאי שלא כמקומו דמי לכ"ע פסול מיהא הוי אם חישב למחר מדפריך בתר הכי אי הכי איפסולי נמי לא ליפסיל ומשני מידי דהוי אמחשבת הינוח ואליבא דר"י משמע דאי שלא כמקומו דמי בלא"ה ניחא דפסול דנהי דשלא כמקומו דמי ולא הוי פיגול אם חישב למחר ליתן שלא במקומו מ"מ פסול מיהא הוי דחישב על הזריקה חוץ לזמנו ולא דמי למחשבת הינוח דמכשרי רבנן. ולפ"ז א"ש הא דלאלתר כשר משום דלרבנן לא פסלה מחשבה כי האי ולמחר פסול גם לרבנן אבל השתא דמסיק מקרא דאם הא ל כו' מי שפיגולו גרם לו פריך א"כ איפסולי נמי לא ליפסל ומשני מידי דהוי אמחשבת הינוח ואליבא דר"י:

והנה הרמב"ם ז"ל כתב להאי דינא דלמחר פסול בפי"ו מה' פסה"מ והשיג עליו הראב"ד ז"ל דהא לא קי"ל כר"י במחשבת הינוח ע"ש ובכ"מ ז"ל ולפי הנ"ל נראין ד' הרמב"ם דלמסקנא נמי לכ"ע פסול אפילו לרבנן דר"י כיון דלמאי דס"ד דלא כמקומו דמי אפ"ה הוי ניחא לי' הא דלמחר פסול אפי' לרבנן. א"כ כש"כ לבתר דמסיק דכמקומו דמי נהי דאימעיט מקרא דליכא כרת אבל איפסולי מיהא מיפסיל לכ"ע גם לרבנן וע"כ הא דאמר מידי דהוי אמחשבת הינוח ואליבא דר"י לא אתי למימר דחד טעמא הוא עם מחשבת הינוח לר"י דא"כ מאי קאמר מידי דהוי כו' הא היינו הך ופשיטא דלא גרע ממחשבת הינוח אלא דרך דמיון בעלמא אמר הכי כי היכי דמחשבת הינוח לר"י פסול הוא הכי

נמי הכא דחשב לזרוק למחר שלא במקומו דפסול גם לרבנן וכמש"כ הכ"מ ז"ל אלא דאין הנדון דומה כו' דלר"י במחשבת הינוח סברא היא דעושה מחשבה כמעשה ואלו הניח למחר פסול אבל לרבנן ליכא למימר הכי דבמחשבת הינוח מכשרי ודווקא במחשב לזרוק למחר שלא במקומו הוא דפסלו וא"כ אין הטעמים שוין ולא א"ש האי מידי דהוי כו' ודו"ק:

שם תוס' בד"ה יצא זה כו' הקשו מהא דאיצטריך לא יחשב כו' והאריכו בזה ותי' זה פשוט דלא אימעיט אלא זריקה שאינה מתרת אבל בכל הני אין בזריקה חסרון וד' ז"ל אינן מסודרים קצת עי' בצ"ק ז"ל ומה שהקשו התוס' ז"ל לרבא במנחות בלא"ה לא תיקשי דרבא משמע לקמן בסוף פ' כל הפסולין דס"ל דאפילו אחר מחשבת הינוח מיקבע בפיגול ע"ש. ובלא"ה הוי מצי לאקשויי מיצא הבשר או נפסל קודם זריקה דלא יזרוק לכתחילה ואם זרק הורצה וכר' יהושע בפסחים וכמש"כ התוס' ז"ל בפ' כ"ש ד' ל"ד דמיקבע בפיגול ומפיק מידי מעילה. אבל התם נמי לא דמי להכא דהזריקה עצמה היתה שלא כתיקנה ואינה מתרת ודו"ק:

שם גמרא ר"ל אמר כו' תנן חישב ליתן כו' לר"ל לא הוי צריך לאקשויי מברייתא דחישב ליתן את הניתנין כו' דממתניתין גופא הוי מצי לאקשויי אמאי פסול ואין בו כרת כיון דכמקומו דמי ומד' רש"י ז"ל נראה דהוי גרס תנן כו' וקאי אכל הני קושיו' דלעיל מנתנו על גבי הכבש:

שם תוס' בד"ה ור"ל כו' אע"ג דלר"ל כו' לא הבנתי דבריהם ז"ל דהא דמחשבה אינה פוסלת במי שאינו ראוי לעבודה כ"ע מודו בה אפילו ר' יוחנן והכי מפורש במתניתין וכולן שקיבלו חוץ לזמנו כו' אם יש דם הנפש כו' והיינו משום דמי שאינו ראוי לעבודה לא פסיל במחשבה ולמה כ' דלר"ל צריך לשנויי כדרבא וצ"ע:

שם גמרא הכל מודים בניתנין למעלה כו' שלא כמצותן לא יאספנו ופירש"י ז"ל כגון במחשבה או שמאל. וקשה קצת מאי קמ"ל במחשבה פשיטא דאין לו תקנה וכן בכל הפסולים דפסלו אפילו בהולכה וקבלה לחוד ופשיטא דאם זרקו דאין לו תקנה באסיפה ואפילו דהוי כנשפך מן הכלי על הריצפה וי"ל דאגב דאשמע לן דבניתנין שלא במקומן פליגי קאמר דבלא כמצותן הכל מודים דלא יאספנו:

והנה לאוקימתא דר' יוחנן משמע דכולהו תנאי ס"ל דכשלא במקומן דמי דר' יוסי לא קאמר אלא דלא יאספנו אבל לאו כמקומו דמי וכפירש"י ז"ל ור"נ בר' יצחק מייתי ראי' ממתניתין דלקמן דר' יהודה נמי ס"ל דכשלא במקומו דמי ומודה בה משום דקלטי' מזבח ולא יאספנו וכבר תמהו התוס' ז"ל בד"ה לאו משום דקלטי' כו' הא מסקינן לקמן

דר"י ס"ל דכמקומו דמי מהא דלא פליג ר' יהודה אחישב ליתן למעלה וכדתניא בברייתא לאלתר כשר וע"כ כר' יהודה אתי' ובאמת קשה מנלן לרנב"י דטעמא דר"י דלא פליג משום דקלטי' מזבח דילמא משום דס"ל כמקומו דמי. ומש"כ רש"י ז"ל דדומיא דשאר זריקות קתני אין זו ראיה דר"ש שפיר קתני לה בין שאר זריקות פסולות דאיהו ס"ל דלאו כמקומו דמי כדאמר לעיל יאספנו או לא יאספנו אבל ר"י לא פליג עלי' לטעמיה דכמקומו דמי אלא וודאי משמע דלר' יוחנן כולהו תנאי ס"ל דלאו כמקומו דמי ורנב"י מייתי ראיה דלא יאספנו ותיקשי מהא דלקמן מסיק הש"ס לר' יהודה דכמקומו דמי מדלא פליג ר"י בניתנין למעלה שנתן למטה והתוס' ז"ל פירשו דהא דקאמר לקמן כמקומו דמי היינו דמהני זריקה דאם עלו לא ירדו להכי לא פסיל במחשבה והקשו ז"ל ע"ז בעצמן א"כ מאי פריך מניתנין בפנים כו' ועוד דסברא זו אינו מוכרח דהא חוץ לזמנו וחוץ למקומו ג"כ אם עלו לא ירדו אם זרק דמו למחר והכי אמרינן לקמן לן בדם כשר לר"י ואפ"ה מחשבה פוסלת בחוץ לזמנו. וכן הקשה הצ"ק ז"ל מהא דלעיל חישב ליתן למחר מניתנין למעלה למטה דפסול לר"י אע"ג דאין זו קושיא דאטו זה עדיף מחישב ליתן למחר במקומו דהוי פיגול כש"כ אם חישב ליתן למחר שלא במקומו דפסול מיהא הוי ותי' הר"ר יוסף ג"כ לא ניחא להו דמאן דאית לי' כמקומו דמי בכולהו כמקומו דמי ותי' הר"ר חיים דמנתנין בחוץ שנתנו בפנים פריך דלכ"ע לאו כמקומו דמי דכבר נפסל הדם וכבר כתבתי לעיל דקשה לי מש"כ בפשיטות הכא ולעיל דבחוץ שנתנן לפנים לכ"ע לאו כמקומו הוא. והא לא נאמר זאת אלא בחטאת אבל בשאר קדשים לא נפסל בפנים וא"כ דילמא מש"ה לא פליג ר"י בחוץ שנתנן בפנים כי היכי דלא פליג בקיבלו פסולין וזרקו את דמו משום דאיכא טמא דמודה משום דחזו לעבודת ציבור ה"נ כיון דאיכא שאר קדשים דמודה בהו להכי לא פליג ועוד דלר' יהודה לא נפסל בכניסה לחוד אלא דווקא אם כיפר. ועי' תוס' לקמן ד' ל"ו שהקשו למ"ד לאו כמקומו דמי למה איצטריך קרא בחטאת דנפסל אם כיפר ותי' שם דמאן דאית ליה לאו כמקומו דמי יסבור דלא בעינן דווקא כיפר ע"ש והרי ר"ש דס"ל לאו כמקומו דמי ואיהו קאמר דלא נפסל אלא אם כיפר דווקא ויתבאר לקמן בזה בס"ד:

וראיתי בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל לקמן בפ' כל הפסולין שכ' דהא דלא פליג ר"י בניתנין למעלה שנתנן למטה משום שדעת ר' יהודה בדם שחוץ למקומו כמקומו הוא ר"ל שאם חישב על הזריקה במזבח עצמו לא חוץ לעזרה כאלו חישב לזרקו במקומו ומודה שלא פסל אע"פ שאם נתן במחשבה פסל עכ"ל ונראה דהך במחשבה ט"ס הוא וצ"ל אע"פ שאם נתן פסול מ"מ מחשבה לא פסיל כיון דהכל על המזבח הוא וכ"כ הרע"ב ז"ל נראה

מדבריו דלא מפרשי כמקומו דמי היינו לענין כפרה דבעלים נתכפרו אלא לענין מחשבה קאמר דהוי כמקומו כיון שלא חישב חוץ לעזרה ונראה דהכריחו לפרש כן דאי כפי' רש"י ותו' ז"ל דכמקומו דמי לענין כפרה א"כ מאי פריך בתר הכי מניתנין בפנים שנתנן בחוץ דהא גם בזה כמקומו הוא לענין כפרה וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בכל הני דמתניתין אלא וודאי לא פשיטא לן הא מילתא דר' יהודה ס"ל דלענין כפרה כמקומו דמי ולשיטתי' דר' יוחנן ס"ל לכולהו תנאי דלאו כמקומו דמי לענין כפרה וכדאמר ר"נ בר יצחק והא דאמר לקמן כמקומו דמי היינו לענין מחשבה לחוד כיון שחישב ע"ג המזבח בתוך העזרה ולהכי פריך בתר הכי ליפליג ניתנין בפנים שנתנן בחוץ דזה הוי שלא במקומו ולפ"ז יש לומר דאפילו אי נימא דכמקומו דמי לענין כפרת בעלים מ"מ לר"י דעושה מחשבה כמעשה היה נפסל הזבח ע"י מחשבה כאלו עשאה אלא משום דלענין מחשבה שלא במקומו כמקומו דמי ולהכי פי' הרמב"ם ז"ל הכי בטעמי' דר' יהודה אע"ג דקיי"ל לענין כפרה דבעלים נתכפרו בכל שינוי מתן דמם ועפ"ז א"ש נמי תמיהת התוס' ז"ל לעיל אי לאו כמקומו דמי אמאי לאלתר כשר ולפי הנ"ל ניחא דאע"ג דלענין כפרה לאו כמקומו דמי מ"מ לענין מחשבה כמקומו דמי ודו"ק היטב:

דף כז:

גמרא לאו משום דקלטי' מזבח וש"מ לא יאספנו יש לדקדק אי טעמיה דר' יהודה מש"ה היא א"כ אמאי לא מודה בזרקו פסולין אלא בטמא דווקא דחזו לעבודת ציבור ולא בשאר פסולין הא בכל פסולין קלטי' מזבח דלא יאספנו וכדאמרינן שלא כמצותו לכ"ע לא יאספנו ואמאי אם עלו ירדו ובפ' המזבח מקדש יתבאר יותר אי"ה:

שם גמרא מאי קמ"ל תנינא הניתנין כו' לשמואל דאמר שלא במקומו כמקומו דמי ונתכפרו בעלים ליכא למיפרך תנינא אלא משמע מסתמא דתלמודן דלאו כמקומו דמי וכן ר' יוחנן ס"ל הכי וק"ק על פסקו של הרמב"ם כשמואל לגבי ר' יוחנן ובכל דוכתי' קי"ל כוותי' דר"י וי"ל משום דמתניתין פסול ואין בו כרת קשה לר' יוחנן והכא דפריך תנינא י"ל דמחטאת פריך וכמו שפי' רש"י ועוד דר"ש קאמר לה ור"ש ס"ל דלא כמקומו דמי:

דף כח.

גמרא סברוה עור האליה כאלי' דמי לענין הקטרה, ומסקנא דפליגי בזה רב הונא ס"ל עור אלי' לאו כאלי' דמי לענין הקטרה ושמואל ורב חסדא ס"ל דעור האליה כאליה דמי והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה פי' כרב הונא דלאו כאלי' דמי אבל בחיבורו לא מצאתי בדבריו דין עור האלי' לענין הקטרה דלא כתב בפי"ד אלא דעור האלי' ראוי לאכילה ובזה כ"ע מודים אלא לענין הקטרה הוא דאימעיט מחלבו ולא עור. ולכאורה הי' אפשר לומר

לר"ה דאימעיט עור האלי' גם בעולה לאו בר הקטרה היא ובכלל כל העור היא להפשיט אבל לא משמע הכי לקמן מברייתא אלא דבעולה לכ"ע גם העור בכלל הקטרה היא כיון דראוי לאכילה אינו בכלל העור וכן לא מצאתי בדבריו הא דאמר ר"ש בברייתא להביא עור של בית הבושת דהוי אכילה לענין פיגול נהי דבעור הראש של עגל ועור ביהפ"ר לא ס"ל כוותי' כמבואר בדבריו בפ"א מה' אה"ט ובפ"ד מה' מאכ"אס אבל בעור בית הבושת פסק כוותי':

שם גמרא כשמואל כו' רישא ר"א וסיפא רבנן לא מוקמינן ה"ה דהוי מצי למימר דס"ל דר"א לא מחייב כרת במחשב מאכילת אדם לאכילת מזבח אלא דלרב הונא ע"כ צריך לאוקמי התוספתא דקתני זבח כר"א וכמש"כ התוס' ז"ל:

שם גמרא להקטיר כזית מעור שתחת האלי' עי' רש"י ז"ל בחולין שם במשנה דאלו שעורותיהן כו' שפי' שתחת האלי' דאין שם שער ורך הוא משמע דלאו כל עור האליה כבשר הוא והכא תנן סתמא עור האליה ועיין תוסי"ט ז"ל:

והנה ר"ש דאמר אחד עור בית הפרסות כו' משמע ג"כ דלהקטיר בעולה איירי וא"כ בהא פליגי דלר"ש דהוי כבשר עור זה לאו בכלל הפשט הוא ועולה למזבח ובכלל הקטרה הוא ולת"ק דלאו כבשר הוא לא הוי בכלל הקטרה בעולה אלא בכלל שאר עור הוא אלא דעור הראש בלא"ה לא הוי בכלל הפשט ועולה כולו לגבי מזבח וכיון דלאו כבשר הוא לא חשיב אכילת מזבח ג"כ ועי' רש"י ז"ל לקמן ד' ל"ה ע"ב בד"ה צמר שבראשי כבשים כו' שכתב דעור הראש בכלל הקטרה הוא וא"כ אמאי פליג ת"ק הכא בעור הראש של עגל הרך הא בכל עולות בר הקטרה הוא:

ובתוספתא תני לה להך פלוגתא בזבח ומחשב לאכילה וא"ש טפי ע"ש ולא הבנתי תמיהת התוס' בד"ה בשלמא לרב הונא מהא דתני בתוספתא זבח ואדרבא משם סייעתא לר"ה דתני מחשב לאכילה בעור האלי' והיינו משום דלאו כאלי' דמי ואולי גירסא אחרת הי' להם בתוספתא ועי' צ"ק ז"ל בגמרא בד"ה רב הונא שאין דבריו מובנים:

שם גמרא פיגול זה חוץ למקומו הא דמרבינן חוץ למקומו יותר משאר פסולין היינו משום דחוץ למקומו בסוג אחד הוא עם חוץ לזמנו ובת"כ בעי למילף חוץ למקומו במה מצינו מחוץ לזמנו ע"ש בפ' צו ובק"א שם שהאריך בד' רש"י ותוס' בשמעתין והא דקאמר סמיך אדתני תנא בת"כ היא שנוי' אבל מסקנא דתלמודין דכולהו ילפינן מקרא אריכא דפ' צו ועי' תוס' ורש"י לעיל ד' כ"ג ע"ב:

דף כט.

תוס' בד"ה למקום שיהא משולש כו' ע"ש שהקשו על פי' רש"י ז"ל הא קרא קמא בחוץ לזמנו מיירי ומקום משולש ליתא בחוץ לזמנו וכ' דיש מפרשים דכל מחשבות לא פסלי אלא במזבח החיצון ודחו גם זה הפי' דמחשבת חוץ לזמנו וודאי איתא גם בפנימיות וכ' עוד די"מ דצריך שיעמוד המחשב במקום משולש וגם זה הפי' דחו והקשו מהא דכל הפסולין דיליף מהאי טעמא דלא הוי מחשבה בניתנין בחוץ שנתנן בפנים וכן איתא לקמן ד' פ"ב וכ' עוד י"מ דשלישי בחוץ לזמנו איירי דאם חישב לזרוק דם שלמים למחר לא הוי פיגול ודברים אלו ג"כ נפלאים הם לעשות פלוגתא חדשה ומש"כ דהך דרשא דמקום משולש פלוגתא דתנאי היא בפ' כל הפסולין ג"כ אינו מוכרח כמו שיתבאר שם בס"ד והעיקר נראה כפי' הר"ר י"ט ז"ל אבל לא כדבריו ז"ל דמחלק בין קדשים קלים לק"ק דבקדשים קלים לא נפסל אלא במחשב לזרוק חוץ לירושלים וגם זה דבר תימא הוא ולא אשכחן בזה שום חילוק אלא עיקר קרא לא אתי [אלא] למחשב מעזרה להיכל או איפכא דלא מיפסל וילפינן משלישי ונהי דפשטי' דקרא מיירי בחוץ לזמנו מ"מ מיתורא ילפינן לה לחוץ למקומו כי היכי דפסול חוץ לזמן שלישי ה"נ לא מיפסיל אלא חוץ למקום משולש בפסול ג' אלו דם ובשר ואימורים היינו חוץ לעזרה דכל הני ג' מיפסלי בה ואע"ג דבקדשים קלים לא מיפסיל הבשר חוץ לעזרה כיון דמיפסיל בקדשי קדשים שפיר הוי מקום משולש לאפוקי מעזרה להיכל ומהיכל לעזרה דלאו מקום משולש הוא ואפילו בחטאת דמיפסיל דם אם נכנס לפנים מ"מ בשר ואימורין לא מיפסלי בכניסתן להיכל ואינו בכלל חוץ למקומו והכי משמע פשטא דכל הני סוגין:

ומה שיש לדקדק בזה הוא למאי דקי"ל דכל הני כמקומן דמי א"כ למה לי קרא דשלישי למעוטי דליכא פסול מחשבה מחוץ לפנים ומפנים לחוץ הא בלא"ה ידעינן דליכא פסול מחשבה כיון דאם זרק בפנים ג"כ כמקומן דמי וצ"ל דלא איצטריך אלא לחטאת וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל או דאיצטריך שלא יפסל הקרבן במחשבה זו וכמש"כ לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה בפ' כל הפסולין ויתבאר עוד בזה לקמן פ' כל הפסולין בס"ד:

שם בא"ד ולהאי פירושא ניחא כו' מד' משמע דקושיתם לעיל מאמאי לאלתר כשר הוא משום פסול מחשבה. להכי כ' דלהאי פירושא ניחא דלאו מקום משולש הוא והקשו א"כ למחר אמאי פסול הא לאו מקום משולש היא דאין לומר מידי דהוי אמחשבת הינוח דמשמע דלא צריך להאי טעמא אלא למסקנא דכמקומו דמי ואין דבריהם ז"ל מובנים דלכולהו פי' תיקשי למחר אמאי פסול כיון דס"ד דלאו כמקומו דמי ולאו זריקה היא אלא

ע"כ כר"י אתיא ומשום מחשבת הינוח או כמש"כ לעיל בשיטת הרמב"ם ז"ל דלמחר פסול גם לרבנן ומה ענין דבריה' אלו לפי' הר"ר י"ט ז"ל וצ"ע:

שם גמרא וכי מאחר שהוכשר יחזור ויפסול ואמר לו ר"ע מצינו בזב כו' לכאורה לר"א דס"ל דם אע"פ שאין בשר א"כ אם לא היה הבשר כלל היה מרצה ואם נעשה נותר אינו מרצה. והיה נראה דהשיב לד' ר"ע דפריך ליה מזב וי"ל דס"ל לר"ע כר' יהושע דאם אין בשר אין דם לזה השיב לו הרי הוא אומר המקריב כו' אלא דא"כ לר"א המקריב למה לי וצ"ל דה"א אם אין בשר כלל מרצה אבל בשביל החטא שאכל נותר אינו מרצה להכי איצטריך המקריב:

שם תוס' בד"ה ואין מאחר נדרו כו' יש תימא כו' ונראה דאיצטריך קרא שלא נימא דהוי כקרבן שעבר זמנו ופסול הוא כמו כבש יותר מבן שנה. והכי אמרינן לקמן בברייתא יכול יהיה בכור שעברה שנתו כפסולי המוקדשין וכיון דלא ירצה מיירי בפסול חוץ לזמנו כתב רחמנא מיעוטא דאותו דאין קרבן נפסל חוץ לזמן בל תאחר:

דף כט:

גמרא ור"א לא יחשב מאי עביד ליה כו' שלא יערב בו מחשבות אחרות וצריך לדקדק לאחרים הא דלא יערב בו מחשבות אחרות מנלן. וי"ל דנפק"ל מהא דלעיל מי שפיגולו גרם לו וכקושית התוס' ז"ל לעיל וס"ל כר' יהודה דאם מחשבת הזמן קדמה באמת אין מחשבה אחרת מוציא. דאחרים היינו ר"מ ור"מ לקמן בשיטת ר"י קאי והיינו דאיתמר תרי לישנא לר' ינאי חד דלא יחשב אתי למחשבות דמוציאות זו מזו והיינו לרבנן דמוציא אפילו אם קדמה מחשבת הזמן ואידך לר"י דלא איצטריך להכי אתי למחשב בקדשים דלוקה וא"כ לדידן דק"ל כרבנן דר"י ומחשבות מוציאות זו מזו ליכא לאו במחשב בקדשים דלא יחשב אתי שלא יערב בו מחשבות אחרות. אבל הרמב"ם ז"ל בפ' ח"י מה' פסה"מ כתב להאי לאו דלא יחשב וכ' דאינו לוקה דאין בו מעשה ועי' שם מה שנרשם בשם הסמ"ג דאין לחשוב לאו זה ואיננו אתי לעיין בו:

ובהא דמוקמינן להא דלוקה דווקא כר"י דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו יש לדקדק לדידן נמי אמאי לא יחשב מעשה השחיטה או שאר עבודה שעושה במחשבה פסולה דהא מוזהר הוא שלא לעבוד במחשבה פסולה ומידי דהוי אשוחט לעבודת גלולים דלוקה וגם היה חייב מיתה בזמן הבית על מחשבתו שחישב דהשחיטה הוי מעשה. וה"נ אמאי לא הוי מעשה וי"ל דלא נאמרה אזהרה על השחיטה אלא על המחשבה כמש"כ לא יחשב והמחשבה אין בה מעשה אלא דלקמן בפ' כל הפסולין איכא תנא דיליף לאיסור מחשבה מלא תזבח כו' כל דבר רע כל דיבור רע ואטו להאי דרשא לוקה לכ"ע כיון

דהלאו נאמר על הזביחה ועוד דלקמן ר' יהודה הוא דדריש לקרא דלא תזבח לאיסור זביחה במחשבה וא"כ למה לי קרא דלא יחשב ללאו על מחשבה. ולזה י"ל דאיצטריך לזובח על מחשבה להכניס בפנים ואי לא כתב אלא לא תזבח הוי מוקמינן ליה למחשבת חוץ להכי איצטריך תרתי אבל הא קשיא אמאי קרי ליה לר"י לאו שאין בו מעשה כיון דאיכא נמי לאו דלא תזבח הרי עושה מעשה ולקמן אמרינן דתרי תנאי אליבא דר"י ואיכא תנאי דלא דריש לקרא דלא תזבח להכי ועי' במשנל"מ ז"ל שם שהביא בשם הרמב"ן ז"ל למנות לאו דלא תזבח למחשב בקדשים ויתבאר יותר בזה לקמן בפ' כל הפסולין בס"ד:

ונראה דאפילו אי נילף מלא תזבח מ"מ חשיב אין בו מעשה משום דהשחיטה עצמה מצוה היא ועיקר האזהרה קאי על המחשבה ולא דמי לשוחט לעבודת גלולים דהמעשה והמחשבה באיסור היא ועדיין צ"ע:

וראיתי בס' מו"ק שהקשה לר"ל דס"ל דלדידן אינו לוקה ומשלם אפילו בשוגג או לא אתרו בי' ומתניתין דאלו נערות מוקי כר"מ א"כ מתניתין דגיטין הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין שוגגין פטורים ע"כ לא אתיא כר"מ דלר"מ שוגג נמי חייב כדתני התם במטמא ומדמע כו' אלא כר"י אתיא דא' שוגגין פטורים ולר' יהודה מזידין אמאי חייבין הא לר"י לוקה ואינו לוקה ומשלם וכדפריך התם על מנסך הא קים לי' בדרבה מיני' ולפמש"כ דתנאי אליבא דר"י והאי תנא דיליף לקמן מלא תזבח לא ס"ל לאו דלא יחשב להכי א"ש דאלאו דלא תזבח ג"כ לא לקי דהוי לאו שבכללות דאתי נמי לקדשים ששחטן בדרום ואתיא מתניתין דגיטין כהאי תנא אליבא דר"י ובלא"ה אין כאן קושיא דרבי סבר לה כוותיה בחדא בהא דשוגגין פטורין ופליג עליה בחדא בהא דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וכבר סתם לן רבי כמה משניות דלאו כר"י כהא:

שם משנה או ששחט קיבל והלך וזרק חוץ למקומו וכה"ג תנן תנן במנחות פ"ק ופירש"י ז"ל דאו או קתני וקמ"ל דאיזה עבודה שעשה חוץ למקומו והשאר חוץ לזמנו הוי לא קרב המתיר כמצותו ובפ' קדשי קדשים לקמן תנן נמי כה"ג בחטאת העוף מלק חוץ למקומו מיצה חוץ לזמנו או מלק חוץ לזמנו ומיצה חוץ למקומו או שמלק ומיצה הדם חוץ למקומו וקשה דהתם מאי קמ"ל הא כבר תנן לה לכולהו בבי והיה נראה דה"ק או ששחט כו' חוץ למקומו וחוץ לזמנו היינו שאמר בשעת איזה עבודה הריני עושה ע"מ לאכול חוץ למקומו וחוץ לזמנו וכדאיתא האי נוסחא בש"ס ד' אמשטרדם ותני במתניתין ג' בבי אחת בב' עבודות והשני' בעבודה אחת וחישב בה שתיהם חוץ לזמנו וחוץ למקומו ששחט ע"מ לאכול כזית חוץ למקומו וזמנו ושלישית ששחט לאכול כזית חוץ למקומו וכזית חוץ לזמנו דהוי תרתי אכילות: ובתוספתא תני פלוגתא דר"י ורבנן

בתלתא בבי א' בב' עבודות ב' ששחט לאכול חוץ למקומו ולהקטיר חוץ לזמנו ג' שוחט לאכול כזית חוץ למקומו וכזית חוץ לזמנו וי"ל דמתניתין נמי בכה"ג מיירי ששחט חוץ למקומו וזמנו היינו לאכול חוץ למקומו ולהקטיר חוץ לזמנו דבשוחט לאכול או להקטיר כזית למחר בחוץ מיבעי ליה לקמן בשמעתין ש"מ דמתניתין לא איירי בהכי אבל בכה"ג דהתוספתא אפשר לפרש גם מתניתין וקמ"ל רבותא בהני בבי אליבא דר' יהודה ולא מיבעי קאמר לא מיבעי בב' עבודות דאם קדמה מחשבת הזמן דהוי פיגול אלא אפילו בשוחט לאכול חוץ לזמנו ולהקטיר חוץ למקומו אם קדמה מחשבת הזמן הוי פיגול ולא זו אף זו אפילו חישב לאכול כזית חוץ לזמנו וכזית חוץ למקומו ג"כ אם קדמה מחשבת הזמן הוי פיגול אלא דבתוספתא תני לה ג"כ להאי לישנא או ששחט הלך קיבל חוץ למקומו בבבא קמייתא ועוד דא"כ תיקשי לאילפא דאמר דמתניתין לא מיירי אלא בב' עבודות ולפי הנ"ל מציעתא ע"כ בעבודה אחת מיירי דאי בב' עבודות היינו רישא ונהי די"ל דר' יהודה באמת לא פליג אמציעתא לאילפא מ"מ היכי אמרינן בגמרא בשלמא לאילפא מדרישא בב' עבודות סיפא נמי בב' עבודות ומאי אירי כיון דמציעתא איירי בעבודה אחת ועדיין צ"ע:

שם משנה וחכ"א זה וזה פסול ואין בו כרת עי' תוס' מנחות שהקשו היינו ת"ק וכן הקשה התוסי"ט ז"ל ונראה דזה וזה דאמרי חכמים ה"ק לר"י אתה אומר זה הכלל כו' דבין בעבודה א' בין בב' עבודות קדמה מחשבת הזמן פיגול לזה קאמרי זה וזה פסול לא מיבעיא עבודה א' דוודאי לדידן אינו אלא פסול דלא ס"ל תפוס לשון ראשון ופשיטא דעירוב מחשבות אלא אפילו בב' עבודות ג"כ לא הוי אלא פסול מקרא דלא יחשב שלא יערב מחשבות וקמ"ל דלא אמרינן תפוס לשון ראשון:

שם גמרא אמר אילפא מחלוקת בב' עבודות אבל בעבודה אחת כגון ששחט לאכול כזית למחר כזית בחוץ מודה ר"י דהוי עירוב מחשבות ולא אמרינן תפוס לשון ראשון כיון דלתרווייהו איכוין ואע"ג דבב' עבודות הפיגול ג"כ לא חל עד אחר זריקה מ"מ איגלי מילתא למפרע שקדם מחשבת הזמן בעבודה ראשונה אבל בעבודה א' תרווייהו כהדדי חיילי וכתבו התוס' ז"ל בד"ה מחלוקת דלאילפא ב' סימנים הוי ג"כ כב' עבודות ראשון חוץ לזמנו ב' חוץ למקומו דמפגלין בחצי מתיר וכדאיתא בריש מעילה ובהא מיירי סיפא. והא דלא קאמר הש"ס דזה הכלל אתי לרבויי ב' סימנים משום דהך רבותא דמפגלין בחצי מתיר לא שייכא הכא ובעלמא הוה ליה לאשמעינן הכי ולדבריהם אליבא דאילפא מוכח ממתניתין דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דע"כ סיפא בהכי מיירי:

ור' יוחנן אמר בעבודה אחת נמי מחלוקת משום דס"ל לר"י תפוס לשון ראשון וכל שהקדים בדבריו מחשבת הזמן הוי פיגול ולקמן פליגי אביי ורבא אליבא דר"מ דס"ל תפוס לשון ראשון אי אמר לחצות מהו היינו לחצותה לעולה ולשלמים או לחצי היום כו' כמש"כ התוס' ז"ל לקמן ואמר אביי לחצות מודה ר"מ דלא פליג אלא היכא דאמר תמורת עולה תמורת שלמים דעולה חיילא תחילה ותו א"א לשלמים לחול אבל לחצות דאין לזה קדימה ע"ז ושניהם חלין כאחד ובדיבורו לבד הקדים עולה לשלמים בזה מודה דשניהם חלין ורבא אמר לחצות נמי פליג ר"מ וס"ל תפוס לשון ראשון והוי תמורת עולה לחוד כיון שהקדימה בדיבורו ופריך רבא לאביי מהא דר"י במתניתין דאמר תפוס לשון ראשון אפילו בעבודה אחת היינו בשחיטה לחוד וזה כמו לחצות הוא דתרווייהו חלין כאחת בסוף שחיטה. ומשני לי' אביי דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ומשנתינו דאמר סימן ראשון חוץ לזמנו כו' ופירש"י ז"ל דס"ל לר"י מפגלין בחצי מתיר וחל הפיגול תחילה וא"כ קאי אביי בשיטתיה דאילפא דר"י לא מיירי אלא בב' עבודות ולא ס"ל תפוס לשון ראשון אבל התוס' ז"ל כ' דר"י ס"ל כאביי בלחצות ואפ"ה קאמר דבעבודה אחת נמי פליג ר"י והיינו בסימן אחד ושייך ביה הקדמה תחילתו חוץ לזמנו וסופו חוץ למקומו ודווקא בלחצות הוא דמודה ר"מ דליכא הקדמה אבל בכה"ג דאיכא הקדמה ס"ל לר"י תפוס לשון ראשון ודבריהם ז"ל צ"ע דע"כ מקצת סימן לא הוי חצי מתיר לפגל דאי הוי חצי מתיר א"כ גם לאילפא ל"ד סימן אחד אלא ע"כ חצי סימן לא חשיב בכלל חצי מתיר וכמש"כ התוס' ז"ל לקמן בד"ה סימן ראשון כו' וא"כ איזה הקדמה איכא בזה וכי היכי דלמ"ד אין מפגלין בחצי מתיר שניהם לא חלין אלא בסוף שחיטה ה"נ בסימן אחד לכ"ע לא חיילין תרווייהו אלא בסוף הסימן. וכן למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף לא מהני הקדימה של חוץ לזמנו והוי כלחצות ולזה י"ל דלא דמי דלמ"ד אינה לשחיטה לבסוף אין שום קדימה לחול זה קודם לזה ושניהם חלין בסוף שחיטה אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף נהי דמקצת סימן לא הוי חצי מתיר לפגל מ"מ הפיגול מתחיל לחול קודם מיד בהתחלת הסימן ואע"פ שלא נגמר פיגולו עד שחישב חוץ למקומו ג"כ בזה אמרינן תפוס לשון ראשון ולא דמי לחצות דתרווייהו חלין כאחת וא"כ לר' יוחנן לא איצטריך למימר דס"ל לר' יהודה דמפגלין בחצי מתיר אלא אפילו אין מפגלין בחצי מתיר כיון דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף שפיר יש קדימה לזמן על המקום ודווקא לאילפא הוא דאיצטריך למימר דמפגלין בחצי מתיר ונגמר הפיגול בסימן ראשון והוי כב' עבודות ובשמעתין יתבאר עוד בזה:

דף ל.

גמרא ומשנתינו דאמר סימן ראשון כו' וכ' התוס' ז"ל דדווקא סימן אחד כו' כבר כתבתי לעיל דמדבריהם כאן נראה דלא כמש"כ לעיל דלאביי אליבא דר"י אפילו במקצת סימן אמרינן תפוס לשון ראשון וכן נראה מדבריהם בד"ה והרי קמיצה שהקשו מחטאת העוף דאינו אלא בסימן אחד ולד' לעיל לא תיקשי כ"כ מחטאת העוף וכגון דאמר מקצת חוץ לזמנו והתוס' ז"ל בפסחים ד' ס"ב ע"ב בד"ה עריליים הוכיחו ג"כ דבעינן דווקא דבר המסוים מדלא משני בקומץ ג"כ מקצת קומץ חוץ לזמנו כו' אבל קשה אטו הקטרת חצי קומץ גרע מפסיעה אחת בהולכה דחשיב חצי מתיר וי"ל דדווקא דברים הנחלקים כ"א חשיב חצי מתיר אבל לא הקומץ דדרכו ליקרב בב"א וא"כ לאביי לא שמעינן לר"י במתניתין דאמרינן תפוס לשון ראשון ולא משמע הכי לקמן בשמעתין דפריך אביי לרב דימי דאמר ר"מ בשיטת ר"י אמרה והא ר"מ ור"י לא פליגי כו' משמע דבהא מודה דר"י ס"ל תפוס לשון ראשון אלא דר"מ לא ס"ל כשיטתיה וי"ל דאביי לא פריך אלא אהא דקאמר רב דימי דר"מ ור"י פליגי בתפוס לשון ראשון והא לא פליגי בהא אבל אליבא דר"י כבר איפליגו בזה ויתבאר בזה לקמן:

והנה בשמעתין מסקינן דאי אינה לשחיטה אלא בסוף לא אמרינן תפוס לשון ראשון דהוי כלחצות לאביי דאין לזה קדימה ע"ז ושניהם חלין כאחד אבל אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף קדמה מחשבת הזמן לחול ותו לא אתי מחשבת מקום ומפקע לה ולרבא אפילו אינה לשחיטה כו' הזמן קודם דתפוס לשון ראשון ובפסחים בהא דאחרים אומרי' הקדים מולין לבלתי מולין כשר ב"מ למולין פסול בעי הש"ס למימר דהיינו משום דאינה לשחיטה אלא לבסוף ובלתי מולין למולין פסול דתפוס לשון ראשון וב"מ חיילי מולין לא חיילי אבל למ"ד ישנה לשחיטה כו' משמע דלא מצי אתיא וכתבו התוס' ז"ל שם משום דלהאי מ"ד בין כך ובין כך חיילי תרווייהו כיון דיש שהות לשניהם לחול משמע דבין כך ובין כך כשר כיון דחיילין שניהם הוי מקצת ערלה ולכאורה היה נראה דבכל גווני פסול כיון שעשה עבודה אחת לב"מ ולא מהני מה שחישב בעבודה אחרת למולין כמו אם שחט לערלים וזרק למולים דפסול והתוס' ז"ל שם בד"ה ערלים כתבו דאי הוי מפרש סימן ראשון לבלתי מולין כו' ה"נ דבתרוויהו פסול אלא דהתם מיירי בסתם וחיילין תרווייהו וא"כ ה"נ הכא לאביי דווקא דקאמר סימן ראשון חוץ לזמנו כו' אבל אם אמר סתם הריני שוחט לאכול כזית חוץ לזמנו וכזית חוץ למקומו תרווייהו חלין וא"כ הא דפריך ליה רבא מקמיצה דהוי כלחצות ומשני דהקטיר קומץ מנחה כו' משמע דלרבא פליגי שפיר בהקטרה אפי' בסתם שהקטיר שניהם בכזית חוץ לזמנו

וכזית חוץ למקומו ואמאי הא הקטרה וודאי מתיר הוא מתחילה ועד סוף וא"כ תרווייהו חיילין כמו שוחט סתם לב"מ ולמולין דכשר למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. וכן בהולכה משמע דפליג ר"י לרבא אפילו בסתם אם חישב חוץ לזמנו וחוץ למקומו והיה נראה דסתם אפילו ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף הוי כלחצות ואמרינן תפוס לשון ראשון והא דשם בפסחים משמע דתרווייהו חלין ובין כך ובין כך כשר היינו דלא ס"ד עדיין דאחרים היינו ר"מ דס"ל תפוס לשון ראשון וכי מסיק לימא אחרים ס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף כו' היינו דלמ"ד אינה לשחיטה כו' מוכח ממתניתין דילן דר"י ס"ל תפוס לשון ראשון ור"מ בשיטתיה קאי אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לא שמעינן לר"י דס"ל תפוס לשון ראשון דמשנתינו באומר סימן ראשון כו' ולפ"ז א"ש קושית התוס' ז"ל שהקשו דהכא משמע דרבא ס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף והא רבא לא ס"ל כר"ל אלא בתלת ע"ש ולפי הנ"ל רבא ס"ל ג"כ דישנה לשחיטה כו' אלא דמשמע ליה דמתניתין בסתם מיירי ולא במפרש סימן ראשון כו' ואביי קאמר מי סברת אינה לשחיטה כו' דלהאי מ"ד ליכא לאוקמי במילתא אחריתא לא ישנה לשחיטה כו' ומשנתינו דאמר סימן ראשון כו' ואין להקשות א"כ לר"מ היכא משכחת לה מקצת ערלה וטמאים ומנוין דכשר כבר הקשו התוס' ז"ל שם בפסחים למ"ד אינה לשחיטה כו' כגון דאמר הריני שוחט לאלו וה"נ בסתם אפילו למ"ד ישנה לשחיטה כו' והא דמשני רבה התם לעולם ישנה לשחיטה כו' וכגון שנתכוין להוציא לב"מ ולמולין והוציא בפיו לבלתי מולין כו' משמע דאם הוציא גם בפיו לב"מ ולמולין כשר ולא אמרינן תפוס לשון ראשון ז"ל דרבה ס"ל בלחצות מודה ר"מ או ס"ל כרבה בב"ח דר"מ ור"י לא פליגי אלא דלמאי דגרסינן התם רבא קשה ועי' מהרש"ל שם באורך וקצת ראי' לדברי מהא דאמר ר"פ שם אי בעבודה אחת ודלא כר"מ כו' משמע דבכל עבודות אפילו בקבלה והילוך וזריקה לר"מ אמרינן תפוס לשון ראשון ולשמו ושלא לשמו כשר אע"ג דכל הני עבודות ישנן מתחילה ועד סוף:

ועוד היה נראה לומר דהא דאמרינן בפסחים דלר"מ תפוס לשון ראשון בב"מ ולמולין לא אמרי' כן אלא בהוי אמינא אבל למסקנא לא שייך בזה תפוס לשון ראשון אפילו לר"מ דע"כ לא קאמר ר"מ תפוס ל' ראשון אלא בשני לשונות דסתרי אהדדי כמו לשמו ושלא לשמו בזה אמרינן תפוס לשון ראשון וכן הכא בחוץ לזמנו וחוץ למקומו דהם ב' מחשבות חלוקות אבל לב"מ ולמולים לא סתרי אהדדי דשניהם הב"מ והמולים מנויו הם ושחט לשניהם בזה לר"מ ג"כ לא אמרינן תפוס לשון ראשון וצ"ע בזה:

ויש לדקדק עוד בשמעתין הא דמשמע הכא דלמ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף אפילו בסימן אחד לא הוי שחיטה ובחולין שם ד' כ"ט מסיק רבא דבסימן אחד כ"ע מודו דאם שחט סימן אחד בחוץ חייב הואיל ועשה מעשה חטאת העוף ולא פליגי אלא בשחט מיעוט סימנים בחוץ וי"ל דהתם נמי לא אמרינן אלא למיפסל אבל לא לחייבו אשחוטי חוץ כדמשמע מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' פסה"מ ונראה דהוי גריס למ"ד ישנה לשחיטה כו' פסול דחיובא ליכא אפילו למ"ד ישנה לשחיטה כו' ועי' תוס' ז"ל שם בד"ה כגון כו' דאל"ה אמאי לא כתב להאי דינא לחיובא בפ' ח"י מה' מעה"ק וכן משמע קצת מהא דדרשינן גבי ושחט אחד ולא שנים נהי דקרא אתי לפטור שנים כאחת מ"מ משמע דלא אשכחן שנים לחיובא גבי שחיטה ואי בסימן אחד מחייב אשכחן שנים דחייבים וא"כ הכא נמי לא מהני סימן אחד לאיפגולי ממש אלא לפסול בעלמא ולמ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף שאני דהוי חצי מתיר ומפגלין בחצי מתיר:

ועוד י"ל דהכא לא שייך להאי סברא שהרי עשה מעשה חטאת העוף חוץ לזמנו דבחטאת העוף בעינן נמי מפרקת ולא סגי בסימן אחד וכמש"כ התוס' ז"ל בד"ה והרי קמיצה והתם שפיר אמרינן דבסימן אחד עושה מעשה חטאת העוף גבי עולה למטה וכן בשחיטה בחוץ דחייב בשוחט עוף בסימן אחד אלא דיש לדקדק שם דאמרינן הכל מודים בעולת העוף שעשה סימן אחד למטה כו' וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' פסהמ"ק ולשיטתו דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מאי אירי' בסימן אחד אפילו מקצת סימן למטה נמי פסול כמש"כ בפ"א שם לענין שחוטי חוץ או בדרום ודוחק לומר מדלא מוקי הש"ס פלוגתייהו בהכי דשחט מיעוט למטה ש"מ דלמטה לא מיפסיל במיעוט סימנים דאין טעם לחלק בזה ומ"ש בין עולה למטה או עולה בדרום ועוד דלמה לי סימן כלל אפילו מלק המפרקת לחוד למטה ליפסיל לדידן דקי"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אם לא שנאמר לד' הרמב"ם ז"ל דמפרקת לאו בכלל עיקר מליקה היא אלא מצותה בכך:

ודרך אגב יש לי מקום עיון בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ד מה' שחיטה שכ' שחט עו"ג מיעוט סימנים וגמר ישראל פסולה שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וכבר הקשה הלח"מ ז"ל הא אפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף פסולה שהרי עשה העובדי גלולים מעשה טריפה ע"ש שכ' לדברי הרמב"ם ז"ל פליגי נמי בהא ואם שחט עובד גלולים מיעוט סימנים וגמר ישראל כשרה למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ואין זה נראה דבהדיא תניא בברייתא בחולין ד' קכ"א שחטה במקום שאינו עושה טריפה וגמרה ישראל כשירה אבל במקום שעושה טריפה לכ"ע פסולה וכן משמע שם ד' י"ט ע"ב ואי נימא דניקב הושט ואח"כ שחטה לא הוי אלא טריפה וכמו שהארכתי במ"א מדברי התוספתא דחולין איכא

נפ"מ דאי אינה לשחיטה אלא לבסוף הוי כנקב בעלמא וכי גמרה ישראל לא הוי אלא טריפה אבל אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף השחיטה פסולה והוי נבילה אבל דעת הרמב"ם ז"ל דניקב הושט נבילה היא וי"ל עוד לד' הרמב"ם ז"ל דפסול עובדי גלולים הוא משום מחשבת עבודת גלולים וכמשמעות דבריו שם בפ"ד וכמו שהאריכו בדבריו הראשונים והאחרונים ז"ל א"כ אי אינה לשחיטה אלא בסוף לא מיפסיל כלל לשחוט המיעוט ומותר לישראל לגומרה אבל כיון דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף פסול הוא גם למיעוט. אבל אין זה מספיק דמברייתא שכ' לעיל משמע דבעובד גלולים ליכא פלוגתא כלל ולא הוכשר אלא לחצי קנה דאינו עושה טריפה ועוד כיון דפסול עו"ג משום מחשבתו אפילו במיעוט ליפסל כדמוכח בשמעתא דרבוצה בחולין ד' מ"א דבמעשה כ"ד נאסרה וכמו שהאריכו בזה הט"ז והנקה"כ בי"ד סי' ב' אלא דאין זה מוכרח בד' הרמב"ם ז"ל דמשום מחשבה מיפסלי דהא לא קיי"ל כר"א בסתם מחשבת כו' ועי' תב"ש בזה אלא העיקר נראה דמשום שלא יבא לידי עבו"ג וכמש"כ הראשונים ז"ל בדעתו וא"כ שפיר י"ל דבמקצת סימנים לא נאסר למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ויותר מזה מבואר מד' הרמב"ם ז"ל פ"ב מה' שאר אה"ט דשחיטת עו"ג שם שחיטה עליו ואינו מטמא אלא מד"ס וא"כ וודאי י"ל דלא מיפסיל במיעוט סימנים אי אינה לשחיטה אלא לבסוף ואולי י"ל לדעתו דברייתא דחולין דתני דווקא במקום שאינה עושה טריפה וגמרה ישראל כשירה אתיא כמ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ותנאי פליגי בהא רבי ורבי חייא כדאיתא בחולין והדברים ארוכים בזה וצ"ע בד' הראשונים ז"ל:

ויש לדקדק עוד במאי דכתיבנא לעיל דמש"ה לא מהני מחשבה בסימן אחד משום דליכא למימר שכן עשה מעשה חטאת העוף בפנים. א"כ הא דאמרינן בסנהדרין פ' ד' מיתות אחת זביחה מאחת סימן אחד ופירש"י ז"ל שם דאשכחן כוותיה בחטאת העוף בפנים. ולפי הנ"ל ליכא למימר הכי דבפנים איכא נמי מפרקת אבל סימן אחד לחוד לא אשכחן בפנים וצ"ל דמ"מ סימן אחד שפיר קרינן ביה מאחת כיון דהוי זביחה בעוף בעלמא ומ"מ נראה דלא קיי"ל הכי ולא מחייב בעבו"ג בסימן אחד כיון דלא דרשינן לקרא דאחת מאחת לענין עבו"ג כדמסיק התם וכן מוכח מהא דאשמע לן רב הונא בחולין היתה כו' רבוצה כיון ששחט בה סימן אחד אסרה ואי חייב מיתה בסימן אחד פשיטא דנאסרה ג"כ משום זבחי מתים ולמה לן למימר דכעולא ס"ל דבמעשה כ"ד נאסרה אלא וודאי משמע דלא מיחייב אלא בזביחה שלימה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל ועי' בחיבורו של אחי הגאון הגדול ז"ל בחלק י"ד סימן י' מש"כ שם לצדד דלא נאסר אלא דווקא בסימן אחד והביא ראיה מהא דסנהדרין ולפי מש"כ אין זה מוכרח אבל מש"כ שם דבחצי קנה לא

נאסר דלא מצינו בע"ח נאסרים וסוגיא דחולין דמוקי שהיה חצי קנה פגום היינו משום איסור מוקצה למזבח ע"ש דבריו ז"ל נעימים מאוד בזה אלא דגם בזה יש לדקדק דהא אפילו בסימן אחד אכתי לא הוי אלא טריפה וטריפה ג"כ בכלל בע"ח הוא דאין נאסרים אלא וודאי כיון שגמר השחיטה ובכללה עשה מעשה לעבו"ג נאסרה להדיוט ג"כ א"כ אפילו בחצי קנה איכא למימר הכי והכי משמע מסתמא דהש"ס דבמיעוט סימנים נאסר משום שחוטי חוץ משמע אפילו שחט מיעוט הקנה בחוץ נאסרה והדברים עתיקים בזה ואין כאן מקומן וצ"ע ועי' ב"ק ד' ע"א ע"ב ברש"י ותוס' ז"ל שם ובש"מ שם:

דף ל:

תוס' בד"ה אמר ליה אביי כו' מדבריהם נראה דהא דאמר אביי לעיל לחצות מודה ר"מ בהאי שיטתא קיימא דר"מ לא ס"ל תפוס לשון ראשון כלל והא דהוי תמורת עולה משום דמהדר כו'. ותמהו ע"ז מאי מקשי ליה רבא לאביי כו' ול"נ דאביי דאמר לעיל לחצות מודה ר"מ לא קאי בשיטתיה דרבה בר ב"ח דאל"כ מאי אירי' דקאמר לחצות מודה ר"מ דשניהם חלין כאחת הא אפילו לא תחול זו אלא א"כ חלתה זו ג"כ מודה וכל היכא דליכא למיחש לחזרה מודה ר"מ דלא אמרינן תפוס לשון ראשון. אלא וודאי פלוגתא דאביי ורבא לעיל בשיטתיה דרב דימי דר"מ בשיטת ר"י אמרה אלא דהא קשיא לי לאביי דמוקי להא דר"י בשוחט סימן ראשון חוץ לזמנו כו' א"כ לא שמעינן לר"י דס"ל תפוס לשון ראשון אלא הוי כב' עבודות ואמאי לא פריך אביי לרב דימי הא ר"מ לא קאי בשיטתיה דר"י דמדר"י לא שמעינן כלל דתפוס לשון ראשון ולפי שיטת התוס' לעיל ד' כ"ט ע"ב בד"ה מחלוקת א"ש קצת דלאביי אליבא דר"י ס"ל לר' יהודה תפוס לשון ראשון וכבר הארכתי בזה לעיל:

שם תוס' בד"ה כזית כזית כו' קשה לי כו' והיה נראה דהא דמיבעי לן לעיל תמורת עולה ושלמים ולחצות תרתי מיבעי ליה תמורת עולה ושלמים משום דחד דיבור הוא תמורה אחת לתרווייהו ולחצות מיבעי ליה אע"ג דתרתי דיבורא קאמר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים לחצי היום כמש"כ התוס' ז"ל מ"מ כיון דזמן חלות שניהם כאחת דילמא לא אמרינן תפוס לשון ראשון ופשיט רבא חדא לחצות דומיא דשחיטה אע"ג דאמר כזית למחר כזית בחוץ מ"מ חלין כאחת דאינה לשחיטה אלא לבסוף וה"נ בלחצות אבל תמורת עולה ושלמים לא איפשיט. ובאמת איכא למיפשט מהא דאמר ליה רבי ללוי דכזית למחר בחוץ הוי עירוב מחשבות לכ"ע וה"נ תמורת עולה ושלמים דלא אמרינן תפוס לשון ראשון וי"ל עוד דאפילו נימא דפשיטא ליה לרבא גם בתמורת עולה ושלמים דפליג ר"מ ואמר תפוס לשון ראשון היינו משום דהתם יש מקום לחול תמורת עולה

קודם תמורת שלמים אבל הכא בכזית למחר בחוץ דחד דיבורא הוא וגם חלין שניהם כאחד דאינה לשחיטה אלא לבסוף משום הכי לכ"ע עירוב מחשבות הוא אלא דבחולין פ' השוחט אמרינן דרבי ס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף גבי נתקנח הדם בין סימן לסימן ואפ"ה קאמר כזית למחר בחוץ עירוב מחשבות הוי אע"ג דאפשר לחול זה קודם לזה ודרך אגב יש לי מקום עיון בד' הרמב"ם ז"ל פ"י מה' טומאת אוכלין דפסק כר' חייא בנתקנח בין סימן לסימן דהוי ספק וכתב הכ"מ ז"ל כדמסיק רב אשי דרבי חייא מספקא ליה אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף והרי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' שחיטה ובפ"א מה' פסהמ"ק משמע דפשיטא ליה דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ולא ראיתי כעת לנושאי כליו שהעירו בזה ואין כאן מקומו:

ויש לדקדק עוד בשמעתין דאמר רבי לר"י כזית וכזית ג"כ פרטא הוי והרי ר' יהודה ס"ל בשבועות דולא לך ולא לך כללא הוי וי"ל דהיינו [טעמא] דשנה רבי לר"ש תרתי וללוי לא תני אלא חדא דללוי תנא אליבא דר"י לדעתו דבוי"ו כללא הוי ולר"ש תנא תרתי היינו לשיטתיה * דבוי"ו נמי פרטא הוי אלא דא"כ לא הוי קשיא ליה ללוי הא דתני לר"ש תרתי ולדידיה חדא כיון דלר"י גופיה ליכא למיתני אלא חדא ויש לישב:

והא דהתוס' ז"ל מדמין תמורת עולה ושלמים לכזית למחר בחוץ ג"כ יש לחלק דתמורת עולה ושלמים הוי כמו שבועה לא לך ולא לך דהוי פרטא והיינו כיון שהזכיר השבועה מקודם וה"נ הזכיר התמורה קודם שזה עיקר דבריו משא"כ בלאכול כזית דקודם אמירתו למחר וחוץ למקומו לאו כלום קאמר ודו"ק:

דף לא.

גמרא חצי זית כו' אמר רבא ויקץ כישן הפיגול ורב המנונא אמר עירוב מחשבות הוא ומסקינן דמטומאה ילפי לה רבא יליף דהא דכביצה אוכל ראשון וכביצה שני שעירבן ואח"כ חילק אינן אלא שני ואם חזר ועירבן הוי ראשון. ותמהו התוס' ז"ל ע"ז מה ענין כו' ע"ש וכן יקשה על רב המנונא דס"ל הכי להלכה דאע"ג דהדר מלייה לראשון כשיעור אינו אלא שני כיון דכבר נקרא עליו שם שני אינו מתעורר עוד להיות ראשון ואמאי כיון דמלי' ויש בו כביצה ראשון והיה נראה דמש"כ התוס' ז"ל דהכא כבר נפסל הקרבן אינו מוכרח כ"כ דמה שאמרה תורה דחוץ לזמנו וחוץ למקומו מצטרפין זע"ז לאחמורי אתי ולפוסלו וז"א אלא כשנצרך לצירוף אבל כשחזר וחישב חצי זית חוץ לזמנו בטל צירוף של חוץ למקומו ויקץ כישן הפיגול כיון דבחוץ למקומו לחוד ליכא שיעור לפוסלו וה"נ בצירוף ראשון ושני כשנצרך לצירוף מצטרפין להיות שני לבד וכי חזר ועירבן הוי ראשון ולא אמרינן כיון דכבר נקרא עליו שם שני אינו חוזר להיות ראשון אלא מתעורר

לטומאתו הראשונה ומש"כ התוס' ז"ל דלאו משום שנתבטל כו' אלא דאין לו כח כו' ג"כ אינו מוכרח כיון דלע"ע אינו אלא שני בטלה ממנו טומאת ראשון ואין עליו אלא שם שני ואפי"ה חוזר וניעור בצירוף ראשון ה"נ אע"ג דכבר נקרא עליו שם פסול היינו משום דליכא שיעורא לעשותו פיגול אבל ע"י צירוף חוזר ומתעורר לשם פיגול ורב המנונא אמר התם איכא שיעורא הכא ליכא שיעורא בזה נחלקו רש"י ור"ת ז"ל רש"י ז"ל פי' התם איכא שיעורא הכא ליכא שיעורא היינו דהתם כבר היה בו כשיעור דמעיקרא ביצה שלימה היה ונחלק כשחזר ועירבו חזר שמו עליו אבל הכא לא היה בו כשיעור מעולם ולפ"ז צ"ל דאידך מתניתין האוכל שנטמא כו' דס"ל לרב המנונא אע"ג דהדר מלי' אינו מטמא אלא בקל היינו דלא היה בו מעולם אלא כחצי ביצה ואוכל מקבל טומאה בכ"ש וכמו שפי' רש"י ז"ל ור"ת ז"ל פי' הכא איכא שיעורא בשני ע"כ מניחו לראשון להפרד ממנו הכא ליכא שיעורא לפסול ואינו מניחו לפיגול להפרד והיינו *) פי' דרבי עי' כ"מ פ"ד מה' נדרים הלכה י"א דקאמר הכא איכא שיעורא כו' דלרש"י ז"ל הוי ליה למימר התם הוה בי' שיעורא וכמש"כ התוס' ז"ל:

אבל דברי ר"ת ז"ל צ"ע טובא דא"כ אי הדר מלייה גם לשני יחזור על הראשון טומאתו הראשונה והיכי משמע לי' לרב המנונא דמתניתין משמע דהדר מליי' לראשון לחוד כיון דסתמא תנן משמע דאפילו הדר מליי' לשניהם גם עיקר סברא זו דאי מניחו להפרד צ"ע דא"כ לענין חולין דשני הוי כטהור לגבייהו ליכא למימר דאינו מניחו להפרד כיון דאין עליו טומאה לחולין והוי כמו שנתערב בטהור לגמרי דמניחו להפרד אי מליי' לכשיעור וא"כ לענין חולין הוי ראשון ולענין תרומה הוי שני וכן חצי ראשון וחצי ג' שנצטרפו דאפילו מליי' הו' ג' לקודש ולענין תרומה הוי ראשון ונהי דיש לדחות מ"מ נראה יותר שיטת רש"י ז"ל והא דאמרינן התם איכא שיעורא היינו דתרתי בעינן שהיה בהן שיעור ונחלק וחזר ונתערב זה השיעור גופיה ובזה מודה רב המנונא דחזר שמו עליו והוי ראשון אבל אי מליי' מאוכל אחר ראשון אינו אלא שני כיון דכבר נקרא עליו שם שני ולפ"ז א"ש אפילו אי נימא דאוכל אינו מקבל טומאה בכ"ש ודו"ק:

שם גמרא כי אתא רב דימי חצי זית חוץ למקומו כו' כי אתא רבין כו' תרווייהו משמע דס"ל כרב המנונא דאי אפסקיה בחוץ למקומו אינו אלא פסול אלא בחצי זית חוץ למקומו אי דווקא בסוף או אפילו בתחילה פליגי ר"ד ורבנן לר"ד אפילו אם תחילה חצי זית חוץ למקומו כיון דליכא הפסק בין החצאים דחוץ לזמנו הוי פיגול ורבנן ס"ל דבכה"ג נמי פסול הוא. ודווקא אם אמר חצי זית חוץ למקומו בסוף הוי פיגול וצ"ע לבר קפרא אם אמר חצי זית חוץ למקומו וכזית חוץ לזמנו אי הוי פיגול דע"כ לא אמר בר קפרא

דהוי פסול אלא אם אמר אח"כ חצי זית כו' וחצי זית דכבר חל הצירוף בחצי זית ראשון של חוץ לזמנו אבל כשאמר כזית חוץ לזמנו אין כאן צירוף כלל וכן נראה דמודה בר קפרא בהא וכ"כ הרמב"ם ז"ל להאי דינא אע"ג דלשיטתו דפסק כרבא ורב אשי מילתא דפשיטא היא דהא אפילו אפסקיה בחוץ למקומו בכל גוונא הוי פיגול: ורב אשי סבר ליה כרבא וקמ"ל רבותא טפי כמו שכתב רש"י ז"ל והיה נראה דעיקר רבותא דרב אשי הוא כשאמר כזית חציו חוץ למקומו כו' תחילה אבל אם אמר כזית חציו חוץ לזמנו תחילה אין כאן רבותא אבל לא כן נראה מלשון הרמב"ם ז"ל בפי"ו מה' פסהמ"ק ע"ש:

שם גמרא חישב שיאכלוהו כלבים למחר פיגול ודקדקו התוס' ז"ל מהא דלקמן שיאכלוהו טמאים לא הוי פיגול עי' מש"כ בפ' כל הפסולין בטעמם ול"נ דלא דמי דאכילת טמאים הוי אכילת איסור והוי כמו שחישב בזריקה שלא כתיקנה ליתן את הניתנין למעלה למטה כו' אבל באכילת כלבים ליכא איסורא באכילה עצמה וכיון דמקריה אכילה הוי מחשבה ולקמן בפ' כל הפסולין יתבאר יותר בס"ד:

שם תוס' בד"ה שאין אכילה כו' הא דבר שאין דרכו להקטיר כו' ולא הבנתי דדבר שאין דרכו להקטיר נראה אפילו אמר בלשון אכילה ע"מ שתאכל אש המזבח הבשר לא הוי מחשבה וע"כ לא אמרינן דלשון אכילה מהני היינו לצירופי בדבר שדרכו להקטיר ועי' תוס' מנחות י"ז שהאריכו בזה ובדברי הרמב"ם ז"ל סוף פ' י"ד לא מצאתי בבשר מחשבת אכילת אש שלא כ' אלא בלאכול ולהקטיר דאין מצטרפין ואם הוציאו בלשון אכילה שתאכל האש חצי זית מצטרפין והיינו דזה חשיב אכילה דהקטרתו זו היא אכילתו אבל בבשר אם חישב שיאכלו האש משמע קצת דלא חשיב אכילה דאין זה אלא איבוד בעלמא ודווקא אכילת חי' ובהמה הוא דחשיבה אכילה אבל לא משמע הכי בשמעתין:

דף לא:

תוס' בד"ה ביתר מכדא"פ וא"ת כו' וי"ל דילמא בלהקטיר כו' וזה דוחק דפשטיה דמתניתין באכילה מיירי וכן איתא בתוספתא פ"ב בהדיא דאפילו באכילה מצטרפין חצי זית למחר וחצי בחוץ ע"ש ואמאי לא פשיט הש"ס מהתם לבעיא דרבא והיה נראה דלא מיבעי ליה לרבא אלא בכזית יותר מכדא"פ דהוי שלא כדרך אכילה אבל אם חישב לאכול חצי זית למחר וחזר וחישב לאכול חצי זית למחר אפילו שלא בב"א מצטרפין בין לפגל בין לפסול וה"נ מצטרפין חצי בחוץ וחצי למחר ופשיט ליה ממתניתין דמשמע דלאכול ולאכול מצטרף אפילו חישב לאכול חצי זית יותר מכדי אכילתו כמו הקטרה וצ"ע ועי' בפי' המשנה ז"ל דיש שם ט"ס ודו"ק:

הדרן עלך כל הזבחים פרק שני

פרק ג - כל הפסולין

דף לב.

גמרא שחטו דיעבד כו' לכתחילה לא ורמינהו כו' משמע ליה מברייתא דתני שהשחיטה כשירה כו' דאפילו לכתחילה כשרים כיון דלא הצריכה התורה כהונה בשחיטה מנלן לאחמורי לכתחילה ומשני דכולן כשרים אפי' לכתחילה והאי דנקט דיעבד משום טמאים דמדרבנן לכתחילה לא שמא יגעו בבשר ופריך וטמא דיעבד שפיר דמי ורמינהו וסמך ושחט מה סמיכה כו' אף שחיטה בטהורים ויש לדקדק היכי משמע ליה מהכא דאפילו דיעבד נמי לא דילמא לא נאסר אלא לכתחילה משום איסור כניסה בטומאה אבל השחיטה כשירה בדיעבד וי"ל דא"כ למה לי הקישא דוסמך ושחט הא איסור כניסה בלא"ה ידעינן אלא לאשמעינן כי היכי דסמיכה ליכא בטמאים כלל ה"נ שחיטה ליכא בטמאים ולאו שחיטה היא כלל ומשני דהאי הקישא אינו אלא מדרבנן דסמיכה שפיר ליכא בטמאים דביאה במקצת שמה ביאה אבל שחיטה אפשר דעביד סכין ארוכה ושחיט ורב חסדא מתני איפכא מה שחיטה בטהורים כשמעון התימני דהשוחט ג"כ צריך שיהיה לפנים אף סמיכה בטהורים אע"ג דביאה במקצת לא שמה ביאה ואפשר דמעייל ידיה כו' מ"מ פטריה רחמנא מסמיכה משמע דלשמעון התימני שחיטה בטמאין פסולה דיעבד וכי מחשבו אפילו בשחיטה לא הוי מחשבה אלא די"ל דלשמעון התימני נמי ליכא אלא איסור לכתחילה משום כניסה אבל דיעבד אם נכנס הטמא ושחט השחיטה כשירה ואפ"ה שפיר ילפינן בהקישא דטמא פטור מסמיכה כי היכי דטמא אינו שוחט לכתחילה מה"ת וא"כ י"ל הא דרב חסדא מתני איפכא אתי לשנויי מתניתין דתנן דיעבד משום דאתיא כשמעון התימני דטמא אסור לשחוט לכתחילה:

והרמב"ם ז"ל בפ"א מה' פסהמ"ק כ' דטמא אסור לשחוט אע"פ שהוא חוץ לעזרה ופשט ידיו לעזרה ושחט שמא יגע בבשר ודקדק הלח"מ הא בגמרא אמרינן דעביד סכין ארוכה ותי' דזה אליבא דמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה אבל למאי דקי"ל דלא שמה ביאה מותר לשחוט ע"י פשיטות ידו אי לאו דשמא יגע בבשר. ואין זה מובן דהא איסורא איכא לכ"ע גם בביאה במקצת כמבואר בד' הרמב"ם ז"ל פ"ג מה' ביאת מקדש וא"כ בלא"ה אסור לכתחילה לשחוט ע"י פשיטת יד ונראה דמש"כ הרמב"ם ז"ל ופשט ידיו בעזרה אין כוונתו שהכניס ידיו לעזרה אלא ע"י סכין ארוכה וכמש"כ בפי' המשנה ג"כ ולקמן בשמעתין יבואר יותר בזה בס"ד:

תוס' בד"ה שהשחיטה כשירה בנשים כו' עי' תוס' קידושין דף נ"ב שהקשו מכאן לפי' רש"י דאשה אסורה ליכנס לעזרה מהא דאשה שוחטת לכתחילה ע"ש ואין מזה הכרח

דאפשר בסכין ארוכה וליכא למימר דילמא אתיא לאמשוכי דלכ"ע ליכא בנשים ליכנס לעזרה אלא איסור דרבנן ולא שייך למיגזר ובלא"ה אין כאן קושיא כ"כ דרש"י ז"ל מודה דלצורך עבודה נכנסת ואפילו לסמוך דאינה מחויבת יכולה ליכנס דנשים סומכות רשות וה"נ מותרת לשחוט קרבנה ולא כ' רש"י ז"ל דיש איסור אלא שלא לצורך עבודה וק"ל:

שם תוס' בד"ה ובטמאים כו' וא"ת תיפוק ליה דילמא אתי לאימשוכי כו' ונראה דמתניתין גופא משמע ליה להש"ס דטעמא דטמאים אסורין לכתחילה הוא משום שמא יגעו בבשר מדתנן ובלבד שלא יגעו בבשר ומאי קמ"ל בזה אלא אתי לאשמעינן דהא דאסור לכתחילה הוא משום שמא יגעו בבשר והך גזירה עדיפא שמא יפסול הקרבן לגמרי אבל בהנך חששי שמא ימשך או שמא יכניס ידו אין כאן חשש לפסול הקרבן:

שם בא"ד והקשה רבינו אפרי' כו' איך יתכן שיהי' סכין ארוכה כ"כ ותי' ר"ת דבנטמא בעזרת נשים לא החמירו על טמא מת לצאת כו' ומורי [היינו הר"י ז"ל] מתרץ דלא גזרו אלא בעזרת נשים ואפשר לשחוט דרך שאר פתחים כו' ולהני תרתי תי' יקשה בקדשי קדשים הא לא אפשר ליה לטמא לשחוט אבל אין לחוש לזה דהא דאמרינן שמא יגעו בבשר הוא משום קדשים קלים והר"ר אפרים תי' דשחיט דרך גגין ועליות כו' ובחולין ד' ב' תי' עוד דאיירי בבמה ולא משמע הכי בשמעתין דקאמר שחיטה נמי הכתיב לפני ה' אפשר דעביד סכין כו' אלמא דמיירי במקדש דבבמה מאי לפני ה' דקאמר וי"ל דאמתניתין דחולין כ' כן דמיירי בבמה אלא דא"כ מאי קאמרינן התם תנינא חדא זימנא הכא במכילתין דילמא אי מהכא ה"א דטעמא משום שמא יכניס ידו לפנים וכמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה ובקדשי מקדש או דה"א דטעמא משום דאתי לאמשוכי בפנים ועי' תוס' ותו"י ביומא שם וכ"ז בקדשי המקדש אבל בקדשי במה ה"א דגם לכתחילה שרי לטמא לשחוט להכי אשמעינן מתניתין דחולין דאפילו בקדשי במה אסור לטמא לשחוט שמא יגע בבשר ולפמש"כ לעיל דממתניתין גופא שמעינן דטעמא משום שמא יגע הוא א"ש ודו"ק:

דף לב:

גמרא שחיטה נמי אפשר דעביד סכין ארוכה ושחיט. לכאורה השתא דקיימינן דביאה במקצת לא שמה ביאה בלא"ה מצי מעייל ידי' ושחיט ולמה ליה סכין ארוכה ועי' תוס' לעיל בד"ה ובטמאים כו' בתי' של הר"ר אפרים אבל בריש חולין משמע דאיצטריך סכין ארוכה כו' משום מגע גופא דבסכין כדרכו קרוב לוודאי שיגע בבשר:

שם גמרא מצורע שחל שמיני שלו בע"פ כו' וראה קרי כו' ומסיק עולא משום הואיל והותר לצרעתו כו' ואמרינן ביבמות דמודה עולא אם ראה קרי בליל שמיני דאינו נכנס

כיון דלא היה לו שעת היתר וכ' התוס' ז"ל דהכי דייק מברייתא דתני וראה קרי בו ביום דווקא עי' תוס' בד"ה א"ל מטונך וא"כ למ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה דלא איצטריך לטעמא דהואיל והותר כו' א"כ אפילו ראה קרי בליל שמיני יכנס דיבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה דדבריהם וקשה קצת על הרמב"ם ז"ל שכ' בפ"ו מהק"פ ברייתא זו כו' וראה קרי בו ביום ולשיטתו דביאה במקצת לא שמה ביאה א"כ מאי ארי' בו ביום אפילו ליל שמיני נמי ידחה עשה של דבריהם וצ"ל דל"ד בו ביום ועי' בפ"ג מה' ביאת מקדש שהשיג הראב"ד ז"ל על פסקו של הרמב"ם ז"ל דביאה במקצת לא שמה ביאה מהא דעולא כו' ע"ש ובכ"מ ול"נ דהרמב"ם ז"ל לשיטתו מוכיח מהאי ברייתא גופא דלא שמה ביאה דאי שמה ביאה הדרא קושין היכי דחי עשה שיש בו כרת לעשה ול"ת של טבול יום בעזרה דאי משום הואיל והותר מח"כ ה"נ הותר ט"י. הא מח"כ קיל ואין בו אלא מכות מרדות אם נכנס כולו לעזרה כמבואר בדבריו שם בפ"ג והיכי מצינן למימר הואיל והותר מח"כ הותר נמי ט"י אלא ע"כ צ"ל דביאה במקצת לא שמה ביאה ועי' רש"י ז"ל ותוס' לקמן בד"ה רבינא אמר כו' ומ"מ גם מסוגיא דשמעתין קשיא טובא לשיטת הרמב"ם בט"י ומח"כ דלית בהו כרת ויתבאר עוד לקמן בשמעתין:

ויש לדקדק עוד לעולא דהותר אפילו כניסה לעזרה דיש בו כרת כש"כ דהותר הכניסה לעזרת נשים ומאי קאמרינן בברייתא מוטב כו' וידחה עשה שאין בו כרת הא אין כאן דחי' כלל דאפילו בעזרת ישראל הותר וצ"ל דלא הותר אלא ביאה במקצת אבל לא כולו ועי' תוס' יבמות שהקשו כיון דהותר מקצתו אמאי לא הותר ליכנס כולו ותי' דלא הותר אלא ביאה במקצת דאיתרבי מהקישא ועוד כיון דאפשר במקצת אם יכנס כולו הוי כבא בארוכה דחייב כרת ע"ש בריש יבמות ולהאי תירוצא במחנה לויה דצריך ליכנס כולו הותר ג"כ מכש"כ דהותר במחנה שכינה במקצתו ואכתי למה לן טעמא דדחי' וי"ל כיון דאיסור מחנה לויה לא הותר לצרעתו דליתיה גבי מצורע אי לאו טעמא דדחי' לא הוי אמרינן הואיל והותר הותר דאיסור מחנה לויה קדים ולא אשכחן היתר גבי' להכי איצטריך טעמא דדחי' במחנה לויה ובמחנה שכינה אמרינן הואיל והותר הותר ומעין זה כ' התוס' ז"ל בד"ה א"ל:

שם גמרא דילמא ה"ק מר רובן כו' ונחלקו בזה אביי ורבא לחלק בין היתר לדחי' ולדידי קשה בלא"ה היכי יליף רב יוסף מהא דעולא לרובן טמאי מתים כו' דעולא ה"ק הואיל והתירה התורה למח"כ להכניס ידיו לעזרה כדי ליטהר ה"נ דהותר איסור ט"י הואיל ואישתרי אישתרי היינו ג"כ כיון דהתירה התורה במצות יבום איסור אשת אח ה"א דכל עריות הותרו במקום מצוה כי האי כל כמה דלא אשכחן איסור גבייהו אבל הכא בפסח

הא אשכחן בהדיא דטומאת מת הותרה למצות פסח וזיבה לא הותרה וי"ל דה"ק עולא הואיל והותר לצרעתו כו' דהא אכתי שם טומאה עליו מצרעתו ואין כח בקרי להוסיף עליו טומאה וכיון דהותר הותר וא"כ ה"נ רובן טמאי מתים ונעשו זבים אין הזיבה מוספת טומאה עליהם והואיל והותר הותר ואמר לי' אביי דלא דמי דהתם התירא הוא והואיל ואישתרי אישתרי טומאה דחוי' היא להא אידחאי כו' דמ"מ איתוסף טומאה עליו מעט ורבא קאמר איפכא היכא דהתירא הוא הוי טומאה ראשונה כמו שאינה וחלה השני' והיא לא אישתרי אבל טומאה דחוי' היא ואיתא לטומאה ראשונה ג"כ והואיל ונדחית גם השני' אידחאי וא"ש בזה קושית התוס' ז"ל בריש יבמות בסוגיא דעלי' הא דאמר ערוה לא צריך קרא והא איצטריך דלא לימא הואיל ואישתרי אישתרי כדאיתא ולפי הנ"ל ניחא דבהתירא לא ס"ל לרבא הואיל ואישתרי כו' כדאמר הכא בשמעתין ולפי דברי רבא נראה דס"ל הכי להלכה ברובן טמאי מתים כו' דאמרינן הואיל ואידחי כו' והרמב"ם ז"ל לא כתב להאי דינא בהלכותיו נראה דס"ל דלא להלכה אמרה רבא אלא דרך שקלא וטריא אבל להלכה קיי"ל מאי דאידחי אידחי ומאי דלא אידחי לא אידחי ודו"ק:

דף לג.

תוס' בד"ה מכלל כולי והא דאמר רב תחליפא כו' זאת ולא ס"ל וביומא שם כתבו לתרץ דהכא בפסח דחוי בקרבן יחיד ס"ל לרבא דדחוי' היא ומהדרינן אטהורים. וזה דלא כמש"כ שם דף ז' בד"ה כיון דהא דמהדרינן אטהורים בקרבן יחיד הוא רק מדרבנן וא"כ לרבא דמדאורייתא התירא הוא היכי קאמר הואיל ואידחי אידחי ונראין הדברים דמדאורייתא אין חילוק דלא אשכחן אלא חד פלוגתא בכל קרבנות ציבור אי הותרה או דחוי' ומנלן לחלק ביניהו ולומר דבפסח לכ"ע דחוי' היא:

ויש לדקדק עוד בשמעתין בהא דאמר רבא מה לי [חד] דחי' מה לי שתי דחיות הא מצינו גבי מת מצוה דאיצטריך קראי יתירא אם ניתוסף עוד איסור ותחילה ילפינן לכהן לחוד דמידחי מפני מת מצוה ואח"כ יליף לכהן ונזיר ולמש"כ א"ש קצת דהכא כיון דטומאת מת עליו אין הזיבה מוספת עליו טומאה וצ"ע יותר בזה:

שם גמרא לימא מסייע ליה כו' אמר רב יוסף הא מני ר' יוסי בר"י היא ולהאי לישנא למאי דקיי"ל ביאה במקצת לא שמה ביאה ולא מרחק צפון גם במצורע תיכף לסמיכה שחיטה ומעייל ידיו וסמיך ולאידך לישנא דרב יוסף דבכל כחו בעינן וראשו ורובו מכניס לא אפשר לתכוף סמיכה לשחיטה והרמב"ם ז"ל בפ"ד מה'. מח"כ כתב בסמיכת אשם מצורע דמעייל ידיו וסמיך והיינו כשינויא קמא דרב יוסף ובפ"ג מה' מעה"ק כתב דסמיכה בכל כחו בעינן וא"כ ע"כ ראשו ורובו מכניס וא"א ע"י הכנסת ידיו. והכ"מ ז"ל

כתב שם דהא דבעינן בכל כחו הוא ממימרא דרב יוסף לאיכא דאמרי וזה קשה דא"כ ראשו ורובו הוא מכניס ומדברי הרמב"ם ז"ל שם נראה דאע"ג דבעינן סמיכה בכל כחו מ"מ אפשר לסמוך בהכנסת ידו ע"ש הלכה י"א וצ"ל לדבריו ז"ל דלכ"ע בכל כחו בעינן וקאמר רב יוסף דלהכי לא התירו לו לכתחילה ע"י הכנסת ידיו משום דרגילות הוא להכניס ראשו ורובו כדי לסמוך בכל כחו אבל בדיעבד אם הכניס ידו וסמך הוי סמיכה והוא ז"ל פסק כלישנא קמא דרב יוסף ולא חיישינן להכנסת ראשו ורובו וגם קיי"ל דלא מרחק צפון להכי כתב במצורע ג"כ דתיכף לסמיכה שחיטה ע"י הכנסת ידו והלח"מ ז"ל בפ"ד מה' מח"כ הקשה הא בפ"ג מה' מעה"ק כ' דטמא לא יסמוך ואכתי היכי מותר במצורע לסמוך בעזרה או למה לא יסמוך טמא לכתחילה ע"י הכנסת ידו ע"ש שהאריך והדברים פשוטים דטמא אינו סומך לכתחילה מדרבנן דביאה במקצת נמי איסורא דרבנן עכ"פ איכא וכמו שכ' לעיל ודווקא הכא במצורע הוא דאמרינן ליעייל ידיו וכמו שכ' התוס' ז"ל בד"ה ניעול ונסמוך אבל שאר טמאים קי"ל בכל דוכתי דמשלחין קרבנותיהם ואין סומכין ועוד נ"ל לד' הרמב"ם ז"ל דבמח"כ דליכא אלא מכות מרדות בעזרה מנ"ל דאיכא איסורא כלל בביאה במקצת כיון דליכא אלא איסור דרבנן בביאה במקצת אפי' בטמא הכא במח"כ לא גזרו כלל והך מתניתא דס"ל דשל מצורע לא הוי תיכף לסמיכה שחיטה ע"כ כמ"ד מרחק צפון אתיא והכי משמע שם בתוספתא דנגעים דכהאי תנא ס"ל ע"ש:

אלא דלפ"ז צ"ע מש"כ שם דהתנופה של אשם ולוגו הכהן לבד מניף ואמאי לא יניפו גם הבעלים עם הכהן ככל תנופות ע"י שיכניס ידיו לעזרה ועי' שם בכ"מ ז"ל בשם הר"י קורקוס ז"ל ובלח"מ שם מש"כ בזה. ואינו מספיק כיון דאפשר לקיים שניהם הבעלים והכהן מנ"ל למעוטי בעלים מתנופה זו ובשמעתין יתבאר עוד בזה:

שם גמרא מאי קסבר אי סמיכה דאורייתא ותיכף לסמיכה כו' דאורייתא ליעול ולסמוך כו' ואיכא תרי לישני לרב אדא בר מתנה לחד לישנא מדרבנן הוא משום גזירה שמא ירבה בפסיעות ולאידך לישנא דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא וי"ל דלישנא קמא ס"ל דביאה במקצת לא שמה ביאה והא דלא מעייל ידיו או כמ"ד מרחק צפון או כרב יוסף דראשו ורובו מכניס אלא דפריך ליעול ולסמוך ע"ז משני גזירה שמא ירבה בפסיעות ואידך לישנא ס"ל כמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה ולהכי בזו איני קורא תיכף כו' דידו ג"כ אסור להכניס וע"ז יקשה נמי ליעייל ידיו דרחמנא אמר וליכא לשנויי משום גזירה דבהכנסת יד ליכא גזירה וע"כ צ"ל דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא וא"כ בתנופה לכ"ע יכול להכניס ידו להניף אפי' למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה כיון דמצות תנופה

כך היא בידי הבעלים והכהן א"כ רחמנא אמר ליעול ובאמת בתוספתא שם מבואר כן דהתנופה והסמיכה היה ע"י הכנסת ידו לעזרה אלא דלא היה תיכף לשחיטה דהשחיטה היתה בצפון המזבח ומה שהוציא הרמב"ם ז"ל לתנופת מצורע דהיתה בכהן לחוד כבר כתבתי דלא מצאתי תי' מספיק לזה אם לא כדברי ר"י קורקוס ז"ל דשמעתין מוכח דלא היה שום הכנסת יד של מצורע בעזרה לא בתנופה ולא בסמיכה ופשטי' דקרא דמצורע ולקח הכהן את הכבש כו' והניף אותם משמע דלא היתה התנופה אלא בכהן לחוד:

והתוס' ז"ל בד"ה סמיכת כו' הקשו מ"ט דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא ע"ש ונראה דמהאי טעמא גופא לאו דאורייתא היא כיון דעדיין טמא הוא וסמיכה בטהורים היא ומצורע דאסור ליכנס לא הוי בכלל הקיש דאשם לחטאת. אלא דקשה דהא עיקר קרא דכחטאת כאשם דילפינן מינה סמיכה לאשם גבי מצורע כתיב והיכי מצינן למימר דסמיכתו לאו דאורייתא וע"כ לרבנן דר"א לעיל בפ"ק סמיכת אשם מצורע דאורייתא והא דאמרינן הכא דלאו דאורייתא היינו דהך ברייתא ס"ל הכי ולא קיי"ל הכי ומיושב בזה קושית התוס' ז"ל מהא דמנחות ד' ס"א דוודאי איכא תנאי דס"ל סמיכת אשם מצורע דאורייתא ולר"א דדריש הקישא דכחטאת כאשם למילי אחריתי אליבי' איכא למימר דסמיכה זו לאו דאורייתא וא"ש נמי הא דלעיל דף ד' דפריך מה לשלמים שכן טעונין סמיכה דאליבא דר"א קיימינן התם ואליביה י"ל דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא דהקישא דכחטאת כאשם למילי אחרינא איצטריך ועי' בתוס' בד' הנ"ל שכ' דלא מצי למיתני כל אשמות כו' חוץ מאשם נזיר כו' לא ידענא מנ"ל דאשם נזיר סמיכתו לאו דאורייתא ג"כ דלא אשכחן בשום דוכתא מאן דאמר הכי ולפמש"כ נראה דדווקא אשם מצורע קאמר דלאו דאורייתא ועי' בה"ז ז"ל שכ' דנזיר טמא ג"כ בכלל מח"כ הוא ול"נ דלא הוי מח"כ אלא זב ומצורע וכן מבואר בכמה דוכתי:

שוב ראיתי דמש"כ התוס' ז"ל לעיל ד' י' ע"ב דהקישא דכחטאת כאשם היינו קרא דכתיב גבי מצורע אינו מוכרח אלא בפ' צו גבי תורת האשם כ' כחטאת כאשם תורה אחת יהיה ומהאי קרא ילפינן כל הני מילי לר"א ולרבנן אתי לסמיכה ובת"כ פ' צו יליף סמיכה לאשם מתורה אחת יהיה כו' ע"ש ומ"מ י"ל דלרבנן דדרשי להאי הקישא לסמיכה ה"ה כחטאת האשם דגבי מצורע דרשינן ג"כ לסמיכה ואליבייהו סמיכת אשם מצורע דאורייתא. אבל לר"א דאיצטריך הקישא למילי אחרינו נהי דבכל אשמות יליף נמי לסמיכה מחטאת דאין הקיש למחצה אבל במצורע לא ילפינן סמיכה בהקישא כיון דעדיין טמא הוא ואינו יכול ליכנס לפנים אע"ג דחטאתו בעי סמיכה ועדיין טמא הוא כדתני שאין יכול ליכנס עד שמזין מדם חטאתו ומדם אשמו מ"מ אשם הוא עיקר הכשירו

וחטאתו אינו מעכב ועדיין צ"ע בזה וכבר הארכתי בזה במקום אחר בדברי הרמב"ם ז"ל בעיכוב קרבנות מצורע כי יש בזה מקומות הצ"ע:

דף לג:

רבינא אמר לענין מלקות איתמר ופי' רש"י ז"ל דרבינא אתי לשנויי דלא תיקשי מהא דמצורע שראה קרי כו' והקשו התוס' ז"ל דאכתי תיקשי היכי אתי עשה ודחי ל"ת ועשה דכתיב טמא יהיה לרבות ט"י והנה להך עשה דטמא יהיה י"ל דלא קאי אביאה במקצת כיון דביאה במקצת לא חמיר כ"כ בטמא ממש וליכא גבי' אלא לאו מנלן דעשה דטמא יהיה לרבות ט"י אתי נמי לביאה במקצת. ועוד דטמא יהיה גבי כרת כתיב וע"כ לא איתרבי אלא לביאת כולו וכיון דליכא אלא ל"ת גרידא לא תיקשי נמי הא לא הוי בעידנא כו' דלענין זה וודאי עשה שיש בו כרת חמיר וכדאיתא בפ' תמיד נשחט גבי עשה דהשלמה ועי' תוס' ז"ל שם. והכי משמע מדברי התוס' ז"ל בחולין בריש פ' אותו ואת בנו דכ' בפשיטות דאין עשה שיש בו כרת דוחה ל"ת ועשה ע"ש וכן מילת גדול לא דחי י"ט דהוי עשה ול"ת אע"ג דיש בה כרת אבל אין לומר דרבינא לענין דינא לחוד פליג ובריייתא דמצורע ס"ל כשינויא דעולא הואיל והותר הותר דלרבינא דמקיש לנגיעה לחוד לא שמעינן כלל איסור ביאה במקצת גבי מחו"כ כיון דלא שמענו גבי' לאו בנגיעה דנהי דפוסל את הקודש במגעו אבל לאו ליכא בנגיעה והארכתי בזה במ"א בדברי התוסי"ט בפרק בתרא דנדה וא"כ איסור ביאה במקצת ג"כ ליכא גביה ותו ליכא למימר הואיל והותר הותר ודו"ק:

תוס' בד"ה ההיא בתרומה כ' הקשה הר"ר חיים כו' והר"י דאורליינש לא גרס כו' אלא וכל זר לא יאכל כי קודש הם וקשה לי הא אמרינן במכות ד' י"ח דלאו זה אינו אלא במידי דחזי לכהנים אבל עולה דלא חזי לכהנים ליכא להאי לאו וה"נ חלב הא לא חזי לכהנים והיכי לקי משום האי לאו וצ"ע ועוד הא חלב מוקדשים איכא מלקות בין בזר בין בכהן כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ג מה' מעשה הקרבנות דאוכל אימורים בין כהן בין ישראל לוקה ומאי איריא משום זרות וכן מבואר שם בדבריו דאינו לוקה משום וכל זר כו' אלא אוכל מבשר חטאת ואשם דראוי לאכילת כהן וכ"כ נמי בהלכות סנהדרין במנין הלאוין ומצאתי בתוס' שבועות כ"ד שהקשו כן:

שם תוס' אזהרה לאוכל בשר קודש כו' והקשו תיפוק ליה מלא תוכל כו' וכן הקשו למה לי קרא בטומאת הגוף במעשר תיפוק ליה מלא תוכל כו' דמיירי בין בטומאת הגוף בין בטומאת בשר ותי' דאי לאו קרא בטומאת הגוף הוי מוקמינן קרא דלא תוכל כו' לטומאת הגוף אבל טומאת בשר לא ידענא כו' וקשה קצת הא בטומאת בשר כבר שמעינן איסור

מלא ביערתי כו' כדאיתא שם ביבמות ומהיכא תיתי לאוקמי בטומאת הגוף דלא נאמר בו איסור וי"ל דטומאת הגוף חמיר בעלמא דיש בו כרת בקדשים:

שם גמרא טמא שנגע בקודש כו' ר"י אמר אינו לוקה ומסקינן דבכל קודש לא תגע בתרומה כתיב. והרמב"ם ז"ל בפ' ח"י מה' פה"מ פסק כר"י דאינו לוקה על נגיעה בקודש וא"כ צ"ל דבתרומה כתיב ולא מצאתי בדבריו מלקות גם בנגיעת תרומה ויותר קשה דבאזהרת טמא שאכל קודש פ' כר"ל מבכל קודש לא תגע ואמאי אינו לוקה על הנגיעה והלח"מ בפי"ט מה' סנהדרין העיר בזה ותי' כיון דעיקר קרא לאכילה אתי לא לקי אנגיעה ע"ש באורך ובתרומה ג"כ ליכא מלקות בנגיעה וכ"כ התוס' ז"ל במכות ד' י"ד ע"ש. אבל באידך פלוגתא דר"י ור"ל בטמא שאכל לפני זריקה דנראה מדבריו ז"ל שם בפרק הנ"ל דפסק כר"י דאינו לוקה צ"ע כיון דמכל קודש לא תגע נפקא ומש"כ הלח"מ ז"ל דילפינן מהקישא דאל המקדש לא תבא דמיירי בדבר שיש בו כרת והיינו לאחר זריקה לכאורה לשיטת הרמב"ם ז"ל דבט"י ליכא כרת אם אכל קודש ע"כ מיירי קרא בלאו גרידא ג"כ דעד מלאת ימי טהרה כתיב והא דילפינן בברייתא דמיירי בדבר שיש בו נטילת נשמה היינו דבנגיעה לעולם ליכא נטילת נשמה וילפינן בהקישא דקודש למקדש דמיירי באכילה דאיכא נטילת נשמה קודם שטבל וא"כ ה"ה דמצי מיירי גם קודם זריקה אע"ג דליכא כרת וז"ל הרמב"ם ז"ל שם הלכה ט"ז אין חייבין כרת על קודש שיש לו מתירין עד שיאכל ממנו אחר שקרבו מתיריו אבל אם אכל הבשר קודם זריקה אינו לוקה משום טמא שאכל את הקודש עכ"ל ולשונו ז"ל צ"ע דלא סיים במאי דפתח דפתח אינו חייב כרת כו' אבל אם כו' אינו לוקה כו' מלקות מאן דכר שמיה ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דצ"ל אבל אם כו' לוקה משום טמא שאכל את הקודש אבל כרת אין בו ופסק כר"ל גם בהא דברייתא מסייע ליה ובטומאת בשר הוא דכתב שם דאינו לוקה אלא אחר זריקה וכרבא לקמן דאמר בטומאת בשר הכל מודים דפטור וד' הכ"מ ז"ל משוללי הבנה וכמש"כ המשנל"מ ז"ל שם וכן מש"כ שם בהלכה י"ב בד"ה ואינו לוקה כו' פלוגתא דר"י ור"ל כו' סותר ד' עצמו שכ' שם דקי"ל כרבא דבטומאת בשר כ"ע מודים דאינו לוקה וקצת סיוע לדברי דבפי"ט מה' סנהדרין במנין הלאוין שיש בהן כרת שלוקין עליהם כ' הטמא שאכל בשר קודש ולא התנה שיהיה דווקא אחר זריקה ובמנין הלאוין גרידא גבי זר שאכל קדשי קדשים כ' דווקא לאחר זריקת דמים משמע קצת דבטמא לוקה אפילו קודם זריקה אלא דאין זה מוכרח דבלאו נ"ג כתב ג"כ סתם האוכל בשר קודש שנטמא ואינו לוקה אלא לאחר זריקה ועי' בד' הלח"מ ז"ל שם שהם ג"כ אינם מסודרים קצת. ולענין קושית התוס' ז"ל בד"ה תניא כוותיה כו' עי' ת"כ דאיתא

התם להך דרשא דברייתא דמקיש קודש למקדש ואפ"ה דריש התם בכל קודש לרבות את התרומה דיש בה נמי נטילת נשמה שהיא במיתה והיינו הך ברייתא דפ' הערל ומוקי לעיקר קרא בקודש ומריבויא דבכל מרבי תרומה ועיי' במשנ"למ ז"ל בפי"ב מהלכו' טומאת צרעת שהאריך בזה:

דף לד.

גמרא אמר אביי מחלוקת בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר ד"ה לוקה גם קודם זריקה כמו עצים ולבונה דלוקה אע"ג דלאו בני אכילה נינהו ורבא אמר מחלוקת כו' אבל בטומאת בשר ד"ה אינו לוקה משום דאינו לוקה על טומאת בשר אלא היכא דבטוה"ג בכרת וקרינן ביה וטומאתו עליו אבל קודם זריקה דליכא כרת בטומה"ג אינו לוקה על טומאת בשר והא דלוקה על עצים ולבונה היינו אחר שנתקדשו בכלי דקרינן בי' נמי וטומאתו עליו כו' והרמב"ם ז"ל בפ' ח"י מה' פהמ"ק פסק כרבא דאינו לוקה קודם זריקה בטומאת בשר כ"א לאחר זריקה וכ' עוד שם וה"ה לשאר הקרבנות שאם אכל מלבונת המנחה אחר שנתקדשה בכלי לוקה והיינו כרבא דשמעתין דהא דאיתרבי עצים ולבונה היינו דווקא לאחר קידוש כלי דהוי כקרבו מתיריו ואיכא נמי כרת בטומאת הגוף וקרינן בי' וטומאתו עליו כו' ויש להקשות לפי מש"כ הרמב"ם ז"ל שם בסוף הפרק דליכא חיובא דטומאת הגוף כלל בעצים ולבונה וא"כ אשכחן מלקות בטומאת עצמן אע"ג דלא קרינן ביה וטומאתו עליו וא"כ הדק"ל מנלן דלא לקי אלא לאחר קידוש כלי ולאחר זריקה כיון דלא קרינן כלל וטומאתו עליו בעצים ולבונה ואפ"ה בטומאת עצמן לוקה מריבויא דוהבשר וא"כ אפילו קודם קידוש כלי וקודם זריקה לילקי ונהי די"ל דעצים ולבונה קודם קידוש כלי אינו לוקה משום דלא הוי אלא קדושת דמים כמבואר בדבריו ז"ל בפ"ו מה' איסורי מזבח דיש להם פדיון קודם שנתקדשו בכלי אבל קודם זריקה אמאי אינו לוקה כמו לבונה לאחר קידוש כלי דלא קרינן ביה וטומאתו עליו בטומה"ג ואפ"ה לוקה בטומאת עצמן ולקמן סוף פ' ב"ש גבי פלוגתא דר"ש ורבנן בדבר שאין דרכו לאכול איכא תרי לישנא בפלוגתא דאמוראי במאי פליגי רבנן ור"ש לחד לישנא איכא מ"ד דלא פליגי אלא בטומאת עצמן בהא מחייבי רבנן מריבויא דוהבשר אבל בטומאת הגוף ד"ה אינו לוקה על דבר שאין דרכו לאכול ואיכא מ"ד כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו דקרינן ביה והבשר כו' קרינן ביה וטומאתו כו' ולאידך לישנא לחד מ"ד לא פליגי אלא בטומאת הגוף בהא קאמר ר"ש דליכא חיובא אבל בטומאת בשר ד"ה לוקה מוהבשר וחד אמר כמחלוקת כו' ור"ש פוטר גם בטומאת בשר כיון דלא קרינן ביה וטומאתו כו' וכ' התוס' ז"ל בסוף פ' הנ"ל דיש ליישב סוגיא דשמעתין לכל הני לישנא ולדידי צ"ע דלפסקו של

הרמב"ם ז"ל דבעצים ולבונה אינו לוקה אלא בטומאת עצמן אבל לא בטומאת הגוף א"כ מאי קאמר רבא דבטומאת בשר לכ"ע אינו לוקה דלא קרינא ביה וטומאתו עליו וכן יקשה לחד לישנא דלקמן דמחלוקת בטומאת בשר כו' אבל בטה"ג ד"ה אינו לוקה והיה נראה דאביי ס"ל כהך לישנא ומש"ה אמר דקודם זריקה ג"כ לוקה לכ"ע בטומאת בשר ורבא אמר לקמן כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו ולא מיחייב בטומאת בשר אלא היכא דמיחייב משום טוה"ג ולקמן פ' ב"ש יתבאר יותר דעת הרמב"ם ז"ל ומאי דקשיא לי לפי שיטתו דס"ל דחיבת הקודש לאו דאורייתא היא היכי אשכחן טומאת עצמן בעצים ולבונה למילקי עלה וכן מה שנראה מדבריו ז"ל בפי' המשנה שם בסוף פ' ב"ש דעצים דתנן התם לאו לענין אכילה קאמר אלא לענין הקרבה בטומאה ע"ש וכ"ז יתבאר שם בס"ד:

שם גמרא אסברא לך באיברי בהמה טמאה כ"ע לא פליגי ופי' רש"י דהוי בעשה והכי משמע פשטא דשמעתא. אבל הרמב"ם ז"ל פסק דלוקה על הקרבת בהמה טמאה כמו שלוקה על אכילתה וכ' שם הכ"מ ז"ל משום דילפינן בק"ו מבע"מ ע"ש ובלח"מ ולדידי קשה א"כ ילקה נמי על הקדישו כמו בע"מ ואי לא ילפינן הקדישו בק"ו משום דליכא עשה בהקדישו ואין מזהירין מה"ד א"כ איסור טמאה קיל מבע"מ והיכי ילפינן מלקות להקרבתו ועוד דמנ"ל להרמב"ם ז"ל הא כיון דלא איתמר הכי בשמעתין והיה נראה דהוא ז"ל מפרש תיובתא דר' ירמיה מאותה תאכלו כו' לר' יוחנן הוא דקמותיב דאמר דאינו לוקה משום דהוי לאו הבא מכלל עשה הא גבי אכילה כתיב נמי אותה תאכלו והוי לאו הבא מכלל עשה ואפ"ה גלי רחמנא דלוקה על אכילת טמאה ה"נ בהקרבתה כיון דנאסרה בלאו הבא מכלל עשה איכא נמי מלקות גבה דאכילתה והקרבתה חד דינא להו ומסיק דכ"ע לא פליגי בהא דלוקה דלא ניחא ליה כשיטת רש"י ז"ל דא"כ למה מותיב ר' ירמיה מברייתא דאותה תאכלו דלאו הבא מכלל עשה עשה הוא הא מילתא דפשיטא היא בכמה דוכתי דלא הוי אלא עשה ובחולין פ' אותו ואת בנו תנן בהדיא דאין לוקין על חולין שנשחטו בעזרה ועוד כמה דוכתי והיכי אמרינן אליבא דר"ל דלאו הבא מכלל עשה לוקין עליו אבל לפי הנ"ל ניחא דהכא דווקא קאמר ר"ל דלאו הבא מכלל עשה לוקין כמו אכילה דנאמר האיסור בלאו מכלל עשה ואפ"ה לוקה עליו ה"נ בהקרבה ור"י ס"ל דאין זה אלא עשה. ולהכי פריך עליו ר' ירמיה מעשה דאותה תאכלו דנאמרה ג"כ בלאו הבא מכלל עשה ואפ"ה לקי עליו משום דגלי רחמנא בשפן וארנבת דאיכא לאו ממילא איגלי מילתא דהאי לאו הבא מכלל עשה ג"כ למלקות נאמר וה"נ לוקה על הקרבת טמאה אע"ג דנאמר בלאו הבא מכלל עשה ועי' משנל"מ ז"ל שם בפ"ב

מה' מאכ"א שכ' כן בשם הרמב"ם ז"ל בספר המצות ודלא כסברת הה"מ ז"ל ע"ש כן נראה נכון מאוד בדברי הרמב"ם ז"ל. אבל במכות ד' י"ח איכא נמי מימרא כי האי דבעי רב למימר דכהן שאכל חטאת ואשם לפני זריקה לוקה מקרא ואכלו אותם אשר כופר בהם לאחר כפרה אין לפני כפרה לא לאו הבא מכלל עשה לאו הוא ופריך רבא התם עלה ג"כ מהאי ברייתא דאותה תאכלו דשמעינן מינה דלא הוי אלא עשה וכפירש"י ז"ל כאן וצ"ע:

שם גמרא ההוא למצוה פירש"י ז"ל בהמה מצוה להקריב וחיה רשות ולא משמע הכי לשון הת"כ יכול לא יביא ואם הביא כשר משמע דלכתחילה לא יביא מן החיה ועוד דקרא בנדבה איירי ולידור לכתחילה אין כאן מצוה בשניהם ואם נדר צריך להביאן והיכי שייך בזה מצוה ורשות והיה נראה דלמצוה היינו כפשטי' דלכתחילה לא יביא מן החי' אלא בדיעבד ואם הביא כשר להקריב וכדוגמא דתלמיד שאמר לו רבו הביא לי חטים והביא לו חטים ושעורים אע"ג דלא בא הצווי על שעורים ועשה בזה שלא כהוגן שהביא מה שלא נצטוה מ"מ יקבל הרב מידו אם כבר הביא דחטים ושעורים קרובים במינם הם ולא נתכוין לעבור על ד' רבו אלא להוסיף וה"נ אמרה תורה להביא מן הבהמה ופי' בקר וצאן לכתחילה לא יביא מן החי' דלא נצטוה על זה דלא נאמר לו אלא להביא מן הבקר ומן הצאן אבל אם הביא מן החיה ג"כ כשר הוא והחי' בכלל בהמה והוי כמו שהביא שעורים וחטים דלא חשיב עובר על ד' רבו להכי שינה הכתוב בקר וצאן לאזהורי שלא יביא אלא בהמה אבל חי' הוי כעובר על דברי רבו ואינו מקובל כלל ולפ"ז יש לומר דאין אנו צריכין למש"כ רש"י ז"ל בד"ה ההוא למצוה דטמאה לא דכ' ממשקה ישראל כו' ע"ש. אלא מהא גופא דאפילו ר"ל לא אמר דאם הביא כשר אלא בחי' דהוי כחטים ושעורים דחיה טהורה בכלל בהמה טהורה אבל טמאה וודאי הוי כמעביר על דבריו אפילו לר"ל כמו אם אמר לו הבא לי חטים והביא לו חטים וקטניות דאין זה מוסיף אלא מעביר כיון דלאו ממין שאמר לו רבו לגמרי ודו"ק:

דף לד:

שם תוס' בד"ה פסול מהו שיעשה שירים כו' כו'. והר"ר אפרים מפרש כו' וקמיבעי ליה אם זרק פסול מהו שיעשה שירים להיות נשפכין ליסוד לכתחילה או לא כו' וישפך לאמה והקשו מהא דריש מעילה דאמרינן התם חטאת פסולה אין דמה טעון כיבוס הא קמ"ל דאע"ג דקיבל פסול וזרק לאו כלום הוא מאי טעמא דשירים נינהו ופריך והא בעי מיניה ר"ל מר"י פסול כו' ומאי קשיא כו' וא"כ ממ"נ אין דמה טעון כיבוס ול"נ דלק"מ דאי שירים הוי אם כן הוי כשאר דמים כשרים שהשירים נשפכין ליסוד אבל שירים דקאמר

התם דאין טעון כיבוס היינו שירים פסולין פי' דבריהם שבאו לישב פירכת הש"ס דפריך והא בעי מיניה ר"ל כו' מהו שיעשה שירים לכתחילה וא"כ אמאי אין דמה טעון כיבוס כיון דנשפך לכתחילה ליסוד הוי כדמים כשרים ולא הבנתי דבריהם דהא בהדיא תנן לקמן דמן השירים אפילו כשרים אין טעון כיבוס דאשר יזה כתיב פרט לזה שכבר הוזה והכי נמי איתא התם בריש מעילה. ועוד דאמתניתין דמעילה הוא דקאמר הש"ס הכי דאפילו זרק יש בו מעילה משום דשירים הוא ומאי פריך מהא דבעי ר"ל דאפי' אי נשפך לכתחילה ליסוד מ"מ לא היה בו היתר לכהנים ולא זכיתי להבין דבריהם ז"ל:

שם תוס' בד"ה וליהוי דחוי כו' אלא פריך אנתן לכלי חול כו' וק"ק דא"כ אמאי לא קאמר הש"ס האי צריכותא לעיל דבכלי חול ה"א דהוי דיחוי וקמ"ל דלא הוי דיחוי כחנן המצרי או משום דבידו הוא ויש לדקדק עוד בצריכותא דלעיל כל הני למה לי כיון דתנן נשפך על הרצפה ואספו כשר כש"כ כל הני והיה נראה דלא פריך וליהוי דיחוי אלא אנשפך מן הכלי אל הרצפה כיון דפסק מכח אדם בעי למימר דהוי דיחוי אבל תלתא בבי קמייתא נתן לפסול ולשמאל ולכלי חול כל שהוא ביד האדם פשיטא ליה דלא הוי דיחוי אלא מעשה אצטבא בעלמא כיון דעומד הוא לתקן ורב אשי חידש דאפילו נשפך על הרצפה ג"כ חשיב בידו. וע"ז מייתי סייעתא מדם התערובות דמכשיר ר' יהודה לזריקה ויש לדקדק בשמעתין למאי דקאמר רבא הא מני חנן המצרי היא כו' הא לכולהו תנאי דאית להו דחוין נשפך מן הכלי על הרצפה פסול א"כ הני תנאי מאי עבדי בהאי קרא דולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו דנשפך על הרצפה פסול הא אפילו נשפך מן הכלי על הרצפה פסול דהוי דיחוי וי"ל דאיצטריך קרא שיקבל מהפר עצמו ואי לאו קרא ה"א דסגי בקבלה מן הריצפה כמו מצואר בהמה וליכא בזה דיחוי כיון דלא נתקבל עדיין תדע דאפילו נשפך מן הצואר לכלי שרת ג"כ פסול כיון דלא הוי הקבלה ע"י כהן מן הפר עצמו ודו"ק:

שם רש"י בד"ה כל שבידו כו'. אבל ההיא דמשתלח אין בידו מי יימר דיהבי ליה אחריני וקשה קצת אטו אם יש לו שעירים מוכנים לא הוי דיחוי אלא דבלא"ה לא חשיב זה בידו לתקן דדווקא בנשפך הדם דבידו לקבלו לכ"ש לא מיחשב דיחוי כיון דעומד לחזור לכלי שהיה בו או אפילו לכלי אחר כיון דבידו לתקנו כבתחילה אבל דיחוי דם שעיר אע"ג דבידו לזווג לו שעיר מ"מ עתה שם פסול על הדם כיון דמת המשתלח אבל דם שנשפך אין שם פסול עליו והוי כמעשה איצטבא בעלמא ולפ"ז אין צריך לכל הני חילוקי שכ' התוס' ז"ל בד"ה כל שבידו דענפיו מרובים מעליו שם פסול עליו ולא מהני מה שבידו לתקנו וכן המיר דתו דנפסל הקרבן ונדחה אין חזרתו אח"כ מבטלת הדיחוי וצ"ע בזה:

דף לה.

גמרא אמר להם ר"י לדבריכם למה פוקקין כו' מכאן קשה לי לאביי דאמר בפרק התערובות דהא דאמר ר"י מין במינו לא בטיל הוא דרביה וליה לא ס"ל א"כ מאי קאמר לדבריכם כו' לדבריו נמי תיקשי כיון דאיהו גופיה ס"ל דם מבטל דם תיקשי והלא דם התמצית מעורב בו ועי' תוס' בד"ה אין דם כו' אי נמי סבר לה כר"א דאמר אם נתערב בדם התמצית כשר ולשיטת רש"י ז"ל שם בדף ע"ח בפלוגתא דרב זביד ור"פ פשיטא דלר' יהודה כשר דהא ליכא גזירה דשמא ירבה דם התמצית כיון דס"ל אין דם מבטל דם ולשיטתם שם לר"פ ג"כ פשיטא דלר"י כשר נתערב בדם התמצית כמש"כ שם ולא מספקא להו אלא לרב זביד לשיטתם שם ודו"ק:

וראיתי בתוס' פסחים דף ס"ה שכ' דהא דקאמרי להו חכמים לר"י שמא לא נתקבל בכלי היינו דאסור לזרוק דם הראוי להתקבל ונפסל אבל לא משום חששא שמא ירבה על שנתקבל ויבטלנו משום דעולין אין מבטלין זא"ז והא דפריך הש"ס והלא דם התמצית [כו' לאו משום איסור זריקה פריך דדם התמצית] מיא בעלמא וליכא איסור לזרקו על המזבח אלא פריך משום ביטול עיין שם ומש"כ דדם שנשפך הוי בכלל עולין כבר תמה המהרש"א ז"ל ע"ז שם כיון דנפסל לאו בכלל עולין הוא ומש"כ דבדם התמצית ליכא איסורא להעלותו למזבח ג"כ צ"ע דלקמן בפ' התערובות מבואר דדם הפסולין ודם התמצית אסור לזרוק על המזבח. ואולי כוונתם ז"ל לסברא זו שכ' לקמן ד' ע"ח דאפילו רבנן דלית להו רואין בדם פסולין מודו דאמרינן רואין ע"ש וכן צריך לפרש ד' התוס' ז"ל שכ' אי נמי סבר לה כר"א דמאי אי נמי שכ' דהא ע"כ צ"ל תרווייהו דאמרינן רואין ואין גוזרין גזירה במקדש כר"א אבל לפי הנ"ל ניחא דכ' אי נמי סבר לה כר"א ורואין כ"ע מודו דאמרינן בפסולין אבל בירושלמי סוף תמיד נשחט מבואר דהני תרתי פירכא מדם התמצית ומדם שנתקבל בכלי חד מילתא הוא שמא רבה על הדם הכשר ומבטלו ומשני לתרווייהו ר"י לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם ע"ש:

שם משנה לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר אע"ג דתני לה לעיל פ"ב הדר ותני לה הכא לאשמעינן דאפילו ר"א דפוסל מאכילה להקטרה או איפכא מודה הכא דכשר ועי' תוסי"ט ז"ל מש"כ בזה:

שם במשנה השוחט את המוקדשין לאכול כו' בחוץ לא פיגל עי' תוס' ע"ב בד"ה השוחט כו' והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה כ' דתנא לישנא קלילא נקט בחוץ לא פסל וחוץ לזמנו לא פיגל וכ"כ הרע"ב ז"ל:

שם רש"י בד"ה לא פיגל את הזבח דלאו גופא דזיבחא הוא ובחלב וביצים כ' דלאו זיבחא הוא וכוונתו דשליל דין זבח לו ונאכל ליום ולילה אלא דמ"מ לאו גופיה דזיבחא הוא ע"כ אין הזבח מתפגל ע"י אבל עם הזבח נפגל גם הוא אבל חלב וביצים אין להם דין זבח כלל אלא איסור מעילה בעלמא ולא שייכא בהו פיגול כלל ואיכא במתניתין תלתא גווני דברים שאין ראוין לאכילה כמו העור והרוטב וכו' דאין מתפגלין כלל אפילו ע"י הזבח משום דאין ראוין לאכילה ולית בהו אלא איסורא בעלמא והמשנל"מ ז"ל בפ' י"ח מה' פסהמ"ק נסתפק אי איכא מלקות בהני ולדידי פשיטא לי דלית בהו מלקות כיון דאין ראוין לאכילה כי היכי דלית בהו לאו דנבילה ושליל ושליא אע"ג דראוי לאכילה הוא מ"מ אין מפגל הזבח אם חישב עליו דלאו גופיה דזיבחא הוא אבל מתפגל עם הזבח כיון דכל דין זבח עליו וחלב וביצים ג"כ ראוין לאכילה ואפ"ה אין מתפגלין אפילו עם הזבח דלאו זיבחא הוא כלל ובחלב וביצים ודברים שאין ראוין לאכילה לית בהו ג"כ איסור נותר וטמא אבל שליל דנאכל ליום ולילה יש בו גם נותר וטמא דשם זבח עליו ושליא יתבאר לקמן בשמעתין מה דינו ויש עוד מין אחד דאינו' מביא לידי פיגול כגון אם חישב לאכול בשר פרים הנשרפין בחוץ או חוץ לזמנו דלא הוי מחשבה ג"כ דלאו אכילת אדם ולא אכילת מזבח הם אבל אם נתפגלו ע"י האימורים אמר ר"א בגמרא דחל איסור פיגול גם על הבשר ובגמרא יתבאר יותר בזה:

שם גמרא אמר ר"א פיגל בזבח נתפגל שליל כו' פיגל באלל נתפגל מוראה כו' פיגל באימורים נתפגלו פרים כו' לכאורה נראה דכל הני תלתא בחדא שיטתא קיימא אלא דשליל ובשר פרים הנשרפים שפיר איכא לומר דנהי דאין הזבח מתפגל ע"י שליל משום דלאו גופא דזיבחא הוא ובשר פרים משום דלא מיקרי אכילה אבל כיון דראוין לאכילה מתפגלין עם הזבח אבל מוראה כיון דלא חזי לאכילה אפי' עם הזבח לא יתפגל ועוד מאי קאמר פיגל באלל נתפגלה מוראה הא אלל גופא תנן במתניתין דאין חשיב לפגל [ומדברי התוס' ז"ל בד"ה פיגל באלל כו' נראה דאלל דהכא היינו בשר שפלטתו סכין ואלל דמתניתין הוא מרטקא] ועוד אמאי לא קאמר פיגל בזבח נתפגלה מוראה ומאי איריא דנקט אלל ומה מאוד נכונים ד' הק' ר"א ז"ל שכ' בהגהות דה"ג פיגל באלל ומוראה לא נתפגל אלל ומוראה והיינו כמתניתין אלא דק"ק מאי קמ"ל ר"א בהא הא תנן הכא במתניתין וי"ל דאתי לאשמעינן דשליל אינו דומה לאלל ומוראה ורש"י ז"ל בד"ה לא נתפגל הזבח כתב דר"א סבר דשליל גופא דזיבחא הוא אלא דהוי דבר שאין דרכו לאכול ואין מחשבתו מפגלת הזבח ע"ש וזה דלא כמש"כ במתניתין דאע"ג דלאו גופא דזיבחא הוא מתפגל עם הזבח כיון דדין זבח עליו אלא נראה לי דאי לאו גופא דזיבחא הוא אינו

מתפגל עם הזבח ג"כ וא"כ קשה מי הכריחו לפרש במתניתין דלא כר"א ומתניתין דיקא כוותיה דר"א כדמסיק בשמעתין וראיתי למי שכ' דהא דדייקינן במתניתין דיש פיגול בשליל היינו דהשליל עצמו נתפגל ולא הזבח ולי לא נראה כן דאם הזבח אינו מפוגל כש"כ דהשליל אינו מפוגל ובפי' המשנה להרמב"ם ז"ל כתב ג"כ גבי שליל ושליא דהא דלא פיגל הוא משום דמאוסים הם והרע"ב ז"ל כתב דלאו גופא דזיבחא הם והרמב"ם ז"ל בחיבורו פ' י"ד כתב ג"כ מפני שאין ראוין לאכילה וא"כ הא דשליל ושליא מתפגלים עם הזבח לאו חד טעמא הוא עם בשר פרים ואיכא למימר אע"ג דשליל ושליא מתפגלים עם הזבח היינו משום דמ"מ איכא אינשי דאכלי להו אבל בשר פרים לא חזי לאכילה כלל וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל שלא כתב להא דר"א אלא בשליל ושליא בפי"ח שם אבל בשר פרים כתב שם בהדיא דאינו חייב עליהם משום פיגול אלא דיש לדקדק דבשמעתין משמע דהא דבאכילת פרים ליכא פיגול היינו משום דלאו אכילה מיקרי לא לאדם ולא למזבח דומיא דאינך דר"א וא"כ נותר וטמא נמי לא שייכא בהו ומד' הרמב"ם ז"ל נראה דהא דליכא פיגול בבשר פרים הוא משום דהוי כדבר שאין לו מתירין כקומץ ולבונה דלית גבייהו פיגול אבל טומאת הגוף חייב גם בפרים כמבואר בדבריו פ' ח"י הלכה י"ז וכיון דנותר ג"כ ליתא בבשר פרים דהא ספיקא הוא אי פסלי בהו לינה מנלן דחייב משום טומאה ואי משום דתנן במתניתין דמעילה הוזה דמן חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא מהא לא איריא דע"כ לא מיירי אלא באימורין דומיא דפיגול ונותר. אבל בשר כיון דפיגול ונותר ליכא טומאה ג"כ מנלן דחייב עליו וצ"ע:

דף לה:

גמרא ובלינה מאי לאו לינת בשר כו' וקשה קצת אמאי לא מייתי עדיפא מינה מציעתא דתנן התם הוזה דמן חייבים עליהם משום פיגול ונותר וטמא מאי לאו בבשר ואין לומר דמרישא עדיפא ליה דס"ד דומיא דט"י ומחוסר כיפורים דפוסלין גם בבשר דהא במציעתא תנן נמי טמא דחייב גם בבשר וצ"ל דמרישא עדיפא ליה למידק:

שם תוס' הא שליל ושליא כו' וי"ל דלעולם אין חייבים משום נותר וטמא והאי דשייריהו משום פיגול אבל הרמב"ם ז"ל סוף פ' ח"י כתב דחייבין עליהם משום נותר וטמא ג"כ והיינו משום דלא אשכחן מידי דחייב משום פיגול ולא משום נותר וטמא. אלא דברייתא תיקשי לדידיה הא דתני ואין חייבים עליהם כו' וע"כ צ"ל לשיטתו דלא קאי אשליל ושליא הא דאין חייבין כו' וה"נ הא דהמעלה מהן בחוץ פטור נראה דלא קאי אשליל ושליא דהא שליל ושליא בשר הנאכל הוא דבעולה ליכא שליל ושליא ובשר הנאכל

אפילו דלאו שליל ושליא פטור משום מעלה בחוץ כדתנן לקמן בפ' פרת חטאת אלא וודאי לא קאי אלא אאינך דשייכי בעולה:

אבל בשמעתין לא אמרינן הכי אלא דייק מינה דכר"ע אתיא משום דהמעלה מהן בחוץ פטור אכולהו קאי גם אשליל והד"ק להרמב"ם ז"ל דהך בבא דאין חייבים משום פיגול כו' לא קאי אשליל היכי דייק מינה לקמן דכר"ע אתיא או דמגיה הברייתא המעלה מאימוריהן בחוץ פטור ואמאי לא משני דלא קאי אשליל כמו הא דאין חייבין משום פיגול ונותר כו' ומ"מ ד' הרמב"ם ז"ל מסתברין כיון דהשליל נאכל ליום ולילה ממילא יש בו דין נותר דדרשת הת"כ הזבח למעוטי שליל לא ס"ל לש"ס דילן כמש"כ התוס' ז"ל לעיל מהא דנאכל ליום ולילה אע"ג דלא הבנתי דבריהם לעיל דמאי דוחקייהו דמשריפה ממעט לי' אמאי לא נימא דמכרת ממעט ליה וכשיטתם כאן דאינו חייב אשליל משום נותר וטמא והכי משמע ד' הת"כ שם דמבשר ממעט גידים וקרנים כו' ומזבח ממעט עובר ושליל. ועי' בק"א שהביא שם משנה דהפילה שליא תיקבר והיינו דאימעיט הכא משריפה ואין זה ענין לכאן דהתם מיירי בקדשים חיים שהפילו ולא שייך זה לדין נותר אלא משמע דמכרת דנותר אימעיט דומיא דגידים וקרנים ודו"ק:

אבל הא דאמרינן הכא דשליא דין אחד לה עם השליל יקשה לי מ"ש דבנבילה ליכא איסור נבילה בשליא כמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' מאכא"ס וכן לענין בשר בחלב אימעיט שליא דלא מקרי בשר כמש"כ בפ' ט' שם ומ"ש לענין פיגול ונותר וטמא שליא בכלל בשר הוא וגבי בשר בחלב מבואר שם דשליל חלוק משליא דאשליל חייב ואשליא פטור כמו עור וגידין ועצמות וקרנים וטלפים ואלו הכא בעור וגידין ואינך ליכא פיגול ונותר וטמא ושליא חייב עליה ובפ' כל הבשר קרי לשליא פירשא בעלמא וצ"ע ועי' בתוספתא פ' ה' בהא דחשיב התם חומר שיש בהני תלתא בפיגול נותר וטמא זע"ז ודו"ק:

דף לו.

תוס' בד"ה תרי קראי כתיבי כו' ותימא כו' דמפסח היכי ילפינן שאר נותר ותמיה גדולה היא דוודאי איצטריך לגופיה לאשמעינן דתודה יצא מכלל שלמים ואינו נאכל אלא ליום ולילה והיכי מצינן למילף זאת מפסח. אבל באמת ד' רש"י ותוס' ז"ל צ"ע מש"כ חד בפסח וחד בתודה הא בתודה גופא תרתי קראי כתיבי חד בצו את אהרן לא יניח ממנו כו' וחד באמור בפ' שור או כשב וכי תזבחו זבח תודה כו' לא תותירו ממנו אע"ג דר"א מקדים קרא דלא תותירו לקרא דלא יניח ולפי הנ"ל הוי ליה למידרש קרא דלא תותירו באם אינו ענין דמאוחר הוא ואם אינו ענין לנותר עצמו תניהו ענין למחשבת נותר י"ל דאין מוקדם ומאוחר כו' וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל דף כ"ח ע"ב בד"ה ואיפוך אנא דיקשה

מי הכריחו לר"א לדרוש שלא כסדרן ואמאי לא דריש הא אם אינו ענין מקרא דלא תותירו המאוחר ולא יקשה עוד הא מיבעי ליה לכדתניא כו' משום דכל אלו מקרא קמא דלא יניח נפקא לן וקרא דלא תותירו מיותר הוא ואם אינו ענין לנותר תניהו ענין למחשבת נותר ולמאי דמסיק דנפקא ליה אם אינו ענין משינוי לשון לא יניח מיושב קצת תמיהת התוס' ז"ל דבלשון שנאמר בפסח ולא תותירו היה צריך לומר גם בתודה לא תותירו ואם אינו ענין כו' ותמיהתם היא קושית הש"ס הא מיבעי ליה לכדתניא לתודה עצמה ולאינך אבל אכתי יקשה קרא דאמור בתודה למה לי וראיתי בת"כ פ' צו ופ' אמור דדריש להאי קרא דלא תותירו דגבי תודה אם אינו ענין למחשבה ע"ש:

שם גמרא שיאכלוהו טמאים שיקריבוהו כו' זיבחא גופא מי מיפסל פירש"י ז"ל דשיקרבוהו היינו אימורים אבל דם הזבח נפסל ופליג ר' יהודה הקשו התוס' ז"ל מלהניח או להוציא אימוריו לחוץ ג"כ זיבחא מי מיפסל ותי' דבלהניח למחר הזבח נפסל דהאימורים בעין וכל כמה כו' אבל שיקריבוהו טמאים לא מיפסיל דהקרובוהו טמאים אם עלו לא ירדו ולרווחא דמילתא כתבו כן דבלא"ה לא מיפסיל הזבח בנטמאו אימוריו אבל מלהוציאן לחוץ עמדו בקושיא זיבחא גופא מי מיפסל והיה נראה דלהכי קאמר הש"ס לישנא אחרינא כל כמיניה דמש"ה לא פליג ר"י גם בדם דלתי' קמא כי היכי דפליג ר"י בחישב להוציא הדם ה"נ לפליג בחישב שיקריבוהו טמאים הדם אבל כיון דלאו כל כמיני' אפילו בדם לאו מחשבה היא אבל קושיתם מלהוציא אימורין גם ללישנא אחרינא קשיא דלכ"ע במידי דלא מיפסל הזבח לא הוי מחשבה כמו לשבר עצמות הפסח והתוס' ז"ל במנחות ד' י"ח בד"ה גזירה מקצת דמו כו' כתבו דהא דפוסל ר"י בלהניח או להוציא אימוריו משום דגזרינן כל אימוריו אטו כל דמו ע"ש וא"כ הכא נמי ביקריבוהו טמאים אמאי לא גזרינן אימוריו אטו דמו ועי' רש"י ז"ל שכ' דכל דמו דאורייתא הוא מהני תרי קראי דנותר והוא דלא כמסקנת הש"ס הכא דלא אמר ר"י אלא מסברא. ובאמת יש לדקדק אמאי לא ניחא ליה להש"ס למימר דמקרא יליף ר"י וחוץ למקומו איתקש לחוץ לזמנו וי"ל דלפסול בעלמא לא מצינו דאיתקש ועוד דר"י סברא קאמר ואיכא נפ"מ דאי מקרא פוסל מחשבת הינוח היה פוסל אפי' במקצת הדם או אימורים כמו מחשבת נותר ממש אבל מסברא אינו פוסל אלא כל דמו דמיפסיל הזבח בהנחתו ובהוצאתו ומהא גופא מוכח דר"י אינו פוסל אלא מסברא דאי מקרא ופוסל אפי' במקצתו א"כ למה נאמר כלל מחשבת אכילה בחוץ למקומו כיון דאפי' בהוצאה לחוד מיפסיל לר"י אלא דאכתי איכא למימר דתרווייהו צריכי קרא וסברא דאי מקרא לחוד ה"א דאפילו מקצתו פוסל

להכי קאמר סברא דלא גלי קרא אלא אם חישב בדבר שנפסל בו הזבח וזה נראה דעת רש"י ז"ל במנחות אבל בשמעתין לא משמע הכי ודו"ק:

שם גמרא ר"י לטעמי' דאמר שלא במקומו כמקומו דמי לפמש"כ לעיל דמשמעות לשון פי' המשנה להרמב"ם ז"ל הוא דנהי דאם עשה כן פסול מ"מ לענין מחשבה כמקומו דמי ולא מיפסיל במחשבה לחוד יש לדקדק כיון דר"י מסברא פוסל במחשב לעשות דבר הפוסל את הזבח כמו לערב דמו בפסולין אי לאו דאין דם מבטל דם א"כ מאי טעמא דכמקומו דמי וכיון דאם עשה כן מיפסיל במחשבה נמי ליפסל ועוד קשה לקמן דפריך בפנים שנתנן בחוץ ובחוץ כו' אמאי לא פליג ר"י ומשני דבעי מקום משולש וגם זה מאי אהני נהי דאימעיט ממקום משולש דלא הוי מחשב חוץ למקומו ולא מיפסיל אם חישב על מקצת להכניס בפנים אבל מחשבה להכניס כולו לפנים אמאי לא יפסל כיון דאם הכניסו לפנים פסלו ולר"י מחשבה כמעשה. ונהי דלחכמים דסוף פ' התערובות ע"כ שמעינן ממיעוטא דמקום משולש דלא הוי מחשבה כמעשה בהא דהא אפילו הכניס מקצתו פוסל כולו א"כ ע"כ לא הוי מחשבה כמעשה בזה אכתי תיקשי מנלן לר"י מסברא דמחשבה כמעשה בכל דבר הפוסל הא אשכחן הכא דלא הוי מחשבה כמעשה ובעלמא מנ"ל למימר מסברא הכי וצ"ל כיון דאפקיה רחמנא למחשבה זו מכלל מחשבת חוץ למקומו אלמא דכל מקומות הקודש כחד הם לא הוי בהו מחשבה כמעשה גם מסברא אבל בשאר מילי דמיפסיל ביה זיבחא הוי מחשבה כמעשה מסברא בעלמא ועדיין צ"ע:

שם גמרא ומי אית ליה לר"י שלישי והתניא ר"י אומר וחטאת שנכנס דמה לפנים פסולה והיינו מחשב להכניס פסולה אלמא דפוסל מחשב להכניס לפנים וצ"ל דהא דאיצטריך קרא להכי ולא פסול מסברא דר"י או מק"ו דלקמן סוף פ' התערובות מחוץ למקומו היינו לאפוקי מדרשא דשלישי מקום שיהיה משולש קמ"ל קרא דלא תזבח דמחשב להכניס דמו לפנים נמי פסול. אלא דא"כ דר"י לית ליה דרשא דשלישי מאי אריא דנקט חטאת שנכנס דמה לפנים הא בכל הקדשים יהיה פיגול מחשב לזרוק או להקטיר בפנים כמו לזרוק ולהקטיר בחוץ. וי"ל דלר"י שלא במקומו כמקומו דמי גם בכה"ג כדמשמע לעיל במשנה דנתנו על הכבש ולא שייך פסול מחשבה לפנים אלא בחטאת והיינו דלא אשכח פסול בחטאת ג"כ אלא להכניס דמה אבל לא שאר עבודות. ופריך הש"ס ולית ליה לר"י שלישי ואיכא פסול מחשבה במחשב בחטאת להכניס לפנים והתנן כו' וק"ל בשכיפר ומה התם עיילא אי כיפר אין כו' הכא דחשיב חשיבי לא כש"כ וקצת קשה לישנא דהש"ס ולית ליה לר"י שלישי משמע דבעי לאוכוחי דאית ליה לר"י קרא דשלישי ולמאי דמסיק לא אצטריך ליה לר"י קרא דשלישי כיון דלא מיפסיל בחטאת אלא בשכיפר והשתא

מה כו' ולפי נוסחא אחרינא דגרסינן ולית ליה לר"י האי סברא א"ש קצת דפריך דע"כ אית ליה לר"י האי סברא דמחשב לפנים אינו פוסל כיון דבעי דווקא כיפר ומסיק דתרי תנאי אליבא דר"י תנא דברייתא ס"ל אליבא דר"י דמחשב להכניס לפנים פסול ולתנא דמתניתין דפ' התערובות אליבא דר"י אינו פוסל במחשבה ולפ"ז אין צריך לומר בהא דלא פליג ר"י במתניתין היינו משום דבעי מקום משולש אלא בלא"ה לא פסיל מחשבת פנים כיון דבעי דווקא כיפר ובפנים ע"מ ליתן בחוץ צ"ל דשלא במקומו כמקומו דמי וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל:

והקשו התוס' ז"ל בד"ה הכא כו' א"כ בטלת תורת פיגול דזרק מקצת דם בחוץ לא מיפסיל הזבח ואם חישב פסול הכי נמי נהי דמכניס בלא מכפר לא פסיל מחשב להכניס ולכפר פסול ולנוסחא זו לא הוי צריכי להא דבפיגול מחשבה גרע ממעשה אלא אפילו מחשבה כמעשה תיקשי כיון דמעשה היינו אם כיפר פסול חישב לכפר ג"כ פסול דמחשבה כמעשה ולמה כתבו נהי דמכניס בלא מכפר כו' כיון דאיירינן הכא במכניס ומכפר והצ"ק ז"ל גרס מחשב להכניס בלא מכפר נמי ליפסיל וזה וודאי אינו כיון דמותר להכניס ולא מיפסיל לאו מחשבה פסולה היא כלל ולא דמי למחשב לזרוק מקצת דם בחוץ דהמעשה מעשה פסול הוא אע"ג דהזבח לא מיפסיל אבל להכניס בלא מכפר המעשה והמחשבה כשרים הם ותירוצם ז"ל ג"כ דחוק הוא מש"כ דבמחשבה לא שייכא כפרה דמ"מ מעשה פסול הוא ומחשבה כמעשה ונראה דהכי פריך כיון דלר"י בשוגג כשר ולא מיפסיל אלא אם הכניס במזיד ודווקא בשכיפר וכיון דעיקר הפסול הוא על ידי הכנסה במזיד וגם זה אין לה פסול מצד עצמה אלא דווקא כיפר אבל בכניסה לבד אינו נפסל כש"כ דמחשבה לחוד לא פסלא ולא שייך למימר בזה מחשבה כמעשה כיון דהמעשה אין לה פסול בעצם דאם הכניס בשוגג אפילו כיפר לא נפסל ובהכנסה לחוד אפילו במזיד ג"כ אינו נפסל אלא אם כיפר:

והרמב"ם ז"ל בפ' ב' מה' פה"מ פסק כר"י לחלק בין שוגג למזיד (אבל) בכניסה לחוד בלא כפרה אבל אם כיפר אפילו שוגג פסול וכבר עמדו ע"ז מפרשי דבריו ז"ל הכ"מ והל"מ ז"ל מהא דשמעתין דסוף פ' התערובות דלא פסל ר"י אלא בשכיפר ובאמת קשה לפרש אם הכניס בשוגג כשר היינו בשכיפר הא אפילו לר"י דס"ל שלא במקומו כמקומו דמי מ"מ כשר לא הוי והיכי קאמר ר"י דכשר ועוד דאחר שכיפר היכן מצינו שיש חילוק בין שוגג למזיד ומה לי כיפר בשוגג או במזיד כיון דכבר נגמרה הכפרה אבל בכניסה לחוד שייך שפיר למימר אם הכניס שוגג כשר כיון דבטעות נכנס לא מיפסיל והדם כשר להזות על מזבח החיצון וזה נראה בדעתו של הרמב"ם כפי לשונו בהלכה ט"ז שם אם

הכניסו בשוגג ה"ז כשר ומזה ממנו בחוץ שהרי לא כיפר בקודש והיינו דפשטי' דקרא וכל חטאת אשר יובא כו' לכפר משמע דבעינן כניסה לכפר והיינו מזיד אבל בשוגג לא הכניס לכפר כלל וכשר אבל אם כבר הזה בפנים אפילו בשוגג מיקרי נכנס לכפר כיון דכבר כיפר ולא מהני שוגג אלא בכניסה לחוד דלא קרינן ביה כלל נכנס לכפר ולפ"ז בין נכנס במזיד לכפר בין בשוגג וכיפר במקצתו נפסל כולו לחכמים דסוף פ' התערובות וא"כ קשה קצת מש"כ בהלכה ט"ו שם נכנס א' מהם להיכל והזה שם אף החיצון פסול מאי איריא דהזה ממנו שם אפילו לא הזה והכניס במזיד נפסל החיצון ועוד יש לדקדק הא דבעינן דווקא שיבא דרך השער ולא דרך חלון או פשפש אם אפילו כיפר לא נפסל או דווקא בלא כיפר כמו שוגג ויתבאר יותר בזה בפ' התערובות שם בס"ד ובת"כ פ' צו תני להא דאם הכניס בשוגג כשר בד' ר"ש דאמר דבעינן דווקא כיפר ע"ש:

דף לו:

גמרא ומודה ר"י שחוזר וקובעו לפיגול ופירש"י ז"ל בחישב ע"מ להניח כו' משמע קצת דלא אמר ר' אבא אלא במחשבת הינוח דהוי כחדא מחשבה להניח למחר וחזר וחישב גם לזרוק למחר אבל להוציא למחר דמחשבה אחריתי היא אינו חוזר וקובעו לפיגול כמו במחשבת חוץ למקומו ממש אלא דא"כ מאי מותיב לר"א מהא דחישב ליתן את הניתנין למעלה למטה כו' למחר דאינו חוזר וקובעו לפיגול דילמא התם שאני דהוי כתרי מחשבות לזרוק למחר למטה וחזר וחישב לזרוק למחר למעלה וצ"ל כיון דבשניהם חישב למחר ג"כ כחד מחשבה היא ולד' הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל דלדידן נמי חישב ליתן למעלה למטה למחר פסול כמו מחשבת הינוח לר"י ג"כ יקשה מאי פריך לר' אבא דילמא בכה"ג לכ"ע אינו חוזר וקובעו לפיגול דע"כ מחשבה זו גריעא ממחשבת הינוח דהא רבנן לית להו סברא דר"י דמחשבה כמעשה והא דפסלי רבנן במחשבה זו היינו משום דהוי כעין פיגול כיון דחישב לזרוק למחר שלא במקומו ומש"ה אינו חוזר וקובעו בפיגול לכ"ע תדע דלד' הרמב"ם ז"ל גם לר"י גריעי מחשבה זו ממחשבת הינוח דמחשבת הינוח אינו פוסל לר"י מה"ת אלא חישב להניח כל דמו למחר ואם חישב לזרוק למעלה למטה למחר נראה דבמקצתו ג"כ מיפסיל כולו כמו מחשבת פיגול וע"כ צ"ל דלא ס"ל להש"ס לחלק בהכי:

שם גמרא חישב שיאכלוהו טמאים למחר חייב לשון חיוב צ"ל דאכרת קאי דמלקות לית ביה במחשב בקדשים לדידן דקי"ל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ואמר רבא תדע כו' ודחי לה ולא היא כו' והרמב"ם ז"ל פסק כרב חסדא ועי' כ"מ ז"ל וכן מבואר בתוספתא פ"ב להדיא דבין חישב שיאכלו בלתי נמולין וטמאים למחר או שיזרקו דמו שיקטירו

בלתי נמולין וטמאים למחר הוי פיגול וכ"כ הרמב"ם ז"ל לכולהו ויש לדקדק הא רבא אמר לעיל דאין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה ובמקום הראוי ומ"ש דבמקום הראוי לעבודה בין אם זרק שלא במקומו במחשבה פסולה או חישב בשעת שחיטה ע"מ לזרוק למחר שלא במקומו לאו מחשבה היא לפגל ומ"ש במי שראוי לעבודה לא פסיל במחשבה רק אם חישב הפסול בשעת העבודה איזה מחשבה אבל אם עשה כשר איזו עבודה ע"מ שיזרוק הפסול למחר הוי מחשבה גם לפיגול וי"ל דשלא במקומו לא מיירי באכילה מזבח כלל כיון דשלא במקום אכילה הוא אבל זריקת פסולים שפיר מיקרי אכילת מזבח ולהכי הוי פיגול בין באכילה בין בזריקה והקטרה דמ"מ מחשב לאכול למחר הוא:

שם בשר פסח שלא הוצלה כו' ולא היא אימורים חזו לגבוה בשר פסח שלא הוצלה כו' לא חזו כו' מכאן קשה קצת לדברי הרמב"ם ז"ל דחייב משום טומאה אבשר פרים הנשרפים וא"כ אמאי לא מייתי ראי' דעדיפא מינה מהא דחייב משום טומאה בבשר פרים דלא חזו לא לגבוה ולא להדיוט ומה שמצותן בשריפה לא מיקרי חזי לגבוה. ואפשר לומר דהא דכ' דחייב משום טומאה בבשר פרים היינו כשמעתא דרב דימי בבשר פסח שלא הוצלה דפסק כוותיה. אבל ממתניתין דמעילה דתנן דחייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא לא מצי לאתוי' די"ל דקאי אאימורים כמו פיגול ונותר ודו"ק וללישנא אחרינא אתי שפיר קצת:

הדרן עלך כל הפסולין פרק שלישי

פרק ד - בית שמאי

תוס' בד"ה מנין לניתנין כו' נסתפקו ז"ל אי האי ברייתא דווקא אליבא דב"ש אתיא אבל לב"ה דילפינן בחטאת מתנה אחת לא צריך קרא בשאר דמים דילפינן כולהו מחטאת כדאיתא בסוף שמעתין או אפילו לב"ה צריך קרא בשאר קרבנות משום דכתיב בהו סביב והם ז"ל הביאו ראיה לזה מהא דאמרינן לקמן מה דמים האמורים למטה כו' ומנלן אם לא מודם זבחיך כו' ודחו זאת דשאר זבחים ידע דלא שינה עליהם הכתוב כו' ע"ש ואין זה מובן דא"כ מאי קאמר לקמן נראה למי דומה כו' כיון דליכא קרא בשאר זבחים דלא מעכבי נילף כולהו מהדדי לעכב חטאת וד' קרנות מחטאת וד' קרנות ואח"כ נילף שאר זבחים מחטאת חוץ מחוץ דמעכבי ועוד דלמה ליה למילף מדמים שנאמרו למטה בלא"ה לא בעי קרא בחטאת דגם בו לא שינה הכתוב לעכב אלא משמע דמסברא אמינא דכולהו מעכבי דחדא כפרה היא ואין כפרה למחצה וע"כ נראה דתנא לקמן מקרא דודם

זבחיך יליף אלא דלקמן דיליף לב"ה בחטאת מקרנות כו' הרי כאן ד' שלש למצוה ואחת לעכב ופריך ואימא כולהו למצוה ומשני כפרה בכדי לא אשכחן ולפי הנ"ל מאי פריך ואימא כולהו למצוה אדרבה אימא כולהו לעכב כיון דלא בעינן שישנה הכתוב לעכב ואי משום דנילף משאר זבחים דלא מעכבי כולהו א"כ למה ליה למימר כפרה בכדי לא אשכחן כיון דמשאר זבחים ילפינן הא בדידהו ג"כ מתנה אחת בעינן לעכובי אלא וודאי משמע דבעינן שישנה הכתוב לעכב וי"ל דבלא סברא דכפרה בכדי לא אשכחן שפיר ה"א דכולהו לא מעכבי כיון דלא שינה הכתוב אבל לבתר דקאמר כפרה בכדי כו' מסתברא דכולהו מעכבי דכולהו חדא כפרא היא והא דלא מעכבי כולהו בחטאת הוא משום דילפינן משאר זבחים דכולהו לא מעכבי ולפ"ז נראה דהא דאמרינן בסוף שמעתין דמאן דמוקי ודם זבחיך כו' לדרשא אחרינא סברי כב"ה ויליף כולהו מחטאת היינו להאי תנא דיליף בחטאת משלשה וכיפר דכתיב בחטאת או כאיבעית אימא דאהני מקרא ואהני מסורת כו' דגלי רחמנא בהדיא בחטאת דלא מעכבי אלא אחת אבל לרב הונא דלב"ה הרי כאן ארבע ליכא למימר דיליף כולהו מחטאת דאימא בחטאת גופא ג"כ כולהו מעכבי אלא ע"כ מודם זבחיך ישפך נפקא בשאר זבחים וילפינן גם חטאת מיניהו. וכן הוא משמעות לשון הרמב"ם ז"ל בפ' ב' מה' פסהמ"ק דחטאת ג"כ מקרא דודם זבחיך ישפך נפקא ע"ש בכ"מ וע"פ הנ"ל דברי הרמב"ם ז"ל מכוונים ועוד הקשה הכ"מ ז"ל שם כיון דאיצטריך ודם זבחיך כו' דאם נתן בשפיכה יצא היכי יליף מינה דסגי במתנה אחת וכדאמרינן בשמעתין דתרתי לא ילפינן מינה וגם בזה מבואר בלשונו ז"ל דלאו מחד קרא ילפינן אלא הא דסגי במתנה אחת ילפינן מישפך על מזבח ה' אלהיך שפיכת דם על המזבח הוא העיקר ואם נתנן בשפיכה יצא נפקא מישפך ע"ש ועוד יתבאר בזה בשמעתין:

דף לז.

גמרא ואכתי להכי הוא דאתי מיבעי ליה לכדתניא כו' סבר לה כר"ע כו' ואכתי מיבעי ליה כו' סבר לה כריה"ג כו' וסלקא שמעתא בהכי דלא דרשינן מודם זבחיך אלא חד דרשא ולתנא דברייתא דדריש למתנה אחת שכיפר ס"ל דכולהו קרבנות בזריקה גם בכור ומעשר ופסח ולר"י דמתניתין דפסחים ג"כ כולהו בזריקה ופסח פטר הזבח משום דטפל לו הוא ולר"ע פסח בשפיכה מודם זבחיך אבל ניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה לא יצא כן הוא שיטת רש"י ז"ל והתוס' ז"ל בד"ה תרי תנאי הרבו להקשות על שטתו מהא דסוף ע"פ דמבואר דר"י תרתי איתי ליה ומהא דפ' האשה ומש"כ ומשני מאי נפ"מ כו' אין לשונם ז"ל מדוקדק דקושטא הוא דפריך הש"ס התם אמאי לא מתנה במותר הפסח והא ניתנין

בזריקה שנתנן בשפיכה יצא ומשני התם אימור דיעבד אבל לכתחילה לא מ"מ מוכח מסתמא דהש"ס דליכא מאן דפליג בהני תרתי דפסח בשפיכה וניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא דאל"ה אמאי לא משני דברייתא דפ' האשה אתיא כהאי תנא דס"ל דפסח בשפיכה מודם זבחיך כו' וא"כ הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה אפילו בדיעבד לא יצא ונהי דהא בפסח בשפיכה תי' התוס' ז"ל דלכ"ע בשפיכה מקרא אחרינא אבל להאי תנא דיליף פסח בשפיכה מודם זבחיך נראה מפשטא דשמעתין דלא דריש לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא אלא דווקא בזריקה וא"כ מאי פריך בפ' האשה:

והרמב"ם ז"ל כ' ג"כ להני תרתי דנזרקים שנתנן בשפיכה יצא כמש"כ לעיל ובכור ומעשר ופסח דזריקת דמם נפקא מקרא דגבי בכור ואת דמם תזרוק ואפ"ה כ' דדווקא בשפיכה ופסק ג"כ כר"ע בפסח וזבח דלא זו פוטר את זו וכבר עמדו ע"ז מפרשי דבריו ז"ל ונראה דסמך אשמעתא דפ' האשה דמשמע דליכא מאן דפליג בהא וטעמא דר"ע דאומר לא זו פוטר כו' הוא מסברא בעלמא דשני מצות הם וכשיטת הירושלמי שהביא רש"י ז"ל וכמו שיבואר וראיתי בלח"מ פ"ה מה' מעה"ק שכ' ג"כ כנ"ל דאשמעתא דפ' האשה סמך אלא דדבריו אינן מובנים מש"כ בטעמא דר"ע משום דזבח לכתחילה בזריקה ופסח בשפיכה ולמה לנו להמציא סברא שלא נאמרה בש"ס ונכון יותר לומר כסברת הירושלמי אך מש"כ שם דמש"כ הרמב"ם ז"ל דבכור ומעשר הוא בשפיכה היינו לעיכוב אבל לכתחילה בזריקה הוא תמוה ולא אשכחן תנא דאמר דהני תלת בכור ומעשר ופסח יהיו חלוקים במתן דמם אלא או כולהו בשפיכה או כולהו בזריקה ונהי דבין בכור ובין מעשר ופסח יש מקום לומר דבכור בזריקה דכתיב גביה ואת דמם תזרוק ומעשר ופסח בשפיכה לתנא דיליף מודם זבחיך ישפך אבל להאי תנא דיליף כולהו מאת דמם תזרוק וודאי דכולהו בשפיכה והכי משמע ממשנה דאיזהו מקומן הבכור והמעשר ופסח כו' ודמן טעון מתנה אחת כו' ולא תני שום חילוק בינייהו ומהך סתמא מוכח דהא דהני תלת בשפיכה לאו משום דילפינן מקרא דודם זבחיך ישפך דא"כ בבכור מנלן דבשפיכה אלא וודאי כללא היא בכל הניתנין מתנה אחת בשפיכה הם לכ"ע אלא דלא נמצא מקור לדין זה כיון דבבכור כתיב ואת דמם תזרוק מנלן דבשפיכה הוא ונראה דכיון דהני תרתי הא דאם נתן מתנה אחת כיפר ואם נתן בשפיכה יצא מחד קרא נפקא ודם זבחיך ישפך וכמש"כ הרמב"ם ז"ל דעיקר הכפרה היא שפיכה על המזבח מינה ילפינן דאין טעון זריקה אלא הניתנין על הקרנות ולכתחילה מצותן בזריקה ועל הקרנות אבל אלו שמצותן מתנה אחת לבד לכתחילה מצותן בשפיכה על המזבח כן נראה נכון בד' הרמב"ם ז"ל:

אבל לקמן בסוף פ' איזהו מקומן עלה דהא מתניתין הבכור והמעשר כו' אמרינן מאן תנא ריה"ג היא ופירש"י ז"ל שם מאן תנא מעשר ופסח בזריקה ריה"ג היא דיליף כולהו מאת דמם תזרוק משמע מזה דלריה"ג כולם בזריקה וכשיטת רש"י ז"ל כאן ולמאן דיליף מודם זבחיך כו' מעשר ופסח בשפיכה ובכור בזריקה והיינו דלא אתיא מתניתין כוותיה דמשוה מתן דם שלשתן וזה שלא כד' הרמב"ם ז"ל שכ' לקרא דואת דמם תזרוק וכולהו בשפיכה אלא דקשה לפ"ז דלמאן דיליף מעשר ופסח מודם זבחיך כו' לא דמי לבכור א"כ מנלן במעשר ופסח דמתן דמם כנגד היסוד בשלמא בבכור יליף זריקה זריקה מעולה אבל במעשר ופסח מנלן אלא נראה יותר דאין שום חילוק בין הני תלת דטעונין מתן אחת וכולן בשפיכה כפסח והא דאמרינן בפ' איזהו מקומן מאן תנא ריה"ג היינו מדכללינהו שלשתן כאחד משמע דכולהו מחד קרא אתיא דאל"ה הוי ליה למתני בתרתי הבכור ק"ק ודמו טעון ונאכל לכהנים כו' המעשר כו' הפסח כו' אלא מדתני להו כחדא ש"מ דריה"ג היא דכולהו מאת דמם תזרוק נפקא אבל בדין מתן דמים אין כאן מחלוקת וכולן בשפיכה כ"ז נראה לי בישוב ד' הרמב"ם ז"ל:

אבל אכתי קשה לישנא דמתניתין דתמיד נשחט גבי עבודות הפסח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד משמע דהפסח ג"כ בזריקה וכדאיתא כן להדיא דריה"ג היא. ועי' שם בפי' המשנה שהביא קרא דאת דמם תזרוק ולמדו מפי הקבלה דמעשר ופסח ג"כ בכלל זה ולזה נכתב ואת דמם והוא כד' הכ"מ שם בפ"ה מה' מעה"ק במה שדקדק למה כ' הרמב"ם ז"ל מפי השמועה כו' והרי לשונו ז"ל בפי' המשנה מבואר כן ודלא כד' הלח"מ ז"ל שם מ"מ לישנא דזורקו כו' קשה למאי דאסיקנא לעיל דלכ"ע בשפיכה ובתוספתא שם פ"ד תני שופכו שפיכה אחת כנגד היסוד וראיתי בירושלמי שם במשנה הנ"ל דשקיל וטרי בהא אלא דצריכה ביאור וז"ל שם כתוב אחד אומר אך בכור שור כו' ואת דמם תזרוק וכתוב אחד אומר ודם זבחיך ישפך אם שפיכה למה זריקה ואם זריקה למה שפיכה דהני תרתי קראי מיירי בניתנין מתנה אחת על המזבח וא"כ קשיין קראי אהדדי בחד נאמר זריקה ובחד נאמר שפיכה ומשני ישפך לא יטיף ישפך לא יזה פי' דזריקה ג"כ כשר ומה שנאמר ישפך למעוטי שלא יטיף ושלא יזה באצבע ופריך ישפך לא יזרוק נימא נמי דאתי למעוטי זריקה ומשני פירש בקבלה כהנים זורקים את הדם מיד הלוים וזה נאמר גבי פסח בד"ה הרי מצינו בפסח ג"כ לשון זריקה וע"כ ליכא למעוטי זריקה מקרא דישפך הכל מודים בשפיכה די הכן ובהזי' די הכן ומה מפלגינן בזריקה ר' מנא אומר זריקה כעין שפיכה ר' חוניא אומר זריקה כעין הזי' אר"י בר מרי קרי' מסייע לר' חוניא כי מי נדה לא זורק עליו כו' הא די לא קיים גבה הזי' ואת צוח לה זריקה פי' הכל מודים בשפיכה די

הכן שפיכה כמשמעה שופך בכלי ע"ג מזבח והכל מודים בהזיה די הכן שמזה באצבעו מעט מעט ומה פליגי בזריקה היכי היא ר' *מנא בכלי מעט מעט ומייתי ראיה מקרא דמי נדה לא זורק עליו והתם דווקא הזיה וקרי לה זריקה אלמא דזריקה כעין הזיה *אולי צ"ל ר' חונא אומר אבל מודו כולהו דבפסח כשר בין זריקה בין שפיכה ולהכי לא מייתי ראיה מפסח דבשפיכה ונאמר בקרא לשון זריקה אלמא זריקה כעין שפיכה משום דהכא שניהם כשרים בין זריקה בין שפיכה וישפך לא אתי למעוטי אלא שלא יטיף ושלא יזה כנ"ל לפרש ד' הירושלמי ובק"ע פי' ישפך ולא יזרוק בניחותא היינו שלא יזרוק באצבע אלא ישפוך הכל בכלי ומביא ראי' לזה מקבלה הכהנים זורקים כו' ואין זה מובן דמה בין לא יזה ובין לא יזרוק וגם הפירוש בקבלה דחוק הוא לפירושו ובפלוגתא דר' מנא ור"ח פירש דפליגי אי זריקה כשירה בפסח אי לא ור"מ אומר זריקה כעין שפיכה וכשר בפסח ור"ח אומר זריקה כעין הזיה ופסול בפסח ומייתי ראי' בזריקה כעין הזי' מקרא דמי נדה לא זורק כו' וזריקה פסולה בפסח ולפ"ז קשה אמאי לא מייתי ראי' לר"מ ממה שנאמר זריקה בפסח אע"ג דבשפיכה וקרי לה זריקה ועוד דא"כ מאי פריך קראי אהדדי ואת דמם תזרוק ודם זבחיך ישפך לישני דהא בבכור והא בפסח אלא וודאי משמע דאין חילוק בינייהו וכל הני דבמתנה אחת דינן שוה בין בשפיכה בין בזריקה וכי פליגי בזריקה עצמה אם היא כעין שפיכה או כעין הזיה וכנ"ל ולפ"ז משמע משיטת הירושלמי דלא כשיטת תלמודין דפסח דווקא בשפיכה והיינו דמפרש ר' מנא בסוף פסחים בירושלמי טעמא דר"י בפטור פסח של זבח משום עיקר וטפל ולא מטעמא דתלמודין זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה דלטעמי' אזיל דפסח נמי איתא גם בזריקה וא"כ זבח אמאי לא פטר של פסח וע"כ טעמא הוא משום עיקר וטפל ועדיין אין הדברים ברורים אצלי עד עמוד הכהן לעבודה במהרה:

שם תוס' בד"ה תרי תנאי וכו' וכי פריך התם אבא חנן כו' כבר האריכו המפרשים בד' אלו ואינם מובנים אחרי כל הפירושים וד' הספרי אתן כפשוטן למה נאמר להביא מעשר ופסח לאימורים והלא דין הוא מה קדשים שלא הושוו במתן דמים היינו בכור ושאר קדשים דבכור מתן אחת ושאר קדשים ב' שהן ד' הושוו באימורים מעשר ופסח שהושוו במתן דמים לבכור אינו דין שישוו לאימורים וד' ז"ל צ"ע:

דף לז:

גמרא לימד על בכור בע"מ שניתן לכהן שלא מצינו כו' ופי' רש"י ז"ל שלא מצינו מקום אחר משמע דאיצטריך קרא שינתן לכהן ואי לאו קרא ה"א דבע"מ אינו ניתן לכהן ולכאורה לא נצרכה אלא אם נולד בע"מ אבל אם נולד תם כבר זכו בו הכהנים משעה

שנולד ומהיכא תיתי למימר דאם נולד לו מום שיחזור לרשות בעלים ומטעם זה אינו מובן קצת ג"כ ד' התוס' ז"ל שכ' דלא מצינו בענין זה בכל התורה דכל פסולי המוקדשין אינו מתנה לכהן אלא פודהו ומה ענין בכור לשאר פסולי המוקדשין דכל הקדשים אפילו חטאת ואשם אין לכהן זכי' בו מחיים כדאמרינן בפ"ק דתמורה משא"כ בבכור דזכו בו הכהנים מחיים ועוד דכבר נאמר לא תפדה בבכור כיון דלית ביה פדיון ע"כ אוכלהו במומו ולמה לי קרא להכי ונראה כד' רש"י ז"ל וכל שנולד בו מום עד שלא נתנו לכהן ה"א דאינו מחויב ליתנו לכהן דלא זכה בו הכהן אלא כשהוא עומד להקרבה אבל בע"מ יאכלנו בעליו כקדושת בכור להכי איצטריך קרא:

שם גמרא ואימא כולהו למצוה כו' ואי בעית אימא כו' משמע דסברא זו דכפרה בכדי לא אשכחן לא פסיקא לי' להכי קאמר ואב"א כו' וכבר כתבתי לעיל היכי ס"ד דכולהו לא מעכבי כיון דאפילו בשאר קדשים אחת לעכב ועוד דהסברא מצד עצמה ג"כ מוכרחת היא דבלא הרצאת דמים לא הוי כפרה. ונראה דמטעם אחר קאמר איבעית אימא כו' דבהך סברא דכפרה בכדי לא אשכחן לחוד לא סגי וגם למילף משאר קדשים דאחת מעכב לא מצינן דה"א דסגי במתן אחת אפילו שלא על הקרן כמו בשאר קדשים דקרנות כולן למצוה ובזה לא הוי ג"כ כפרה בכדי להכי קאמר ואיבעית אימא כו' וחד קרנות אתי לעכב דאינו כשר אלא אם נתן אחת על הקרן כדין חטאת וכמו שכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' מעה"ק ולפ"ז יקשה קצת לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' פה"מ שכ' דחטאת שנתן במתנה אחת כיפר ג"כ מודם זבחיך ישפך נפקא והא אין שוין בדינן לשאר קרבנות והיכי מצינן למילף חטאת ושאר קרבנות מחד קרא ועוד צ"ע הא דבחטאת כיפר אפילו לא נתן אלא על קרן אחת אי כיפר אפילו נתן על קרן דאין לו יסוד כיון דחטאת בכל מתנותיו אין טעון יסוד או דילמא לא כיפר אלא אם נתן בקרן אחת כנגד היסוד דאטו קיל משאר קרבנות דלא כיפר במתנה אחת אלא כנגד היסוד וכדתנן לעיל במשנה דשלא כנגד היסוד הוי שלא במקומו ועי' בפ"ב הנ"ל בהלכה ח' וט' מש"כ הרמב"ם ז"ל שם וכבר הערתי בדבריו לעיל במכילתין:

ותו איכא למידק בשמעתין הא דמשמע לב"ש אם נתן מתנה אחת לא כיפר בחטאת ואמאי הא אפילו נתן על הכבש או שלא כנגד היסוד או שלמעלה למטה ושלמטה למעלה כיפרו בעלים כיון שהגיע דם למזבח אפילו שלא במקומו כדאמר שמואל לעיל וכן פסק הרמב"ם ז"ל כוותי' ונהי דהזבח נפסל אבל בעלים אמאי לא נתכפרו וכן יקשה מניתנין בפנים שנתנן בחוץ שכתב הרמב"ם ז"ל דבעלים נתכפרו א"כ אם חיסר אחת מן המתנות אמאי הוי כאלו לא כיפר הא אם נתן אפילו בחוץ כיפרו בעלים. ובהא י"ל

דדווקא כשהגיע דם למזבח אפילו שלא במקומו הוא דכיפרו בעלים כדכ' ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר אבל הזאות שעל הפרוכת אם חיסר אחת כאלו לא כיפר אבל חטאת אמאי לא כיפר במתנה אחת כיון דאפי' שלא במקומו כיפר. ודוחק לומר דשלא במקומו צריך ג"כ שתי מתנות דווקא כיון דנפקא לן מקרנות ב' לעכב ואם הקרן לא מעכב לענין זה לכפרת בעלים ב' מתנות ג"כ לא לעכבי. ועוד קשה היכי מצינן למימר ניתנין שבפנים שנתנן בחוץ כיפר א"כ הא דבפר ושעיר נאמר חוקה דאפילו הסדר מעכב ולמאי הוי עיכובא כיון דאפילו לא נתן אלא בחוץ כיפר ולקמן בפ' התערובות יתבאר יותר בזה בס"ד:

דף לח.

גמרא אימא וכיפר כו' לא מצינו דמים שחצין למעלה כו' והיה נראה לפרש בזה דברי רב איזהו דבר שצריך שלש כו' דהמקשן דאמר וכיפר ג' אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה ולא קאמר אע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה הוא מהאי טעמא גופא דלא מצינו דמים ולזה אמר רב איזהו דבר שצריך ג' כו' אבל למעלה ולמטה אין צריך שלש דבחד סגי כיון דלא מצינו דמים חצין למעלה וחצין למטה מחד וכיפר שמעינן דלמטה נמי כשר אלא דא"כ מאי קאמר המקשן תרי וכיפר ליתן המתנות למעלה ולמטה כיון דלא מצינו כו' ועי' בק"א שהאריך בד' רש"י ותוס' ז"ל ומש"כ שם לישב פירש"י משמי' דנפשי' יפלא כי הן הן דברי התוס' ז"ל בהג"ה ע"ש. ויש לדקדק עוד מנלן דהנתינה למעלה בחטאת מעכב דילמא לא נאמר אלא למצוה. וע"כ צ"ל דאיזה קרא איכא לעיכובא א"כ היכי בעי למידרש וכיפר אע"פ שלא נתן למעלה ויתבאר עוד בזה במכילתין ועי' תוס' בד"ה וכיפר בסוף דבריהם דהכא דרשינן וכיפר לגמרי כו' ואין כאן קושיא דע"כ וכיפר דהכא הוא להתיר בשר אתי דלכפרה לחוד לא צריך קרא דמלכפר נפקא דאפילו ניתנין למעלה שנתנן למטה בעלים נתכפרו ולקמן בשמעתין יתבאר עוד ועי' לקמן ד' נ"ב ע"ב בתוס' בד"ה אותה כו':

דף לח:

תוס' בד"ה וליתני כו' ע"ש שהביאו ד' התוספתא ונסתפקו לב"ש אי ס"ל מפגלין בחצי מתיר וע' בתוספתא דתני עוד אחת מקולי ב"ש אחת חוץ לזמנו ואחת חוץ למקומו לב"ש פיגול ואין בו כרת משמע משום דחישב השני' חוץ למקומו והוי עירוב מחשבות אבל אם השניה בשתיקה הוי פיגול וע"ש בתוספתא (*וכי) כל הזבחים אחת חוץ לזמנו ואחת חוץ למקומו פסול ואין בו כרת ונראה דצ"ל פיגול וחייבים עליו כרת כמו חטאת לב"ה:

שם גמרא ג' מתנות שבחטאת אינן באות בלילה ובאות למחר כו'. נראה דהא דנקט ר"י ג' מתנות שבחטאת הוא משום דבעי לאשמועינן דבאות לאחר מיתה ואין זה אלא בחטאת. אבל לענין חוץ ולילה ל"ד מתנות שבחטאת אלא ה"ה מתנה הב' שבכל הקרבנות ג"כ אין באות בלילה וחייב עלי' בחוץ וכן צ"ל בלשון הרמב"ם ז"ל. אבל האי דינא דאין באות בלילה משמע דאתי לאשמועינן דלענין לילה כתחילתו הם מאי קמ"ל בזה כיון דדם נפסל בשקיעת החמה פשיטא [דאין] להעלותו ע"ג המזבח ואפילו שירים שנפסלו בשקיעת החמה נראין דאינן נשפכין ליסוד אלא ישפך לאמה. ועי' לקמן ד' נ"ו ברש"י ותוס' ז"ל ושם יתבאר יותר בס"ד. ור"פ הוסיף וחשיב כל הדברים שהן כתחילתן זרות היינו דזר היה חייב מיתה עליהם בזמן הבית כמו שפירש"י ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' ביאת מקדש בין שהזה הזיה אחת מכל הקרבנות והיינו כשמעתא דר"פ הכא. ועי' כ"מ שם שתמה על הרמב"ם ז"ל שהשמיט הממצה דם חטאת העוף דתני התם בברייתא דיומא ועי' תוס' ישנים ביומא שם דנראה דלא הוי גרסי בברייתא הממצה והקשו שם אמאי לא תני לה ותי' דפליגי בזה אי מיצוי מעכב ולמ"ד לא מעכב לא היה זר חייב עלי' מיתה. וכן הרמב"ם ז"ל לא הוי גרס לה. ונהי דפסק דמיצוי חטאת העוף מעכב מ"מ י"ל דס"ל דאין זר חייב עליה דהוי כשפיכת שירים דלא הוי עיקר כפרה כלי שרת קרן ואצבע וקרן ואצבע א"ש דהוי כתחילתו אבל כ"ש צ"ע דאטו שירים אין צריך כלי שרת הא אין מוציאין מכלי שרת לחול וי"ל דאתי לאשמועינן אע"ג דאינן מעכבות צריך לקבל אותן בכ"ש. וגם שאין זה רבותא *צ"ל בשאר כל כו' כ"כ חשיב לי' אגב אינך : כיבוס ושירים פירש"י ז"ל דאם קיבל דמה בד' כוסות והזה מכל אחד מתנה אחת כולן נעשו שירים לישפך ליסוד וזה דלא כר"א בר"ש לעיל דאפי' הזה כולן מכוס אחד ישפך ליסוד אלא כת"ק שם ועל כל אלו לא הוצרך ר"פ להביא ראיה חוץ מכיבוס דהוי מסתבר שלא יצטרך כיבוס כיון דכבר גמר העיקר כפרה וקרינן בי' שכבר הוזה קמ"ל ר"פ דבעי כיבוס וכדדייק ממתניתין. ובהני דכסופן הוסיף ר"פ לא עיילא לגוואי כסופן ופי' רש"י ז"ל דאם הכניס דם חטאת לפנים אחר שנתן מתנה אחת לא נפסל וע"כ לא איצטריך לאשמעינן דהחטאת לא נפסל דזה מילתא דפשיטא היא דאחר שהוכשר אינו חוזר ונפסל ואפילו נשפך הדם החטאת כשר אלא קמ"ל דלא נפסל בכניסתו לפנים וחוזר וגומר ממנו הזאות בחוץ ובדברי הרמב"ם ז"ל לא נתבאר האי דינא וגם זה יתבאר בסוף פ' התערובות בס"ד: **שם גמרא הא** מני ר' נחמי' היא עי' רש"י ותוס' ז"ל ול"נ לפרש כולי' שמעתא ר"פ אמר לה ולקיומי סייעתא ודייק מן הקרן הוא דאין טעון כיבוס הא ראוי לקרן טעון כיבוס ואפילו ג' מתנות ופריך עלי' מן היסוד ה"נ דמן הראוי ליסוד טעון כיבוס והכתיב אשר

יזה כו' ושני ר"פ הא מני ר"נ היא דאמר דחייב על שירי הדם בחוץ וה"נ דשירים צריכים כיבוס אבל לדידן דאין חייבין על שירי הדם בחוץ אין טעון כיבוס אבל ג' מתנות דחייב בחוץ טעון כיבוס ופריך עלה אימור דשמעת כו' לענין כיבוס מי שמעת לי' וא"כ ע"כ אפילו מן הראוי ליסוד אין טעון כיבוס וה"ה מן הראוי לקרן דאין טעון כיבוס: ומשני אין והתניא כו' ושפיר דייקינן הא מן הראוי טעון כיבוס כדרב פפא ופריך היכי מצי מיירי בשירים וכי מחשבה מועלת בהם והתניא יצאו שירים כו' ויש לדקדק אמאי לא משני דהא דמחשבה מועלת בהם היינו אם חשב לשפוך שירים למחר אבל דמים הנשפכים לאמה היינו דם פסול אין המחשבה מועלת בהם דאין מחשבין על האבוד וצ"ל דלישנא דמחשבה מועלת בהן משמע לי' דהיינו אם חישב בעצמן ומשני כי תניא ההיא בג' מתנות פי' הא דמחשבה מועלת בהם מיירי בג' מתנות ובדמים הטעונים יסוד תרווייהו בכלל ג' מתנות והשירים והכיבוס והעלאה בחוץ איתא בין בג' מתנות בין בשירים ומחשבה אינה מועלת אלא בג' מתנות למאי דס"ד ושפיר איתא לדיוקא דר"פ דמן הראוי לקרן ומן הראוי ליסוד טעון כיבוס כר"נ וא"ש בזה דלא פריך השתא ליפלוג וליתני בדידה בד"א כו' אבל שירים אפילו הנשפכין ליסוד אין טעונין כיבוס כו' משום דס"ל השתא דשירים ג"כ טעונין כיבוס לר"נ כיון דחייב עליהם בחוץ כמו ג' מתנות ועי' צ"ק ז"ל ופריך עלה הא בג' מתנות ג"כ אין מחשבה מועלת ומסיק אלא האי ברייתא מיירי בדמים הפנימים דשירים מעכבי וטעונין כיבוס ומחשבה מועלת בהן והשתא א"ש דיוקא דר"פ דמן הראוי ליסוד טעון כיבוס היינו בחטאת הפנימית ומן הראוי לקרן היינו בג' מתנות של כל חטאת. והשתא לר"פ תרווייהו דייקא מן הקרן והיסוד ממש הוא דאין טעון כיבוס אבל מן הראוי טעון כיבוס ואתי רבינא למימר דמן הקרן הוא קרן ממש אבל מן הראוי לקרן טעון כיבוס ומן היסוד היינו אפילו מן הראוי ליסוד ג"כ אין טעון כיבוס וכדמסיק כן נראה לפרש פשטא דשמעתא ויש לכוין זאת בד' התוס' ז"ל במש"כ ומיהו כ"ז אמר ר"פ כו':

דף לט.

תוס' בד"ה הא מני כו' ע"ש שהאריכו להקשות בהא דמשמע הכא דלר"נ חיצונים ג"כ חייבין בחוץ אע"ג דלא מעכבי ולקמן בפ' השוחט והמעלה אמרי' דר"נ בפנימים מיירי דמעכבי וכ' דשמעתין דלא כר"י ובתוס' יומא ד' ס' לא נ"ל לומר דאתי דלא כר"י ע"ש ובמהרש"א ז"ל שם ולא ידענא אמאי לא ניחא להו בזה הא אשכחן התם ביומא ר"י גופא דאמר אליבא דר' נחמיה דשירים הפנימים ג"כ לא מעכבי וע"כ הא דמחייב בחוץ הוא משום דיליף מאיברים ופדרים ושמעתין אזלא כר"י דיומא וכדרמי הש"ס התם ד' ר"י

אהדדי. אלא דלר"י דיומא תיקשי ברייתא דדמים הניתנין על היסוד כו' כמאן אתיא כר"נ לא אתיא דהא ס"ל דפנימים ג"כ לא וא"כ אמאי מחשבה מועלת בהם וי"ל דאתי כמ"ד דפנימים מעכבי ולמ"ד דמעכבי ממילא אית בהו כל הני תלתא חיובא ולענין חיצונים ס"ל כר"נ דמחייב על העלאה בחוץ אע"ג דלא מעכבי ולא מתני ליה כו':

דף לט:

תוס' בד"ה לפר הקשו אמאי לא ילפינן פר העלם מפר יה"כ דמעכבי הזאות מחוקה או מוכלה מכפר ותי' דועשה אתי ללמד לכהן משיח דאתי מריבוי' דהני דאתי מריבוי' לא ילפינן מהדדי. וקשה דא"כ מאי קאמר אין לי אלא מתן ז' דמעכב בכ"מ כפרה כו' מתן ד' מנין והא מתן ד' נמי מעכב ביוה"כ ובפר העלם דאיתקש לפר יוה"כ ובזה י"ל כיון דאשכחן מתן ד' בחיצונות דלא מעכבי ה"א דהכא נמי לא מעכבי משא"כ מתן ז' דמעכב בכ"מ אבל מ"מ קשה למה נאמר דועשה לא קאי אלא לכפול למתן ז' ולא למתן ד' כיון דבפר העלם גופא מתן ד' נמי מעכב אמאי לא נאמר דועשה אתי לעיכובא אכולהו וממילא נילף מיניה לפר כהן משיח ונראה יותר דמפר יוה"כ לא מצינן למילף כיון דאיתא גבי' הזיות אחרות על הבדים ועל טהרו של מזבח מה דליתנהו בפר העלם עיכובא נמי לא ילף מיני' וכן איפכא הא דאיצטריך קרא בפר יוה"כ ולא ילפינן מפר העלם למ"ד דמחוקה ילפינן עיכובא ביוה"כ וודאי ניחא דחוקה קאי על כל סדר העבודה של יוה"כ וממילא שמעינן דהזאות מעכבות ג"כ וליכא קרא יתירא כלל ולר"י ג"כ דיליף מוכלה מכפר ג"כ ניחא כמש"כ התוס' ז"ל דאתי לאשמעינן דשירים ג"כ מעכבין מ"מ איצטריך להזאות שעל טהרו וק"ל:

שם גמרא ומה ראית לפסול בהזאות ולהכשיר בסמיכה ושירים כו' משמע מהא דיש לומר איפכא דהזאות לא מעכבי ושירים מעכבי וזה כשיטת ר"ת ז"ל דאיכא תנא דשירים החיצונים ג"כ מעכבי אע"ג דהזאות לכ"ע לא מעכבי אלא די"ל דפריך הכי כיון דאיכא מיעט וריבה ע"כ המיעוט נדרש על דבר הקל ואיזה קולא ראית בשירים למעטו להכי קאמר דמצינו בו קולא במקום אחר דאינו מעכב בכ"מ אבל אי לא מצאנו קולא בשירים במקום אחר לא הוי ידעינן אהי קאי הריבוי' דמעכב ואהי קאי המיעוט דלא מעכב ואפשר הזאות אימעיט דלא מעכבי והיינו דמקשו התוס' ז"ל בד"ה ומכשיר אני לשיטת ר"ת דאיכא תנא דחיצונים נמי מעכבי א"כ הכא מנלן לאוקמי מיעוטא דונסלח לשירים דילמא אתי להזאות דבשירים לא מצינו קולא בכ"מ ובהזאות מצינו קולא דבחטאת לכ"ע לא מעכבי וע"כ צ"ל להאי תנא דלא דריש כלל דרשא דונסלח ובשירים פנימים משמע דליכא שום חילוק למ"ד מעכבי בכל פנימים מעכב כמש"כ התוס' ז"ל וצ"ע מנ"ל

הא דילמא ר' יהודא דיליף מוכלה מכפר דשירי פר יוה"כ מעכב דילמא מודה בדרשא דונסלח דבפר העלם לא מעכבי שירים. וי"ל דלר"י עיקר שירי הדם בפר יוה"כ מכן יעשה דפר העלם נפקא וא"כ לא מסתבר דשל יום הכפורים מעכבי ובפר העלם לא מעכבי:

דף מ.

גמרא לא נצרכא אלא לאת בדם וטבילה דצריך שיעור טבילה מעיקרא בשעת קבלה ושלא יספג והקשו התוס' ז"ל בד"ה לא נצרכא בסופו בחטאת החיצונות מנ"ל את בדם וטבילה כו' ולפיר"ת ניחא דבחיצונות כתיב מן הדם ואין זה מספיק דהא בכל הזבחים אמרינן במנחות דבעינן שיקבל כדי הזיה והתם מנ"ל ובהדיא משמע התם דכולהו ילפינן מהאי קרא דוטבל בדם. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' מעה"ק בכל הזבחים דצריך לקבל כדי הזיה ובפ"ה שם גבי דין חטאת לא כתב אלא הא דלא יספג באצבעו דהאי דינא לא שייך אלא בחטאת לבד אבל שיהיה בו שיעור טבילה מעיקרא לא הוצרך לכתוב גבי חטאת דבכל הזבחים כן הוא ועי' כ"מ ומשנל"מ ז"ל שם בפ"ד הנ"ל. ודין חינוך המזבח בקטורת ונפחתה תקרת ההיכל כ' הרמב"ם ז"ל בה' עבודות יוה"כ ויפלא קצת מ"ט לא כתב לדינים אלו בה' מעה"ק בדין כל פרים הנשרפים שצריכין מתן ד' במזבח הפנימי דעיקר קרא גבייהו כתיב ודין אמין שבאצבע לא מצאתי כלל מבואר בד' הרמב"ם ז"ל:

דף מ:

גמרא ת"כ דר"פ כו' לכל מה שאמור בענין פי' רש"י ז"ל דהכל בכלל את בדם וטבילה וכ"כ התוס' ז"ל דאם לעכב לא הוי לי' למימר לכל מה שאמור בענין משמע מד' דת"כ דלאת בדם וטבילה נמי איתקיש ויותר נראה לפי גירסת הילקוט דגרס ד' ר"ע מייתי שפיר ת"כ דר"פ דלא איצטריך אלא לאת בדם וטבילה דנעכב יליף ר"ע לעיל מוכילה מכפר אם כיפר כילה וע"כ לא אתי אלא לאת בדם וטבילה והתם נמי איכא נוסחי דגרס ר"י במקום ר"ע עי' בילקוט אבל מד' התוס' ז"ל לעיל נראה דגרסי ר"ע גבי קרא דוכילה מכפר ולקמן בסוף שמעתין יתבאר יותר:

דף מא.

תוס' בד"ה ואתא לי' שעיר כו' וא"ת רבי כו' עי' בה"ז וצאן קדשים ז"ל:

שם בא"ד ותו מנא לי' הכא כו' אימא איפכא כו' ולא הבנתי דהא פר יוה"כ לא שמעינן לר"י אלא מק"ו משעיר עבודת גלולים אע"ג דשעיר עבודת גלולים ילפינן מהקישא מינה שמעינן דדבר הלמד [בהיקש] חוזר ומלמד בק"ו וא"כ היכי מצינן למילף שעיר בהיקש מפר הא פר גופא לא שמעינן אלא בק"ו מדבר הבא בהיקש והיכי מצינן למילף מינה תו

בהיקש הא היקש גופא אינו חוזר ומלמד בהיקש וכן לרבי נמי היכי מצינן למילף שעיר מפר בהיקש הא פר יוה"כ גופא מהיקש ילפינן דלפר זה פר יוה"כ הקישא הוא:
שם שעיר של יוה"כ משעירי עו"ג כו' הוא דיבור בפני עצמו:

דף מא:
גמרא והא תנא לכל מה שאמור בענין קאמר. עי' פי' רש"י ז"ל וכבר הקשו התוס' ז"ל מהא דלעיל קאמר ת"כ כו' ופי' ז"ל דפריך אהא דבעי ליותרת ושתי כליות הקישא אחריתי ולעיל תנא לכל מה שאמור בענין קאמר אפילו ליותרת ושתי כליות מחד הקישא ומשני תנאי היא כו' ולשון תנא דבי רב משמע כפירש"י דקאי אברייתא דת"כ ולדברי התוס' ז"ל לא קאי כלל אברייתא דת"כ דלעיל ואמאי קרי להא תנא דבי רב ולהא תנא דבי ר' ישמעאל וי"ל דהאי תנא דדריש לפר זה פר יוה"כ לכל מה שאמור בענין היינו הך ברייתא דת"כ דדריש לפר זה פר יוה"כ ולהכי קרי לה תנא דבי רב והי' אפשר לפרש איפכא דפריך הא תנא לכל מה שאמור בענין קאמר אלמא דלא מרבי אלא מאי דכתיבי בגופי' והכא מרבי אפילו יותרת כו' דלא כתיבי בגופי' ומשני תנאי היא ולפירש"י ז"ל דמסיק תנאי היא ולכל מה שאמור בענין לעיכובא אתי יש לישב קצת הא דמשמע בריש מנחות דהך סברא בדם וטבילה מסברא ילפינן מהדדי לכל הקרבנות ואפילו במנחות וכמו שהקשו התוס' ז"ל לעיל ולפי' רש"י ז"ל י"ל דשמעתא דמנחות אתי כתנא דבי רב דאתי לעיכובא אבל בדם וטבילה לא איצטריך קרא ומסברא ילפינן כולהו מהדדי. ועי' בת"כ דיליף יותרת ושתי כליות מאת כל חלב פר החטאת לרבות שעירי עו"ג ע"ש:
שם תוס' בד"ה ממאי כו' ומסקי דדווקא בקומץ או לבונה או הזיה הוא דפסול לרבנן גם בחצי מתיר משום גזירה כו' אבל בסימן אחד ליכא למיגזר אטו שני סימנים וקשה קצת הא איכא למיגזר אטו סימן אחד בעוף בחטאת העוף דחד מתיר הוא וי"ל דבהמה אטו עוף לא גזרינן בשחיטה ועוד דבעוף ג"כ סימן אחד לאו כולי' מתיר הוא דהאיכא מפרקת וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל פ"ב ומהא דפסחים היה נראה דלא קשה כ"כ דהתם לא שייך למיפסל בחצי מתיר דעכ"פ לא חמיר מאלו חישב לב"מ ולמולים דכשר דמקצת ערלה לא פסלא משא"כ בשאר מחשבות דמקצתן נמי פסלי כמו לשמו ושלא לשמו מש"ה בחצי מתיר ג"כ מיפסיל ולפי מה שצדדתי לעיל דבעלים נתכפרו אפילו במתנה אחת כמו אם נתן שלא במקומו א"כ י"ל דבדם פסול גמור הוא מה"ת כמו שלא במקומו דמשמע דמיפסיל מה"ת במחשבה. דנהי דמתיר גמור לא הוי מ"מ כיון דהבעלים נתכפרו הוי כמתיר לאיפסולי אבל כבר כתבתי לעיל דע"כ מנין המתנות מעכבין הכפרה לגמרי כדמוכח מפלוגתא דרבנן ור"א ור"ש בנתן מקצת מתנות שבפנים דצריך לשחוט אחרת

לגמור המתנות וצריך לומר דאם נתן בחוץ ג"כ לא נתכפר אלא אם נתן כל המתנות כסדרן:
שם גמרא מכלל דכי לא עביד לה חוץ למקומו כו' והוי מצי לאוקמי מתני' כר"מ ואי הוי עביד בשתיקה הוי פיגול גמור להכי תנא דווקא שלא כתיקנה היינו חוץ למקומו או שלא לשמו הוא דאינו אלא פסול אלא דניחא לי' לאוקמי מתניתין כרבנן וק"ל:

דף מב.

גמרא הב"ע כגון שפיגל בשחיטה לכאורה הוי מצי למימר שחישב בשעת טבילת אצבע כדאמרינן לעיל טבילת אצבע מפגלת אלא דע"כ הא דטבילת אצבע מפגלת היינו אם חישב בטבילת אצבע של כל הזאות דלא עדיף טבילת אצבע מהזאה עצמה דאינה אלא חצי מתיר וה"ה הולכתה דלא הוי אלא חצי מתיר אבל שחיטה מהאי פר חשיב מתיר שלם ולכאורה הוי מצי למימר דהכא דווקא ס"ל לר"מ דפיגל בין בראשונה בין בשני' כו' הוי פיגול משום דכל אלו כפרה בפ"ע הם מדשוחט לכ"א מאלו פר לעצמו הרי דחשובין כ"א כפרה בפ"ע ומש"ה אם פיגל באחת מהן הוי פיגול והכי משמע לישנא דברייתא פיגל בין בראשונה כו' ואי משום דס"ל לר"מ מפגלין בחצי מתיר א"כ אפילו פיגל באחת מן הראשונה או מן השני' הוי פיגול ומאי ארי' דנקט ראשונה שני' שלישית וצ"ל דלא משמע לי' להש"ס לחלק בהכי והזאות עצמן של ראשונה או שני' לא חשיב אלא חצי מתיר אבל השחיטה חשיב לי' חד מתיר וא"כ אשכחן קרבן דלא משכחינן בה פיגול אלא בעבודה אחת היינו בשחיטה אבל לא בשאר עבודות כמו פר שנשחט להתחיל בהיכל ומשמע דפשיטא לי' להש"ס הכי מדפריך אי הכי מ"ט דרבנן ולא מצאתי להרמב"ם ז"ל שכתב כן וכל כי האי הי' לו לבאר:
שם גמרא מאן חכמים ר"א דאמר אם הקריב כזית בחוץ פטור אלמא דבעי' כולי' מתיר. וקשה הא לענין פיגול לכ"ע בכזית לחוד לא מהני מחשבה ואפילו בקומץ שלם הוי חצי מתיר ואפ"ה ס"ל להש"ס דשחיטה חד מתיר הוא לר"א נמי אע"ג דפוטר בכזית בחוץ מ"מ בשחיטה וודאי נראה דחייב בחוץ כמו כן פיגול לרבנן ואכתי מ"ט דרבנן בשחיטה וצ"ל דסברא בעלמא קאמר כיון דאשכחן לר"א דפוטר בחצי מתיר אפי' בחוץ י"ל אליבי' דגבי פיגול אפילו שחיטה חשיב חצי מתיר ופריך דהא מודה ר"א בדמים דחייב אפילו על מקצת דם בחוץ וא"כ מסתברא דלדידי' נמי חשיב שחיטה כולי' מתיר. ומש"כ רש"י ז"ל דלר"א אפילו מקצת דם הוי פיגול כבר הקשו התוס' ז"ל דאין ראי' דפיגול וודאי בעי עבודה טפי ומד' נראה דהא דקאמר מאן חכמים ר"א לא אתי למעוטי לרבנן דמחייבי דהא אין זה מוכרח דפיגול וודאי לא דמי להקרבת חוץ דקומץ שלם לכ"ע חייב בחוץ

ובפיגול לא הוי אלא חצי מתיר אלא מדר"א מייתי ראי' בפשיטות דפוטר בחוץ כש"כ בפיגול כן נראה כוונתם ז"ל וא"כ י"ל דשחיטה ג"כ לא חשיב חד מתיר גם לרבנן (ולא משמע הכי מפשטי' דהש"ס דפריך אי הכי מ"ט דרבנן נראה דפשיטא להו דשחיטה חד מתיר הוא) ועוד יתבאר בזה לקמן בשמעתין:

שם תוס' בד"ה כגון שפיגל בראשונה כו' רש"י ותוס' ז"ל כאן ובמנחות פירשו ראשונה היינו בין הבדים כו' ולא ניחא להו לפרש הזאה ראשונה ושני' כו' משום דר"מ מודה בהזאה ראשונה דלא הוי חצי מתיר כמו חצי קומץ דאין מפגל אפילו למ"ד מפגלין בחצי מתיר כן כתבו התוס' ז"ל במנחות. אלא וודאי ראשונה היינו בין הבדים כו' ע"כ הקשו רביעית מאן דכר שמי' וכמו שהאריכו בדבריהם ז"ל ולדידי קשה הא מוכח לעיל בפלוגתא דב"ש וב"ה דבהזאה אחת ג"כ הוה פיגול למ"ד מפגלין בחצי מתיר כמו הזאה אחת דחטאת לב"ש ועי' תוספות התם ולא גרע הזאה א' מפסיעות בהולכה דחשיב חצי מתיר לעיל. ודווקא בקומץ הוא דאיכא למימר דחציו לא הוי חצי מתיר כיון שדרכו להקריבו כאחת אבל הזאות ופסיעות שהם דברים נפרדים כ"א חשיב חצי מתיר ומפגל למ"ד מפגלין בחצי מתיר וע"כ נראה לפרש כפשוטו בין בראשונה כו' היינו הזאה ראשונה וקאי אריש בחטאות החיצונות דלא פיגל אלא בראשונה ולז"א בד"א כו' אבל בדמים הפנימים כגון מ"ג דיו"הכ וי"א דפר כהן משיח פיגל בין בראשונה בין בשני' בין בשלישית היינו מאיזה מכולן שפיגל הוי פיגול לר"מ ולא חשיב יותר דאטו כי רוכלא לחשוב וליזיל והשתא א"ש כפשטי' אוקימתא דרב אשי שפיגל בשלשתן ואפ"ה לא הוי אלא חצי מתיר דאכתי איכא הזאות טובא אלא דלפמ"ש פירש"י ז"ל כגון שפיגל בשחיטה כו' כגון שנשפך הדם כו' ע"כ צריך לפרש בין בראשונה בין בשני' כו' היינו בין הבדים ועל הפרכת ועל המזבח הזהב אבל לפי' רשב"ם ז"ל בפיגל בשחיטה א"ש גם להאי אוקימתא דבחד הזאה לחוד מכל הני מ"ג וי"א הוי פיגול וכן הוא משמעות הברייתא דמני להו מ"ג דיוה"כ וי"א דפר כהן משיח ולפי פירש"י ז"ל ותוס' ז"ל מאי נפקא מינה בהאי מנינא כיון דלא מפגל אלא דבין הבדים בכולהו וכן דפרוכת וכן דמזבח הזהב. ובתוספתא סוף פ"ד תנא לה התם כהאי לישנא בד"א בדמים הניתנין בחוץ אבל בדמים הניתנין בפנים כגון מ"ח דיוה"כ כו' בין בשחיטה בין בהילוך בין בקיבול בין שחישב על הראשונה בין על האחרונה אפילו על אחת מהן חוץ למקומו פסול חוץ לזמנו פיגול ונראה דצריך להיות בזריקה דבשחיטה וקיבול והילוך שוין הם חיצונים ופנימים כדתני התם ובזריקה הוא דבחיצונים ליכא פיגול אלא בראשונה להכי קאמר אבל בפנימים בין בשחיטה כו' ובין בזריקה בכולהו הוי פיגול אפילו באחת מהן ולפ"ז

מבואר כמ"ש דאפילו הזאה אחת חשיב לפגל לר"מ דמפגלין בחצי מתיר ועוד קשה לי למאי דקיימינן בשמעתין אליבא דר"מ דטעמיה משום דכל העושה ע"ד ראשונה הוא עושה א"כ פשיטא דאם חישב בהזאה ראשונה לחוד הוי פיגול דע"ד ראשונה עושה את כולן וא"כ מי הכריחן לפרש הכא ראשונה ושניה היינו דבין הבדים והיכל ואמאי לא ניחא להו לפרש ראשונה ושניה בהזאות:

והתוס' ז"ל נסתפקו לפי שיטתם אי הזאות דעל הקרנות ועל טהרו חדא הוא ורש"י ז"ל פי' לקמן ד' פרים היינו לבין הבדים ופרוכת וקרנות ועל טהרו כולן כפרה בפ"ע הם וכבר כתבו התוס' ז"ל דביומא לא משמע כן והא דאמרינן לקמן משכחת לה בד' פרים היינו כמ"ד שירים מעכבים וגם זה לא אבין חדא דמי הכריחו לרבה למימר ד' פרים וכמ"ד דשירים מעכבין דלא מסתבר למימר דרבה הכי ס"ל ועוד הא אי שירים מעכבין צריך להביא פר ולהתחיל בפנים כדאיתא לקמן בפ' איזהו מקומן ומשמע דצריך להתחיל מתנות המזבח וא"כ אכתי מתנות שעל המזבח ושירים כולא חד הוא והפר הג' שנשפך קודם שפיכת שירים למזבח נפסל ולא עלה וצריך להביא פר אחר ויתחיל במזבח בפנים. וא"כ הא ליכא אלא ג' פרים פר לבין הבדים ופר לפרוכת ופר לקרנות ולטהרו של מזבח הפנימי ולשפיכת שירים על מזבח החיצון וצ"ל דנהי דצריך להתחיל בפנים מ"מ כפרה ראשונה שנתן בפנים לא נפסלה והא דחוזר ונותן בפנים היינו כדי שיעשו שירים וא"כ יש להסתפק אי צריך להתחיל בפנים היינו להתחיל בקרנות או דסגי בהזאות שעל טהרו ובזה נעשו שירים וצ"ע:

ולא מצאתי כעת מבואר גבי פר כהן משיח ואינך להאי דינא אם נשפך הדם אחר המתנות שעל הפרוכת אי גם בזה פליגי רבנן ור"ש לרבנן יתחיל ממזבח הזהב ולר"ש יתחיל ממקום שפסק ומסתברא דגם בזה פליגי וכדמוכח נמי מאוקימתא דרב יצחק בר אבין כגון שפיגל בשחיטה אלא דא"כ לר"ש דאמר דיתחיל ממקום שפסק אטו בחטאת החיצונה אליבא דב"ש דבעי ב' מתנות אם נשפך הדם אחר מתנה אחת יחזור וישחוט חטאת וישלים השניה זו לא שמענו ועדיין צ"ע בזה:

דף מב:

שם גמרא כי הדר מדי בהיכל מיא בעלמא קמדי מכאן משמע דלא חשיב חצי מתיר אלא דבין הבדים ודהיכל כו' אבל לא חדא הזאה מכולהו וכמש"כ לעיל בשם התוס' ז"ל במנחות ולהכי לא פריך אלא כיון דחשיב בפנים כו' אבל התוס' ז"ל בד"ה כי מדי כתבו דהא דלא פריך מהזאה ראשונה של בין הבדים אינך מיא בעלמא הוא דיש לומר דפיגל באחרונה מבואר מד' ז"ל כאן דאפילו בהזאה אחת הוי פיגול לר"מ ולהאי תירוצא קשה

מה יאמר רבה בפלוגתא דב"ש לעיל דאמרי דמתנה ראשונה של חטאת מפגלת ולפי' ר"ת ניחא דבחד מקום לא אמרינן מיא בעלמא ועוד תי' דבשל בין הבדים אע"פ שפיגל בהזאה ראשונה לא אמרינן אינך מיא בעלמא משום דלא נגמר הפיגול עד שיזרוק כל הזאות דאם נשפך הדם בטל הפיגול להכי לא חשיבי מיא כיון דמרצין הפיגול אבל דהיכל לא תלי בהו גמר הפיגול דאפילו נשפך הדם מביא פר אחר א"כ לא חשיבי מרצי הפיגול וכי מדי להו מיא בעלמא קמדי כיון דשל בין הבדים נפסל ולפי' ר"ת ז"ל דמפרש דלא פריך אלא מתרי מקומות כל שנפסל בפנים הזאת היכל מיא בעלמא יש לפרש הא דשני רבה משכחת לה בד' פרים כו' ה"ק שחזר והביא פר להזות בפנים וכי הדר מדי בהיכל לאו מיא הוא כיון דהזה בפנים כתיקנה ואם חזר וחישב בהיכל אכתי לא קרבו כל מתיריו דהזאות של מזבח מיא הוא כיון דלא הזה בהיכל אלא אם הביא פר אחר להיכל להזות כתיקנה כי הדר מדי במזבח לאו מיא הוא דכבר הוזה עליו הזאת פנים והיכל בכשרות וכי חזר וחישב בהזאת המזבח שפיר הוי פיגול דאין לו מתיר יותר וצריך להביא אחר להזאת המזבח נמצא מביא ד' פרים וד' שעירים ובכולהו הוי פיגול הראשון הוי פיגול וחוזר ומביא פר ונותן בפנים בכשרות והזה בהיכל במחשבה. וחזר והביא פר להיכל בכשרות והזאות שעל המזבח נתן במחשבה וחזר והביא פר להזאות שעל המזבח ושפיר הוי ג' פרים הראשונים פיגול גמור דהרי קרבו המתירין כתיקנן ולפ"ז אין אנו צריכין לחלק בין מזבח לטהרו כמש"כ רש"י ז"ל ולאו לאוקמי כמ"ד שירים מעכבי אלא הש"ס ה"ק דלא משכחת שיהיה פיגול באחת מעבודות אלו אלא בכה"ג ששחט ד' פרים וכנ"ל אבל בפר אחד לא הוי פיגול דלא קרבו המתירין כיון דעבודה ראשונה נפסלה השני' מיא בעלמא היא אבל בד' פרים משכחת לה פיגול בכולהו וגם כל העבודות נעשו בהכשר ועי' בירושלמי סוף פ' הוציאו לו ועדיין לא ברירא לי הא שמעתא עד יבא המורה צדק:

שם משנה ואלו דברים שאין חייבי' עליהן הקומץ והקטורת כו' יש לדקדק בקטרת ומנחת נסכים ומנחת כהן היכי שייך בהו פיגול דהא ליכא פיגול אלא בד' עבודות קמיצה ומתן כלי והילוך והקטרה ובכל הני ליכא אלו עבודות כיון דכולן כליל א"כ בהקטרתן לא שייכא פיגול כיון דלית בהו שירים אכילת אדם ובהקטרה ליכא מחשבה אלא ע"מ לאכול שירים למחר וקמיצה ג"כ לית בהו ומתן כלי ג"כ לאו עבודה היא כמו מתן כלי של המנחה דלא הוי בכלל עבודות המביאות לידי פיגול ולא אשכחן בהו אלא הולכה כשמוליך ע"מ להקטירן למחר ולר"ש דאמר הולכה לאו עבודה היא לא אשכחן בהו פיגול כלל ולמה לן הקישא דשלמים למעוטי הני והנה במתניתין תנן תרי גווני שאין להם פיגול חדא המתיר אחרים כמו הקומץ והלבונה והדם וקמ"ל אע"ג דבשר ואימורים

יש בהן משום פיגול וכן שירי מנחה מ"מ במתירין עצמן ליכא לאו וכרת דפיגול אלא לאו דפסולי המוקדשין כמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ' ח"י מה' פסה"מ. ואידך אלו שאין להם מתיר כלל כמו קטורת ומנחת כהנים דהני נמי לאו דומיא דבשר שלמים הוא והני היה נראה דכשירים לגמרי אפילו חישב בהם כיון דלית בהו לאו וכרת דפיגול מפני מה יפסלו וכ"כ התוס' ז"ל לעיל ד' כ"ד בד"ה הא אינו נושא דליכא פסול במנחת כהנים ע"ש וראיתי במשנל"מ ז"ל שעשה מחלוקת בין הרמב"ם ז"ל ובין התוס' ז"ל דלהרמב"ם אם אכל מן המתיר עצמו פסול הוא ולוקה עליו אפילו בחוץ למקומו ולד' התוס' ז"ל אפילו פסול ליכא ע"ש באורך ולא הבנתי דוודאי במתיר עצמו לוקה משום פסה"מ בין בחוץ לזמנו בין בחוץ למקומו כיון דמנחה עצמה נתפגלה ממילא נפסל הקומץ ג"כ ואין אנו צריכין בזה לק"ו משלא לשמו וכמו שהאריך שם אבל במנחת נסכים דאין לה מתירין כלל גם להרמב"ם ז"ל ליכא פסול וכנ"ל ודבריו ז"ל צ"ע ע"ש ורש"י ז"ל הקשה בקומץ בלא"ה ליכא פיגול דהרי לא קרבו מתיריו כיון שאכל הקומץ ותי' דאכל לאחר שהוצת האור ברובו והקשה ר"ת הא פקע פיגולו ומפרש ר"ת דבקומץ באמת טעמא משום דלא הורצה ולא קרבו מתירין וכתב המשל"מ ז"ל בפ' ח"י הנ"ל דלרש"י ור"ת אינו חייב על הקומץ משום נותר וטומאה קודם הרצאה ע"ש באורך והוא פלאי דלקמן תנן בהדיא דברים שאין חייבים עליהם משום פיגול חייבין עליהם משום טומאה חוץ מן הדם הרי מבואר דלר"ת נמי לא נפטר הקומץ אלא משום פיגול דפיגול אינו חל אלא לאחר הרצאה אבל נותר וטומאה חייל עליהם משקידשו בכלי והכי תנן להדיא במעילה הקומץ והלבונה כו' קדשו בכלי חייבין עליו משום נותר וטומאה ופיגול אין בהם ואין כאן מחלוקת בין הרמב"ם ז"ל ובין רש"י ור"ת ז"ל:

שם תוס' בד"ה הקומץ כו' וי"ל דמיירי שחציו העלהו ע"ג המזבח כו' עי' צ"ק ז"ל מה שהקשה בזה ויישב בדוחק והיה נראה דמהא דעולא לא קשיא די"ל דעולא לא אמר אלא לענין אם ירדו יעלו מהך סברא דאם אינו מתקבל היאך מביא אחרים לידי פיגול אבל שיפקע איסורו לא שמעינן ואי לאו דהוא גופא מתיר ה"א דכרת נמי אית ביה אלא דר' יוחנן קאמר לקמן דאיסור נמי פקע מהם ובכריתות ד' י"ד מוכח דעולא נמי לאפקועי איסורא קאמר וכמו שכ' התוס' ז"ל ויבואר בזה לקמן בשמעתין:

שם בא"ד ושמא לא שייך למימר גבי דם פקע פיגולו כו': ולכאורה הך סברא דעולא אם אינו מתקבל היאך מביא אחרים כו' איתא נמי גבי דם אבל באמת גבי דם ניחא דשירים ג"כ בכלל מתיר הוא כמש"כ התוס' ז"ל ומש"כ ותימא אם לא יתחייב בשירי הדם משום פיגול כו' בלא"ה אינו מובן דוודאי ליכא פיגול בדם כמו נותר וטומאה דליכא בדם ודו"ק:

דף מג.

תוס' בד"ה והלבונה כו' ואי בעצים דמערבה לא שייך כו' דאי חישב בשעת הולכה ע"מ להקטיר למחר כו' ולא הבנתי דאטו שייך נותר בעצי מערכה וכיון דנותר לית בהו מחשבת נותר ג"כ לית ביה ומסקו דלרבנן דרבי אע"ג דחייבים משום טומאה על העצים אין חייבים עליהם משום פיגול כיון דמכשירי קרבן הם ועי' תוס' מנחות ד' כ"א בד"ה יצאו שנראה מדבריהם דלרבנן גם משום טומאה אינו חייב על העצים ע"ש וכבר הבאתי לעיל לשון הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה דהא דהוזכר טומאה בעצים לקמן במתניתין לאו לענין אכילה קאמר אלא לענין הקרבה בטומאה ועי' תוס"ט ז"ל:

שם רש"י בד"ה לוג שמן של מצורע שיריו נאכלין עי' תוסי"ט ז"ל שדקדק לענין מאי כ' רש"י ז"ל דשיריו נאכלין ונראה שכ' כן משום דאל"ה לא שייך פיגול כלל בלוג כיון דלית ביה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח להכי כתב דשיריו נאכלין ואית ביה אכילת אדם ואפ"ה אין בו פיגול ועיין בתוס' חדשים שכ' דלרבנן מתנות הלוג מפגלא ליה ולקמן ד' מ"ד מבואר דלכ"ע מתנותיו לא מפגלא ליה ע"ש:

שם גמרא קומץ פיגול שהעלו כו' פקע פיגולו אם אחרים כו' ומסיק דלענין אם ירדו יעלה קאמר ובמשלה בהן האור וקמ"ל אפילו קומץ דמיפרת כו' ויש לדקדק א"כ מאי אריא קומץ פיגול משום דאם אחרים מביא כו' בכל פסולי המזבח הדין כן אם משלה בהן האור אפילו ירדו יעלו ונהי דקמ"ל אפילו קומץ דמיפרת מ"מ טעמא דאם אחרים כו' למה לי ועוד דמאי קאמר פקע פיגולו ממנו הא בכל הפסולין פקע איסורו לענין זה דאם ירדו יעלו וכבר כתבתי לעיל דבכריתות משמע דעולא לענין אכילה ג"כ קאמר דפקע איסורו ומשמע לעיל מלשון התוס' ז"ל דמתיר לאכילה ולדידי צ"ע היכי מותר באכילה כיון דלחמו של מזבח הוא ועוד דא"כ מאי פריך תנינא אלו דברים שאין חייבים עליהם כו' הא טובא קמ"ל דנהי דאין חייב על המתיר משום פיגול אבל איסורא איכא כמש"כ הרמב"ם ז"ל וקמ"ל דפקע הפיגול ומותר באכילה אלא וודאי היתר אכילה אין כאן אלא דאיסור פיגול נפקע ממנו ושפיר קאמר התם דחל עליו איסור נותר כיון דנפקע הפיגול הרי הוא כקרבן כשר דחל נותר גם על העולין ומ"מ אכתי קשה אמאי לא קאמר דהא קמ"ל דפקע פיגולו וחל עליו איסור נותר דהא לא שמעינן ממתניתין דנהי דאינו חייב במתיר משום פיגול מ"מ אין איסור נותר חל עליו דהוי פסה"מ. והשתא דהעלו לגבי מזבח פקע הפיגול וחל עליו איסור נותר:

וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ' ח"י הנ"ל שכ' בהלכה י"ט אי אפשר שיתחייב אדם על אכילה אחת משום פיגול ומשום נותר שהפיגול הוא קרבן שנפסל במחשבה ואינו עולה לשם

קרבן ולא נרצה כלל והנותר הוא הנשאר מקרבן שקרב כמצותו לאחר זמן אכילתו עכ"ל והוא מהש"ס דכריתות והקשה שם הכ"מ ז"ל הא בב' אברים משכחת לה כגון שהעלה לגבי המזבח ופקע הפיגול וחל עליו נותר ומסתימות לשון הרמב"ם ז"ל נראה דס"ל דבקרבן מפוגל ליכא נותר כלל כיון דלא הורצה ואע"פ שעלה למזבח ונעשה לחמו ואם ירד יעלה מ"מ שם פסול עליו ושמעתין מסייע ליה מדלא אשכח מידי בהא דפקע פיגולו אלא אם ירד יעלה וכדבריו מבואר בתוספתא פ"ה דזבחים אי אפשר לומר פיגול ונותר וטמא מזבח אחד שאין חייבים משום נותר וטמא אלא לאחר זריקת דמים כצ"ל שם וזבח שנפגל הוי כאלו לא נזרק. וכיון דתני בברייתא לישנא דאי אפשר משמע דליכא לאשכוחי כלל הני בהדי הדדי אפילו בב' אברים. ועי' בצ"ק ז"ל שהקשה בסוגיא דכריתות הא אבר שהעלה למזבח ופקע פיגולו אמאי הוי ליה נותר הא איסור נותר ג"כ נפקע כדר' יוחנן לקמן ע"ש. ואין כאן קושיא כיון דפקע הפיגול הוי כקרבן כשר וצריך להעלותו ע"ג המזבח אפילו ירד ואם הותיר חייב עליו משום נותר ואם העלוהו אחר שנעשה נותר פקע ממנו גם איסור נותר וזה פשוט:

והנה מימרא דעולא ומימרא דר' יוחנן לקמן נראה דפליגי אהדדי דעולא לא קאמר אלא קומץ פיגול כו' פקע פיגולו דאם אחרים מביא כו' אבל לא שאר איסורין כמו נותר וטמא ור' יוחנן אמר דנותר וטמא נמי פקע איסורן מהם והרמב"ם ז"ל נראה דפסק לתרווייהו דבפ' ח"י הנ"ל כתב להא דר' יוחנן ובפ"ג כתב להא דקומץ דפלגי' מחית אארעא כו'. וראיתי במשנל"מ ז"ל שם בפ"ג שהאריך אי בעינן משלה בו האור ברובו או אפילו במקצתו ומסקנת דבריו דלהפקיע האיסור בעינן משלה האור ברובו ולענין אם ירד יעלה סגי במשלה האור במקצתו וגם זה לא הבנתי דהא מוכח בשמעתין דחד דינא הוא הא דעולא דפקע הפיגול עם הא דאמר עולא במשלה האור יעלו כדפריך והאמרה חדא זימנא כו' אבל מדברי רב אחאי וודאי נראה דלא בעינן בקומץ משלה בו האור ברובו דהא פלגא מחית אארעא קאמר ואפ"ה מעלינן לי' לכולי' ואם נחלק בין קומץ לאבר וכמ"ש ר"ת ז"ל א"כ אין צריך לחלק בין להעלותו ע"ג המזבח ובין הפקעת איסור אלא באברים בכל גוונא בעינן משלה בו האור ברובו וכיון דאם ירד יעלה נעשה לחמו של מזבח ופקע האיסור ג"כ ובקומץ אפילו משלה האור במקצתו מעלינן ליה וה"ה דפקע האיסור והדק"ל אמאי לא כתב הרמב"ם ז"ל בהא דאם ירד יעלה דבעינן משלה בו האור ברובו ועוד קשה היכי יליף רב אחאי מהא דעולא דבקומץ סגי אפילו במקצתו ואם ירד יעלה הא עולא מיירי במשלה בו האור ברובו כמו שאמר אם אחרים מביא כו' ואימתי

מביא אחרים לידי פיגול ע"כ במשלה בו האור ברובו כמו להתיר שירים וצ"ע. ועי' צ"ק ברש"י ע"ב בד"ה פקע. ואישתמיט לי' הרמב"ם ז"ל:

דף מג:

תוס' בד"ה נאמר כאן כו' ויש לפרש כו' ועי' בת"כ פ' אמור דשנויה ברייתא זו התם אהאי קרא דכל איש כו' וטומאתו עליו בטומאת הגוף הכתוב מדבר כו' וכל הני תנאי איתמרו התם והכי משמע לישנא דר' יוסי הואיל ונאמרו קדשים בלשון רבים אלא דבד' רבי איכא התם נוסחא אחרינא ע"ש. וכן כתב רש"י בחומש להאי דרשא בקרא דאמור וכן שנויה היא בפרשת צו כמו שהובא בש"ס דילן וע"כ משמע דמטומאתו דגבי מקדש יליף כמו שפירש"י ז"ל. ועי' בק"א שם והך מתניתא דאם נאמרו קולות כו' שנויה היא בפ' אמור ובפ' צו ג"כ היא שנויה בל"א ע"ש ובק"א:

דף מד.

תוס' בד"ה כיוצא בשלמים משמע דבכור דמי כו' ובעלמא אינו כן כו' הכא א"ש דאם האכל יאכל ביום השלישי כתיב ואי לאו ריבויא דמבשר מכלל ופרט לא הוי מרבינן אלא בכור דנאכל לשני ימים אלא דלא ידענא אמאי לא קאמר דבכור ומעשר הוי כיוצא בשלמים דתרווייהו נאכלים לשני ימים כדתנן באיזהו מקומן וע"ש ברש"י ותוס' ז"ל:

שם תוס' בד"ה אלא כו' דמלישנא דמפגל כו' לא אימעוט דם דדם כו' כדתני כו' שהדם מפגל הבשר ומתפגלת ע"י זריקה אם זרק לשפוך שירים אין זה מדוקדק דבתוספתא הכי אמרינן הדם מפגלת היינו אם שחט ע"מ לזרוק למחר הרי זו מפגלת כיצד היא מתפגלת זרק ע"מ לשפוך שירים או לאכול הבשר הרי זו מתפגלת והיה נראה דצ"ל איפכא שחט ע"מ לזרוק הרי זה מתפגלין זרק על מנת לשפוך שירים או לאכול הבשר הרי זה מפגל וכן תני התם בשאר עבודות דהמחשבה בשעת עבודתה נקרא מפגל וע"מ לעשות למחר איזו עבודה נקרא מתפגלת ע"ש:

שם גמרא לוג שמן של מצורע מועלין בו עד שיזרוק הדם לכאורה היה נראה דהא מני ר"מ דאמר דדם האשם הוי מתיר של הלוג דלרבנן אין דם האשם מתירו ומועלין בו עד שיתן מתנותיו כמו לוג הבא בפ"ע אבל מדברי הר"מב"ם ז"ל לא נראה כן דפסק כחכמים דליכא פיגול בלוג ואפ"ה כתב בפ"ב מהל' מעילה כהאי ברייתא דנזרק הדם אין מועלין בו וחידש עוד שם ובפ"ד מה' מח"כ דהא דאסור באכילה עד שיתן מתנותיו לא כמש"כ רש"י ז"ל דאינו אסור אלא מדרבנן אלא לוקה על אכילה כמו האוכל קודם זריקה אפילו אכל קודם שיתן מתן בהונות ומזה נראה דס"ל דלא כמש"כ רש"י ז"ל אליבא דרבי דאמר מועלין עד שיתן מתנותיו היינו דווקא מתן שבע אבל לא מתן בהונות. ולדברי הרמב"ם

ז"ל דמתן בהונות מעכבין אכילתו כמו מתן ז' לרבנן ה"ה לרבי דמועלין בו עד שיתן גם מתן בהונות דמנלן לחלק ביניהו ונפק"מ לענין לוג הבא בפ"ע לרבנן ג"כ מועלין בו עד שיתן מתן בהונות ג"כ דהא בלוג הבא בפ"ע לכ"ע מתנותיו שריא לי' אלא דמלשון רש"י ז"ל נראה דהוי גרס בדברי רבי עד שיתן מתן ז' והיינו משום דבהונות דלאו צורך גבוה הוא תו לא שייך מעילה גבי' כל שכבר נתן צורך גבוה ומ"מ לשון הרמב"ם ז"ל שכ' דלוקה משום דהוי כאוכל קדשים לפני זריקה צ"ע כיון דכבר יצא מידי מעילה ע"י דם האשם מנ"ל דלענין אכילה הוי כלפני זריקה:

דף מד:

גמרא אשם מצורע בהדיא כתיב אלא לרבות אשם נזיר כאשם מצורע כו' יש לדקדק הא משמע בשמעתין דהא דאיצטריך קרא לרבות כל הני הוא משום דלא לכפרה באו והשתא דכתיב באשם מצורע דנאכל לכהנים בלא ריבויא דכל אמאי לא ילפינן נמי דאשם נזיר ג"כ נאכל לכהנים כמו אשם מצורע דאתי להכשיר וי"ל דאשם נזיר מאשם מצורע לא ילפינן דזה בא להכשיר וזה לא בא אלא למנות נזירות טהרה וק"ל:

תוס' בד"ה זה גזל הגר עי' ברה"ז ז"ל במנחות ד' ע"ג: ובצ"ק ז"ל כאן מש"כ בזה:

שם תוס' בד"ה ואפי' לקדש בו את האשה כו'. בסוף דבריהם נשארו בתימה לה' בגזל הגר למה לי ומאי נפ"מ בהא דקנאו השם ובמנחות שם כתבו דאפשר אתי לאשמעינן דמועלין בו קודם שבא ליד כהן כמו חרמי כהנים. ולדידי צ"ע דא"כ מאי מיבעי לי' בב"ק פ' הגוזל כהנים בגזל הגר אי יורשין הוו אי מקבלי מתנה ונפ"מ למעשר בהמה ואי יש בהן מעילה פשיטא דלא הוו יורשין כיון דברשות הקדש הוא קודם נתינה לכהן ומרשות הקדש ניתן לכהן. והיה נראה דלענין זה קאמר דקנאו השם ונתנו לכהן ומש"ה לא הוו אלא מקבלי מתנה כדפשיט הש"ס התם ע"ש:

ומש"כ רש"י ז"ל כאן דאגזל לחוד קאי כבר עמדו המפרשים ז"ל דבמנחות לא פי' כן אלא כתב דאכל הני קאי וכר"י דאמר בקידושין המקדש בחלקו בקדשי קדשים או בק' קלים מקודשת ועי' ברה"ז שם שהקשה הא נמנו וגמרו דאינה מקודשת ע"ש ויותר קשה דלר"י הוא ילפינן כולהו מזה יהיה לך מקודש הקדשים כדאיתא שם בקידושין ולמאי איצטריך האי לך דאשר ישיבו אלא וודאי העיקר כפירושו כאן דלא קאי אלא אגזל לחוד אלא דקשה לי' מהא דמוכח התם בקידושין דר"י נמי מודה דאינה מקודשת דתנא בסיפרא דאין חולקין קדשים כנגד קדשים וכיון דלית בהו חלוקה ש"מ דלאו ממונו הוא והא בגזל הגר נמי אין בו דין חלוקה דאשם קריה רחמנא כדאיתא בב"ק שם ואפ"ה מקדשין בו את האשה והתוס' ז"ל במנחות שם הקשו הא לאו ממונו הוא דאין חולקין גזל הגר

כו' ותי' דהיינו קודם חלוקה אבל אחר חלוקה ממונו הוא וא"כ בקדשים נמי נימא הכי דלאחר חלוקה הוי ממונו ומקדשין בו את האשה וי"ל דגבי קדשים דאיכא מצוה באכילה וקפיד רחמנא שיטול כ"א חלקו כמו שנאמר לכל בני כו' איש כאחיו מסתברא דאפילו לאחר חלוקה אינו יכול ליתנה לאחר וגם במה תתקדש כיון דהיא אסורה לאכול בקדשי קדשים וטובת הנאה אין בזה דאסור למוכרו לאחר ובקדשים קלים ג"כ אע"ג דשריא היא לאכול מ"מ אינו רשאי ליתנו לה אלא הוא בעצמו מחוייב לאכול. אבל לא ליתנו לאחר בתורת ממון אבל גזל הגר אין מצוה באכילתו דווקא דאטו אם גזל ממון או שאר דבר שאין ראוי אם יהיה אסור למוכרו מה יעשו הכהנים בזה וע"כ מותרין הם לאחר חלוקה למוכרו ולעשות בו מה שירצו וע"כ הא דאין חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר היינו דווקא קודם חלוקה וגזה"כ הוא משום דאשם קרי' רחמנא אבל אחר חלוקה ממונו הוא והא דאיצטריך קרא שיכול לקדש בו אשה היינו דס"ד שלא הותר למוכרו אלא לצורך אכילה כמו קדשים קמ"ל דיכול לקדש בו אשה ג"כ ועדיין צ"ע בזה ולכאורה בקדשים קלים יכול למכור שחוט ובחידושי תמורה הארכתי בזה ע"ש:

שם תוס' בדבר הנעשה בפנים לא פיגל והא דאמר בהנזקין כו' כבר כתבתי לעיל ד' י"ד דלר' יוסי ליכא למילף בק"ו משלא לשמו ע"ש והיה נראה לומר דר' יוסי לא מיעט אלא ממקום למקום מחוץ לפנים או מפנים לחוץ דזה לא הוי דומיא דשלמים דהכל במקום אחד אבל אם חישב בעבודת פנים ע"מ לעשות עבודת פנים חוץ לזמנו ג"כ הוי פיגול וא"כ איכא לאשכוחי פיגול בפנים למאי דאמרי' לעיל טבילת אצבע מפגלת בחטאת הפנימי א"כ אם חישב בשעת טבילת אצבע ע"מ להזות למחר שפיר הוי פיגול אפילו לר' יוסי וע"כ צ"ל כן לד' הרמב"ם שפסק כר' יוסי דמחוץ לפנים או מפנים לחוץ לא פיגל וכתב דטבילת אצבע מפגלת כמבואר בדבריו פ' י"ז מה' פסולי המוקדשין והיינו שחישב בשעת טבילת אצבע להזות למחר דתרווייהו בפנים הם אלא דדבריו ז"ל שם בהלכה ב' צ"ע שכ' שם אם נתן כולן כתיקנן ואחרונה במחשבת הזמן הרי זה פסול ואינו פיגול עד שיזה במחשבת הזמן עכ"ל והיכי אשכחן פיגול אם חישב בשעת הזיה ע"כ ע"מ לשפוך שירים או להקטיר אימורים למחר וא"כ לא הוי אלא פסול דמחשב מפנים לחוץ ואפשר לומר דאשכחן פיגול במחשב בשעת הזיה דבין הבדים ע"מ להזות דהיכל למחר דבכה"ג הוי פיגול למ"ד הקטרה מפגלת הקטרה אבל לא קי"ל הכי כמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ' ט"ז מה' הנ"ל ועוד דלשון הברייתא משמע דלא הוי פיגול אלא במחשבה ומעשה בחוץ אבל לא אם המחשבה ומעשה בפנים ור"ש ור' יוסי בהא פליגי ר"ש מקיש לשלמים דכל שנעשה בפנים אין בו פיגול כלל אפילו בעבודותיו שבחוץ ור' יוסי ס"ל דהוקש לשלמים

דבעבודת פנים ליכא פיגול אבל בעבודות שבחוץ יש בהן פיגול ועדיין לא נתישבו לי ד' הרמב"ם ז"ל ולפי הנ"ל א"ש ד' התוס' ז"ל שכ' דאיכא למילף בק"ו משלא לשמו דפסול מיהא הוי אפילו בעבודת פנים כיון דהא דאמר ר' יוסי דליכא פיגול בפנים לא משום דמחשב ממקום למקום אלא דפנים אימעיט מפיגול דלא הוי דומיא דשלמים וא"כ איכא למילף לפסול מק"ו דשלא לשמו דפסול גם בפנים והא דטבילת אצבע מפגלת יש לומר דאתיא אפילו כר' יוסי דעבודת פנים לא מפגלא מ"מ טבילת אצבע לאו בכלל עבודת פנים היא אלא בכלל הולכה היא ותניא בתוספתא דאם חישב בכל הג' עבודות בשחיטה וקבלה והולכה ע"מ להקטיר אימורים למחר הוי פיגול לר' יוסי משמע דאפילו בהולכת פנים לחוד ג"כ הוי פיגול משום דלאו בכלל עבודת פנים היא כיון דאיתיה נמי בחוץ ודו"ק:

דף מה.

תוס' בד"ה הילכתא למשיחא כו' ונראה דרב יוסף דווקא דאית ליה הכי כו' עי' בנדה ד' ס"א ע"ב:

שם משנה קדשי עו"ג אין חייבין כו' והשוחטן בחוץ פטור ר"י מחייב התוס' ז"ל בד"ה והשוחטן כו' דקדקו אמאי לא תני בברייתא השוחטן בחוץ ובמתניתין לא תנן תמורה ונסכים ומתוך דקדוק זה נ"ל לישב ד' הרמב"ם ז"ל שפסק בכולן כר"ש ובשחוטי חוץ כתב כר"י דחייב והיינו משום דכל הני דתני בברייתא לא קאמר ר' יוסי אלא רואה אני בכולן להחמיר משמע דלדידיה גופא לא פסיקא ליה כ"כ אלא רואה הוא להחמיר ומש"ה פסק בכל הני דתני בברייתא כר"ש דפשיטא ליה לקולא ולהכי לא תני שחוטי חוץ בברייתא משום דבשחוטי חוץ מחייב ר' יוסי כדתנן במתניתין ולא תיקשי בזה קושית התוסי"ט על הכ"מ ז"ל ע"ש ולהכי לא תני במתניתין כל הני דברייתא כיון דלא מצי למיתני דר"י מחייב בכל הני והא דתנן פיגול ונותר וטמא הוא משום דהכא עיקרן של דין פיגול ונותר וסעד לד' הרמב"ם ז"ל דפסק בשחוטי חוץ לחיובי הוא מהא דאיתא בסוף מכילתין ועו"ג בזמה"ז רשאי לעשות כן היינו להקריב בבמה מה"מ דת"ר דבר אל בני ישראל בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ ולא עובדי גלולים היו מצווין כו' והיינו ע"כ כר' יוסי דמחייב בשחוטי חוץ דאי כר"ש למה לי למעוטי כיון דאפי' ישראל אינו מצווה על קרבן עו"ג וכן מהא דאמר רב אסי וכו' ואי ישראל עצמו אינו מצווה אמאי אסור לעשות שליחותן ועי' תוס' שם בד"ה אסור לסייען. ונראה דבהכי פליגי ר"ש ור"י ר"ש דריש מיעוטא דבני ישראל דקדשי עו"ג שהוקדשו אפילו למזבח אין בהם משום שחוטי חוץ אפילו ישראל ור"י ס"ל דקדשי עו"ג שהוקדשו למזבח חייבין עליהם משום שחוטי חוץ ועו"ג עצמן אין

מצווין על שחוטי חוץ ממיעוטא דבני ישראל ועי' תוסי"ט במתניתין שכ' דלא מצא טעם מפורש לפטור שחוטי חוץ והדבר פשוט דמבני ישראל אימעיט וכנ"ל:

שם תוס' בד"ה והשוחטן כו' ועו"יל כו' לא נהנין מדרבנן כו' ועיין בחי' ריש תמורה מש"כ שם דמסתבר דאסור בהנאה מה"ת:

שם גמרא אמר ר"י רואה אני בכולן להחמיר שנאמר בהם לה' משמע דקאי גם אנסכים והיכי מייתי ראיה לזה מדכתב לה' הא כבר איפליגי בזה ר"ע וריה"ג לריה"ג מביא אפילו יין ולר"ע אינו מביא אלא עולות לבד ולפמש"כ התוס' ז"ל במנחות ד' ע"ג דהא דאינו מביא נסכים היינו אפי' לעולתו וקרבנו טעון נסכים היינו משל ציבור י"ל דר"י אפי' מלה' דקרבנו שוה לשל ישראל וכשמביא עולה או שלמים מביא עמהם נסכים ג"כ והכי משמע התם דמוקי לדרשא דאזרח כר"ע ואי בנסכים הבאין בפ"ע קאמר למה לי מיעוטא דאזרח הא כבר אימעיט מעולה אין לי אלא עולה בלבד אבל אי בנסכים הבאים עם הזבח מיירי איצטריך אזרח דהוא אינו מביא נסכים עם הזבח אלא דא"כ למה ליה למימר התם לר"ע עולה וכל אביזרהא כיון דמשל ציבור הן באין ועוד יפלא על גירסא זו הא מבואר במתניתין דשקלים אמר ר"ש ז' דברים התקינו כו' שולח עמה נסכים קריבים משלו אלמא דלר"ש הוא עצמו יכול להביא נסכים והיכי מצינן לומר דהא דאמר ר"ש הכא אין מביאין נסכים היינו אפי' עם הזבח וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מעה"ק שכ' עולות העו"ג אין מביאין עמהם נסכים אבל נסכיהם קריבין משל ציבור ועי' שם בכ"מ ז"ל שכ' בשם הר"י קורקוס דגרס אין מביאין עליהם נסכים וכגרסת הש"ס בתמורה והקשה הלח"מ ז"ל מהא דבה' שקלים פ"ד כתב למתניתין דשקלים ששלח עולתו ממדינת הים אם הביא דמי נסכים יקרבו משלו ואם לאו יקרבו משל ציבור אלמא מביא נסכים לקרבנו ותי' הוא ז"ל דהא דאימעיט מאזרח היינו דעו"ג אינו מחוייב להביא נסכים אבל אם הביא הביא וגם זה קשה דא"כ מאי התקינו ב"ד דיקרבו משל ציבור הא ד"ת כן הוא דקריבין משל ציבור מריבויא דככה והיה נראה בנוסחא זו בד' הרמב"ם ז"ל בה' שקלים וכן מי ששלח עולתו ממדינת הים ולא שלח עמה נסכים כו' ומיירי בישראל וא"ש לישנא דממדינת הים דאי דאי לאו הכי דבישראל מיירי מדינת הים למה לי. אבל במנחות שם מבואר דגרסינן עו"ג ששלח כו' ותיקשי דר"ש אדר"ש וצ"ע:

שם גמר' בד"א בקדשי מזבח כו' עי' תוס' בד"ה דומיא דתרומה שכ' לפרש דזה ד' ר' יוסי היא ועי' בתוספתא מבואר אבל בקדשי בדה"ב ר' שמעון נמי מודה ע"ש:

דף מה:

גמרא ובעו"ג בין בשוגג בין במזיד לא הורצה. לא מצאתי כעת להאי דינא בד' הרמב"ם ז"ל ונראה דלשיטתו דבדם קדשים ליכא טומאה כלל לא אשכחן ריצוי צוי ציץ בעו"ג וכדאמרינן בפסחים פ"ק דבישראל אשכחן טומאת קמצים אבל בעו"ג אינו קרב אלא עולות ויתבאר יותר בזה לקמן במכילתין בס"ד:

שם תוס' בד"ה אבל העצים כו' ואם תאמר כו' הא ר"ש אמר אין פיגול ונותר בעולין. יש לדקדק מאי ארי' לר"ש הא לרבנן נמי תיקשי הכא דע"כ לא פליגי עליה דר"ש אלא בעולין דלרבנן יש פיגול ונותר בעולין משום דהוי איסור כולל מיגו דחייל אבשר חייל נמי על עולין אבל הכא בלבונה וקטורת או פרים הנשרפים היכי חייל פיגול ונותר הא לרבנן נמי אין איסור חל על איסור היכא דליכא כולל או מוסיף אלא דהכא נמי איכא מוסיף מיגו דמיתסר לגבוה וכדאיתא בכריתות ד' י"ג ובטומאה הוי איסור כולל כדאיתא התם ותי' דמשכחת לה לאחר שניתך הבשר ואכתי חזי לאכילה ועי' תוסי"ט במעילה שכ' שם עד שיתיך הבשר ונעשה אפר אלא די"ל דלר"ש בסוף פ' טבול יום דאמר בשויא חרוכא אינו מטמא בגדים עוד משמע דנעשה מצותו ואין בו מעילה ומ"מ אין דבריהם ז"ל מובנים דלבשר פרים לא איצטריך קרא למעוטי ואפילו לרבנן ליכא פיגול [ועיקר קרא דר"ש אתי למעוטי דליכא פיגול באימורים דידהו] ובאימורים איכא מעילה עד שנעשה אפר כדתנן במעילה שם עד שתצא לבית הדשן:

גם מה שהקשו הא פקע פיגול מכי משלה בהן האור לדבריהם דאיירי בבשר פרים צ"ע אי פקע הפיגול מכי משלה האור דדווקא בקרב על המזבח אמרינן דנעשה לחמו של מזבח אבל פרים הנשרפים מחוץ למחנה מנ"ל דפקע פיגול מהם:

ומש"כ ומ"מ קשה מפיגול משמע דנותר וטמא ניחא להו ולעיל אמרינן דאיסור נותר וטמא ג"כ פקע במשלה בו האור ועיקר קושיתם מחטאות הפנימיות הוא למאי דאמר ר"ל דמודה ר"ש לפסול דאל"ה הא איצטריך דאין פיגול פוסל בחטאות הפנימיות והעיקר דר"ש דמתניתין אזיל בשיטת ר"ש דמתניתין דכריתות דבקדשים איסור חל על איסור וא"כ לר"ש דברייתא דאמר אין פיגול בעולין אי ס"ל הך דרשא למעט חטאות הפנימיות ע"כ אתי למעוטי דלא מיפסלי כלל בפיגול דלמעט אכילתו מכרת לא איצטריך:

ובאותו ענין יש לי לדקדק בהא דמוכח הש"ס בכריתות שם דרבי ס"ל גבי קדשים אחע"א מדמרבינן כל חלב למעילה ומנ"ל דילמא משום דמעילה הוי איסור מוסיף דאיכא איסור מעילה עד שלא נעשה אפר אע"ג דאינו ראוי לאכילה ואיסור חלב ליכא דשויא חרוכא

ואינו ראוי לאכילה ובחי' יבמות כ' אי מה שניתוסף איסור לאחר זמן חשיב איסור מוסיף אי לא והארכתי שם בענין זה:

שם בא"ד ועוד י"ל דמשכחת לה בב"א כגון שהביא ב' שערות וכדאיתא ביבמות ולדידי צ"ע דע"כ לא אמרינן התם כן אלא בזר ששימש בשבת ובע"מ ששימש בטומאה דאיסור אגברא הוא וחלין שניהם כאחת כשהביא ב' שערות אבל הכא דהאיסור חל אחתיכה וכיון דאין איסור פיגול ונותר יכול לחול מפני איסור מעילה אפילו כי הביא שערות אח"כ לא משכח אלא איסור מעילה לחוד ועי' בכריתות במשנה בהא דאמר ר אם עבר זקן ונשאה ובנוסחת הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם וגם בפרט זה הארכתי בחי' יבמות פ' ד"א ע"ש:

שם בא"ד וזה אין להקשות כו' למה לי קרא בדם כו' ולזה י"ל דנפ"מ לדם שמלחו או בשלו דאינו עובר עליו משום דם ואיצטריך קרא דלא לחייב משום נותר וטומאה. ומנותר בלא"ה לא קשיא דאיצטריך דליכא איסור הנאה דדם אין בו מעילה ואם היה בו נותר היה נאסר בהנאה וגם בזה כתבתי שם בחי':

דף מו.

גמרא חוץ מן הדם כו' עי' בד' התוס' ז"ל בשמעתין ועי' בתוס' ישנים ביומא שהאריכו יותר בזה ועי' בחי' בסוף תמורה ובחי' מעילה שם:

דף מו:

גמרא סד"א הואיל ואמר ר"ש כל שאינו על מזבח החיצון כו' יש לדקדק הא כבר מרבינן לעיל מאשר הם מקדישים לי דאפילו דבר שאין לו מתירין אע"ג דפיגול אין בהם מ"מ חייבים משום טומאה ומהיכא תיתי למימר דפנימיות אימעיט נמי מטומאה מדפיגול אין בהם וי"ל כיון דפנימיות יש להם מתירין ואפ"ה אימעיט מפיגול ה"א דקיל נמי לענין נותר וטומאה וק"ל:

שם גמרא אבל בטומאת הגוף ד"ה אינו לוקה כו'. והקשו התוס' ז"ל מהא דאמר ר"י לעיל ג' כריתות כו' ואחת לדברים שאינן נאכלים. וכן במשנה במעילה תנן גבי לבונה נותר וטמא ופיגול ט"ס הוא ע"ש במשנה ובאמת קושיות גדולות הם ופשטי' דמתניתין דילן ג"כ משמע דבטומאת הגוף מיירי. ועוד דמחייבי רבנן משום נותר גם בדברים שאין חייבים משום פיגול ואי ת"ק מיירי דווקא בדברים הנאכלים א"כ מנלן דת"ק פליג אדר"ש כלל בדברים שאינן נאכלין ואי לאו דמיסתפינא הייתי אומר דבל"ק צ"ל מחלוקת בטוה"נ דבהא חייב ת"ק כדכ' אחת לדברים שאינן נאכלין אבל טומאת בשר ד"ה אינו לוקה וא"א כמחלוקת כו' מ"ט כיון דקרינן וטומאתו עליו קרינן בי' והבשר אשר יגע

כו' ולהאי לישנא קיל לי' טומאת בשר מטומאת הגוף ולאידך לישנא חמיר לי' טומאת בשר דלל"ק בטומאת הגוף כתיב כרת לדברים שאינן נאכלים וח"א דלא מחייב ת"ק אלא בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר מודה דפטור דדרשא דוהבשר לרבות ס"ל דאינה אלא לפוסלה בעלמא וא"א כמחלוקת כו' כיון דקרינן בי' וטומאתו עליו כו' ולאידך לישנא הוי איפכא דבטומאת בשר גם ר"ש מודה מדרשא דוהבשר וח"א כמחלוקת כו' כיון דלא קרינן בי' וטומאתו עליו והוא ע"ד תרי לישנא דאביי ורבא לעיל (ד' לד) ע"ש דלאביי חמירא לי' טומאת בשר ולרבא חמורא לי' טומאת הגוף וסלקא שמעתא הכא דת"ק מחייב בין בטומאת הגוף בין בטומאת עצמן אפילו דברים שאין נאכלין. וכן כתב הרמב"ם בפי' המשנה דבתרתי פליגי. וכן מבואר בתוספתא דר"ש פוטר בדברים שאין נאכלים משום נותר וטמא משמע דת"ק מחייב משום נותר וטמא וקצת יש לדקדק למה פטרינן לעיל מן העצמות וגידים אם אכלן (לא) משום פיגול (ולא) משום נותר וטמא כיון דלכתחילה קריבין ע"ג המזבח ליכשר להו חיבת הקודש וליחייב גם אם אין ראוין לאכילה וי"ל דעצמות וגידים לא חשיבי כ"כ ואם ירדו לא יעלו ע"כ לא מהני בהו חיבת הקודש לאכשורי לאכילה וכבר הבאתי לעיל (דף ל"ד דברי פי' המשניות להרמב"ם ז"ל דנראה משם דבעצים ליכא למ"ד דחייב על אכילתן אלא לענין להקריבן בטומאה הוא דהוזכר עצים ודבריו ז"ל נפלאים דאמאי ליפטר אם הקריבן בטומאה ומאי איכפת לן לענין הקרבה אי חזי לאכילה אי לא ובחיבורו סוף פ' ח"י מה' פה"מ נראה דפי' עצים נמי לענין אכילה וכמו שיבואר וכל הנ"ל כתבתי לישב קושיות התוס' ז"ל מכל הני דוכתי דמבואר דרבנן מחייבי משום נותר וטמא בעצים וקטורת ולבונה:

אבל הרמב"ם ז"ל כתב דאינו חייב בעצים ולבונה וקטורת משום פיגול ונותר וטמא ופיגול כדי נסבא דבלא"ה לית בהו פיגול דהם עצמן מתיר וכי איצטריך לי' משום נותר טמא ועי' כ"מ ז"ל מש"כ שם ועי' משנל"מ ז"ל שם. ונראה דפסק כר"ש דאין לומר דפסק כהאי לישנא דמחלוקת בטומאת בשר דהא מבואר בדבריו ז"ל דחיבת הקודש לאו דאורייתא וכמו שדקדק התו"יט. וכבר כתבתי לעיל בזה בד' ל"ד וא"כ מ"ט דפסק כר"ש בהא ועוד לדידי' כרת השלישי למה דהא לחטאות הפנימיות לא איצטריך דאפילו פגול נמי איכא בהו אם פיגל בדבר הנעשה בחוץ וי"ל דמהא גופא דאמרינן בפסחים דהא דדרשינן גבי טומאת בשר והבשר כו' לרבות עצים ולבונה הוא מעלה בעלמא מש"ה פסק נמי כר"ש בטומאת הגוף דכל היכא דקרינן והבשר כו' קרינן בי' וטומאתו עליו וכל היכא דלא קרינן בי' והבשר כו' לא קרינן בי' וטומאתו עליו והכי אמר רבא להדיא בפסחים (דף ע"ט) לענין פסח הבא בטומאה ע"ש אע"ג דהתם לא פסק כוותי' דרבא ע"ש

היינו משום דמ"מ מוטב שיאכל בטומאת בשר ולא בטומאת הגוף אבל היכא דלא קרינן כלל והבשר אשר יגע כו' לא קרינן בי' וטומאתו כו' כיון דחיבת הקודש לא מכשר לאוכל א"כ היכא אשכחן דליחייב בדבר שאין ראוי לאכילה וכבר כתבתי לעיל מה שנראה מד' הרמב"ם ז"ל בפ' ח"י מה' פסה"מ דלקי אם אכל לבונה שנטמאה ועדיין צ"ע ובת"כ איתא דהא דפטר ר"ש בדברים שאין נאכלים לא מסברא הוא דפטר אלא מכלל ופרט הוא דפטר מה שלמים נאכל אף כל הנאכלים למעוטי דברים שאין נאכלים:

שם גמרא מתיב רבה כו' עי' בריש מכילתין מ"ש בדברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה:

דף מז.

גמרא מנין למתעסק בקדשים כו' גם בזה כתבתי לעיל בריש מכילתין מה שיש לדקדק בזה:

שם גמרא אמר אביי ר"א בר"י כו' ורשב"א אמרו דבר אחד ומסיק דרשב"א מודה לכולהו דהשתא בשבת אמרינן כו' ויש לדקדק הא בפ' המצניע אמרינן בתלמיד שאמר לו רבו כו' אי אצנעי' רביה חייב התלמיד עליו אפילו לרבנן ע"ש בד' התוס' ז"ל אלמא דטעמא משום דחשיב ליה לרביה גם התלמיד חייב וה"נ לרשב"א כיון דחשיב לאדם אחד חייב המוציא ומה ענין לזה מחשב וזה עובד ועוד דהא מקרא ילפינן דבעלים מחשבין והקריב המקריב אבל מסברא מחשבת בעלים לאו מחשבה כיון דלא עביד עבודה ורשב"א ע"כ מסברא קאמר הכי כל דחשיב לאחד בעולם כל אדם חייב עליו ועי' בירושלמי פ' המצניע דמוקי לטעמיה דר"א בר"ש בסתם והוציא ע"ד ראשון ע"ש ויש להסתפק למ"ד דהבעלים מפגלין על מי חל האזהרה אי על הבעלים או על כהן העובד די"ל דבעלים בכלל המקריב לא יחשב אבל הכהן העובד אינו מוזהר כיון דאינו מחשב כלל או י"ל דהכהן מוזהר שלא לשחוט במחשבת בעלים והבעלים אינן מוזהרים כיון דלא עבדי עבודה ונהי דלענין פיגול הוי לאו שאין בו מעשה נפ"מ לענין שחיטה לעבודה גלולים ובעלים חישבו אי חייב השוחט משום שוחט לעבודת גלולים אי לא וצ"ע ועי' סוף טבול יום דאמר ר' יוסי ג"כ כהאי לישנא דמתניתין ע"ש ואין הלכה כמותו שם ועי' בתוי"ט ובתוספתא שם:

הדרן עלך בית שמאי פרק רביעי

פרק ה - איזהו מקומן

התוס' ז"ל האריכו לדקדק אי סכין צריך שיהיה דווקא כ"ש והביאו דברי התוספתא ע"ש. והרמב"ם ז"ל הכריע וכתב דלכתחילה צריך כ"ש ובדיעבד אפילו בקרומית של קנה כשר כחולין ומשמע דבדיעבד לא בעינן כלי כחולין. וכ"כ הלח"מ ז"ל שם בפ"ד מה'

מעה"ק ולשון התוספתא קמיצה טעונה כלי ושחיטה אפילו בקרומית של קנה מסייע לי' אלא דתו תנא התם חומר בשחיטה מבמליקה שהשחיטה טעונה כלי כו' משמע דשחיטה טעונה כלי וי"ל דלכתחילה קאמר דטעונה כלי או ל"ד כלי קאמר אלא דבר המטלטל לאפוקי ציפורן דפסול לשחיטה:

דף מח.

גמרא וניתני עולה ברישא כו' לכאורה תנא נקט סידרא למיתני ברישא כל המרובה בעבודה כמו חטאות הפנימיות טעון הזי' על הפרכת חטאת החיצונה טעון ארבע קרנות עולה טעון ב' שהן ד' וכליל לאשים אשם טעון ב' שהן ד' ואינו נאכל אלא לזכרי כהונה תודה אינו נאכל אלא ליום ולילה כו' וצ"ל דמ"מ הוי לי' למיתני עולה ברישא דצפון כתיבא גבי ויש לישב בזה קושית התוס' ז"ל בד"ה איידי ע"ש ומש"כ דלהכי נקט עולה משום דאיתא בציבור אינו מוכרח דא"כ ליתני שלמי ציבור קודם עולה ותנא תני להו בהדי אשם אלא וודאי משום דשוו לאשם בעבודתם תני להו בהדיה וק"ל:

דף מח:

שם רש"י בד"ה דכתיב בכשבה כו' ותילף מיני' כשבה למצוה וכי הדר תני לענין כו'. נראה דצ"ל ותילף מיני' כשבה היינו לעיכובא דמהך קרא דשעירה שמעינן לעיכובא גבי כשבה וכי תני קרא בכשבה איצטריך לפנימיות ושעירי הרגלים ועי' בזה בת"כ באורך ובק"א שם ועי' רש"י ותוס' ז"ל במנחות מש"כ שם:

שם תוס' בד"ה אותו בצפון כו' תימא ל"ל קרא כו' כוונתם כיון דאשכחן בקדשים קלים דשחיטה לא דמיא לקבלה לענין פנים ה"נ ליכא למילף שחיטה מקבלה לענין צפון בק"ק. ותי' דחוק דלרבנן דשמעון התימני אותו מאי עביד לי' ונראה דאע"ג דבקדשים קלים לא דמיא שחיטה לקבלה ושוחט אפילו לפני ה' לא בעינן היינו משום דשחיטה לאו עבודה היא אבל קבלה דעבודה היא בעינן שיהיה מקבל בפנים דכ' לעמוד לשרת לפני ה' וכמו שכתב רש"י ז"ל לעיל בפ' כל הזבחים (דף כו) אבל הכא בק' קדשים דהחמירה תורה קבלה דווקא בצפון אימא דשחיטה נמי בין השוחט ובין הקרבן יהיו דווקא בצפון כי היכי דמקבל בצפון וק"ל:

שם תוס' בד"ה מה לבן צאן שכן קבע לו כלי. ואם תאמר וליעבד ק"ו הכי כו' עי' צ"ק מה שכ' בזה ואין דבריו מובנים דע"כ האי תנא דבעי למילף דבן עוף טעון צפון לא ס"ל כר' יוסי דריש פ' ק' קדשים דקדשים שנשחטו בראש המזבח כשירות דאליבי' לא שייך למימר דבן עוף טעון צפון כיון דמליקה בראש המזבח וכל המזבח כשר גם לקדשי

קדשים ע"כ ס"ל כר"י בר"י דמתניתין לקמן דמזבח עצמו ג"כ בעינן צפון ולקמן בפ' קדשי קדשים יתבאר יותר בס"ד:

שם תוס' בד"ה אלא אין שוחט כו'. אבל מקבל בצפון וכדמסיק בגמרא דולקח לא משמע לי' תימא כו' ושמא כו' ויש לדקדק ר' אחי אותו דגבי שעיר מאי עביד ליה דלמקבל לא איצטריך כיון דדרש ולקח ולשוחט ג"כ לא איצטריך דמאותו דגבי עולה שמעינן דאין השוחט בצפון וי"ל דהש"ס אזיל בשיטתי' דרבינא דלר' יהודה ניחא דאיצטריך אותו למעוטי שעיר נחשון אלא דלר"ש קשיא ומסיק דאיצטריך דאין השוחט בצפון. אבל מקבל בצפון דולקח לא משמע לי' ור' אחי' דיליף מקבל בצפון מולקח דריש אותו דשעיר לשעיר נחשון כר' יהודה:

שם גמרא אשכחן שחיטה בעולה למצוה קבלה נמי למצוה אשכחן ופירש"י כדאמרן אבל מקבל בצפון וכבר הקשו התוס' דמאותו דגבי חטאת דרשינן דמקבל בצפון וא"כ בעולה מנ"ל קבלה ומקבל למצוה ועוד עיכובא דמקבל בחטאת מנלן דלא מצינו ששינה אלא על השחיטה והקבלה ע"ש. ויש לדקדק דקבלה עצמה בחטאת היכן מצינו ששינה אלא נראה דילפינן קבלה מולקח דכתיב בתר ושחט כמש"כ רש"י ז"ל לעיל וא"כ כי היכי דשחיטה מעכב ה"נ קבלה דמעכב וה"ה מקבל דמחד קרא ילפינן לה מולקח ולמ"ד נמי דילפינן מאותו דשעיר דמקבל בצפון מסתבר דמקבל כקבלה ומה שהקשו מקבל בעולה למצוה מנלן ג"כ קשה קבלה עצמה ג"כ למצוה בעולה מנ"ל וע"כ י"ל דמאותו דעולה דילפינן דאין השוחט בצפון שמעינן מינה דמקבל בצפון אלא דלא שמעינן אלא למצוה וגבי אשם לקמן ג"כ לא מצריך קרא לעכב אלא בשחיטה וממילא שמעינן למקבל וקבלה דמעכבא כמו בחטאת ועולה ועיין תוס' ז"ל לקמן בד"ה לעכב:

דף מט.

גמרא והרי תמורה כו' עי' בתוספתא מעשר שני דר' יהודה השיב לחכמים דמצינו טפל חמור מן העיקר דתמורה חל על בע"מ קבוע וקדשים לא חיילי והשיבו לו חכמים ממקום שבאת מה מצינו שם בע"מ נפדה תם אינו נפדה ה"נ טהורים אינו נפדה נטמא נפדה משמע מזה דרבנן דווקא בנטמא הוא דאמרי יפדה וכגירסא זו לא נטמא לא ע"ש. אבל קושית הש"ס הוא מד' ר"י כגירסת רש"י ז"ל וכמבואר בתוספתא דרבנן פרכי לי' מחמיר אתה בטפילה כו' ע"ש:

שם גמרא הרי פסח כו' הוי מצי למיפרך ממותר אשם דהוי עולה דג"כ מצינו טפל חמור מן העיקר דעולה כולה כליל ואיצטריך לשנויי ג"כ דמותר אשם עולה הוי וכשיטת ר"ת בכמה דוכתי דמה"ת הוא עצמו קרב עולה וק"ל:

שם תוס' בד"ה לפי שיצא כו' מה שחטאת מצורע כו' כבר תמה ע"ז הצ"ק ז"ל מה ענין חטאת לכאן הא באשם קיימינן ע"ש והאריכו ז"ל ותוכן דבריהם דלא מיקרי דבר החדש אלא אם סותר כללו כמו מתן דם בהונות ושריותא דאשת אח אבל תוספת איזה דבר חדש לא בא לכלל זה והקשה הבה"ז ז"ל מהא דלקמן דף נ"ז הביא רש"י ז"ל ד' הת"כ דתודה הוי יצא לידון בדבר החדש דטעונה לחם אלמא דתוספת ג"כ מיקרי דבר החדש ובת"כ אינו מבואר דלחם הוא הדבר החדש וי"ל דדבר חדש הוא מה שנאכל ליום ולילה דזה סותר הכלל ועוד הקשה מד' רש"י פ' נשא ואת האיל יעשה כו' ומנחתו ונסכו לפי שיצא איל לידון בדבר החדש להטעינו לחם להכי אהדרי' קרא דטעון נסכים וכן איתא בספרי ועי' בצ"ק ז"ל מש"כ לישב ול"נ בתלמודין במנחות דף צ"א ע"ב דתני התם ואת האיל כו' ומנחתו ונסכו איל בכלל היה ולמה יצא להקיש אליו מה איל בא בנדר ונדבה כו' משמע דאיל נזיר לא מיקרי יוצא מן הכלל דאל"ה הא איצטריך מנחתו ונסכו לגופיה וצ"ע יותר בזה ובזה יש לישב קצת קושית הר"י ז"ל מהא דאוב וידעוני דנהי דמת"כ נראה דזה ג"כ מיקרי דבר החדש אבל משיטת תלמודין נראה דתוספת לא מיקרי דבר החדש אלא למאן קאמר הא אוב וידעוני בכלל היה כו' ר' יהודה כדאיתא בסנהדרין דף ס"ז וסתם סיפרא ר"י היא ולד' הסיפרא הוי דבר החדש אפילו כה"ג:

דף מט:

גמרא רבא אמר מהכא כאשר יורם צריך לדקדק מ"ט לא ניחא ליה לרבא בילפותא דרבינא ולרבינא אמאי לא ניחא ליה בהא דרבא ותרתי למה לי ובשלמא לרבינא י"ל דאיצטריך לאשמעינן דאפילו כי האי הקישא דנאמר בפירוש ושחט החטאת במקום העולה ג"כ מיקרי הקישא ואינו מלמד בהיקש אבל רבא מ"ט לא יליף מהא דרבינא ועי' בת"כ דדריש לה לקרא דרבינא דגם חטאת ועולה במקום הקודש ועי' בק"א שם ואולי ס"ל לרבא דאיצטריך להאי דרשא ע"ש:

דף נ:

גמרא דבר הלמד בהקיש מהו שילמד בבנין אב כו' לכאורה קשה כיון דאפילו בגז"ש אינו מלמד כש"כ בבנין אב דגז"ש עדיפא מבנין אב וי"ל דס"ד דבנין אב בדבר שאין לו פירכא עדיף מגז"ש בדבר שיש לו פירכא:

דף נ:

גמרא אלא ק"ו ומה היקש שאינו מלמד בהיקש כו' גז"ש המלמדת בגז"ש כו' הוי מצי למיעבד ק"ו מגז"ש גופא ומה היקש שאינו מלמד בגז"ש כו' גז"ש המלמדת בגז"ש כו' וק"ל:

שם תוס' בד"ה אלא למאן דלית ליה דר"פ כו' ור"א בר אהבה כו' ול"נ דהא דר"א לאו בכלל ק"ו הוא אלא כדמסיק התם לא מצינו שיהא טפל חמור מן העיקר וסברא הוא ולד' קאמר ר"א לשון ק"ו לעיל וק"ל:

שם גמרא דבר הלמד בק"ו מהו שילמד בק"ו. עי' בד' המפרשים מה שהוקשו בזה ולפי מש"כ התוס' דרב אדא ק"ו קאמר א"כ איכא לאשכוחי בכה"ג דעולה באה בק"ו מחטאת דבאה מכחה ומעכב כש"כ עולה דמעכב וכי אתינן למילף אשם מעולה בק"ו דקולא וחומרא הוי דבר הלמד בק"ו כו' וק"ו דעולה מחטאת לא שייך באשם דחטאת לא בא מכח אשם וכה"ג איכא לאשכוחי טובא דשני הק"ו לאו סוג אחד הם ודו"ק:

דף נא.

רש"י בד"ה ולא היא כו' התם עיקר טעמא מהקישא כו' ואין זה מובן דאכתי הוי דבר הלמד בהיקש ואינו חוזר ומלמד בבנין אב מליקה משחיטה אלא עיקר הדחיה דהתם משחיטת חולין גמר ושחיטת עוף משחיטת בהמה דהכל חולין ולכ"ע למידין כה"ג למד מן הלמד ואפילו לר"פ היינו דווקא היכא דלמד הראשון קודש אבל הכא דלמד האחרון קודש לכ"ע למידין ומש"כ רש"י ז"ל ולמאן דלית ליה דר"פ צ"ע:

שם גמרא תנא מזאת תורת העולה כו' משמע דמסיק דלא איפשיטא מידי בבנין אב ומש"כ התוס' ז"ל בד"ה מה מצינו דדבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בבנין אב כדמסקא בשמעתא צ"ע ולפ"ז אין כאן תימא כ"כ מאי דקאמר פשוט מהא חדא ולא תרתי כמו שתמהו התוס' ז"ל כיון דלא סלקא מסקנא הכי וחדא נמי לא איפשיטא ועי' תוס' ז"ל לקמן ד' פ"ה ע"ב שכ' דשפיר איפשיטא בעיין וסלקא שמעתא דהיקש אינו מלמד לא בהיקש ולא בגז"ש ובק"ו מלמד ובבנין אב ספק. גז"ש אי מלמדת בהיקש תליא בפלוגתא דר"פ ורבינא ובגז"ש מלמדת וכן בק"ו ובבנין אב ספק ק"ו אי מלמד בהקיש ג"כ תליא בפלוגתא הנ"ל ובג"ש ובק"ו מלמדת ובבנין אב ספק בנין אב בכולן ספק וכ"ז בקדשים דווקא ולא מיקרי קדשים אלא גוף הקרבן וכמש"כ התוס' ז"ל בד"ה אלא לרב פפא ומשמע משמעתין דגז"ש עדיף מהיקשא דהיקש אינו מלמד בהיקש וגז"ש מלמדת ולעיל ד' מ"ח מסקינן דכ"ע הקישא עדיף אלא דהיקש וודאי עדיף מק"ו דהבא מהיקש מלקינן ליה ובק"ו אין מזהירין ואפ"ה עדיף לענין זה דמלמד בגז"ש וע"כ כך נמסר למשה מסיני:

דף נא:

תוס' בד"ה תן יסוד כו' ע"ש שהאריכו לפרש דק"ו דר"י ור"ע משירים של עולה עצמה ועי' בת"כ מבואר להדיא דמשירי חטאת ילפי וע"ש בק"א שהביא פי' הראב"ד ז"ל שם ולענין קושיתם דלימא חטאת תוכיח י"ל דלא ילפינן בק"ו אלא בדמים הניתנין למטה

דומיא דשירים דבעינן יסוד אבל לא בדמים הניתנין למעלה וא"ש בזה דלא ילפינן עולת העוף בק"ו משירים משום דעולת העוף למעלה היא נעשית ודו"ק:

דף נב.

גמרא יכול יעכבנו דלהכי כתב רחמנא הפר לרבות פר יוה"כ אפילו לעכב דלמצוה מק"ו שמעינן כמו שפי' רש"י ז"ל משמע דשירי יוה"כ לחוד מעכבי דתנא בי' קרא וא"כ מצינו טפל חמור מן העיקר דשל כהן משיח לא אשכחן קרא לעיכובא וי"ל דאי דרשינן הפר לעיכובא באמת גם בפר כהן משיח מעכבי דהפר כתיב גביה ויליף מוכלה מכפר דבפר יוה"כ לא מעכבי שירים ותו קאמר דבפר כהן משיח גופא שמעינן למצוה בק"ו משעיר נשיא וקרא דכתיב בגופיה יכול לעיכובא כתבי' ולזה קשה קצת הא כבר שמעינן מוכלה מכפר דאפילו בפר יוה"כ שנכנס לפנים חובה לא מעכב כש"כ בפר כהן משיח והיכי מצינן למימר דבפר כהן משיח ליעכב וצ"ל דה"א דגזרת הכתוב הוא דבפר יוה"כ לא מעכבי שירים ובפר כהן משיח מעכבי:

דף נב:

גמרא מה דמים כו' אף דמים כו' אם נתן למטה לא כיפר. מהאי ברייתא משמע דס"ל שלא במקומו לאו כמקומו דמי דאי כמקומו דמי אמאי לא כיפר הא בעלים נתכפרו וכ"ת דלא כיפר להתיר בשר לאכילה קאמר דא"כ לא הוי דומיא דלא כיפר בדמים פנימיים שנתנן בחוץ דלא כיפר וע"כ לא כיפר לגמרי קאמר דהא נשרפין המה וכבר כתבתי לעיל בזה אי מפנים לחוץ או איפכא אי אמרינן שלא במקומו כמקומו דמי ומהא דאמר רבא למ"ד שיריים מעכבים אתי בק"ו אם נתן למטה לא כיפר מניתנין בפנים שנתנן בחוץ דלא כיפר משמע נמי דחד דינא להו ולעיל כתבתי בזה באורך ועי' תוס' בד"ה אותה כו' ובבה"ז ז"ל וצ"ק ז"ל:

שם גמרא אמר לו ר"י כו' וגירסת הילקוט אמר לו ר' נחמיה כו' ולא משמע הכי בשמעתין דא"כ למה ליה לר' יוחנן למימר תנא ר' נחמיה כד' האומר שירים מעכבים הא בהדיא ס"ל הכי לר' נחמיה הכא וכן ביומא ד' ס' לא משמע כגי' זו עיין שם ודו"ק:

דף נג.

רש"י בד"ה עד חצות כו' להרחיק אדם מעבירת כרת כו' משמע דעיקר הסייג הוא שלא יבא לאוכלו אחר שנעשה נותר ולכאורה לא משמע הכי מהא דלא עשו סייג לנאכלים לשני ימים וכמש"כ התוס' ז"ל לקמן דנ"ז משום דליכא למיגזר דשקיעת החמה מינכר אבל בלילה לא מינכר והיינו אם הסייג הוא שמא יבא לידי נותר שפיר יש לחלק דביום נראה משקיעת החמה ולא יבא לידי נותר אבל בלילה לא מינכר אבל אם הסייג הוא

שמא יבא לאוכלו נותר היינו אחר עמוד השחר הא וודאי גם בזה מינכר בין לילה ליום ולמה הוצרכו לסייג וכן נראה מד' התוס' דלקמן שלא כתבו דלחזקיה בלא"ה ניחא דלא עשו סייג לנאכלין לב' ימים משום דאליביה ליכא כרת כל אור שלישי אלא משמע דעיקר הסייג הוא שלא יבא לידי פסול ודו"ק:

שם גמרא אליבא דר"א בר"ש כו' דכ"ע לא פליגי ופי' רש"י ז"ל דבקרן עצמו וודאי כ"מ שבו קרוי קרן כי פליגי אליבא דרבי כו' ופריך מברייתא דתני מחטא ויורד כנגד חודה של קרן וע"כ כרבי היא וש"מ דבעי חודה וכפירש"י ז"ל משמע מזה דבקרן עצמו לא בעינן חודה אפילו לכתחילה וכי בעינן חודה למטה מן הקרנות והרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' מעה"ק כ' סתמא דמצוה בחודה משמע דכ"מ מצוה בחודה אפילו בקרן עצמו וי"ל דמפרש למסקנא דקאמר מצוה בחודה לכ"ע קאמר אפילו לר"א בר"ש ועי' כ"מ ז"ל שם שכ' דלהכי כתב הרמב"ם ז"ל מצוה בחודה משום דמספקא ליה הילכתא כמאן ע"ש ולא הוי צריך לזה כיון דבהדיא קאמר הש"ס דלכ"ע מצוה בחודה וק"ל:

שם גמרא קסבר האי תנא כולי' מזבח בצפון קאי ויסוד דרומי ג"כ פתח אהל מועד הוא ומ"מ לא שמעינן דיסוד דרומי דווקא דיסוד מערבי וודאי פתח אהל מועד הוא וצ"ל דבדמים החיצונים מסתבר דהוי יסוד דרומי בסמוך לו וילפינן פנימים ג"כ מחיצונים דהוי יסוד דרומי דהוי פתח אהל מועד וגם סמוך לו כיון דכולי' מזבח בצפון קאי וק"ל:

דף נד.

תוס' בד"ה ואי אמרת כו' ונראה שלא היה כתוב בברייתא שירי הדם כו' וקשה דא"כ הוי ליה לאקשויי ממתניתין כו' ולא ידענא מנלן דלא פריך ממתניתין דלקמן דאיתמר נמי בהאי לישנא ומלשון מיתבי אין הכרח דאשכחן כוותיה בתיובתא ממתניתין והאריכו בד' הר"ח ז"ל דגרסינן שירי הדם ור"ת ז"ל כתב דלא גרסינן שירי הדם כו' והא דמרבינן שירים היינו לבד מעולת העוף ואני לא הבנתי דלא שייכא שירים כלל בעולת עוף כיון דכתיב ונמצה דמו על קיר כו' משמע שימצה כל הדם ובחטאת העוף מצות המיצוי על היסוד ובעולה מצותה על קיר המזבח ושירים אין לה כלל אלא דהקשה על פירש"י מה איכפת לן אם הדם הולך לאיבוד כיון דנעשית מצותו ע"כ פירש ר"ת ז"ל דממליקה עצמה פריך דמצותה בראשו של מזבח ואי אין לה יסוד אין על האויר קדושת מזבח כלל ומשני דאוירה של בנימין וגם זה דחוק קצת דמנ"ל דלא היה מולק בראש המזבח ממש ואמאי לא ניחא ליה דמהזאה פריך כיון דהאויר לאו דבנימין הוא הוה כמו שלא נתן על המזבח ולא נעשית המצוה ומשני דאויר הוא דבנימין והוי מצי למיפרך נמי ממתנה הרביעית של חטאת באויר בעלמא הוא דקעביד לרבי לעיל:

דף נה.

תוס' בד"ה מה עולה בצפון וא"ת עיכובא מנלן כו' כבר כתבתי לעיל דסברא דרב אדא לאו בכלל ק"ו הוא ומש"כ התוס' ז"ל אם לא שנאמר דס"ל כר"פ אינו מובן דא"כ למאן דלית ליה דר"פ תיקשי מנלן עיכובא דהא ליכא קרא אחרינא לעיכובא אם לא הקישא דעולה והרמב"ם ז"ל כ' הקישא דחטאת לכל דיני שלמי ציבור ועי' בכ"מ ז"ל ובלח"מ ז"ל שם בפ"ה מה' מעה"ק ותוס' בד"ה מה חטאת אינה כו':

שם תוס' בד"ה אלא הקישא קמא כו' וכ"ת לענין פיסוק מתנות כו' כיון דאיתקש לעולה כו' ולר"י גופיה א"צ לאקושי לחטאת דבלא"ה כל ב' מתנות שבכל הזבחים כן הוא נותן וחוזר ונותן דבכולהו כתיב סביב בעולה ואשם ושלמים ובאמת נראה דאין צריך לכ"ז דלענין מתנות לא יצאו מכלל שלמים דשלמים קרינהו רחמנא ולא איצטריך הקישא דחטאת ועולה אלא ליתן עלייהו דין קדשי קדשים לישחט בצפון ולאכול לזכרי כהונה תדע דאטו לשמעון איש המצפה דמשנה בתמיד חצי' בעולה וחצי' בחטאת בזיבחי שלמי ציבור נמי נימא הכי כיון דאיתקש לעולה ולחטאת אלא וודאי לענין מתנות לא יצאו מכלל שלמים ובתוספתא תני לה לפלוגתא דר"י אכל הני דניתנין ב' שהן ד' אלא דתני לה התם בשם ר' נחמיה וראב"י והנוסחא התם אליבייהו מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה אין נוסחא זו מובנת ואפילו אם נאמר דצ"ל נותן מערבה ואח"כ דרומה ג"כ לא אשכחן מאן דאמר הכי לבר משמעון איש המצפה דמשנה בתמיד וכדתני התם בתוספתא ע"ש:

שם גמרא ואת חזה התנופה כו' תאכלו כו' ואיזה זה מחנה ישראל כו' יש לדקדק למה לי כל הני קראי תאכלו במקום טהור ומיעוטא דאותה הא בלא"ה מלא תוכל לאכול בשעריך שמעינן דחוץ למחנה ישראל אסור לאוכלו וממילא מותר בכל מחנות כיון דלא כתיב קרא לאיסורא אלא בשעריך לבד וצ"ל דהוי ילפינן קדשים קלים במה מצינו מקדשי קדשים דכל הקדשים אכילתן במקום קדוש ואי משום דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך כו' דבשעריך היינו חוץ לקלעים ג"כ כי היכי דדרשינן מהאי קרא דלא תוכל כו' לחטאת חוץ לקלעים כדאיתא במכות (דף י"ז) אלא דא"כ יקשה צאנך ובקרך דדרשינן התם לחטאת ואשם למה לי כיון דאפילו על קדשים קלים לוקה חוץ לקלעים ק"ו חטאת ואשם כדאמרינן התם במכות שם. ע"כ נראה דה"א דמלקות ליכא בקדשים קלים אלא חוץ לירושלים מלא תוכל לאכול כו' אבל איסור איכא אפילו בירושלים והשתא א"ש דבחטאת ואשם איכא מלקות גם חוץ לקלעים ובקדשים קלים אינו לוקה אלא חוץ

לירושלים אבל עשה איכא לאכלן במקום קדוש להכי איצטריך הני קראי ועדיין צ"ע דהיכי ילפינן קדשים קלים במה מצינו מקדשי קדשים הא איכא למיפרך טובא:

דף נה:

גמרא ור"א כו' וחד להכשיר צפון וחד להכשיר צדדין לכאורה איפכא הוי ליה למימר חד להכשיר צדדין וחד להכשיר צפון דאי לא מרבינן צדדים אלא דווקא בעינן כנגד הפתח לא איצטריך לרבות צפון דתו ליכא ק"ו וממילא כל כנגד הפתח כשר בין חלק הצפוני ובין חלק הדרומי אבל אי מרבינן צדדים שפיר איכא ק"ו לפסול צפון כדאמר ר"א ונראה דלד' קאמר הכי ובאמת קרא שני להכשיר צדדים ושלישי להכשיר צפון ודו"ק:

שם תוס' בד"ה גובהה מאי תימא כו' א"כ כנגד המזבח יפסל כו' והיה נראה דמזבח לא הוי הפסק כיון דהוא עצמו כשר לשחיטת קדשים וגם צורך עבודה ודווקא בגובהה כגון תל או עץ הוא דמיבעי ליה והרמב"ם ז"ל השמיט לבעיא זו דגובהה ועי' לח"מ ז"ל:

שם גמרא אחורי ביה"כ מאי ת"ש כו' לול קטן כו' והקשו התוס' ז"ל בד"ה שנים לפרבר הא לא יכול לראות פתח אהל מועד דפרכת היה בין קדש קדשים ובין היכל כו' וי"ל דפרכת הוי כמו וילון דאינו מפסיק וכן מבואר בלשון הרמב"ם ז"ל דפרכת אינו מפסיק והתוס' ז"ל תי' שפיר ג"כ דקדשי קדשים בכלל אהל מועד הוא ולא הבנתי ד' ההג"ה ולא נ"ל כו' כיון דבהדיא קאמר הש"ס לול קטן כו' כדי להכשיר אלמא דחשוב פתח לענין זה ומכוליה שמעתין משמע דלא הוכשר העזרה כולה אלא משום דבכל מקום יכול לראות אוהל מועד ור"י בר"י ס"ל קדושת היכל ואולם חדא היא כמש"כ רש"י ותוס' ז"ל ולא מצאתי בד' הרמב"ם ז"ל בה' ביהב"ח הני שני פשפשים דבית החליפות וגם הלול קטן באחורי ביהכ"פ ובפ"ה מה' מעה"ק כתב סתם דכל העזרה כשירה לשחיטת קדשים קלים ואפילו אחורי ההיכל ועי' כ"מ ז"ל שם שכתב דצריך לימוד זו מנין לו ופליאה היא דהא מבואר כן בשמעתין דאחורי ביהכ"פ ג"כ כשר וכן פלא על הלח"מ ז"ל ע"ש וע' בה"ז ז"ל:

דף נו.

גמרא תני תנא קמי' דר"נ כו' ומסקינן בשמעתין דלענין אכילת קדשי קדשים אוכלין אפילו בלשכות הפתוחות לקודש מריבויא דקרא בחצר אהל מועד. אבל לשחיטת קדשים קלים ולהתחייב בטומאה בעינן דווקא עזרה לבד ופי' רש"י ז"ל משום דאימעיט צדי צדדים ולעיל נראה מפירש"י דטעמא דצידי צדדים לאו משום דלא הוי לפני פתח אוה"מ ובשמעתין משמע דאפילו אם הם כנגד הפתח אין שוחטין משום דלא קדישי והא דתוכן קודש הוא מדרבנן וי"ל דבהא פליגי ת"ק ור"א לעיל לת"ק איצטריך קרא

למעוטי צידי צדדים משום דתוכן קודש מה"ת אלא דמ"מ לאו לפני הוא אפילו יש פתח כנגדו ולר"א תוכן קודש מדרבנן ולא איצטריך קרא למעוטי אבל לאכילה ריבתה התורה חצירות הרבה ולא בעינן כנגד הפתח ג"כ כמבואר בשמעתין. ועי' תוס' שבועות (דף י"ז ע"ב) שכתבו בפשיטות דלענין אכילה בעינן שיראה הפתח ולא כן הוא מסקנא דשמעתין ועי' משנל"מ ז"ל בפ"י מה' מעה"ק שתמה על הרמב"ם ז"ל שלא הזכיר דין זה דהתוס' ז"ל והתימא עליו שלא הרגיש בזה דדבריהם הוא נגד סוגיא דשמעתין ורש"י ז"ל כ' בד"ה אין חייבין משום טומאה כו' למעוטי לשכות כו' שלא נתקדשו בקדושת עזרה כו' ולפ"ז קשה קצת אמאי קדישי לענין אכילת קדשי קדשים כיון דלא נתקדשו כלל אלא צ"ל דוודאי נתקדשו בקדושת העזרה ולהכי נתרבו לאכילה אבל לשחיטה לא משום דלא חשיבין לפני אהל מועד אע"ג דהוי כנגד הפתח ולענין טומאה ג"כ אין חייבין עליהם דלא הוי בכלל משכן ה' ועי' בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל ובד' הרע"ב ז"ל בפ"ג דמע"ש שפי' הא דתוכן קודש בין לאכילה בין לשחיטה בין לטומאה והוא ע"פ התוספתא שם אבל בחיבורו כתב כמסקנת הש"ס דילן דתוכן קודש הוא לאכילה בלבד ולפ"ז היה נראה דהא דתנן התם גגן קודש היכא דשוין לקרקע העזרה ג"כ לא הוי קודש אלא לענין אכילה אבל לא לשחיטה וחיוב טומאה דזה ג"כ בכלל צידי צדדים והא דאמרינן בפסחים גגין ועליות לא נתקדשו לא איצטריך אלא לענין אכילה אבל לענין שחיטה וטומאה אפילו אי נתקדשו אין שוחטין ואין חייבין כמו אלו שתוכן קודש ובגגין לא נראה כן מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' ביהב"ח אלא אי גגותיהן שוין לקרקע העזרה כיון דבנויות בקודש הוי כעזרה לכל דבר אבל בעליות נראה דאפילו נתקדשו אין שוחטין ואין חייבין משום טומאה. ונפ"מ לענין עליה של היכל דאמרינן שם בכיצד צולין דנתקדשה ועפ"ז יש לישב קושית התוס' ז"ל בשבועות שם בד"ה וטמא שנכנס דרך גגין כו' ע"ש ומאי דכתיבנא דלשכות אלו נתקדשו צ"ע כיון דבנויות בחול ועוד דבשבועות פ' ידיעות איתא דכל תוספת העזרה אם נתקדש חייבין עליה משום טומאה. ועדיין אין הדברים ברורים אצלי וצ"ע יותר ועוד צ"ע לענין חולין בעזרה איך הדין ועי' תוספתא דכלים ובקידושין פ' האיש מקדש ומשם משמע דלא נאסר אלא במקום שהוכשר לשחיטה וא"כ אשכחן דיכול לאכול חולין במקום שהוכשר לאכילת קדשים:

שם תוס' בד"ה מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה האריכו להקשות על פי' רש"י ז"ל דלמ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח למה לי קרא כו' ותי' דאיצטריך קרא לדם שיפסל בלינה דה"א כיון דאין חייבין עליו משום נותר לינה נמי לא פסיל ביה וגם זה לא ניחא להו דהא עצים ולבונה לר"ש אין חייבים משום נותר ואפ"ה פסלי בהו לינה וכתבו

לפרש דאיצטריך קרא ליפסל בתחילת שקיעה אע"ג דעדיין יום הוא וקשה לי דא"כ מאי קאמר הש"ס לקמן דילמא ה"ק רחמנא כו' אי זריק דם למחר נתאכל בשר למחר וליומא חרי והיכי אפשר שיזרק דם למחר הא כבר נפסל בלינה לכ"ע כ"כ נראה כתירוץ קמא דאיצטריך לדם שיפסל בלינה כיון דלית ביה נותר ומה שהקשו מר"ש בעצים ולבונה אין כאן קושיא כלל דלר"ש טעמיה דאין חייבים הוא משום דאין ראוין לאכילה אבל איפסולי שפיר מיפסיל אבל דם אע"פ שראוי לאכילה מיעטו רחמנא מנותר ה"א דלינה ג"כ לא פסיל ביה ומה שהקשו אמאי לא קאמר מנין לדם שיפסל בלינה ג"כ אינו קשה כ"כ כיון דנפסל בשקיעת החמה ועי' לקמן בפ' טבול יום דמיבעי לן אי פסיל לינה בפרים הנשרפין ולפ"ז צ"ע בקדשי עו"ג דאין בהם נותר אי פסיל בהו לינה אבל מלשון אין חייבים כו' משמע דפסול איכא וכן נראה מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' מעה"ק דקרא אתי לאשמעינן שלא יזרוק הדם אלא ביום השחיטה ולא למחר ע"ש ועפ"ז נראה דלא איצטריך האי קרא אלא לדם אבל לקומץ לא איצטריך קרא דבלא"ה בלילה אסור להקטיר ולמחר מיפסיל בלינה וא"כ למ"ד אין לינה מועלת בראש המזבח איכא נפ"מ בין דם לקומץ דדם מיפסיל בכ"ג דאין זורקים אלא ביום ששוחטין ונפסל בשקיעת החמה אבל קומץ שלן בראש המזבח מקטירו למחר וכן משמע מלשון הרמב"ם ז"ל פ"ג מה' פה"מ הלכה י"א איברים וחלבים וקמצים שלנו בראש המזבח כאלו לנו בעזרה והיינו משום דפסק כרבא דלינה מועלת בראשו של מזבח משמע דלרבה בקמצים נמי אם לנו בראש המזבח וירדו יעלו ואינו נפסל בשקיעת החמה אבל לא משמע כן לעיל דף כ"א דאמרינן מי כיור נפסלין למתירין כמתירין משמע דכל מתירים נפסלין בשקיעת החמה וכמו שפי' רש"י ז"ל שם וכן איתא במנחות דף כ' דדם ומנחות שניהם שוין ליפסל בשקיעת החמה ע"ש:

ועל שיטת ר"ת ז"ל דלענין עבודות לא הוכשרו אלא עד תחילת שקיעה אע"ג דיום הוא לשאר דברים שמצותן ביום קשיא לי טובא מהא דאמרינן בהוריות משל לאדם שהביא כפרתו ביה"ש ספק נתכפר כו' ולפי שיטת ר"ת ז"ל לא אשכחן בכפרה ספיקא דביה"ש כיון דמתחילת שקיעה לאו זמן כפרה הוא וכבר נתארכו הדברים בענין זה בד' הראשונים ז"ל וגם אנכי כתבתי בזה בחי' ברכות ודקדקתי ממתניתין דמגילה דחשיב דברים שמצותן ביום ואין דינן שוה אבל מהא דהוריות מבואר דלא כשיטת ר"ת ז"ל. והשג"א ז"ל ג"כ האריך בזה ועי' רש"י ז"ל מנחות שם שכ' דדם שנפסל בשקיעת החמה ילפינן מקרא דר' יצחק ומנחה ילפינן מביום צותו ולפ"ז לא שמעינן במנחה דלא מהניא הלנה בראש המזבח ודו"ק:

דף נו:

גמרא ר"י אמר חייב דהא אידחי ליה מאכילה יש לדקדק לפ"ז דמיד הוי נותר גמור ואפ"ה אין שורפין אותו בלילה א"כ היכי בעי למימר ר"י דנותר שלא בזמנו שורפין אותו אפילו בלילה הא עיקר שריפתו הוי שלא בזמנו דבשקיעת החמה של שני נעשה נותר ואין שורפין אותו בלילה. וי"ל דזה חשיב בזמנו וכמו שכ' התוס' ז"ל בפסח דאינו נשרף אלא לבקר שני ע"ש וחזקיה אמר דלא הוי נותר עד הבקר ואין להקשות לחזקיה ממתניתין דפסחים הפסח אחר חצות מטמא את הידים אלמא דחשיב נותר גם קודם זמן שריפתו משום דמ"מ כבר נפסל ואינו ראוי לאכילה כי היכי דמיבעי לן בפסול יוצא אי מטמא את הידים משום דאפוקי בידים לא מפיק ועוד נ"ל דמחשב בפסח אחר חצות גם ר' יוחנן מודה דכשר אפילו לר"א ב"ע דהכי מוכח מקרא דמועד צאתך כו' אתה שורף וע"כ אתי לאשמעינן דלא נעשה נותר אלא עד הבקר וכמש"כ רש"י ז"ל בברכות (דף ח') דהא משרף לא שרפינן ביו"ט ולמאי נפ"מ קאמר דזמן שריפתו אלא ש"מ דלא מיקרי נותר עד הבקר וכיון דלא מיקרי נותר אין מחשבין עליו דהא לר"י חיוב נותר ומחשבה חד דינא הוא ולא הוי פיגול אלא היכא דמחייב משום נותר אבל אחר חצות בפסח דלא מחייב משום נותר כי חישב עליו כשר הוא ואפילו פסול בעלמא אין בו כדאמר חזקיה וכן מבואר בתוספתא פסחים פ"ה ועפ"ז לא הבנתי ד' התוס' ז"ל במנחות דף כ' ע"ב שכ' שם דאין לפרש משתשקע החמה דדם הוא פיגול דרבנן דדומיא דהנך בבשר ואימורים קאמר דהוי פיגול מדאורייתא מדלא קתני בשר קדשי קדשים מחצות ואילך דזמן אכילתן מדרבנן ע"ש ולפי הנ"ל לא אשכחן כלל פיגול דרבנן ואפילו אי אסור באכילה מדאורייתא כשר הוא כל שלא נעשה נותר גמור להתחייב כרת ומד' התוס' אלו נראה דס"ל דבכל הקדשים אחר חצות אסור באכילה מדרבנן ועי' תוס' פסחים דף ק"כ:

שם גמרא ת"ל ביום השלישי ביום אתה שורפו כו' לפי מאי דמסקינן ביבמות פ' הערל מריבויא דוהנותר דאפילו נותר שלא בזמנו אינו נשרף בלילה א"כ למה לי האי קרא דאינו שורפו בלילה וי"ל דה"א דמצוה לשורפו תיכף לאכילה ואפילו בלילה וק"ל:

שם תוס' בד"ה לשני ימים כו' ונראה דמעשר יליף בבנין אב משלמים כו' ויש לדקדק מנלן דילפינן משלמים נילף מתודה דקדשים קלים הוא ואינו נאכל אלא ליום ולילה וי"ל דרש"י ז"ל כתב לקמן דתודה הוי דבר שיצא לידון בדבר החדש וא"כ לא מצינן למיגמר כללא מיניה וכדאמרינן לעיל והיינו דריה"ג לא פריך לר"ט אלא דיגמור מחטאת ואשם ולא פריך ליגמור מתודה משום דלא מצינן למילף בבנין אב מתודה דיצא לידון בדבר החדש אבל לבתר דיליף בהקישא פריך שפיר דילמא איתקיש לתודה אלא דהתינח למ"ד

דכללו לא גמר מיניה אבל למ"ד כללו גמר מיניה הדק"ל אמאי לא ניגמור מתודה וי"ל דלשלמים דמי טפי דשניהם אין טעונים לחם משא"כ תודה, דטעונה לחם וק"ל:
תוס' בד"ה ונאכלין בכל העיר כו' עי' מש"כ לעיל דף נ"ה ע"א בגמרא שם:
שם משנה הבכור נאכל לכהנים כו' עיין בתוספתא דתני התם בבכור ובכל המורם זה הכלל כל שהוא אוכל בתרומה אוכל באלו וכל שאינו אוכל בתרומה כו' והאיכא חוזרת דאוכלת בתרומה ואינה אוכלת בחזה ושוק אלא דאין למידין מן הכללות:

דף נז.

גמרא מר סבר הימנו וד"א הוי היקש ופריך עלה מהא דיליף היכל מלפני ולפנים ולכאורה לא דמו להדדי דגבי בכור מחזה ושוק של תודה לא ילפינן כלל בכור דבר זה שלמידין בהיקש אלא דבר שנאמר בגופו היינו יום ולילה רק כיון דעיקר חזה ושוק נלמד בהיקש לא מצינן למילף מינה אפילו דבר שנאמר בגופו והקישא דהיכל מלפני ולפנים ילפינן תרתי דבר שנאמר בפר ושעיר גופא ודבר הלמד בהיקש ואיכא למימר להכי ולהכי אפילו אי בכור מחזה ושוק של תודה לא הוי היקש היינו משום דלא ילפינן אלא דבר שנאמר בגופו לחוד אבל היכל מלפני ולפנים הוי היקש כיון דילפינן נמי דבר שלמד בהיקש ואיכא למימר איפכא אפילו אי הקישא דהיכל לא הוי היקש היינו משום דאגב דילפינן דבר שנאמר בו ילפינן נמי דבר שנלמד בהיקש אבל בכור מחזה ושוק כיון דעיקר חזה ושוק בא בהיקש לא מצינן למילף מינה אפילו דבר שנאמר בו וכמו שכ' רש"י ז"ל להאי סברא בהא דקאמר חוץ מפנים בחד זימנא גמר וכן צ"ע בהקישא דתביאו ועי' רש"י מנחות דף ט"ז:

דף נז:

גמרא א"כ מאי אלא עד חצות ואיב"א כו' כן הוא גירסת התוס' ז"ל וי"ל דלהכי קאמר ואיב"א משום דהדיוק מהא דתנן אלא עד חצות אינו דיוק כ"כ די"ל דקמ"ל אע"ג דאינו נאכל אלא בלילה והוי ס"ד שלא לעשות בו הרחקה דחצות ולקצר יותר זמן אכילתו קמ"ל דמ"מ אינו אלא עד חצות. אלא דהא תינח אי נימא דאחר חצות אינו נאכל עוד מדרבנן י"ל כנ"ל אבל אי לא עשו חכמים הרחקה אלא לכתחילה ולזרז אבל בדיעבד נאכל גם לאחר חצות א"כ גם בפסח אע"ג דאינו נאכל אלא בלילה מ"מ שפיר עבדי רבנן הרחקה לכתחילה ועי' תוס' סוף פסחים והא דלא עבדי רבנן איזה הרחקה לר"א ב"ע דמדאורייתא עד חצות לפי' רש"י ז"ל דפי' דהרחקה היא שלא יבא לידי איסור כרת א"כ לר"א ב"ע ליכא איסור כרת אפילו אחר חצות דאכתי לא הוי נותר וכמש"כ לעיל ולהכי

לא עבדי הרחקה ואי נימא דעשו הרחקה שלא יביא קדשים לפסול צ"ל לראב"ע דזמנו קצר חצי הלילה לחוד לא עבדו הרחקה:

הדרן עלך פרק חמישי איזהו מקומן

פרק ו - קדשי קדשים

דף נח.

גמרא אמר ליה הכי אמר ר"י שניהם מקרא אחד דרשו כו' והא דר"י ס"ל כוליה מזבח בצפון קאי לא שמעינן ממתניתין כלל אלא גמרא גמיר לה וכמו שפי' רש"י ז"ל ולכאורה מוכח מר"י דמתניתין דלא ס"ל מזבח ממוצע כו' דא"כ אמאי לא ניחא ליה למידרש חציו לעולה כו' דהכי מסתבר כיון דהמזבח עצמו חציו בצפון וחציו בדרום אבל אי כוליה בצפון לא מסתבר ליה לחלק המזבח לחצאין אלא די"ל דס"ל דכוליה בדרום ולהכי ג"כ לא מסתבר ליה לחלק המזבח אבל לקמן בשמעתין משמע דאיכא למימר לר' יוסי דמתניתין ג"כ דממוצע היה המזבח והיינו משום דאי מזבח ממוצע וודאי מסתבר למידרש קרא כולו לעולה כו' דאי חציו לעולה כו' לשתוק קרא מיניה וממילא ידענא דבחצי הצפונית כשר לעולה. ומהא דאמר ר"י מודה ר"י בר"י שאם שחטן כנגדן בקרקע כו' משמע דר"י בר"י ס"ל כוליה בדרום הוא והיינו ג"כ מטעם הנ"ל דאי ממוצע הוא למה לי קרא להכי ואי כוליה בצפון ג"כ לא מסתבר להכשיר חציו ולפסול חציו כיון דכוליה בצפון קאי ואמרינן בגמר' דר"י מצריך קרא דשלמים משום דס"ד עולה הוא דדחיק ליה מקום כו' וגם בזה י"ל דלטעמייהו אזלי דלר"י דכוליה מזבח בצפון קאי וס"ל נמי כר"י בר"י באיזהו צפון מקיר המזבח עד כותל עזרה וא"כ דחוק ליה מקום וס"ד דלא הותר מזבח אלא לעולה ולא לשלמים אבל לר"י בר"י דכוליה מזבח בדרום קאי לא דחוק ליה מקום כ"כ. והרמב"ם ז"ל פסק כר' יוסי דכשר כולו לעולה ולשלמים וקשה קצת לשיטתו דרוביה דמזבח בדרום כמבואר בדבריו בה' ביהב"ח וכל הצד הצפוני מכותל האולם עד כותל עזרה נקרא צפון וא"כ לא דחיק ליה מקום עולה ותיקשי השתא כולו לעולה כשר לשלמים מיבעיא וצ"ל דמ"מ כיון דלא הוי צפון אלא כנגד המזבח ולא מן הצדדים וכמש"כ התוסיו"ט ז"ל בפ"ג דיומא וכמשמעות לשון הרמב"ם ז"ל שם בה' ביהב"ח מקום שלמים מרווח יותר ועוד דשלמים הוכשר בכל הרוחות ועולה לא הוכשרה אלא בצפון:

ובאותו ענין יש לדקדק בק"ו דר' אלעזר לעיל דמצריך קרא להכשיר צפון לשלמים משום דהוכשר בכל הרוחות לכאורה למאן דס"ל דכוליה מזבח בדרום קאי וכל חלק הצפוני הוכשר לעולה א"כ ליכא ק"ו דשלמים הוכשר בכל הרוחות דהא עולה נמי הוכשרה

בכל הרוחות בכל חלק הצפוני ואדרבה בעולה המקום מרווח יותר דהוכשר גם במזבח שהוא בחלק הדרומי וגם מה שאמרו דשלמים הוכשר בכל הרוחות לא א"ש ואין לומר משום דהוכשר אפילו אחורי ביהכ"פ דהא אכתי לא ידעינן להא דצדדים הוכשרו אלא מקרא אחרינא כדאיתא לעיל וי"ל דר"א הוא דקאמר לעיל האי ק"ו ור"א לטעמיה דס"ל כוליה מזבח בצפון וא"כ לכ"ע לא הוכשר לעולה אלא חלק הצפוני עד המזבח כמש"כ לעיל ושלמים הוכשר בכל הרוחות אלא דהתוס' ז"ל העתיקו להא דלקמן ר' אלעזר ולעיל הגירסא ר' אליעזר:

דף נח:

תוס' בד"ה הא מני ריה"ג כו' וא"ת כו' ושמא סבר לה כר"מ דאמר נכנסין עכ"ל. וקצת תימא למה הוצרכו להביא מתוספתא דכלים פלוגתא זו דשלא רחוץ ידים ורגלים אי נכנסין בין האולם ולמזבח והא בריש כלים מבואר פלוגתא זו במתניתין ור' יוסי דאמר התם דאין נכנסין. ולדבריהם ז"ל יקשה אמאי לא פשיט מינה דר"י ס"ל כולי' מזבח בצפון קאי דאל"ה הוי הכיור בין האולם למזבח והיאך נכנסין שם שלא רחוץ ידים ורגלים אלא נראה דאלו שנכנסין לרחוץ ידיהם ורגליהם לא גזרו עליהם כיון דלצורך הם נכנסים. ועוד נראה דחומר בין האולם ולמזבח ל"ד בין האולם למזבח ממש אלא כל חלק העזרה שבין האולם למזבח יש עליו כל החומר כיון דבאותו החלל ליכא מידי דמפסיק מידי לבין ההיכל וכדאיתא ביומא (דף מ"ד) אלא דלמאן דס"ל הני מעלות דאורייתא צ"ע:

דף נט.

גמרא מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין וילפינן לה מוזבחת עליו כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. יש לדקדק האי פסול מחמת מאי אי משום דהשחיטה עצמה פסולה היא בזמן שהמזבח פגום וילפינן מהאי קרא דשחיטה צ"ל בשלימות המזבח או משום דיחוי הוא דמיפסיל כיון שנשחט בשעת פגימת המזבח ולא חזי לזרוק הדם מיפסיל אפילו כשתיקן משום דיחוי וקרא אתי לגלויי דזריקה פסולה במזבח חסר וממילא שמעינן דאם נשחטה במזבח פגום פסול הוא אפי' כשתיקן משום דיחוי. ונפ"מ אם שחט סימן אחד בשעת פגימת המזבח והשני לאחר תיקונו אי הפסול בשחיטה עצמה מיפסיל ואי הפסול משום דיחוי לא מיפסיל דבע"ח אין נדחין ומלישנא דהש"ס מנין כו' שכל הקדשים שנשחטו שם פסולין משמע דשחיטה עצמה נעשה בפסול וא"כ י"ל דהא דאסור לזרוק על המזבח פגום לא מהאי קרא דוזבחת שמעינן אלא בלא"ה שמעינן דליכא זריקה על מזבח פגום דמזבח בעינן וכי איפגים לאו מזבח הוא וכן נאמר אבנים שלימות כו' וא"ש בזה הא דפריך דרב אדרב מהא דמזבח שנעקר כו' משמע

דבעי למימר דבדמים נמי כשר במזבח והרי בחולין (דף י"ח) פליגי תנאי בשיעור פגימת מזבח ולכ"ע פסול הוא אם נפגם. ועוד דבמשנה מדות תנן דאין מלבנין אותו בכפיס של ברזל שמא יגע ויפסל הרי מפורש במשנה דפגימת המזבח פוסל והיכי ס"ד דבדמים נמי קאמר רב וגם למה לי' לרב לאשמועינן מילתא דתנן לה במתניתין ולפי הנ"ל ניחא דרב אתי לאשמועינן דהשחיטה עצמה פסולה במזבח פגום ופריך מהא דרב במזבח שנעקר מקטירין כו' וס"ד דה"ה דזביחה כשירה אפילו במזבח פגום. ומשני מודה רב בדמים דאפילו הזביחה פסולה ומ"מ עדיין אינו מיושב כיון דפסול זריקה שמעינן ממתניתין דמדות אלמא דמים עדיפא ואכתי מאי פריך דרב אדרב:

אבל מפלוגתא דרב ור"י נראה דמימרא דרב מטעם דיחוי הוא וכל הקדשים שנשחטו שם היינו שנשחטו עד שלא נפגם ונפגם ופסולים משום דיחוי דשחוטין נדחין אבל בע"ח אין נדחין ור"י אמר אפילו נפגם המזבח כשהן חיים ג"כ פסולין דבע"ח נדחין. וא"כ עיקר קרא אתי לאשמעינן דהזריקה פסולה במזבח פגום וממילא הוי דיחוי וא"כ אם נשחטו בשעת פגימת המזבח י"ל דלרב נמי כשירין דהוי דיחוי מעיקרא דלכ"ע לא הוי דיחוי הכא כמש"כ התוס' ז"ל ונהי דאם הוקדשו בשעה שהיה שלם ואח"כ נפגם הוי נראה ונדחה אבל אם הוקדשו ונשחטו כשהוא פגום וודאי הוי דיחוי מעיקרא וכשירים ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' פסה"מ נראה כן דמפרש שנזבחו היינו שמצאן שחוטין ונפגם המזבח כמבואר שם הלכה כ"ב מזבח שנפגם נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין כו' ונאמר וזבחת עליו כו' כלומר תזבח והוא עומד בתיקונו לא פגום וקצת קשה לישנא דרישא אסיפא דמרישא משמע דלא נפסלו אלא אלו שהיו שחוטין דהוי נראה ונדחה אבל לא אלו שהוקדשו ונשחטו כשהיה פגום דהוי דיחוי מעיקרא ומסיפא משמע דאם נזבחו שלא בתיקונו פסולין בכ"ג וכן משמע התם בהלכה כ"ד שכ' הקדיש עד שלא נבנה כשיבנה מקריבין אותן משום דהוי דיחוי מעיקרו משמע דווקא הוקדשו לחוד אבל לא אם נזבחו ועי' בלח"מ ז"ל שדקדק למה ליה משום דיחוי מעיקרו הא בע"ח אין נדחין ותי' דאמר טעם שיועיל גם למנחות ודבריו ז"ל צ"ע דהא במנחות ליתא להאי דינא כלל וכמש"כ התוס' ז"ל בד"ה עד שלא נבנה ואני כתבתי לעיל בפ"ק מה שנ"ל בלשונו של הרמב"ם ז"ל בזה עכ"פ נראה ברור מלשונו ז"ל דאם נשחטו בשעה שהיה פגום ג"כ פסולין ולאו מטעם דיחוי אלא דהזביחה עצמה פסולה בשעת פגימה ועדיין צ"ע:

שם גמרא מזבח שנעקר מקטירין כו' אע"ג דגבי קטורת נמי נאמר והקטיר עליו אהרן כו' ולא דרשינן עליו כשהוא שלם כו' היינו משום דגבי קטרת אתי עליו כמשמעו ולגופי'

אבל גבי וזבחת עליו ע"כ עליו לדרשא אתי כשהוא שלם כו' דכמשמעו לא אתי דוכי עליו אתה זובח כו':

שם תוס' בד"ה עד שלא נבנה ע"ש מש"כ בדין דיחוי ועי' מש"כ לעיל פ"ק באריכות בזה:

שם בא"ד וא"ת כו' אמאי אמר ר"י המעלה בזמה"ז בחוץ חייב הא עכ"פ מחוסר זמן הוי ע"ש באורך ותי' דר"י מיירי בקטרת או במנחה וניחא הא דנקט מעלה ולא שוחט ובאמת צריך עיון לחלק בין מנחות לזבחים דלכאורה הוקשו כל הנקטרין על המזבח החיצון להדדי בקרא דזאת תורת כו' ויותר קשה אם אכילת המנחה בעינן שיהיה המזבח שלם כש"כ הקטרתו וכן משמע מריש מנחות נתערב קומצה בשירי' כשירה וכ' התוס' ז"ל שם משום דמין במינו אינו חוצץ משמע דבעינן מזבח דאי לא בעינן מזבח לא שייכא חציצה כדאיתא במכילתין וכן משמע מהא דתנן במכילתין סתמא דאינו חייב בחוץ עד שיעלה על המזבח משמע דכל העלאות בעינן דווקא על המזבח אלא דמהא דאמרינן מודה ר"י בדמים ה"נ מודה רב בדמים משמע דאפילו בהעלאת אברים לא בעינן מזבח כמו ר' יהודה דלא מודה אלא בדמים היינו זריקת דמים דהיא עיקר כפרה על המזבח.

אבל כבר כתבתי כיון דאכילות כל הקדשים בעינן שיהי' המזבח שלם כש"כ הקטרה:

אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפי"ט מה' מעה"ק מי ששחט והעלה בזמה"ז בחוץ חייב ותיקשי לדידי' קושית התוס' ז"ל וכבר רמז לזה המשנל"מ ז"ל שם ואם נאמר כמש"כ לעיל דהשחיטה מצד עצמה אינה פסולה אלא דהקרבן פסול מצד דיחוי א"כ י"ל דהשחיטה ראויה לבא פתח אהל מועד ולא דמי לשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות היכל דהשחיטה עצמה פסולה ודו"ק. ועי' רש"י בחולין דפסול פגימת המזבח נפקא ליה מוזבחת עליו והא דמחלק הש"ס התם בין אבנים ליסוד דבאבנים פוסל פגימה כ"ש וביסוד הוי שיעור טפח כ' רש"י ז"ל התם משום דכתיב אבנים שלימות:

והתוס' ז"ל כ' שם הא דביסוד פסול בטפח הוא משום דבעינן רבוע וא"כ מבואר דבכל עבודות של מזבח החיצון פוסל פגימת המזבח דגבי מנחה נמי כתיב המזבחה וכל היכא דכתיב המזבח בעינן רבוע וע"כ צ"ל דוזבחת עליו אתי לאורויי דהשחיטה ג"כ פסולה כשהמזבח פגום אבל לקמן מסקינן לר' יהודה דכל הריצפה נתקדשה לכל הקטרות לבד בדמים מודה ותמהו התוס' לקמן מאי ס"ד הא קרן וכבש ויסוד ורבוע מעכבי משמע דמהא דמכשיר להקטיר ברצפה לא קשיא להו דהא דרבוע מעכב ג"כ לא נאמר אלא לענין דמים וא"כ לדידן נמי לכל הקטרות לבר מדמים רבוע לא מעכב ואפילו נפגם כשר לשאר הקטרות דהא לא פליגי ר"י ור' יוסי אלא אי נתקדשה הריצפה אבל בעיקר דינא לא פליגי וכי היכי דלר"י לא בעינן בשאר הקטרות כל הני מילי לעיכובא ה"נ לר' יוסי אלא

דהתוס' ז"ל בד"ה עד שלא נבנה כו' כתבו דר"י לא מכשר בריצפה אלא בזמן שהמזבח שלם וא"כ לר"י נמי פוסל פגימת המזבח לכל הקטרות של זבחים ונהי דמכשיר בריצפה אבל מזבח שלם בעינן והדרן לקמייתא דבכל הקטרות של זבחים בעינן רבוע ולפ"ז אין תמיהתם לקמן דמאי ס"ד גדולה כ"כ דהא ר"י נמי ס"ל דבכל הקטרות של זבחים בעינן שיהיה המזבח שלם ככל דינו ובזמן שהוא שלם מקטירין גם על הריצפה ה"נ יש לומר כן בדמים אלא דאכתי קשה הא אפילו שלא כנגד היסוד במזבח מעכב כש"כ בריצפה ואכתי היכי ס"ד דלא מודי ר"י בדמים ועוד דהש"ס לקמן דחי סייעתא דרבא מהא דאמר ר"י כוס הי' ממלא כו' משמע דמספקא לי' להש"ס אי מודה ר"י בדמים והיכי מצינן לאכשורי זריקת דם הפסח בריצפה הא הוי שלא כנגד היסוד ועי' תוס' לעיל (דף נ"א ע"ב) בד"ה תן יסוד כו' שהקשו כנ"ל בסוף דבריהם שם:

דף ס.

גמרא קדשים קלים מנ"ל אתיא מדרשא דר"י כו' יכול יעלה אדם מע"ש כו' ת"ל והבאתם כו' וגריס רש"י ז"ל דלמסקנא ס"ל לר"י דלא קדשה לעתיד וכבר הקשו התוס' ז"ל ע"ז דא"כ דבטלה קדושת הבית והחומה פשיטא דאינו נאכל לא בכור ולא מעשר ע"ש בד"ה מאי קסבר באריכות אלא גרסינן לעולם קדשה לעתיד ואפ"ה בכור פשיטא דאינו נאכל משום דאיתקש בשרו לדמו מה דמו במזבח ואם נפגם אין זורקין ה"נ הבשר אינו נאכל בשעת פגימת המזבח ומינה ילפינן למעשר בהקישא וא"כ עיקר הפסול בזמה"ז הוא משום דליכא מזבח אבל קדושת ירושלים ועזרה קדשה לעתיד אע"פ שאין חומה וא"כ הא דאמר אביי אתיא מדרשא דר"י היינו מסברתו של ר' יוסי דמקיש בשר לדם וא"כ מע"ש נמי אינו נאכל בפגימת המזבח ולא אמרינן לעיל אלא קדשים קלים מנ"ל אבל מעשר לא קאמר. ועוד דהיכי קאמר בפשיטות דאינו מעלה מע"ש בזמה"ז הא אם בנה מזבח יכול לאכול מע"ש דקדושת החומה ישנה וכן כל הקרבנות יכול לבנות המזבח ולהקריב ועי' בתוס' מכות (דף י"ט) שנ' מדבריהם ז"ל שם דבכורים מותר לאכול אפילו כשהמזבח פגום אם נפגם אחר הנחה ומ"מ נראה מפשטא דשמעתין דהא דבכור אינו אלא בפני הבית היינו משום פגימת המזבח וא"כ ר' יוסי לא פליג על הא דאמר ר' יהושע שמעתי שמקריבים אע"פ שאין בית דר"י נמי מודה דקדושת הבית קידשה לעתיד אבל מזבח צריך שיהיה שלם ועי' תוס' מכות שם:

והרמב"ם ז"ל סוף פ"ו מה' ביהב"ח כתב כר"י דמקריבים אע"פ שאין בית ואוכלין קדשים קלים אע"פ שאין חומה דקדושת המקדש וירושלים קידשה לעתיד ותמה שם הכ"מ ז"ל ממשנה דמע"ש אם אין שם מקדש ירקבו וכ"כ הרמב"ם ז"ל בעצמו בפ"ב מה' מע"ש

והתוסי"ט בפ"ח דעדיות כתב לתרץ דירקבו מדרבנן ע"ש ואינו מובן דהא כתב שם להדיא דרשא דר' יוסי דאיתקיש מעשר לבכור מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית אלמא דמדאורייתא אין מעשר נאכל אלא בפני הבית. וע"כ צ"ל כמש"כ דדבריו ז"ל בה' ביהב"ח הם דברי ר' יהושע מקריבין אע"פ שאין בית ואוכלין ק"ק אע"פ שאין חומה והיינו דקדושת ירושלים והעזרה קידשה לעתיד אע"פ שאין בית וחומה אבל מ"מ צריך שיהיה מזבח בנוי דאסור להקריב ולאכול כשהמזבח פגום והיינו הך דר' יוסי והם דברי הרמב"ם ז"ל בה' מע"ש ושלא בפני הבית לאו דווקא ומ"מ דבריו סתומים מאוד ולפ"ז נראה נמי דהא דביכורים אינו נוהג אלא בפני הבית היינו ג"כ משום דליכא מזבח. אבל אם בנה מזבח יכול להביא בכורים גם בזמה"ז אם לא משום דקדושת הארץ בטלה ולפ"ז אם הקדיש בכורים בזמה"ז שפיר קידשו ועי' סוף בכורים במשנה שם ובירושלמי שם דמבואר כפי' הרע"ב ז"ל שם ועי' תוס' מכות שם (דף י"ח) מש"כ והדברים ארוכים בזה וכבר הארכתי בענינים אלו בחי' יבמות פ' הערל ועי' בה"ז ז"ל שכ' ג"כ כנ"ל בדברי הרמב"ם ז"ל:

והקשו התוס' ז"ל בד"ה מאי קסבר כו' אמאי לא מקיש בשר לאימורין דמקטירין אפילו במזבח פגום כמו קטרת ותי' דלחומרא מקשינן. וא"כ קשה היכי קאמר דם ובשר חדא מילתא היא כיון דאיכא לאקושי לאימורין לקולא אלא דלחומרא מקשינן א"כ הוי לי' הקישא וכבר כתבתי לעיל דנ"ל דהקטרת אימורים ג"כ בעינן מזבח שלם והכי משמע מהא דאמרינן מה לבכור שכן טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח אלמא דדם ואימורין חד דינא להו וסלקא סוגיא דשמעתין דבין זריקת דם ובין הקטרת אימורים ובין אכילת קדשים לכל אלו בעינן מזבח שלם אלא דלא דמי עבודות לאכילה דבעבודות כל שנמצאו בשעת פגימת המזבח נדחו לעולם אפילו לאחר שניתקן אבל באכילת קדשים אינו כן אע"פ דאסור לאכול כשהמזבח פגום מ"מ כשיתקן לא נדחו ומותר לאכלן דבאכילת קדשים ליכא דיחוי. וכ"כ התוס' ז"ל בב"מ (דף נ"ג) וא"כ אם הקדיש בזמה"ז דבר שאינו בע"ח לא חזי להקרבה גם כשיבנה המקדש דהוי דיחוי ולפ"ז יש לדקדק מהא דתניא בכריתות גר בזמן הבית צריך שיפריש רובע לקנו ומאי אהני הפרשתו כיון דלא חזי להקרבה דדחוי הוא אלא דבשמעתין משמע דדחוי מעיקרא בכה"ג לכ"ע לא הוי דיחוי וכמש"כ התוס' ז"ל משום דבידו לתקן המזבח אלא דהתינח לשיטה זו דקדושת הבית לא בטלה אלא הדחיה היא משום חסרון המזבח שפיר י"ל דחשיב בידו לבנות מזבח אלא למ"ד דקדושת הבית בטלה א"כ צריך לקדש מחדש קדושה אחרת זו לכאורה לא חשיב בידו כיון דקדושה אחרת היא והדברים נפלאים עד יבא המורה צדק ועי' תוס' ז"ל

בד"ה מאי קסבר שכ' ג"כ סברא זו דלמ"ד לא קידשה קדושת הבית לעתיד הוי דיחוי גמור ומש"ה אינו חייב המעלה בחוץ אפילו אם לא הותרו הבמות בזמה"ז משום דהוי דיחוי גמור והתוס' ז"ל שם מיאנו בסברא זו דקדושת הבית וירושלים קידשה לעתיד וקדושת הארץ בטלה. והרמב"ם ז"ל לפי שיטתו דתרומה ומעשרות אפילו בזמן בית שני דרבנן הוא הדבר מוכרח לומר כן דקדושת הבית לחוד וקדושת הארץ לחוד ואפילו ליכא קדושת הארץ קדושת הבית במקומה עומדת כמו בית שני ועי' מש"כ בחי' יבמות בזה באורך:

דף סא:

תוס' בד"ה ולאחר שיפרקו כו' וא"ת כו' ואי חזרו והעמידו כיון שנדחה אינו חוזר ונראה וכ"כ בד"ה אע"פ וזה דלא כמש"כ בב"מ וכמו שהבאתי לעיל דבאכילת קדשים ליכא דיחוי ועי' בתוס' מנחות (דף צ"ה) שכתבו לתרץ קושיא זו דהיכי ס"ד להכשיר מסולק הא איפגים המזבח ותי' דאתי כתנא דפליג על ר"י ב"ר יוסי ואין זה מובן דלא אשכחן תנא דפליג אלא באכילת קדשים קלים דלא מקשי בשר לדם אבל ר"י בר"י דפוסל זביחה בכל הקדשים כשנפגם המזבח ליכא מאן דפליג עלי' ונראין דברי התוס' ז"ל בב"מ דליכא דיחוי באכילה:

דף סב.

גמרא אחד שהעיד להם על המזבח פירש"י ז"ל דהעיד להם שיכולים להוסיף עד ששים אמה ובמתניתא אליבא דר"א בן יעקב א"א לפרש כן דהא ס"ל דכולי' מזבח בדרום קאי וא"כ היכי מצינן להוסיף על המזבח עד ס' דהא בס"ה ליכא בחלק הדרומי כ"א ס"ה אמות והכבש ל"ב לא נשאר על המזבח כ"א ל"ג אמות וע"כ ראב"י לא ס"ל הך דרשא דכי בית אלא כאינך אמוראי דלעיל משום דלא סיפק או משום שיתין והיינו דכלייל לתרווייהו המקום והמזבח בחד עדות דמידת המזבח סברא בעלמא היא ודו"ק:

שם גמרא מידת ארכו ורחבו וקומתו אין מעכבין ואמר ר' מני ובלבד שלא יפחות ממזבח שעשה משה משמע מזה דארכו ורחבו אין מעכבין לא למעלה ולא למטה ולא יותר משששים אמות ול"פ מאמה אחת אבל בגובהו נראה דלמעלה אין לו שיעור היינו אפילו יותר מעשרה אמות אבל למטה יש לו שיעור דהא של משה ג"כ גבוה י' הוי לר' יוסי לעיל וקי"ל כוותי'. וא"כ לא הבנתי דברי התוס' ז"ל בד"ה אף מזבח ששים שהקשו מהא דקאמר בכיסוי הדם קמוסיף אבניין. ותי' דמגובה פריך ע"ש וכן נראה מדבריהם בפ' כסוי הדם שכתבו דהא דהוסיפו ד"א מן הדרום ומן המערב היינו משום דקרא אשכחו ודרש מה בית ששים כו' אבל על גובהו אין להוסיף והא דאמרינן דמידת גובהו ג"כ

אין מעכבין י"ל דנהי דלא מעכב מ"מ לכתחילה צריך שיהיה לא יותר מעשרה כאמור בתורה או י"ל דמפרשים הא דאורך ורוחב וגובה אינו מעכב היינו אם פיחת משיעור האמור בתורה אבל יותר מששים באורך ורוחב ויותר מעשרה בגובה שפיר מעכב דלא אשכחן שום סמך להרבות בשיעור יותר אבל פחות אשכחן במזבח שעשה משה שלא היה מקום המערכה אלא אמה. וכ"ת מידת גובהו אמאי אינו מעכב הא של משה ג"כ היה גובה עשרה י"ל דלא חשיב אלא מקום המערכה שנ' בו וקומה ג' אמות וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דהא דקאמר ובלבד שלא יפחתנו משל משה קאי גם אגבוה ולא יעשנו פחות מגבוה ג' במקום המערכה אלא דקשה לי א"כ מאי לא יפחות משל משה הא בכל המזבחות גובה מקום המערכה לא היה אלא ג' אמות משפת סובב ולמעלה ובשיעור גובה כולן שוין היו וכן הא דקאמר רב יוסף אמה נראה דלבר מקרן והילוך רגלי הכהנים קאמר כמו של משה ומסתימות לשון הרמב"ם ז"ל נראה דסגי באמה אחת לחוד וצריך עיון:

שם גמרא קרי עלייהו בני קטורה עי' מהרש"א ז"ל בח"א ונראה לכוין דבריהם ז"ל ע"פ ד' המדרש הנעלם כי שם אברהם יכונה על כח הנשמה ודעת ושכל האמת ועיקר תולדתו הוא דעת תורה ומצותיה באמת לאמיתו והתולדות אשר אינם ע"ד הזה לא יקרא שם השכל האמיתי עליהם וע"ז נאמר כי ביצחק יקרא לך זרע אבל התולדות האחרות שילחם מעל יצחק ע"כ כל מי שיולד בדעתו ושכלו ענין חוץ לקו האמת יכונה עליהם שם בני קטורה כאשר הם לא היו תולדות אברהם העיקרים כן הם תולדות אלו כיוצא בהם ולא יקרא עליהם שם הדעת השלימה ע"כ לא ידעו מאי קאמר רב יוסף וכן איתא במ"ר כאשר אמרו תלמידי ר"ט לפניו דבר שאין מתקבל אמר להם לא ירד בני עמכם כי אין זה תולדות בעלי דעה השלימה לדבר דבר שלא בדעת אפילו בד"ת וע"ז מייתי הש"ס עובדא דבני אחתי' דר"ט דהוי יתבי קמי' ולא אמרי מידי והוא נגד טבע בעלי דעת אשר לא יפסוק כח שכלם להוליד השכלות אמיתות בתורה ומצות ופיהם יפתח כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק וכשיפסק המעין הזה מאיש משכיל הוא על אחד מב' אופנים או שנתן עיני שכלו בהשכלה זרה אשר מצאה חן בעיניו או גם אם ישוטט תולדות דעתו ושכלו בעניני התורה אך לא לאמיתה ע"כ יסגר פי המדבר להוציא לפני רבן ר"ט דבר שאינו ברור וזש"א להם ויוסף כו' ויקח אשה ושמה יוחני ירמוז להם אולי נטה רעיונות שכלם בדברים זרים אשר מצאו חן כאשר יש הלצות רבות אשר ימצאו חן לשקר ואין בהם חפץ השיבו לו קטורה כתיב באו להצטדק כי לא נתנו עיניהם בזרות כ"א בעניני התורה אך לא לאמיתה קרי עלייהו בני קטורה כי גם זה אינו מבני הדעת השלימה והבן:

דף סב:

גמרא נמצא פורח על יסוד כו' פירש"י ז"ל דהש"ס משני הכי ולעיל ד' נ"ב משמע דברייתא היא ותני הכי נמצא פורח כו' מדפריך מינה לרב ועיין רש"י לעיל שם:

דף סג.

תוס' בד"ה כל כבשי כו' הקשו ממזבח הנחושת היכי עשו לו כבש ובאמת יפלא כי לא מצינו בתורה דבר מענין הכבש וכל כלי המזבח נאמרו ומטלטלין היו והכל היה מנחושת וכבש לא קאמר ואטו בכל עת חנייתן עשו כבש מחדש וגם ממה עשו כי מאבנים לא נמצא רמז בכל כלי המשכן ובתורה נאמר מצות הכבש אחר מצות מזבח אבנים כמש"נ ואם מזבח אבנים כו' ולא תעלה במעלות על מזבחי והדבר נפלא עד יגלו כלי המשכן:

שם רש"י בד"ה ממקום שרגלי הזר כו' וקס"ד השתא לאסור בין האולם קאתי שאין זר נכנס לשם עכ"ל וי"ל היכי ס"ד לאסור בין האולם אתי הא תנן סתמא דנקמצות בכ"מ בעזרה משמע אפילו בין האולם למזבח אינו אלא מדרבנן וכמש"כ התוס' ז"ל בד"ה סד"א אף מנחה טעונה צפון ע"ש ומי הכריחו לרש"י ז"ל לפרש כן ולא פי' כפשוטו דאהיכל פריך הא אין רגלי הזר עומדות שם. ואולי ס"ל כדברי הרמב"ם ז"ל בהני עשר מעלות דפ"ק דכלים דס"ל דהני מעלות מה"ת הם ואפילו כהן בע"מ אסור ליכנס בין האולם ולמזבח וכש"כ זר ומשמעתין וודאי משמע דאין זה אלא מדרבנן וכנ"ל:

והתוס' בד"ה שכן מצינו כו' הקשו ל"ל האי טעמא לפירש"י לעיל דהא דאין שוחטין בהיכל הוא משום דלאו אורח ארעא א"כ הכא בקמיצה ממילא תתכשר גם בהיכל ע"ש ובאמת לא הבנתי פירש"י ז"ל דהא בשמעתין אמרינן בשלמים דשחיטתן בהיכל כשר שלא יהיה טפל חמור מן העיקר וכדמסקינן דעבודה אדם עובד במקום רבו ואי לאו אורח ארעא לא אמרינן לא יהא טפל כו' כדמסיק באכילה ועוד דלא מסתבר דשחיטת שלמים כשר בהיכל ולא אמרינן לאו אורח ארעא ושחיטת קדשי קדשים יפסול משום דלאו אורח ארעא אלא נראה ברור דבקדשי קדשים דבעינן צפון דווקא היכל לאו בכלל זה לא מיבעיא למ"ד דצפון לא הוי אלא כנגד המזבח דפשיטא דמיפסיל בהיכל אלא אפילו למ"ד דכל הצפון כשר מ"מ בעינן על ירך המזבח צפונה אבל לא בהיכל והכי משמע נמי במכילתא פ' יתרו והובא בילקוט שם דפליגי תנאי אי קדשי קדשים ששחטן על המזבח כשירים ואיכא תנא התם דפוסל משום דכתיב ועשית עולותיך הבשר והדם בשר ודם אין אבל שחיטה לא ובעי למילף התם מסברא כי היכי דמזבח הפנימי אע"ג דכשר לכפרה פסול לשחיטה ה"ה מזבח החיצון ע"ש ואי פסול היכל הוא משום דלאו אורח ארעא א"כ היכי קאמר יוכיח ממזבח הפנימי על מזבח החיצון שאני התם דלאו

אורח ארעא אלא וודאי הפסול משום דלא הוי צפון ושפיר קאמר יוכיח ממזבח הפנימי דאתה בא להכשיר שחיטה על המזבח אע"ג דלאו בצפון הוא מק"ו דחזי לכפרה ע"ש הרי מזבח הפנימי דג"כ כשר לכפרה ואפ"ה אינו כשר לשחיטה וע"ש במכילתא דקאמר בטעמא דרבי יוסי בר"י מחציו ולצפון כצפון כו' משום דמקיים ב' מקראות וזבחת עליו עולותיך כו' וקרא דועשית עולותיך הבשר והדם ולא שחיטה על חציו לצפון וזבחת עליו ועל חציו השני הבשר ודם אין אבל זביחה לא ע"ש:

שם גמרא מנין שאם הקיפו עו"ג שהכהנים נכנסים לשם ואוכלין כו' נראה דעיקר קרא אתי דיכולין לכתחילה ליכנס שם ולאכול דס"ד דאסור דאין אדם אוכל במקום רבו קמ"ל אבל לדיעבד לא איצטריך קרא ומסברא אם אכלו בהיכל אכלו ויצאו ידי אכילת מצוה דמהיכא תיתי למימר דלא יצאו כיון דקדשים כשירים אכלו וא"ש בזה דיש לדקדק מאי פריך באכילה נימא לא יהא טפל כו' הא משמע דהך סברא לא מהני אלא בדיעבד וכדאמר שלמים ששחטן כשירים וא"כ איצטריך קרא דבקדש הקדשים דאפילו לכתחילה נכנסין ואוכלין ולפי הנ"ל א"ש דבאכילה לא איצטריך אלא דיכול ליכנס לכתחילה ושפיר שמעינן מסברא דלא יהא טפל חמור כו' אלא דא"כ הוי מצי לשנויי הכי השתא התם בשחיטה אינו מכשיר אלא דיעבד והכא באכילה מתיר אפילו לכתחילה ואיצטריך קרא דבקדש תאכלנו היינו אפילו לכתחילה ע"כ נראה דהא דנקט לשון דיעבד שלמים ששחטן היינו משום דלכתחילה אסור ליכנס להיכל ביאה ריקנית אבל בכה"ג דהקיפו עו"ג כו' ה"נ מותר ליכנס להיכל ולשחוט כמו באכילה ועי' רש"י במנחות ד' ח' שמפרש דהמקשן ס"ד דקרא דבקדש הקדשים אתי לאשמעינן דאין הקדשים נפסלין בכניסתן להיכל וע"ז פריך למה לי קרא ולא יהא טפל חמור מן העיקר ומשני הכי השתא כו' פי' לזה דאין הקדשים נפסלין וודאי לא צריך קרא וכי איצטריך קרא למישרי אכילה דאין אדם אוכל במקום רבו ע"ש והרמב"ם ז"ל בפיו"ד מה' מעה"ק כ' ואם נאכלו בהיכל נאכלו עכ"ל ולא כתב הא דנכנסין לכתחילה ואוכלין דזה הוא עיקר רבותא ועי' בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל שכ' להדיא דבשעת הדחק שוחטין לכתחילה קדשים קלים בהיכל וזה כמש"כ:

דף סג:

תוס' בד"ה מה חטאת טעונה צפון עי' בדבריהם באורך מש"כ לקיים נוסחא זו והם ז"ל כ' בעצמם כי הכל דחוק הוא ולא נמצא דבר זה לא במשנה ולא בברייתא וכן מוכח מהא דקאמר לעיל סד"א מנחה טעונה צפון כו' ופריך מה לכולהו שכן מיני דמים ואי מנחת חוטא טעונה צפון הא איצטריך דלא נילף כולהו מנחות ממנחת חוטא ובלא"ה נוסחא

זו נפלאה היא ועל גירסת הר"ח ז"ל מה חטאת כו' אף מנחה טעונה יסוד ומינה ילפינן דהגשה במערבית דרומית ע"ש וגם ע"ז קשה א"כ הרי מצינו בקרא דמנחת חוטא טעונה הגשה דאל"ה יסוד למה לי ובמנחות שם דף כ' יליף הגשה דמנחת חוטא מריבויא דאת המנחה ועיקר הגשה במנחת נדבה כתיב: ומה שא' שם דמנחה איקרי חטאת עי' רש"י ז"ל שם שכ' דכל המנחות קרוים חטאת קדש כו' כחטאת ואשם ומש"כ מנלן דמקשינן לשירים לקשינהו לתחילת דמים ג"כ אינו מובן דא"כ הקישא למה לי בלא"ה ה"א דאין מנחה טעונה יסוד גם מה שכ' דשאר מנחות ילפינן בגילוי מילתא בעלמא ולא בגז"ש כ"ז לא הבנתי דהא לפני ה' לא כתיב אלא בכל מנחות ומנחת חוטא אתי מריבויא דאת המנחה וא"כ ממילא דילפינן דלפני ה' הוא במערב וודאי דבכל המנחות הדין כן וגירסת ר"ת ז"ל ג"כ צ"ע דלעיל ילפינן ימין מקרא אחרינא וכן הקשה בצ"ק ז"ל ויותר נראה גירסת רש"י ז"ל מה חטאת פסולה שלא לשמה דהכי איתא בריש מנחות ור"ש נמי קאמר הכי מנחות חוטא הרי הוא כחטאת לפיכך שלא לשמה פסולה אע"ג דדרשא זו אסמכתא בעלמא היא וכמש"כ התוס' ז"ל שם במנחות מ"מ הכי איתמרא:

שם גמרא מאי קאמר ה"ק מלקה בכ"מ כשירה מיצה דמה בכ"מ כשירה דמיצוי לא מעכב כלל ובלבד שיתן כו' היינו עיקר הזאה יהיה כתיקון ופירש"י ז"ל דלא ניחא ליה לפרש הזה בכ"מ כשירה היינו אם חזר והזה אח"כ למטה דהזה דמה משמע כל דמה אלא ע"כ האי ובלבד כו' היינו שנתן ראשונה למטה והזה כמצותה ואם אח"כ מיצה דמה בכ"מ כשירה דמיצוי לא מעכב והרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' מעה"ק כ' ואם הזה בכל מקום כשירה והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש ועי' לח"מ ז"ל שעמד ע"ז ע"ש והנה לפי שיטתו דמיצוי חטאת העוף מעכב ליתא להאי דינא דמיצה בכ"מ כשירה דהא ברייתא לא אמרה הכי אלא משום דס"ל דמיצוי לא מעכב אבל אם מיצוי מעכב אמאי בכ"מ כשירה ועי' תוס' מנחות ד' ג' ולהכי לא כתב הרמב"ם ז"ל להאי דינא אבל בהאי דינא דהזה בכ"מ כשירה אם חזר ונתן למטה הדין אמת לכ"ע ומש"כ הלח"מ ז"ל דהזאה צריך עכ"פ כולה למטה אינו מוכרח ורש"י ז"ל לא כ' אלא דהזה דמה משמע כל דמה אבל לא שיהיה צריך דווקא כל דמה ואי קשיא לי הא קשיא לי אם הזה תחילה בכ"מ אמאי כשירה אפילו הזה אח"כ למטה מדם הנפש הא קיי"ל שלא במקומו כמקומו דמי ונתכפרו בעלים ואסור באכילה ולא מהני מה שהזה אח"כ למטה מדם הנפש ומלשון הרמב"ם ז"ל נראה דכשירה לגמרי ואם נאמר דמש"כ והוא שיתן למטה מדם הנפש היינו בראשונה ג"כ קשה מש"כ ואם הזה מ"מ כשירה הא מיצוי מעכב וצ"ל דמיצה דמה ג"כ

אח"כ על היסוד אלא דאחר שהזה למטה מדם הנפש מעט הזה ג"כ למעלה משום זה לא מיפסיל וחוזר וממצה דמה במקומה וכשירה ודו"ק:

דף סד.

תוס' בד"ה מפני שקרובה לבית הדשן תימא כו' וא"ל משום דכל דמים כו' דהאמר לעיל מודה ר"י בדמים עי' רש"ק וצ"ק מש"כ בזה ול"נ דהדברים כפשוטן דלא ניחא להו להתוס' ז"ל בכל הני דאין טעונין אלא מתנה אחת דצריך דווקא קרן דלא מצינו קרן אלא במתן ד' או בב' מתנות אבל מתנה אחת בכ"מ במזבח כשר והביאו ראיה לזה מהא דאמר לעיל בפסח נשקליה ונישפוך אדוכתי' ואי נימא דאפי' בניתנין מתנה אחת מצותן לכתחלה בקרן א"כ מאי פריך וס"ל להתוס' ז"ל הכא דהא דאיצטרך רבא לאשמועינן דמודה ר"י בדמים לא איצטריך אלא בהני דמים שניתנין במתנה אחת אבל מתן ד' או ב' פשיטא דמודה ר"י כיון דאיצטריך קרנות דווקא ואם שינה בקרנות אפילו במזבח עצמו פסול כש"כ בריצפה אבל בניתנין במתן אחת דכשר בכל מקום במזבח סד"א דריצפה נמי קדיש להכי קמ"ל וכבר כתבתי לעיל דהיכי ס"ד דבפסח מוכשר בריצפה הא צריך כנגד היסוד דווקא והרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' מעה"ק כתב בכל הני דניתנין במתן א' דנותן אותן באיזה זוית שירצה משמע דצריך שיתן דווקא כנגד הזוית וכלשון המשנה לקמן בעולת העוף ג"כ בא לו לקרן דרומית מזרחית ועי' לעיל בפלוגתא דרבי ור"א בר"ש דאמר ר"א בד"א בעולת העוף:

דף סד:

משנה חטאת העוף עלה לכבש כו' עי' בה"ז ז"ל דלא גרס לה דמליקה בכל מקום במזבח כשר כדאיתא לעיל בברייתא אלא דמשמע דמליקה במזבח בעינן ולא ידעתי מנ"ל ובתוספתא איתא מלקה בכ"מ בעזרה כשירה אבל בד' הרמב"ם ז"ל מבואר ג"כ כלשון הברייתא מלקה בכ"מ במזבח כשרה ע"ש בפ"ו מה' מעה"ק:

שם משנה ואינו מבדיל פירש"י ז"ל דאינו מולק אלא סימן אחד ולקמן בעולה מבדיל פירש דהיינו שמולק ב' סימנים וכן הוא משמעות הסוגיא בחולין (דף כ"א) דעיקר אזהרת הבדלה בחטאת ובעולה הוא בסימנים אבל להבדיל ממש הראש מן הגוף גם בעולה אינו מחויב. אבל מד' הרמב"ם ז"ל נראה דמבדיל ואינו מבדיל הוא כפשוטו דבחטאת אינו מבדיל הראש מן הגוף אבל יכול למלוק גם השני סימנים וכמש"כ בפ"י מה' הנ"ל ויורד בציפרנו עד שיחתוך הסימנים או רוב אחד מהן ואינו מבדיל הראש מן הגוף ובעולה כ' סתם דמבדיל היינו הראש מן הגוף וכבר עמד ע"ז הלח"מ ז"ל ע"ש באורך ולשון המשנה מסייע לזה דתנן נטל את הראש כו' וזרקו על האישים בא לו לגוף

כו' משמע דכבר הובדלו זמ"ז לגמרי וא"ש בזה נמי לישנא דברייתא לעיל אוחז בראש ובגוף ומזה דבחטאת מחוברים הם ואוחז בשתיהם אבל בעולה מובדלים הם אלא דא"כ בחטאת דכשר בב' סימנים ומפרקת ורוב בשר ע"כ אזהרה דלא יבדיל הוא על מיעוט הבשר והעור לבד ובחולין שם מבואר דעור לא מעכב בהבדלה לכ"ע וכדפריך התם אביי בפשיטות אי הכי עור נמי יעכב בהבדלה ויתבאר בזה לקמן בפירקין בס"ד:

שם משנה הבדיל בחטאת כו' והקשו התוס' ז"ל בעולה אם לא הבדיל אמאי פסול הא מהקטרה ילפינן מה הקטרה אינה מעכבת כו' ואין זה קושיא כ"כ דהא דהקטרה לא מעכבא היינו משום דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורים וה"נ אם הקטיר הראש והגוף אפשר דלא הוי הקטרה ומ"מ לא מעכבא משא"כ בהבדלה דהוא קודם למיצוי דמה שפיר מעכבא וכן מה שהקשו ממליקה שנעשית למטה אמאי פסולה כיון דיליף מהקטרה והקטרה לא מעכבא בזה וודאי נראה כנ"ל דהקטרה נמי אם הקטיר נמי למטה לא הוי הקטרה אלא דלא מעכבא אפילו אם לא הקטיר כלל ודו"ק:

דף סה.

משנה לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר כו' וקשה הא לא אשכחן בחטאת העוף אכילה והקטרה דאין למזבח אלא דמה וכולה לכהנים ומאי אריא דאין אכילה והקטרה מצטרפין הא ליכא הקטרה גביה כלל. וי"ל דלר"א דמחייב במחשב מאכילת אדם למזבח או איפכא איצטריך לאשמעינן דאם חישב חצי זית באכילה וחצי בהקטרה כשר ואין מצטרפין:

שם גמרא הכהן לקבוע לו כהן שיכול והלא דין הוא כו' לכאורה למה ליה האי ק"ו בלא"ה אי לא נאמר הכהן מנלן למימר דבעי כהונה ונראה דמדכתיב והקריבו אל המזבח אפילו אי לא כתיב הכהן ה"א דבעי כהונה מדכתיב והקריבו אל המזבח ואין זר קרב למזבח אבל כיון דאיכא ק"ו דלא בעי כהן להכי איצטריך קרא אלא דא"כ פליג ר"ע דאמר דלא צריך קרא למליקה דבעי כהן מהאי טעמא דכי תעלה על דעתך שזר קרב כו' ורש"י ז"ל פי' דליכא פלוגתא וכולה ר"ע קאמר לה וא"כ האי ק"ו הוא לרווחא דמילתא ועיקר קרא אתי דמליקה בעצמו של כהן אבל עיקר האי ק"ו קשה לי דמאי קאמר עוף שלא קבע לו צפון כו' הא אדרבא חומרא יתירא איכא בעוף דקבע לו מזבח דווקא וכדאמרינן לקמן דמליקת עולה בראשו של מזבח וא"כ קביעותא יתירא איכא בבן עוף דאינו כשר אלא במזבח ובן צאן כשר גם בצפון המזבח וי"ל דקרא איצטריך לחטאת העוף דמליקתה כשירה בכ"מ וכן נראה מד' התוס' ז"ל בד"ה עוף שלא קבע כו' דחטאת העוף נמי מהאי קרא שמעינן דבעי כהן אבל נראה דלחטאת לא בעי קרא דגבי' כתיב ג"כ והביא אותם

אל הכהן כו' ומלק שוב ראיתי בס' מי"ט שהעיר בזה ונראה עוד דקביעות מליקה במזבח הוא משום דצריך להזות מגופה ע"כ מסתברא שימלוק על המזבח ולהכי גם בחטאת תניא מלקה בכ"מ במזבח כשירה וגבי עולה נמי קאמר לקמן יכול ימלקנה בין למעלה בין למטה משמע דלא מספקא ליה אלא אי למעלה או למטה אבל במזבח פשיטא ליה והיינו מסברא הנ"ל אבל לא היא עצמה יש לה קביעות מקום ועדיין צריך עיון:

שם גמרא מה אם שחיטה כו' קבע לו כלי עוף שקבע כו' אינו דין שיקבע לו כלי והקשו התוס' ז"ל נילף מדאיתקש חטאת העוף למנחה ע"ש ול"נ דלא שייך הקישא בזה דאין לנו להוציא עוף קדשים מבין חולין דבעי כלי היינו זביחה ובעצמו של כהן לאו שחיטה היא והיכי שייך למילף לענין זה חטאת ממנחה אלא דא"כ לא איצטריך להאי ק"ו כלל ובלא"ה אי לא כתיב בהן ומלק וודאי ה"א דצריך כלי כמו בחולין ועי' ק"א מש"כ בזה:

ומש"כ התוס' ז"ל דחטאת איתקיש כו' ג"כ קשה דא"כ נילף עולה מחטאת בגז"ש דומלק כדילפינן לקמן כל דיני מליקה מהדדי מהאי גז"ש אלא משמע דכל דינים אלו בין לחטאת בין לעולה ילפינן וכמשמעות התוס' לעיל וכמו שכ' ג"כ בד"ה אף מליקה כו':

שם תוס' בד"ה אף מליקה בראש כו' אבל להצריך כו' בעולה לא ילפינן ע"ש ולשיטת רש"י ז"ל לעיל בפ' איזהו מקומן הוי זה הימנו ודבר אחר דאיכא פלוגתא בזה ול"נ דאין ללמוד חטאת מעולה למליקה למעלה דעולה מיצוי דמה למעלה גם מליקתה למעלה אבל חטאת דהזאתה למטה לא עדיף מליקתה מהזאתה וזה נכון:

שם בא"ד וא"ת ור' שמעון כו' א"כ מנ"ל בחטאת דבעצמו של כהן ע"ש ולדידי גם הא לא קשיא דהיכי מצינן למימר דבחטאת בעינן סכין א"כ היאך קרב עולה הא קרינן בי' ממשקה ישראל כיון דאין ראוי לאכילה ולא אשכחן שום דבר קרב למזבח ולהדיוט אסור וחלב ודם שאני דמצותן בכך כדאיתא ריש פ' גיד הנשה וגיד הנשה של עולה חולצו לתפוח כדאיתא התם וע"כ חטאת ג"כ מצותו בעצמו של כהן ונאכל גם לכהנים:

שם תוס' בד"ה דמו כולו נראה דחטאת לא בעי דמו כולו כו' ולא הבנתי דהיכי שייך בחטאת דמו כולו כיון דצריך הזאה תחילה ואח"כ מיצוי כמש"כ והנשאר בדם ימצה כו' א"כ לא בהזאה הוי דמו כולו ולא במיצוי אבל בעולה דאין צריך אלא מיצוי איצטריך לאשמעינן דצריך למצות דמו כולו ובת"כ משמע דאשמעינן דצריך למצות דמו כולו היינו דם הראש והגוף וזה ג"כ דווקא בעולה דהראש לעצמו והגוף לעצמו להכי איצטריך לאשמעינן דצריך למצות דם שניהם אבל בחטאת דלא בעי הבדלה לא איצטריך האי דרשא:

שם גמרא והסיר כו' זו זפק כו' עי' בק"א שהאריך בזה לפרש פלוגתא דהני תנאי ומתניתין כמאן אתיא ע"ש מש"כ בשם הרמב"ן והרא"ם ז"ל ועי' לח"מ ז"ל שדקדק למה לא כתב הרמב"ם ז"ל קודרה בסכין כו' ולפי משמעות המשנה דנוטל גם את בני מעיים וזה כאבא יוסי וכ"כ הרמב"ם ז"ל וא"כ הוי דלא כר' ישמעאל לפירש"י ז"ל וכן הוא משמעות הת"כ דכל בית הראי נפסל בעוף להקטרה:

דף סה:

גמרא אמר רב חסדא מיצוי חטאת העוף מעכב איכא בינייהו לת"ק מעכב כו' נראה לפי שיטת רש"י ז"ל דהא דתנן הבדיל בחטאת פסולה הוא משום דעביד בה מעשה עולה הבדלה ומיצוי ולת"ק דמיצוי מעכב א"כ פסול הוא (לעולה) [לעולם] ור"א בר"ש ס"ל דמיצוי לא מעכבה הילכך יכול להבדיל ולא ימצה ולא קעביד מעשה עולה אבל אם עביד מיצוי גם ראבר"ש מודה דפסול ולפ"ז הא דאמר מתניתין דלא כראבר"ש היינו משום דמתניתין סתמא תנן הבדיל פסול משמע דליכא גונא להכשיר הבדלה בחטאת ולפי הנ"ל הא דלא הבדיל בעולה פסול הוא ג"כ משום דעביד מעשה חטאת ואמאי פסול הא לא עבד הזאה ולא הוי מעשה חטאת וצ"ל דהבדלה בעולה מסתברא דמעכבא כדי שימצה דמו כולו אבל שיפסול הבדלה בחטאת לא מסתברא ליה אלא משום דקעביד מעשה עולה דאל"ה ליכא טעם לפוסלו דמחתך בשר בעלמא:

ורבא אמר שהייה בסימן ב' בעולת העוף מעכב אי"ב ופירש"י ז"ל ג"כ על דרך הזה דלת"ק אסור להבדיל בחטאת דהוי מעשה עולה אע"ג דשהה בין סימן לסימן בחתיכת רוב בשר דבעולה ג"כ כשר בכה"ג וראבר"ש קאמר דאם הבדיל ג"כ כשר אם חתך רוב בשר בנתים דלא הוי מעשה עולה דבעולה פסול כה"ג: אבל אם חתך ב' סימנים ואח"כ רוב בשר לראבר"ש ג"כ פסול וכמש"נ לא יבדיל ולהני תרתי אוקימתא לת"ק בכל גווני אם הבדיל עובר בלא יבדיל ופסול מה"ת:

ואביי אמר רוב בשר מעכב א"ב ת"ק ס"ל דלא מעכב ומש"ה פוסל ת"ק בכ"ג שמא לא יחתוך רוב בשר וראבר"ש סבר דמעכב וחתיכתו אחר סימן ראשון והוי שהיה ולא הוי מעשה עולה ולהך אוקימתא ת"ק וראבר"ש לא פליגי בדאורייתא דאם לא חתך רוב בשר בין סימן לסימן לכ"ע פסול ואם חתך רוב בשר בנתים לכ"ע כשר מה"ת אלא דלת"ק דרוב בשר לא מעכב גזרינן דילמא לא יחתוך רוב בשר כלל ויהיה מעשה עולה ולהכי אפילו חתך רוב בשר בנתיים פסול וראבר"ש ס"ל דרוב בשר מעכב להכי מכשיר אם הבדיל סימן השני אחר חתיכת רוב בשר והקשו התוס' ז"ל לשיטה זו דלר"א בר"ש יכול להבדיל בחטאת כמה שירצה כל שאינו כמעשה עולה א"כ היכי יליף ראבר"ש בחולין

עולה מחטאת מה להלן כשהוא אחוז הראש בגוף ומזה אף עולה כן ואין מבדיל בעולה אלא רוב שנים הא בחטאת גופא ג"כ יכול להבדיל קודם הזאה כמה שירצה ובלבד שלא יהיה כמעשה עולה וכן הקשו מהא דאמרינן התם בפ"ק ובפ' העור והרוטב דלראבר"ש דווקא רוב שנים ולא יותר ומנ"ל הא הא בחטאת ג"כ מבדיל הוא כל השנים אם ירצה ויש להקשות עוד לשיטה זו דלא נאסר הבדלה בחטאת אלא משום דלא להוי כמעשה עולה א"כ היכי קאמר לעיל בברייתא אי מה חטאת מולק ואין מבדיל אף עולה מולק ואין מבדיל הרי דאי לאו קרא ה"א דנאסר הבדלה בתרווייהו בחטאת ובעולה אלמא דנאסר להבדיל איסור מחמת עצמו ולבתר דכתיב קרא בעולה דמבדיל מנ"ל דאיסור הבדלה בחטאת הוא משום דהוי כמעשה עולה:

ופי' התוס' ז"ל דקודם הזאה וודאי נאסר להבדיל מקרא דלא יבדיל וכל סוגיין מיירי בהבדלה אחר הזאה וקודם מיצוי ואמר רב חסדא דמיצוי חטאת העוף א"ב ת"ק ס"ל דמיצוי מעכב ועדיין לא נגמר מצותה ואם הבדיל אח"כ פסול דקעביד מעשה עולה ור"א בר"ש ס"ל דמצוי לא מעכב ומחתך בשר הוא כיון דלאחר מצותה ולפ"ז קשה למ"ל דקאמר האי לישנא דקעביד מעשה עולה תיפוק ליה בלא"ה כיון דמיצוי מעכב הוי כמו קודם הזאה וכל שינוי שנעשה מקודם פסול ויותר קשה למאי דקאמר רבא דשהיה בסימן ב' בעוה"ע מעכב א"ב לר"א בר"ש מעכב ולא הוי מעשה עולה ואי לאו מעשה עולה הוא מאי הוי כיון דמיצוי מעכב כי היכי דקודם הזאה פסול אם הבדיל אפילו בשהיה ה"נ קודם מיצוי ומנ"ל לחלק בין הזאה למיצוי דקודם הזאה פוסל הבדלה בכל גווני וקודם מיצוי לא מיפסיל אלא כמעשה עולה וכל שנעשה קודם הזאה ומיצוי פוסל:

ושינויא דאביי רוב בשר מעכב א"ב פירשו דלכ"ע שהיה לא מעכב בעוה"ע אלא דת"ק ס"ל דרוב בשר לא מעכב וכי מבדיל קודם מיצוי בלא רוב בשר הוי מעשה עולה ולהכי אפילו חתך רוב בשר בנתיים גזרינן אטו לא חתך רוב בשר וראב"ש ס"ל דרוב בשר מעכב וכי מבדיל אח"כ לאו מעשה עולה הוא דהא מתה עומד ומולק ופסול הוא לאביי דפריך בחולין שם וכי מתה עומד ומולק. וגם בזה לא זכיתי להבין דבריהם ז"ל דאדרבה אביי לא ס"ל קושיא דרבא התם וכי מתה עומד ומולק ופריך ליה אביי ולטעמיך עולת העוף דבעי ב' סימנים וכי מתה עומד ומולק הרי דס"ל לאביי דיכול לחתוך רוב בשר קודם הסימנים ולא קשיא ליה וכי מתה עומד ומולק ובעולת העוף עצמה ג"כ יכול לחתוך רוב בשר קודם הסימנים וא"כ אכתי הוי מעשה עולה אפילו אם חתך רוב בשר בנתים ועוד דלשיטתם ז"ל צ"ל דרבא ואביי תרווייהו ס"ל דמיצוי חטאת העוף מעכב וכל כי האי לא הוי ליה להש"ס למיסתם סתומי:

וראיתי בס' מו"ק שהרגיש ג"כ בד' ז"ל מש"כ דאביי לטעמי' ויפה כתב לישב דבריהם ז"ל ע"פ פי' הריטב"א ז"ל שם בקושית אביי וכי מתה עומד ומולק דאביי פריך מאי קושיא לך על זעירי שם דאמר מפרקת ורוב בשר הוי נבילה וכי מתה כו' הא לכ"ע תיקשי דמפרקת ורוב בשר וסימן אחד וודאי נבילה היא וא"כ בעולת העוף בסי' ב' וכי מתה עומד ומולק אלא ע"כ חותך רוב בשר אחר הסימנים ה"נ לזעירי בחטאת העוף וא"כ לאביי מצות עולת העוף לחתוך רוב בשר דווקא אחר ב' הסימנים וא"כ בחטאת דחותך רוב בשר אחר סימן ראשון כי מבדיל אח"כ סימן ב' מתה עומד ומבדיל ולא הוי מעשה עולה אבל עיקר סברתם דמחלקי בין הזאה למיצוי קשה מאוד כמש"כ:

ונראה ליישב פי' רש"י ז"ל דמש"כ דכל הני שמעתא דחולין דמבואר דאסור להבדיל בחטאת וגם בעולה יותר מרוב שנים לראבר"ש אתיא דלא כר"ש בן אליקום הוא דחוק דשמעתין משמע דכל הני שינויא לא קיימא במסקנא אלא טעמי' דראבר"ש הוא משום דלא יבדיל אין צריך להבדיל קאמר והא דאמרינן בחולין דרוב שנים דווקא לראבר"ש י"ל דס"ל נהי דיכול להבדיל בחטאת מ"מ בעינן שיהיה אחוז הראש בגוף וחטאת בא ללמד על עולה ונמצא למד גם הוא דבעינן עכ"פ שיהיה אחוז הראש בגוף והיינו רוב שנים ולא יותר או י"ל דר"א בר"ש שמעתי שמבדילין קאמר וליה לא ס"ל כדאמרינן בעירובין גבי הא דאמר ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים דדייק הש"ס מדקאמר שמעתי ש"מ דלי' לא ס"ל אלא דבתוספתא איתמר האי הילכתא משמיה דראבר"ש גופיה ע"ש ואוקימתא דאביי דאמר רוב בשר מעכב א"ב ולפירש"י ז"ל לת"ק מיפסיל מדרבנן משום גזירה שמא לא יחתוך רוב בשר וגם זה דחוק קצת למימר דפסול דרבנן קאמר תנא דמתניתין ונראה לפרש דת"ק ס"ל רוב בשר מעכב וא"כ לא חשיב שהיה כלל כיון דרוב בשר ג"כ מצוה ומעכב כמו סימנים בעולה נמי כשר אפילו חתך רוב בשר בין סימן לסימן דהכל מליקה היא ולהכי פסול בחטאת דמעשה עולה היא וראבר"ש ס"ל דלא מעכב ובעוה"ע הוי שהיה כיון דאינו מעכב לא הוי בכלל מליקה להכי בחטאת כשר כה"ג:

ושיטת הרמב"ם ז"ל כבר הבאתי לעיל דנראה מדבריו ז"ל דאיסור הבדלה בחטאת ומצותה בעולה הוא להבדיל לגמרי הראש מן הגוף אבל במליקת הסימנים אין חילוק ויכול למלוק בחטאת כל הב' סימנים וא"כ איסור הבדלה אינו אלא על רוב בשר דבחטאת מניח רוב בשר ובעולה צריך להבדיל גם רוב בשר. ובזה א"ש מה שדקדק הלח"מ ז"ל שם בפ"ז מה' מעה"ק שהשמיט הרמב"ם ז"ל הא דלכתחילה צריך לחתוך רוב בשר ולשיטתו הנ"ל א"ש דבעולה הרי כתב דצריך להבדיל לגמרי הראש מן הגוף ממילא גם רוב הבשר בכלל וגם מעכב הוא כמש"כ אם לא הבדיל פסול ובחטאת מולק

הסימנים אבל לא רוב בשר והך ברייתא דתני למצוה רוב בשר גם בחטאת היינו לשיטת הני תנאי דהבדלה הוא בסימנים לחוד ובחטאת אינו מולק אלא סימן אחד להכי תני דחותך רוב בשר ג"כ אבל להאי תנא דאיסור הבדלה היינו להבדיל הראש מן הגוף לגמרי יכול למלוק ב' סימנים ולהניח רוב בשר ובכלל לא יבדיל הוא ודין שהיה בעולת העוף לא ביאר הרמב"ם ז"ל ומסתימות דבריו ז"ל נראה דלא איכפת לן בשהיה דהסימן הב' ורוב בשר אינו אלא לקיים מצות הבדלה הראש מן הגוף ועדיין צ"ע בזה:

שם בא"ד ור"ת הגיה כו' דר"א בר"ש הא דקאמר אין צריך להבדיל היינו קודם מיצוי אבל קודם הזאה בלאו הוא כדכתיב ולא יבדיל אבל קודם מיצוי לאיסורא לא אתי קרא דמוהקריבו נפקא אלא אין צריך להבדיל קאמר ולפ"ז קשה מאי פריך רב אחא מולא יכסנו הא הכא נמי משמעותא דלא יבדיל לאזהרה אתי קודם הזאה אלא וודאי משמע דכוליה קרא דלא יבדיל אין צריך להבדיל קאמר ולשיטתו ע"כ צ"ל דס"ל לראבר"ש דמיצוי חטאת העוף מעכב דאל"ה מחתך בשר בעלמא וא"כ למ"ד מיצוי לא מעכב אי ס"ל כר"א ע"כ גם קודם הזאה אין צריך להבדיל קאמר דאל"ה לא יבדיל למה לי מוהקריבו נפקא וא"כ מש"כ ז"ל לקמן דרב הונא מוקי מתניתין קודם הזאה ואפילו כראבר"ש אינו מובן דכיון דמיצוי אינו מעכב כלל א"כ ע"כ ר"א קודם הזאה הוא דקאמר דמבדילין דקודם מיצוי פשיטא כיון דאינו מעכב ונראין הדברים דר"א מכשיר בכל גוונא, כסתימת ד' ר"א כאן ובתוספתא:

דף סו.

גמרא אלא מעתה גבי בור דכתיב ולא יכסנו ה"נ דאין צריך לכסות צריך לדקדק מאי מדמי הש"ס הני תרי קראי להדדי קרא דומלק את כו' ולא יבדיל נאמר בלשון ציווי ויש לפרש ולא יבדיל בשני פנים או שבא באזהרה שלא יבדיל או שבא לומר דאין צריך להבדיל אבל התם גבי בור לא נאמר בלשון ציווי אלא דרך מקרה כי יפתח איש בור כו' ולא יכסנו מנ"ל למימר דאין צריך לכסות קאמר וצ"ל דפריך אי מפרשינן דבר הנאמר בלא היינו אין צריך א"כ ולא יכסנו נמי נפרש כן אין צריך לכסות וה"ק קרא כי יפתח איש כו' א"צ לכסותו אלא ש"מ דלא דקרא הוא דבר שאינו במוחלט או שלא יעשה כן או שלא עשה כן:

ומסיק הכא מכדי כתיב והקריבו כו' לא יבדיל למה לי ופי' רש"י ז"ל דאי לא יבדיל אזהרה היא מנלן בעולה אזהרה שיבדיל דווקא הא לא שמעינן אלא דאינו מוזהר להבדיל אלא ש"מ דלא יבדיל אין צריך להבדיל קאמר וקשה קצת דילמא לא יבדיל אזהרה היא ובעולה קאמר דיכול להבדיל אבל אינו מחויב והיה נראה לפרש כפשוטו דמוהקריבו

נפקא דבחטאת אינו מבדיל ובעולה מבדיל מדחלק הכתוב בין חטאת לעולה ש"מ דאין דומין זל"ז ולא יבדיל למה לי ש"מ אין צריך להבדיל וע"כ הא דחילק היינו דבעולה מחויב להבדיל ובחטאת אינו מחויב. אבל אכתי תיקשי הא איצטריך לא יבדיל למלקות כמבואר בד' הרמב"ם ז"ל דאם הבדיל לוקה ועי' בק"א שהאריך בזה ועי' צ"ק ז"ל שהביא יש מקשים מלאו דועצם לא תשברו בו דילמא אין צריך קאמר דה"א שצריך לשבר לראות אם ניקב קרום של מוח ע"ש ואין זה קושיא דמאי איריא דכתבי' רחמנא להאי גבי פסח לישמעינן בכל הקדשים אלא דיש להקשות דילמא כתביה רחמנא שאין צריך לשוברו מפני המוח שיש בו אע"ג דמצוה לאכלו וה"א דצריך לשבר העצם ולאכול המוח קמ"ל דאין צריך לשוברו וגם הא לא קשיא דא"כ לכתביה רחמנא בשאר קדשים הנאכלים דאיכא מצוה באכילתן ובלא"ה לא סלקא במסקנא הכי אלא דווקא הכא מדכתיב והקריבו כו' ע"כ לא יבדיל אין צריך להבדיל אבל בעלמא וודאי לאו נאמר:

הדרן עלך קדשי קדשים פרק ששי

פרק ז - חטאת העוף

משנה חטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כשרה וכ' התוס' ז"ל דזו היא מצותה ואגב אחריני נקטי' וכן בסיפא עולת העוף שעשאה למעלה כו' צ"ל כן דאגב נקטי' והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה כתב דקמ"ל אע"ג דשינה במליקה וכ"כ הרע"ב ז"ל בביאור יותר דברישא קמ"ל אע"ג דשינה במליקה היינו שהבדיל בחטאת וכן בסיפא קמ"ל אע"ג דלא הבדיל בעולה והנה ברישא אשכחן לר"א בר"ש דמכשיר אם הבדיל אבל בסיפא בעולה לא אשכחן מאן דמכשיר וכבר הרגיש בזה התוסי"ט ז"ל וכ' דלר"א בר"ש כי היכי דמכשיר בחטאת אע"ג דגביה כתיב עיקר הבדלה ה"נ מכשיר בעולה אם לא הבדיל ע"ש ויש לפקפק בזה דלכל הני אמוראי דאמרי לעיל בטעמיה דר"א בר"ש דמכשיר הוא משום דלא עביד מעשה עולה דאיכא שהיה ברוב בשר ומחתך בשר בעלמא הוא וודאי דבעולה ליכא למימר הכי דאם לא הבדיל הרי עביד מעשה חטאת ואי משום דלא הזה ולאו מעשה חטאת הוא א"כ לת"ק נמי ליתכשר בעולה וכמו שדקדקתי לעיל אלא וודאי בעולה לכ"ע פסול הוא וכמש"כ כיון דאצרך רחמנא להבדיל אם לא הבדיל לא עביד אלא פלגא כמו בבהמת קדשים אם לא שחט אלא סימן אחד וגם למסקנא דטעמיה דר"א משום דלא יבדיל א"צ להבדיל קאמר הא מוכח דבעולה צריך להבדיל דאל"ה מה חילוק בין עולה לחטאת וכיון דצריך להבדיל לר"א מנ"ל דלא מיפסיל אם לא הבדיל ועי' בתוסי"ט ז"ל ואין דבריו ז"ל מוכרחים ע"ש וכן משמע בחולין ד' כ"ט

דשני סימנים בעולת העוף מעכב ובשניהם הוי מליקה מדאמר התם דהכל מודים בעולת העוף שעשה סי' אחד למטה דפסול אפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף שהרי עשה מעשה חטאת למטה ואי לא מעכב אלא סימן אחד תיפוק בלא"ה עשה מעשה עולה למטה אלא וודאי לא חשיבא מליקה בעולה אלא אם מבדיל ב' סימנים ולכאורה ע"כ הא דחולין אליבא דר"א בר"ש אתיא דרבא הוא דקאמר הכי בחולין ואכתי תיקשי למה ליה טעמא דעשה מעשה חטאת למטה הא עיקר מעשה עולה ג"כ אינו אלא סימן אחד וסימן ב' אינו אלא לקיים מצות הבדלה כדאמר רבא בחולין ד' כ"א שם משום דבסימן אחד כבר מתה הוא אלא ע"כ כראב"ש דלא מצריך (אלא) כל סימן אליביה י"ל דברוב אחד אכתי לא חשיב מתה ושפיר הוי רוב שניהם מצות מליקה להכי צ"ל שהרי עשה מעשה חטאת למטה: וי"ל בזה דהיינו טעמיה דרבא דמוקי פלוגתא דת"ק וראבר"ש בשהיה בסימן שני אי מעכב דלת"ק דס"ל כל שנים א"כ הסימן הב' אינו אלא לקיים מצות הבדלה ולא מעכבא ביה שהיה ולר"א בר"ש דאינו מולק אלא רוב שניהם מצות מליקה הם ופסלא בהו שהיה עכ"פ מבוארים הדברים דלכ"ע מעכב הבדלה בעולת העוף ועוד אני תמה וכי דרכו של הרמב"ם ז"ל הוא לפרש ב' משניות הסמוכות בתרי תנאי ולא הזכיר כלל דאיכא תנא דס"ל דדין הבדלה לא מעכב לא בחטאת כדינו ולא בעולה כדינו ועוד דכתב במשנה ב' וכולן מטמאין כו' חוץ מחטאת כו' ג"כ בזה הלשון אע"ג דשינה במליקתה ולא מלקה כמו שאמרנו בסדר מליקת חטאת העוף בפרק שלפני זה לפי שאותו הסדר למצוה ואם שינה לא הפסיד כלום עכ"ל ז"ל ואי כראבר"ש אתיא הא אליביה ליכא מצוה בחטאת כלל ואם רוצה מבדיל ועוד דכוליה סוגיא דשמעתין לא משמע הכי וכמו שכ' התוסי"ט ז"ל בעצמו ומה אעשה אם לפי ענ"ד לא נתכוין הרמב"ם ז"ל במש"כ אם שינה מסדר מליקה לד' הרע"ב ז"ל היינו ששינה בהבדלה אלא נתכוין לסדרו שכ' לעיל במשנה חטאת העוף כיצד כו' וסדר מליקת חטאת העוף הוא שיאחוז ב' רגליו כו' ומושך צווארו כו' וע"ז כתב כאן דאפילו שינה המליקה מסדר הזה אלא מלקה באיזה אופן שהוא כשירה דאין זה אלא למצוה וכן מבוארים הדברים בחיבורו ואם שינה ואחז בכל מקום כשירה ועי' בכ"מ שלא כתב מקור לזה והדבר ברור ואמת כי נתכוין לדבריו כאן בפי' המשנה:

שם תוס' בד"ה למעלה כו' והיינו באכילה אבל בעלים נתכפרו כו' והקשו המפרשים דילמא אפילו בעלים לא נתכפרו מדכתיב הוא וכמש"כ רש"י לעיל בפ' איזהו מקומן ע"ש ואין כאן קושיא דהא התם ילפינן מהדדי חטאת בהמה מחטאת העוף משמע דחד דינא להו ופסולו של זה כפסולו של זה וכי היכי דבחטאת בהמה נתכפרו בעלים לשמואל

כדתנן התם למעלה שנתנן למטה ה"נ בחטאת העוף נתכפרו בעלים אלא דא"כ אין כאן רבותא דכולן אין מטמאין בבית הבליעה כיון דנתכפרו הבעלים ויבואר לקמן בזה בדברי התוס' ז"ל לקמן אי שינה בהזאה הוי ג"כ בכלל זה דנתכפרו בעלים ועי' לעיל פ' קדשי קדשים מש"כ גבי הא דתניא התם הזה מ"מ כשר עיין שם:

דף סו:

תוס' בד"ה דשני במליקה תימא לי כו' עי' בצ"ק וע"כ צ"ל דמשמע להו להתוס' ז"ל דעל בבא דרישא נמי קאי קושית הש"ס דלא כר"י וע"ז הקשו כיון דמלק למעלה הרי לא נמשכה כו' אלא דמש"כ דבהזאה נמי תליא יתבאר לקמן אי"ה:

שם תוס' בד"ה דשני במיצוי כו' עי' בדבריהם ז"ל שרצו לפרש דמעשה חטאת מיקרי כל שהזה תחילה אע"ג דמיצה אח"כ לא הוי אלא מעשה חטאת דמיצוי שאחר הזאה לאו כלום הוא כיון דכבר נתכפרו בעלים בהגיע דם למזבח ע"ש ולא משמע הכי לעיל סוף פ' ק"ק דקאמרינן התם דאי עביד מיצוי הוי מעשה עולה אע"ג דעביד הזאה ומסקי התוס' ז"ל נתכפרו בעלים אם עשה העבודה שלא כתיקנה דמצותה במיצוי והוא הזה אלא דשני במיצוי היינו שלא מיצה כלל אלא הזה וכמ"ד מיצוי חטאת העוף לא מעכב ולא הבנתי מי הכריחם ז"ל לאוקמי כמ"ד מיצוי לא מעכב בחטאת דאפילו למ"ד מיצוי מעכב א"ש משום דמ"מ הזאה מעשה חטאת הוא וכן נראה בלשון הרמב"ם ז"ל דבבבא דחטאת העוף שעשאה למעלה כ' דמיירי בהזייה ועולת העוף שעשאה למטה כ' דמיירי אפילו במליקה והך בבא דחטאת שעשאה למטה כמעשה עולה כ' דמיירי במליקה ע"כ לאו דווקא במליקה אלא רבותא קמ"ל דבמליקה נמי הוי כמעשה עולה אם הבדיל ועולת העוף שעשאה למעלה כמעשה חטאת כתב סתמא משמע דמיירי בין במליקה בין במיצוי והוא ז"ל ס"ל דמיצוי חטאת העוף מעכב ודו"ק:

דף סז.

משנה אמר לו ר"י כו' תאמר בעולה ששינה את שמה לדבר שכולו היתר ובריייתא בגמרא לא קאמר ר"י תשובה זו לר"א אלא השיב לו מה לאשם ששחטו בדרום שכן לא שינה את מעשיו וע"ז פריך בגמרא ונימא ליה ר"א אשם ששחטו כו' בשינוי בעלים יוכיח ש"מ נחית כו' דאמר רבאב"א אומר היה כו' והיה נראה דראב"א לא קאמר טעמיה דר"י הכי אלא לד' הברייתא דלא השיב ר"י מה לשלמים שכן יש בה איסור והיתר ואיכא למיפרך מאשם ששחטו בדרום בשינוי השם וש"ב וע"כ טעמיה דר"י דנמשך ונעשה חטאת העוף אבל להאי פירכא דמה לאשם כו' שכן שינה לדבר שיש בו איסור והיתר כדתנן במתניתין לא הוי מצי ר"א למימר מידי לר"י א"כ א"צ להא דראב"א אלא טעמיה

דר"י שכן שינה שמה לדבר שכולו ה יתר ומה שהקשו התוס' ז"ל בד"ה לדבר כו' וא"ת חטאת העוף כו' לא הבנתי קושיתם דשינוי מקום עכ"פ בעינן בין למאי דתני במתניתין בין במאי דאיתמר בברייתא והכא ליכא אלא שינוי השם ולא שינוי מקום ועפ"ז יש לישב לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מעילה שכ' שם הלכה ז' שאע"פ שלא עלתה לבעלים לשם חובה אין מועלין בה הואיל ושינה שמה ומקומה ועשייתה לדבר שאין בו מעילה עכ"ל משמע דהטעם הוא כדתנן במתניתין ולא כראב"א דנמשכה ונעשית חטאת העוף והיינו משום דלמאי דקאמר ר"י במתניתין לא איצטריך להא דראב"א ולהכי כתב טעמיה דר"י דמתניתין ומש"כ ז"ל שאע"פ שלא עלתה לבעלים לשם חובה כו' אינו מדוקדק מאי אע"פ דקאמר הא כש"כ אי היה עולה לבעלים היו מועלין בה ואם נתכוין להא דראב"א דאינו עולה לשם חובת חטאת וכדמסקינן בסוף שמעתין למיסק ליה לחובה מי אמר א"כ אינו מיושב סיום דבריו ז"ל הואיל ושינה כו' דלרא"בא טעמא לאו משום הכי הוא אלא דנמשך ונעשה חטאת העוף וכסברא דרב אשי לקמן ויתבאר עוד לקמן בזה ובתוספתא פ"ז מבואר שם בד' ר"י הני תרתי טעמי לא אם אמרת באשם ששינה את שמה ומקומה ומעשיה לדבר שיש בו מקצת מעילה תאמר בעולת העוף כו' עיין שם:

שם תוס' בד"ה אמר ר"א אשם כו' ואי לפני זריקה הא ר"י נמי מודה דמועלין דאכתי לא נמשכה להיות כחטאת העוף כו' ביאור דבריהם ז"ל דע"כ הא דאמר ר"י דאין מועלין היינו אם עשה מעשה חטאת במליקה ובהזיה דאי בחד לחוד אמאי לא ימעלו אי שינה במליקה לחוד והמיצוי עשה למעלה כדין עולה אמאי לא ימעול דהא אפילו היה חטאת גמור ושינה בהזיה מועלין בו וכי משום דעולה היא מגרע גרע ואי לא שינה אלא בהזיה לחוד ג"כ מועלין בה כיון דהמליקה היתה כדין ובין לטעמא דמתניתין משום דשינה לדבר שכולו היתר ובין למאי דמסיק משום דנמשכה להיות חטאת העוף הכל מיירי דשינה בכל העבודות בין במליקה בין בהזיה וקושית התוס' ז"ל בד"ה בשינוי בעלים דהוי מצי למימר אשם מצורע שקיבל דמו בדרום בכלי דשינה שמו ומקומו ומעשיו יוכיח ע"ש לא הבנתי דבשינוי קבלה לחוד לא קאמר ר"י דאין מועלין בה ואם כוונתם דשינה בשחיטה ג"כ הא ליכא שינוי מעשה בשחיטה ובלא"ה אינו מוכרח אם זה חשוב שינוי מעשה מה שלא קיבל ביד ולא ידעתי אמאי לא כתבו דעדיפא מינה חטאת שהזה דמה למטה ולא נתן אלא ב' מתנות לשם שלמים יוכיח דשינה שמה ומקומה ומעשיה יוכיח וכ"ת דב' מתנות למטה לא חשיב שינוי מעשה כ"כ דכל הניתנין על מזבח החיצון אפילו נתנן מתנה אחת כיפר ולמטה ג"כ לא חשיב שינוי מקום בהזיה כיון דנתכפרו הבעלים אכתי הוי מצי למימר דשינה מעשיו שזרק מן הכלי ולא ביד אלא כל דלא הוי

שינוי מעשה בשחיטה ג"כ לא קאמר וזש"כ דקודם זריקה לר"י נמי מועלין בה אפילו בעולת העוף ולפ"ז דברי התוס' ז"ל לעיל בד"ה דשני במליקה כו' שכ' דלא נמשכה כו' אלא אם גם הזה למטה ברורים המה ובחנם דקדק על דבריהם בס' מי"ט מנ"ל הא ע"ש:

שם גמרא א"ה חטאת העוף נמי כו' וכ' התוס' ז"ל דמשאר קדשים כו' לא פריך כו' אלא מקנים דאין מתפרשות כו' ולדידי צ"ע דהא מיירי הכא אפילו כבר נתפרשו בלקיחת בעלים ולמה ישתנו יותר משאר קדשים ובאמת ליכא נפ"מ בין קנים לשאר קדשים בזה כמבואר בתוס"יט ביומא שם ע"ש. אלא נראה דאינו נמשך אלא ע"י שינוי השם והמקום והמעשה וזה לא אשכחן אלא קנים דש"ב לא חשיב שינוי מעשה לענין זה שתימשך למין אחר ועי' בס' מי"ט אלא דא"כ מאי פריך חטאת העוף כו' מכי מלק סי' אחד תימשך ותיהוי עולת העוף הא בסימן אחד ליכא שינוי מעשה כלל והיכי תימשך בסימן אחד לעולת העוף והיה נראה דהכי קאמר מכי מלק בה סימן אחד בסימן שני תימשך ותיהוי עולת העוף דזה הוא שינוי מעשה והכי משמע לקמן דקאמר כי הדר מליק באידך סימן היכי מימשכא כו' ומסיק הש"ס דכך היא הצעה של כולה משנה ובין חטאת ובין עולה משתנין מזה לזה ע"י שינוי השם והמקום והמעשה ורב אשי קאמר דלא דמי דבעולה לשם חטאת שפיר איכא שינוי השם והמקום והמעשה דעולה למעלה ליתא ולהכי מימשכא בסימן אחד לחטאת העוף אבל חטאת לשם עולה כיון דמליקה כשירה בכ"מ וליכא שינוי מקום בסימן אחד וחטאת פסולה היא היכי תימשך אח"כ לעולת העוף אבל אם היה מליקת חטאת למטה פסולה היתה נמשכת ע"י סי' ב' לעולת העוף דאיכא שינוי השם ומקום ומעשה וזה נכון אלא התוס' ז"ל הקשו למה ליה להש"ס למימר מכי מלק סימן אחד דיפסול ומש"ה אינו נמשך לעולה תיפוק ליה דאין כאן שינוי מקום וזה יקשה יותר לפי מש"כ דבעינן שינוי השם והמקום והמעשה דווקא ובחטאת למעלה ליכא שינוי מקום וצ"ל כיון דהמקום מיוחד לעולה וגם איכא שינוי מעשה מליקת ב' סימנים שפיר מימשכא לעולה אי לאו דכבר נפסלה ועי' רש"י ז"ל בד"ה כיון דאמר מר כו':

וכתב רש"י ז"ל בד"ה רב אשי אמר כו' וזו הכשירה בב' סימנים ולפיכך סימן ראשון אינו פוסל משום עשיית מטה עכ"ל ואין לפרש כפשוטו דעולת העוף אינה נפסלת בסימן אחד למטה דהא בחולין ד' כ"ט מסקינן דלכ"ע נפסלה בסימן אחד ולמ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף נפסלת אפילו במיעוט סימן אלא ע"כ כוונתו דהכא כשנעשית למטה אינה נפסלת בסימן אחד אלא נמשכת לחטאת ויש לדקדק לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דחילוק הבדלה בין חטאת לעולה הוא הבדלה ממש הראש מהגוף ויכול למלוק גם בחטאת ב' הסימנים א"כ היכי ס"ד דע"י סימן ב' תימשך לעולת העוף הא ליכא שינוי

מעשה כלל דבחטאת ג"כ מולק ב' הסימנים אם ירצה וכן עולה בסימן אחד אמאי נמשכת לחטאת הא עיקר מצות מליקת עולה אפשר די ג"כ בסימן אחד ומה שצריך למלוק השני הוא למצות הבדלה כמו הרוב בשר וא"כ עולה ג"כ תיפסל בסימן אחד וצ"ל כיון דמצוה להבדיל נחשב הכל מליקה אחת וסימן אחד הוי שינוי מעשה ועוד דמשמע מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מעה"ק דב' הסימנים בעולה הוא משום מצות מליקה ולא משום הבדלה מדכתבינהו בתרתי דצריך להבדיל וצריך שימלוק ב' סימנים ע"ש אלמא דמליקת ב' הסימנים כך הוא מליקתה אע"ג דלא ידענא מנין לעשות מצות מליקה בעולה בב' סימנים כיון דלא נפק"ל אלא מלא יבדיל דחטאת וחלק הכתוב בעולה דמבדיל א"כ כל מה שהוא יותר מסימן אחד בכלל מצות הבדלה הוא וכבר כתבתי לעיל דהיינו פלוגתא דלעיל אי פוסלת שהיה בסימן ב' בעולת העוף ולמ"ד אינה פוסלת משום דאינה אלא לקיים מצות הבדלה וכדאמרינן בחולין ד' כ"א ולהאי מ"ד איכא לספוקי אם מלק בעוה"ע סימן אחד למעלה והשני למטה אי פסולה היא אלא די"ל דהבדלה עצמה ג"כ מצותה למעלה דווקא וצ"ע יותר בזה:

ולכאורה כל שקלא וטריא דהש"ס הכא לפי מאי דמסיק בסוף שמעתין דלאסוקי לחובה לא קאמר תו לא צריכא דלענין מאי תיהוי עולת העוף כיון דבין כך ובין כך פסולה היא ומועלין בה אלא דהתוס' כ' לקמן דהפסול הוא מדרבנן אבל דאורייתא חטאת כשירה היא וא"כ איצטריך שקלא וטריא דהכא ויתבאר לקמן:

דף סז:

גמרא נהי נמי כו' תימשך ותיהוי חטאת העוף לפמ"ש לעיל דאינה נמשכת אלא ע"י שינוי השם ומקום ומעשה וא"כ למ"ד דעקירה בטעות לא הוי עקירה ולא הוי שינוי השם כדאמר רבה במנחות ד' מ"ט א"כ ה"נ הוי מצי לשנויי דמש"ה אינה נמשכת לחטאת משום דהוי עקירה בטעות דסבור הוא שזו היא חטאת ולא הוי שינוי השם ויש לישב:

רש"י בד"ה חצי למעלה כו' ויקחו קן אחד כו' עיין צ"ק ז"ל:

דף סח.

תוס' בד"ה אימר כו' וי"מ כו' וצ"ל דר"י ס"ל אין שחיטה כו' עי' לעיל סוף פ' קדשי קדשים שכ' דלת"ק דר"א בר"ש הבדיל בחטאת פסולה משום גזירה שמא לא יחתוך רוב בשר וא"כ אטו סתמא דמתניתין ס"ל דאין שחיטה לעוף מה"ת אלא ע"כ צ"ל דפסולה היינו דאסורה באכילה אבל בעלים נתכפרו וא"כ דילמא ה"נ פסולה לאכילה קאמר אבל בעלים נתכפרו. ונהי דלישנא דהש"ס משמע הכא דלא סלקי ליה לחובה אבל מנ"ל להש"ס למימר הכי ולאוקמי ר"י כמ"ד אין שחיטה כו' וחב"ע לאו דאורייתא דילמא

פסולה לאכילה קאמר וי"ל דלישנא דמתניתין דקינים משמע דלא סלקי לחובה כלל מדתנן בסתומה ומתחלקת בשניהם משמע דמפורשת לא עלה כלל ומ"מ העיקר כמש"כ בראשית דבריהם והארכתי בזה בחי' נזיר שם:

דף סח:

שם משנה זה הכלל כל שפסולו בקודש אין מטמאין בבית הבליעה לא היה פסולן בקודש כו' נראה מזה דתרווייהו תנינן במתניתין שמאל ולילה היינו פסולן בקודש דהקרבן מצד עצמו אין בו שום פסול אלא נפסל מפני קדושתו דעבודה בימין וביום דווקא וזה נעשה שלא בהכשר אבל תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה כו' לא היה פסולן בקודש דפסולין הן מצד עצמן ופיגול נותר וטמא לא תנן במתניתין דלא הוי רבותא כ"כ כיון דהמליקה נעשית בהכשר חוץ אם פיגול בשעת מליקה דבשעת מליקה נפסלה זה הוא בכלל אלו שפסולן בקודש והכי תנן לקמן בפ' המזבח מקדש ר"ש אומר לא תרד אפילו נשחטה בלילה שהיה פסולו בקודש שר"ש אומר כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו ומשמע התם דר"ש לא בעי הכשירא במקום אחר ולר"י הוא דאמרינן התם דלא מודה דלא ירד אלא דווקא הני דיש להם הכשר במקום אחר שקבלו פסולין היינו טמא דחזי לעבודת ציבור אבל לר"ש בכל הפסולין אם עלו לא ירדו דפסולן בקודש כן נראה מלישנא דהני תרתי מתניתין. אבל בגמרא פליגי רב ור"י ורב אמר דמליקת זר מטמאה בבית הבליעה ומתניתין דתנן כל הפסולין שמלקו כו' ואינן מטמאין מסיק דאתי לאתויי שמאל ולילה וקצת קשה אמאי לא משני דאתי לאתויי פסולי דחזו לעבודת ציבור וצ"ל דריבויא דכל מדייק לאתויי מאי ומוכח משיטתי' דרב דהא דתנן כללא כל שפסולו בקודש אינו מטמא היינו דווקא אלו שיש להם הכשר במקום אחר וא"כ לא א"ש דיוקא אהדדי דלא היה פסולו בקודש כו' משמע דווקא הני מטמאין אבל פסולו בקודש אינן מטמאין אפילו אין להם הכשר במ"א. והתוס' ז"ל בד"ה אמר רב עמדו ע"ז והאריכו בזה וכתבו לפרש לישנא דכל שפסולו בקודש היינו שאירע פסול אחר שנשחט ונתקדש בכלי אבל זר וסכין דאירע הפסול קודם שחיטה כמאן דחנקינון דמי ואפילו לר"ש ירד ומטמא בבית הבליעה וסכין לא הוצרכו לזה דבלא"ה הוי נבילה כדאיתא בחולין ושמאל ולילה משום דאית להו הכשירא וכבר כתבתי דהכא לענין טומאת בית הבליעה ליכא רבותא אם המליקה היתה בהכשר ואירע פסול אח"כ כיון דנעשית מליקתה כדין כבר טיהרה מידי נבילה ואם נפסלה אח"כ מאיזה טעם יחזור עליו טומאת נבילות אלא דמתניתין דלעיל דתנן ברישא וכולן אין מטמאין כו' לא משמע הכי דא"כ מאי קמ"ל התם בחטאת שעשאה למעלה דאין מטמאה כיון דהמליקה היתה בהכשר דמליקה בכ"מ

כשר ואי משום שהבדיל אח"כ הא סימן ראשון כבר נעשה בהכשר אלא ש"מ דה"א כיון שנפסלה אח"כ מעיקרא מליקתה לאו כלום היא והויא נבילה דלא התירה התורה מליקה אלא בקרבן שנעשה בהכשר קמ"ל דאינו מטמאה ואכתי לפמש"כ התוס' ז"ל בריש פירקין דחטאת שנעשה למעלה אפילו הזאתו מ"מ נתכפרו בעלים כיון שהגיע דם למזבח א"כ בהא פשיטא דאינו מטמא בבית הבליעה כיון דיצא ידי חובתו וכן יש לדקדק במס' קינים דתנן התם דחטאת למעלה פסולה ואינו יוצא י"ח וע"כ עיקר הפסול לא משום דהזה למעלה אלא משום שלא לשמה דעשאה לשם עולה או משום דעשה מעשה עולה שלא הזה או משום הבדלה וא"כ אמאי תלי הפסול בעשייתו למעלה כיון דעיקר הפסול מחמת דבר אחר הוא ואפילו עשאה למטה פסולה: נחזור לשיטת התוס' ז"ל דלר"ש ג"כ הא דלא ירד ואינו מטמא היינו דווקא בפסול שנעשה אחר שחיטה או אפילו קודם שחיטה ויש לה הכשר במ"א כמו שמאל ולילה והא דלקמן משמע דלר"י הוא דבעינן שיהיה הכשר במ"א (היינו) אפילו אי פסולו בקודש היינו אחר שחיטה כגון קבלו פסולין וזרקו את דמו וכללא דמילתא לד' ז"ל דטומאת בית הבליעה תליא בדין אם עלה לא ירד וכל שלא ירד אינו מטמא כיון דמתרת את האיסור ואם ירד מטמאה ומתניתין דמלק בלילה ע"כ כר"ש אתי:

ובהג"ה פי' הא דכל שפסולו בקודש היינו כל שפסולו כשר בעלמא וגם לר"ש בכל גוונא הא דאם עלה לא ירד היינו דווקא ביש לו הכשר במקום אחר ומליקת בע"מ לכ"ע אם עלה ירד ומטמאה בבית הבליעה עי' בדבריהם ז"ל באורך: אבל מדברי הרמב"ם ז"ל לא נראה כן דבפ"ז מה' פסה"מ כתב סתמא כל הפסולין שמלקו מליקתן אינו מטמאה משמע אפילו בע"מ וגם במש"כ התוס' ז"ל דטומאת בית הבליעה ואם עלה לא ירד בהא תליא ומתניתין כר"ש אתיא לא ס"ל להרמב"ם ז"ל כן דהוא ז"ל פסק כר"י דנשחטה בלילה אם עלה ירד ובמליקה בלילה פ' כסתמא דמתניתין דאינו מטמא וכן בקבלו פסולים כ' דדווקא בפסולין דחזו לעבודת ציבור אם עלה לא ירד ולענין טומאת ביה"ב כ' סתמא כל הפסולין שמלקו אינה מטמאה בבית הבליעה. ונראה דס"ל דר"י דאמר דזר אינו מטמא לאו משום דיש לו היתר בבמה דמבמה לא ילפינן אלא לענין טומאת ביה"ב כל שפסולו בקודש אינו מטמאה אפי' לר' יהודה דס"ל בשמאל ולילה אם עלה ירד התם דווקא דכתיב ג' מיעוטים אבל לענין טומאת ביה"ב אפי' ר"י מודה דכל שפסולו בקודש אינו מטמא. והיינו דלא איתמר פלוגתא דרב ור"י לענין אם עלה לא ירד דהתם פליגי תנאי ר"י ור"ש והכא אליבא דר"י פליגי דאמר התם אם עלה ירד ואמר רב דשמאל ולילה אינו מטמא וזר מטמא ורבי יוחנן אמר דאפילו זר אינו מטמא וה"ה בע"מ אע"ג דלית

ליה הכשר במקום אחר אלא דא"כ קשה הא דאמרינן ת"כ דר"י מלקה זר אינו מטמא דלמא האי ברייתא אתיא כר"ש דבכל הפסולין אם עלה לא ירד אפי' אלו דלית להו הכשר במקום אחר ומש"ה אינו מטמא ג"כ אבל לר' יהודה דירד מנלן ויתבאר עוד בזה לקמן בפ' המזבח מקדש בס"ד:

דף סט.

גמרא אמר חזקיה מסתברא קמיצה תרד מליקה לא תרד ומסיק דאין קידוש כ"ש במנחה בבמה וכ' התו' ז"ל דהיינו לר"ש אבל לר"י תרד כמו לילה ע"ש. וגם בזה דעת הרמב"ם ז"ל לא כן הוא דאע"ג דבנשחט בלילה פסק כר"י דתרד מ"מ כתב דמליקת זר לא תרד וקמיצה תרד וכתב שם הטעם שהרי לא נתקדש כלל ולא הזכיר כלל טעמא דאשכחן היתר בבמה אלא נראה מדבריו דטעמא דקמיצה תרד הוא משום דע"י זר לא נתקדש הקומץ והוי כמו שלא נקמץ כלל דירד אבל מליקה אפילו ע"י זר אם עלה לא ירד והכי משמע מסיום דבריו ז"ל שם אחד זר ואחד כל הפסולין משמע דאפילו בע"מ דפסול גם בבמה אפילו הכי במליקה לא תרד ולא כן הוא משמעות הש"ס וא"כ נראה לשיטתו דאם מלק בלילה ג"כ אם עלה לא ירד דפסול לילה קיל מפסול זרות כדמוכח בשמעתין וע"כ צריך לחלק בין בהמה לעוף וכמש"כ התוס' ז"ל ולפ"ז אין אנו צריכין למש"כ לעיל לחלק לדעת הרמב"ם ז"ל בין טומאת ביה"ב לדין אם עלה לא ירד דבלא"ה ניחא דאע"ג דלענין שחיטה בלילה פסק כר"י דירד אבל בעוף לא ירד והיינו טעמא נמי דאינו מטמא בבית הבליעה בין בלילה בין מלקה זר. ועיין בלח"מ ז"ל פ"ז מה' פסה"מ ולפי הנ"ל בלא"ה א"ש:

שם גמרא יכול תהא מליקה שהיא לפנים מטמא כו' עיין רש"י ז"ל שנראה מדבריו דלא איצטריך קרא אלא לעולה אבל חטאת וודאי אינה מטמאה כיון דהותרה באכילה לכהנים ע"ש וא"כ למה לי האי קרא לזה אמאי לא ילפינן עולה מחטאת בהיקש דאינו מטמאה וקצת נראה דבכל מליקת קדשים קאמר דנהי דגזרת הכתוב הוא דהותר לאכילת כהנים ולמזבח מ"מ טומאתה לא בטלה ועיין בת"כ פ' אחרי ובק"א שם ובדרשת אחרים שם ודו"ק:

שם גמרא יכול תהא שחיטת חולין לפנים וקדשים בין בפנים כו' מטמאין כו' צ"ל הא דס"ד השוחט חולין בפנים מטמא אע"ג דשחטה כמצותה היינו משום דבפנים לא אשכחן שחיטה בעוף וס"ד דאפי' עוף חולין לא תיהני ליה שחיטה לטהרו מידי נבילה וכש"כ קדשים בין בפנים בין בחוץ דלא שייכא שחיטה בקדשים וה"א דיטמא ויש לדקדק היכי ס"ד דשחיטת חולין בפנים לאו שחיטה היא א"כ לא אשכחן איסור חולין

בעזרה בעוף דהא לא נאסר חולין בעזרה אלא אם נשחטו בעזרה אבל נוחר ומעקר ליכא איסור בחולין בעזרה כי היכי דליכא איסור שחוטי חוץ אלא בשחיטה וכיון דאיתרבי מקרא בקידושין סוף פ' האיש מקדש עוף לאיסור חולין בעזרה ש"מ דשחיטה היא וכן מבואר בד' הרמב"ם בפ"ב מה' שחיטה דנוחר ומעקר חולין בפנים לא נאסר בהנאה וי"ל דדוקא מחיוב בחוץ הוא דילפינן דחשיב שחיטה לטהרה מידי נבילה אבל מאיסור חולין בעזרה דאיסורא בעלמא הוא לא שמעינן דהוי שחיטה. וכתב רש"י ז"ל דמליקת חולין בפנים ילפינן מחולין בחוץ שלא בהכשירו כגון טריפה אבל באמת לא צריך קרא לחולין בפנים כיון דאפילו קדשים בפנים מטהרת השחיטה כש"כ חולין וכ"כ התוס' ז"ל בשם הקונטרס אלא דהקשו ז"ל מליקת חולין בפנים וקדשים בחוץ נילף ממליקת שמאל ולילה דהוי ג"כ שלא בהכשירו ומטהרת ותי' כיון דאם עלה לא ירד בהכשירו קרינא ביה וקושיתם ממליקת חולין בפנים אינה מוכרח דהיכי מצינן למילף חולין מקדשים ועיקר קושיתם הוא מקדשים בחוץ דמשני הש"ס דלא ילפינן מפנים דהוי הכשירו בכך אכתי נילף משמאל ולילה ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דחסר כאן בד' התוס' ז"ל וכצ"ל ושחיטת חולין בפנים לאו כו' זה הוא סברתם ולא ניחא להו למילף מטריפה בחוץ כפירש"י דשחיטה בחוץ הכשירו בכך בחולין בכל גוונא ולפ"ז לא תיקשי נמי נילף מליקת קדשים בחוץ משמאל ולילה בפנים דמליקה בקדשים בפנים ג"כ הכשירו בכך בכ"ג. אבל בקונטרס פירש דילפינן מטריפה בחוץ ולזה הקשו א"כ מליקת קדשים בחוץ נמי נילף מפנים שלא בהכשירו כגון שמאל ולילה וא"ש לשון וא"כ דאין מובן קצת. ולא עוד דמש"כ לתרץ כיון דאם עלה לא ירד מיקרי הכשירו בכך אינו מספיק לשיטת רש"י ז"ל דהא לר"מ קיימינן ואכתי נילף מפנים שלא בהכשירו כגון מלק ונמצאת טריפה דאינו מטמאה אע"ג דאם עלה ירד ולקמן יתבאר יותר מזה:

שם משנה מלק ונמצא טריפה ר' מאיר אומר אינה מטמאה וכדמסיק מהקישא דזאת תורת הבהמ' והעוף יש לדקדק א"כ אמאי לא פליג ר"מ נמי ברישא כל שלא היה פסולו בקודש תורין שלא הגיע זמנן כו' שיבשה גפה כו' דמה בין טריפה לכל אלו והנה למאי דאמר ר"א בסוף פירקין דמטהר היה ר"מ אפילו בבע"מ או אווזין ותרנגולים א"כ פשיטא דפליג בכל הני דמתניתין וליכא טומאת בית הבליעה בקדשים אלא אם מלק בחוץ אבל בפנים כל מליקה מטהרת כשחיטה וכמש"כ רש"י ז"ל בשמעתין דהקישא דזאת תורת לא איצטריך אלא להכי דשחיטת עוף ילפינן בק"ו וא"כ ברייתא דלעיל יכול מליקה שהיא לפנים תטמא לא אתיא כר' מאיר דלר"מ מהקישא דזאת תורת שמעינן דמליקה מטהרת אפילו מליקה שאינה מתרת האיסור אלא צ"ל דאתיא כר' יוסי דמתניתין דשחיטה

לחוד מטהרת ורש"י ז"ל כתב לעיל דאתיא כר"מ והיינו דאמרינן לקמן דלר"מ איצטריך טריפה לשחיטה שהיא לפנים ולא אמרי דאיצטריך להאי דרשא דמליקה מטהרת משום דלר"מ לא איצטריך להכי אלא דא"כ קשה לר"מ מנ"ל למעוטי מליקה בחוץ כיון דלא בעינן אליביה שום היתר וכבר הערתי בזה לעיל בדברי התו' ז"ל. וי"ל דנפקא ליה מהא דאימעיט מולק מחיוב חוץ כדאיתא לקמן דף ק"ז ש"מ דנבילה היא דאי חשיבא לטהרה מידי נבילה הוי כשחיטה וליחייב בחוץ וכ"ז לר"א לקמן אבל רבי יוחנן דאמר לא טיהר ר"מ אלא בתמימים אבל בבע"מ מודה דמטמא ע"כ היינו משום דלא אמר ר"מ דמליקה פסולה מטהרת אלא כעין טריפה דלא ניכר חסרונו אבל בע"מ דניכר פסולו מודה דמטמא וא"כ כל הני דמתניתין לעיל הוי פסול הניכר ומודה ר"מ דמטמא בבית הבליעה ומ"מ לר"י גם כן לא איצטריך קרא למליקה שהיא לפנים דאינה מטמאה לדברי ר"מ דמהקישא דזאת תורת שמעינן דמליקה מטהרת ויתבאר עוד בזה בשמעתין:

דף סט:

גמרא אף עוף דבר שמכשיר באכילה מטהרת טריפתה ופירש"י ז"ל דע"כ למליקה אתי דלשחיטה מק"ו שמעינן והתוס' ז"ל ד' נ"ב כ' דק"ו פריכא הוא ע"ש ואהקישא סמיך וא"כ יקשה דילמא לא איתקש אלא לשחיטה לחוד ולא למליקה וצ"ל דמסתברא ליה לר"מ דאיתקיש לכל דבר המכשיר ומה לי שחיטה בחוץ או מליקה בפנים כל שהוא מכשיר מטהר טריפתה וע"כ צ"ל כן לפמש"כ בד"ה וכי כו' דהקישא דזאת תורת אצטריך גם למילי אחרינא אלא דאין הקיש למחצה א"כ אכתי מנ"ל דאיתקש למליקה דלמא לשחיטה לחוד הוא דאיתקש כיון דהקישא לאו מיותר הוא אלא צ"ל דלא מסתבר ליה לר"מ לחלק בין שחיטה למליקה כיון דשניהם מכשירים הם ורבי יוסי הוא דס"ל דדווקא שחיטה מטהרת ולא מליקה או משום דשחיטה ילפינן בק"ו או מהקישא דזאת תורת ועי' בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל ונראה דפלוגתא דר' מאיר ור"י הוא דווקא למ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת ולהכי ס"ל לר' יוסי דלא ילפינן ק"ו או היקש אלא לשחיטה ולא למליקה אבל למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת ולא בעינן אלא נחירת הסימנים וודאי אין לחלק בין שחיטה למליקה ושפיר ילפינן בק"ו או היקש דבעוף נחירתה גם כן מטהרת טריפתה מטומאתה ובין בשחיטה ובין במליקה חד דינא להו כיון דלא שייכא שחיטה בעוף ועפ"ז לא הבנתי דברי התוס' ז"ל בחולין דף כ"ח גבי הא דפריך התם למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת ממתניתין דמלק בסכין מטמא ואי אין שחיטה כו' נהי דאיטרפא במפרקת תיהני ליה סכין לטהרה מידי נבילה וכתבו התוס' ז"ל דזה דלא כר' יוסי דאמר דאין מליקה מטהרת אלא שחיטה אלא כר"מ דאמר מליקה ג"כ מטהרת דאע"ג דמלק

בסכין לאו שחיטה הוא זה כדאיתא התם בחולין מפני שהוא מחליד וכו' ולפי הנ"ל למ"ד אין שחיטה לעוף פשיטא שאין לחלק בין שחיטה למליקה ואתיא שפיר גם לר' יוסי דס"ל להאי ק"ו או הקישא דלטעמיה דס"ל יש שחיטה לעוף הוא דחילק בין שחיטה למליקה ולא ילפינן מבהמה אלא שחיטה כמו בבהמה אבל למ"ד אין שחיטה וודאי אין חילוק ובאמת הא דפריך הש"ס התם מהא דמלק בסכין רישא דמתניתין נקט וה"ה דתיקשי מכל הני דתנן לעיל דמטמאין בבית הבליעה ולמ"ד אין שחיטה לעוף תהני להו לכולהו מליקתן לטהר מידי נבילה דלא גריעי מליקה זו מנחירה בעלמא ולהאי תנא לא אשכחן שום גווני דליטמא כל שמלק הסימנים ולשחיטה שהיא לפנים הוא דאצטריך קרא משום דמליקה הוא דווקא בעצמו של כהן וה"א דע"י סכין בפנים נבילה היא להכי איצטריך קרא גם להאי מ"ד והדבר מוכרח כמש"כ דלדברי התוס' ז"ל דפירכת הש"ס שם בחולין הוא אליבא דר"מ דמליקה ג"כ מטהרת הטריפה יקשה מאי פריך הא מתניתין דלעיל ע"כ לא ס"ל כר"מ וכמש"כ לעיל דלר"מ דמליקה מטהרת את הטריפה אע"ג דאם עלה ירד ולר"א אפילו אווזין ותרנגולין מטהרת ה"ה דתורין שלא הגיע זמנן כו' דמטהרת. ועיין בתוס' יו"ט פרק י"ב דמכילתין שצידד לומר דנמצאת טריפה הוי פסולו בקודש וא"כ י"ל דר"מ דווקא בנמצאת טריפה פליג דהוי פסולו בקודש ולפ"ז גם אליבא דר"מ לא א"ש פירכת הש"ס בחולין דהתם טריפה היא מעיקרא ע"י שבירת המפרקת ובכה"ג אפילו לר"מ אין מליקה מטהרת אלא דדברי התוס' יו"ט ז"ל אין מוכרחים וכמו שיתבאר שם בס"ד ובלא"ה הא אפי' באווזין ותרנגולים מטהר ר"מ וע"כ מתניתין דלעיל לא ס"ל כוותיה אבל למש"כ ניחא דלמ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת תיקשי בכל הני דמתניתין דלעיל תיהני להו נחירת הסימנים לטהר מידי נבילה דדווקא למ"ד יש שחיטה לעוף אם אין הזבח פסולו בקודש מליקתו נבילה היא אבל למ"ד אין שחיטה אפי' אין פסולו בקודש נחירת הסימנים יטהרו מידי נבילה וזה ברור:

וע"פ הדברים האלה יתורץ מאי דאיכא לאקשויי למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת מהא דקיי"ל בשחוטי חוץ דאשחיטת עוף קדשים חייב ואמליקה פטור וכיון דאין שחיטה מ"ש שחיטה דמחייב ומ"ש אמליקה דפטור ולפי הנ"ל ניחא דמשו"ה פטר רחמנא אמליקה אע"ג דלאו נבילה היא מ"מ כבר נעשית טריפה על ידי שבירת המפרקת וקמ"ל קרא דמליקה בחוץ לאו מליקה היא ונעשית טריפה בשבירת המפרקת ולבתר הכי כי נחר הסימנים אינו ראוי לפנים ופטור עליה בחוץ אבל בשחיטה היינו נחירת הסימנים דהוי כשחיטה בעוף מחייב בחוץ מריבויא דאו אשר ישחט וע"ש במהרש"א ז"ל ובמהר"ם ז"ל שם:

שם גמרא אם טריפה חיה הרי נבילה אמורה ואי אינה חיה הרי היא בכלל נבילה וכתבו התוס' ז"ל בשם פי' הקונטרס דאי אינה חיה מיד ירדה לה טומאה מחיים ע"ש. ותמהו התוס' ז"ל ע"ז דמילתא פשיטא דאין טריפה מטמא מחיים ובאמת תימה הוא לומר כן דאטו בבהמה דשחיטתה מטהרת טריפתה הוא דוקא למ"ד טריפה חיה אבל ברש"י לפנינו לא כ' כן בפירוש ויש לכוין דבריו ז"ל לדברי הר"ר חיים דוודאי היא עצמה אינה מטמאה מחיים אלא אם טריפה אינה חיה אם תלש ממנה בשר הרי היא בכלל נבילה ולא צריך קרא לזה אלא להביא טריפה ששחטה ואתי לאשמועינן דטריפה חיה ואפ"ה חל עליה טומאה מיד לענין זה אם אכל ממנה כזית בשר ושחיטה ג"כ אינו מועלת בה עיין בפרש"י ז"ל שנראה כן מדבריו אבל גם לפ"ז קשה דא"כ איכא עוד נפ"מ בין עוף לבהמה דבהמה שחיטתה מטהרתה וע"כ בשר הפורש ממנה נמי טהור ובעוף בשר הפורש מן הטריפה מטמא וזה לא הוזכר כלל בדברי רבי יהודה ועוד דלהאי פירושא גם כן למ"ד טריפה אינה חיה וודאי בשר הפורש ממנה מטמא וא"כ הדק"ל אמאי מטהרת שחיטת בהמה טריפתה כיון דכבר ירדה לה טומאה מחיים לעניין בשר הפורש ממנה והנכון בזה כמש"כ ויש לפרש אי טריפה חיה היינו בחיותה הרי נבילה אמורה וזו לאו נבילה היא ואי טריפה אינה אלא טריפה שמתה הרי היא בכלל נבילה:

והנה במתניתין דפ' בהמה המקשה תנינן הא דבהמה שחיטה מטהרת טריפתה הוא מסברא בעלמא דאין ללמוד מטמאה דאין שחיטתה מטהרתה דטמאה אין במינה שחיטה אבל טריפה יש במינה שחיטה ובן ח' חי ג"כ אין במינו שחיטה וא"כ דמסברא קים לן דשחיטה מטהרת הטריפה יקשה למה לי לר"מ למילף עוף מבהמה במה מצינו או בהיקש הא האי סברא גופא דאיכא בבהמה איכא נמי בעוף וכן לר' יהודה מ"ט בעוף אין שחיטתו מטהרת ואי מקרא נפקא ליה א"כ נילף בהמה מעוף דאין שחיטה מטהרת הטריפה. וע"כ צ"ל דתנאי דמתניתין ס"ל כתנא דברייתא דאמר בן ח' יוכיח דאין השחיטה מטהרת ויליף מקרא דלאכלה דשחיטה מטהרת ויליף ר"מ במה מצינו לעוף ולר"י גלי רחמנא בעוף דאין שחיטה מטהרת אלא דאכתי טעמא בעי מ"ש עוף מבהמה לר"י הא עיקר טעמא דבעי קרא לטריפה דשחיטתה מטהרתה הוא משום דלא נילף מטמאה דאסורה ואין שחיטתה מטהרתה ה"נ טריפה דאסורה מחיים אבל בלאו הכי מסתבר דשחיטתה מטהרתה א"כ השתא דגלי רחמנא בבהמה דהשחיטה מטהרת כיון שיש במינה שחיטה אם כן מ"ש עוף דאין השחיטה מטהרת. והר"מ ז"ל בפי' המשנה ריש טהרות כתב כיון דטומאת נבלת העוף אינו דומה לטומאת נבלת בהמה ס"ל לר"י דלא ילפינן עוף מבהמה והיינו כדאמרינן לקמן בשמעתין דטומאה זו חידוש

הוא והחמירה בה תורה אפילו בטריפה ששחטה אלא דהא תינח לענין טומאה אבל לענין איסור ולאו דנבילה מאי א"ל מ"ש דבבהמה ליכא לאו דנבילה בטריפה ששחטה ובעוף איכא לאו דנבילה הן אמת דלר"י ליכא לאו דנבילה גם בעוף דאין איסור נבילה חל על איסור טריפה:

ובשבת פרק ר"א דמילה משמע דאיכא עוד טעמא למימר דלא מהני שחיטה לטריפה משום דהוי כמתה דיליף התם ר"י בר"י ור"א בר"ש לבן ח' דשחיטתו מטהרתו מטריפה אע"ג דמתה היא שחיטה מטהרת ה"נ. ולפ"ז איצטריך קרא מהאי טעמא שלא נימא דהוי כמתה ואם כן י"ל דדווקא בבהמה הוא דגלי רחמנא דלאו כמתה הוא אבל בעוף דזוטר חיותה הרי היא כמתה ולא מהני לה שחיטה וי"ל דהך מילתא תליא בפלוגתא אי טריפה חיה אי לא דלמ"ד טריפה חיה הא דאיצטריך קרא לטריפה דהשחיטה מטהרת הוא כי היכי דלא נילף מבהמה טמאה ולמ"ד טריפה אינה חיה איצטריך קרא דלא נימא דהוי כמתה ואין לה שחיטה ועפ"ז נראה דר"י בר"י דשבת דיליף בן ח' דשחיטה מטהרתו מטריפה פליג אדאבוה ר"י דמתניתין דס"ל בעוף אין שחיטתו מטהרתו דלר"י הא מצינו טריפה שאין השחיטה מטהרת והיינו משום דזוטר חיותה וכש"כ בן ח' דכמת הוא לכ"ע ולפי הנ"ל צ"ל דס"ל לר' יהודה טריפה אינה חיה ובחולין בעינן למימר דר"י ס"ל דטריפה משבחת ע"ש דף נ"ז ועדיין צ"ע יותר בזה. וראיתי למי שדקדק לרבי יהודה שחיטת חולין בפנים מנ"ל דמטהר לפרש"י ז"ל לעיל דיליף משלא בהכשירו בחוץ כגון שחט את הטריפה ולר"י דטריפה אין שחיטה מטהרת טריפתה מא"ל וכבר כתבתי לעיל דחולין בפנים שמעינן משחיטת קדשים בפנים ובחוץ כמש"כ התוס' ז"ל שם אלא דאפילו לפרש"י ז"ל נראה דל"ד טריפה הוא דחשיב שלא בהכשירו אלא כל שנאסר באכילה או בהנאה ושחטו חשיב שלא בהכשירו לפי' רש"י ז"ל וגם ר' יהודה מודה בכהאי גוונא דמטהרת שחיטתה ושפיר ילפינן מינה ובלא"ה ר"י ס"ל חולין בעזרה לאו דאורייתא אלא דשיטת רש"י ז"ל שם בפסחים, דבהנאה הוא דלאו דאורייתא:

דף ע.

גמרא שלא תאמר הואיל וטמאה אסורה כו' משמע דבא למילף במה מצינו טריפה מטמאה ולא קאמר הך סברא גופא דגבי טמאה מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טרפה כבר כתבו התוס' ז"ל לעיל דלא דרשינן הכי אלא בטמאה שאין במינה לאו דנבילה וכה"ג איתא בפסחים פ' כ"ש דילפינן דאין אדם יוצא בטבל דכתיב לא תאכל חמץ שבעת ימים תאכל מצות מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טבל ומוקמינן לה כר"ש דס"ל אין אחע"א ולפי

הנ"ל התינח טבל דאין במינו איסור חמץ ולא היה לו הכשר ג"כ וכן תרומה אבל הקדש אמאי אין יוצאין הא הקדש הוי כמו איסור טריפה אע"ג דאין עליה איסור נבילה מ"מ במינה היינו בכשירה יש איסור נבילה ולא ממעטינן לה ה"נ הקדש הא במין זה איכא איסור חמץ והיה לה שעת הכושר מהיכא ממעטינן ליה. וי"ל דבאמת כל הני דתנן התם פסולין משום מצוה הבאה בעבירה ועיין תוס' סוכה ד' ל' אלא טבל נפקא ליה מקרא דלא תאכל עליו חמץ דאינו יוצא בו ונ"מ לחולי שהותר לו אכילת איסור דמשום מצוה הבאה בעבירה יוצא בו אבל למאי דנפקא ליה מקרא אין יוצא בו בכל גוונא ויש לחלק עוד בזה:

רש"י שם בד"ה טריפה לגופיה כו' ולעולם טריפה חיה כו' מלשון זה נראה דלמ"ד טריפה אינה חיה הרי היא כמתה לגמרי וליכא בטריפה איסור מחיים וכמו שכתבו התוס' ז"ל לעיל לשיטתו לענין טומאה וקשה לפ"ז מאי קעביד רבא צריכותא לקמן בין טריפה לנבילה דזו מטמא וזו אסורה מחיים. והא רבא ס"ל טריפה אינה חיה כדאיתא בבכורות וא"כ שניהם באים כאחד וכבר כתבתי דשיטתו ז"ל צ"ע בזה:

שם גמרא אלא אמר רבא התורה כו' יבא איסור נבילה ויחול כו' והקשו התוס' ז"ל למאן דאית לי' איסור מוסיף למה ליה קראי לזה ועיין יבמות פ' ד"א דכ' התוס' דזה איסור כולל הוא ולא מוסיף. ובאמת כולהו תנאי אית להו איסור מוסיף לבר מר"ש דלית ליה איסור מוסיף וא"כ תיקשי לכולהו האי קרא למה לי ואפילו ר' יהודה גופא לא שמעינן ליה אלא דאין אחע"א בלא מוסיף וכולל כמו נבילה על הטמאה אבל איסור מוסיף לא שמעינן ליה ואדרבא שמעינן ליה דאיסור גיד נוהג בטמאה מצד חומר בעלמא שכן איסורו נוהג בבני נח אע"ג דלאו כולל ומוסיף הוא והיה נראה דאצטריך קרא דלא נימא כיון דליכא שם נבילה עליו לענין טומאה ה"א דלאכילה נמי ליכא עליו לאו דנבילה להכי כתב רחמנא ואכל לא תאכלוהו דלענין אכילה איכא עליו לאו דנבילה ולהכי אצטריך תרווייהו דחד מחבריה לא ילפינן ולמ"ד אחע"א בלא כולל ומוסיף בלא"ה ניחא דלדידיה אצטריך טריפה למעוטי טמאה דמנבילה לא שמעינן לה כיון דאחע"א גם טמאה ישנה בבל תאכל נבילה וכמו שיבואר לקמן בזה:

שם גמרא ור"מ חד למעוטי שחיטה כו' וחד למעוטי עוף טמא ור"י עוף טמא מנבילה נפקא וכתבו התוס' ז"ל הא דר"מ לא נפקא ליה מנבילה דס"ל איסור חל על איסור. וקשה לי לר' יוסי מא"ל ומאי עביד בהני טריפה דכתב רחמנא נהי דחדא אצטריך למעוטי שחיטה שהיא לפנים אבל אידך למה לי דלמעוטי עוף טמא לא אצטריך דהא ר"י לית לי' אחע"א ומנבילה שמעינן לה וי"ל דלר' יוסי אצטריך חד למעוטי שחיטה שהיא לפנים

וחד לגלויי דמליקה שהיא לפנים אינה מטמאה אבל לר"מ לא צריך קרא למליקה שהיא לפנים כיון דאפילו במליקת טריפה מטהר אע"ג דאין מתרת את האיסור אלא דא"כ לר"י נמי הא אצטריך למליקה שהיא לפנים ומנ"ל למעוטי טריפה ששחטה אלא ע"כ מליקה שהיא לפנים דאינו מטמא ושחיטה שהיא לפנים מחד טריפה נפקא והא בהא תליא דאי מליקה שהיא לפנים מטמאת לא איצטריך קרא לשחיטה שהיא לפנים דאינו מטמא ודווקא אי מליקה שהיא לפנים אינו מטמא אלמא דבפנים עיקר מצוה במליקה שפיר ה"א דבשחיטה הוי נבילה וי"ל דרבי יהודה דממעט מנבילה עוף טמא דיצא זה שאין בו משום בל תאכל נבילה ס"ל כר"ש ביבמות דהאיסור השני אין לו חלות כלל אפילו לקוברו בין רשעים גמורים ולהכי ממעט ליה יצא זה שאין בו משום בל תאכל נבילה וכן ממעט ר"ש גופיה טבל דאין יוצאין בו ידי מצה דאין בו משום בל תאכל חמץ. אבל ר' יוסי ס"ל ביבמות דחייב שתים וכדמסיק התם לקוברו בין רשעים גמורים וחל שם איסור השני ג"כ א"כ אין למעט דיצא זה דאין בו משום בל תאכל נבילה דהא יש בו שם לאו דנבילה ג"כ ושפיר אצטריך טריפה למעוטי עוף טמא גם לר' יוסי. ועוד נראה דר' יהודה לא ממעט עוף טמא אלא מיתורא דקרא נבילה לא יאכל ע"כ למדרש אתי מי שישנו משום בל תאכל נבילה אבל בלא יתורא לא דרשינן הכי וא"כ לר"מ בלא"ה ניחא דנבילה אצטריך לאשמועינן דשיעור אכילה בכדי אכילת פרס ולא הוי מיותר ואם כן לא שמעינן מינה עוף טמא וכ"כ רש"י ז"ל דמיתורא דריש ר"י הכי ואם כן לרבי יוסי נמי ניחא:

שם גמרא וחד לשיעור בכדי אכילת פרס סד"א כו' יש לדקדק הא ר"מ לית ליה שיעור בכדי אכילת פרס כדאמר במתניתין דכריתות כאלו אוכל קליות. ופירש הרע"ב ז"ל שם דאפילו הפסיק בינתים השיעור לצרף כאלו אכל קליות היינו גרגיר אחר גרגיר ואם לא הפסיק בינתים אלא שהה בלעיסה אפי' כל היום כולו חייב וא"כ לית ליה כלל שיעור אכילת פרס באכילת איסור והיכי אמרינן הכא לר"מ שיעורא דאכילת פרס. וראיתי שם בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל שפירש כאלו אוכל קליות היינו דר"מ מחמיר דווקא אם לא הפסיק בינתים אפילו שהה באכילה ולעיסה כאלו אכל קליות זא"ז בלי הפסק חייב ולפ"ז יש לומר דר"מ לא פליג אלא אם לא הפסיק בינתים אבל אם הפסיק מודה דאין מצטרף אלא בכדי אכילת פרס כדאמרינן הכא ובזה י"ל דדווקא לר"מ דאיכא שיעור אחר כאלו אוכל קליות ה"א דטומאת נבלות העוף דחידוש הוא מצטרף אפילו אם הפסיק בינתים בכדי אכילת קליות כאלו לא הפסיק אבל לר' יהודה דליכא שיעור אחר לא אצטריך קרא לנבילת העוף דאם לא בכדי אכילת פרס ליכא שיעור לדבר ופשטא

דשמעתא בכריתות שם משמע כדעת הרמב"ם בפי' המשנה ודעת הרע"ב ז"ל צ"ע וכבר הערותי בזה בחידושי נזיר בשיטתא דטכ"ע בהא דאמרינן בפסחים הנח לכותח הבבלי דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס ע"ש:

דף ע:

גמרא מטהר היה ר"מ כו' ואפילו באווזין ותרנגולים צריך לדקדק מ"ט דר"מ בהא הא אווזין ותרנגולין לא קדשי אלא קדושת דמים ואפילו עוף יש לו פדיון בכה"ג כמש"כ רש"י ז"ל בסוף כריתות והיכי שייכא מליקה גבייהו ולולי פירש"י ז"ל הייתי אומר דר"מ ס"ל דאפילו בחולין מליקה מטהרת כיון דבקדשים כך היא מצותה הויא כשחיטה תדע דהא בשמעתין משמע דערף עז אי לאו דלאו חד מינא הוא היתה עריפתה מטהרת והתם בעז ליכא שום קדושה וכחולין היא דעגלה ערופה עצמה נאסרת בירידתה לנחל איתן איסור הנאה בעלמא אבל עז אין עליו איסור כלל ואפ"ה בעי למימר דעריפה מטהרת ועי' בר"ש פ"א דפרה שהביא דברי התוספתא דחומר במוקדשין מבעגלה שמוקדשין אינן נפדין אלא על מום קבוע כו' משא"כ בעגלה משמע דבעגלה שייך פדיון אלמא דיש בה קדושה ולדידי קשיא טובא אי שייך פדיון בעגלה כמו בפרה א"כ אמאי קאמר הש"ס בפ' אותו ואת בנו דלמ"ד עגלה לא נאסרה מחיים הא דתנן התם דלר"ש שחיטת עגלה הוי שחיטה שאינה ראויה אינה משנה ואי יש לה פדיון אפילו אי נאסרה מחיים הוי שחיטה ראויה כי היכי דאמרינן בפרה התם דאינה משנה משום דיש לה פדיון אלא משמע דבעגלה לא שייך פדיון כלל אלא איסור בעלמא הוא דרביע עלה בירידתה לנחל איתן ואין לה שום היתר אבל ליכא עלי' שם קדושה וא"כ הכא בעז וודאי לא נאסרה וחולין גמורים הוא ואפ"ה מיבעי ליה אי עריפה מטהרתה אלא דקשה הדבר לומר כן דלר"מ מליקת חולין מטהרת ועדיין צ"ע ועי' בה' רוצח וש"נ בד' הרמב"ם ז"ל דתצא ותרעה בעדר ע"ש ובמפרשי דבריו שם דאע"ג דחל האיסור בירידתה לנחל איתן מ"מ אם נמצא ההורג תצא ותרעה בעדר משום דהוי כהקדש טעות משמע קצת דיש בה קצת קדושה אלא דיש לומר דמד' הרמב"ם ז"ל מוכח איפכא דליכא עלי' שום קדושה אלא איסור בעלמא והיינו כשעומדת לעריפה מירידתה לנחל איתן מתחיל האיסור אבל נמצא ההורג דאינה עומדת לעריפה פקע האיסור מינה ותצא ותרעה בעדר ועי' בחי' סוטה ודו"ק:

שם גמרא ערף עז מהו כו' משמע דערף את הטריפה פשיטא דעריפה מטהרת כמו מלק את הטריפה ובירושלמי סוף סוטה מיבעי ליה עריפתה מהו שתטהר טריפתה מטומאתה ובעי למפשט ממתניתין דחולין פ' אותו ואת בנו השוחט את הטריפה אלמא דשחיטה

מטהרת את הטריפה כך פי' הק"ע שם והוא דחוק היכי ס"ד לפשוט עריפה משחיטה דהא לא מיבעי ליה אלא בעריפה ועוד דאמאי לא פשיט ממתניתין דפ' בהמה המקשה דתנן בהדיא דשחיטה מטהרת טריפה מטומאתה ועוד דמאי פשיט ליה התם מהא דד' ר"מ אפילו ערפה חייב משום אותו ואת בנו והיכי שמעינן מינה דאפילו טריפה מטהרת דילמא הא דעריפה חשוב כשחיטה היינו היכא דהיתה בהכשר אבל טריפה דפוסל בעגלה מנ"ל דעריפתה מטהרתה ונהי דלר"מ משמע בשמעתין דעריפה מטהרת הטריפה כמו מליקה היינו ממתניתין דהכא אבל לא ממשנה דחולין דהעריפה היה בהכשר והיה נראה דצ"ל חד סב שאל מהו שתטהר עריפתה מטומאתה ועריפה כמצוותה מיבעי ליה אי מטהרת ופשיט ממתניתין השוחט את הטריפה וכו' ותנן התם עגלה ערופה נמי חייב אלמא דחשיבא כשחיטה ואמר להו אנא בעי עריפה ואתון פשטון לי שחיטה דהשוחט קתני ואמרו לו האמר ר' ינאי דר"מ אפילו עריפה חייב משום אותו ואת בנו הרי דעריפה ג"כ חשיבא כשחיטה אמר להו מדר' ינאי אתון מגיבין לי ולקמן שם במשנה בנמצא ההורג כו' אמר ר' אמי משום רשב"ל דר"מ אם ערפה פטור דעריפה לא הוי כשחיטה לענין אותו ואת בנו ומכל הנ"ל משמע דשיטת הירושלמי דלענין חיוב אותו ואת בנו בעינן שחיטה דווקא ועריפה כמצותה הוי כשחיטה ומטהרת מטומאתה לר' ינאי וקשה קצת דבני מערבא אהדדי דבתלמודין ביומא פ' ב' שעירים איתא אמרי במערבא דחייתו לצוק זה הוא שחיטתו וחייב משום אותו ואת בנו אלמא דלא בעינן שחיטה כלל אלא איזה מיתה שיהי' כל שהיא כמצותה חייב וי"ל דהיינו הא דפליג ההוא חד סב עם רבנן דקיסרין דההוא סבא ס"ל דאין ראי' ממתניתין דחולין דמטהרת מטומאתה משום דס"ל אפילו אי אינה מטהרת חייב אפילו בעריפה דזה היא מצוותה ועריפתה זו היא שחיטתה וה"נ דחי' לצוק זו היא שחיטתה והיינו הא דאמרינן דאמרי במערבא דחייתו לצוק זו היא שחיטתו ורבנן דקיסרין ס"ל דאינו חייב משום אותו ואת בנו אלא בשחיטה ועריפה נמי כשחיטה היא ומטהרת מטומאתה וכן משמע ביומא דאיכא פלוגתא בזה ומאן דמוקי התם כחנן משמע דלרבנן לא אשכחן מח"ז בשעיר דלא ס"ל דחייתו לצוק זו היא שחיטתו ועי' שם בתוס' יומא ובחולין פ' אותו ואת בנו מה שהקשו דאמאי לא מוקי השוחט בעגלה היינו עורף ופוטר ר"ש משום דהוי שחיטה שאינה ראויה וביומא כתב דלרבי שמעון דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה לא ס"ל דחייתו לצוק דשעיר ועריפה דעגלה הוי שחיטה וזה צ"ע לפי משמעות שיטת הירושלמי דאי מטהרת מטומאתה הוי שחיטה ובתלמודין פשיטא לן דמטהרת מטומאתה וא"כ שפיר הוי שחיטה לענין או"ב ועל הרמב"ם ז"ל קשה קצת שלא ביאר בהלכות שחיטה דאעריפה נמי חייב כיון דפסק

בה' עבודות יוה"כ דאפילו דחייתו לצוק הוי שחיטה כש"כ עריפה דמטהרת מטומאתה ובעגלה טריפה פשיטא דלדידן דקיי"ל דמליקה אין מטהרת טריפה ה"ה דעריפה אינה מטהרת טריפתה ואם נטרפה קודם ירידתה לנחל איתן נראה דהוי חולין גמורים אלא אפילו נטרפה לאחר ירידתה ג"כ היה נראה דתצא ותרעה בעדר לשיטת הרמב"ם בנמצא ההורג דפקע איסורה ה"נ נטרפה כיון דלא חזיא לעריפה פקע איסורה וכ"ז צ"ע יותר ובדברי הרמב"ם ז"ל לא נתבארו הדברים וגם דברי התוספתא שנראה דעגלה יש לה פדיון צ"ע גדול לישב וכנ"ל וכן נראה מהא דעגלה הוי בכלל אלו שנעשית מצותה ואסורה משמע דאין לה שום היתר דלא כדאמרינן בפרה דנפדית על גב מערכתה ודו"ק:

ודרך אגב ראיתי בירושלמי שם דמיבעי לי' אי בעינן בעגלה ערופה שנים או רוב שנים ע"ש בסוף סוטה ובדברי הרמב"ם ז"ל לא הוזכר זאת ועי' בק"ע שם ולכאורה נראה מהא דאמרינן הכא דמטהרת מטומאתה ש"מ דחותך הסימנים גם כן דאל"ה לא היתה מטהרת כלל אלא דצ"ע כיון דעורף המפרקת בקופיץ כבר היא מתה ומה אהני חתיכת הסימנים אח"כ וכדאמרינן בחולין וכי מתה עומד כו' וגבי חטאת העוף אמרינן דחותך המפרקת בלא רוב בשר אבל בעגלה לא אמרינן הכי וא"כ כבר היא מתה על ידי שבירת המפרקת ולמה יחתוך הסימנים עוד והא דמטהרת מטומאתה ע"כ העריפה עצמה מטהרתה כיון דכך היא מצותה:

שם גמרא כפרה כ' בה כקדשים יש לדקדק א"כ למה לי קרא לעיל במליקה שהיא לפנים דאינו מטמא תיפוק לי' מדכ' בהו כפרה בפ' מצורע ולרש"י ז"ל לעיל שפי' דלא איצטריך קרא אלא לעולת העוף ניחא קצת די"ל דוכפר קאי על חטאת אבל מ"מ עולת העוף דהיא עצמה קדשים אטו גרע מעגלה דכ' בה כפרה כקדשים וי"ל דע"כ לא שמעינן דעריפה מטהרת אף על גב דלאו שחיטה היא מדכ' בה כפרה כקדשים היינו לבתר דשמעינן בקדשים גופייהו דמליקה מטהרת אע"ג דלאו שחיטה היא אבל אי לא אשמעינן קרא בקדשים בעגלה נמי לא הוי ידעינן ודו"ק:

הדרן עלך חטאת העוף פרק שביעי

פרק ח - כל הזבחים

תוס' בד"ה כל הזבחים וא"ת תנינא כו' ושמא אי מהתם כו' והא דלא קשיא להו הך דקנים למה לי כיון דתנן הכא בזבחים דימותו כש"כ עופות. י"ל דעופות איצטריך ליה דעופות חשיבי ניידי כדאיתא בנזיר ד' י"א וה"א כל דפריש מרובא פריש קמ"ל ויתבאר יותר בזה לקמן בשמעתין בס"ד:

שם תוס' בד"ה אפילו אחת ברבוא ע"ש קושית הריב"ם ז"ל משור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים שנגמר דינם דפטרי רבנן והא הכא תנן דאפילו אחת ברבוא ימותו כולן ורצה הר"י ז"ל לומר דגרסינן התם שנתערב בשוורים מעליא והקשה לו ר"ת ע"ז ע"ש ואני לא הבנתי עיקרא דמילתא אם כן מ"ט דר"י דכונסין אותן לכיפה כיון דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו א"כ אין שום איסור על כולן ולמה ימיתם בכיפה כיון דכולם היתר הם ואי משום דר"י ס"ל גומרין דינו של שור שלא בפניו הא לא משמע הכי מסתימות דברי הש"ס התם וכ' ד' ר"ת ז"ל באורך דפטורין היינו ממיתת ב"ד אבל אסורין בהנאה ולא חיישינן לתקלה אבל אם נתערב אפילו שור שנגמר דינו בשוורים מעליא כולן מותרין ע"י נכבשינהו דניידי ודווקא הכא במתניתין גבי קדשים הוא דימותו כולן והוא דלא כמסקנא שם דאמר רבא דפליגי בשור שנגמר דינו שנתערב בשוורים כשירים דת"ק ס"ל דסוקלין אותן כיון דאיכא חד דחייב סקילה ור"י אמר דכונסין אותן לכיפה אבל לכ"ע כולן אסורין בהנאה וכן מייתי התם ברייתא נתערב באחרים ואחרים באחרים כונסין אותן לכיפה וע"כ היינו באחרים דהיתר וצ"ל דר"ת ז"ל גרס במילתי' דרבא נמי ושור שלא נגמר דינו ונתערב בשוורים שנגמר דינן לת"ק סוקלין אותן ולר"י כונסין אותן לכיפה ובברייתא לא גרס ואחרים באחרים ואחרים דברייתא נמי היינו אחרים שנגמר דינן אבל אחרים כשירים מותר ע"י ניכבשינהו כו':

וראיתי במהרש"א ז"ל שם שכ' לשיטת ר"ת ז"ל מפרשינן אוקימתא דרבא דמוקי בשור שנגמר דינו שנתערב באחרים דלת"ק סוקלין אותן ולר"י כונסין אותן לכיפה היינו בגוונא דרישא דבאדם שנים שיצא חץ מביניהם אפילו אבא חלפתא ביניהם דיש לתלות בהשני אפ"ה פטורין ולא אזלינן בתר אומדנא אבל שור שנתערב באחרים אם יש לתלות באחד שהוא הרוצח סוקלין אותו לת"ק או כונסין אותו לכיפה לר"י ובאמת מלשון התוס' ז"ל נראה כן שכ' אבל בשוורים אותן שיש לתלות בהן חייבים כו' וא"ש נמי הא דרבא מוקי לתנא קמא לחומרא לדונו בסקילה ולא באוקימתא דר"ל ור' אבהו כיון דמוקי פלוגתייהו בגוונא אחרינא אי הולכין בשור בתר אומדנא אבל לפמש"כ דמוקי פלוגתייהו בגוונא דר"ל אמאי מוקי ד' ת"ק לחומרא ולא ניחא ליה כר"ל דלתנא קמא כולן פטורין אלא דזה נמי לא תיקשי כיון דבברייתא הכי תניא ניחא ליה לאוקמי לתנאי דמתניתין כתנאי דברייתא ומ"מ לדברי מהרש"א ז"ל קשה לישנא דהש"ס סוקלין אותן והוי לי' למימר סוקלין אותו זה שתולין בו ועוד קשה לי דא"כ בשור לכ"ע אזלינן בתר אומדנא א"כ היכי דייק הש"ס בשבועות פ' שבועות העדות מרבי אחא דאמר גמל האוחר בין הגמלים ונמצא אחד הרוג בצידו בידוע שזה הרגו דאזלינן בתר אומדנא אפילו בדיני נפשות הא

בשור כ"ע ס"ל דאזלינן בתר אומדנא הכא ודייניגן לי' בסקילה ובאדם לא אזלינן בתר אומדנא ודילמא לרב אחא נמי לא דמי שור לאדם ועוד מ"ט דת"ק דרב אחא דלא אזיל בתר אומדנא בשור כדאיתא בריש פ' המוכר פירות בב"ב ע"ש הא הכא כולהו תנאי ס"ל דאזלינן בתר אומדנא בשור ולר"י גם כן כונסין אותו לכיפה ע"י אומדנא וצ"ל דדווקא הכא לענין מיתת השור המזיק אזלינן בתר אומדנא לקיים ובערת הרע מקרבך אבל לחייב בעל השור לשלם ההיזק ס"ל לת"ק דרב אחא דלא מחייבינן ורב אחא דס"ל דמחייבינן ליה ממון ע"פ אומדנא ה"ה דלענין דיני נפשות אזיל בתר אומדנא והדבר פלאי איך קיצרו התוס' ז"ל בשיטת ר"ת כ"כ וגם הם הביאו שם בסנהדרין הגירסא בברייתא ואחרים באחרים ולא כתבו דלשיטת ר"ת לא גרסינן ואחרים באחרים ועוד דאומדנא דשור לא דמי לאומדנא דאדם דבאדם הוי אומדנא משום דאבא חלפתא ביניהם מוחזק בכשרות וגבי שור ע"כ אומדנא אחרת דהאחד מועד להזיק והוי לי' להש"ס לפרושי

עוד כתב ר"ת ז"ל לשיטתו דמתני' דע"א אלו אסורין כו' מיירי בשנסקל אבל לא מחיים ויש לי לדקדק גם בזה דהתם תנן צפרי מצורע והיינו ב' הצפרים השחוטה והמשולחת וכמו שכ' התוס' ז"ל בקידושין סוף פ' האיש מקדש והרי במשולחת ליכא איסורא אלא מחיים לר"י משחיטת השחיטה עד שילוח המשולחת אלמא דמחיים נמי אוסרת בכ"ש ולא שרינן מטעם ניכבשינהו כו' ולזה י"ל דמשולחת נמי אם שחטה קודם שילוח באיסורה קיימא ואינה חוזרת להתירה אלא אחר שילוח וע"כ צריך לפרש הכי הא דתנן בסוף תמורה אלו הן הנקברים כו' צפרי מצורע אלמא דשייך איסור בשניהם גם לאחר מיתה וע"כ היינו ששחטה קודם השילוח וע"י משנל"מ ז"ל בפי"א מה' טומאת צרעת שכ' דאיכא למישדי נרגא בדיוקו של התוס' ז"ל צפורי מצורע ממתניתין דתמורה דע"כ ל"ד הוא ע"ש ולפמש"כ גם שם ניחא הדיוק הנ"ל ועוד תנן התם שעיר המשתלח איסר תערובתו בכ"ש וזה נראה דמחיים איירי מדלא תנן לי' בהנך דנקברין ואפ"ה לא בטיל ואוסר בכ"ש אלא דבאמת קשה אמאי לא תני לי' בהני דנקברין אם מת קודם שילוחו ולא נתבאר לי כעת מה דינו של שעיר המשתלח שמת אם הוא מהנשרפין כפסולי קדשים או מהנקברין והרי"ף ז"ל לא גרס כלל שעיר המשתלח במשנה דמסכת ע"א והיינו דבקדשים לא קמיירי וכמש"כ התוס' ז"ל בקידושין דחשיב נמי כל הני ולא חשיב איסורי קדשים ע"ש ונהי דלענין קידושין לא שייך למיתני שעיר המשתלח דבא מתרומת הלשכה אבל במתניתין דסוף תמורה מ"ט לא תני לי' אלא ש"מ דבקדשים לא קמיירי ודרך אגב צ"ע קצת גם עגלה ערופה דתני לה גבי קידושין הא גם היא אינה באה משל יחיד כמש"נ

ולקחו זקני העיר וכבר מסורה היא לציבור ואיזה זכות יש למי לקדש בו את האשה ואין כאן מקומו בזה:

וראיתי בר"ן ז"ל דמסכת ע"א שפי' להני דמתניתין יש מהן משום חתיכה הראוי' להתכבד כמו בב"ח וחולין שנשחטו בעזרה ויש מהן משום דבע"ח חשיבי ולא בטלי צפרי מצורע משום דהוי בע"ח ולא הבנתי לר' יוחנן דאמר משעת שחיטה הוא דנאסרו מא"ל אלא ע"כ גם הם חשיבי ראוין להתכבד ועי' בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל בקידושין שכ' דציפורי מצורע היינו השחוטה לבד ומבואר שם בדבריו ז"ל דליכא איסור אלא בשחוטה לבד וכמש"כ רש"י ז"ל ודלא כמש"כ המשנל"מ ז"ל בדעתו שם בפי"א הנ"ל:

ופטר חמור כ' הר"ן ז"ל ג"כ כמ"ד דמחיים נאסר והיינו משום דבבשר חמור לא שייך חתיכה הראויה להתכבד וע"כ חשיבותו הוא דבע"ח הוא וא"כ מוכח מינה דלא מהני ניכבשינהו דניידי אבל מדברי הרא"ש ז"ל סוף פ' גיד הנשה נראה דמפרש לכולהו משום חתיכה הראוי' להתכבד ולאחר מיתה וראוי להתכבד בבשר חמור צ"ע ועי' ר"ן ז"ל שם בסוף פ' הנ"ל ויתבאר עוד בזה לקמן בסייעתא דשמיא:

והרמב"ם ז"ל גריס כגי' רש"י ז"ל שם בסנהדרין דלרבא פליגי בשור שנגמר דינו שנתערב בשוורים כשירים ופסק כת"ק דסוקלין את כולן ודלא כשיטת ר"ת ובפ"ד מה' רוצח גבי אדם כ' תרתי מילי אם נתערב רוצח שנגמר בין כשרים כולן פטורין ואם נתערב רוצח שלא נגמר דינו בין רוצחים שנגמר דינן ג"כ כולן פטורים שאין גומרין דינו של אדם אלא בפניו ואוסרין אותן מיד עכ"ל ולא הבנתי מה ענין האסירה הזו ומש"כ הכ"מ דכונתו למש"כ שם בזה הפרק ונותנין אותו בבית הסוהר התם שאני דצריך לידע אם יתחייב מיתה לכך נותנין אותו בבית הסוהר אבל הכא כיון, דכולן פטורין על מה יאסרו וצריך עיון:

שם בא"ד וחלב מוקדשין ע"ג מכתו כו' עי' מהרש"א ז"ל בסנהדרין מש"כ שם:

שם בא"ד ועוד אומר ר"ת דשור הנסקל לא נאסר מחיים כו' והאריכו בזה ועי' בכריתות בהא דשור הנסקל שהוזמו עדיו ובתוס' ז"ל שם ולפ"ז הא דתנן בקידושין בשור הנסקל אינה מקודשת היינו לאחר שנסקל והתם משמע קצת דבעי לאוקמי מתניתין מחיים דקאמר על פטר חמור מני ר' יהודה היא דאמר דאסור מחיים משמע דבאינך כולהו מיירי ג"כ מחיים ומד' הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' נזקי ממון נראה ג"כ דס"ל דמחיים מותר בהנאה דפסק שם במועד שדנוהו דיני נפשות חוזרין ודנין אותו דיני ממונות מהיכן משתלם מחרישתו אחר גמר דינו ואי אסור בהנאה מחיים היכי משתלם מחרישתו שאחר גמר דינו ועי' במגד"ע שם מש"כ בשם רש"י ז"ל ועי' בש"מ שם אלא ש"מ דס"ל דאינו אסור

מחיים ואפ"ה פסק דאפילו נתערב אחר שנגמר דינו בין שוורים כשרים ימותו כולן היפך מפסקו של ר"ת ז"ל דאפילו נתערב אחד שלא נגמר דינו בין אחרים שנגמר דינן כולן פטורים:

שם בא"ד וא"ת אמאי כו' נימא ירעו כו' קושיא זו ג"כ לשיטת ר"ת ז"ל היא דאמרינן בבע"ח כל דפריש מרובא פריש אבל שאלת הר"י מר"ת בנסקלין בנשרפים אמאי לא אזלינן בתר רובא לדונן בשריפה קשה קצת הא לר"ת ז"ל ג"כ ס"ל דבע"ח חשיבי ולא בטלי ואם כן היכי נדון לכ"א בשריפה כיון דלא בטיל ואי קושיתו דנכבשינהו דניידי הא כ' לקמן דאי אתה רשאי למושכן להחמיר וצ"ל דלאו מטעם ביטול הוא דקשה לי' לר"י ז"ל דאפילו אי לא בטיל מ"מ ניזיל בתר רובא ורובא נשרפים הם כי היכי דאזלינן בעלמא בתר רובא ועל כ"א נימא מרובא הוא:

שם תוס' בא"ד ועוד שאל הר"י כו' ותי' דלא אזלינן בתר רובא כיון שיהרג בלא"ה כו' ולא ידענא אמאי לא ניחא להו במש"כ אי נמי לא אזלינן בתר רובא כו' דזה ברור דכל שיש אחד דלאו בר מיתה הוא כולן פטורין דלא אמרה תורה לחייב את הזכאי אפילו ע"פ רוב ואפי' בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים שנגמר דינן כולן פטורים כיון שאחד מהן פטור וודאי וה"ה דאין לחייבו במיתה החמורה כיון שיש אחד פטור ממנה. ומש"כ עוד דהוי ליה קבוע ג"כ אינו מובן דקבוע כי האי לאו דאורייתא הוא וכמש"כ התוס' ז"ל לקמן בפירקין ואין צורך לכ"ז כי כל היכא דאיכא פקוח נפש הזכאי אין הולכין אחר הרוב כלל ומלשון התוס' ז"ל נראה דאין הולכין אחר הרוב אלא ברוצח שהרג וודאי ועבר על הרציחה אלא דהפטור הוא מטעם אחר דלמא טריפה הוי ול"ד הוא אלא אפי' אי מספקא לן על המעשה גופא אם עבר עבירה כלל מחייבין אותו ע"פ רוב כמו בא"א וכדאיתא בפרק בן סורר אע"ג דאיכא לספוקי דאיילונית היא ולא הואי א"א כלל ולא עשה עבירה אפ"ה מחייבין אותו ע"פ הרוב ודווקא היכא דאיכא וודאי זכאי הוא דלא אזלינן בתר רובא:

דף עא.

תוס' בד"ה ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים כו' והקשו על פרש"י ז"ל משום מודה בקנס דפטור דאפילו אמרו שנגמר דינו כו' וכתבו ז"ל דשמעינן דאינו נהרג ע"פ הבעלים מדאיצטריך קרא למיסר לגבוה ש"מ דלהדיוט שרי וכדאיתא בתמורה ועיין בה"ז ז"ל. וקשה לי על דבריהם מריש פרק כל האסורים דאיכא התם טול לך מה שהבאתי הרי שנעבדה בו עבירה על פי שני עדים דחייב מיתה איכא למילף בק"ו מבע"מ נעבדה בהם עבירה ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים דאינו חייב מיתה מנ"ל אלמא דבלא קרא פשיטא

להו מסברא דע"פ הבעלים ג"כ אינו חייב מיתה ובאמת לא הוו צריכי לכ"ז דע"פ הבעלים לחוד פשיטא דהשור אינו נהרג דכמיתת בעלים כך מיתת השור ובעינן ב' עדים דווקא ולא אמרינן הודאת בע"ד כו' לענין לדונו בסקילה ודו"ק:

שם תוס' בד"ה ברובע ונרבע כו' והקשו מנ"ל איסור הנאה ברובע ונרבע דבנוגח כתיב ולא ילפי מהדדי ועיין במכילתא פרשה משפטים דמייתי התם דילפי איסור הנאה בשור הנסקל בק"ו מעגלה ערופה או מפרים הנשרפים שלא נעבדה בהן עבירה אסורין בהנאה ק"ו שור הנסקל שנעבד בו עבירה והאי ק"ו איכא בכל שור הנסקל בין נוגח בין רובע ונרבע אלא דבתלמודין לא מייתי הא דמכילתא ומלא יאכל נפקא איסור הנאה. ומק"ו דמכילתא יש להוכיח דשור הנסקל מחיים נאסר ודלא כשיטת ר"ת דלר"ת היכי ילפינן בק"ו מעגלה ערופה דנאסר מחיים לשור הנסקל דלא נאסר ואם נאמר דהאי דיליף מעגלה ערופה ס"ל דעגלה נמי לא נאסרה מחיים וכדפליגי תנאי בהא אכתי היכי יליף התם מפרים הנשרפים שנאסרו מחיים לכ"ע:

דף עא:

תוס' בד"ה ובטריפה כו' ע"ש שהקשו למאן דמוקי לה בולד טריפה ואליבא דר"א אמאי ירעו הא אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כו' וכתבו דשמא קסבר פודין את הקדשים כו' ולפ"ז יקשה לקמן דאמרינן כר' ירמיה לא אמרי כיחידאה לא מוקמינן אמאי לא קאמר משום דס"ל אין פודין כו' וכסתמא דמתניתין סוף תמורה דתנן התם בהדיא דאין פודין ועוד דר"א מתלמידי ב"ש הוא וב"ש ס"ל דאסור להאכיל בכור בעל מום לא"י וכש"כ לכלבים דאסור וי"ל דע"כ לא מחמרי ב"ש אלא בבכור דאפילו לישראל אסרי אבל בשאר פסולי המוקדשין אפשר דמודו דיכול להאכילן לכלבים אבל מסקנת דבריהם ז"ל הוא דהיכא דחזי לדידיה מותר להאכיל גם לכלבים אבל אי לא חזי לדידיה כגון פה"מ שנטרפו או שמתו אסור להאכילן לכלבים והיינו דר"ע לקמן בפרק טבול יום בבכור שנמצא טריפה דהבשר יקבר והנה הני תרתי קושיות שהקשו ז"ל לא שייכא חדא בחברתה דקושיא דמתניתין שפיר איכא לשנויי כיון דבקדשים גופייהו ליכא חסרון שפיר פודין אותן דלא אימעיט פדיון אלא היכא דהם עצמן לא חזו אלא לכלבים בזה הקפידה תורה שלא לפדותן אבל אם נטרפו לאחר פדיונן או בכור שנטרף אחר שהתירו מומחה י"ל דמותר לכלבים דלא אסרה תורה אלא פדיון להאכיל לכלבים וכדמשמע לישנא אין פודין כו' אבל מהא דר"ע דפ' טבול יום מוכח דאסור להאכיל לכלבים אפי' אם מתו לאחר פדיון וכן האריכו התוס' ז"ל בבכורות פ' כל פסולי המוקדשין להוכיח

מכמה משניות דאסור להאכיל לכלבים כל דלא חזו לדידיה וע"כ צריך לחלק כמש"כ ז"ל דאי חזי לדידיה מותר להאכיל גם לכלב ואי לא חזי לדידיה אסור להאכיל לכלב:
ובדברי הרמב"ם ז"ל יש לי מקום עיון בזה דבפרק ראשון מהלכות איסורי מזבח הלכה י"א כתב בפסולי המוקדשין אם מתה קודם שתפדה תקבר כקדשים תמימים מפני שהיא צריכה העמדה והערכה וקשה לי תרתי חדא מאי אריא משום העמדה והערכה הא בלאו הכי אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וכמש"כ ז"ל בפ"ב שם הלכה ט' כסתמא דמתניתין דתמורה ועוד דמשמע דווקא מתה קודם שתפדה תקבר אבל אם מתה אחר פדיון לא תקבר והרי מוכח מכמה משניות דגם בכה"ג תקבר וכמש"כ הוא ז"ל לכל הני דיני דאיתמר גבי בכור בהמה ששפעה חררת דם כו' ואינך דיני דמתניתין שהביא התוס' ז"ל שם וצ"ע מש"כ בחי' בבכורות ובתמורה בזה. ועיין בפסחים ד' כ"ט ובתוס' שם:
שם בא"ד וא"ת בפ' הפרה כו' הרי המת שלו דיאותו בעורו כו' ולא הבנתי קושיתם דלא התיר ר"ע ליהנות בעורו אלא בשחטו ונמצא טריפה דהשחיטה מתרת העור אבל אם מת העור ג"כ אסור וכמש"כ רש"י ז"ל בהדיא לקמן פ' ט"י ע"ש:
שם תוס' בד"ה ויביא בדמי היפה כו' משמע לפירושו כו' ועיין רש"י במתניתין שפי' נתערב אחד באחד כו' והיינו משום לישנא דמתניתין ויביא בדמי היפה וכן בכל אינך בבי דמתניתין ועיקר רבותא דאפילו אחת בריבוא לא איתמר אלא ברישא דימותו כולן וכן משמע בגמרא דגרסינן מי קתני בכמה כו' וכמו שפי' רש"י לעיל שם:
שם גמרא תנינא חדא זימנא כל האסורין כו' ומצריך הש"ס להני תלתא דמתניתין חדא רישא דמתני' דמיירי בדבר האסור להדיוט ולגבוה ואידך הא דתמורה דמיירי בדבר האסור לגבוה לחוד ואידך משנה דע"א אלו אסורין כו' דאי תנא הך דע"א לחוד ה"א דחולין הוא דלא בטיל אבל קדשים האסורים גם להדיוט בטיל דלא נפסדינהו לכולהו ואי תנא רישא דמתניתין ה"א דוקא קדשים דמאיס הוא דלא בטיל אבל חולין בטיל. ומתניתין דתמורה אצטריך דאפילו האסורים לגבוה לחוד ג"כ לא בטלי והנה למאי דמוקי רב פפא לקמן לטעמא דמתני' משום דבר שבמנין א"ש דמצריך להני צריכותא דכולהו חד טעמא להו אבל לרב אשי דמסיק טעמא דמתניתין משום דבע"ח חשיבי ולא בטלי. א"כ מאי קאמר דהדיוט תנא ליה ואלו אסורין כו' יי"נ כו' הא התם טעמא משום דבר שדרכו למנות כדאמרי' התם בע"א והכא טעמא משום דבע"ח חשיבי וצ"ל דקאי אשור הנסקל דתנינן נמי התם אבל גם מהא לא תיקשי כיון דתנא דמתניתין דהתם ס"ל ע"כ כל שדרכו כו' כדתני התם שער נזיר ואינך א"כ ה"ה שור הנסקל ולא אצטריך לטעמא דבע"ח חשיבי להכי קמ"ל מתניתין דילן דבע"ח חשיבי ולכ"ע לא בטיל ועיין

שם בע"א במש"כ הרא"ש ז"ל שם באורך וגירסת הראב"ד ז"ל בתמורה ודברי הר"ן ז"ל שם. ויותר קשה לשיטת ר"ת ז"ל דשור הנסקל דתנן בע"א מיירי לאחר שנסקל והכא מיירי מחיים כמש"כ התוס' ז"ל לעיל במתניתין אם כן מאי קאמר דהדיוט נמי תני ליה הא האי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד וצ"ע וע' תוס' בד"ה דהדיוט כו' מכמה משניות הוי מצי לאתויי כו' נראה דמייתי כל הני מתני' דמיירי בתערובות בע"ח דווקא:

רש"י שם בד"ה כל שהן קתני כו' דאי ממתני' דלמא בטלי במאה או במאתים עכ"ל משמע דלא מסתבר ליה דליבטל ברובא דעכ"פ לא קיל איסור קדשים מתרומה או מכלאים דלא בטיל אלא במאה או מאתים וכדאיתא ביבמות פ' הערל ע"ש:

דף עב.

תוס' בד"ה אלא למ"ד כו' ע"ש שהאריכו לפרש למתניתין דע"א דאתיא כרבנן דאמרי דלא מקדשי אלא ששה דברים והא דפריך הכא הניחא כו' היינו משום חטאת העוף דבכלל חטאות המתות הוא ולדבריהם ז"ל וודאי תיקשי מאי פריך דהדיוט תני ליה הא אצטריך הכא לאשמועינן דאפי' כל שדרכו כו' מקדש. וצ"ל דמשור הנסקל קשיא ליה למה לי' למתני הכא ועיין בחי' יבמות פ' הערל שהארכתי בזה:

שם בא"ד ומיהו הוה מצי למתני איברי שעיר המשתלח כו' משמע דלא הוי גרסי שעיר המשתלח במתני' דע"א וכבר כתבתי לעיל בזה:

שם תוס' בד"ה ואחרות באחרות כו' האריכו בשיטת ר"ת ז"ל דל"ג ואחרות באחרות מדלא משכח לקמן תנא דאוסר ס"ס ע"ש וחזרו והביאו מהא דריש ביצה דמשמע התם דגם ספק טריפה אם נתערבה באלף לא בטל וכ' ר"ת ז"ל דע"כ הא דנתערבה באלף לא קאי אספיקה אלא אודאה דאפי' ר"י לא אסר לקמן ס"ס אלא ברימוני בדן ולכאורה אין זה מוכרח דאפילו אי לא אסר אלא ברימוני בדן מ"מ ספק טריפה לא קיל מספיקא דרימוני בדן אלא חמור יותר דברימוני בדן רובא דהתירא הוא וכיון דמחמיר ברימוני בדן כ"ש בספק טריפה וצ"ל דמשמע ליה לר"ת ז"ל דדווקא היכא דב' התערובות הוי כרימוני בדן אבל גבי ביצה נהי דספק הראשון חמיר מרימוני בדן מ"מ התערובות הב' לא הוי אלא בכל שדרכו כו' דקיל הוא וכבר נתארכו הדברים בזה בדברי הראשונים והאחרונים ז"ל ובטור וש"ע סי' קי"א ויתבאר עוד לקמן בשמעתין:

שם בא"ד וחתיכה הוי כל שדרכו כו' ולעיל בתוס' בד"ה אלא למאן דאמר משמע דחתיכה הוי כמו ששה דברים וגם בזה נתבאר באורך בדברי הראשונים ועיין בחי' יבמות שם:

שם בא"ד דאיצטריך לאשמועינן אע"ג דאיכא תרי רובי דגבי שאר מילי שרינן תרי רובי כו' וקצת יש לחלק דהתם שפיר שרינן בתרי רובי דהם ענינים מחולקים רוב העיר לחוד ורוב סיעה לחוד אבל הכא מה לי אם נתערב מתחילה בכמה אלפים או אם נתערב תחילה באלף וכולן נתערבו עוד באלף ועיין בדברי האחרונים ז"ל בב' משהויין לענין תערובות חמץ מה שכתבו בזה:

דף עג.

תוס' בד"ה ר"מ אומר כו' תימא לר"ל כו' והוי אפשר לומר דר"מ ור"י פליגי בהא דלר"מ ליטרא קציעות לא הוי אפילו כל שדרכו כמו רמונים שכתבו התוס' ז"ל לעיל דלר"מ לא הוי כל שדרכו ור"י ס"ל דהוי כל שדרכו בין ליטרא קציעות ובין סתם רמונים כמש"כ התוס' ז"ל לעיל אלא דלפי מאי דמשמע ביבמות דר"ל לא מחמיר אליבא דר' מאיר אלא באיסור דאורייתא בכל שדרכו אם כן י"ל דלר"מ נמי חשיבי רמונים כל שדרכו ואפ"ה איצטריך למימר דרימוני בדן הוזכרו לקדש בכ"ש דאפי' בז"הז דתרומה דרבנן מקדש ואי קשיא הא קשיא דהא בפ' יוצא דופן ד' מ"ז משמע דר"מ ס"ל חלה בז"הז דאורייתא וכש"כ תרומה כי הא דמסיק התם וא"כ ליטרא קציעות לר"מ אמאי בטיל וצ"ל דר"ל ס"ל כרבנן דבי רב התם דאפי' אי חלה דאוריי' תרומה דרבנן וביבמות הארכתי יותר:

שם תוס' בד"ה ר' יהודה אומר כו' עיין בדבריהם ז"ל שהאריכו בשם ר"ת ז"ל דהא דאמר ר"י מב"מ לא בטיל הוא דווקא בדבר לח שנתערב דומיא דדם פר ושעיר אבל ביבש מודה דבטיל כדאמר הכא וכה"ג כתב לענין תרומה ודעתו דתרומה ג"כ לא בטיל מב"מ כדמשמע מהא דאמר ר' יוחנן בע"א ב' כוסות כו' דומיא דטבל והא דבעלמא בטיל היינו ביבש. ויש לדקדק בשלמא מב"מ לר"י י"ל דלא ילפינן אלא דומיא דפר ושעיר אבל בתרומה מנלן לחלק בין לח ליבש דע"כ הא דהחמירו בהני דלא בטלי דווקא במינו היינו משום דבשלא במינו יש גבול בנ"ט אבל במינו דליכא גבול החמירו בכ"ש ואם כן מה לי לח ומה לי יבש. ועוד דהא טבל אפי' ביבש לא בטיל דאית ביה עוד טעם משום דבר שיש לו מתירין כדאיתא בנדרים וכמש"כ התוס' ז"ל בסוף ע"א ואם כן תרומה נמי חד דינא עם טבל לדברי ר"ת ז"ל ועוד דאם כן תרומת מעשר ליבטיל דלא שייך ביה כעלייתה כו' והרי"ט ז"ל הקשה לר"ת מכמה דוכתי דתרומה בטיל אפילו בלח ובנדרים נמי אמרינן דתרומה בטילה ולא הוי דבר שיש לו מתירין:

וחזר ר"ת ז"ל מהאי חילוקא דלח ויבש וכתב ליישב הני סוגיא כשיטת ר"ח דלא הוי מין במינו אלא היכא דמבטל יכול להיות כבטל ע"ש וגם בזה צ"ע אם אמר ר"ח למילתיה לענין תרומה דהא דמחמירין בי' במינו הוא חומרא דרבנן מנ"ל דאמר ר"ח למילתיה

דאטו בדבר שיש לו מתירין דלא בטיל במינו ג"כ נימא דאצטריך האי תנאה דר"ח שיוכל המבטל להיות כבטל או איפכא וע"כ לא אמר ר"ח למילתיה אלא לר"י דמב"מ מדאורייתא לא בטיל בהא קאמר ר"ח דבעי' שיהו שוין לגמרי. ומה שהכריחו לר"ת ז"ל שמעתא דר"י בב' כוסות נראה יותר כמש"כ התוס' ז"ל בסוף דבריהם לפרש דלא מצינו בשום מקום שהוזכר איסור משהו בתרומה אלא דקושיא זו דר' יהודה אדר' יהודה וודאי קשה אמאי בטיל תרומה במאה ואחד במינו הא ס"ל דמין במינו לא בטיל ואולי י"ל כיון דר"י מיקל בתערובות תרומה אפי' ע"י שיתן עיניו בצד זה ויאכל בצד זה כדאיתא בשבת פ' נוטל והיינו דמדומע הוא כתחילתה דסגי בנותן עיניו כו' ה"נ בתערובתה לא מחמיר יותר מתחילתה. ובלאו הכי הקילו כאן קולות שלא מצינו בשאר אסורין לצרף גם התחתונות אע"פ שאינן בהספק משום דתרומה דרבנן וכה"ג אשכחן לר"י בציר דבטיל משום דזיעה בעלמא הוא ולא הוי אלא איסור דרבנן וצ"ע ועיין בירושלמי פ"ה דתרומות דמייתי התם להא דר"ח נבילה בטילה בשחוטה ומשמע התם דחולין אפשר להיות כתרומה עיין שם:

שם בא"ד ולא מצי למפרך מטבל ויי"נ כו' לא הבנתי דבריהם ז"ל דהא ר"ש חשיב התם טבל בכלל דבר שיש לו מתירין דלא בטיל והיכי שייך למיפרך מטבל וגם מש"כ דג' מחלוקת בדבר ולרבנן טבל ויי"נ גם כן בטיל אינו מוכרח דברייתא דתניא כוותיה דר"י בטבל לכ"ע היא משום דהוי דבר שיש לו מתירין או משום דכהתירו כך איסורו ולא שייכא כלל לפלוגתא דר"י ורבנן במין במינו ויי"נ גם כן משום חומרא דע"ג החמירו בה לכ"ע וכמבואר בדברי הראשונים ז"ל במשנה דואלו אסורין ואוסרין בכ"ש בסוף ע"א וכסתמא דמתניתין התם יי"נ אוסר בכ"ש משום חומרא דע"ג אלא דהא דקאמר התם לר"י זה הכלל לאתויי טבל קשה קצת מאי אריא טבל הא איכא כמה איסורי דהוי יש לו מתירין וכבר מבוארים הדברים בזה בדברי הראשונים ועיין בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל שם בע"א במשנה דיי"נ אוסר בכ"ש:

שם גמרא ונימשוך וניקרב חד מינייהו ונימא כל דפריש מרובא פריש ופריך ונימשוך הוי ליה קבוע אלא ניכבשינהו דניידי כו' היה נראה דלא פריך הכי אלא בבע"ח דבהו שייך ניכבשינהו דניידי אבל בשאר מילי דחשיבי ולא בטלי לא שייך ניכבשינהו אבל התוס' ז"ל ביבמות דף פ"א בד"ה כולן ידלקו כתבו גבי חבילי תלתן ג"כ להאי טעמא שמא יבואו עשרה בני אדם ויקחו בבת אחת וכבר כתבו התוס' ז"ל לעיל בריש פירקין דהא דבטבעת של עו"ג שנתערב אסור אפילו פירש משום גזירה שמא יקח מן הקבוע ולדעת ר"ת ז"ל חילקו שם בין בע"ח לשאר מילי ועיין בדין זה בטור וש"ע באורך והרבה

חלוקי דיעות בזה מהראשונים ואחרונים ז"ל ועיין בכו"פ שם שדקדק על הך קושיא דנכבשינהו כו' הא כבר נדחו ומאי אהני הכבישה אח"כ וכתב שם דקושיא זו הוא למ"ד אין בע"ח נדחים. והוא תמוה דהא רבא גופא מסיק השתא דאמר רבנן לא נקריב אי אקריב לא מרצי וכמ"ד בע"ח נדחין. אלא נראה דאין זה דיחוי כלל כיון דאפשר לברר התירא מתחילתו לא נדחה העיקר ודיחוי זה שע"י תערובות לאו דיחוי גמור הוא וכמו שיבואר לקמן בס"ד והכא דאפשר לברר התירא לא הוי דיחוי כלל ועדיף מהא דאמרינן בעלמא כל שבידו לא הוי דיחוי דהוי דיחוי לשעה:

והנה לפי משמעות סוגיא דשמעתין דאפילו ליקח מן הקבוע לאו איסור דאורייתא הוא וכמש"כ התוס' ז"ל לקמן בד"ה אלא אמר רבא וא"כ מסתבר סברת ר"ת ז"ל אליבא דר"י דביבש ביבש אפילו מין במינו בטיל כיון דיש לו היתר להפרישן אחד אחד ונימא כל דפריש מרובא פריש לא חל עליהם שום איסור לאסור בכ"ש אלא די"ל דע"כ לא כתבו התוס' ז"ל דלא הוי קבוע דאורייתא אלא משום דמדאורייתא ברובא בטיל א"כ לר"י אי מב"מ לא בטיל אפי' ביבש הוי ליה קבוע דאורייתא ואסור ליקח מן הקבוע ד"ת. ומ"מ יש לומר כיון דיש להם היתר ע"י דניכבשינהו כו' אכתי לא חל שם איסור על התערובות ולהכי לא קאמר ר"י בהא דמין במינו לא בטיל ועיין גם בזה בדברי הראשונים ז"ל בטור וש"ע סי' הנ"ל:

דף עג:

גמרא אלא מעתה מגיסא אסורה פירש רש"י ז"ל כיון שכבר הוכשרו ע"י נידנוד כ"א לבדו וכי חוזרין ומצטרפין להיות רוב וליאסר להקריבן כאחת משמע מזה דכל שניידי ונקרא על כ"א שם היתר אפילו חזרו ונתערבו כולם אין שם איסור חוזר עליהם והא מילתא טעמא בעי הא מ"מ נתערב האיסור ג"כ והיכא אשכחן שיחזור האיסור להיתר גמור והרא"ש ז"ל בפ' גיד הנשה הביא מכאן ראיה לסברתו ביבש ביבש חד בתרי דמותר לאוכלן יחד משום דחזר האיסור להיתר כמו כאן דמגיסא לא אסרה. ונראה דמכאן אינו מוכרח כ"כ דהא דפריש מותר היינו עד שנים האחרונים וא"כ אפילו חזרו כולן ובאו בבת אחת אע"ג דהוי רובא מ"מ אפשר ליכא איסורא הכא אלא בשנים האחרונים ומש"ה אין חוזרין ונאסרים וגם בפרט זה נאמרו הדברים באורך בדברי הראשונים ז"ל ומסיק רבא דטעמא גזירה שמא יקח מן הקבוע ועיין תוס' ז"ל לעיל בריש פירקין שכתב טעמא דגזירה שמא יבואו עשרה כהנים וכן כתבו ביבמות דף פ"א ואמאי לא כתבו טעמא דקיימא במסקנא גזירה שמא יקח מן הקבוע:

שם גמרא השתא דאמור רבנן לא נקריב אי נקריב לא מרצי ומסיק דס"ל בע"ח נדחין ולכאורה הא עדיפא דהא לא איתחזי כלל דגם בשעת הקרבה באיסורו הוא עומד עדיין ובשלמא בחטאת שנתערבה ועשאן למעלה התם שייך דיחוי לבד דבשעת הקרבה נעשה החטאת בהכשר גמור אלא דנדחה להקריבו לכתחילה מספק אבל הכא הפסול שהיה קודם הקרבה עודנו הוא עליו גם בשעת הקרבה ורש"י בהג"ה כתב דאפילו הוכרו לבסוף אסורין וזה שפיר מיקרי דיחוי אבל נראה דע"כ לא כתב רש"י ז"ל כן אלא לפי דברי ההג"ה דאידחי מדאורייתא להכי איכא למימר דאפילו הוכרו אח"כ הוי דיחוי אבל לפי מסקנת רש"י ז"ל דלא אידחי אלא מדרבנן לא מסתבר למימר דלידחי אם הוכרו לבסוף וצ"ל דהא מילתא גופא דאמרי רבנן לא נקריב אע"ג דמה"ת כשר הוא כל שפירש זה מיקרי דיחוי ואפילו עבר והקריב לא מרצי וזה דווקא למאן דאמר בע"ח נדחין אבל למ"ד אין בע"ח נדחין לא מיבעיא ההיא דמתני' דלא מידחי אלא מדרבנן דמרצי אלא אפילו חטאת ועולה שנתערבו דמה"ת אסור להקריבן לכתחילה מ"מ אם עבר ועשאן למעלה או למטה מחצה כשר ולפ"ז אם הוכרו לבסוף אפילו בחטאת ועולה דבשעת תערובות נדחו מה"ת מ"מ כי הוכרו הדר איחזו כיון דאין הדיחוי בגוף אלא מחמת תערובות ורבא לא חדיש אלא דהקרבה באיסור הוי בכלל דיחוי ולמ"ד בע"ח נדחין לא מרצי אפילו עבר והקריב אלא דא"כ מאי פריך והרי שחוטין כו' ואמר ר"א אם קרב הראש כו' יקרבו כולן ואמאי לא נדחו ולפי הנ"ל הא זה כמו הוכרו לבסוף כיון דס"ל לר"א דאחר שקרב ראש אחד יקרבו כל הראשים לכתחילה ועוד קשה קצת על שמעתא דרבא מהא דאשכחן בכמה דוכתי לא יזרוק ואם זרק הורצה נימא נמי דכבר נדחה כיון דאמרי רבנן לא יזרוק וכן איתא לקמן בפירקין נתן למעלה ולא נמלך כו' ושם יתבאר אי"ה:

דף עד.

גמרא אמר רב טבעת כו' ונפלה כו' הותרו כולן וכתבו התוס' ז"ל דווקא נפלה ממילא אבל הפילה אפילו בשוגג לא. והא דפריך רבא ממתניתין דימותו כולן היינו משום דמיתה מאיליו ע"י כניסה לכיפה היא וגם בשור הנסקל פליגי בסנהדרין אם כולן ימותו ע"פ ב"ד וכמש"כ לעיל בריש פירקין וע' בה"ז ז"ל אלא דהא קשיא מאי פריך לרב הא איכא למימר דטעמא דרבנן משום דיחוי וכדאמר רבא גופא לעיל אי אקריב לא מרצי וי"ל דרב ס"ל ביומא בע"ח אין נדחים ואליביה פריך שפיר אמאי ימותו ואכתי קשה מאי משני רב דאמר כר"א אם קרב הראש כו' היכי מצי סבר כר"א הא רב בע"ח אין נדחין קאמר ביומא אבל בשחוטין אית ליה דיחוי ואמאי יקרבו כל הראשין הא כבר נדחו וצ"ל דבהא דיקריבו לא ס"ל כר"א מטעם דיחוי אלא בהך סברא דאמרינן דאיסורא מית

ס"ל כר"א אבל הא קשיא הא כתבו התוס' ז"ל דהפילה הוא לרב נמי אסורים כולן ואם קרב הראש כו' אמאי יקרבו כולן הא זה בהפיל בידים וגם לזה י"ל כיון דבלא"ה יליף ר"א מקרא דע"י תערובות ירצו וכל חומר זה אינו אלא מדרבנן להכי מיקל אפילו הפיל בידים אבל בעלמא בעינן דווקא נפלה ממילא והשתא למ"ד בע"ח נדחין לא אשכחן מאן דפליג עליה דר"א בהך סברא דתלינן דאיסורא מית דהא דתנן במתניתין ימותו היינו משום דיחוי ואליביה מסתברא מילתיה דרב בטבעת כו' אבל למאן דס"ל בע"ח אין נדחין ע"כ מתניתין דימותו לא ס"ל הך סברא דאיסורא מית ופליג אר"א אלא דרב ס"ל כר"א בהך סברא בטעמיה ולא בהילכתא וכו'. והרמב"ם ז"ל כתב להא דרב נחמן בפרק שביעי מהלכות ע"א וכבר הקשו מפרשי דבריו א"כ אמאי פסק כסתם מתניתין דימותו כולן דמהא דפסק לקמן כרבנן דפליגי אר"א באם קירב כו' לא תיקשי משום דקיי"ל שחוטין נדחין ולא מהני להו שום תקנה אבל בע"ח פסק בהדיא דלא כרבא אלא אם הקריב הורצה דבע"ח אין נדחין כמבואר בדבריו ז"ל בפ"ו מה' פסולי המוקדשין וא"כ כי מית חד מינייהו נימא דאיסורא מית והשאר לישתרי וד' הבה"ז ז"ל אינן מובנים מש"כ לד' רבא בשיטתו של הרמב"ם ז"ל. ובהדיא פ' דלא כרבא והנה למאי דמסיק אנא נמי תרתי קאמינא דלא שרו ליהנות אלא שנים יחד א"כ בשלמא גבי ראשין י"ל דיקריב ב' ראשין כאחת אבל במתניתין בזבחים חיים ליכא למימר דישחוט שני זבחים כאחת דאסור לשחוט שני זבחים כאחת ושפיר ימותו כולן ואין להם תקנה אלא דלד' הרמב"ם ז"ל ז"א דהוא ז"ל מפרש דהא דלא התיר ר"א אלא שנים היינו שכבר קרבו שנים אחר כן מותר להקריבן אפילו אחת אחת כמבואר בדבריו ז"ל פ"ז מה' ע"א ובפי' המשנה כאן וא"כ הדרא קושיא לדוכתא במתניתין אמאי ימותו כולן כיון דמיתו תרתי מינייהו אינך לישתרי והיה נראה דלד' הרמב"ם ז"ל ג"כ לא התיר ר"א אלא כשהקריב שנים בבת אחת דלכאורה ד' הרמב"ם ז"ל טעמא בעי ומה לי אם קרב ראש אחד או שנים ומ"ש אם קרב ראש אחד לא תלינן ביה איסורא ואם קרב שנים תלינן בהו איסורא וצ"ל דאם קרב ראש אחד לא שרינן אינך ולמימר דבע"מ כבר קרב דא"כ לא הורצה הראשון והיכא דמקלקלין לאינך לא אמרינן שאני אומר אבל אם קרבו שנים הראשונים ג"כ הורצו דהא מספקא לן הי מינייהו בע"מ הוא ושפיר תלינן בהו איסורא ועיין בדבריו ז"ל בפי' המשנה הכא וא"כ גבי בע"ח שנתערבו דליכא מיתה בב' זבחים כאחת דאי אפשר לצמצם אלא כי מית חדא הוא דמיית לא אמרינן בהא דאיסורא מית אבל לא נתבאר בדבריו דבעינן שיפלו שתים לים הגדול בבת אחת וכן לא שייך בטבעות ובהא דמתניתין דימותו כו' הך סברא שכ' בהא דבעינן שיקרבו ב' ראשין כאחת דהכא ליכא קלקול אי תלינן איסור בהך

דנפלה ונראה לומר עוד דבנפלה לים הגדול דווקא הוא דקאמר ר"נ דתלינן באיסורא כיון שנולד בהן דבר חדש נפילה זו אמרינן דאיסורא נפל דהוי כס"ס וכמש"כ הכ"מ ז"ל אבל במתניתין דימותו כולן כך דינייהו מתחילתן אין חוזרין להתירן אחר מיתת חד מינייהו כיון דלא נתחדש בהן דבר והא דפריך רבא ממתניתין לר"נ הכי פריך מנ"ל האי קולא למתלי איסורא בהך דנפלה הא במתניתין ג"כ איכא למיתלי במיתת הראשון דאיסורא מית ואינך לישתרי ונהי דיש לחלק כנ"ל אבל מנלן הא. ומשני הוא דאמר כר"א כו' פי' לא דס"ל כר"א כהילכותיו אלא כיון דשמעינן לר"א דס"ל האי סברא אפילו אם קרב הראש כו' אלמא דר"א מיקל בהך סברא יותר והשתא שפיר מכריע ר"נ מסברא דנפשיה דבנפלה לים הגדול כ"ע מודו דתלינן דאיסורא נפל ולפ"ז אין צריך לומר דהא דפסק כחכמים דר"א הוא משום דשחוטין נדחין אלא משום דבהקריב בידים לא מקילינן בהא:

ועפ"ז נתיישב לי מאי דקשה לכאורה בד' הירושלמי שהביאו הראשונים ז"ל דר' יוחנן פליג אדר"ל בהך סברא ולא תלינן דאיסורא נפל והא ר"י ס"ל בע"ח נדחין וא"כ לא אשכחן מאן דפליג אר"א "א בהך סברא דתלינן דאיסור כבר קרב דרבנן דפליגי עליה וכן מתניתין דימותו כולן טעמייהו משום כיון דאידחו אדחו אבל בהך סברא דתלינן דאיסור נפל או קרב או מת לא שמעינן דפליגי עליה דר"א ולפי הנ"ל ניחא כיון דבסברא פליגי ור"י לא ס"ל האי סברא אפילו בנפלה לים הגדול ועי' בירושלמי ובדברי הרמב"ם והראב"ד ז"ל בפט"ו מה' תרומות ובכ"מ שם:

ויש לי מקום עיון בהלכה זו במאי דאמר רבא לעיל דלמ"ד בע"ח אין נדחים אי אקריב מרצה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' פסה"מ דכל בע"ח פסולין שנתערבו אם הקריב מרצה דבע"ח אין נדחין ואמאי הא אפילו נשחטו עדיין באיסורן קיימי ואסור להזות דמן ולהקטירן וא"כ אחר שחיטתן ג"כ דחוין הם ובמאי מרצין וכבר הערתי לעיל בזה ולפי מש"כ לעיל דהא דלא קי"ל כר"א באם קירב הראש כו' היינו משום דשחוטין נדחין ואפילו אי תלינן איסורא בראשון שכבר קרב תו לא מיתחזי אחרינא א"ש קצת דזה דווקא אם נתערבו שחוטין אבל אם נתערבו בע"ח והאחד נשחט ראשון תלינן איסורא בו והשאר מרצין אלא דא"כ אפילו לכתחילה אמאי לא יקרבו האחרונים שהן כבר בחיים אחר שחיטת שנים הראשונים דתלינן איסורא בהו דבע"ח אין נדחין וצ"ע ויתבאר עוד בזה בפירקין בס"ד:

שם גמ' פירשו ארבעים למקום אחד כו'. צריך לדקדק אי דוקא נקט ארבעים וששים או לאו דווקא אלא אפילו פירשו מ"ט למקום אחד אינן אוסרות. ונראה דל"ד ארבעים וששים נקיט דאל"ה קשיין דיוקי אהדדי מ' אינם אוסרות הא יותר ממ' אוסרות והדר

קאמר ששים אוסרות הא נ"ט אינם אוסרות אלא וודאי ל"ד קתני אלא כל למטה מהרוב אינם אוסרות היינו מארבעים עד מ"ט דאמרי' איסורא ברובא איתא אבל מחמשים ויותר אוסרות ואפי' חמשים דהוי מחצה כיון דליכא רובא באינך שלא פירשו. ויתבאר יותר בשמעתין בזה כי אמריתא קמיה דשמואל א"ל הנח לע"ג שספיקה וס"ס אסורה עד העולם. מזה משמע דעיקר שריותא דרב הוא מטעם ס"ס וא"כ אמאי לא שרי אפי' פירשו חמשים למקום אחר ונתערבו דהא אכתי איכא ס"ס בכל חדא שמא דהתירא נתערב. ואת"ל דאיסורא שמא זו לאו איסורא היא ונראה מזה דליכא שריותא דס"ס אלא בכה"ג דאיכא ג"כ ביטול רובא בכל תערובות. ואע"ג דבעלמא בכל איסורין שרינן בס"ס לחוד כמו ספק תחתיו כו' ואת"ל כו' שמא באונס הכא בספק תערובות לא מקילינן אלא אי איכא רובא דהתירא בכל התערובות. וא"כ י"ל דס"ס שלא ע"י תערובות גם בע"ג שרי כמו בכל האיסורין ולא החמיר הכא שמואל לאסור ס"ס בע"ג היינו ע"י תערובות. וכבר הערתי לעיל בד' התוס' ז"ל בד"ה נתערבו באחרות שנראה מד' דספק אחד בגוף וספק אחד בתערובות ג"כ שייכא בהך פלוגתא דהני תנאי בס"ס. ולפי הנ"ל אין ראיה כ"כ וי"ל דלא פליגי בכה"ג ואיכא למימר לקולא ולחומרא אפי' מאן דמחמיר הכא היינו דווקא היכא דכל הספיקות ע"י תערובות אבל היכא דאיכא ספק אחד בגוף אפשר דשרי או איפכא אפילו מאן דמיקל הכא היינו משום דבכולהו ספיקי איכא ביטול ברוב אבל היכא דחד ספק בגוף וחד בתערובות מודה דאסור:

ומסקינן דתנאי פליגי בזה ר' יהודה מחמיר בס"ס אפילו עד העולם ור"ש מתיר אבל בין בברייתא דספק עו"ג כו' ובין בד' ר"ש נקט ג' תערובות וכתבו התוס' ז"ל דל"ד הוא וכן משמע מהא פירשו ארבעים למקום אחד אינם אוסרות משמע דבתערובות הב' ג"כ שרי מטעם ס"ס וכבר נחלקו בזה הראשונים ז"ל כמבואר בטור וש"ע יו"ד סי' ק"י טעמם ונימוקם: ועוד נראה מהא דשרי רב בנפלה א' לים הגדול מוכח ג"כ דבב' תערובות לחוד שרי ג"כ דהא הכא ליכא ג"כ אלא ב' ספיקות והיינו דהרמב"ם ז"ל לא כתב להיתר דנפלה לים הגדול אלא גבי טבעת של עו"ג וכן כתב שם דתערובות הב' מותר אבל בשאר איסורין דבעינן דווקא ג' תערובות כמש"כ בה' מאכלות אסורות לא כתב להתירא דנפלה לים הגדול. אלא דבש"ע לא כתב כן דהוא ז"ל פסק בסי' ק"י דבעינן ג' תערובות וכ' נמי להתירא דנפלה לים הגדול ובשמעתין יתבאר עוד בזה:

שם ושמואל סבר לה כר"י בחדא כו' מכולה שמעתין מוכח דע"ג חמירא משאר איסורין וכבר תמהו על הרמב"ם ז"ל מפרשי דבריו על שהקיל בע"ג בב' תערובות וגבי שאר איסורין הצריך ג' תערובות עיין בכ"מ ולח"מ ז"ל מש"כ ליישב בדוחק. ולקמן אמרינן

ואיבעית אימא סבר לה כר"א ופירש"י ז"ל ב' לשונות ול"ק כבר הקשו התו' ז"ל עליו ועוד לפי שיטה זו דבעינן ג' תערובות וודאי ליכא לפרושי הכי דאפילו אי גרסינן שם ואחרות באחרות לא שמעינן דג' תערובות אסורין דהא ר"ש נמי מודה בב' תערובות דאסור וכאידך לישנא ג"כ ליכא לפרושי לשיטת הרמב"ם ז"ל דהא דבעי ר"א שנים היינו שיפלו שנים ולא שיהנה בהם שנים שנים ואולי מפרש הרמב"ם ז"ל דקאי אדרב דמתיר בס"ס היינו בב' תערובות והא אפילו ר"ש דמיקל מצריך ג' תערובות ומשני הוא דאמר כר"א דמתיר בקרב הראש של אחד מהן דליכא אלא תרתי ספיקא כמו בב' תערובות אבל עדיין אין זה מספיק דמנ"ל לחלק בין ע"ג לשאר איסורין ונסתרה ממני דרכו של הרמב"ם ז"ל בזה וגם פירושו בהאב"א דקאמר הש"ס לא נתברר לי ואולי איזה נוסחא אחרת היה לו וע' במג"ע פ"ז מה' ע"ג מה שכתב שם:

דף עד:

גמרא חבית של תרומה שנתערבה כו' ומצריך הש"ס להא דרב ור"ל והרמב"ם לא מצריך בחבית שיפלו שתים כמו בטבעת וע' בכ"מ שם פ' ט"ז ומוכח מכאן דלא כמש"כ לעיל דלא מקילינן בנפלה לים הגדול אלא בע"ג דשרי 'בב תערובו' אבל לא בשאר דברים חשובים דצריך ג' תערובות דהא הכא בתרומה מיירי בחביות סתומות דהוי דבר חשוב ואפ"ה אם נפלה אחת הותרו כולן והנה בתרומה איצטריך לאשמועינן האי דינא אפילו בפתוחות ולענין הרמה שאין צריך להרים דע"כ תאינה דפליגי רבה ורב יוסף היינו לענין הרמה דתאינה לא הוי דבר חשוב ובטילה במאה. וליכא נ"מ במאי שנפלה אלא לענין הרמה אלא דר"ל דהוי דבר שבמנין לר"ל דס"ל כל שדרכו כו' ואפילו לר"י י"ל דנפקא מינה אם נפלה לפחות ממאה דנעשה הכל מדומע ופליגי בנפלה אחת מהן אי הותרו כולן אבל הרמב"ם ז"ל כת' להאי דינא להדיא לענין הרמה כמבואר בדבריו פט"ו מה' תרומות הלכה ב' משא"כ בתאינה כו' אלא צריך להפריש אחת ומה שלא כ' לענין אם נתערב בפחות ממאה ולהתיר את כולן. לכאורה י"ל דלא מקילינן בנפלה אלא בהנך דלא בטלי כלל אפי' באלף. אבל פחות ממאה בתרומה אפשר דלא מקילינן בנפלה אבל לאחר העיון ראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל להיפך דהמדומע פחות ממאה ונאבדה אחת מהן אפילו בתאינה הותרו כולן כמש"כ שם בפי"ד הלכה ח' דתרומה אוסרת ודאה במאה וספיקה בחמשים כו' כיצד כו'. נפלה אחת מחמשים ונאבדה אחת מן הכל ונראה דצ"ל נפלה אחת לחמשים ונאבדה אחת דהוי ספק שמא מן החולין נאבדה או שמא זו שנפלה נאבדה הרי אלו אסורות עד שירבה כו' נפלה לחמישים ואחת ונאבדה אחת הותר השאר לזרים אלמא דאפילו תאינה דאין נפילתה ניכרת והמדומע הוא פחות ממאה עד חמשים

הותרו כולן ע"י זו שנאבדה והשתא ע"כ הא דפליגי הכא בתאינה הוא לענין הרמה ובהא הוא דקאמר רבה ע"י שאין נפילתה ניכרת צריך להרים כן נראין הדברים ברורים בדעת הרמב"ם והמפרשים ז"ל לא ביארו דבריו אלא דלפ"ז קשה לישנא דהש"ס אבל תרומה דיש לה מתירין אימא לא. ולפי הנ"ל לא על היתר כולן אנו דנין אלא על הרמתה אבל גם זה ניחא דבחביות וודאי על היתר כולן אנו דנין דדבר חשוב הוא ופלוגתא דרבה ורב יוסף בתאינה הוא דלא איתמר אלא לענין הרמה ופרטי הלכות אלו כבר נתבארו בדברי הראשונים והאחרונים ז"ל ורבו הספקות בזה עד יבא המתיר ויברר כל הספיקות וכל התיקות במהרה יבא וע' בדברי הראב"ד ז"ל בה' תרומות ושיטתו שם:

שם גמרא דאיערב נקובת הקוץ כו' ור"ל מוקי לה בנפולה כו' ויש לדקדק הא בתרווייהו מהני שהיה י"ב חודש. וא"כ היכי תנן בפשיטות ירעו עד שיסתאבו וימכרו הא אפשר שיקרב ג"כ אם יחיה י"ב חודש דלא כל הקרבנות נפסלות בעבור שנתן. וכ"ת דאפילו אחר י"ב חודש תו לא חזי דכבר נדחו וכדמוקי רבא לעיל למתני' כמ"ד בע"ח נדחין זה אינו דיראה דבטריפה כזו נפילה ודריסה או חיה י"ב חודש לא שייך בהו דיחוי דטריפה לא עדיף מבע"מ וכי היכי דבבע"מ עובר כ"ע מודו דהדר מיחזי כדאיתא ביומא ה"נ טריפה זו דהדרא ברי' אינה נדחית וצ"ל כיון דמילתא דלא שכיחא הוא שלא יטרפו ע"י דריסה ונפילה להכי תנן סתמא ירעו עד שיסתאבו וימכרו כו' וכן נראה דדריסה ונפילה קודם בדיקה לא בספק טריפה מחזקינן לה אלא קרוב לודאי טריפה דאל"ה תיקשי לשיטה שכ' התוס' ז"ל לעיל דספק טריפה שנתערבה באלף אינה אוסרת א"כ הכא אמאי לא בטיל אלא וודאי דרוסה ונפולה לא הוי בכלל ספק וליכא ס"ס גם אם נתערבה. וע' בבה"ז ז"ל ובד' האחרונים שהקשו דהוי מצי לאוקמי בכמה גווני הלעיטה חלתית ועוד כמה גווני ובאמת לא ניחא ליה להש"ס לאוקמי בטריפה שלא הוזכרה בהדיא במתני' ומהאי טעמא ניחא נמי דלא מוקי לה בדרוסת חתול כמש"כ התוס' ז"ל משום דדריסה זו ג"כ מימרא דאמוראי היא כדאיתא בחולין:

שם תוס' בד"ה והא בעי סמיכה כו' וא"ת ולוקמא בערל וטמא כו'. וכן בגיטין דפריך כו' מאי קושיא הא ערל וטמא משלחין כו' אין לשונם ז"ל מדוקדק דהכא מקשי לוקמה בערל וטמא ועלה דגיטין מקשו מאי פריך והא בעי סמיכה הא ערל וטמא משלחין קרבנותיהם בלא סמיכה אלמא אם לא אפשר לסמוך מקריבין בלא סמיכה ואם כן ה"ה אם שלח חטאתו דיכול להקריבו בלא סמיכה וה"נ הוי מצי לאקשויי הכא כיון דנתערבו וא"א לסמוך מקריבין בלא סמיכה כמו בערל וטמא וכן איתא קושיא זו בדבריהם ז"ל בפ' כל הגט ע"ש. ומסקנתם בזה דהיכא דאיכא תקנה אחרת כמו הכא רעי' ובגיטין יוכל

לבא בעצמו ולסמוך אין להקריב בלא סמיכה. אבל אם אין לו תקנה אחרת מקריבין בלא סמיכה וערל וטמא מיירי נמי בערל שמתו אחיו כו' וטמא בזב ומצורע א"נ בקרבן שקבוע להם זמן כמו עולת ראיה וחגיגה כגון שהיה עובר עליהם בבל תאחר ולשונם ז"ל בזה ג"כ אינם מובנים דבעולת ראיה למה לי משום בל תאחר הא בלא"ה קביע להו זמן ואי משום בל תאחר מצינן לאוקמי בכל הקרבנות וכ"כ התוספת ז"ל בגיטין שם. אלא דצ"ע אי עובר בזה משום בל תאחר כיון דאינו יכול להקריבה משום סמיכה ונראה דנ"ל כאן או שהיה עובר עליהם בבל תאחר ומש"כ עלה דהא דאמרינן כל מ' שנה במדבר כו' ומשלחין כו' היינו תמידין שבכל יום קשה ג"כ למ"ד דנאסר להם בשר תאוה והקריבו הכל שלמים מא"ל ומש"כ דטמא היינו זב ומצורע הוא דלא כמשמעותא דהש"ס במועד קטן דמצורע אינו משלח קרבנותיו וכתבו התוספת ז"ל שם דדוקא טמא שרץ משלח קרבנותיו וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' ביאת מקדש. וא"כ הדק"ל אמאי משלחין ולא עבדי סמיכה הא יש לו תקנה שיטהר. ולפענ"ד נראה דוודאי סמיכה לא מעכבא והרבה מקריבין בלא סמיכה כמו נשים וכל אינך דתנן במתני' דמנחות וערל וטמא ג"כ בכלל זה כיון דאין ראוין לסמוך אין עליהם חובת סמיכה ויכולין להביא קרבנותיהם בלא סמיכה וכי בשביל זה לא יקריבו קרבן ולא מצינו זאת בתורה דמי שאינו יכול לסמוך לא יביא קרבן ומהאי טעמא לא תיקשי נמי מהא דאין ראוי לבילה כו' דזה לא בא לכלל זה דכיון דאין ראוי לסמיכה ליכא חובת סמיכה עליו כלל ולא ימנע בשביל זה להביא קרבנו ולא פריך הש"ס הכי אלא במתני' דחובת סמיכה על בעל הקרבן וזה אינו יכול להקריב קרבנו בלא סמיכה וכן השולח חטאתו הבעלים מחוייבים להביא קרבנו ולסמוך אבל בהמה הנמצאת דליכא בעלים שפיר מקריבין אותה בלא סמיכה והתו' ז"ל האריכו בזה בכמה דוכתי והנלע"ד כתבתי:

דף עה.

גמרא ואם נתן מתנה מכל אחד כו' מלשון רש"י ז"ל נראה דלא הוי גרס אלא להאי בבא ואם נתן מתנה אחת כו'. ומדברי התוס' ז"ל נראה דלא הוי גרסי אלא אידך בבא ואם נתן ד' מכולם יצא אבל נוסחא דקמן דגריס תרווייהו אין לי ישבה כו' ובתוספתא איתא כגירסת התוס' ז"ל. ומש"כ רש"י ז"ל בד"ה ארבע מתנות שתים שהן ארבע קאמר היינו משום דמיירי בין בחטאת בין בעולה וכן איתא בתוספתא ע"ש:

דף עה:

גמרא בכור לב"ש אין מאכילין לנדות תמורתו מהו כבר דקדקתי בחי' בכורות אמאי לא מיבעי' ליה לענין אכילת זר דאמרי ב"ש במתני' שם דבכור אינו נאכל לזרים תמורתו מהו

והא דאין מאכילין לנדות ברייתא היא. ומלשון התוס' ז"ל בד"ה בכור אינו נפדה כו' נראה דס"ל דתמורת בכור נאכל במומו לבעלים ולא אדע מנ"ל הא ועוד דא"כ דלאו מתנות כהונה הוא פשיטא דנאכל לנדות ג"כ כמו שאר פסולי המוקדשין כדאיתא בבכורות שם דלא אמרו ב"ש אלא בבכור ובדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות בכורות מבואר להדיא דתמורת בכור לכהן כמו הבכור עצמו. וא"כ אין צורך לכל מה שהאריכו בד"ה בכור כו' דלענין מה שאמרה תורה דבכור אינו נפדה מיבעי ליה בתמורתו אי נפדה דבכור עצמו ע"כ הא דאינו נפדה היינו דלא מהני פדיון וצריך ליתנו לכהן דלגיזה ועבודה בכל פסולי המוקדשין לא מהני פדיון וכמש"כ התו' ז"ל ולמה נאמר בבכור לא תפדה אלא ע"כ אתי לאשמועי' דצריך ליתנו לכהן ושפיר מיבעי' ליה בתמורתו מאי ומש"כ התו' ז"ל דמיבעי ליה אם חלה קדושה על המעות צ"ע דא"כ חומר הוא בתמורה מבכור דבבכור לא חל קדושה על המעות ובתמורה חל קדושה על המעות. אלא דאכתי קשיא ליה במעשר דתנן ג"כ דאין לו פדיון למאי נפקא מינה בהא דאין לו פדיון כיון דאסור בגיזה ועבודה אפי' אחר פדיון וגם נאכל במומו לבעלים כמו כל פסולי המוקדשין וע' בבכורות פ"ב במתני' דיש עוד כמה חילוקים בין פסולי המוקדשין שנפדו לבכור ומעשר שנאכל במום ומד' התוס' ז"ל נראה דמפרשי הא דתנן התם בתמורה הרי הן כבכור ומעשר ויאכלו במומן לבעלים היינו לבעלים הראשוני' אבל באמת הכהן הוא בעליו של בכור וצריך עיון:

שם גמרא בכור אינו נפדה כו'. בכור אינו נשקל כו' הני תרתי בעיא חדא בחברתא שייכא דאם נפדה ממילא נשקל בליטרא דאיכא הנאה להקדש ופשיט לה מברייתא ותמורתן כיוצא בהן ובמתני' דתמורה נמי תנן תמורת בכור כו' הרי אלו כבכור ומעשר ופירש"י ז"ל התם דאינו נשקל בליטרא וצ"ל דלשון הברייתא ותמורתן כיוצא בהן דייק ליה טפי דלכל מילי כיוצא בהן:

שם גמרא כלום הקנה זה אלא מה שהקנו לו ע' בלשון הרמב"ם ז"ל פ"א מה' איסורי מזבח שכת' דאין יכול להתפיס אלא דבר הקנוי לו קנין גמור ולא זכיתי להבין דקדוק לשונו ז"ל דבר הקנוי לו קנין גמור משמע דמקצת קנין יש לו אלא דאין לו קנין גמור והרי אין לו קנין כלל בזה וצ"ע:

שם תוס' בד"ה שביעית אין לוקחין כו' ולא דמי למבשל ירק כו' דהירק מיתקן ע"י השמן כו' ולקמן לא משמע הכי דקאמרי א"ה איפכא מיבעי ליה אין מבשלין ירק של תרומה בשמן של שביעית ולדברי התוספת ז"ל הא כה"ג שרי לכ"ע כיון דהירק מיתקן בהכי. אבל הרע"ב והרמב"ם ז"ל פי' דהמיעוט הוא באכילת שביעית שאם יטמא ישרף כתרומה שנטמאת. ולפ"ז בלא"ה א"ש דמשום מיעוט שמן תרומה לא חיישינן כיון דאין לה זמן

וע"כ צ"ל כל להנך דס"ל דמותר לאכול גם אחר הביעור כמבואר בתוי"ט פ"ט דשביעית משנה ח' וע' בתוס' ר"ע פ"ח שם מש"כ אלא דלא משמע הכי לקמן בגמ' דא"כ מאי אהני דתרומת ירק דרבנן כיון דהאיסור הוא משום מיעוט אכילת שביעית וע' תו' חדשי' שם אבל מהא דאסרי רבנן ליתן תבלי תרומה לתוך הקדשים מוכח דהאיסור משום מיעוט שמן אכילת תרומה ובירושלמי שביעית מייתי ברייתא דאין לוקחין שביעית בדמי מעשר שני ובעי למימר דבמחלוקת שנוי' ולר"ש שרי ומשני התם דלא שרי ר"ש אלא בתרומה דאוכלי תרומה זריזין הם וישמרו שלא יבא לידי פסול. משמע דלא ס"ל לחלק בין לכתחילה לדיעבד ובקושייא דאביי ממתני' דמעשר שני ופריך התם מהא דאמר ר"ש חבורת כהנים שאכלו בפסחים סוף פ' מי שהיה טמא ומשני דאוכלי פסחים ג"כ זריזין הם ומתני' דילן אשם שנתערב בשלמים פשיטא דזריזין הם דכהנים בעזרה זריזים הם וא"כ שלמי' שנתערב במעשר ר"ש נמי מודה דדוקא אוכלי פסח בזמנו זריזים הם כדאיתא התם בירושלמי ובסוף בכורות איתא דאפי' שלמים ומעשר גם כן יאכלו כחמור שבהם וע' מה שכתבתי שם:

דף עו.

תוס' בד"ה אין לוקחין תרומה כו' וכת' ז"ל דבמשנה משמע דהאיסור הוא משום מיעוט אכילת מעשר ובירושלמי איתא לתרווייהו טעמי ותני מפני שהוא ממעט באכילתו ואכילתן ע"ש. והיה נראה דרש"י ז"ל לא פי' משום אכילת מעשר משום דמהא אין ראיה דר"ש יליף בק"ו דהתירה התורה ליקח שלמים בכסף מעשר כש"כ תרומה כדאיתא במתני' התם אבל מיעוט אכילת תרומה לא אשכחן התירא כה"ג וש"מ דלא חייש ר"ש שיביאנו לידי פסול אפילו לכתחילה. וע' בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מע"ש ופ"ה מה' שמיטה. ובהכי ניחא קצת הא דקאמר ליה רב יוסף לאביי אמאי לא תותביני' מהא אין מבשלי' כו' דאטו כי רוכלא כו' הא כבר אקשי ליה ממשנה הקדומה השנויה במסכת מע"ש ואישתיק ליה אבל לפי הנ"ל י"ל דרב יוסף תני משום מיעוט אכילת מעשר ומהא ליכא למיפרך דר"ש יליף בק"ו משלמים להכי קאמר ליה אמאי לא תותבי' מהא דשביעית ודו"ק:

שם תוס' בד"ה למחרת כו' ע' מה שכתבתי בזה בחידושי למס' נזיר באורך:

דף עו:

תוס' בד"ה לוג מאי איכא למימר כו' כיון דעביד מינה עבודה כו' כוונתם דהכנסת חולין לעזרה לבד ליכא איסורא כ"כ וכמש"כ לקמן בד"ה וחולין כו'. אבל כיון דעביד עבודה איכא איסורא דאורייתא כמו שחיטה ושאר עבודות. והקשו ליקדש קדושת דמים על

תנאי דע"כ פורתא מקדיש ליה קדושת דמים וליקדש לכולי' קדושת דמים ויוכל לעשות כל עבודות מצורע משמע מדבריהם דכל שקדוש קדושת דמים אין בו איסור חולין בעזרה אפילו באיזה עבודה. וא"כ יקשה לכאורה בכל הני דלא מצי מייתי קרבן מספק משום דהוי חולין בעזרה הא איכא תקנתא דמקדיש קדושת דמים ופריק לי' וי"ל דלדידן דקי"ל דקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף א"כ ליכא קדושת דמים כלל דמיגו דנחתא ליה קדושת דמים נחית ליה קדושת הגוף וכי קאמרינן הכי לר"ש דלא ס"ל האי מיגו כדאיתא בתמורה ואליביה קדיש קדושת דמים לחוד ומצי למיפרק ליה אלא דאכתי איכא למידק הא דדחקינן בנזיר למ"ד דמדיר בנו כדי לחנכו במצות דס"ל חולין בעזרה לאו דאורייתא ואמאי לא קאמר דמקדיש ליה קדושת דמים וא"ל משום דעופות אין לו פדיון דז"א דע"כ אין לעוף פדיון אלא אחר קדושת הגוף. אבל אם מתחילתו לא קדיש אלא קדושת דמים יש לעוף פדיון כמבואר במנחות ריש פ' המנחות והנסכים והיה נראה דבאמת לא מהני קדושת דמים להוציא מן האיסור חולין בעזרה ודווקא בההוא פורתא הוא דשרי למלאות חסרון הלוג דכי עביד עבודה עיקר הזאה הוי מדבר הקדוש קדושת הגוף והוי כמו שיתערב דם קדשים בדם חולין דיכול להזות אבל אם כולו קדושת דמים אסור לעבוד בו עבודה ועוד נראה דאיסור עבודה בחולין אינו בכלל איסור חולין בעזרה דחולין בעזרה לא נאסר אלא שחיטה לשם חולין ובהא איכא תנא דס"ל דלאו דאורייתא היא אבל לעבוד עבודה בחולין איסור אחר הוא בכלל איסור כל הפסולין לגבי המזבח דאסור לזרוק ולהקטיר וא"כ במתנות הלוג דלאו במזבח הם י"ל דלית בהו אלא איסור כניסת חולין לעזרה וכתבתי קצת בזה בחי' נזיר שם ודברים אלו צ"ע ע' תו' ז"ל בחולין וב"ב:

שם רש"י בד"ה אי קודם כו' והך הזאות כו' עיין תוס' ז"ל שהקשו עליו ודעתם דבהזאות ליכא לאו דבל תקטירו ודווקא הקטרה הוא דאסר רחמנא ולדידי קשה יותר דהאי לאו לא נאמר אלא על המזבח כמו שנא' ואל המזבח כו' ומרבינן נמי כבש כמזבח אבל שלא על המזבח כמו מתנות הלוג מנ"ל דזה בלאו דבל תקטירו והכריחו לרש"י ז"ל לפרש כן מדקא פריך הכא אלא אי קודם מתנות שבע ובשאר הזאות אי שייך בהם לאו דבל תקטירו יתבאר עוד לקמן בפירקין בס"ד:

דף עז.

תוס' בד"ה וחולין ממילא הויין נראה דהכל דיבור אחד וקאי אדלעיל והשתא משמע כו' וכה"ג משני בפ' התכלת כו':

שם בא"ד ומיהו התם ניחא דמקרא קדריש כו' פי' דברייתא שם דריש זה למעוטי דחולין לא בעי חזה ושוק. ולהכי שפיר קאמר הש"ס דלא איצטריך קרא למעוטי דהיכי ליעבד כו' ולהקדיש פשיטא דלא חייבתו תורה וא"כ קרא למה לי ודברי הצ"ק אינן מובנין ע"ש:
שם בא"ד ועוד דלא שרי לשם עצים אלא בדבר שנתערב במידי דהקרבה. ולא הבנתי סברא זו דהא לעיל בקומץ אמרינן דמסיק ליה לשם עצים אע"ג דליכא תערובות וכן איתא בכמה דוכתי וגם עיקר הקושיא אינה מובנת וצ"ל דלא הוי גרסי והאיכא שירים דבעי מיכלינהו וק"ל:
שם תוס' בד"ה מאן תנא כו' ע' רש"י ז"ל שם בקדושין וד' הצ"ק ז"ל גם בזה אינן מובנים ע"ש:
שם גמרא ור"א אותם הוא דרבאי כבש כמזבח כו' ורבנן תרתי ש"מ כו' מוכח משמעתין לענין כבש כמזבח לכ"ע לא איתרבי אלא לענין שאור ודבש ולא לכל שממנו לאשים כו' ובלשם עצים פליגי ר"א ורבנן לר"א לשם עצים פטור בכולן בין בשאור ודבש ובין בכל שממנו לאשים ולרבנן לא מיפטר לשם עצים אלא בשאור ודבש והביאו התוס' ז"ל בד"ה ורבנן סוגיא דמנחות דפליגי התם ר"א ור"י בהא וסוגיא דשמעתין כר"א וא"כ לרבנן כל שממנו לאשים אית ביה קולא וחומרא. קולא דלא איתרבי כבש כמזבח וחומרא דאפילו לשם עצים אסור וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ה מה' איסורי מזבח וכמו שכתב הכ"מ ז"ל שם. אלא דדבריו ז"ל צריכין ביאור וז"ל שם שאור ודבש אסורין למזבח ואיסורן בכ"ש ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן או לשם קרבן ואחד המקטיר עצמו או מקטיר תערובות שלהם לוקה נפל מהם כ"ש בקטורת נפסלה ואם הקטיר בהיכל לוקה ואין הקטרה פחותה מכזית העלה שאור או דבש בפ"ע לשם עצים פטור כו' אפי' הקטיר דבר שאינו ראוי להקטרה כדבש או כשאור ונראה דצ"ל בדבש או בשאור הואיל והוא מן הקרבן לוקה. כיצד המעלה מבשר חטאת כו' המעלה כזית מאחת מאלו בחמץ או בדבש לוקה כו' הואיל והן קריין קרבן כו' וכן אסור להקטיר על המזבח דבר מכל דברים כגון בשר חטאת כו' ועיין במפרשי דבריו ז"ל ונראה כוונת דבריו ז"ל דשאור או דבש נאסרו להקטיר ע"ג המזבח ואיסורו בכ"ש דנהי דאין הקטרה פחות מכזית אבל איסור הקטרת שאור או דבש הוא בכ"ש. פי' דאפי' לא עירב ממנו אלא כ"ש בשאר קרבן והקטיר הרי זה בכלל לאו דכל שאור לא תקטירו ולוקה משום דעירובו נמי איתרבי וכדתנא בברייתא אליבא דרבא חצי קומץ מנין כו' עירובו מנין כו' והא דנאסר עירובו כאן היינו משום דדרך שאור או דבש לתת אותו בעירוב לתבלין ובקרבן אסר רחמנא. וזה שכ' ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן היינו תערובות שלהם בשאר קרבן ובזה לא שייך התירא דלשם

עצים כיון דעיקר הקטרה הוא הקרבן. ושאור או דבש ליכא אלא תערובות כ"ש והקטרת הקרבן הוי הקטרה אפי' מכוין לשם עצים ממילא איכא לאו דכל שאור כו' על תערובתו וכללא דמילתא לאו דכל שאור נאמר על תרי גווני או על הקטר קרבן מעורב בשאור או דבש או על הקטר שאור או דבש עצמו לשם קרבן אבל לשם עצים לאו הקטרה היא וכ' עוד אפילו הקטיר דבר שאינו ראוי להקטרה בשאור ודבש כגון בשר חטאת כו' והקטירן בשאור ודבש חייב ולוקה משום לאו דכל שאור כו' הואיל וקרוי קרבן בכלל אזהרה דאסור להקטיר קרבן מעורב בשאור ודבש הוא וכ' עוד וכן אסור להקטיר כו' פי' דמלקות ליכא אלא על שאור ודבש בין קרבן מעורב בשאור ודבש בין שאור ודבש בפ"ע לשם קרבן ובשר חטאת ואינך איסורא איכא ולמדו מפי השמועה כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו אבל מלקות ליכא בבשר חטאת לחוד וכן משמע ממנין הלאוין שיש בהן מלקות שלא מנה הרמב"ם ז"ל אלא מקטיר שאור או דבש ע"ש בסוף ה' סנהדרין ולפ"ז הא דנאסר עירובו בחמץ ודבש לא דמי לשאר תערובות דשייך ביה ביטול והכא ליכא ביטול כלל ואפילו לא נתערב אלא כ"ש עובר עליו. וכדתניא בברייתא דקטורת אלו היה נותן בה קורטוב כו' אלא שאין מערבין בה כו'. ואין ג"כ בכלל היתר מצטרף לאיסור אלא דהכי אמרה תורה קרבן מעורב בשאור ודבש לא תקטירו ועיין בכ"מ ול"מ ז"ל מה שכתבו בזה ולפי הנ"ל תמצא ישוב לכמה דקדוקים שדקדקו ז"ל ובזה א"ש נמי הא דלא ס"ל לחכמים התירא דלשם עצים בבשר חטאת לאו משום דחמיר ליה שירים אלא כיון דליכא אלא איסורא ולא מלקות מסתבר דאיכא איסורא אפילו לשם עצים. דבלא"ה איסורא איכא לשרוף קדשים הנאכלים וכתבתי עוד בזה בחידושי נזיר בהלכה דהיתר מצטרף לאיסור ע"ש:

שם גמרא מתניתין דלא כר"י כו' ופירש רש"י ז"ל דקאי אתרתי מתניתין הא דפליגי רבנן בבשר חטאת ובאיברי בע"מ לר"א ג"כ בעינן דוקא קרב ראש של אחד מהם תרווייהו דלא כר"י דאמר דבבשר חטאת רבנן נמי מודו דרואין כאלו הם עצים. ובבע"מ הוא דפליגי לר"א יקרבו אפילו אם לא קרב ראש אחד מהם ומסקינן דטעמיה דר"א דיליף מקרא דע"י תערובות ירצו והא דקאמר רואין כאילו הם עצים לדבריהם דרבנן קאמר מידי דהוי אבשר חטאת ואיכא למידק אמאי לא קאמר דטעמיה דר"א באמת הוא משום דרואין כו' ומידי דהוי אבשר חטאת אלא דא"כ אפילו רובע ונרבע נמי וכיון דלא היקל אלא בבע"מ ע"כ משום קרא דמום בם כו' וא"כ לר"א אפילו שלא לשם עצים רחמנא אכשריה אלא לדבריהם דרבנן קאמר אע"ג דלדידיה לית ליה האי סברא וכמש"כ התוס' ז"ל כאן ולעיל בריש פירקין דומיא דחטה ונמלה דקאמרי רבנן לר"ש לדבריו אע"ג דלדידהו לא ס"ל

דבעינן דווקא ברייתּ נשמה ע"ש. הן אמת דלא דמי כ"כ דהתם שפיר קאמרי רבנן לר"ש לדבריו דלא ס"ל טעמא דהוי כמפרש מ"מ לא דמי לנמלה דבנמלה איכא ברייתּ נשמה ונהי דהוי מצי למימר ליה שאני נמלה דהוי כמפרש דזה עיקר טעמייהו ובריית נשמה לא בעינן כמו גיד דהוי נמי בריה מ"מ לדברי ר"ש שפיר קאמרי אבל הכא כיון דר"א גופא לא ס"ל הך סברא דרואין לענין פסולין כמו רובע ונרבע ע"כ ר"א גופא מחלק בין בשר חטאת לפסולין ומאי קאמר לרבנן דנימא רואין כו' אלא די"ל דלר"א דיליף מקרא דבע"מ ע"י תערובות ירצו הא דבשר חטאת בעולה יקרבו לאו משום טעמא דרואין כו' אלא על ידי תערובות מרצין בק"ו מבע"מ דפסול הוא ואפ"ה מרצה ע"י תערובות כל שכן בשר חטאת אבל רבנן דלא ס"ל להאי קרא ע"כ הא דאיברי עולה בחטאת יקרבו הוא משום טעמא דרואין כו' א"כ בע"מ נמי ומה שכ' התוס' ז"ל דר"א לא ס"ל להאי סברא מדמצריך קרא אינו מוכרח דהא אצטריך קרא דמרצין אפילו שלא לשם עצים אלא מהא דרובע ונרבע לכ"ע לא יקרבו שפיר מוכח דלא יליף פסולין מבשר חטאת וכ"כ התוס' ז"ל ביומא והשתא לר"י בעולה וחטאת לכ"ע יקרבו דרבנן ג"כ ס"ל טעמא דרואין ולא אתיא מתניתין קמייתא אליביה ובע"מ לר"א יקרב אפילו לא קרב ראש של אחד מהם מקרא דמום בם דע"י תערובות ירצו ודלא כתנא דאידך מתניתין אליבא דר"א דבעינן שיקרב ראש אחד מהם והיינו דר"א נמי לא ס"ל האי קרא דע"י תערובות ירצו ועיקר היתירא הוא משום דקרב הראש של אחד מהן כן הוא משמעות פשטא דשמעתין וא"כ לתנא דמתניתין לאו דווקא בבע"מ הוא דמתיר ר"א ע"י קריבת הראש של אחד מהם אלא ה"ה ברובע ונרבע:

אבל התוס' ז"ל לעיל כתבו דר"א דמתניתין ג"כ ס"ל להך דרשא דע"י תערובות ירצו וכ"כ כאן בד"ה הא עבר מומן באריכות וכדמשמע ביומא פ' ב' שעירי דמייתי למתניתין על דרשא דהך קרא וא"כ לא שרי ר"א דמתניתין אלא בבע"מ דבלא"ה מה"ת ירצו אבל ברובע ונרבע לר"א נמי לא יקרבו אפילו קרב הראש של אחד מהם. וא"כ קשה טובא היכי קאמרינן לעיל רב דאמר כר"א הא ר"א גופא לא היקל אלא בבע"מ דבלא"ה שרי מה"ת אבל לא בשאר איסורין של תורה כמו ברובע ונרבע. וראיתי בתוס' ישנים ביומא שהקשו כנ"ל והאריכו שם ג"כ כשיטת התוס' ז"ל הכא דרבנן ור"א דמתני' ס"ל האי קרא דע"י תערובות ירצו מדלא אמרו הנך דעלו ירדו. והקושיא הנ"ל הא ר"א גופא מודה ברובע ונרבע לא נתיישב בזה ע"ש בדבריהם באורך ולפי מה שכ' לעיל בריש פירקין בשמעתא דרב בנפלה אחד לים הגדול דרב מסברא קאמר ע"ש מיתרצא נמי קושיא זו אבל אכתי קשה לי לשיטתם ז"ל דר"א ורבנן ם ל דע"י תערובות ירצו מקרא דמום בם

א"כ מאי פריך לעיל בפירקין לרבא דאמר דאי אקריב לא מרצי מר"א דאמר אם קרב כו' והא איברים לכ"ע נדחין ואמאי יקרבו ומאי קושיא הא מקרא ילפינן דע"י תערובות מרצין אע"ג דקודם תערובות נדחו מ"מ ע"י תערובות הדרי ואחזו ונהי די"ל דמדרבנן נאסר גם ע"י תערובות זה חשיב דיחוי כדיחוי דרבא לעיל ולהכי מוקי לר"א כחנן המצרי דלית ליה דיחוי אכתי תיקשי לרבנן אמאי ירצו לשיטתם הא הוי ליה דיחוי וכדאמר רבא לעיל השתא דאמור רבנן לא נקריב אי אקריב לא מרצי ואי משום דמדאורייתא מרצו ע"י תערובות לא ירדו ומרצה כמו שכ' התוס' ז"ל א"כ לר"א נמי לא תיקשי דהוי לה דיחוי. ולקמן במתניתין דנתערבו דמים בדמים משמע להדיא דלתנא דמתניתין ג"כ לא פליג ר"א אלא בבע"מ ומשום דע"י תערובות ירצו דתנן התם נתערב בדם פסולים ישפך לאמה ובסיפא תנן דם תמימים בדם בע"מ ר"א אומר כו' הרי מבואר דלא פליג אלא בבע"מ ולקמן יתבאר עוד בזה בס"ד:

דף עז:

גמרא לא הכשיר ר"א אלא שנים שנים כו' כבר הבאתי לעיל פירוש הרמב"ם ז"ל דאהקרבה קאי אם כבר קרב שנים שנים ועיין במפרשי דבריו שדקדקו מפשטא דשמעתין דלא משמע הכי. ולי יש עוד לדקדק בשלמא הכא א"ש לישנא דלא הכשיר אלא שנים שנים דקאי אראש ואכרעים אבל לקמן במתניתין דכוס בכוסות מאי קאמר התם דלא הכשיר ר"א אלא שנים שנים הא ליכא אלא זוג אחד שקרב תחילה אלא וודאי משמע דקאי אשארא דלא יקרבו אלא שנים שנים וק"ל:

שם תוס' בדם בהמה או בדם חיה כו' והקשו היכי זריק ליה הא הוי חולין בעזרה וכ' ג' תירוצים בזה אי משום דעיקר זריקתו משום הכשר והכשר והפסול מעורב לכ"ע מותר ולא דמי לאברים באברים דהוי יבש ביבש. או משום דחולין בעזרה לאו דאורייתא אפילו העלאה או משום דבחולין ופסולין לכ"ע שרי לשם עצים ומים דלא נאסר אלא במידי דהקרבה כמו בשר חטאת כו'. ויש לדקדק בדבריהם ז"ל מה שכתבו בתי' הב' דחולין בעזרה לאו דאורייתא לזה יקשה הא איתא לעיל בפ' כל הפסולין דהמקריב איברי חיה עובר בעשה אלמא דבחיה לכ"ע איסורא איכא ואטו משום דחולין היא קיל ואינו עובר. ונהי דבנזיר משמע דהעלאה וזריקת חולין ג"כ לאו דאורייתא למאן דס"ל הכי היינו במין הראוי להקרבה כמו בהמה ועוף אבל חיה דאפי' הקדישה והקריבה עובר בעשה כל שכן חולין גרידא ובתי' בתרא כ' דכל הני דלא חזו להקרבה כמו חולין ופסולין אפילו לרבנן שרו לשם עצים דלא אסרי אלא במידי דחזי להקרבה וזה הוא איפכא מסברת רבנן אליבא דר"י לעיל דבשר חטאת מודו דשרו לשם עצים אבל בע"מ אסור גם לשם

עצים ורובע ונרבע ושאר פסולין לכ"ע אסור גם לשם עצים אלמא דפסולין חמירי ולקמן ד' ע"ט ע"ב בתוס' בד"ה במאי קמיפלגי כו' משמע דלא כתבו להך סברא דפסולין כ"ע מודו דשרי לשם מים אלא היינו דווקא אם נתערב לח בלח ומשום דיש בילה והיינו כסברתם בתי' קמא אבל איברים באיברים וכוס בכוסות פסולין גריעי מחטאת וכדאמר ר"י לעיל ולקמן גבי כוס בכוסות דברובע ונרבע ושאר פסולין לכ"ע לא אמרינן רואה אני כו' אבל הכא משמע מדבריהם דאפי' יבש ביבש כמו איברים באיברים או כוס בכוסות מודו רבנן בפסולין דאמרינן רואה אני וכמש"כ דלא אסרי רבנן אלא במידי דהקרבה כגון איברי חטאת באיברי עולה ויתבאר בזה לקמן בפירקין בס"ד:

שם תוס' בד"ה רואין כו' ע' בתוס' סוטה דף י"ו ע"ב בד"ה מביא מים שדם ציפור כו' מה שהקשו שם ומה שכ' שם בחידושי:

דף עח.

משנה אם לא נמלך ונתן כשר וכ"כ הרמב"ם ז"ל וקשה אמאי לא הוי דיחוי וכדאמר רבא לעיל אי אקריב לא מרצי והכא שחוטין הם ולכ"ע נדחין וא"ל כיון דלא שאל ולא נמלך כלל לא חשיב דיחוי דא"כ מאי פריך לעיל לרבא מהא דקנין אם לא נמלך ונתן כשר וי"ל דהכא לא חשיב דיחוי כיון דמן הדין כשר להזות אלא דגוזרין גזירה במקדש זה לא חשיב דיחוי וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ב מה' פסה"מ הלכה כ"ג שכ' דם שנתערב בדם פסולין כו' ישפך הכל כו' ואפילו קרבו כל הכוסות חוץ מאחד מהם ישפך לאמה וכל אותן הזבחים פסולין נתערב בדם התמצית ישפך לאמה ואם לא שאל ונתן כשר ולכאורה דבריו ז"ל קשיין אהדדי דבדם פסולין כ' וכל אותן זבחים פסולין אפילו אם קרבו כל הכוסות כבר ואין מרצין ובדם התמצית כתב אם לא שאל ונתן כשר ועיין בלח"מ ז"ל שם והיה נראה דברישא מיירי בכוס בכוסות בהא שפיר כל הזבחים פסולין אפילו אם קרבו כל הכוסות דדווקא בבע"ח שנתערבו הוא דמרצה אי אקריב משום דבע"ח אין נדחין אבל שחוטין כמו כוס בכוסות וודאי נדחין ואין מרצין אפילו דיעבד ובסיפא מיירי כגון שנתערב דם התמצית בתוך דם כשר דלא נדחה אלא משום גזירה זה לאו דיחוי הוא ואם לא נמלך ונתן כשר אבל עדיין אינו מיושב הא במתניתין עירוב פסולים ותמצית בחדא בבא תנן ואם לא נמלך ונתן כו' קאי אתרווייהו ומ"ש דהרמב"ם ז"ל חילק בינייהו. וע' תוס' ז"ל לעיל שכ' דגם לתנא דמתניתין בבע"מ בדיעבד מרצין ומדברי הרמב"ם לא משמע הכי:

שם גמרא אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל והיינו משום דנדחה וכמש"כ רש"י ז"ל וא"כ למאן דלית ליה דחוין אפילו דם לתוך מים כשר דחוזר ונראה. ולפ"ז לא אתי

שפיר תי' של התוס' ז"ל לעיל בד"ה רואין דהא דדייק מדם פר ושעיר דעולין או מב"מ אין מבטלין זא"ז משום דכשמערה טיפה ראשונה ראשון ראשון בטל. ולפי הנ"ל אכתי תיקשי למאן דלית ליה דחויין מנ"ל הא דעולין או מב"מ אין מבטלין זא"ז. וי"ל דבדיחוי כי האי כ"ע מודו כיון דראשון ראשון נתבטל ולא היה עליו שם דם וכי הדר נפל תו לא איחזי. אלא דא"כ לענין כיסוי אמאי אינו כן נהי דאין דיחוי אצל מצות אבל דיחוי כי האי אפי' לענין כיסוי דלמא אינו חוזר וניעור דמהיכן למד דאין דיחוי אצל מצות מהא דכסהו הרוח וחזר ונתגלה ומנ"ל דבכה"ג נמי אין דיחוי ועיין תוס' חולין פ' כיסוי הדם שהאריכו בזה וכתבו שם דבעלמא פשיטא לן דחוזר וניעור והכא לא מיפסיל אלא משום דיחוי עיין שם:

שם גמרא הפיגול והנותר כו' שבללן כו' פירש"י ז"ל דהבלילה הוא בשעת אכילה ולעיסה וא"א שלא ירבה מין על חבירו כו' ולשון הש"ס שבללן זה בזה לא משמע הכי והתוס' ז"ל הקשו על פירושו כמה קושיות חדא דאם אכל את כולן והתרו בו אל תאכל פיגול או נותר או טמא שיש כאן וודאי לוקה אע"פ שלא נתברר איזה איסור כיון דחד איסור יש כאן וודאי ואי לא התרה בו אלא משום חד איסור פשיטא דפטור. והתוס' ז"ל ביבמות דף ק"א נראה דלא חשו להאי קושיא וחילקו דדווקא התם דהכה שניהם בבת אחת מתרין בו על לאו דהכאת אביו אבל הכא דלא ידעינן איזה לאו עובר אי פיגול או נותר אפילו התרה על שניהם חשיב התראת ספק וא"כ י"ל דהתראת ספק כזו לא באה לכלל התראת ספק דפליגי ר"י ור"ל והכא י"ל דר' יוחנן מודה לר"ל דלא הוי התראה כיון דלא יתברר לעולם איזה לאו עובר. ועיין כריתות דפליגי תנאי לענין חטאת בכה"ג וראיתי בירושלמי פ"א דחלה דבעי התם עיסה בלולה מכל חמשת המינים דמצטרפים זה עם זה בבלול מהו שילקה על חלתן ד"ת ואומר ר"ל דאין לוקה על חלתן ד"ת אמר ר"י בר אחא ר"ל כדעתיה דאתפלגון הפיגול והנותר ששחקן ר"י אמר לא ביטלו זא"ז ור"ל אמר ביטלו זא"ז ה"נ המינים מבטלין זא"ז אמר ר' יוסי לא דמיין תמן אמר זה אסור וזה אסור ברם הכא שני דברים רבין על אחד ומבטלין אותו וכבר ביטלו עד שלא נעשו איסור פי' דלא דמי הא לפיגול ונותר ששחקן דכבר היה איסור וי"ל דאין איסורין מבטלין זא"ז אבל הכא כבר ביטלו עד שלא נעשו איסור דתחילת העיסה נעשה על ידי ביטול ולא חל האיסור כלל אילו אחד עשה חמש עיסות מה' מינים ואח"כ עירבן אחר שנעשו איסור ואמר ר"ל אין לוקין על חלתן יאות זה היה דומה לפיגול ונותר שעירבן משמע דלר"ל *דפיגול ונותר בכה"ג אין לוקין על חלתן ולפי הנ"ל קשה הא לאו התראת ספק היא דוודאי עובר על לאו דחלה ונראה לשיטת הירושלמי דב' מינים רבים על אחד ומבטלו פטור הוא לגמרי

דכל אחד מבטל לחבירו ואין בכ"א כשיעור ולא הוי אפילו התראת ספק וכמו שהקשו התוס' לקמן אשמעתא דר"ל ור"י דפליג עליה דר"ל ואמר דאין איסורין מבטלין שפיר איצטריך להא אף על גב דבלא"ה ס"ל בעלמא התראת ספק שמה התראה והיינו משום דהכא מודה ר"י דלא הוי התראה וכנ"ל ועוד דר"י אתי לאשמעינן דמחייב אתרווייהו אפיגול ואנותר משום דאין מבטלין זא"ז ור"ל פוטר לגמרי והיינו משום התראת ספק וע' בתוס' פ' כלל גדול שחקרו שם בתולדה אי צריך להתרותו משום האב ומסקו התם דאין צריך להתרותו משום האב ואם התרה אותו סתם אל תשמר חייב אע"ג דלא הודיע לו איזה אב הוא וא"כ משמע קצת דאין צריך לברר לו הלאו בשעת התראה כי היכי דאם שימר חייב אע"ג דאינו יודע איזה מלאכה היא זו אי בורר אי מרקד אבל מהא לא אריא דהתם יכול להתרותו סתם בלאו דמלאכת שבת איזה שהיא דכל מלאכת שבת בלאו אחד נאמרו אבל הכא דלאוין חלוקין הם אפשר דלאו התראה היא אם לא בירר לו איזה לאו הוא. ולקמן יתבאר לשיטת הרמב"ם ז"ל דלאו דתרווייהו הוא משום לא יאכל כי קודש כו' כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו וא"כ ה"נ חד לאו הוא ואחר כל הנ"ל התוס' ז"ל הכא פשיטא להו דהוי התראה בכה"ג לכ"ע וא"כ אמאי פטור לר"ל מכולם הא בחד לאו עבר וודאי:

ועוד הקשו דלא לחייב כלל אפי' אחד מיניהו כיון דנתערב בו מחבירו ואין מצטרף לו לפירש"י ז"ל שנתן כזית מזה וכזית מזה לתוך פיו ובאמת לפ"ז לא אשכחן אוכל ב' איסורין כאחד דליחייב אליבא דר"ל דאיסורין מבטלין זה את זה וא"כ היכי פריך בפשיטות בכריתות במשנה דיש אוכל אכילה אחת כו' וניתני ה' חטאות וכגון דאכל ג"כ כזית פיגול והיכי מקשי הש"ס בפשיטות הא *צ"ל בכה"ג דפיגול ונותר ג"כ כו' לר"ל לא מצי למיתני הכי דבשעת אכילה מבטלין זא"ז דלרש"י ז"ל ג"כ לאו דווקא תלתא איסורי אלא בב' ג"כ מבטלי אהדדי לפירושו ומהא דפריך התם וניתני שש וכגון שאכל ג"כ כזית דם לא תיקשי דזה הוי מין בשאינו מינו ונותן טעם דאורייי' הוא ומטעם זה אש הא דאיכא לאקשויי לכ"ע הא מיירי התם דאכל כוליא בחלבה או דאכל תמרי בהדי כזית נותר ואמאי לא ליבטיל הנותר בהכוליא או בתמרי דזה לא הוי בכלל איסורין דאין מבטלין זא"ז דהא כוליא או תמרי התירא הוא לגבי איסור נותר וחלב דליכא עלייהו שם איסור אלא יום הוא שנאסר באכילה אבל לפי הנ"ל ניחא דהוי מין בשאינו מינו ובטעמא אע"ג דאיכא לספוקי לענין כרת וחטאת אי הוי טעם כעיקר ובחי' נזיר הארכתי בזה אבל הא דפריך ולוקמא כגון דאכל כזית ומשמע התם דמיירי במין במינו. קשה הא לר"ל לא אשכחן דמחיי' תרתי באכילת ב' איסורים ודוחק לומר דפריך לוקמא דאכל

פיגול היינו ע"י בליעה בעין בלא לעיסה דא"כ הוי מצי לשנויי יש אוכל כו' קתני אכילה כדרכה. ע"כ נראה דהאי שבללן זב"ז דקאמר לאו אשעת לעיסה ואכילה קאמר אלא שבללן קודם אכילה זב"ז וכמו שכתבו התו' ז"ל ג"כ וכן לאו דוקא שלשתן יחד אלא שנים מהם וכמבואר בירושלמי ג"כ ופי' התו' ז"ל כגון דאיכא חתיכה אחת ב' זית נותר ואחד פיגול מעורבין וחתיכה אחת ב' פיגול ואחד נותר ואכלן לחתיכות בזה אחר זה והתרו בו בראשונה משום פיגול ובאחרונה ג"כ משום פיגול דהוי התראת ספק ממש כמו הכה זה וחזר והכה זה וקשה להאי פירושא לישנא דהש"ס א"א שלא ירבה מין על חבירו הא וודאי רבה מין אחד על חבירו בזה ב' זיתים ובזה זית אחד. ועוד האי דינא דהתראת ספק למה אשמע לן ר"ל בהא הא כבר שמעינן לר"ל בשבועות ומכות דס"ל התראת ספק לא שמה התראה והכא לא איצטריך לאשמועי' אלא עיקר דינא דאיסורים מבטלין זא"ז דבחדא חתיכה רוב נותר ומיעוט פיגול דפטור אפיגול משום דאיבטיל בנותר הוי ליה לאשמועי' וכת' עוד לפרש בע"א דשקל תרי מהני תלת ובללן ואכלן כגון דשקל ב' זיתים מחד איסור וד' זיתים מב' איסורין ובללן בקערה אחת ואכלן וא"א שלא יהיה רוב כו' הלכך לא ידעינן כו' אם שם פיגול או נותר וכגון דאכל בשני פעמים באחד התרו בו משום פיגול ובאחד משום נותר ע"ש ודברים אלו אינן מובנים לי ומה כוונתם בב' זיתים מחד איסור וד' מב' איסורין אי כמש"כ הצ"ק ז"ל דאכל אכילה אחת כזית מחד איסור בעין עם ב' זיתים מד' איסורין הנבללין ודילמא איסור הנבלל רובו נותר ומבטל גם הכזית פיגול אשר בעין זה הוא דבר שאין לו שחר דהא בצירוף כזית פיגול בעין הוי רובא פיגול וחיי' משו' פיגול ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דצ"ל כגון דשקל ב' זיתים מחד איסורא וב' זיתים מחד איסורא דהוי ד' זיתים מב' איסורים ובללן זה בזה וא"א שלא יהא רוב מן האחד משום דא"א לצמצם ואחד רבה על חבירו ואכלן בב' פעמים ובאכילה ראשונה התרו בו אל תאכל פיגול ובשניה אל תאכל נותר דהוי התראת ספק ומה שהוכרחו לפרש כגון שנתער' ב' זיתים מזה וב' זיתים מזה ולא כזית מזה וכזית מזה דא"כ בשתי אכילות ליכא שיעורא בכ"א ובלא"ה פטור על שתיהם וגם לפ"ז לא הבנתי אמאי קרי לה התראת ספק כיון דבאכילה ראשונה התרה בו משום פיגול ובשניה משום נותר לאו התראה היא כלל וכ"ע מודו בזה. ע"כ נראה יותר דבב' זיתים ואכילה אחת מיירי וא"א שלא ירבה מין אחד על חבירו ובטל חד בחבריה דל"ד חד בתרי בטיל אלא ברובא לחוד ג"כ בטיל כמבואר ג"כ בד' הראשונים וכיון דלא נתברר האיסור קרי לה התראת ספק ומילתא חדתא אשמע לן ר"ל בהתראת ספק זו וכשיטת התו' ז"ל ביבמות דס"ל ג"כ דזה מיקרי התראת ספק וד' התוס' ז"ל עדיין לא ברירין לי אבל לקמן גבי מצות

מבטלות זא"ז משמע בשיטת רש"י דעל אכילה ולעיסה חיישינן לביטול אחד בחבירו ושם יתבאר יותר בסייעתא דשמיא:

שם בא"ד וא"ת הא תנן במעילה כו'. אבל לאכילה פיגול ונותר מצטרפין זע"ז והיכי שייך בהו ביטול ותי' דהתם דווקא דלא מיערב אבל אי מיערב בטיל זה בזה ולפ"ז אינו מצטרף אלא אם אכלן זא"ז דבבת אחת מתערבין זב"ז ולא משמע הכי מהא דאמר ה"מ לענין טומאה הוא דאין מצטרפין אבל לאכילה מצטרפין וכי היכי דטומאה ע"כ היינו שנגע בהן כאחת ה"נ אכילה שאכלן כאחת ועוד דבפסחים ונזיר משמע דיותר שייך צירוף בב"א מזאח"ז גבי הא דכל איסורי נזיר מצטרפין זה לזה. עוד כתבו דהכא ללקות משום פיגול ונותר קאמר או דלאו כל שבקודש פסול כו' ליכא מלקות כלל דהוי לאו שבכללות אבל לדברי הרמב"ם ז"ל ליכא לשנויי הכי דהוא ז"ל כת' דמצטרפין לענין מלקות וגם עיקר אזהרה דפיגול ונותר הוא לאו דלא יאכל כי קודש כו' כל שבקודש פסול כו' וא"כ וודאי תיקשי כיון דמצטרפי חד לאו לתרווייהו היכי שייך בהו ביטול ונהי די"ל אם התרו בו משו' פיגול לחוד או נותר לחוד פטור הוא דילמא נותר רובא ופיגול בטיל או איפכא ולאו התראה היא אבל א"כ לא הוי בכלל התראת ספק ומאי קאמר הש"ס ש"מ התראת ספק כו' ואי התרו בו משום שתיהם בלא"ה חייב כיון דשניהם בלאו אחד הוי כהתראת וודאי. וע' בע"א גבי הא דתבלין ג' שמות מצטרפין ומוקי לה התם כר"מ משום ר"א דכל האיסורין מצטרפין מוכח מזה דאפילו ע"י תערובות איסורין לא מבטלי אהדדי דג' שמות היינו איסורין מחולקים כמש"כ התוס' ז"ל וכיון דמצטרפי אהדדי לא שייך בהו ביטול והדברים ארוכים בזה וצ"ע בד' הראשונים ז"ל. ועוד יתבאר בזה בשמעתין בס"ד:

שם תוס' בד"ה מתיב רבא תימא כו' ולפי שיטת רוב הראשונים דעל טעם כעיקר אין לוקין א"ש תמיהת התוס' וכמו שהאריכו התוס' ז"ל בעצמם בע"א בהא דטעמו ולא ממשו ולקמן בשמעתין:

שם תוס' בד"ה אלא מין בשאינו מינו בטעמא ותמהו ז"ל על הא דפריך במנחות מהא דתיבלה בקצח למ"ד בתר בטל או מבטל אזלינן נהי דהוי מין בשא"מ ובטל מ"מ הא איכא טעם מצה והנה לשיטת ר"ח דמין במינו נקרא כל שיכול להיות הבטל כחבירו א"כ לדידיה לא שמעינן כלל דטכ"ע דמהיכא ילפינן מגיעולי מדין הא בלא"ה לא שייך ביטול בזה כיון דבתר בטל אזלינן א"כ כל האיסורין יכולין להיות כמבטל לכי מיסרח והוי מין במינו ומש"ה לא בטיל. אבל לרב חסדא דבתר מבטל אזלינן א"כ תערובות איסור הוי מין בשאינו מינו ושפיר איכא למימר נהי דבטל אבל כל שיש טעמו הוי טעם כעיקר וע' מנחות שכ' התוס' ז"ל דההיא דהתם פליגא אהך דשמעתין ולא אשכחן בעלמא פלוגתא

בזה וכזית בכא"פ לכ"ע דאורייתא וא"כ אפי' רובא תבלין אמאי ליבטל המצה אם יש בו כזית בכא"פ ואי אין בו כזית בכא"פ אפי' למ"ד בתר בטיל אזלינן והוי מין במינו ולא בטיל אכתי היכי יוצא בו הא לא אכל כזית מצה בכא"פ והדברים ארוכים בזה בדברי הראשונים. וע' בחי' נזיר שהארכתי שם בהלכות אלו השם יאיר עיני:

שם בא"ד ואין להקשות כו' דהתם חוזק המרירות מבטל טעם מצה כו' ולא אשכחן האי חילוקא דבדבר חריף אם נתערב בו איזה תערובות לא אמרינן בו טכ"ע ועוד דבפסחים פ' ע"פ איתא דלדידן לא יאכל מצה ומרור כאחת דמצה דאורייתא ומרור דרבנן ואתי דרבנן כו' אלא אוכל מצה תחילה לבדו ואח"כ מרור לחוד ולבתר כורכו יחד זכר למקדש כהלל ולא יצא במרור ע"י כריכה משום דאתי מצה דרשות ומבטל למרור דהוי מצוה דרבנן וכמש"כ התו' ז"ל שם ולפי דבריהם הכא אמאי לא יצא ידי מרור ע"י כריכה הא מין בשאינו מינו בטעמא ומצה אינו מבטל לטעם מרור. עוד תי' דכשאוכל כזית לחוד ומרור מבטל ליה ליכא טעם כזית מצה אבל לאכול הרבה שרי. וגם זה קשה דפשטא דמתני' דאורז וחטים משמע דאדם יוצא ידי חובתו אפי' בכזית כסתם אכילה דאל"כ לא נתבאר כמה יאכל ועוד דהא קיי"ל דכזית בכא"פ דאורייתא וא"כ איך שיהיה הרי אכל כזית וע' בדברי הרמב"ם והראב"ד ז"ל בה' בכורים ובה' חו"מ. ע"כ נרא' דבאמת לא שייך ביטול במין בשא"מ וכמו שמבואר דהרי הרמב"ן ז"ל במלחמות פ' ע"פ שם הקשה על סוגיא דלקמן דאמרי' מאן שמעת ליה דמצות אין מבטלות זא"ז הלל היא שהיה כורכן בבת אחת הא רב אשי מסיק התם דלרבנן נמי יוצא בדיעבד גם ע"י כריכה ולכתחילה הוא דפליגי. להלל לכתחילה ע"י כריכה ובדיעבד יוצא בלא כריכה ולרבנן הוי איפכא לכתחילה כ"א לבדו ובדיעבד יוצא ע"י כריכה וא"כ רבנן נמי ס"ל דמצות אין מבטלות זא"ז וע' תוס' ומרדכי שם מש"כ לישב זאת ולפענ"ד נראה דוודאי בדיעבד יוצא גם ע"י כריכה כיון דהוי מין בשא"מ ואיכא טעמא אלא דבעיקר הך סברא פליגי אי מצות מבטלות זה את זה להלל דעיקר מצוה ע"י כריכה ע"כ לא שייך ביטול במצות דאי שייך ביטול נהי דאיכא טעמא בכ"א ובדיעבד יוצא בו היכי אמרה תורה דעיקר מצוה ע"י כריכה שלא יאכל המצוה בעצמה אלא טעמה אלא וודאי לא שייך ביטול באכילת מצוה כלל ומותר לכתחילה לאכול כמה מצות ביחד אפי' מין במינו ומקיים מצות אכילתן דכמה מצות כמצוה אחת הם ולהכי אמרה תורה דיאכלן כאחת אבל לרבנן דאמרי דעיקר מצוה באכילתן כ"א לבדו שפיר מצינן למימר דמצות מבטלות זא"ז ואי הוי מין במינו כגון בשר חטאת ובשר שלמים ואחד הוי רוב לא קיים מצות אכילת המועט אבל מין בשא"מ כמו מצה ומרור שפיר יוצא בדיעבד משום דעכ"פ איכא טעמא. ולפ"ז הא דאמרי' לא

ליכריך איניש כו' היינו לכתחילה אבל בדיעבד יוצא גם ע"י כריכה והשתא מש"כ לעיל לישב הא דכריתות דפריך וניתני נמי דם ולא חיישי' להא דאיסורין מבטלין זה את זה היינו משום דהוי מין בשא"מ הם דברים ברורים ועוד יתבאר לקמן בזה:

דף עח:

גמרא ונשער מין במינו כמין בשאינו מינו כדתנן נתערב הדם ביין רואין אותו פי' היין כאלו הוא מים אלמא אע"ג דהשתא מב"מ הוא ואין חזותו ניכר כיון דאלו היה היין אינו מינו היינו מים היה ניכר מראה הדם גם השתא כשר הוא ה"נ לענין טעמא גבי איסור נימא אף ע"ג דמב"מ הוא וטעם האיסור אינו ניכר נימא רואין כאילו הוא אינו מינו והיה ניכר הטעם השתא נמי לא יבטל ברובא לחוד ומסיק דתנאי היא גבי דלי שיש בו יין לבן וחלב והטבילו דת"ק אמר הולכין אחר הרוב ואם רבו מי המקוה על היין טהור ור"י אומר רואין כאלו הוא יין אדום אם דיהה כו' ואם לאו פסול אע"ג דהשתא אין מראה היין ניכר כיון דאילו היה יין אדום בשיעור הזה היה ניכר ולא היה בטל השתא נמי אינו בטל. ולפ"ז מתני' דס"ל רואין את היין כאלו הוא מים אתיא כר' יהודה דדלי כו' דמשער מין במינו כמין בשא"מ וא"כ לענין טעמא נמי לא בטיל ברובא במב"מ אלא רואין כאילו הוא אינו מינו ומשמע דד"ת הוא וכמש"כ התו' ז"ל בד"ה ונשער וא"כ קשיא הילכתא אהילכתא דקי"ל כסתמא דמתני' דהכא ודס"פ כיסוי הדם דאמרי' רואין כו' וקי"ל נמי בכל דוכתי דמב"מ ברובא בטיל והתוס' ז"ל בד"ה הא דרבי' כ' וצריך לדקדק מ"ש כו' משמע מדבריהם דבאיסור לכ"ע לא אמרינן רואין והוא דלא כמשמעותא דשמעתין דלמאן דמשער מב"מ כמשא"מ בקדשים ובטומאה משער נמי הכי לענין איסור וכקושית הש"ס ונשער כו'. הן אמת דיש לחלק בין אכילת איסור לקדשים וטומאה דבקדשים וטומאה כל שיש בו שיעור כ"כ שהיה ניכר באינו מינו אין לו ביטול אפי' במינו כיון דאיכא שיעור חשוב. אבל לענין אכילת איסור דעיקר הלאו הוא לטעום טעמא דאיסורא אם כן בשאינו מינו טועם טעמא דאיסורא אבל במינו הא לא טעים טעמא דאיסורא דרוב הטעם התירא הוא ועוד היה נראה דלא אמרינן רואין מינו כשאינו מינו אלא לענין מראה דהיה אפשר לומר דבמינו לא יבטל כיון דמראיתו הראשונה עליו להכי אמרי' רואין כשאינו מינו ואם בשאינו מינו היה ניכר מראהו גם במינו לא בטיל. אבל אם בשלא במינו אינו ניכר במינו נמי בטל הוא אבל לענין איסור דבתר טעמא אזלינן לא שייך למימר רואין כיון דלא טעים טעמא דאיסורא וע"כ איסור וקדשים אינן שוין בדינן גם במין שאינו מינו דבאיסור אזלינן בתר טעמא ובקדשים דלאו מידי דאכילה אזלינן בתר חזותא וכן לענין כיסוי אזלינן בתר חזותא וכן לענין מקוואות דכל הני לאו מידי

דאכילה הם ולא אזלינן בהו בתר טעמא אלא בתר חזותא. וכ"כ התוס' ז"ל בבכורות דלא אמרי' גבי טומאה טעם כעיקר שם גבי ציר אבל קשה משמעותא דפריך הש"ס ונשער מין במינו כו' אלמא דס"ד דאפי' לענין אכילת איסור נמי אמרינן במב"מ רואין כאילו הוא אינו מינו וכמש"כ רש"י ז"ל ותוס' ז"ל ועלה מסיק תנאי היא כו'. ולמאן דאית ליה רואין גבי טומאה ה"נ אמרי' לענין איסור וקשיא הילכתא אהילכתא ועוד קשה לי דבשמעתין משמע דתנא דמתני' דאית ליה רואין אותו כאילו אינו מינו הוא כר' יהודה דדלי רואין אותו כאלו הוא יין אדום ומאן דאית ליה התם ברוב גם הכא בדם קדשים ס"ל ברובא במינו. והרמב"ם ז"ל פסק הכא דאמרינן רואין כסתמא דמתני' וגבי דלי שיש בו יין כו' פסק דהולכין אחר הרוב בפ"י מה' מקוואות אלא דכת' התם דאין הולכין אחר הרוב אלא בטומאה דרבנן בדלי שתוכו טהור אבל בטומאה דאורייתא אמרי' רואין וכר' יהודה דתנן הכא במתניתין כוותיה והראב"ד ז"ל השיג עליו שם דלרבנן אפילו בטומא' דאוריי' אזלינן בתר רובא ולפי סוגיא דשמעתין חיילי' דהרמב"ם ז"ל דפסק כר"י הוא מסתמא דמתניתין דאתיא כר' יהודה וא"כ מה שהקשו התוספת ז"ל לעיל מאי מוכח מדם הפר והשעיר דעולין אין מבטלין זא"ז הא אמרינן רואין כו' לא תיקשי לפי הנ"ל דהא דרבנן לא ס"ל דאמרי' רואין ולר"י דיליף למין במינו שפיר יקשה קושית התוס' ז"ל דלדידיה אמרי' רואין:

אבל כ"ז אינו מיושב אצלי דנימא דהני תרי סתמי דהכא ודכיסוי הדם אתיא כיחידאה כר' יהודה ואמאי לא איתמר הכי בש"ס להדיא ועוד יתבאר בזה בדברי התו' ז"ל בד"ה הא דרבי'. ותו איכא למידק בהא דאמרי' בפ' כיסוי הדם כל מראה אדמומית מכפרין ומכשירין כו' ומסיק בצללתא דדמא היינו מים שבדם עצמו לאחר שנקרש ואם יש בו מראה אדמומית מכפר רב ירמיה מדופתי אמר וענוש כרת משמע דהכי נמי קאמר כל שיש בו מראה אדמומית ענוש כרת ומסיק והוא דאיכא כזית דם ואי איכא כזית קשה למה ליה מראה אדמומית אפילו ליכא מראה אדמומית חייב על אכילתו משום טעם כעיקר או משום כזית בכא"פ ואי ליכא כזית בכא"פ או דליכא כרת על כזית בכא"פ כי איכא מראה אדמומית מאי הוי הא לענין אכילת איסור לא אזלינן בתר חזותא וכנ"ל וצ"ל דצללתא דדמא שאני וכל שיש בו כזית דם כולו כדם יחשב ועל כזית ממנו ענוש כרת ומהא דפריך התם לשמואל דאמר הכי כל מראה כו' מאי קמ"ל תנינא משמע נמי קצת דליכא מאן דפליג עליה דמתני' דהך סברא דאמרינן רואין דאי איכא מאן דפליג דילמא שמואל הא אתי לאשמועינן דכל מראה אדמומית בין במינו בין בשאינו מינו מכפר וקמ"ל דהלכה כר' יהודה ולא אמרינן מתני' יחידאה היא:

ואיידי דעסיקנא בהלכה זו אבאר הל' אחת בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מה' תמידין ומוספין הלכה ו' ז' כל ז' ימי החג מנסכין את המים כו' ואם עירה המים לתוך היין או היין לתוך המים ונסך שניהם מכלי אחד יצא עכ"ל. והוא ממשנה פ' לולב וערבה עירה של מים לתוך של יין או של יין לתוך המים כשר אבל רש"י ז"ל פי' דהחליף הכלים עירה של מים לכלי של יין כו' ע"ש. והרמב"ם ז"ל נראה דלא ניחא ליה לפרש הכי דמאי קמ"ל בזה פשיטא דכשר אם החליף הכלים ע"כ פירש דעירב היין עם המים ביחד אבל קשה לי על דבריו ז"ל חדא דא"כ נעשה היין מזוג ויין מזוג פסול לגבי מזבח ועוד דהש"ס בעי לאוקמי התם להא דעירה של מים כו' כר"י דאמר בלוג היה מנסך כל שמונה וא"כ תיקשי ליבטיל המים בתוך היין דהוי רובא ג' לוגין ואין לומר משום דעולין אין מבטלין זא"ז הא ר"י לא ס"ל עולין אין מבטלין אלא מב"מ לא בטיל והכא דמין בשאינו מינו הוא יבטלו זא"ז ובעיני יפלא על מפרשי דבריו ז"ל שלא הרגישו בזה אבל לפי סוגיא דשמעתין א"ש קצת דלר"י לענין כפרה לא אזלינן בתר רובא אלא בתר חזותא ואפי' אם היין מרובה ממים עדיין ניכר מראה לובן המים ועדיין אני נבוך בדברי הרמב"ם ז"ל בזה והא אין לומר דניסוך המים והיין דחג התורה אמרה דמותר לנסכן כאחד מאיזה קרא דא"כ נילף מינה בעלמא דליכא ביטול בכפרת המזבח כי היכי דילפינן מדם פר ושעיר לעלמא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. וע' בתוס' בפ' ע"פ מש"כ לענין מצות מבטלות זא"ז ודו"ק:

תוס' בד"ה לא רואין כו' כגון שהמים פסולין לזריקה נ"ל דצ"ל כגון שהיין פסול לנסכים דאי כשר למזבח לא היו מבטלין זה את זה דתרווייהו עולין הם. אבל קצת קשה דדם שנתערב עם יין או מים של נסכים לכאורה אין להם תקנה דלאו בחד דוכתא יהיב להו זה בקרנות המזבח וזה בשיתין וצ"ע:

שם תוס' בד"ה הא דרביה כו'. האריכו להקשות על פירש"י ז"ל דרואין דמי רגלים לגירסתו לא מוכח דאתיא כר"י ע"ש עוד כמה קושיות וכ' דגרסינן מי רגלים רואין כאלו הן יין והאי רואין לר"י הוא דשמעינן ליה ופריך ורמינהו אמתני' דאמר אין דם מבטל דם והכא במי חטאת דהוי מין במינו עם מים קאמר דשייך ביטול והביאו לשון התוספתא דתני הכי מי רגלים שנתערב ביין רואין אותו כאלו הוא מים נתערבו במים רואין אותו כאלו הוא יין וכן הביאה הר"ש ז"ל בפ"ד דטהרות אבל בתוספתא לפנינו גרסינן הכי מי רגלים שנתערבו ביין אין רואין אותן כאלו הם מים נתערבו במים רואין אותן כאלו הם מים והוא כגירסת רש"י ז"ל וגירסת התוס' והר"ש ז"ל קשה מאי קאמר ביין רואין כאלו הם מים במים רואין אותו כאלו הם יין דהוי תרתי דסתרי ואם נתערב ביין אמאי

רואין כאלו הם מים. בשלמא נתערב במים רואין המי רגלים כאלו הם יין והיה מראיהן ניכר בהאי שיעורא במים ג"כ לא בטילי אבל אם נתערב ביין איזה שיעורא הוא זה בהא דנימא רואין אותו כאלו הוא מים גם מש"כ דורמינהו קאי אמתני' קשה קצת דהעיקר חסר ולא הוזכר כאן דברי ר"י דמתני' והוא דלא כשיטת הש"ס בכל דוכתי:

ועוד הקשו התו' ז"ל אמאי מוקי אביי הא דידיה הא דרבי' לימא דברייתא דס"ל רואין אתיא כרבנן דמתני' דס"ל ג"כ רואין ותי' דלרבנן אפי' במי חטאת לא אמרי' דסגי ברובא אלא הוי לן למימר רואין כאלו הוא יין אדום. אבל לר"י לא שמעינן דאמרינן רואין אלא במין בשאינו מינו אבל מין במינו גמור לא שמעינן ליה ורבנן דמתני' ס"ל אפילו מין במינו גמור כגון נתערב בדם בהמה כו' אמרי' רואין וגם ע"ז קשה לי דא"כ מאי פריך לעיל ועוד תניא ר"י אומר כו' ומאי קושיא דילמא דווקא בכה"ג דהוי מבשא"מ הוא דקאמר ר"י אמרינן רואין אבל לא לשער מין במינו כמין בשא"מ ועוד כי פריך הש"ס ונשער מין במינו כו' מיירי במין במינו גמור כהא דר"ל וא"כ אמאי הביא הך בבא דנתערב ביין כו' עדיפא הוי ליה לאתויי הך בבא דנתערב בדם בהמה כו' דהוי מין במינו גמור קצרו של דבר לא עמדתי על הלכה זו בבירור וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל:

ושמתי עיוני בדברי הרמב"ם ז"ל וראיתי דרך אחר לי בהך דדלי מלא מי רגלים והטבילו ובדברי התוספתא שהביאו התוס' ז"ל דבהך דדלי כ' בפ"ג מה' מקוואות כגירסת רש"י ז"ל דמי רגלים רואין אותו כאלו הם מים ונטהרו במקוה כמים ובהא דתני בתוספתא דטהרות מילתא אחריתי היא כמה שכתב בפ"ב מה' מטמאי משכב ומושב מי רגלים של זב שנתערבו במים אם בטלו מראיהן הכל טהור נתערב ביין או במי רגלים טהורים רואין אותו כאילו הוא מים עכ"ל וגירסא זו הוא דלא כמש"כ הר"ש ז"ל ודלא כדאיתא בתוספתא לפנינו ונראה מדבריו ז"ל דמי רגלים עם מים אינן שוין במראה להכי אם נתערבו במים הולכין אחר המראה ואם נשתנו מראיהם טהור נתערב ביין או במי רגלים רואין כאלו הם מים ובמי רגלים טהורים ניחא דאתי לאשמועינן דמשערין מב"מ כמין בשאינו מינו אבל נתערב ביין צ"ע אמאי רואין אותן כאלו הם מים ליזול בתר חזותא דידיה דלכאורה מי רגלים ויין ג"כ מין בשאינו מינו הוא אם לא שנאמר דשוין הם בחזותא והכ"מ ז"ל לא העיר בזה. ודרך עיוני בזה יש לי להעיר עוד בדברי הרמב"ם ז"ל אלו לפי מה שמבואר בדבריו ז"ל שם בה' הנ"ל דטומאת מי רגלים של זב הוא ג"כ משום צחצוחי זיבה דאית ביה כמו ש"ז א"כ אמאי לא יבטל אפילו ניכר מראיהן כיון דאין טומאתן מחמת עצמן אלא מפני צחצוחי זיבה ומעט הזיבה הזה וודאי בטל מראיהן. וזה מדרך קושיית המרדכי על עיקר דין זה אמאי לא בטילי צחצוחי זיבה במי רגלים עצמן. ומזה

הוציא סברא מחודשת דכל שבא בתערובות מתחילתו לא שייך ביה ביטול כמו שהובא סברא זו בדברי הראשונים והאחרונים ז"ל אבל אם חזרו ונתערבו במים או בדבר אחר לא יהיה נצרך ביטול אלא למעט הזיבה דפתיכא ביה ונראה מזה דדעת הרמב"ם ז"ל הוא דש"ז וממי רגלי הזב אין טומאתן טומאת תערובות הזיבה אלא כיון שיש בהן צחצוחי זיבה טימאתן התורה כמו הזיבה עצמה ושפיר הם טמאים מחמת עצמן ובזה לא תיקשי נמי קושיית המרדכי ז"ל וכן יבמה שרקקה דם צחצוחי רוק חשיב כולו כרוק:

וראיתי שם בפרק א' דהמשל"מ ז"ל האריך קצת בזה והקשה שם על המרדכי ז"ל מאי קשיא ליה אי במגע הא ש"ז עצמו מטמא ג"כ במגע ואי במשא הא לא שייך ביטול כדאמרינן בבכורות ולדברי הרמב"ם ז"ל יקשה ממי רגלים אמאי מטמאין במגע וגם במשא דפשיטא ליה דלא שייך ביטול נראה דלאו מילתא דפשיטא היא והיכא דאזלינן בתר חזותא ונשתנו מראיו וודאי דליכא נפקא מינה ואפילו במשא לא מטמא כי היכי דהכא לענין כפרה אע"ג דנותן למזבח בבת אחת מ"מ בטל הוא והיינו משום דכל שנשתנו מראיו בטל שם דם ממנו לגמרי והיינו טעמא דרוק ומי רגלים של זב שנתערבו ונשתנו מראיהן דטהורים ממגע וממשא. וכי מחלקינן בין מגע למשא היינו בביטול ברוב לחוד דבמשא מטמא דעדיין שמו עליו ובמגע לח מטמא ולפ"ז היה נראה דהא דבעינן ברוק ומי רגלים דווקא שנשתנו מראיהן היינו לטהרן מטומאת משא אבל מגע י"ל דברוב לחוד אינו מטמא במגע אם לא שנאמר דבדבר לח שנתערב שייך טומאת מגע אפילו איכא רוב מן הטהור דבכל פורתא שהוא נוגע יש בו מקצת טומאה ובזה יש ליישב קצת מה שהקשו התוס' ז"ל מהא דשליא אינו מטמא במגע משום ביטול ברוב ומש"כ דבמשא ג"כ לא מטמא אינו מובן דבהא טעמא אחרינא איכא משום דהוי טומאה סרוחה כדאיתא בבכורות שם והארכתי שם בזה בחי' ודברים אלו עמוקים הם ורחבים מני ים וצ"ע יותר:

דף עט.

תוס' בד"ה הא דידיה הא דרביה בכוליה הש"ס כו' ויש לדקדק לדידן נמי מנ"ל דלר"י מב"מ לא בטיל גם לענין אכילת איסור דילמא לא אמרה רחמנא דלא בטיל אלא לענין קדשים דאזלינן בתר חזותא ובמב"מ לא נתבטל החזותא אבל באכילת איסור דאזלינן בתר טעמא מנ"ל דלא בטיל. וכבר דקדקתי בחי' נזיר למ"ד חצי שיעור לאו דאורייתא מאי נ"מ בהא דמב"מ באלף לא בטיל הא א"א שיאכל כזית בכא"פ עיין שם:

שם תוס' בד"ה רבא אמר כו' כבר הבאתי לעיל דבטומאה דרבנן הולכין אחר הרוב גם ביין וחלב לדברי הרמב"ם ז"ל אלמא דאפי' היכא דבדאורייתא משערין מין במינו כשאינו

מינו מה"ת מ"מ בדרבנן הולכין אחר הרוב ואלו לדידן דמדרבנן משערין מין במינו כמין בשאינו מינו בס' בלח מחמרינן אפילו בדרבנן וצ"ל דבטומאה דרבנן מקילינן יותר:

שם תוס' בד"ה מין במינו ברובא היינו דלא כתנא דמתניתין כו'. אע"ג דבהני דאזלינן בתר טעמא משמע מדברי התוס' ז"ל לעיל דלכ"ע אין משערין מב"מ כמין בשאינו מינו ושפיר קאמר מב"מ ברובא צ"ל דמשמע להו מדאמר רבא סתמא מב"מ ברובא היינו אפילו בדוכתא דאזלינן בתר חזותא וזה דלא כתנא דמתניתין וכבר כתבתי לעיל דקשה הדבר לומר כן דלא קיי"ל כהני סתמי דמתניתין הכא ובפ' כיסוי הדם וע"כ צ"ל דרבנן דמתניתין לאו יחידאה היא כר' יהודה דאית ליה רואין דלר"י לא בטיל כלל כדתנן בסיפא ר"י אומר אין דם כו' אלא רבי סתם לן בהני מתניתין דאמרינן רואין כו' והיכי מצינן למימר דלא קי"ל הכי:

שם גמרא ופליגא דר' אלעזר דאמר ר"א כשם שמצות אין מבטלות כו' כך איסורין כו' מאן שמעת ליה כו' ויש לדקדק מנ"ל דפליגי אהדדי ר"ל ור"א דילמא ר"ל כרבנן דהלל ס"ל ומצות מבטלות זא"ז וכן איסורין ור"א כהלל ס"ל דמצות אין מבטלות זא"ז וה"ה איסורין ולא שייך למימר ופליגא כו' כיון דכתנאי ס"ל מר כרבנן ומר כהלל ועוד קשה על גופא דדינא דמדברי ר"א משמע דמצות פשיטא ליה יותר דאין מבטלות ויליף מינה גם לאיסורין כשם שדברים שמצוה לאוכלן אין מבטלין זא"ז כך האסורין באכילה אין מבטלין זא"ז אבל לרבנן דחולקין על הלל ומצות מבטלות זא"ז כש"כ איסורין דמבטלין זא"ז ואלו אנן קיי"ל דאיסורין אין מבטלין זא"ז וכר"א וגבי מצות מספקא לן הילכתא כמאן אי כהילל אי כרבנן וכדאיתא בפ' ע"פ הן אמת דמדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' חו"מ נראה לכאורה דפסק כהלל שכ' בסדר של זמן המקדש דהיה כורך מצה ומרור ואוכלן יחד והיינו כהלל וכמש"כ הראב"ד ז"ל שם ובזמה"ז הוא דעבדינן תרתי אפילו אליביה דהלל כדאיתא שם בע"פ וא"כ פסק בתרווייהו דאין מבטלות בין במצות בין באיסורין אבל אחרי העיון נראה מפסקו של הרמב"ם ז"ל דלא כהלל דהלח"מ ז"ל הקשה שם אי כהלל הא היה כורך שלשתן כאחת ואמאי כתב לפסח בפ"ע ע"ש ונראה דהרמב"ם ז"ל כתב דבריו ע"פ הירושלמי פ"א דחלה דאיתא התם הלל הזקן היה כורך שלשתן כאחת ואוכלן אמר ר' יוחנן חלוקין על הלל והא ר"י כורך מצה ומרור כאן בזמן המקדש וכאן שלא בשעת מקדש ואפילו תימר כאן וכאן בשעת מקדש שני דברים רבין על אחד ומבטלין אותו פי' דמשני הא דאמר ר"י חלוקין על הלל היינו בשעת המקדש דאיכא ג' מינים ור"י היה כורך מצה ומרור היינו שלא בשעת המקדש דליכא אלא ב' דברים ואמר עוד ואפילו תימר בשעת המקדש חלוקין על הלל במה שכורך שלשתן כאחת דב' מינים

רבין על אחד ומבטלו אבל מצה ומרור לחוד יכול לכרוך אפילו בזמן המקדש דבב' מינים לא שייך ביטול וכן היה עושה ר"י אפילו בזמן הזה אע"ג דמרור דרבנן כיון דבב' מינים ליכא ביטול. מעתה דברי הרמב"ם ז"ל הם דברי ר' יוחנן דמצה ומרור מותר בכריכה לכ"ע אבל עם פסח אין לכרוך כרבנן דחלוקין על הלל וא"כ הדרא קושיא לדוכתה דבשמעתין משמע דמצות פשיטא ליה יותר דאין מבטלין מאיסורין ולדברי הרמב"ם ז"ל הוא להיפך דאיסורין אין מבטלין ומצות מבטלות זה את זה:

והנה אם כי כן נראה בדעת הרמב"ם ז"ל ע"פ הירושלמי הנ"ל דבב' מינים לא שייך ביטול ודווקא ג' מינים רבין על אחד ומבטלו מ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל גופא לא נראה כן דבפ' ח"י מה' פה"מ כ' הפיגול והנותר כו' שבללן זה בזה אע"פ שריבה מין אחד על חבירו חייב דאין איסורין מבטלין זה את זה אלמא דגם בב' מינים שייך ביטול כל שריבה אחד על חבירו וא"כ אכתי קשה היכי מתיר לכרוך מצה ומרור ואמאי לא חיישינן שמא ירבה אחד על חבירו ויבטלנו וכדאמרינן בפסחים נמי לא ליכרוך אינש מצה ומרור כו' ועדיין צ"ע ובירושלמי התם מסיק להא דר' אלעזר איפכא כשם שאין איסורין מבטלין זא"ז כך אין מצות מבטלות ואין חולק על הלל ע"ש:

דף עט:

גמרא מאן שמעת ליה דאמר מב"מ לא בטיל ר"י כו' מכאן נמי יש לדקדק לדברי הרמב"ם ז"ל דטומאת מי רגלי הזב הוא משום צחצוחי זיבה א"כ אמאי קרי ליה מין במינו אם נתערב עם מי רגלים טהורים אלא וודאי מוכח כמש"כ לעיל דהם עצמן טמאים ולאו משום תערובות ועיין בחי' סוף נזיר מה שכתבתי שם:

שם תוס' בד"ה דמר סבר גוזרין כו' ע"ש שכ' דהך גזירה היינו דלא ליתיה לאכשורי לפסולין ודם התמצית בעינייהו והיינו דלא פליג ר' יהודה בהא והוא כדאמרינן לעיל דף ל"ה דלר"י לא פסול תערובות דם התמצית משום דאין דם מבטל דם וע' שם בתוס' ובמש"כ שם ועיין פירוש המשנה להרמב"ם ז"ל שכתב וז"ל ואמר ר"א שהתמצית יש בו דם הנפש לפיכך כשר לכתחילה עכ"ל נראה מדבריו ז"ל שפי' דאין דם התמצית רבה על דם הנפש המעורב בו בעצמו והוא דבר מחודש ולא משמע הכי בכמה דוכתי דא"כ ליחייב כרת על דם התמצית לכ"ע מפני דם הנפש המעורב בו:

שם משנה דם תמימים בדם בע"מ ישפך לאמה פירש"י ז"ל ג"כ משום גזירה שמא לא ירבה עליו. כבר כתבתי לעיל דבבע"מ בלא"ה ישפך משום דלא אמרינן רואה אני כו' בבע"מ לכ"ע אפילו אליבא דר"א וע"כ צ"ל דבבלול היינו שנתערב לח בלח לכ"ע זורקין

הכשר אם רבה על הפסול וכמש"כ התוס' ז"ל בד"ה במאי קמיפלגי ויתבאר עוד בזה בשמעתין:

שם תוס' בד"ה אמר לו ר"א כו' לא ס"ד כו' משום דרואה אני כאלו הן מים כו'. כבר כתבתי בריש מכילתין מה שנראה לי דהכא לענין לאו דבל תוסיף לא מהני גם אי נימא רואין כאלו הם מים דבל תוסיף לא בעי כוונה ודווקא בלמעלה ולמטה דליכא לאו דבל תוסיף אלא איסור אחר להזות שלא במקומו הזאה שאינה צריכה בזה אמרינן רואה אני כאלו הם מים ולא חשיבה הזאה ע"ש ורש"י ז"ל פי' דטעמיה דר"א משום הכי הוא דבל תוסיף ליכא דרואה אני כאלו הוא מים ולא משמע הכי בר"ה דף כ"ח ע"ש:

שם תוס' בד"ה תנן התם צלוחית כו' חומרא דמי חטאת הוא דמדאורייתא ברובא בטיל עכ"ל למאי דמסיק טעמא דרבנן דהזאה צריכה שיעור ואין מצטרפין להזאות היה נראה דלא מהני ביטול הכא כיון דבכל הזאה מעורב מעט מים דיש בילה וליכא שיעור הזאה ואפילו אי בטיל לא מהני להשלים שיעור הזאה דמ"מ אותו המעט לאו מי חטאת הם:

דף פ.

גמרא אלא ר"א מ"ט ומוקי לה הש"ס בתלתא טעמי ר"ל אמר דר"א נמי ס"ל יש בילה והזאה צריכה שיעור וכגון שנתערבו אחת באחת וס"ל מצטרפין להזאות להכי מזה ב' הזאות ורבא אמר דס"ל הזאה אין צריכה שיעור ומן הדין סגי בהזאה אחת אלא דקנסוהו רבנן להזות ב' פעמים ורב אשי אמר דס"ל לר"א אין בילה ובהזאה אחת לא סגי דילמא מן הפסולין הוא ומזה ב' הזאות דכ"ש תנן ובב' הזאות א"א שיהיה הכל מן הפסולין כו' והקשו התוס' ז"ל מי הכריחו לרב אשי דר"א אין בילה ס"ל דילמא יש בילה והזאה צריכה שיעור ומצטרפין להזאות והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם בפרה פי' דר"א יזה שתי הזאות לחוץ קאמר ומיתכשרי בזה השאר וכבר תמה על זה התוי"ט והרע"ב ז"ל דבסוגיין לא משמע הכי וכ' התוי"ט דפי' כן לשינוייא דרב אשי ע"ש ובתוס' חדשים מה שהקשה על דבריו. והנה יש לתמוה עוד על פסקו של הרמב"ם ז"ל בחיבורו פ"ט שכ' שם דהזאה כ"ש מטהרת וא"כ אמאי פסק כחכמים דפוסלין דהא מסקינן הכא בטעמייהו דרבנן משום דהזאה צריכה שיעור וראיתי בכ"מ ז"ל שם שכ' בשם הר"י קורקוס ז"ל שמה שאמרו צריכה שיעור היינו באיזוב יהיה שיעור וזה בכלל מש"א במנא צריכה שיעור ע"ש. וע' פי"ב דפרה משנה ב' בתוי"ט בד"ה טובל ומעלה כדרכו מש"כ שם ולא הבנתי דבריו ז"ל דהא ביומא דף י"ד משמע דבהזאה ע"ג דגברא פליגי אבל במנא לכ"ע צריכה שיעור ולדברי הר"י קורקוס במנא פליגי אבל אגבא דגברא לכ"ע אין צריכה שיעור. ועוד דבאיזוב נראה דלא שייך צירוף כלל כי היכי דבמנא לא שייך צירוף וע"כ נראה בדעת

הרמבם ז"ל או דרבנן ס"ל מחצה כשר ומחצה פסול כולו פסול מדאורייתא או מדרבנן משום חומרא דמי חטאת כמש"כ התוס' ז"ל. וטעמא דר"א אמר רב אשי משום דס"ל אין בילה ולהכי מהני אם מזה ב' הזאות לחוץ דאי יש בילה ליכא למימר דהפסולין אזלי להו בהני ב' הזאות כיון דנעשה הכל אחד אבל אי אין בילה מצינן למיתלי דהפסולין אזלי להו ומאי דמצריך ר' אליעזר ב' הזאות לטעמיה אזיל דמתיר בכה"ג אם קרבו ב' ראשין וע' צ"ק ז"ל שכ' כן והקשה למה לי ב' הזאות ע"ש ולא עיין דבענין ב' ראשין לשיטת הרמב"ם ז"ל יקרבו אח"כ כולן וכמש"כ הרמב"ם ז"ל ה"נ מצריך כאן ב' הזאות לחוץ והשאר כשר וא"ש דהוכרח רב אשי למימר דר"א אין בילה ס"ל זה נראה נכון מאוד אבל מ"מ קשה מאוד דהוא נגד משמעותא דכולא שמעתין וכן רבי דאמר לדברי ר"א כו' ג"כ מבואר דשתי הזאות דר"א לאו לחוץ הם דאי לחוץ היכי מוכח מינה כל הני מילי כיון דתלינן איסורא בהני דאזלי לחוץ א"כ י"ל דהזאה צריכה שיעור ואפ"ה כשר השאר ע"י ב' הזאות לחוץ ועוד דלפ"ז לא אשכחן פלוגתא בהא אי הזאה צריכה שיעור אי לא והש"ס סתמא קאמר ביומא הניחא למ"ד כו' וכן בנדה דף ט' ועדיין צ"ע:

שם תוס' בד"ה כגון שנתערב כו' וא"כ בשנתן כו' ליכא בשניהם שיעור במנא ותי' כיון דבהזאה ראשונה איכא שיעורא אין בכך כלום כו' ולא משמע הכי לקמן דף צ"ג דדרשי' התם וטבל ולא מספג כו' אלא גם בהזאה אחרונה בעינן שיהיה שיעור וע' במשנל"מ ז"ל פ"ה מה' מעה"ק:

דף פ:

גמרא ועוד תניא הניתנין למעלה כו' ואי אמרת אין בילה כו'. יש לדקדק דאפילו יש בילה היכי נותן למעלה הא חטאת הניתן למעלה בעי אצבע וא"כ ליכא שיעורא בכל טבילות אצבע דהא קבלת הדם וקידוש אפר פרה חד דינא להו ובעינן שיעורא במנא כדאיתא לקמן דף צ"ג וא"כ כי היכי דבעינן באיזוב השיעור כמש"כ הר"י קורקוס ה"נ ליבעי באצבע השיעור והא ליכא. אלא ע"כ צ"ל דלמ"ד נתינה על המזבח אין צריך שיעור על האצבע ג"כ אין צריך שיעור וא"כ ה"ה בהזיה למ"ד אין צריך שיעור על האזוב ג"כ אין צריך שיעור ורבי דאמר לעיל דף ע"ה דנתינה על המזבח צריך שיעור ומכשיר דמים שנתערבו קרבן יחיד וקרבן ציבור צ"ל דס"ל מצטרפין להזאות דאל"ה ליכא בכ"ח כשיעור. ובאמת למאי דמסיק הש"ס לעיל טעמא דרבנן בצלוחית משום דהזיה צריכה שיעור ואין מצטרפין להזאות יקשה אטו פליגי אכולהו סתמי דפירקין דמכשרי בדמים שנתערבו דאי הזיה צריכה שיעור נתינה נמי צריכה שיעור ולשינויא קמא שם דמשני הש"ס רבי לדבריו דר"א קאמר משמע נמי דדמין להדדי ולמ"ד הזיה צריכה שיעור ה"ה

נתינה וא"כ קשיא הילכתא אהילכתא דבפרה שנה רבי בלשון חכמים דצריכה שיעור ואין מצטרפין והכא סתם כמה סתמי להכשיר שנתערב אבל למה שכתבתי לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל דפסול דצלוחית הוא מדרבנן א"ש קצת דבמי חטאת החמירו וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל ודו"ק:

שם תוס' בד"ה הכא במאי עסקינן כו'. לא מצי לאוקמי ברובא תחתונים כו' לא היה אומר ר"א יתן למעלה כבר כתב הבה"ז ז"ל דלא הוי צריכי לזה דבלא"ה לא מצי לאוקמי הכי דא"כ אמאי תחתונים עלו לו וכמש"כ רש"י ז"ל ומש"כ דלא היה אומר ר"א כו' מנלן הא והצ"ק כתב כיון דוודאי יהיב תחתונים למעלה הוי כמתכוין ליתן למעלה ולא אמרינן רואין ואין דבריו מוכרחים דהא ר"א מתיר לכתחילה לשם עצים ולשם מים לעיל באיברי חטאת ועולה אע"ג דוודאי יש בהן איברי חטאת מעלן לשם עצים כדי להכשיר איברי עולה אלא דקשיא לי בעיקרא דשמעתין למאי דמוקמינן והתחתונים עלו היינו לשירים אבל עולה לא עלו לו כלל דשמא נתן כולן למעלה וא"כ היכי קאמר ר"א רואין כו' הא לא אמר ר"א הכי אלא היכא דתרווייהו מיתכשרי ואיסור נתינה למעלה לחוד הוא דאמרינן רואין כו' אבל למיפסיל אידך לגמרי ר"א נמי מודה דשניהם ישפך לאמה כדאמרינן לקמן גבי פנימים וחיצונים שנתערבו דר"א נמי מודה דאסור ליתן בפנים ולפסול החיצון בידים. ואולי יש לחלק דהכא שאני דפסול תחתונים ספק הוא דשמא יהיב עליונים למעלה ולא בא מן התחתונים כלל למעלה אבל התם וודאי מכניס לפנים דמים החיצונים ובזה יש ליישב קצת דברי התוס' ז"ל דהיכא דרובא עליונים שפיר הוי ספק שמא לא נתן כלל האחתונים למעלה מש"ה נותן למעלה אע"ג דתחתונים מיפסלו ולא עלו לו אבל אי הו' רובא תחתונים דוודאי יהיב תחתונים למעלה לא הוי אמר ר"א יתן למעלה וליפסול התחתונים בידים כיון דתחתונים לא עלו לו ודו"ק:

שם תוס' בד"ה כגון שנתערבו אחת באחת כו' ע"ש שהקשו על פירש"י ז"ל ומה שפי' ז"ל והקשו גם על פירושו ול"נ דוודאי אפילו ר"א דס"ל אין בילה אפילו בלח לא מסתבר למימר בנתערבו אחת באחת דהאי לחודיה והאי לחודי' קאי וכי מזה לא הזה אלא מאחד וע"כ לא פריך דילמא מהאי קיהיב כו' אלא אם נתערב הרבה בזה י"ל כי מזה מהאי קיהיב דלא נתערב ונבלל לגמרי אבל אם לא נתערב אלא אחת באחת והזה אחת וודאי יש בה משניהם דעכ"פ קצתן נבלל זה בזה ולפ"ז אתי כפשוטו דאינו נותן אלא אחת וכן מתן ד' במתן ד' אע"ג דבמתנות ראשונות איכא לספוקי דילמא מהאי קיהיב כו' מ"מ כי נתן מתן ד' וודאי יש בו גם מהשני תו לא מחייב מספק להזות מותר מד' מתנות כיון דמתנה אחת כיפר וגם ספק הוא שמא הזה כל הד' משניהם וגם זה צ"ע יותר. ובאמת

קשה לי לר"א דא' אין בילה אי ס"ל מערבין לקרנות בדם פר ושעיר וע"כ עבוד שירים ג"כ כדכתיב בקרא וא"כ תיקשי ודילמא מהאי קיהיב ומהאי לא קיהיב אם לא שנאמר דס"ל אין מערבין לקרנות וע' בתוי"ט מקוואות פ"ג משנה א' וברי"ה דף י"א בהא דאמרינן התם לכל אין בילה כו':

דף פא.

גמרא הכא בל תוסיף מהיכא וכ' התוס' ז"ל אע"ג דיש להסתפק דילמא יהיב לשתי קרנות מ"מ מפני ספק בל תוסיף אין לדחות קרבנו ע"ש ויש לדקדק לפי מש"כ התוס' ז"ל לעיל דר' יהושע דאמר דעובר בבל תוסיף לטעמי' קאמר דלית ליה רואין כו' אבל לר"א ליכא בל תוסיף דאית לי' רואין א"כ מאי פריך הכא בל תוסיף מי איכא הא ר"י לטעמיה דס"ל יש בילה שפיר קאמר דעובר בבל תוסיף דהא בכל הזאה יש בו ג"כ ממתן אחת אבל לפי מש"כ לעיל א"ש דר"י לדברי ר"א קאמר דאיכא בל תוסיף ופריך שפיר בל תוסיף מי איכא ודו"ק:

שם גמרא אלא אמר רבא בבלול לא פליגי לפי הנוסחא לעיל דרבא מוקי לר"א דיש בילה ומשום קנסא כו' קשה היכי משני הכא רבא דבבלול לא פליגי משום דאין בילה וליכא למימר דאליבא דרב אשי משני הכי דהא לא ראו זא"ז וכדאמרינן יום כו' נולד רב אשי ולגירסת הר"ש ז"ל דגרס רבה לעיל ניחא די"ל דרבא נמי ס"ל כרב אשי אליבא דר"א דאין בילה:

שם גמרא אמר ר' יהודה לא נחלקו כו' ברובע ונרבע שלא יקרב בין בבלול בין בכוסות כדמסיק וקשה קצת לר"י אמאי לא יקרב דהא אין דם מבטל דם כמו בדם בהמה וחיה ודם התמצית דיקרב לר"י וצ"ל דר"י אליבא דר"א ור"י קאמר וכבר כתבתי בזה לעיל דף ע"ט בהא דפליגי התם אי גוזרין גזירה במקדש:

שם גמרא אבל סוף חטאת ועולה ד"ה מקום עולה מקום שירים וכתבו התוס' ז"ל דבמתנה שניה של עולה מיירי ע"ש ולא הבנתי דא"כ אמאי פליג רב יהודה ואמר דישפך לאמה דשירים צריכין איצטבא הא כבר כיפר ידי עולה במתנה אחת ככל הניתנין על המזבח החיצון וא"כ הכל שירים הם ועדיף יותר לשפוך הכל לשירים מלישפך לאמה והעיקר כמש"כ ז"ל דבכל גוונא מיירי וכדמוכח מהא דנתן למעלה כו':

שם גמרא ר"י ואי תימא ר"א עדיין היא מחלוקת וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכו' פסהמ"ק דאפילו נתערב עולה בשירי חטאת ישפך לאמה ושם כתב ג"כ להך בבא דנתן למעלה ולא נמלך יחזור ויתן למטה ואלו ואלו עלו לו וכבר תמה ע"ז הלח"מ דהני תרי דיני סתרי אהדדי וכדאמרי' בשמעתין ולכאורה הדבר פלאי אבל אחר העיון נראה

דדברי הרמב"ם ז"ל נכונים ולטעמי' אזיל דפסק שם שלא במקומו כמקומו דמי ונתכפרו הבעלים וא"כ כי לא נמלך ינתן למעלה הכל נעשה שירים ויחזור ויתן למטה לשם שירים דלשם עולה א"צ ליתן כדאמרינן לעיל ד' כ"ו וכל סוגיא דשמעתין הוא אליבא דר"א דס"ל דלאו כמקומו דמי מדאמר לעיל נתן למטה ולא נמלך יחזור ויתן למעלה ואי כמקומו דמי למה הוא חוזר ונותן למעלה דלהתיר בשר באכילה אינו מועיל כדאיתא לעיל דף כ"ו שם כן הי' נראה נכון אלא דגם זה אינו מספיק דא"כ למה כת' שם אם לא נמלך ונתן למעלה ולמטה ה"ז כשר ולפי הנ"ל העולה פסולה דבעלים נתכפרו אבל הבשר נפסל וכבר הקשו התו' ז"ל לעיל שם למ"ד כמקומו דמי אמאי יחזור ויתן למטה אם כבר נתן למעלה ע"ש והיה נראה דדוקא בדמים של מטה או של מעלה לחוד ושינה בהן ליתן שלא במקומן לשמן הוא דנתכפרו בעלים אבל בדמי מעלה ומטה המעורבין ונתן למעלה לצאת ידי דמים של מעלה נתינה זו לא עלה אלא לדמים של מעלה אבל לא לדמים של מטה שלא נתכוין להם ולהכי צריך לחזור וליתן למעלה או למטה אפי' למ"ד שלא במקומו כמקומו דמי וד' הרמב"ם ז"ל עדיין צ"ע:

שם גמרא תנאי היא איכא דנפקא ליה מהכא וכת' רש"י ז"ל בד"ה לא תחילת עולה ובכור כו' וכיון דלרבנן יש בילה שניהם כשירים ויש לדקדק לר"א דאמר אין בילה ע"כ לא דריש לכולהו קראי דהא א"א שיקרבו דדילמא מהאי קיהיב ומהאי לא קיהיב ואין לומר דרחמנא אמר שיקרב כל הדם דוודאי מתרווייהו קיהיב דהא צריך להניח שירים וא"כ אטו לר"א לא ס"ל הא דעולין מבטלין זא"ז ולא אשכחן מאן דפליג בהא וצ"ע:

תוס' בד"ה מאי קמ"ל תימא כו' לא הבנתי קושייתם דא"כ מאי קאמר רחמנא הם בהווייתן יהו ואי הך רבותא קמ"ל מהיכא תיתי למימר שלא יהיה בהווייתן הא הך רבותא איצטריך לאשמועינן אפי' התערובות כוס בכוסות דלא שייך ביטול וק"ל:

דף פא:

גמרא מתיב רבא כו' שיכול אין לי כו' להך דרשא ע"כ ילפינן מינה לעולין דאין מבטלין זא"ז ואע"ג דסתם סיפרא היא לא אתיא כר"י דיליף מינה למב"מ דלא בטיל ובהך דרשא ליכא למימר דלמב"מ אתי דא"כ מה לי נתערב בתודה או בשאר קרבנות ודם דם למה לי ויש להוכיח מכאן דלא כשיטת רש"י ז"ל בחולין דרבא ס"ל כר"י דמב"מ לא בטול דהא רבא קאמר הכא להך דרשא דדם דם דעולין אין מבטלין אבל מב"מ לא שמענו וכן משמע מהא דקאמר לרבא לא תחילת עולה כו' ומאי קמ"ל כו' ודו"ק:

וראיתי בפירוש הרע"ב ז"ל דמתני' דהניתנין במתנה כו' שכ' לפרש דמתני' איירי בכוסות והוא לטעמיה אזיל דפי' בפ"ט דפרה דר"א אין בילה ס"ל וכרב אשי וכת' שם התוי"ט ז"ל

ועוד יש עליו תפיסה כו' אלא העיקר כו' ודם פסולים ג"כ בכלל ואיירי בכוסות ע"ש ולא הבנתי דהא ר"א דמכשיר התם ע"כ בבלול איירי וכדמוקמינן לעיל פלוגתייהו בגוזרין גזירה במקדש או בדם התמצית מצוי כו'. וכ"ז בבלול אבל בכוסות גם לר"א פסול דלא מכשר אלא בבע"מ אם קרב אחד מהם משום דבע"מ מרצה על ידי תערובות וכמו שכת' לעיל באריכות:

ועיין בפי' המשנה במתניתין שכת' דמחלוקת ר"א ור"י בתערובו' מתן ארבע במתן שתים או מתן שתים במתן אחת ע"ש. ואין זה מובן דבמתן ד' בשתים מחלוקת לחוד ובשתים באחת מחלוקת לחוד:

שם משנה נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים כשר וכ' התוס' ז"ל דהא דחוזר ונותן בפנים היינו כגון דיהיב פנימים בחוץ לשם מים דאל"ה הא כבר נתכפרו גם פנימיים וכמו שכתב ג"כ לעיל ד' כו' אלא דלעיל לא כתבו הך סברא אלא לר"א דאית ליה רואין כו' אבל לרבנן נשארו שם בקושיא ואלו הכא משמע דס"ל דלרבנן נמי דלית להו רואין כו' מ"מ לענין זה מהני נתינה לשם מים ולא נתכפר שלא במקומו. ולדידי צ"ע ולכאורה נראה איפכא דאפי' לר"א דאית ליה רואין כו' מ"מ כיון דשלא במקומו כמקומו דמי כי היכי דבמקומו אם נתן לשם מים אפ"ה נתכפר כמו לשם חולין דלא הוי אלא שלא לשמו ה"נ שלא במקומו וצ"ל כיון דהבשר אסור ובעלים ג"כ לא נתכפרו דהא שלא לשמו לא עלה לבעלים א"כ לאו זריקה היא כלל וחוזר ונותן בפנים. ולפ"ז י"ל דאפי' לא מכוין לשם מים ג"כ לא נתכפרו הבעלים דהוי שלא לשמו דכשנותן בחוץ מכוין לשם קרבן הנעשה בחוץ וא"כ כי נותן דמים פנימיים בחוץ שלא לשמו הוא נותן ולא עלה לבעלים ולא תיקשי קושית התוס' ז"ל אמאי נפסל הדם בכניסתו לפנים לשם מים הא לכפר כתיב. ולפי הנ"ל י"ל דחשיב נכנס לכפר כן היה נראה לכאורה אלא דלעיל ד' כ"ו משמע הכי דתני התם דהזבח נפסל במחשבה פסולה אפי' אם נתן חוץ למקומו אלמא דהוי זריקה וא"א לתקנו אם יחזור ויתן במקומו והדק"ל למה חוזר ונותן בפנים ומאי אהני נתינתו ולעיל כתבתי דהכא כשנותן למעלה או בחוץ אינו עולה לדמים של מטה או לדמים של פנים כיון דכוונתו לכפרה של מעלה או של חוץ ובכה"ג אינו עולה לכפרה אחרת ועדיין צ"ע:

וראיתי בתוי"ט ז"ל בפירקין משנה י"א שהרגיש בדברי התוס' ז"ל דהכא ניחא להו לשם מים אפי' לרבנן ולעיל לא כתבו כן אלא אליבא דר"א ובמשנה ט' שם בד"ה ואם לא נמלך כו' כתב דלר"א ניחא דס"ל אין בילה ע"ש ואין זה מובן דלמ"ד אין בילה מתני' מיירי בכוסות וגם לר"א קשה אמאי יחזור ויתן למטה וגם לא ידעתי למה הוצרך לזה הא כתבו התו' ז"ל להדיא לעיל דלר"א ניחא דס"ל רואין כו':

ובאותו ענין ראיתי להעיר בדברי התוס' ז"ל סוף עירובין שהקשו לר"י אמאי לא אתי עשה ודחי ל"ת דבל תוסיף ותי' כיון דבא ע"י פשיעה לא דחי ע"ש. וכבר העיר על דבריהם בטורי אבן בר"ה ע"ש ולי יש לדקדק כיון דמוקמינן למתני' בכוסות היכי שייך בזה דחיית עשה הל"ת הא בשעת זריקת כל כוס ליכא לברורי אי מקיים העשה או עובר על בל תוסיף וע"כ לא אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת היכא דקיום העשה ברור אבל הכא כל כוס לעצמו יש בו ספק אי יש בו קיום עשה או לאו דבל תוסיף ספיקא דבל תוסיף חמור מספיקא דקיום העשה דזה בקום ועשה וזה בשב ואל תעשה ותו איכא למידק למה נטרו בקושיא זו עד הכא בפלוגתא דר"א ור"י ולא הקשו כן דר"א ור"י בדמים עליונים ותחתונים שנתערבו אמאי לא אתי עשה דהזיית עליונים ודחי איסור נתינת תחתונים למעלה דע"כ ליכא בזה אלא איסורא דהתורה אמרה להזות למטה ולא למעלה ולא מסתבר לומר דלאו הבא מכלל עשה חמור מלאו גמור וחקירה זו נמצאת בד' הראשוני' ז"ל ובאמת אשכחן דחי' כזו לקמן בפ' דם חטאת גבי אם פסולה היא תיפסל דפריך הש"ס כה"ג ליתי עשה דאכילת קדשים ולידחי ל"ת דאכילת פסולין ויש לחלק דהתם קיום העשה ודחיית הלאו כאחד הם באים אכילה אחת אבל הכא אפי' בבלול שני מעשים הם הזיית עליונים לחוד ותחתונים לחוד והיכן מצינו כה"ג דעשה דוחה ל"ת דלא דמי לכלאים בציצית אלא דהתם מוכיח הש"ס דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש מהא דאסור לשבר עצם שיש בו מוח אע"ג דאיכא עשה דאכילת קדשים והתם וודאי ב' מעשים הם. וכבר הקשו התו' ז"ל שם הא לא הוי בעידנא דמיעקר לאו ושם יתבאר יותר ברצות ה':

דף פב.

גמרא כיון דאיכא חטאת ואשם כו' לא פסיקא ליה כאן אליבא דר"א וודאי יקשה קושיית התו' לעיל למה פסלו הא לא נכנסו לכפר דלא שרי ר' אלי משו' דרואין את החיצונים כאלו הם מים וצ"ל דכל שבא למזבח הפנימי או על הפרוכת דרך כפרת פנים נפסל אפי' שלא בכוונה ע"מ לכפר ודווקא לענין פסול כניסה לחוד הוא דבעינן דוקא על מנת לכפר וה"ט דלא מכניס להו דרך פשפש משום דזה ג"כ לא מהני אלא לכניסה לחוד ויבואר לקמן בזה:

שם גמרא משל דר"ע כו' ואמר לו מזוג לי כו' מלשון רש"י ז"ל נראה דגריס ואמר לו מזוג לי בחמין דאם היה אומר לו מזוג לי סתם ג"כ היה משמע בחמין וכי קאמר ליה בחמין אתי לטפויי אפי' צונן וה"נ כתב רחמנא חטאת לטפויי ולרבות כל הקדשים. אבל מדברי התו' ז"ל דגרסי ואמר לו מזוג לי משמע דזה נמי לישנא יתירא הוא ע"ש:

שם תוס' בד"ה מכדי כו' תימא דילמא ר"ע ס"ל כמ"ד כו' כבר עמדתי בילדותי על דבריה' ז"ל דלקמן דף צ"ג מוכח דר"ע לא ס"ל כר"ש אלא דריש אותה פרט לתרומה ע"ש ובת"כ גרסינן לקמן ר' יעקב בפלוגתא דהיתה לה שעת הכושר ויתבאר לקמן בס"ד:

שם משנה ר"י הגלילי מכשיר בחיצון. צריך לדקדק אי ריה"ג ס"ל דבעינן דווקא שיכפר א"כ למה כת' רחמנא כלל להאי פסולא גבי חטאת הא בכל הקדשים כן דאם הזה שלא במקומו פסול ואי נימא דריה"ג ס"ל שלא במקומו לאו כמקומו דמי י"ל דבשאר קדשים יקלטנו ובחטאת נפסל אבל אי כמקומו דמי בכל הקדשים נפסל הבשר ומנ"ל לריה"ג דבחטאת נפסל לגמרי כיון דיליף מהן לא הובא כו' הא שפיר היה נשרף הבשר אי הובא אל הקודש פנימה ובכל הקדשים כן וצ"ל דריה"ג ס"ל נכנס לכפר אף על פי שלא כיפר וכן מסתבר דהא לא כתיב אלא הן לא הובא כו' וע' תוס' לעיל ד' ל"ו בד"ה וקי"ל בשכיפר כו' ונראה עוד דלריה"ג בכניסה לחוד מיפסיל אפי' שלא ע"מ לכפר וא"ש ק"ו דריה"ג פנים מחוץ כיון דשניהם שוין לפסול בכניסה וביציאה ועוד יתבאר בזה בשמעתין:

שם משנה ואינו מרצה על היוצא. ע' פי' המשניות להר"מ ז"ל שכתב ודמים היוצאים הם מה שחישב עליהם לזרקו בחוץ כו' ואין זה מובן ואמאי לא מפרש כפשוטו יוצא ממש וסיים שם כי סוף דבר אין דם מטמא כל עיקר ויתבאר בזה לקמן בפ' דם חטאת בס"ד:

דף פב:

תוס' בד"ה ולא תהא מחשבה כו'. תימא כיון דלא ידע דרשא בשלישי כו'. ואין זה מובן דהא כבר ידע דרשא דשלישי ומינה יליף דבעינן דוקא מקום משולש אלא כך היא דרך דרשות דת"כ לברר הדברים ולא בדרך קושיא והכי איכא בכמה דוכתי:

שם גמרא כל מידי דחשיב עליו לפני ולפנים לא מיפסיל בהיכל לכאורה מאי חדיש רבא הא במתני' לא פסיל אלא נכנס ע"מ לכפר אבל אם הכניס בהיכל שלא ע"מ לכפר פשיטא דכשר וי"ל דרבא לא אתי אלא לתרוצי קרא אבל עיקר האי דינא ממתני' ידעינן לה ובזה י"ל קצת השמטתו של הרמב"ם ז"ל להאי דינא וכמו שדקדקו הלח"מ והמשנל"מ ז"ל:

לעיל שם גמרא בשר הנכנס לפנים כשר שהיה בדין כו' הרי הוא אומר מדמה ולא בשר יש לדקדק למה לי קרא להכי הא לעיל דף ס"ג ילפינן מקרא דבקדש הקדשים תאכלנו שהכהנים נכנסים לקדשי קדשים ואוכלין שם בזה שמעינן דאין בשר נפסל בכניסתו להיכל ומלשון הרמב"ם ז"ל נראה דאתי לאשמועי' אפי' נכנס הבשר קודם קבלת הדם ע"ש וקמ"ל דלא אמרינן דהוי כנכנס הדם אבל הק"ו לא א"ש דבחוץ נפסל הבשר בכל גוונא וצ"ע:

ותו איכא למידק בשמעתין במאי דנקט הש"ס לחומר הא דפוסל דם שבפנים את שבחוץ אבל חוץ לא פסל את שבפנים ומאי חומר הוא זה הא לא פסל שבפנים את שבחוץ אלא אם הכניס על מנת לכפר בפנים אבל כניסה לחוד לא פסל אפי' הדם שהכניס לפנים ואילו בחוץ מיפסל בכל גוונא וא"כ חוץ חמור וע"מ לכפר לא שייך בחוץ דלאו מקום כפרה הוא. ומל' הרמב"ם ז"ל נראה קצת דלא פסיל שבחוץ אלא אם הזה וכיפר בפנים ע' בדבריו ז"ל בפ"ב מה' פהמ"ק. והתוס' ז"ל הרגישו בזה בד"ה ולא תהא דנילף דחוץ ג"כ לא ליפסיל אלא על מנת לכפר אבל באמת לא שייך כפרה בחוץ וכל זה צריך עיון:

שם גמרא בעי רבא פר ושעיר כו' לפ"ז מצינו לתרוצי דאיצטריך פנימה לפר העלם דלא מיפסיל בהיכל אלא דלרבא מיבעי ליה הא מש"ה לא משני הכי ותו מיבעיא ליה תרתי בעיא באת"ל דפר העלם קרינן ביה פנימה דלאו מקומו הוא אבל פר יוה"כ אם הוציאו אחר נתינת הבדים להיכל וחזר והכניס לפנים אי מיפסיל משום כניסה לפנים ואת"ל דמיפסיל הואיל וכבר יצא הזה על הפרוכת והוציאו למזבח הזהב וחזר והכניסו מי מיפסיל משום כניסה לפנים כן הוא שיטת רש"י ז"ל ע"ש. והרמב"ם ז"ל יש לו שיטה אחרת בזה בהני תרתי בעיי בתרייתא וכת' דאם הוציא הדם בתוך הזיות בין הבדים להיכל וחזר והכניסו אינו גומר הזיות בין הבדים דנפסל הדם ביציאתו להיכל משום פסול יוצא וכן אם באמצע הזיות ההיכל הוציא הדם חוץ להיכל וחזר והכניסו נפסל הדם ביציאתו חוץ להיכל ואינו גומר הזיות ההיכל ע"ש בדבריו ז"ל. ושיטתו נפלאה ממני כמו שאבאר חדא דא"כ מאי קאמר רבא אחר בעיא קמייתא ואת"ל שלא במקומו הוא פר ושעיר של יוה"כ כו' ולפי שיטתו ז"ל אין ענין זה לזה דבעיא קמייתא הוא משום כניסה לפנים ובעיא זו היא אי מיפסול ביוצא במה שהוציא להיכל קודם גמר הזיית בין הבדים ואפי' אי לא נפסל בכניסה לפנים מ"מ ביציאה אפשר דמיפסיל ועוד לענין מאי קאמר הש"ס וחזר והכניסו בקצרה הוי לי' למיבעי אי מיפסיל כה"ג משום יוצא ועוד דבעיא אחרונה דמיבעיא ליה בחד מקום היכי ס"ד לפוסלו משום יוצא כיון דמחיצה אחת הוא בהיכל הן אמת דהרמב"ם ז"ל לא כתב לבעיא זו אלא בגונא אחריני וכמבואר לעיל דהוציא מהיכל לחוץ אבל גם זה ק' דא"כ למה מיבעי לי' בתרתי בעיא הא כולה חדא מילתא ואם ההוצאה מן ק"ק להיכל מיפסיל ביוצא ה"ה מהיכל לחוץ להיכל ועוד לשון וכן שכ' הרמב"ם ז"ל בהני תרתי בעיי בתרייתא לא א"ש כיון דמילתא אחריתי קמ"ל ובבעיא קמייתא מיירי בפסול כניסה לפנים ובהני תרתי פסול יוצא קמ"ל ועוד היכא אשכחן פסול יוצא בזה דהא סוף הדם לבא אל היכל ולא אשכחן פסול יוצא בדם אלא חוץ לעזרה כמו בשר אבל לא בהיכל ועזרה ומש"כ הר"י קורקוס ז"ל ראיה דמיפסיל

ביוצא מן ההיכל מהא דאמרי' לקמן בפ' טבול יום דאמר ליה משה לאהרן בחטאת ר"ח שמא חוץ למחיצה יצא א"ל בקדש היתה וקדש היינו היכל אלמא דמיפסיל ביציאה מהיכל הוא תמוה דחטאת ר"ח מאי בעי בהיכל ואדרבא מיפסיל בכניסתו להיכל והא דאיתא שם בשאלת משה שמא נכנס דמה לפני ולפנים הוא ל"ד וכדאיתא ברש"י שם שמא נכנס דמה לפנים ובהדיא מיבעי לן לקמן פ' טבול יום אפי' ביציאת חוץ לעזרה בפרים הנשרפין אי פוסל בהן יציאה כיון דסופן לצאת וכת' הרמב"ם ז"ל בסוף ה' פסה"מ דספיקא היא והיכי פשיטא ליה הכא דמיפסיל ביוצא על גב דסופו חובה לצאת ויפלא בעיני על נושאי כליו שלא העירו בכ"ז ולישב קצת כל הנ"ל היה נראה לומר דפסול יוצא זה לאו כפסול יוצא דעלמא אלא הוא כעין פסול כניסה לפנים בחטאת דאמרה תורה אם הכניס חוץ למקום כפרתו ע"מ לכפר נפסל אף על גב דהכניסו למקום המקודש ה"ה וק"ו אם הוציאו בשעת כפרתו בפנים לחוץ ג"כ ע"מ לכפר כגון אם הוציאו באמצע הזיית בין הבדים להיכל או מהיכל לעזרה ג"כ נפסל כיון דהוציאו חוץ למקום הזייתו עתה שעומד באמצע הזיית בין הבדים או על הפרוכת ועדיין לא נחה דעתי בזה ולשון הש"ס ג"כ אינו מיושב מי אמרינן מקומן הוא ע"כ צריך לפרש מי אמרינן מקומן הוא ההיכל ג"כ מקומו הוא ואינו נפסל בהוצאה זו דסופו לצאת להיכל למתנותיו וא"כ מאי קאמר הואיל ונפק נפק ואולי איזה נוסחא אחרת היה להרמב"ם ז"ל ודרכו נעלמה מאתי עד עמוד הכהן כו':

דף פג.

גמרא הא מזיד פסול בשכיפר כו' ומסיק דר"י בכיפר מיירי שוגג כשר ומזיד פסול ויש לדקדק היכי קאמר ר"י שוגג כשר בשכיפר הא ר"י ס"ל לעיל דף ל"ו שלא במקומו כמקומו דמי הבעלים נתכפרו והבשר נפסל וא"כ אפילו שוגג היכי קאמר דכשר ומנ"ל לחלק בין שוגג למזיד הא קרא דוכל חטאת אשר יובא כו' לא תאכל באש תשרף מקיים אפילו בשוגג דהבשר לא תאכל וגם למה כתביה רחמנא בחטאת הא בכל הקדשים כן אם נתן מהם שלא במקומן הבשר לא תאכל וי"ל דהא אמרינן לעיל דתרי תנאי אליבא דר"י דברייתא דהתם דפוסל ר"י מחשבה בחטאת להכניס לפנים פליג אמתניתין דבעי כיפר דווקא וה"ה דמתניתין דלעיל דס"ל אליבא דר"י שלא במקומו כמקומו דמי פליג אהא דהכא ובכיפר פסול בכל גוונא והחילוק בין שוגג למזיד הוא בכניסה לחוד וכן פסק הרמב"ם ז"ל וע' בכ"מ שהביא דברי הר"י קורקוס ז"ל והכ"מ ז"ל הניח דבריו בצ"ע ולפי הנ"ל י"ל קצת וכוונתו כנ"ל דע"כ מתני' דכל הפסולים פליג אדהכא דבכיפר ליכא למימר שוגג כשר אלא דאכתי תיקשי ר"ש דאמר דאינו נפסל אלא אם כיפר קשה משמעותא

דקרא וכל חטאת כו' לא תאכל באש תשרף מאי איריא חטאת כל הקדשים נמי דינן כן נהי די"ל דאתי קרא לאשמעינן דבעלים לא נתכפרו ג"כ וזה דווקא בחטאת אבל פשטיה דקרא דלא תאכל ל"ד בחטאת כן דהא רש"י ס"ל נמי שלא במקומו כמקומו דמי כדאיתא לעיל דף כ"ו דאמר דלא יאספתן וע' תוס' ז"ל לעיל שם. ובעיקר דעת ר"י דמחלק בין שוגג למזיד לא מצאתי טעמו של דבר ואם יש לו מקרא לזה ואמאי לא נילף בק"ו דיציאת חול ג"כ לא יפסל אלא במזיד בק"ו דלעיל וע' בלח"מ ז"ל שהקשה שם מנ"ל האי חילוקא דבכניסה לחוד מיפסיל במזיד ובכיפר פסול אפילו בשוגג ויש לומר דסברא הוא דכל שהכניס בשוגג הוי כמו שהכניס ע"מ שלא לכפר דכשר לכ"ע אבל אם כבר כיפר אפילו שוגג פסול כיון דכבר עשה מעשה ובת"כ תני לה להא דאם הכניס בשוגג כשר סתמא ולא בשמו של ר"י וסתם סיפרא ר"י היא:

הדרן עלך פרק כל הזבחים שנתערבו

פרק ט - המזבח מקדש

שם משנה רבי שמעון אומר הזבח כשר כו' וס"ל לר"ש דנסכים הבאים עם הזבח ירדו ונסכים הבאים בפ"ע לא ירדו וא"כ ה"ה דם דלא ירד וכר"ג דלא בעי לאשים דווקא וע' בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל שכ' דר"ש הולך לדעת ר' יהושע ואין זה מובן דאדרבא מסכים יותר לדעת ר"ג דכל העולה למזבח והיה נראה דלר"ש נסכים הבאים בפ"ע היינו אם התנדב יין ג"כ עולה לאשים וכדאמר שמואל לקמן דף צ"א המתנדב יין מזלפו ע"ג האשים ומוקים לה כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר וא"כ ס"ל כר' יהושע דבעי לאשים והיינו טעמא דנסכים הבאין בפ"ע דלא ירדו אבל בדם כר' יהושע ס"ל ואע"ג דבחיבורו פ"י מה' מעה"ק פסק דלא כשמואל ע"ש בכ"מ אבל בפי' המשנה לקמן סוף פירקין פסק כשמואל ע"ש באורך דכ' דלא הוי פ"ר אבל אכתי תיקשי א"כ דכר' יהושע ס"ל דבעינן לאשים א"כ למה לי קרא לנסכים הבאים עם הזבח דירדו תיפוק ליה דאינו עולה לאשים ומהא דאמרינן לקמן נסכים הבאים עם הזבח איצטריך ליה כו' סד"א כנסכים הבאים בפ"ע דמו נמי מוכח דכר"ג ס"ל ומוכח נמי בד' הרמב"ם ז"ל בחיבורו דלר"ש נמי יין נדבה לספלין דאי לאשים כשמואל היכי ס"ד דנסכים הבאים עם הזבח כנסכים הבאים בפ"ע דמו הא זו לספלין וזו לאשים ודו"ק:

דף פג:

גמרא מ"ש מדעולא כו' והאריכו התוס' ז"ל אי הא דעולא דווקא לר"ש דאמר בנשפך הדם דלא ירדו או אפילו לר"י לא ירדו כיון דיכול לזרוק הדם ולפ"ז א"ש הא דלא פריך

מ"ש מנשפך הדם משום דאליבא דר"י קאמר ולדידי' נשפך הדם ירד להכי פריך מדעולא וקשיא לי א"כ מאי משני הנך לא מחסרי מעשה בגופייהו להכי לא ירדו הא נשפך הדם אע"ג דלא מחסרי מעשה בגופייהו אפ"ה ירדו לר"י ואמאי לא משני דעולא שאני הואיל ויכול לזרוק דזה הוא עיקר הטעם ולר"ש הוא דאיצטריך לחלק בין נשפך הדם דלא ירדו ובין קמצים כו' דהני מחסרי מעשה בגופייהו כו' ואי נימא דעולא אליבא דר"ש קאמר ג"כ יקשה מאי איריא דקאמר אימורי ק"ק שהעלן לפני זריקת דמים כו' דיכול הדם לזרוק לאשמעינן רבותא דאפילו נשפך הדם לא ירדו וע"כ צריך לחלק גם לר"ש דווקא בקדשי קדשים הוא דנשפך הדם לא ירדו אבל בקדשים קלים אם נשפך גם לר"ש ירדו וא"כ הדרא קושיא לדוכתי' מאי פריך מ"ש מדעולא הא עולא גופיה לא קאמר אלא הואיל ויכול לזרוק הדם אבל בגוונא דקמצים שלא קידשו בכלי דאין לו תקנה באימורים ג"כ ירדו וע' תוס' מעילה דף ז' שכ' דעולא נקט רבותא קדשים קלים וה"ה קדשי קדשים ולר"ש דווקא נקט אימורי קדשים קלים דאם נשפך הדם אפילו לר"ש ירדו וקמ"ל אם העלן קודם זריקת דמים לא ירדו אבל קדשי קדשים אפילו נשפך הדם לא ירדו ועוד יתבאר בזה לקמן בס"ד:

דף פד.

גמרא נסכים הבאים עם הזבח איצטריך ליה כו' ק"ק אמאי לא קאמר מנחה הבאה עם הזבח איצטריך ליה דמקרב ליה למחר וניומא חרא ונראה דל"ד נסכים קאמר אלא מנחה ונסכים הבאים כו':

שם משנה דוחה היה אבא כו' וכ' בפי' המשנה דהלכה כר' חנינא וכ' התוי"ט ז"ל דבחיבורו לא הביא ד' ר"ח וכן תמה בהג"ה על הרמב"ם ז"ל שם בפ"ג מה' פסה"מ ותמיה זו לא ידעתי הא כתב הרמב"ם ז"ל שם כל פסולי מזבח אם עלו ירדו ובכלל זה גם בע"מ והיינו כת"ק דמתני' וכר"ח וק"ל

שם תוס' בד"ה הלן והיוצא כו' ובברייתא נמי כו' לא חשיב כו' וטומטום ואנדרוגינוס עכ"ל ומהני תרי טומטום ואנדרוגינוס אין כאן קושיא דלא איצטריך לאשמעינן כיון דלא חל עלייהו קדושת הגוף כלל פשיטא דאם עלו ירדו ולקמן תוס' בד"ה ומוציא אני את אלו יתבאר יותר:

שם תוס' בד"ה וחוץ למקומו כו' והקשו ז"ל מהא דאמר רבה בפ' התודה חטאת ששחטה חוץ למקומ' תרד והוא דלא כסתמא דהכא ובאמת תמיה גדולה היא זו אע"ג דלר"י דאמר התם בתודה חוץ למקומה לא קידש הלחם הוא דאמר הכי אלמא דלא מקיש חוץ למקומו לחוץ לזמנו וא"כ לענין ירידה נמי לא מקיש וחוץ למקומו תרד דהא בשמעתין

אמרינן לר"י דחוץ למקומו נמי לא תרד משום דאיתקיש לחוץ לזמנו ור"ת ז"ל הגיה תודה ששחטה חוץ למקומה וכיון דלא מייתי הזריקה לידי מעילה הוי כחסירה זריקה ובקדשים קלים תרד וסמכו דבריהם מהא דלקמן גבי אימורי קדשים קלים שהעלן כו' משמע דנשפך הדם בקדשים קלים תרד והקשו משלא לשמו בפסח דלא תרד ותי' דשלא לשמו קיל משלא במקומו ולדידי קשה מהא דהתם במתניתין ס"ל לר"א דאפילו בע"מ קידש הלחם וכר"ע דמכשיר בבע"מ דילמא לא מכשיר ר"ע אלא בקדשי קדשים אבל בתודה בע"מ הא ליכא זריקה ומנ"ל דלא תרד ונהי דר"א דאמר דקדש הלחם ע"כ לא ס"ל לחלק בין קדשי קדשים לקדשים קלים אבל לר' יהושע למה ליה להש"ס למימר התם ע"כ לא קאמר ר"ע אלא בגופיה כו' לימא ע"כ לא קאמר ר"ע אלא בקדשי קדשים אבל קדשים קלים דלא מייתי לידי מעילה תרד וגם לא קידש הלחם אלא דהתם בלא"ה יש לדקדק אמאי לא קאמר דר' יהושע ס"ל כת"ק דמתניתין וכר"ח דאמר דוחה היה אבא כו' והכי קי"ל כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל וכמש"כ לעיל עכ"פ שמעינן מהתם דאין לחלק בין קדשי קדשים לקדשים קלים לענין בע"מ ואטו חוץ למקומו גרע מבע"מ דלא הוי פסולו בקדש גם הטעם שכתבו התוס' דזריקה דלא מייתי לידי מעילה לא הוי זריקה כלל א"כ כל הפסולין דמתניתין לא מייתי בקדשים קלים לידי מעילה וכמו שכ' הרמב"ם ז"ל בה' מעילה ואטו בכולן בקדשים קלים ירדו ושלא לשמו נמי אמאי לא ירד כיון דלא מייתי בפסח לידי מעילה אלא לא תליא הא בהא כדאמרינן גבי אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקה אע"ג דאין בהן מעילה מ"מ לא ירדו וכ"כ התוס' ז"ל בנדה דף מ"א ע"כ היה נראה כמש"כ דלר' יהושע לחוד הוא דאמרינן התם דחוץ למקומו תרד כדאשכחן אליביה דלא מקיש לחוץ לזמנו לענין קידוש הלחם וה"נ לא מקיש לענין ירידה מעל המזבח והא דאמרינן בגמ' אליבא דר' יהודה חוץ למקומו הואיל ואיתקש חוץ לזמנו היינו כר"א דאמר התם קידש הלחם משום דאיתקש לחוץ לזמנו וא"כ לר' יהושע בכל חוץ למקומו תרד וע' רש"י ז"ל שם במנחות דגרס ור' יהודה כי אמר ר"ע בפסולי דגופיה כו' משמע דבעי למימר דהא דלר' יהודה בבע"מ לכ"ע לא קידש הלחם היינו גם לר"ע דאם עלה לא ירד ולפ"ז יקשה היכי קאמר רבא דחוץ למקומו תרד כר' יהושע מנלן הא. ומידי דהוי אבע"מ לר"א דאם עלה לא ירד והלחם לא קידש וע' בתוי"ט שם במנחות ועדיין צריך עיון בזה ועיין ריש מעילה בהא דאמר ר' יהושע כללא כל שהיה לו שעת היתר כו' וכל שלא היה לו שעת היתר כו' וע' תוס' מנחות שם:

שם גמרא יכול שאני מרבה רובע כו' ויוצא דופן כו' ובע"מ שייריה משום דר"ש כר"ע ס"ל דמכשיר בבע"מ וכדאיתא בתוספתא ר"ש אומר משום ר"ע בע"מ כשר בעופות ע"ש:

שם תוס' בד"ה פרט לנשחט בלילה כו' וא"ת קדשי קדשים ששחטן בדרום דלר"י ירד מנלן הא ליתי ביה מיעוט רביעי ע"ש מה שתירצו. ולא הבנתי קושיתם דהא משמע בריש מעילה דמסברא פשיטא ליה דשחטן בדרום ירדו וע"כ היינו מדאמר נשחטה בלילה תרד דאי כדבריהם דמקרא אחרינא יליף א"כ מהיכא פשיטא ליה להש"ס שם דלר"י תרד הא לא אשכחן לר"י דקאמר הכי להדיא ומש"כ דמקרא דלא תזבח כו' שמעינן נמי דתרד ג"כ אינו מובן דהא חשיב התם ג"כ חטאת שנכנס דמה לפנים היינו מחשב ליתן בפנים ובהא אפילו לר"י לא ירד דלא גרע מחוץ למקומו וע' תוס' ריש מעילה שכ' להדיא דמסברא פשיטא ליה דלר"י שחיטת דרום תרד אלא דבאמת קשה קצת היכי יליף מנשחטה בלילה שחיטת דרום שאני דאשכחן לה הכשירא בקדשים קלים ולר"י כל שיש לו הכשר במקום אחר לא תרד וכמש"כ לגירסת רש"י ז"ל במנחות דר"י ס"ל כר"ע דמכשיר בבע"מ הואיל וכשירים בעופות כ"ש שחיטת דרום דכשר בכל קדשים קלים אלא דרבה ס"ל התם בריש מעילה דשחיטת דרום אפילו לר"ש ירדו והרי ר"ש וודאי ס"ל כר"ע דמכשיר בבע"מ הואיל וכשירים בעופות אלמא דאיכא צד למימר דשחיטת דרום גרע אפי' מבע"מ כיון דחוץ למקומו קשחיט:

והרמב"ם ז"ל באמת דעתו דנשחטה בלילה תרד ושחיטת דרום לא תרד וכבר עמדו ע"ז מפרשי דבריו דהוא נגד סוגיא דריש מעילה ע"ש בדברי הכ"מ והלח"מ ז"ל וע' מש"כ בחידושי מעילה שם וגירסת הש"ס בסוף מכילתין מסייע ליה ע"ש ובבה"ז ז"ל מש"כ שם וראיה גדולה לגירסא זו ממש"כ דר"ש מכשיר בבע"מ הואיל וכשר בעופות וכ"ש שחיטת דרום דכשר בקדשים קלים והיכי מצינן למימר דלר"ש שחיטת דרום תרד וכבר האריכו התוס' ז"ל לעיל בפ' חטאת העוף ובנדה דף מ' אי לר"ש ג"כ בעינן שיהיה ראוי במקום אחר וע' לעיל שם מש"כ ובחידושי מעילה שם ואין הדברים ברורים עד עמוד הכהן:

שם תוס' בד"ה הניתנין למעלה כו' ע' מש"כ בזה בחידושי ריש מעילה וע"ש בד' התוס' ז"ל:

דף פד:

תוס' בד"ה ומוציא אני את אלו שלא היו פסולן בקודש כו' והאריכו בדבריהם לאשכוחי כל הני שיפסלו לאחר שהוקדשו ואתנן ומחיר וכלאים ויוצא דופן אי אתה מוצא אלא בוולדות קדשים ובהווייתן הם קדושים דאל"ה לא חל עליהם אתנן ומחיר וחזרו והקשו כלאים ויוצא דופן אכתי לא משכחת לה דאין קדושה חלה עליהם כלל כמו טומטום ואנדרוגינוס ואין לשונם ז"ל מדוקדק מאי אריא כלאים ויוצא דופן דנקטי הא אתנן ומחיר נמי תיקשי דאין קדושה חלה עליהם כיון דלא חזו ולקמן בדף קי"ד הקשו מכל הני היכי

חל עליהם קדושה ע"ש ובנדה דף מ"א כ' די"ל דווקא בטומטום כו' אין קדושה חלה עליהם ולדידי קשה הא עיקר הך מילתא דמוקמינן להאי שנפסלו כשהן מוקדשים משום דאי נפסלו כשהן חולין אינו יכול להקדישן והוי חולין ופשיטא דאם עלו ירדו וכמש"כ רש"י ז"ל בנדה שם ואמאי לא מוקי לה לר"ש במעשר דס"ל בבכורות דף נ"ז דכולן נכנסין לדיר להתעשר חוץ מטומטום כו' ושפיר חל עליהם קדושת הגוף ואיצטריך קרא דירדו. וכ"ת במעשר דקדשים קלים הוא לא איצטריך קרא למעוטי כיון דנשפך הדם ירדו אפילו לר"ש וכמש"כ לעיל וכ"ש הני דלא הוי זריקה כלל ז"א דהא אתנן ומחיר ע"כ בקדשים קלים מוקמינן להו דממון בעלים הוא אלא דבהא גופא יש לדקדק דבכל הני רובע כו' מוקצה ואתנן ומחיר לא הוצרך רש"י ז"ל בנדה לפרש דמיירי בהוקדשו תחילה דאפילו הקדישן אח"כ ג"כ איצטריך קרא דירדו משום דקדשי קדושת הגוף וצריכין מום קבוע לפדות כדתניא בתמורה ריש פ' כל האיסורין וה"א דאם עלו לא ירדו ודווקא ביוצא דופן וכלאים וטריפה הוא דאיצטריך לאוקמי בולד קדשים דאי הקדישן אח"כ לא חל עלייהו קדושה כלל אלא קדושת דמים כמו מקדיש עצים ואבנים וכמבואר בד' הרמב"ם ז"ל בהלכות איסורי מזבח ופשיטא דירדו ובחידושי תמורה שם הארכתי בזה וכשיזכני ה' בסוף מכילתין אבאר עוד בזה ובדברי התוס' ז"ל לקמן דף קי"ד:

שם גמרא טמא הואיל והותר לעבודת ציבור ובנדה שם איתא בדברי ר"ש הטמא והנותר ופי' רש"י ותוס' ז"ל שם דלן היינו לן דם והנותר היינו לן אימורים ונוסחא דהכא ניחא יותר כיון דכבר תני הלן ואפילו לן דם כשר כ"ש אימורים דהא דם מאימורים ילפינן:

שם תוס' בד"ה יוצא שהרי כשר בבמה כו' והאריכו כאן לפרש דדם לא ילפינן מדבר שבהכשירו ולהכי לא ילפינן יוצא דדם מבמה אבל דם מדם ילפינן מדבר שבהכשירו כגון ניתנין למעלה ולמטה ולפי מש"כ ז"ל לעיל דלר"י שלא במקומו כמקומו דמי אין צריך לומר דילפינן מדבר שבהכשירו אלא ממילא מסתבר דלא ירד כיון דהבעלים נתכפרו והקשו אמאי לא נילף יוצא דדם מיוצא דאימורים ואימורים מבשר כמו בלן. ונראה דלענין יוצא לא שייך למילף אפי' אימורים מבשר דאכילה אין אדם אוכל במקום רבו ועיקר מצותו לאכול שלא במקום רבו להכי הוכשר בירושלים ג"כ משא"כ בדם ואימורים:

והנה לפי מש"כ לעיל דבקדשים קלים נשפך הדם אפילו לר"ש ירד ע"כ צ"ל דווקא נשפך אבל יצא דמה אפילו בקדשים קלים לא ירד לר"ש כמו לן דמה דלא ירד בקדשים קלים אפילו לר"י דילפי' מבשר קדשים קלים ה"נ יצא דמה לר"ש ותיקשי לדברי התוס' ז"ל

לעיל דרצו לומר דחוץ למקומו בקדשים קלים ירד ומ"ש כל הני פסולי דחשיב ר' יהודה דלא ירד הוא אפי' בקדשים קלים וחוץ למקומו לחוד איירי דווקא בקדשי קדשים:

דף פה.

תוס' בד"ה לא תהא פחותה כו' הלכה זו ומחלוקת הרמב"ם ז"ל והראב"ד ז"ל בזה יתבאר לקמן בפ' השוחט והמעלה יזכני ה':

שם גמרא לעולם אחיין ובדוקין שבעין כו' ומשמע דלא הוצרך לזה אלא לדחויי סייעתא דר"ז לעולא אבל לר"ז ועולא מוקמינן וכולן אכשירים והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה והרע"ב ז"ל פי' למתניתין בדוקין שבעין ואליבא דר"ע והקשה הצ"ק ז"ל דלמאי דקיי"ל כעולא אין אנו צריכין לזה ומוקמינן לה בכשירים. ולפי מש"כ לעיל א"ש דע"כ לא קי"ל כעולא אלא בהעלן לפני זריקת דמים דיכול לזרוק אבל בנשפך הדם גם לעולא אפילו לר"ש תרד וע"כ צריך לאוקמי וכולן אפסולין והכי משמע מעולא גופא דלא קאמר אלא העלן קודם זריקת דמים וכמש"כ לעיל ומלשון רש"י ז"ל בד"ה והרי פסח כו' משמע דיצא דמה נמי תרד בקדשים קלים אפילו לר"ש וזה דלא כמש"כ לעיל. אבל אם נאמר דעולא אליבא דר' יהודה הוא דקאמר למילתיה וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל שפיר יש לומר דלר"ש אין חילוק בין קדשי קדשים לקדשים קלים והכי משמע מהא דלקמן בעי לה ר"י להא דעולא ור' יוחנן משמע דכר"י ס"ל לעיל גבי השוחט בלילה בפנים כו' דאי כר"ש לא הוי צריך לטעמא דלא תהא פחותה כו' מ"מ דברי הרע"ב ז"ל נכונים וכמש"כ:

וסיפא דמתניתין וכן עולה כו' ביאר הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה בכשירה וקמ"ל דיש הפשט וניתוח בראשו של מזבח וכ"כ ג"כ בחיבורו וכ' נמי להא דכיצד הוא עושה מוריד את הקרבים דכשירה א"ש כפשוטו וכדפריך הש"ס למאי דמוקי לה בהיתה לה שעת הכושר ונפסלה ואלא הא דקתני מוריד כו' משמע דאי בכשירה א"ש ולא הבנתי דברי הכ"מ ז"ל שכתב שם אע"ג דהא דמוריד בפסולה מיירי יליף לה הרמב"ם ז"ל מכ"ש בכשירה והרי בש"ס מבואר כן דבכשירה ניחא יותר:

וכתב עוד הרמב"ם ז"ל שם וכן זבחים שחוטים שעלו לראש המזבח מפשיט ומנתחן בראש המזבח ומוריד הקרבים ומדיחן ומחזירן למזבח ומוריד העור והבשר ונותנו לבעלים וחוזר ומקטיר את השאר עכ"ל ויש לדקדק בקדשים הנאכלים מנ"ל הא דאם עלה לא ירד כיון דהבשר אינו ראוי לאשים אפשר דגם האימורים שבתוך הבשר לא קידשן המזבח ומותר להורידן ולזה יש לומר דמין במינו אינו חוצץ וכדתני לקמן בפ' השוחט והמעלה אבל לשון מפשיט ומנתח קשה קצת דניתוח לא נאמר אלא בעולה וכן הא דתני מוריד הקרבים ומדיחן זה ג"כ לא מצינו אלא בעולה כמש"כ והקרב כו' ירחץ כו'

דכל הקרבים היו קריבים אבל בשאר זבחים דלא קרבו אלא אימורים מנ"ל דצריך להדיח ועוד למה לא יקח האימורין מן הבשר ויניח על המזבח והבשר עם העור יוריד למטה ויפשיטנה אבל כל דברי הרמב"ם ז"ל מבואר הוא בתוספתא פ"ט דזבחים ושמעינן מינה דאפי' כשירה אסור להורידה כל שעלתה אע"ג דיכול להעלותה אחר שהורידה דכבר קדשה מזבח ומ"ד אין הפשט וניתוח בראש המזבח צ"ל דטעמיה אע"ג דאסור להוריד מעל המזבח מ"מ בשביל הפשטה דלאו דרך כבוד הוא ע"ג המזבח שרי להורידה ומוצא פלוגתא זו לא נתבאר היכן הוא ולדברי התוס' ז"ל ניחא דהיכא דכבר היא במזבח לכ"ע אין מורידין אותה וכי פליגי להעלותה ולהפשיטה והיה נראה דהאיסור הוא להעלותה ויצטרך להפשיטה למעלה אבל אם כבר העלה גם בזה מפשיט על המזבח ולא ירד וכן נראה לשון התוס' ז"ל כלומר אפילו הורידה יעלנה להפשיטה אבל לשון הש"ס אין הפשט וניתוח כו' לא משמע הכי וצ"ע ולא מצאתי כעת בדברי הרמב"ם ז"ל האי דינא דפסולה אין צריך הפשט וכשעלתה למזבח ישרפנה בעורה ועיקר קרא דאותה ולא פסולה להכי איצטריך דכשהיא למטה פשיטא דאין צריכה הפשט כיון דנשרפת בבית הדשן וע' רש"י ז"ל בד"ה ונתח אותה:

דף פה:

רש"י בד"ה הואיל וכשירים בעופות כו' ומיהו מחוסר אבר לא משום הקריבהו כו' וכן מום מגונה נראה דס"ל לרש"י ז"ל דדווקא דוקין שבעין כשירים בעופות כיון דאין זה מום מגונה אבל מום מגונה אפי' לא מחוסר אבר פסול גם בעוף והיינו דכתב קרא דהקריבהו כו' אף ע"ג דיליף לה מקרא דמן העוף כו' משום דמהאי קרא דהקריבהו כו' ילפינן כל מום מגונה והתוס' ז"ל לעיל במכילתין כ' דשאר מומין פסולין מדרבנן וקשה לומר דמשום גזירה דרבנן ירדו כיון דכבר קידשן מזבח ועוד לר"ע חייב עליו משום שחוטי חוץ והיכי שייך לפוטרו משום גזירה דרבנן אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בהל' איסורי מזבח נראה נמי דבעוף לא פסיל אלא מחוסר אבר דווקא אבל לא שארי מומין וי"ל דבבהמה לא מכשיר משום הואיל וכשירים בעופות אלא דוקין שבעין דווקא אבל שאר מומים כיון דמגונה הוא ג"כ לר"ע ירדו ולא ילפינן מעוף אלא דא"כ היכי פשיט מינה דיש נרבע בעופות מדלא מכשיר ר"ע בנרבע דילמא נרבע שאני דמאיס וכמו שאר מומים וכבר האריכו התוס' ז"ל בזה בכמה דוכתי. ויש עוד כמה מומים דאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה ויש מהן שכ' הרמב"ם ז"ל בה' א"מ דבדיעבד הורצו וכבר כתבתי בזה שם בחי' ויש לדקדק גם מהא דלעיל דף ע"ז נתערב בבע"מ דמוקמינן התם בדוקין שבעין ואליבא דר"ע ואמאי לא מוקי בהני מומי דלכ"ע הורצו ודו"ק:

שם גמרא ומודה ר"ע בעולת נקיבה כקדם מומה להקדישה דמי. צ"ל דאע"ג דלא דמי לגמרי לקדם מומו כו' דהתם לא חל עליו קדושת הגוף כלל והכא בעולת נקיבה קדושת הגוף כדאיתא בתמורה מ"מ כיון דמתחילתה לא חזיא למזבח לאו קדשי מזבח הוא וא"כ בכל גוונא הא דאיצטריך קרא למעוטי הני פסולי דווקא שנפסלו אחר הקדשם ולא מטעמא דאי נפסלו קודם הקדשם חולין הם כלשון רש"י ז"ל בנדה אלא אע"ג דקדוש קדושת הגוף לאו קדשי מזבח הוא וע' מש"כ לעיל בתוס' בד"ה ומוציא אני כו':

שם גמרא אמר עולא ל"ש דאם ירדו לא יעלו אלא שלא משלה כו' אבל משלה בהן האור יעלו כו'. ר"ח מתני אסיפא העצמות כו' פירשי לא יעלו פירש"י ז"ל דה"ה אם עלו ירדו כרבי לקמן והוכרח לזה דאל"ה על מה קאמר עולא ל"ש כיון דבמתני' לא תנן אלא פירשו לא יעלו ואחר עלי' מה דינן לא תנן כלל אלא ע"כ בכלל זה דאפי' אם עלו ירדו עלה אמר עולא ל"ש אלא שלא משלה כו' אבל משלה בהן האור לא ירדו. והנה מאן דמתני לה אסיפא ואשמועי' עולא דאם משלה בהן האור לא ירדו לא שמעינן אם ירדו אחר שמשלה בהן האור אם יעלו דאפשר דלא מהני בהני משלה האור אלא שלא ירדו אבל לא להעלותן אחר שירדו אבל מהא דאמרי' מאן דמתני אסיפא כ"ש ארישא משמע דבסיפא נמי אפי' ירדו יעלו דאי דווקא שלא ירדו אחר שעלו אבל אם ירדו לא יעלו היכי קאמר כ"ש ארישא דאם ירדו יעלו מנ"ל הא כיון דבסיפא ג"כ אם ירדו לא יעלו אלא ודאי גם בסיפא אפי' ירדו יעלו דכל שמשלה בהן האור נעשו לחמו של מזבח בין שלא ירדו ובין שיעלו אפי' אם ירדו ולקמן בסוף מכילתין גבי שחיטת דרום פליגי רבה ורב יוסף ירדו מהו שיעלו ופי' התו' התם דבמשלה בהן האור פליגי וביאר המשנל"מ בפ"ג מה' א"מ דפלוגתייהו בזה שייכא באידך פלוגתא דפליגי בריש מעילה בשחיטת דרום עלו מהו שירדו ולמ"ד לא ירדו אם משלה בהן האור אפי' ירדו יעלו ולמ"ד אם עלו ירדו אפי' משלה בהן האור ירדו לא יעלו אלא דאם עלו לא ירדו ע"ש דמסיק דלכ"ע ירדו לא יעלו אפי' משלה בהן האור ולהך לישנא דמתני להא דעולא אסיפא מבואר דאפי' ירדו יעלו אפי' בעצמות וגידים אם משלה בהן האור ונ"ל אף ע"ג דלאו בני הקטרה וכ"ש שאר פסולי שדינן אם עלו ירדו ואם משלה בהן האור אפי' ירדו יעלו אבל התוס' ז"ל לקמן בד"ה מאן שמעת כו' כ' דמתני' אתיא כרבנן ופירשו לא יעלו אבל אם עלו לא ירדו וא"כ גידין ועצמות ושאר פסולי דמתני' חד דינא להו ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דס"ל כרש"י ז"ל דפ"ו מה' מעה"ק כתב לישנא דמתני' פירשו לא יעלו שנאמר ועשית עולותיך כו' ובפ"ג מה' פהמ"ק כ' דאם עלו ירדו ולכאורה מוכח מהא דאיצטריך למעוטי דאין אתה מחזיר עיכולי גידין ועצמות דלכתחילה צריך להעלותן דאי כדברי התוס' דלת"ק נמי אם

עלו קאמר דלא ירדו פשיטא דאין אתה צריך להחזיר עיכולן דאם ירדו לא יעלו דאין זה מוכרח וכמו שיתבאר לקמן במתני' דכולן שפקעו כו':

דף פו.

גמ' פירשו אפי' הן בראש המזבח ירדו משמע אפילו העלן מחוברין אלא שפי' בראש המזבח ירדו ועלה קאמר ר' זירא ל"ש אלא שפי' כלפי מטה אבל כלפי מעלה קרובי כו' והיינו דווקא כשפי' בראש המזבח ולפ"ז אפי' לשיטת ר"י ז"ל דת"ק ס"ל אפי' פירשו ועודם על המזבח יעלו אבל אם פירשו בעודם ע"ג קרקע מודה ת"ק דאפי' עלו ירדו כיון דלאו בני הקטרה הם בפ"ע ולא משמע כן מלשון התוס' ז"ל בד"ה מאן שמעת כו' ובדברי הרמב"ם ז"ל לא נתבאר כלל האי דינא דפי' על גבי המזבח ולא חילוקא דר"ז בפי' כלפי מטה או כלפי מעלה ולפי הנ"ל יש לומר דפסק כת"ק דפליג ארבי בפירשו ועודן על המזבח אלא דווקא אם פירשו קודם העלאה וגם לת"ק אפי' עלו ירדו וכנ"ל ולהכי לא כתב להא דר"ז ודו"ק:

שם גמרא ואפילו פירשו אמר רבה לא שנו אלא פירשו לאחר זריקה אבל קודם זריקה אתאי זריקה כו' ע' רש"י ז"ל שכתבו שחסר מן הגירסא ופי' בדוחק. ול"נ דקאי אברייתא ואדברי ת"ק דאמר לרבות העצמות ואפי' פירשו ועלה קאמר רבה ל"ש אלא פירשו לאחר זריקה דבשעת זריקה הי' ראוי להקרבה דמחוברים היו אפי' פירש אח"כ צריך להעלותן אבל פירשו לפני זריקה שריתינהו זריקה למיעבד קתא דסכיני ולאו בני הקטרה הם וסבר לה כי הא כו' וילפי' עולה מאשם דעצמותיו מותרות אפי' כשהיו בפ"ע בשעת זריקה וה"נ עצמות עולה כשהן בפ"ע מתרת אותן הזריקה אפי' לקתא דסכיני אבל אם פירשו לאחר זריקה לא שייך למימר דזריקה מתרת כיון שהיו עומדים להקטרה בחיבורן ולת"ק דאמר יעלו מועלין בהן ולרבי דאמר ירדו י"ל דמעילה אין בהם דלאו קדשי ה' הם אבל איסורא איכא ומותיב ראב"א לרבה מברייתא עצמות קדשים לפני זריקה מועלין בהן לאחר זריקה אין מועלין בהם ונרא' דלא איבעי כשהן מחוברים ודאי דזריקה מתרתן בכלל הבשר אלא אפי' פירשו לפני זריקה דלא חזו לאכילה אפ"ה זריקה מתרתן ונפק"ל מקרא דלו יהי' דבעצמות נמי איכא היתר זריקה ושל עולה מועלין בהם לעולם משמע אפי' פירשו לפני זריק' כמו עצמות קדשים דעיקר רבותא הוא בפי' לפני זריקה ובהא קאמר דבעולה מועלין בהם לעולם ולא מהני לה זריקה וקשיא לרבה ומשני רבה אימא ושל עולה פירשו לפני זריקה אין מועלין בהן לאחר זריקה מועלין בהם לעולם דרישא דעצמות קדשים מיירי בכל גוונא בין פירשו לפני זריק' בין לא פירשו חד דינא להו דלפני זריקה מועלין בהן ולאחר זריקה אין מועלין אבל עולה יש חילוק דאם פירשו לפני זריקה

שוה דינן לעצמות קדשים וזריקה שריא להו אבל אם היו מחובר בשעת זריקה לא שריא להן זריק' ומועלין בהן לעולם וקאמר הש"ס ופליגא אדר"א דאמר ר"א פירשו לפני זריק' מועלין בהם ופירש"י ז"ל דמועלין בהן לעולם ולא שריא להו זריק' פירשו לאחר זריקה מפקא להו זריקה מידי מעילה אבל לא נהנין ופירש"י ז"ל דבהא ילפינן מאשה וקשה קצת דילפותא דאשם מסתבר יותר היכא דפירש לפני זריקה אבל מחובר בשעת זריקה היכי חל עלייהו היתר זריקה כיון דהיו עומדים להקטרה אלא הי' נראה דלא שייך בהו מעילה משום דלאחר שפירש לא חזו להקטרה לאו קדשי ה' הם אבל אי אפשר לומר כן לשיטת רש"י ז"ל דא"כ בפירשו לפני זריקה אמאי מועלין בהם לעולם אטו משום שהיו מחוברים בשטת זריקה קילי ולשיטתו א"ש דר"א פליג אחידושי' דרבה דזריק' מועלת בפירשו לפני זריקה ור"א ס"ל דלא מהני זריקה וממילא לא שמעי' דלאחר זריקה אם פירשו נמי פליגי דרבה ע"כ ס"ל דיש בהן מעילה לעולם דבהכי מוקי לברייתא דתני מועלין בהן לעולם ור"א מוקי לברייתא בפירשו לפני זריקה דווקא אבל לאחר זריקה לא נהנין ולא מועלין:

והתוספת ז"ל כתבו גירסא אחרת בדברי ר"א בפירשו לפני זריקה מועלין בהן עד שעת זריקה כרבה ובפי' לאחר זריקה הוא דפליג וצ"ל דקאי אברייתא דברייתא פליגא אר"א דע"כ אליביה נמי הא דתני בברייתא ושל עולה מועלין בהם לעולם היינו בפירשו לאחר זריקה אבל מרבה לא שמעינן דמעילה אית בהו והא דמוכח ממתני' דבכלל קדשים הם היינו לאיסורא בעלמא אבל לא לענין מעילה וכש"כ לפי מה שפי' דרבה את"ק קאי דאמר פירשו יעלו פשיטא דלא פליגי דלת"ק וודאי יש בהן מעילה ור"א ע"כ לרבי קאמר דאין מועלין בהם ולפ"ז י"ל דברייתא ג"כ לא פליג אר"א דברייתא אתיא כת"ק דאמר יעלו ור"א כרבי דאמר ירדו. והתוס' ז"ל כ' דר"א אתי נמי כת"ק והא דאמר יעלו היינו בפירשו לפני זריקה ואין זה מובן לפי גירסת התוס' ז"ל דזריקה מתרת היכי קאמר ת"ק דיעלו ואפי' לגירסת רש"י ז"ל ג"כ לא מסתבר דפירשו לפני זריקה יהי' עדיף מפירשו לאחר זריקה ולי הי' נראה לפרש הא דאמר ופליגא דר"א ארבה קאי דאמר דזריקה מתרת אפי' לקתא דסכיני ולית ביה איסורא כלל ור"א אמר פירשו לפני זריקה מועלין בהם עד זריקה לאחר זריקה לא נהנין ולא מועלין ודלא כרבה דאמר דאפי' איסורא ליכא:

והרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' מעילה פסק כרבה דעצמות עולה שפי' לפני זריקה אין מועלין בהם לאחר זריקה שהזריקה מתרת אותן ואם פירשו אחר זריקה מועלין לעולם אבל בעצמות קדשים כ' שם פירשו לפני זריקה מועלין בהם פירשו לאחר זריקת דמים אין מועלין בהם משמע קצת דאם פירשו לפני זריק' מועלין בהם לעולם וכבר תמה ע"ז

הכ"מ ז"ל מ"ש מעולה דזריקה מתרת אותן ע"ש שכ' באמת דפירשו לפני זריקה ג"כ אין מועלין אלא עד שעת זריק' וצ"ל דפירשו לאחר זריקה דקאמר הוא ל"ד אלא קמ"ל החילוק שבין קדשים לעולה דבעולה פירשו לאחר זריקה מועלין לעולם ובקדשים אין מועלין בהם אפי' פירשו לאחר זריקה ולא נתבאר בדברי הרמב"ם ז"ל אם לאחר זריקה מותרין העצמות לגמרי אפי' לקתא דסכיני או דמעילה אין בהן אבל איסורא איכא ומה שהקשו התוס' ז"ל בד"ה אתיא זריקה כו' מהא דר"ה שופר של עולה כבר כתבתי בזה בחי' בכורות:

וראיתי בהלכה זו דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מעה"ק שכ' דגיד הנשה של עול' חולצו לתפוח וכרב הונא בריש פרק גיד הנשה והקש' הלח"מ ז"ל כיון דפסק כרבי דגידים ועצמות אם עלו ירדו וקרא דוהקטיר כו' אתיא למחוברים וע"כ אתי למחוברים דאיסורא דלהתירא לא איצטריך מידי דהוי אראשה של עולה כדאמרי' התם בפ' הנ"ל ולפמש"כ לעיל דהרמב"ם ז"ל פסק כת"ק דרבי א"ש דאיצטריך קרא דוהקטיר לפירשו ועודן על המזבח ובלא"ה פשטיה דת"ק משמע דלגופיה איצטריך דאמר יכול יחלוץ גידין ועצמות כו' והא דאמרי' בחולין דלא איצטריך קרא למחוברים מידי דהוי אראשה של עולה איכא למיפרך מה לראשה של עולה דקריבה גם עם עורה דאין צריכה הפשט להכי א"צ לחלוץ גם עצמות וגידין משא"כ גופה של עולה ועוד דאי אפשר לחלוץ מן הראש העצמות דכ' ונתח אותה כו' ולא נתחיה לנתחים כדאיתא בחולין דף י"א אבל שאר הגוף הא דחליצת עצמות בכלל ונתח אותה הוא כיון דצריך לחלוץ עצמות וע"כ צ"ל לסוגיא דפרק גיד הנשה דבראש נמי הי' צריך לחלוץ עצמות אי לאו בני הקטרה הם ועוד משמע התם דלאו כולהו ס"ל דהעלאת גיד הנשה תליא בפלוגתא דרבי ורבנן ורנב"י הוא דמוקי לה בפלוגתא דהני תנאי ולדידי' ק' היכי קאמר ר' יוחנן התם דאסור להעלותו והיינו כת"ק דרבי והא אמר ר"י הל' כסתם משנה וסתמא דהכא כרבי היא מכל הלין טעמי ניחא לי' להרמב"ם ז"ל דאפי' לרבי למחוברין דהתירא איצטריך אבל לא דאיסורא וכרב הונא דחולצו לתפוח ודו"ק:

שם משנה וכולן שפקעו מע"ג המזבח לא יחזיר פירש"י ז"ל דקאי אפסולין שעלו ואגידין ועצמות שהעלן מחוברים ודקדקו התוס' ז"ל הא אמרי' לעיל דאם משלה בהן האור יעלו ותי' דהכא מיירי אם נתעכלו קצת ויש לדקדק מאי קמ"ל עולא לעיל דאם משלה בהן האור יעלו הא ממתני' שמעי' לה דאי אפילו משלה בהן האור ירדו מאי קמ"ל דאם פקעו לא יחזיר פשיט' כיון דאפי' קודם עיכול אם ירדו לא יעלו פשיטא דלאחר עיכול לא יחזיר ובאמת לא ידענא מנ"ל לרש"י ז"ל דקאי אפסולין ופשטא דמתני' משמע יותר דקאי

אגידין ועצמות שהעלן מחוברים אעפ"כ אם פקעו אח"כ מעל המזבח לא יחזיר והיינו כדילפינן לעיל דאי אתה מחזיר עיכולי גידין ועצמות וצריך לאשמועי' אע"ג דהעלתן הי' בהתר בחיבורן מ"מ פוקעין שלהם א"צ להחזיר וע' בחולין שם בפ' גיד הנשה אבל בפסולין מנ"ל הא דאין מחזירין פוקעין שלהם כיון דאחר שמשלה בהן האור נעשו לחמו של מזבח דינן כאיברים הכשירים דמהדרינן פוקעין ואי אשמועי' מאיזה קרא דאין מחזירין פוקעין דפסולין א"כ אפי' איסורא איכא ולמה כ' רש"י ז"ל דא"צ להחזיר והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה פי' דקאי אפסולין אבל בחיבורו נרא' דפי' דהאי אכולן קאי אגידין ועצמות וכשהעלן מחוברים דבפ"ע כ' דאפי' עלו ירדו ואפי' משלה בהן האור מדלא הזכיר גבי גידין הא דאם משלה בהן האור וא"כ הא דאיצטריך לאשמועי' אם פקעו לא יחזיר היינו כשהעלן מחוברים ובפ"ג מה' פסה"מ גבי פסולין כתב להא דמשלה בהן האור ולא הזכיר דאין מחזיר פוקעין וכן נראה דמתני' מיירי דומיא דגחלת שפקעה דהוי התירא אלא כיון דלאו עיקר עולין הוא להכי כי פקעה מעל המזבח לא יחזיר ה"נ גידין ועצמות:

והתוספת ז"ל כתבו עוד די"ל דהא דאם משלה בהן האור יעלו היינו אם ירצה ולא משמע הכי לעיל דף מ"ג דאמר האי קומץ פיגול דפלגי' אמזבח ופלגי' אארעא ומשלה בו האור מסקינן ליה לכתחיל' משמע דחיוב להעלותו. עוד כ' חילוק אחר דהא דירדו יעלו במשלה האור היינו דוקא אם הורידן בידים אבל אם פקעו מאליהן לא יעלו וסמכו סברתם בהא דאמרי' ביומא המוריד גחלת על המזבח וכבה חייב ואמאי הא אינתיק ממצותה דלא יחזיר ותו לאו אש המזבח הוא אלא ע"כ אם הורידן מחזירן למזבח וגם לסברא זו לא מצאתי טעם לחלק בזה דהא דגחלת אין ראיה דדוקא בגחלי מחתה הוא דפטר רבא משום דאינתיק למצותה למחתה ולא הוי בכלל אש המזבח אבל גחלת שהורידה מן המערכה אע"ג דאין מחויב להחזירה מ"מ הרי הוא לקחה מעל המזבח וכבה אותה שפיר עבר אלאו דלא תכבה תדע דאי חייב להחזירה מאי ס"ד דמקשה דפריך התם מהא דהמוריד גחלת וכבה כיון דעדיין במצותה היא ומחויב להחזירה:

גם מש"כ רש"י ז"ל דאין צריך להחזירה צ"ע דבתוספתא תניא גחלת שפקעה לא נהנין ולא מועלין ואי יכול להחזירה אם ירצה אמאי אין מועלין בה דלא מיקרי נעשה מצותו וכן משמע קצת במנחות ד' כ"ו בעיכולי קטרת דאסור להחזיר ע' שם וע' מעילה דף ט':

שם משנה איברים שפקעו כו' קודם חצות יחזיר ומועלין בהן אחר חצות לא יחזיר ואין מועלין ומסקינן בגמרא אי יש בהן ממש אפי' אחר חצות יחזיר ואי לית בהו ממש אפי' קודם חצות לא יחזיר דהוי אפר ומתניתין מיירי בשרירי היינו שקשים כפחם וילפי'

מקרא דחצות עושה עיכול בכה"ג והאריכו התו' ז"ל כאן וביומא בהך ילפותא ובהא דאמרי' חציו להקטרה וחציו להרמה ע"ש ומשמע ממתני' דהא דאין מועלין אחר חצות היינו דווקא אם פקעו אבל בעודן על המזבח יש בהן מעילה דלא נעשה מצותו עדיין והא דמסקינן בגמ' פירשו קודם חצות והחזירן לאחר חצות לא נהנין ולא מועלין היינו משום דלא היה מחויב להחזיר דחצות עושה עיכול אפי' אגבא דארעא והרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מעה"ק לענין חזרה על המזבח כתב כסוגיא דשמעתין דביש בהן ממש לעולם יחזיר ובאין בהן ממש קודם חצות נמי לא יחזיר ובשרירי קודם חצות יחזיר לאחר חצות לא יחזיר ובפ"ב מה' מעילה כ' כפי הגהת הבה"ז ז"ל הברורה איברי עולה שפקעו קודם חצות מועלין בהן לאחר חצות אין מועלין בהן אע"פ שפקעו קודם חצות כיון שהגיע חצות לילה נעשו כל האיברים כמו שנתעכלו ונעשו אפר וכ' הבה"ז ז"ל שקצר כאן וסמך על דבריו במעה"ק ולדידי צ"ע לשונו ז"ל כיון שהגיע כו' נעשו כל האברים כמו שנתעכלו כו' סתימות לשונו ז"ל נראה דעל כל האיברים קאמר דהוי כנתעכלו ועוד אמאי לא כ' בה' מעה"ק לענין חזרה נמי אפי' פקעו קודם חצות ועבר עליהן חצות לא יחזיר והי' נראה מדאמרי' פירשו קודם חצות והחזירן לאחר חצות לא נהנין ולא מועלין משמע דלהחזיר מחויב כל שפירשו קודם חצות ואפ"ה אין בהן מעילה והיינו דלמעילה בכל גוונא חצות עושה עיכול אלא דקשה לומר כן דאי מחויב להחזיר אמאי אין בו מעילה הא אכתי לא נעשה מצותו ועוד דלישנא דמתניתין משמע דמעילה וחזרה הא בהא תליא וכל שמחויב להחזיר יש בו מעילה ואם אינו מחויב להחזיר אין בו מעיל' ותרוייהו מחד קרא נפקא חציו להקטרה וחציו להרמה ובפירוש המשנה במשנתינו ראיתי ג"כ דברים שאינן מובנים שכ' שם ומה שאמר קודם חצות ולא אמר כל הלילה לפי שאמר הכ' על מוקד' כו' כל הלילה עד בקר ואלו אמר כל הלילה לבד היה משמעו עד בקר ולפי שאמר אח"כ עד הבקר רמז להרחקה מן הבקר וכמש"א תן בקר לבקרו של לילה וע"כ אמרו עד חצות להרחיק אדם מן העבירה כמו שביארנו בתחילת ברכות עכ"ל. ולא זכיתי להבין דבריו ז"ל דמשמע דהא דאמרו אחר חצות לא יחזיר הוא מדרבנן להרחיק מן העבירה ואמאי לא עשו הרחקה זו אלא דווקא בשרירי ולא בכל איברים ועוד דמקרא שמעינן הרחקה מבקר וכמ"ש רז"ל תן בוקר כו' וכמה הוא שיעור הרחקה זו שאמרה תורה דהחמירו חכמים ואמרו עד חצות ועוד אי שיעורא דחצות הוא מדרבנן מאי אהני הרחקה דרבנן לענין מעילה דחצות מוציאו מידי מעילה וגם איזה שייכות יש להרחקה דריש ברכות להרחק' דהכא דהתם מה"ת עד שיעלה עמוד השחר וכדי להרחיק מן העבירה אמרו דלא יקטיר כ"א עד חצות והכא מה"ת צריך ליתן בוקר לבקרו של לילה ואולי כוונתו

ז"ל במש"כ וע"כ אמרו עד חצות להרחיק האדם לא קאי אחצות דמתני' דחצות דמתני' דאורייתא הוא בשרירי אלא ה"ק כיון דמצינו רמז להרחקה מן הבקר הכא מה"ת ע"כ אמרו חכמים בכל הקטר חלבים הרחקה זו דעד חצות וגם זה דחוק ועדיין צ"ע:

דף פז.

גמרא ר"ח אמר עמוד השחר עוכלתו מ"ט דר"ח ק"ו וכו' וכ' התוס' ז"ל דרבה לטעמי' דאין לינה מועלת בראשו של מזבח ואיכא למיפרך כו' משמע דר"ח ס"ל לינה מועלת בראשו של מזבח א"כ הא דבעי מ"ט דר"ח לא לדינא דלא יחזיר קאמר דבלאו ק"ו לא יחזיר פוקעין דנפסלו בלינה ואם ירדו לא יעלו אלא לאפוקי מידי מעילה איצטריך דעמוד השחר עושה עיכול ותו אין מועלין בו אלא די"ל דע"כ לא פליגי אי לינה מועלת כו' אלא במזבח שלא על המערכה אבל על המערכה לכ"ע אין לינה מועלת ואפי' ירדו יחזיר. וע' רש"י ז"ל בד"ה אילימא כו' ומ"מ פירכת התוס' ז"ל אינו מובן דילפי' ע"ה בק"ו מחצות דחצות אינו עושה לינה אפי' על הארץ עושה עיכול בראש המזבח ע"ה שעושה לינה על הארץ אינו דין שיעשה עיכול בראש המזבח:

ובהחזירן לאחר עמוד השחר נמי פליגי וקאמר ר"ח אין בהן עיכול לעולם ופירש"י ז"ל וכל שפקעו יחזיר ובהא וודאי קשיא היכי יחזיר הפוקעין הא נפסלו בלינה כשהיו למטה בארץ בעמוד השחר ופוקעין פסולין בכ"ג לא יחזיר כדתנן לעיל ואולי אלו שהיו על המערכה ושלטה בהן האש אין נפסלין עוד בלינה אפי' אם היו ע"ג קרקע אבל לא מצאתי דבר זה מבואר באיזה מקום אבל לענין מעילה א"ש דאע"ג דנפסלו מ"מ מועלין בהן קודם שנעשו דשן:

ומסקינן להלכה דחצות עושה עיכול אפי' אגבא דארעא ובכל גוונא אין בהן מעילה ורבה ור"ח פליגי בשמנים ופירש"י ז"ל דאפי' הוקשו לא נעשו עיכול וגם בזה יש לדקדק דאם מחמת שומנן אין חצות מעכלתן א"כ חצות שני אמאי עוכלתן כיון דלאו שרירי הם כמו באיברים שיש בהן ממש דלא שייך פלוגתא דרבה ור"ח והרמב"ם ז"ל לא כתב כלל האי חידושא דשמינים אי כרבה אי כרב חסדא ולא כ' אלא ברייתא דבר קפרא ואין הדברים ברורים אצלי עד יבא הכהן מורה ואזכה לבקש מפיו תורה:

שם גמרא קיבלה מיניה או לא קיבלה כו' ומסיק דלא קיבלה והיה נראה דרבא לא קיבלה משום דבשלחן נמי ס"ל דמיפסיל בלינה וכדמוקי לה התם במנחות דווקא בקדם וסלקו ע"ש אלא דרבה נמי קאמר התם מאן דקמותיב כו' וע"כ צריך לחלק בין נסדר בזמנו ובין לא נסדר בזמנו דבזמנו לכ"ע לא מיפסיל בלינה וכבר תמהו התוס' ז"ל בזה וע' בדברי הרמב"ם בפ"ה מה' תו"מ ובלח"מ ז"ל שם:

שם גמרא כ"ש מהו שיקדשו פסולין א"ל לכתחילה ליקרב קמיבעי ליה כו' ע' רש"י ז"ל שפי' דמיבעי ליה אי אחר קבלת וזריקת כשרים אי מעלין פסולין האברים לכתחילה וכבר הקשו התוס' ז"ל ע"ד וכן האריכו בפי' ר"ת ז"ל ומה שכ' דמיירי בעודן בכלי חול הוא דחוק מאוד ובסוף דבריהם הקשו אהא דמנחות דאמר אבל מקדשין ליפסל ומאי ס"ד וכי לא היה יודע דמתניתין הוא כך הכלים מקדשין ע"ש והיה נראה דפשטא דמתניתין לא מוכח דבפסולין קמיירי אלא בכשירים וקמ"ל דהכלי מקדשו ואין לשנותו עוד והכי משמע מסיפא דמתניתין דמפרש לרישא כלי הלח מקדשין את הלח וע"כ בכשירים מיירי כלי הלח מקדשין את הלח ליקרב דאי בפסולין מאי אריא כלי הלח הא כלי יבש ג"כ מקדשין ליפסל כדאמרינן לקמן בגמרא אלא ע"כ בכשרים וליקרב קמ"ל אבל קידוש פסולין לא שמענו והיינו די"ל דקידוש פסולין לא איתרבו אלא במזבח מריבויא דזאת תורת העולה דאם עלה לא ירד אבל כ"ש אפשר דלא מקדשי כלל פסולין ולהכי מיבעי ליה לר"ל מהו שיקדשו פסולין אי שייך קידוש פסולין כלל בכ"ש ופשיט ליה ר"י ממתניתין כשם שהמזבח מקדש כו' משמע דכ"ש דומיא דמזבח לגמרי דמקדש אפילו פסולין א"ל לכתחילה ליקרב קמיבעי ליה דלא שמעינן מהא דכך כ"ש מקדשין אלא דהם מקדשין פסולין קדושת הגוף ליפסל אבל שיקדשו הפסולין להעלותן למזבח או לזרוק הדם לא שמענו וקמיבעי ליה שמא קידשו הכ"ש כמו הכבש דמותר להעלות מכבש למזבח ה"נ מכ"ש ולא מיבעי ליה להכשיר הזריקה לגמרי כדי להעלות הבשר אח"כ לכתחילה דזה וודאי לא אמרינן דהזריקה פסולה היא והקרבן ג"כ פסול כמו כל אלו שעלו לא ירדו ואפ"ה בפסולן קיימי אלא הדם או הקומץ לחוד מיבעי ליה אי מעליהו מכ"ש למזבח ופשיט ליה מקיבלו פסולין וזרקו את דמו מאי לאו שקיבלו וזרקו פסול וקמ"ל דכשירים אסורין לזרקו דאין מקדש ליקרב דאל"ה למאי קאמר קיבלו וזרקו ודחי ליה ר"ל א"נ זרקו פסולין והא גופא קמ"ל דבין קיבלו פסולין ובין זרקו אם עלה לא ירד אבל קיבלו פסולים הדם יעלה לכתחילה ולפ"ז לא תיקשי ממתניתין דהלן והיוצא כו' וכמו שהקשו התוס' ז"ל וכן מהא דהמנחות והנסכים שנטמאו משקידשו בכלי דמשמע מיקרב לא קרבי ג"כ לא תיקשי כ"כ דע"כ לא אמרינן דכ"ש מקדשין ליקרב אלא דם או קומץ דאינו מחוסר אלא העלאה למזבח אבל מנחות שנטמאו קודם קמיצה נהי דקדשי קדושת הגוף ואין להם פדיון מ"מ לא קמיץ להו ולא קריב ובהכי א"ש נמי הא דהיה מקריב מנחת העומר כו' ובלא"ה ג"כ ניחא הא דצריך להביא אחרת תחתיו דזו וודאי פסולה ומהא דנתערב בדם הפסולים ישפך לאמה י"ל דנתערב כמו שפירש רש"י ז"ל לעיל ובהני אפילו עלו ירדו אבל התוס' ז"ל במנחות הקשו מהא דאמרינן לא יזרק ואם

זרק הורצה ועוד אמאי אין פסול עושה שירים אי נימא דמקדשין ליקרב ולזרוק על המזבח א"כ אינך הוי שירים:

והנה בכריתות ובמנחות גבי הא דא"ת אם נתודע לו שלא חטא והדם בכוס אמר ר' יוסי התם דיזרק והבשר יאכל ובעי למימר דטעמיה משום דכל העומד ליזרק כזרוק דמי ופריך עליה הא אינו עומד ליזרק אלא אמרי במערבא ר' יוסי ס"ל כ"ש מקדשין פסולין ליקרב ע"ש. אלמא דמאן דס"ל מקדשין פסולין ליקרב הזבח כשר והבשר יאכל אלא דרש"י ז"ל כתב במנחות פ' המנחות כו' דווקא פסול כה"ג ס"ל ר"י דמקדשו ליקרב והיינו דבשאר פסולין ליכא למ"ד שיקרב ולהכשירו דא"כ לא אשכחן פסול בקרבן ועיין בתוס' בכריתות שם שכתב לחלק בין לר"י ובין לרבנן דהתם:

והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ג מה' פסה"מ כ"ש מקדשין את הראוי להם שלא יפדה אע"פ שנפסלו משמע דמפרש לקידוש כ"ש כמש"כ היינו לקדשו קדושת הגוף וכ' לדינא דמתניתין אין כלי הלח מקדשין משמע דכלי הלח אין מקדשין את היבש כלל אפילו ליפסל וכמו שיתבאר לקמן בדבריו וכ' עוד וכלי שרת מקדשין דם הפסול ליקרב וכ' הכ"מ ז"ל דפסק כר' יוסי דכריתות דכ"ש מקדש הפסול ליקרב וכבר תמהו ע"ז הלח"מ והבה"ז ז"ל הא פסק התם דלא כר' יוסי והבה"ז ז"ל כתב ליישב דברי הכ"מ דהא דפסק דלא כר"י הוא משום דכל העומד ליזרק לאו כזרוק דמי ולא הבנתי דבריו ז"ל דהא מסקינן שם בכריתות ובמנחות דאפילו לאו כזרוק דמי כ"ש מקדשין וכיון דהוא ז"ל ס"ל דכ"ש מקדשין דם הפסול ליקרב אמאי פסק דלא כר' יוסי התם הן אמת דבפי' המשנה בכריתות שם כ' דטעמיה דר"י משום דכ"ש מקדשין כו' וכל העומד ליזרק כו' משמע דמשום תרי טעמי מכשיר ר' יוסי וכ"כ הרע"ב ז"ל שם בכריתות. וגם זה לא הבנתי דתרתי למה לי ובהדיא משמע התם דבחד טעמא סגי או הא או הא עכ"פ דברי הרמב"ם ז"ל וודאי אין מקורן מדברי ר' יוסי דכריתות כיון דפסק דלא כוותיה והלח"מ והבה"ז ז"ל כתבו דמוצא דברי הרמב"ם ז"ל הוא מדברי ר' יוחנן הכא בשמעתין וכפירש"י ז"ל דר"י פשיט ליה דמקדשין פסולין ליקרב וחילקו בין דם למנחות וגם זה קשה מאוד ומאיזה טעם נחלק בין דם למנחות דבדם מקדש פסול ליקרב ובמנחות אינו מקדש אלא ליפסל ועוד קשה לי הא הרמב"ם פסק כר' יהושע דריש פירקין דהמזבח אינו מקדש אלא הראוי לאשים אבל דם אינו מקדש וא"כ היכי מקדש כ"ש דם פסול ליקרב כיון דאפילו אם עלה למזבח ירד כש"כ שלא יעלה לכתחילה והא דבעי לה ר"ל ופשיט ליה ר"י דס"ל כר"ג דדם נמי הוי בכלל הראוי למזבח ורציתי לומר בכוונתו ז"ל דה"ק דכ"ש מקדש אפילו דם הפסול להקרבה דה"א דאין כ"ש מקדשו כלל אבל לא ידעתי האי קידוש למאי אהני בשלמא

במנחות איכא למימר דאהני קידוש שלא יפדה עוד וכמש"כ הוא ז"ל אבל דם בלא"ה אינו עומד לפדיון ומה אעשה אם לא זכיתי להבין דבריו ז"ל בהלכה זו ולא מצאתי בדברי נושאי כליו ישוב נכון לדבריו ז"ל ה' יאיר עיני:

דף פח.

גמרא אי דנקט להו בראש המזבח ה"נ כי קאמר דתלינהו בקניא ופירש"י ז"ל היכא דגברא בראש המזבח קאי לא הוי בכלל בעיא דאויר המזבח דהנחת גופו כהנחת קרבן דמי משמע דאי קאי גברא אארעא ונקיט להו בראש המזבח הוי בכלל אויר המזבח וא"כ אמאי קאמר דתלינהו בקניא לימא כי קאמר דקאי אארעא ונקיט להו במזבח ועוד דבשאר פסולין קאי אארעא וזריק להו ואפ"ה בהא לא מיבעי ליה אלא וודאי משמע דהיכא דכהן העובד נקט ליה בראש המזבח בין קאי במזבח בין קאי אארעא לא מיבעי ליה דדרך עבודה בכך כי מיבעי ליה דתלינהו בקניא וע' בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' פסה"מ ובכ"מ ובלח"מ ז"ל שם:

שם משנה כלי הלח כו' אין כלי הלח מקדש היבש ואמר רב ואיתימא רב אסי אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל ביוצא כו' כמו שפי' רש"י ז"ל ויש לדקדק דבמנחות דף ח' פליגי רב ור"ח אי מנחה קדושה בלא שמן ואמר רב דקדושה שכן מצינו במנחת חוטא ור"ח אמר לא זו קדושה בלא זו ואמר התם דשמואל נמי ס"ל כרב דאמר הא דאין כלי הלח מקדשות את היבש היינו דווקא מדות אבל מזרקות מקדשין ולפי הנ"ל הא כל המדות מקדשות זא"ז לקדושת הגוף שלא יצא לחולין והא דאמר שמואל אבל מזרקות מקדשין היינו ליקרב כגון יבש דמנחת חוטא והיכי מייתי ראיה מינה דס"ל להא דרב דמנחה הטעונה שמן קדושה בלא שמן והתוס' ז"ל התם כתבו דיליף הכי מדמזרק מקדש יבש אפילו יבש ממש כמו מנחת חוטא אע"ג דאינו ראוי לה ה"ה וכש"כ דזה הכלי מקדש מה שראוי להיות לתוכו והשתא מאי אריא מזרק הא כל הכלים מקדשין שאינו ראוי להם לקדושת הגוף וע"כ הא דפליגי רב ור"ח היינו במנחה שצריכה שמן ונתנה בכ"ש בלא שמן בהא קאמר ר"ח דלא נתקדש. אבל מתניתין דהשינוי הוא בכלי לחוד שנתן יבש בכלי לח או לח בכלי יבש בכ"ג נתקדש קדושת הגוף ליפסל אבל לא ליקרב וכבר הבאתי לעיל מדברי הרמב"ם ז"ל דאין כלי הלח מקדש את היבש כלל וכן איפכא והביא האי דינא דקדוש ליפסל אבל לא ליקרב אם לא היה מלא ואפילו נתן עשרון חסר בכ"ש נתקדש ליפסל אפילו אין דעתו להוסיף ואם דעתו להוסיף קדוש ליקרב וגם בזה קשה לי דבדעתו להוסיף דאמר ר"י ראשון קדוש היינו דקדוש שלא יצא לחולין דליקרב א"א עשרון חסר משמע דאם אין דעתו להוסיף לא קדוש כלל אם לא שנאמר

כשדעתו להוסיף קדוש וראוי ליקרב אם יוסיף אח"כ אבל אם לא היה מלא ולא היה בדעתו להוסיף קדוש ליפסיל ולא מהני ליה תקנה אפילו אם ימלא אח"כ. וא"כ יקשה מהא דאמר רב התם במנחות הפריש חצי עשרון ודעתו להוסיף אינו קדוש היינו דאינו קדוש ליקרב אלא לפסל ולא מהני הוספה והוא מילתא בלא טעמא דהיכן מצינו שיתן העשרון בבת אחת דווקא ולא מעט מעט. אלא וודאי משמע דרב ס"ל דאין קדוש כלל כ"ז שלא נתמלא אפילו דעתו להוסיף וכת"ק דר"י אבל אין דעתו להוסיף לכ"ע לא קדיש כלל ויוצא לחולין וכן פירש"י ז"ל שם גבי פלוגתא דחביתין אי קדוש לחצאין דלמ"ד אינו קדוש לחצאין יוצא לחולין וע' בלח"מ ז"ל וע' במשנל"מ פי"ג מה' מעה"ק בדין קידש קומץ לחצאין שהאריך שם אי יכול לחזור ולקדש ואם יזכיני ה' שם במנחות שם יבואר מה שיש לי לישא וליתן בדבריו ז"ל:

שם גמרא אמר שמואל כ"ש אין מקדשין אלא שלימין מלאין ומתוכן ואמרי לה שלימין מלאין ובפנים ופי' רש"י בפנים בעזרה והתוס' ז"ל פי' בפנים למעוטי חקק מושבן מבחוץ וקאמר הש"ס מאי בינייהו איכא בינייהו בירוצי מידות פירש"י ז"ל מ"ד מתוכן ס"ל דבירוצין לא נתקדשו ומאן דלא נקט מתוכן סבירא לי' דבירוצין נתקדשו וכתב רש"י ז"ל דפלוגתא היא בפ' ב' מידות. ואין זה מובן דלא אשכחן התם פלוגתא בזה אלא כולהו תנאי ס"ל דכלי הלח בירוציהן קודש וכלי היבש בירוציהן חול ובטעמיה הוא דפליג התם ועוד היכי קאמר שמואל סתם כ"ש אין מקדשין אלא מתוכן למעוטי בירוצין הא כלי הלח בירוציהן קודש ועוד דנהי דשני הא דאמרי לה לא קאמרי מתוכן אכתי אמאי לא אמר שמואל דאין מקדשין אלא בפנים כמתניתא דתני תרווייהו ע"כ היה נראה דשמואל ואמרי לה לא פליגי כלל אלא מר דקאמר אין מקדשין אלא מתוכן מיירי במידת היבש דבירוציהן חול ומר דאמר אין מקדשין אלא בפנים ובירוצין ג"כ בכלל מיירי בכלי הלח והכי קאמר הש"ס מאי בינייהו כיון דמתוכן ובפנים חד מילתא הוא אמאי נקט לה שמואל בהאי לישנא ואמרי לה בהאי לישנא ומשני דאיכא בינייהו בירוצין ומר מיירי בכלי היבש ומר מיירי בכלי הלח ומתניתא תנא לתרווייהו כל חד כדיניה והרמב"ם ז"ל לא כ' אלא הא דאין מקדשין אלא מתוכן וסמך על מש"כ בה' כלי המקדש כלי הלח בירוציהן קדש והיבש בירוציהן חול ולפ"ז א"צ לפרש הא דאלא בפנים למעוטי חקק בית מושבו כמש"כ התוס' ז"ל ולא תיקשי קושית התוס' ז"ל ביומא דף מ"ח על בעיא דמר בר רב אשי אפכיה למנא כו' ע"ש וע' בדברי הרמב"ם ז"ל פי"א מה' פהמ"ק שנראה שפי' להך בעיא דלא כפי' התוס' ז"ל ורש"י במנחות דף י"א ואין כאן מקומו בזה:

שם תוס' בד"ה מן המדומע ופירש"י ז"ל מדומע דתרומה ולא ניחא להו כיון דשרי לכהנים מיקרי ממשקה ישראל ובתוספתא מעילה איתא בהדיא גם מן התרומה אלא דיש לומר דלאו משום משקה ישראל הוא דלא יביא אלא בישראל מיירי דישראל לא יביא מנחתו ונסכו מן התרומה כיון דלא חזי ליה וחשיב התם בתוספתא כל האיסורין טבל ותרומה מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו ומעשר שני שלא נפדה וחדש ושביעית וכולהו משום דלא חזי ליה ובכורים לא תני התם ובאמת קשה היכי שייך למיתני דבכורים לא יביא מתרומה מילתא דפשיטא היא וטבל וחדש ג"כ לא שייך בביכורים ודברי הר"ח ז"ל שפי' מן המדומע דכלאים אבל ערלה וכלאים לא איצטריך אין זה מובן דהא מסיים בברייתא ואצ"ל ערלה וכלאי הכרם ואולי לא הוי גרסי לה והרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' איסורי מזבח כ' כלשון התוספתא לא מן הטבל ומן החדש ולא מן המדומע ותרומה השמיט וכ' הטעם דהוי מצוה הבאה בעבירה והקב"ה שונאה וע"כ הא דמן המדומע היינו לישראל דלכהן לאו מצוה הבאה בעבירה היא ובתוספתא מנחות משמע דכל הני בכלל כ"ד שבחובה אינה באה אלא מן החולין ע"ש ובהא דתני בתוספתא אין מביאין מנחות ונסכים מן החדש קשה קצת דהא בנסכים ליכא איסור חדש וע"כ טעמא אחרינא איכא דקודם לעומר אפילו נסכים פסולין ובמנחות פ' ר"י באמת איתא לדברי ר"י בן נחמיה נסכים קודם לעומר אם הביא כשר וע' בתוי"ט שם שכ' דהרמב"ם ז"ל לא ס"ל הא דריב"נ ע"ש אבל לא משמע הכי מטעמא שכ' דהוי מצוה הבאה בעבירה. ונראין יותר דברי הבה"ז ז"ל דנסכים לא קאי אחדש ואדרבא מד' התוספתא הנ"ל מבואר כרי"נ דאיסור מנחה מן החדש הוא משום דאיסורא דרביע עליה מוכח מהא דאמר ר"ל בריש מנחות ל"ש הא דאם הביא פסול אלא בי"ב ובי"ג אבל בי"ד אם הביא כשר דהאיר המזרח מתיר אלמא דכל שהותר האיסור כשר אפילו קודם לעומר וא"כ כש"כ נסכים שהביאן קודם לעומר דכשר וכדברי ריב"נ וע' מש"כ בזה בחידושי נדרים במשנה דמקריב עליו קיני זבים וחטאות ואשמות עיין שם:

שם גמרא כלי קדש שניקבו אין מתיכין אותן ע' במשנל"מ ז"ל בפ"א מה' כלי המקדש מש"כ בזה וע' בדברי המשנל"מ ז"ל בפ"ה מה' מעילה מש"כ שם בדין מעילה בבגדי כהונה שבלו ובכלי שרת שנשברו ובחי' מעילה כתבתי ג"כ בזה:

דף פח:

גמרא כמחלקותן כאן כו' ר' דוסא בן הרכינס אמר לה משמע דהיינו ר' דוסא דאמר לעיל ל"ו היו ע"כ נראה דצ"ל ר"י אומר משום ר' דוסא דר' דוסא בן הרכינס קדים טובא לר"י:

הדרן עלך המזבח מקדש פרק תשיעי

פרק י - כל התדיר

דף פט:

תוס' בד"ה דם חטאת קודם הא דלא קאמר משום שדמה ניתן כו' דכיון כו' לא סגי ליה כו' ויש לדקדק הא בחטאת ועולה גלי רחמנא דבעבודה אחת חטאת קודם ובאחת עולה קודמת וא"כ אמאי לא סגי בהאי טעמא שניתן על ד' קרנות לחוד דלהכי מוקמינן קרא דאקדמיה לחטאת בדם אבל באימורי חטאת ואיברי עולה ליכא טעמא למימר דחטאת קודם דאי משום דאימורי חטאת אתי מכח מכפר א"כ כש"כ דדם המכפר יקדם לדם עולה אלא ע"כ מוקמינן קרא דחטאת קדים בדם ודעולה קדים באיברים ואכתי למה ליה טעמא דמפני שהוא מרצה. וי"ל דלהכי קאמר מפני שהוא מרצה לאורויי דאפילו חטאת העוף קודם לעולת בהמה אע"ג דלית ביה ארבע מתנות ולא אשכחן כה"ג דבחד עבודה זה קדים ובאידך השני אלא חטאת ועולה וכ"ז כששניהם ראויין לעבודה כגון שנשחטו שניהם צריך לזרוק דם החטאת תחילה ואח"כ העולה ומקטיר איברי עולה ואח"כ אימורי חטאת אבל אם לא נשחטו עדיין ושתיהן עומדים החטאת קודם לשחוט ויכול לגמור כל עבודתו הזריקה וגם הקטרה ואינו מחוייב להפסיק בין זריקת החטאת להקטרתו בשחיטת העולה כדי להקדים הקטרת איברי העולה ובהכי מיירי הא דאמרינן לקמן סתם חטאת קודם לעולה וע' בכ"מ ז"ל פ"ט מה' תו"מ שכ' כן בשם הר"י קורקוס: **והנה** במתניתין תנן תרתי מילי כל התדיר קודם וכל המקודש קודם ואין דינן שוה לגמרי דבתדיר דמתניתין מחוייב להקדים התדיר בכל גוונא כגון אם הובא לעזרה קרבן מוסף ולא הובא עדיין קרבן התמיד לא יקריב המוסף תחילה אלא חייב להקריב כסדר דמתניתין ואלו בכל המקודש מחבירו אין קדימה זע"ז אלא כשבאו שתיהם כאחת אבל לא כשבאו זאח"ז וכדאיתא בתוספתא פסקה הרמב"ם ז"ל בה' הנ"ל וכ"ז בשתי קרבנות שאין חיובן לבא כאחת אבל חטאת ועולה הבאה עמו בזה מחויב להביא החטאת תחילה ולהקריבה ואפילו הביא העולה תחילה לא יקריב אותה עד אחר החטאת והיינו משום דמחוייב בשתיהן כאחת על דבר אחד מחוייב הוא להקדים המקודש כמש"א תורה והיינו טעמא בהני דתדירי כיון דיום הוא שנתחייב בתמיד ומוסף ר"ח ור"ה החיוב הוא להקריב התדיר תחילה ועפ"ז יש ליישב קצת הא דאיצטריך קרא דהעולה ראשונה כמו שהקשו התוס' ז"ל דת"ל מקרא דמתניתין ולפי הנ"ל ניחא דמקרא דהכא לא שמעינן אלא בכל הני דחובת היום הם צריך להקדים התדיר אבל לא שמעינן מינה בקרבן שלא בא לחובת היום שלא יקריבנו אם הובא לעזרה קודם התמיד אע"ג דתדיר קודם מ"מ אם התדיר עדיין לא הובא אינו מחוייב להעביר מצוה הבאה ראשונה אליו להכי איצטריך

קרא דהעולה ראשונה דלא יקרב שום קרבן קודם התמיד והתוס' ז"ל כ' לעיל דאיצטריך לנדרים ונדבות דג"כ תדירי יש לדקדק דזה לא מיקרי תדיר אלא מצוי וכדאיתא לקמן **שם גמרא איבעיא** להו דם חטאת ואיברי עולה כו' ותו מיבעיא ליה אימורי חטאת ודם עולה הי קדים לכאור' לפי מש"כ לעיל דמתני' מיירי בסדר חטאת ועולה שנשחטו שתיהם כאחד וקאמר סדר עבודתן תחילה דם חטאת ואח"כ דם עולה ואח"כ איברי עולה ואח"כ אימורי חטאת א"כ מוכח מינה דדם עולה קודם לאימורי חטאת דאל"ה הי' לו לעשות כל מעשה חטאת קודם לדם עולה וע"כ צ"ל דמתני' מלי קאמר היכא דאיכא דם חטאת ועולה דם חטאת קדים ואם באו לפניו איברי עולה ואימורי חטאת איברי עולה קדמו ואינך לא שמעינן והי' נרא' דהנך תרתי בעיא חדא באידך שייכי ואי נימא דדם חטאת קדים אפי' לאיברי עולה משום דמכפר עדיף ה"ה דאיכא למימר דאימורים דאתי מכח מכפר ג"כ קדים לדם עולה דאתי מכח כליל ואי נימא דאיברי עולה קדים לדם חטאת דכליל עדיף ממכפר ה"ה דדם עול' דאתי מכח כליל קדים לאימורי חטאת דאתי מכח מכפר ונפ"מ לדברי הרמב"ם ז"ל שכ' בהני בעיא דלא איפשיטא איזה שירצה יקדים אם הכהן עשה מעשה והקדים דם חטאת לאיברי עולה ואזיל בתר מכפר ואח"כ באו לפניו אימורי חטאת ודם עולה יקדים ג"כ אימורי חטאת דאי אקדים דם עולה הוי תרתי דסתרי אבל הילכתא זו למשיחא היא ויבא המורה צדק ויפשוט כל האיבעיות והרמב"ם ז"ל לדרכו מהלך בכל דיני עבודה להורות הדרך אשר ילך בה ואיכא לאשכוחי לדון קדימת אלו גם בזה"ז וכדאיתא לקמן בפירקין לענין תפלה וע' בצאן קדשים ז"ל:

שם גמר' דם עולה ודם אשם איזה מהן קודם וכתבו התו' ז"ל דם אשם ואיברי עולה דם אשם קודם כו' ואין זה מובן דהא אפי' בדם חטאת ואיברי עולה הוי בעיא דלא איפשטא וכ"ש אשם דאפי' בדם מיבעי לן וצ"ל דכוונתם להאי צד אי נימא דדם אשם קודם לדם עולה ה"ה דדמן קדים לאיברי עולה אי בחטא' כן ולהכי ליכא למיבעי בהא ותו כתב א"נ בהא פשיטא לי' דאיברי עולה קדמי לדם אשם וע' בכ"מ ובלח"מ ז"ל מש"כ בזה ובכל הני דמספקא לן הי קדים כמין עולה ואשם היינו דמספקא לן הי מקודש מחבירו וכתב הרמב"ם ז"ל דיקדים איזה שירצה היינו מספקא אכתי נפ"מ לשמעון אחי עזרי' דאמר במורם אינו מתחלל א"כ אם חישב מאשם לעול' או איפכא פסול מספק כיון דלא ידעינן הי מינייהו מקודש אבל כבר כתבתי לעיל בהא דמשמע ממתני' דריש מכילתין דלא חשיב גבוה ונמוך אלא מקדשי קדשים לקדשים קלים ובשלמי' לבכור ומעשר ע"ש וע' בצאן קדשים ז"ל:

שם גמרא אמר רבינא בר שילא אימורי קדשים קלים כו' ע' בהלכה זו בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ז מה' מעה"ק ופ"א ופ"י מה' פסה"מ ובד' הכ"מ והלח"מ ז"ל וע' מש"כ בחי' מעילה באורך בזה:

דף צ.

גמרא איבעיא להו מנחת סוטה ומנחת נדבה איזה מהן קודם ופשיט לי' מברייתא דזו קודמת לזו שזו באה חטים וזו באה שעורים מאי לאו מנחת נדב' ומנחת סוטה ודחי לא מנחת חוטא ומנחת סוטה ופריך בהא תיפוק לי' משום דזו מכפרת כו' ואלא מאי מנחת נדבה תיפוק לי' דזו טעונה שמן ולבונ' כו' וא"כ שניהם לא נפשטו מברייתא די"ל דאיירי במנחת חוטא דקודמת לסוטה אבל נדבה אע"ג דבאה חטים לא קדמי לסוטה או איפכא דנדבה קדמי לסוטה מהני תרי טעמי דטעונה שמן ולבונה ובאה חיטים אבל מנחת חוטא דג"כ אינו טעונה שמן ולבונה לא קדים למנחת סוטה דשניהם באו על חטא כן הי' נרא' לכאורה אלא דבמנחת חוטא ומנחת סוטה ליכא שום מעלה במנחת סוט' יותר ממנחת חוטא דלברר עון היינו דבאה על חטא ומנחת חוטא באה על חטא וגם מכפרת וגם באה חטים וא"כ פשיטא דמנחת חוטא קודמת דיש בה ב' מעלות מכפרת ובאה חטים ובמנחת סוט' ליכא שום מעלה ובמנחת נדבה הוא דמספקא לי' משום דיש מעלה במנחת סוט' שבאה על חטא ולברר עון אבל א"כ מאי קאמר הש"ס ואלא מאי מנחת נדב' תיפוק לי' כו' מי דמי בשלמא על מנחת חוטא שפיר פריך תיפוק לי' דמכפרת ובהא לחוד סגי כיון דליכא שום מעל' במנחת סוט' מה שאין במנחת חוטא אבל אי מיירי במנחת נדבה אתיא שפיר דקאמר שזו באה חטים דבהאי טעמא דטעונה שמן ולבונה לחוד לא סגי משום דבמנחת סוט' איכא נמי מעלה דבאה על חטא ולברר עון להכי קאמר משום דזו בא' חטים ויש לישב ולשון הרמב"ם ז"ל צ"ע קצת דמסתם לה סתומי וכ' דמנחת חטים קודם למנחת שעורים ואח"כ במנחת נדבה ומנחת סוט' כתב איזה שירצה יקדים אע"ג דזו חטים וזו שעורים וע"כ הא דמנחת חטים קדים היינו במנחת חוטא ומנחת סוטה והוי לי' לפרש:

שם תוס' בד"ה מה"מ כו' לעיל גבי דם חטאת כו' אבל הכא קש' ל"ל קרא תיפוק לי' משום דחטאת העוף מרצה צ"ל דקושייתם על קדימת חטאת העוף לעולת העוף למה לי קרא דחטאת העוף לעולת בהמ' פשיטא דבעי קרא דהא בעלמא אפי' מעשר קדים לחטאת העוף ובאמת איכא למידק הא דבעלמא חטאת קודם לעול' שאינו באה עמו מנלן דמכל הני קראי דמרבינן דחטאת קודם לעול' הבא' עמו ליכא למילף כיון דאפי' חטאת העוף קדים לעולת בהמ' הבאה עמו ואם אינן באין יחד אפי' מעשר קדים לחטאת

העוף וע"כ גזה"כ הוא דכל חטאת ועולה הבאים יחד חטאת קודם ומנ"ל דבעלמא חטאת קודם לעולה וי"ל דשפיר ילפי' מקרא דריש שמעתין דאמרה תורה דבדם חטאת קודם ובאברים עולה קודמת אלמא דלאו גזה"כ הוא אלא טעמא איכא דדם חטאת עדיף דמרצה ואיברי עולה עדיפא דכולה כליל ושפיר ילפי' מינה דדם חטאת קדים לעול' אפי' אינה באה עמו:

שם תוס' בד"ה חטאת בהמ' קודמת כו'. וא"ת הא תנא לי' רישא דם חטאת כו' לא הבנתי קושייתם דבמתני' לא תנן אלא חטאת העוף קודם לעולת העוף וזה לא שמעינן מרישא כיון דלית בי' הקטרה וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל. ואולי הי' גירסתם במשנ' כן וע' צאן קדשים מש"כ בזה וכבר כתבתי לעיל דחטאת ועולה הבאים כאחד יכול להקדים כל מעשה חטאת לעולה דכן אמרה תור' דחטאת תיקדם ואינו מחויב לשחוט העול' קודם הקטרת אימורי חטאת אלא די"ל דיכול לשחוט העול' ג"כ קודם הקטרת האימורין דהקטרה זמנה כל הליל' ואיזה שירצ' יקדים או שחיטת העול' או הקטרת אימורי חטאת ואם כבר נשחט' העולה בהא מיבעי לן אי אימורי חטאת קודמין או דם העול' קודמין וקרא דופר שני כו' דמיירי בחטאת ועול' הבאים כאח' ואמרה תור' דבדם חטאת קדים ובאיברי עול' קדמי ע"כ נ"ל דאינו מחויב לעשות כסדר הזה אלא קמ"ל אם שחט שתיהן הדין כן דבדם חטאת קדים וכשהוא עוסק בהקטר' האיברים קודמין ודו"ק:

שם תוס' בד"ה למקראה כו' וקש' לפי' כו' ע' בצ"ק מש"כ ואין דבריו ז"ל מובנים דלעיכובא ליכא למ"ד ואפי' אי עולה קדמי לאו לעיכובא היא כמו בכל הני דמתני' דחטאת קודם מ"מ לאו לעיכובא היא. וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל בריש מכילתין דף ה' וא"כ למה ליה למימר התם למקראה הקדימה הכתוב. וע' במשנל"מ ז"ל פ"ט מה' תו"מ שהביא בשם הריטב"א ז"ל בקידושין דקדימה דחטאת לעולה הוי עיכובא לבד במצורע דכתיב והעלה כדאיתא בפסחים דף נ"ט אבל פשטא דמתני' משמע דקדימה זו הוי ככל שאר הקדמות במקודש מחבירו וכ"ז אינו אלא למצוה. וכן קדימות התדיר לחבירו בהא דיליף רבא התם מוהעלה כו' שהעלה כבר יש לדקדק דהא העלאה היינו הקטרה עולה קדים לחטאת ושפיר כתב רחמנא והעלה ומנ"ל למילף מינה דאפי' בדם אינו מעכב ויש ליישב:

דף צ:

גמרא מאי לאו דחג לא לנדבה ורבינא מסיק דמיירי בחג דכ' כמשפטם וע' בתוספתא דמסיק עלה בד"א כשבאו כאחת אבל בזאח"ז כל שבא תחיל' הוא קודם מזה משמע

דאיירי בנדבה דאי בחג מחוייב הוא להביא כסדר האמור בתורה וכמש"כ לעיל וי"ל דמהאי טעמא פסק הרמב"ם ז"ל גם בנדבה סדר קדימה זו משום דבתוספתא הכי משמע: **שם גמרא אמרי** במערבא חטת כתיב והכי הוי מסקנא דפר לעולה ושעיר לחטאת דע"ג העולה קודם לחטאת אבל בכל מקום החטאת קודם ולכאור' הוי מצי למיבעי בהא חטאת דעלמא של יחיד ופר ושעיר דע"ג הי מינייהו קדים ליקדם חטאת יחיד לעולה הא איכא שעיר ע"ג דקדים לחטאת יחיד ליקדם הפר דעולה הא חטאת יחיד קודם לעולה ליקדם שעיר ע"ג הא איכא עולה דקדים לי' ומדלא מיבעי הכי נראה דחטאת יחיד ועולת ציבור עולת ציבור קודם וכן כתבתי בחי' סוף הוריות מד' הירושלמי שם דאפי' נדבת ציבור קודמת לחטאת יחיד ע"ש:

שוב מצאתי שם בירושלמי הוריות דמיבעיא לי' הכי ופשיט שם דשעיר ע"ג הוי כמחוסר זמן וחטאת האחר קודם לפר וכן הי' נרא' לפרש לקמן דברי בני מערבא עיילא בה עולת בהמ' בחטאת העוף דחטאת העוף קודם לה בשביל זה אגבהת' ממעשר וסלקת חשיבותה ממעשר (דעולה) הוי כמחוסר זמן ולא פליגי הכא ומערבא ומסתפינא למימר הכי מפני הראשונים ז"ל:

שם תוס' בד"ה תיקדים חטאת כו' והקשו ז"ל אמאי לא ילפינן בק"ו דחטאת העוף יקדם לכל הקרבנות בק"ו דקדים לעולה. והי' נרא' דבאמת הא דחטאת העוף קודם לעול' היינו דוקא לעולת יולדת הבא' עמו ובזה גזה"כ היא דכל חטאת קודמת לעולה הבאין עמהם אבל עולה שאינה באה עמו דליכא בזה אלא סברא מפני שהיא מרצה יקדים העול' לעוף דלאו מין זבח הוא והא דאמרי' הכא חטאת העוף ועולת בהמ' היינו עולת יולדת הבאה עמו אלא דבסוף הוריות לא משמע הכי דעלה דפר העלם קודם לפר ע"ג קאמר התם הא דזה בנה אב לכל חטאות שקודמות לעולה משמע דאפי' קדימה זו מעולה דעלמא ג"כ ילפינן מזה בנה אב וא"כ חטאת העוף ג"כ קדים אפי' לעולה דעלמא מהאי קרא ובזה מיושב קצת מה שדקדקו התוס' ז"ל לעיל בד"ה חטאת העוף על לישנא דכל חטאות דאתי לאשמועי' אפי' כל חטאת שאין העול' באה עמהם. וע' בלשון הרמב"ם ז"ל שכתב בנין אב לכל חטאות שהיא קודמות לעולה הבא' עמה וכן בשעת הפרשה מפריש החטאת תחיל' וכדתנן וכן בהקדש' וצ"ל דל"ד עולה הבא עמה כנ"ל:

שם תוס' בד"ה חוץ מאשם מצורע וא"ת אדרבה כו' א"נ האי כל חטאות לאו בחטאת הבא עם האשם קאמר אלא בשאר חטאת עכ"ל. נרא' מכוונתם אבל חטאת מצורע באמת קודם לאשם דמכשיר ומכפר וכ"כ הבה"ז ז"ל והצ"ק ז"ל והוא תמוה דבהדיא תנינא בריש מנחות הקדים חטאתו לאשמו יצא לבית השריפה אדרבה נרא' איפכא דהא דאשם

מצורע קודם לחטאת היינו דוקא לחטאת הבא' עמו ואפי' לעיכובא דכ' תהי' או משום דהוי כמחוסר זמן כדאיתא במנחות שם אבל שאר חטאות קודם אפי' לאשם מצורע כדין כל אשם ובהכי מיירי סתמא דלעיל חטאת קודם לאשם:

שם משנה שלמים של אמש חטאת ואשם של יום שלמים של אמש קודמין דברי ר"מ וחכ"א חטאת קודמת כו' פירש"י ז"ל דהביאו שלמים מאמש ונשתהו עד היום ושחטום וחטאת ואשם של יום עומדין להקריב שלמים של אמש קודמין להקריב דזלזל להשהותן כ"כ והתוס' ז"ל פירשו דלענין אכיל' קאמר והביאו בשם רש"י ז"ל ג"כ נוסחא אחריתא ע"ש ופשטא דמתני' וודאי משמע כדברי התוס' ז"ל ולענין קדימת אכיל' והכי משמע בתוספתא אבל סוגיא דשמעתין לקמן משמע כפירש"י ז"ל דלענין הקרבה מיירי דפשיט מינה לענין קדים ושחטי' לאינו תדיר ואי לענין אכיל' קאמר ליכא למיפשט מינה כלל ומאי קאמר הא דאמש דומיא דיום דקדים שחטינהו ומאי איכפת לן לענין אכילה אי קדים שחטינהו לשלמים אפי' אי קדמי שלמים גם להקרבה מ"מ לענין אכיל' חטאת ואשם קדמי אלא וודאי משמע דלענין הקרבה מיירי וכפירש"י ז"ל כיון דהובאו מאתמול זילזל להשהותן כ"כ ואפי' נשחטו שניהם שלמים קדמי לזרוק וכדמסיק לקמן אלא דבזה ג"כ יש לדקדק מאי קאמר הא דיום דומיא דאמש דקדים שחטינהו כו' מנ"ל דאמש ויום היינו דקדים שחטינהו דילמא אפי' לא קדים שחטינהו קמ"ל כיון דשלמים הובאו מאתמול ישחוט השלמים תחיל' כמבואר בתוספתא שכ' רש"י ז"ל וכן משמע מרישא דשלמים של אמש ושל יום דשל אמש קודמים היינו אפי' לכתחיל' לשחטו ראשון כיון שבא ראשון ודילמא סיפא נמי ה"ק אלא משמע דשלמים של אמש היינו דשחטינהו אמש להכי דייק דיום דומיא דאמש דקדים שחטינהו וא"כ ע"כ לענין אכילה מיירי והדק"ל היכי פשיט מינה דאפי' קדים שחטיה לשאינו תדיר תדיר קודם אפי' אי שאינו תדיר קודם להקרבה ולא יהא ממרס בדמו מ"מ לענין אכילה התדיר או המקודש קודם ודוחק לומר כיון דשאינו תדיר קודם להקרבה ה"ה דקדים לאכילה וצ"ע. וע' בתוספת י"ט ז"ל ובבה"ז וצ"ק ז"ל:

שם גמרא תדיר ומקודש איזה מהן קודם ע' תוס' דף צ"א בד"ה ת"ש שכתבו דצרי' לדקדק בהא דבעי במנחות ג"כ כי הך בעיא ולא מייתי התם הך דהכא כו' ע"ש. ובאמת לאו חד בעיא היא דהתם מיבעי בדליכא אלא לחד או למוסף דהאידנא או לתמידין דלמחר דמוסף דהשתא הוא מקודש ותמידין דלמחר הוא תדיר וכה"ג הי מינייהו קדים והכא מיבעי ליה אי שניהם עומדים הי קדים וא"כ לא תליא הא בהא וי"ל דאפילו אי בשניהם עומדים תדיר קודם או איפכא מ"מ לדחות השני לגמרי אפשר אידך קדים וכה"ג כתבו

התו' ז"ל בשבת פרק במה מדליקין דהיכא דיש לקיים שניהם תדיר קודם ומקדימין קריאת ר"ח לחנוכה אבל היכא דא"א לקיים שניהם פרסומי ניסא עדיף וע"כ התם בעיא אחריתי היא אי גדול כח תדיר כ"כ לדחות מצוה בזמנ' כגון מוסף דהאידנא בשביל תמיד דלמחר אשר לא הגיע זמנו עדיין ופירש"י ז"ל תדיר ומקודש היינו דם עולת תמיד וחטאת שניהם עומדים. והקשו התוס' ז"ל דבהא פשיטא דעולת תמיד קודם אפי' לחטאת ול"מ לחטאת יחיד דאפי' נדבת ציבור קודם לו אלא אפילו חטאת ציבור כמו פר העדה ג"כ התמיד קודם ונרא' כלשון אחר כגון עולת מוסף ר"ח ופר העדה ויש לדקדק מנ"ל להו להתו' ז"ל דעולת תמיד פשיטא דקודם לפר העדה ועולת ר"ח מיבעי לי' הא במתני' כולהו מחד קרא נפקא דתדיר קדים ואי בתמיד אפי' לחטאת קודם ה"ה עולת ר"ח ואי משום דקרא לא מיירי אלא דקודם למוסף ר"ה ומדקדים לעולה קודם נמי לחטאת דמוסף אבל חטאת דפר העדה לא שמעינן א"כ עולת תמיד נמי מנ"ל דקודם לפר העדה. אבל מ"מ נרא' דלעולת תמיד לא מצינו שום קרבן שיקדם מהני תרי קראי מלבד כו' והעולה עולה ראשונ' והא דבעי למיפשט מהא דתמידים קודמין למוספים היינו משום דמשמע מקרא דמלבד כו' דהטעם משום דעולת תמיד תדיר הוא אלמא דתדיר עדיף. ואכתי איכא למידק גם בלשון אחר של רש"י ז"ל דהי' נרא' דעולת ר"ח הוי תדיר ומקודש דבאה לחובת היום ופר העדה לא הוי אלא מקודש לבד דחטאת הוא דקדושת היום לפר העדה לא אהני כיון דלא קביע לי' זמן וי"ל דקדושת פר העדה עדיפא דדמו נכנס לפנים. והרמב"ם ז"ל כתב בתדיר ומקודש איזה מהן שירצה יקדים כדרכו בבעיא דלא אפשיטא ובעי' דמנחו' כתבה בפ"ח מה' תו"מ וכ' ג"כ דהדבר שקול אם עשאן למוספין עשאן ואם הניחן למחר לתמידין ג"כ הרשות בידו ע"ש:

דף צא.

גמרא ת"ש שלמים של אמש כו' הא אידי ואידי דיום כו' משמע קצת מזה דהך בבא לא באכילה מיירי דאי באכיל' היכי מוכח מינה דמקודש קדים דילמא משום דזמן חטאת ואשם אינו אלא יום ולילה ושלמים הוי ב' ימים אלא דיש לדקדק למה לי' למיפשט מדיוקא ליפשיט מהא דתנן לעיל דאשם קודם לתודה ותודה לשלמים אע"ג דתודה ושלמי' תדירי וכן מהא דחטאת קודם לעולה אע"ג דעולה תדירי ועוד יש לדקדק בשמעתין אמאי לא פשטינן לבעיין מהא דתנן בסוף סוכה ובעצרת אומר הילך מצה הילך חמץ אלמא אע"ג דחמץ היינו שתי הלחם מקודש הוא דחובת היום הוא אפ"ה מקדימין מצה היינו לחם הפני' מפני שהוא תדיר ש"מ דתדיר ומקודש תדיר עדיף וכדאית' שם בסוף סוכה טעמא דמתני' וכ"ת דלחם הפנים ג"כ מקודש הוא דעצרת לדידי' ג"כ אהני

וכמו שכתבו התוס' ז"ל התם לדידן דקי"ל כרב דסוכה ואח"כ זמן משום דחובת היום עדיף מזמן אע"ג דתדיר הוא דא"כ ליפשוט מאבא שאול דאמר התם דשתי הלחם משום דחובת היום הוא והוי מקודש וע"כ לא פליג ת"ק עלי' אלא משום דלחם הפנים נמי מקודש הוא אבל בתדיר דעלמא מקודש עדיף וי"ל דמאבא שאול ליכא למיפשט דטעמי' משום דקודם הוא להקרבה דבזיכין המתירין את הלחם הוא מאוחר למוספין וחובת היום וכל הקודם להקרבה קודם לאכילה והכי מבואר בתוספתא טעמא דא"ש אלא דלפ"ז יקשה היכי קאמרינן התם דרב דאמר סוכה ואח"כ זמן ס"ל כא"ש הא טעמי' דא"ש הוא משום דשתי הלחם קודם להקרבה ללחם הפנים ועוד דאמאי לא איפשיט בעיין מהא דקי"ל סוכה ואח"כ זמן אלמא דמקודש היינו סוכה דחובת היום הוא קודם לתדיר והט"ז ז"ל בא"ח סי' תרפ"א הרגיש בזה וכ' דמעלת חובת היום עדיף וליכא למילף מינה לשאר מקודש וכבר דקדקתי לעיל אי מעלת חובת היום עדיף כ"כ א"כ מאי מיבעי לי' בעולת ר"ח ופר העדה הא בעולת ר"ח איכא נמי מעלת חובת היום ובדין הוא שתקדם לפר העדה דאינו אלא מקודש לבד ועדיין צ"ע:

שם תוס' בד"ה דשחטינהו כו' תימא כו' וכיונתם דאמאי תני שלמים של אמש ליתני של יום וקדים ושחטינהו דשלמים קודמים ולא הבנתי תמיהתם דבקדים ושחטינהו לא הוי פליגי ר"מ ורבנן ולכ"ע אי קדים ושחטי' לשאינו תדיר הוא קודם למאי דמיבעי לי' השתא וכבר כתבתי לעיל דהך פשיטותא ממתניתין לא נתברר לי לשיטת התוס' ז"ל דמתני' בקדימת אכילה מיירי:

שם גמרא מתני' נמי דיקא דקתני עד שיזרק כו'. משמע דבעין איפשיטא ואי קדים שחטי' לאינו תדיר מקריב ליה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' תו"מ ואלו בפ"א מה' קרבן פסח כתב סתמא שחטו קודם לתמיד יהא אחר ממרס בדמו עד שיזרוק דם התמיד ולא ביאר דזה דוקא אי שחיט גם התמיד. ומסתימת דבריו ז"ל הי' נרא' דדוקא בתדיר ומקודש דקדימתן הוא מחמת מעלתן בהא קדים שחטי' לאינו תדיר לא מזלזלינן ביה למרס בדמו עד שישחוט ויזרוק התדיר אבל פסח ותמיד דאמרה תורה דתמיד קודם אע"ג דאינו אלא למצוה ולא לעכב מ"מ לא יעבור המצוה לכתחילה אלא טוב יותר למרס בדמו עד אחר התמיד. וע' במשנל"מ ז"ל פ"א מה' תו"מ שכ' כעין זה. וקצת ראיה לזה מהא דתני בריש מנחות במצורע הקדים חטאתו לאשמו לא יהי' ממרס בדמו אלא תעובר צורתו משום דקדימת אשם לחטאת מעכב משמע דאי לא הי' מעכב הי' צריך למרס בדם חטאת משום מצות קדימ' לחוד וכן איתא כה"ג בתוספתא פסחים הקדים אשמו לגזילו כו' אלא דאין

זו ראיה דקמ"ל דאפי' שחיטה לחוד קודם לאשם מעכבא דהוי ס"ד דשחיטה לא מעכבא קמ"ל וכדאיתא שם במנחות:

שם משנה אם ראית שמן שהוא מתחלק כו'. לכאורה אין שייכות למשנה זו בפירקין דכולה מיירי בדין קדימת תדיר ומקודש ונראה משום דבתוספתא מוסיף אמתניתין דתנן עופות קודמין למנחות ותו לא והתם תני עוד מנחות קודם ליין ויין לשמן וע"כ היינו בנדבה ומתניתין שייריה משום דהא דמנחות קודמין ליין אין כאן רבותא כ"כ דפשיטא דמנחות קודמין שיש מהן לאשים ויין לספלין אבל בקדימת יין לשמן איכא רבותא ואמאי שייריה להכי תנן אמר ר"ש כו' שאין מתנדבין שמן ובפלוגתא לא קא מיירי ונרא' לומר עוד דהני תרי מימרא דשמואל בשמעתין דאמר דשמן לדברי ר"ט קומצו ושיריו נאכלים דקשה מנ"ל לשמואל להא דר"ט מקרבן מנחה יליף ואמאי לא נימא דר"ט במה מצינו מיין יליף וכמבואר במשנה מנחות וכן הקשו התוס' ז"ל בד"ה אמר ליה כו' וכן אידך מימרא דשמואל המתנדב יין מזלפו על האשים ותרווייהו בהדדי שייכי לקיים דברי התוספתא שהוסיף על מתניתין קדימת יין לשמן והיינו בנדבת יין ושמן וע"כ אתיא כר"ט דאמר מתנדבין שמן ומאיזה טעם יין קודם לשמן להכי קאמר דשמן לר"ט קומצו ושיריו נאכלין ויין כולו לאשים להכי יין קודם לשמן דזה כולו לאשים וזה אינו לאשים אלא הקומץ לבד אבל למ"ד דיין לספלין מסתברא דשמן קודם לו דיש ממנו לאשים וזה משא"כ ביין וזה נכון מאוד דקשה לי על הרמב"ם ז"ל שכ' כדברי התוספתא דיין קודם לשמן ולשיטתו שכתב דלא כשמואל ביין אלא כולו לספלין א"כ אין מן הדין שיקדם שמן ליין דזה לאשים וזה לספלין והא דשמן קודם ללבונה אע"ג דלבונה כולה לאשים כמש"כ הרמב"ם ז"ל בפי"ז מה' מעה"ק מ"מ שמן דראוי לאכילה קודם ודו"ק.

דף צא:

שם גמרא דון מינה כו' א"ב וכן הוא מסקנא דרבנן ס"ל דון מינה ומינה וע' בלח"מ ובתוי"ט ובבה"ז במנחות מה שהקשו מהא דשבועות פ' שבועת העדות קי"ל איפכא ובחידושי יבמות דקדקתי עוד מהא דסתמא דמתניתין בפ' הערל בממזר דאסור לעולם זכרים ונקיבות ס"ל ג"כ דון מינה ואוקי באתרה ע"ש:

שם גמרא והא קמכבה כיבוי במקצת כו' ואב"א כיבוי דמצוה שאני כו' או אינו אלא לאשים אמרת לא תכבה לא קשיא הא ר"ש הא ר"י ולא קאמר הש"ס אלא הא ר"ש משמע דלא נאדי משינוייא קמייתא והיה נראה דהש"ס פריך לכ"ע היכי אפשר לומר דמצותו לאשים כיון דיבא עי"ז לידי כיבוי דאסרה תורה ומסתבר יותר דיין נדבה הוי ככל נסכים לספלין ואפילו אי אינו מתכוין לא עבר אלאו דלא תכבה מ"מ לא מסתבר לומר דמצותו

בדבר שיבא לידי איסור ומשני דכיבוי במקצת ליכא איסורא כלל ואי בעית אימא כיבוי דמצוה שאני וס"ד דכיבוי דמצוה לא אסרה תורה הוא דקאמר להכי פריך עלה והא דתניא או אינו אלא לאשים אמרת לא תכבה אלמא דכיבוי דמצוה ג"כ בכלל איסור הוא ומשני הא ר"ש הא ר"י הא דמשנינן כיבוי דמצוה שאני לא אמרינן דלא אסרה תורה כלל כיבוי של מצוה אלא הכי קאמרינן לר"ש דדבר שאין מתכוין מותר א"כ הכא דכיבוי מצוה הוא פשיטא דהוי דבר שאין מתכוין ושפיר יש לומר דמצותו בכך ולא עבר כלל על לאו דלא תכבה כדי שלא להוציא לישנא דקרא אשה ריח ניחוח כו' מפשטיה אבל לר"י דאמר דבר שאין מתכוין אסור א"כ אפילו כי עביד לשם מצוה איכא לאו דלא תכבה איצטריך למימר דאתי עשה ודחי ל"ת אין המקרא מפורש כ"כ דליהוי עשה למידחי הלאו דלא תכבה ועפ"ז יש לומר דלא תיקשי קושית רש"י ז"ל דהא הוי פ"ר דנהי דבעלמא כל שהוא פ"ר לא מהני מה שאינו מכוין אבל הכא דמצוה קעביד אפילו אי הוי פ"ר מ"מ בכלל אינו מתכוין הוא ולא עבר אלאו דלא תכבה ופשט המקרא אשה ריח ניחוח אומר כן וראיתי לבה"ז ז"ל שכ' כענין זה אלא לא הבנתי דבריו ז"ל שכ' דלר"ש נמי הוי טעמא או משום דכיבוי במקצת לא שמיה כיבוי או מאידך שינויא דכיבוי מצוה שאני ולהך שינויא דכיבוי במקצת לא הוי כיבוי מאי נפ"מ בין רבי שמעון לר"י ואי משום דלר"י איכא למיחש שמא מכבה כולו ולר"ש הוי דבר שאין מתכוין אם מכבה כולו הא מילתא דלא שכיחא שיכבה כל המערכה בזילוף היין ונראה כמש"כ דהא דקאמר הא ר"ש כו' לפרושי שינויא דכיבוי מצוה שאני קאתי דבשביל זה הוי דבר שאין מתכוין וכו':

אלא דלמאי דכתיבנא דהא דשרי הכא לכבויי לר"ש אע"ג דהוי פ"ר הוא משום דמצוה שאני ועדיף משאר אין מתכוין לא משמע הכי בשבת פ' ר"א דמילה דאמרינן התם בשר אע"פ שיש שם בהרת יקוץ ופריך למה לי קרא הא דבר שאין מתכוין הוא ושני אביי דלר"י נצרכא ורבא אמר מודה ר"ש בפ"ר ופריך ולאביי לית לי' האי סברא והא אביי ורבא דאמרי תרוויהו מוד' ר"ש בפ"ר ולפי הנ"ל מאי קשיא דילמא כי קאמר אביי דמודה ר"ש באין מתכוין דעלמא אבל היכא דאיכא מצוה אפילו בפ"ר מותר וכדאמרינן הכא כיבוי דמצוה שאני וי"ל דמש"ה קאמר הש"ס התם ואיכא דמתני לה להא דאביי ורבא אהא דלעשות אי אתה עושה אבל אתה עושה בסיב כו' משום דהכא נמי לא פשיטא לי' להש"ס הך סברא דלהאי שינויא דכיבוי במקצת לא שמיה כיבוי לא איצטריך להאי סברא דלא שייכא בפלוגתא דר"י ור"ש בדבר שאין מתכוין וע"כ צ"ל דברייתא דאמרה לא תכבה ס"ל דכיבוי במקצת הוי כיבוי ושמואל סמיך אהך ברייתא דתוספתא שהבאתי לעיל דיין קודם לשמן וכמש"כ לעיל ולהכי קאמר נמי התם בתרתי לישנא אבל עדיין אין

הדברים ברורים אצלי וע' בבה"ז ז"ל שהביא קושית מהר"ל מפראג ז"ל על ד' הרא"ש ז"ל בפ' שמונה שרצים שהביא ראיה מקושית הש"ס והא קמכבה כו' דסברת הערוך בפ"ר דלא ניחא ליה הוא רק בשבת ולא בשאר איסורין והא מסקינן דלר"ש באמת ליכא משום כיבוי וכמו שהביא הרא"ש ז"ל בעצמו דהערוך הביא ראיה לדבריו ז"ל מכאן וכ"כ התוס' ז"ל בריש כתובות דעיקר ראית הערוך ז"ל משמעתין הוא וקושיא גדולה היא ובה"ז וצ"ק כתבו לישב והכל דחוק והר"ן ז"ל כתב ג"כ כד' הרא"ש ז"ל בפרק הנ"ל ודברים אלו כבר אמורים באורך בדברי הראשונים ואחרונים ז"ל והתוס' ז"ל בכתובות כתבו לדחות ראיות הערוך מכאן דמצוה שאני והוא ע"ד שכתבתי והרא"ש ז"ל בפרק הבונה לא ניחא ליה בהא וכתב דהכא לאו פ"ר הוא ע"ש ועל הראיה שהביא הערוך מהא דסוכה דאית ליה הושענא אחריתי כתב הוא ז"ל ג"כ לדחות דמצוה שאני ע"ש וכבר כתבתי דבפ' ר"א דמילה משמע דליתא להאי סברא דמצוה שאני וכו' והרמב"ם ז"ל בחיבורו פסק דלא כשמואל וע' בכ"מ ז"ל וכתבתי בזה לעיל פרק המזבח מקדש:

דף צב.

גמרא נסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפ"ע ושורפן שנ' בקדש באש תשרף פירש רש"י ז"ל בעזרה ותמה למה שורפין אותן לעצמן ותי' מפני שהוא דבר לח והתינח נסכים אבל מנחות דתני בברייתא אמאי אין שורפין אותן בבית הדשן ככל פסולי קדשי קדשים ובת וספתא סוף תמורה איתא כיצד שורפין יין ושמן היו נותנין אותן ע"ג מדורה כמו שהן משמע מפני שהן דבר לח אין שריפתן דומה לשאר פסולין ומש"ה עושה להם מערכה בפ"ע אבל במנחות לא ידענא טעמא למה ישרפו במערכה בפ"ע וגם מאי אריא דנקט רב הונא ושמואל נסכים שנטמאו הלא בברייתא תני כל הני דם ושמן והרמב"ם ז"ל בפ"י מה' איסורי מזבח כ' ג"כ להאי דינא בנסכים לחוד. ועוד חידש דעושה לו מערכה במזבח וע' בלח"מ ז"ל שכ' דלישנא דעושה להן מערכה משמע הכי אבל קשה מנ"ל הא כיון דמקרא דבאש תשרף ילפינן וזה מיירי בכל פסולי הקדשים שנשרפין בביה"ד שבעזרה ומ"ש נסכים דנשרפין במזבח ועוד דהא בברייתא תני להו בהדי דם ושמן ומנחות ואטו כל הני נשרפין במזבח וצ"ע:

הדרן עלך פרק כל התדיר

פרק יא - דם חטאת

שם תוס' בד"ה שלנה ושנטמאה כו' וא"ת נטמאה מ"ט לא בעי כיבוס הא מדאורייתא זורקו לכתחילה כדאמרינן דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה ותירץ דמיירי כגון שנשבר

הציץ כו' ואין דבריהם מובנים היכן מצינו דזורקו לכתחילה מדאורייתא דהציץ אינו מרצה אלא אם זרקו אבל לכתחילה אסור לזורקו ואי כוונתם להא דאמרינן בפסחים דף י"ז דלמ"ד משקי בי מטבחיא דכן ליכא טומאה בדם כלל אלא מדרבנן א"כ מאי אהנו בתי' דנשבר הציץ כיון דליכא טומאה כלל לא איצטריך מדאורייתא לריצוי ציץ ובלא"ה זורקו מה"ת ונראה דיש איזה חסרון בדבריהם ז"ל ותרתי קמקשו חדא דלמ"ד אין טומאה למשקין זורקו לכתחילה מה"ת ואמאי אין טעון כיבוס ועוד כיון דהציץ מרצה אם זרקו הוי כראוי לזריקה וטעון כיבוס וע"ז תי' כגון שנשבר הציץ אבל קושיא קמייתא למ"ד אין טומאה למשקין במקומה עומדת וכן יקשה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"א מה' כסה"מ דדם קדשים אינו מקבל טומאה ובפ"ח מה' מעה"ק כתב לשון המשנה בין שהיתה לה שעת הכושר כגון שלנה ושנטמאה ושיצאת אין טעון כיבוס והרי ליכא טומאה בדם כלל. וראיתי למי שהקשה כן על הרמב"ם ז"ל וע' בלח"מ ז"ל פ"א הנ"ל שהאריך בדברי הרמב"ם ז"ל וע' בסוף עדיות שביאר הוא ז"ל בפי' שם דעתו וסיים שם דבכל מקום שתמצא טומאה מוזכרת בדם קדשים הכל הוא קודם עדותו של יוסי בן יועזר אבל לאחר עדותו הלכה היא דאין טומאה בדם ומים של קדשים כלל וכ"כ בפי' המשנה לעיל סוף פרק כל הזבחים וא"כ התמיה קיימת למה כתב נטמאה בהני דאין טעון כיבוס וע' בכ"מ ובלח"מ ז"ל שכתבו לישב לשיטתו הא דתנן בפסחים הנזיר ועושה פסח הציץ מרצה על טומאת הדם אלמא דאיכא טומאה בדם דהיינו מדרבנן כדשנינן בריש פסחים וא"כ משמע דמדרבנן איכא טומאה בדם ולפ"ז יש לומר אע"ג דמה"ת מותר לזורקו מ"מ כיון דמדרבנן אסור ממילא חל עליו פסול היסח הדעת ולא חזי לזריקה מה"ת ולהכי אינו טעון כיבוס אלא דא"כ דאיכא פסול היסח הדעת בדם שנטמא אמאי מרצי ציץ לר' יוחנן דאמר דפסול הגוף הוא וכדאיתא בפסחים פרק כל שעה. אבל דבריהם ז"ל נפלאו ממני ומאי קשיא להו הא מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם בפ' כיצד צולין דהא דהוזכר טומאה בדם הוא משנה ראשונה אבל משנה אחרונה הוא דברי ר' יוסי בן יועזר דמשקי בי מטבחיא דכן ממש ואפילו מדרבנן ליכא טומאה בדם ושיטתו הוא כר' יוסי בן יועזר וכ"כ בסוף עדיות וע"כ צ"ל האי ושנטמאה שכ' הרמב"ם ז"ל לא בטומאת דם מיירי אלא בטומאת בשר וחלב דג"כ אינו זורק את הדם ויש לדקדק עוד בד' הרמב"ם ז"ל שכ' איזה היא שלא היתה לה שעת הכושר שנפסלה בשחיטה או בזריקת הדם עכ"ל ופסול זריקה אמאי קורא אותה לא היתה לה שעת הכושר ומפני זה לא הבנתי גם דברי התוס' ז"ל בד"ה ושקבלו כו' שכ' דגרסינן או זרקו ומשום דזריקת פסול עושה שירים דא"כ הרי היתה לה שעת הכושר כיון דקבלה היתה בהכשר ומה בין זה לנטמאה או

יצא הדם דהוי פסול בזריקה וקרי לה היתה לה שעת הכושר וע' מעילה דף ה' ובתוס' חדשים כאן:

שבתי וראיתי כי מש"כ דכוונת הרמב"ם ז"ל ונטמאה דמתניתין היינו טומאת בשר וחלב אינו מספיק דאכתי תיקשי ממש"כ הלכה ח' שם ניתז על בגד טמא אינו טעון כיבוס ואמאי כיון דאין טומאה לדם לא נפסל הדם כלל וחזי להזיה ויתבאר לקמן עוד בזה בס"ד:

שם תוס' בד"ה יכול תהא כו' וכתבו דקדשים קלים גם כן אימעיטו מזאת דאי לא מיעוטא דזאת הוי מרבינן כל הקדשים לכיבוס כמו בלוע ומריקה ושטיפה אע"ג דבחטאת נאמרו באותה פרשה אפ"ה מרבינן כל הקדשים מזאת התורה ה"נ הוי מרבינן כיבוס לכל הקדשים אי לאו מיעוטא דזאת. ויש לדקדק א"כ מנ"ל למעוטי חטאת העוף דילמא איתרבי מתורת כל החטאת ומיעוטא דזאת אתי למעוטי שאר קדשים וצ"ל דמיעוטא דזאת משמע דמיעטה התורה בחטאות גופייהו וכ"ש למאי דקאמר רב יוסף יאכלנה בנאכלות מיעט הכתוב ומש"כ וה"ה קדשים קלים הוא ל"ד דאפילו קדשי קדשים חוץ מחטאת אימעיטו והיינו טעמא דלא אשכחן הכא דפליג ר' אליעזר ואמר אף האשם כי היכי דפליג בדם הנכנס לפנים דמקיש אשם לחטאת משום דהכא בחטאת גופא אימעיט ולא בכל החטאות טעון כיבוס והקשו התוס' ז"ל אימא איפכא דמהקישא דזאת התורה נרבי כל הקדשים לכיבוס ומזאת נמעט לקדש בבלוע ותי' כיון דאשכחן מריקה ושטיפה בכל הקדשים מדאיצטריך אותה למעוטי תרומה סברא הוא לומר דמתקדש בבלוע ג"כ וצריך לדקדק דהא תינח לר"ע דאמר אותה פרט לתרומה אבל לר"ש דדריש אותה לדרשא אחריתי וק"ק אינן טעונים מריקה ושטיפה אכתי תיקשי אימא איפכא ולפי הנ"ל א"ש דע"כ ליכא לאוקמי מיעוטא דזאת לקידוש בלוע כיון דכל קדשי קדשים טעונין מריקה ושטיפה ה"ה דמקדשין בבלוע אלא דהא גופא תיקשי מנ"ל דקדש קדשים אתי לריבויא כל קדשי קדשים למריקה ושטיפה אימא דאתי לרבויי לכיבוס. והנה ארבעה דינין נאמרו בפרשת חטאת קידוש בלוע וכיבוס ומריקה ושטיפה ושבירת כלי חרס ונכנס דמה לפנים וכולהו לא שוו בהלכותיהן דם הנכנס לפנים פליגי תנאי לעיל אי דווקא בחטאת כיבוס אינו נוהג אלא בחטאת הנשחט בליע כל הקדשים מקדשין מריקה ושטיפה קדשי קדשים לכ"ע בעו מו"ש ובק"ק פליגי ר"י ור"ש ויתבאר לקמן טעמן של דברים בס"ד ובת"כ פ' צו דריש מדמה ולא מדם קדשי קדשים שיכול והלא דין הוא מה חטאת הפנימית שאין טעונין מריקה ושטיפה טעון כיבוס קדשי קדשים שטעונין מריקה ושטיפה אינו דין שיטענו כיבוס ת"ל מדמה ע"ש:

דף צב:

רש"י בד"ה יאכלנה כו' ונתמעטה חטאת העוף ומה אמור בענין כיבוס מריקה ושטיפה עכ"ל משמע דממריקה ושטיפה נמי אימעיט חטאת העוף וזה לא מצינו ולקמן יבואר יותר:

שם גמרא נשפך על הריצפה ואספו מהו אצרוכי הוא דלא אצרכיה רחמנא כלי שרת ואוספו וכשר כו' יש לדקדק אמאי לא בעי ר' אבין אפילו לא נשפך על הריצפה אלא קבלו בכ"ש מתחילה אי כשר להזות דאצרוכיה כו' או פסול דפסול רחמנא כלי שרת אבל השתא איכא למיטעי ולמימר דלא מיבעי ליה לר"א אלא אם נשפך על הריצפה אי מותר לאוספו אבל אם קיבל מיד בכ"ש אפשר דלא מיבעי ליה ופשיטא דכשר ובאמת הא דנשפך על הריצפה הכא לא מעלה ולא מוריד דאין צד הפסול מפני שנשפך על הריצפה אלא משום דלא הוכשר בכ"ש ודווקא מגופו הוא מזה והא דבבהמה פוסל שפיכה על הריצפה הוא משום דבעינן דווקא קבלה בכלי אבל בחטאת העוף דכשר להזות מגופו ליכא פסול בנשפך אלא משום דכ"ש פסיל גביה ולמה נקט הבעיא בנשפך תדע דאלת"ה למה קאמר בצד הפסול משום דפסיל ביה רחמנא כ"ש ואמאי לא קאמר אפילו כשר גביה כ"ש אלא דלא אצרכיה היינו דווקא כמו בבהמה שקיבל מגופה אבל נשפך דפסול בבהמה ה"ה בעוף אלא וודאי אי כשר גביה כ"ש ג"כ אינו נפסל משום דנשפך כיון דכבר הוכשר להזות מגופה. ומלשון רש"י נראה דהך בעיא שייכא בקמייתא אי נשפך כשר משום דצואר ככלי הוא והוי כנשפך מן הכלי על הריצפה ולא ידענא למה הוצרך לזה וכן מש"כ בד"ה או דילמא כו' וכ"ש דריצפה פוסלתו לא הבנתי דמאי אהני הכא פסול ריצפה ולקמן בפשיטותא דרבא דקאמר הש"ס ואי ס"ד מפסיל פסול ביה כ"ש תיפוק לי' דאיפסיל באויר כלי פירש"י ז"ל ג"כ דאויר כלי ככלי דמי והיינו ג"כ דרוצה לפרש דהוי כנשפך וגם זה לא הבנתי דאפי' אי אויר כלי לאו ככלי דמי מ"מ כל שנפרד הדם מצואר העוף כבר נפסל אפילו אם יקבלו אח"כ בכ"ש וצ"ע ומלשון הרמב"ם ז"ל שכתב להך בעיא דר"א גבי אידך בעיא בפרק ב' מה' פסולי המוקדשין ולא כתבה במקומה בהלכות מעה"ק גבי מעשה חטאת העוף משמע ג"כ משום דחדא באידך שייכא כמשמעות רש"י ז"ל לעיל שמכילתין דדרשינן והזה מדם החטאת מגופה של חטאת ואוחז בראש ובגוף ומזה יש להסתפק אי למצוה צריך דווקא להזות מגופה של חטאת וכי קמיבעי לר"א היינו לעכב דאינו מעכב גם אם מזה מכ"ש או דילמא אפילו לכתחילה אם רוצה לקבלו בכ"ש רשאי אלא דלא אצרכיה רחמנא להכי ויש לדקדק עוד הא דילפי' לעיל במכילתין דמליקה בעצמו של כהן ומלק בסכין פסול ואמאי לא נימא ג"כ דלא אצרכיה רחמנא

סכין אבל לא מיפסיל בסכין וי"ל כיון דחידוש הוא דנבילה היא ושריא רחמנא ש"מ דעיקר מצותו בכך דאי כשר גם בסכין לא הוי שרי רחמנא בעצמו של כהן:

ולמאי דבעי ר"א הכא אי כ"ש ג"כ כשר בחטאת העוף להאי צד אם נכנס לכפר בהיכל וודאי מיפסיל כמו בכל חטאות ואם כן היכי בעי למימר לעיל בפ"ק חטאת העוף יוכיח דלא מיפסיל בפנים הא בכלי מיפסיל וי"ל דהיינו דקאמר התם בעיא דר' אבין היא ועל הני תרי בעיא קאמר אי בעיא קמייתא דאפילו הכניסה בצוארה נפסל או אידך בעיא דבכלי ג"כ כשר ובין כך ובין כך אין לומר חטאת העוף תוכיח ודו"ק:

שם גמרא ניתז מבגד לבגד מהו ופשיט ליה דטעון כיבוס ממ"נ ואפילו אוספו ופסול כר"ע ס"ל כו' והרמב"ם ז"ל פסק דאינו טעון כיבוס והיינו משום דקיי"ל דלא כר"ע ס"ל ושמא אוספו ופסול ולפ"ז כל הדם הניתז בבואו על הבגד נפסל הוא וא"כ הא דבעי רמב"ח ניתז על בגד טמא מהו ומיבעי ליה אם ההתזה והפסול באין כאחד ומאי קמיבעי ליה הא כל התזה כן הוא דבשעת התזה נפסל הוא ומאי איכפת כפת לן אם נפסל ג"כ מפני הטומאה כיון דבלא"ה פסול הוא וצ"ל דרמב"ח ס"ל אוספו וכשר ולהכי מיבעי ליה בניתז על בגד טמא ומספקא לי' היכא דהפסול בא בבת אחת עם ההתזה ולפ"ז יקשה על הרמב"ם ז"ל דנראה דס"ל דאוספו ופסול ולהכי מבגד לבגד אינו טעון כיבוס וא"כ על בגד טמא אמאי אין טעון כיבוס הא בכל התזות נפסל הדם בבת אחת וע"כ צ"ל דמספקא ליה אי אוספו ופסול או כשר ומבגד לבגד אינו טעון כיבוס דשמא אוספו ופסול ובבגד טמא אינו טעון כיבוס שמא אוספו וכשר אבל נפסל אפילו בבת אחת אינו טעון כיבוס וקצת צ"ע אמאי לא ביאר הרמב"ם ז"ל להאי דינא אי מותר לאוספו מן הבגד בהדיא ולבאר הדבר אם ניתז על הבגד הראוי לכיבוס אסור לאוספו ועל בגד שאינו ראוי לכיבוס מותר לאוספו או בשאר קרבנות שאינן טעונין כיבוס:

ועיין בכ"מ ז"ל שהקשה עוד אמאי כתב בבגד טמא אינו טעון כיבוס הא קיי"ל כרבנן דר"א דאין דנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה וה"נ אין דנין טומאה שבאותה שעה מטומאה קדומה ויותר קשה הא רבא מסיק דכ"ע אין דנין ועוד דלפי מש"כ הוא ז"ל בפי' המשנה בפרה דר"ע ורבנן בקלוטה כמי שהונחה פליגי א"כ בלא"ה לא שמעינן מר' אליעזר דדנין אלא כרבה דר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דכמונח דמי וע"ש בתוי"ט ובתוס' חדשים והתמיה הקיימת הוא מש"כ לעיל דהא לשיטתו ליכא טומאה בדם קדשים כלל וא"כ לא נפסל הדם כלל ואמאי אין טעון כיבוס ואם נאמר כמש"כ הר"י קורקוס ז"ל דצ"ל טעון כיבוס ג"כ אינו מספיק לזה דמילתא דפשיטא היא ולא הוי צריך לכתוב כלל להך בעיא ויש לי לדקדק עוד לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דהא דאמר יוסי בן יועזר דכן הוא דכן

ממש א"כ ר"א דאמר אין טומאה למשקין כל עיקר אין להם טומאה כלל אלא מדרבנן ומאי קמ"ל דמי חטאת שנטמאו מטהרין כיון דלית בהו טומאה מה"ת וגם היכי למד מנידה ור"א דהכא הוא ר' אלעזר בן שמוע והוא דאמר אין טומאה למשקין כל עיקר:

דף צג.

גמרא מאי טעמיה דר"ש אותה ומדמה תרי מיעוטי חד להיתה לו שעת הכושר וחד כו' ור"ע אותה פרט לתרומה ור"ש לטעמיה כו' ולפ"ז מבואר דמאן דאית ליה אפילו היתה לו שעת הכושר אין טעון כיבוס ע"כ ס"ל דקדשים קלים אינן טעונין מריקה ושטיפה וכבר הקשה התוי"ט והבה"ז ז"ל דדברי הרמב"ם ז"ל סתרי אהדדי דפסק כר"ש דאחד זה כו' אינו טעון כיבוס ובמריקה ושטיפה פ' דקדשים קלים ג"כ טעונים מריקה ושטיפה ע' בדבריו ז"ל וכן הרגיש בזה הלח"מ ז"ל וראיתי בתוספתא ובת"כ דהני תנאי דפליגי הכא לענין הזאה על הבגד פליגי נמי לענין מריקה ושטיפה וגרס התם ר' יעקב אומר דהיתה לה שעת הכושר טעון מריקה ושטיפה ור"ש אומר אחד זה ואחד זה אינו טעון מריקה ושטיפה והתם במאי פליגי ובת"כ משמע דמריקה ושטיפה מאותה נפקא כשירה ולא פסולה וע"כ משמע מזה דבסברא בעלמא פליגי למר אימעיט תרווייהו בין היתה לו ובין לא היתה לו כו' ולמר לא אימעיט אלא לא היתה לו שעת הכושר ובין בכיבוס ובין במריקה ושטיפה בהא פליגי אלא דבדברי הרמב"ם ז"ל לא נתבאר האי דינא גבי מריקה ושטיפה ובאמת לא הוצרך לזה דהרי מבואר בברייתא לקמן דמריקה ושטיפה אינה לפני זריקה וא"כ ממילא אפילו היתה לה שעת הכושר כל שנפסלה בזריקה הוי כלפני זריקה ואינה טעונה מריקה ושטיפה אלא די"ל דפלוגתייהו גבי מריקה ושטיפה הוא בהיתה לה שעת הכושר לאחר זריקה כגון שנפסל הבשר לאחר זריקה ושעת הכושר דכיבוס ושעת הכושר דמריקה ושטיפה לאו בחד גונא הוא אלא כל חד כדיניה בכיבוס בעינן שעת הכושר לזריקה ובמריקה ושטיפה בעינן שעת הכושר לאכילה וכן מוכרח דאם אין אתה אומר כן דברי התוספתא סתרן אהדדי דתני התם פלוגתא הנ"ל בהיתה לה שעת הכושר ובתר הכי תני התם ברייתא דלקמן בפשיטות דאין נוהג לפני זריקה אלא ע"כ שעת הכושר דמו"ש היינו פסול הבשר לאחר זריקה וע"כ בסברא בעלמא פליגי ומאותה נפקא לן תרתי מילי אותה כשירה ולא פסולה ואותה פרט לתרומ' וכן מבואר בת"כ גבי כיבוס דדרשינן מדמה כשירה ולא פסולה ועוד דריש התם מדמה ולא דם קדשי קדשים כמו שהבאתי לעיל ויצא לנו מזה סמך לדברי הרמב"ם ז"ל דהני תרי פיסקי לא סתרי אהדדי אע"ג די"ל דגבי מו"ש ס"ל לר"ש דמכל זכר יאכל נפקא דוקא הראוי לאכילה ואפי' היתה לו שעת הכושר כיון דעתה אינו ראוי לאכיל' וסגי בחד מיעוטא אבל לענין

כיבוס ממיעוטא דמדמה לא מצינן למילף אפי' היתי' לו שעת הכושר ואיצטריך תרי מיעוטא מ"מ מדברי מחלוקתן נרא' דהכל בחדא שיטת' היא וכי היכא דבמו"ש ממעטינן מחד מיעוט' לתרווייהו ה"נ לענין כיבוס ולפי הנ"ל יקשה על הרמב"ם ז"ל שלא ביאר דקדשים שנפסלו לאחר זריק' דאין טעונים מריקה ושטיפה ודוחק לומר דבהא לא פסק כר"ש וגם צ"ע אמאי לא הובא פלוגתא זו בתלמודין:

שם תוס' בד"ה ניתז מן הצואר כו' מרישא לא שמעינן דה"א הכא שאני משום דבבת אחת. וע' צ"ק שהקש' הא לא היתי' לה שעת הכושר לזריקה כלל ע"ש אבל קושיית התוס' ז"ל בלא"ה י"ל דאי לא כת' רחמנא אשר יזה דבעינן ראוי להזאה מנ"ל למעוטי הזה מן הצואר כיון דדם כשר הוא אבל סיפא דנשפך על הריצפה ואספו אינו טעון כיבוס צ"ע דהא כבר נפסל הדם ופשיטא דאין טעון כיבוס והתוס' ז"ל לקמן ד"ה תו מה טעם קאמר כו' הקשו הא מרישא דניתז מן הצואר שמעינן לה וע' צ"ק שכתב דנשפך מן הריצפה היינו שנשפך מן הכלי על הריצפה והוא תמוה דנשפך מן הכלי ראוי להזאה הוא וכן מבואר לעיל בניתז מבגד לבגד ונרא' דניתז מן הצואר ה"א דאימעיט דכ' מדמה ולא מבשרה להכי קמ"ל אפי' נשפך על הריצפה ג"כ אין טעון כיבוס אע"ג דדם הוא כיון דאין ראוי להזאה ועדיין צ"ע:

דף צג:

גמרא וראוי להזאה למעוטי מאי למעוטי קיבל פחות מכדי הזיה כו' פירש"י ז"ל וחזר ועירב אפ"ה פסול דצריך לקבל בכלי אחד כדי הזיה והכי משמע דאי חזר ועירבן מהני מאי קמ"ל בשני כלים כיון דעיקר רבותא דפחות מכדי הזיה לא נתקדש ונפקא לן בפרה ודם מדכתיב במים ובדם שיהי' בו שיעור מעיקרו והא דלא מהני חזר ועירב משום דהוי כנשפך על הריצפה מן הצואר דלא הוי לי' תקנה ולכאורה הי' אפשר לומר דהיא גופא קמ"ל אם קיבל כדי הזיה בשני כלים דפחות מכדי הזיה לחוד לא איצטריך לאשמועי' דהא שיעור הזאה בעינן אלא בב' כלים קיבל ובכ"א פחות מכדי הזיה ס"ד דכשר להזות משניהם קמ"ל דלא קידש אלא צריך לטבול בכלי אח' דווקא והיינו דקאמר שיהא בדם שיעור טבילה דצריך שיהי' במקום אח' כדי הזיה אבל אם חזר ועירבן לכ"ע כשר ואין לפוסלו כמו נשפך על הריצפה דנשפך על הריצפה נפסל הדם מיד כיון דלא נתקבל בכ"ש אבל הכא בקיבל פחות מכדי הזיה אין עליו שם פסול דהא יכול להוסיף ולקבל בו עוד דלא מצינו שצריך שיקבל כדי הזיה בב"א וכיון דאין עליו שם דם פסול כי חזר ועירב מב' הכלים ויש בו כדי הזיה כשר וסתימות לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' מעה"ק משמע הכי וע' במשנל"מ ז"ל פ"ה שם. וכן בפ"ט מה' פרה לא כתב אלא קידש פחות

מכדי הזי' בכלי זה ופחות מכדי הזי' בכלי אחר לא נתקדשו ולא ביאר אם אפי' חזר ועירבן וכן הכא לענין כיבוס כתב אינו טעון כיבוס אלא נתקבל בכלי וראוי להזי' ויש בו כדי הזאה משמע דאתי לאשמועי' דאם אין בכלי כדי הזי' אינו טעון כיבוס ואי אפי' חזר ועירב פסול הי' לו לכתוב והי' בו כדי הזי' ופי"ג מה' מעה"ק לענין קידש הקומץ בב' כלים כתב להדיא דיכול לחזור ולקדש וכבר עמד שם המל"מ ז"ל ע"ז ע' שם וע' במשל"מ ז"ל בפ"ד הנ"ל מה שכתב בשיעור כדי הזי' שצריך לקבל או כל הזיית של הקרבן כל חד כדיני' או כדי הזי' הוא הזאה אחת לחוד:

שם גמרא למעוטי שירים שבאצבע ע' פי' הרע"ב ז"ל בפ"ג דפרה בהא דתנן התם על כל הזי' טביל' וכתב שם משום דשירים שבאצבע פסולין ואין זה עיקר הטעם דאם כן אמאי לא מייתינן מינה דשירים שבאצבע פסולין אלא התם טעמ' דילפינן מקרא וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם ומסקינן דידו מקנח בגופה של פרה ואצבעו מקנח בשפת מזרק. והרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' פרה כתב דאצבעו נמי מקנח בגופה של פרה וע' לח"מ ז"ל בפ"ה מה' מעה"ק ודבריו נכונים לפי שיטתו דלא הי' מקבל בכלי אלא בידו השמאלית וא"כ מזרק מאי בעיא התם וכמש"כ הראב"ד ז"ל שם וי"ל דמפרש הכי בשלמ' גמר מקנח ידו בגופה של פרה דכתיב ושרף את הפרה לעיניו פי' בשלמא בפר' ניחא דיכול לקנח ידו וה"ה אצבעו בגופה של פרה דהוי גביה כדכתיב ושרף את כו' אלא אצבעו בקדשים במאי מקנח ומשני בשפת מזרק וק"ל:

שם משנה משהופשט טעון כיבוס דברי ר"י כו' ע' בגמ' וברש"י ותו' דמבואר מדבריה' דדבר שאינו ראוי לקבל טומא' אלא ע"י מעשה גם לר"י אינו טעון כיבוס כי פליגי בדבר הראוי לקבל טומאה ע"י מחשבה לחוד. וכתב רש"י ז"ל בגמ' בד"ה מה בגד כו' ועור משהופשט ראוי לקבל טומאה אם חישב עליו לעבדה כמות שהוא הך מחשבה לעבדה אינו מובן אם אינה מטמא עד שתעבד א"כ מחוסרת מעשה היא העיבוד ואי מטמאה אפי' בלא עיבוד למה לי מחשבה לעבדה כמו שהיא. ונרא' מלשונו ז"ל דבלא עיבוד אין לה טומא' והעיבוד לא חשיב חסרון מעשה כיון דאין זה אלא תיקון והכשר העור ואין זה משום שינוי והא דצריך מחשבה היינו לעבדה כמות שהיא ולא לשנותה ולעשות ממנה כלי והרמב"ם ז"ל דעתו ג"כ דאין עור מקבל טומאה קודם עיבוד כמש"כ בפי' המשנה כאן ובחיבורו פ"ח הנ"ל וע' בלח"מ ז"ל שם ובאמת משמע הכי במשנה כלים פי"ז משנה ט' העושה כלי קיבול מ"מ טמא העושה מעור המצה ומן הנייר אע"ג דאין מקבלין טומא' כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' כלים וע' במשנל"מ ז"ל שם שהאריך בזה ג"כ וכל הני דמייתי הש"ס הוא בכה"ג דראוי לקבל טומא' כמו שהיא בלי שינוי כגון מטלית

פחותה משלש' דאי בעי חשיב עליו ומקבלת טומאה כמות שהיא וכן בגד שחישב עליו לצורה כפירש"י או כפי' של הרמב"ם ז"ל ע"ש בדברי המשל"מ ובדברי הרמב"ם ז"ל פכ"ב מהלכות כלים:

דף צד.

גמרא מטלית פחותה מג' א"ב מדברי הרמב"ם ז"ל נרא' דגרס פחותה משלשה על שלשה אבל גע"ג לא מהני מחשבה והתוס' ז"ל בנידה גרסי כנוסחא דידן ואפ"ה מהני מחשבה ע"ש בדף ס' וע' סוכה דף י"ו ובדברי התו' ז"ל שם ובדברי הר"ש ז"ל פכ"ח דכלים שהאריך בזה ע"ש:

שם גמרא אלא אמר רבא קרא ומתני' כו' ומסקנא דברכין לכ"ע שייך כיבוס ודווקא כיסכוס אבל שרייתו לא זהו כיבוסו ובקשין פליגי אחרים ורבנן לרבנן ליכא כיבוס בקשין ולאחרים בקשין ג"כ איכא כיבוס ולקמן בהא דדריש רבא מותר לכבס מנעל בשבת פריך עליו מהא דר' חייא ב"ר אשי דלא שרי אלא שכשוך ולא כיבוס וחזר בו רבא והא דלא משני רבא כי קאמינא בקשין נרא' קצת דס"ל כאחרים דאיכא כיבוס גם בקשין אבל הרמב"ם ז"ל פסק כרבנן דבקשין ליכא כיבוס אלא גרירה כעץ וצ"ל דלא רצה רבא לשנויי הכי דסתמא דרש מותר לכבס מנעל משמע בכל מנעל מותר לכבוס להכי קאמר שאמרתי כו' אבל באמת לרבנן בקשין מותר גם לכבס וכדאמרי' או כרבנן דוקא ברכין וקצת קשה על הרמב"ם ז"ל בפכ"ב מה' שבת שכתב סתמא דלא הותר אלא שכשוך ולא חילק וכתב דבקשין אפי' כיבוס מותר וכ"כ הרי"ף והרא"ש ז"ל להא דרבא בסוף פ' תולין בשבת ולא כתב דבקשין מותר אפי' כיבוס וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל:

והא דבכלי עץ מגררו לא נתבאר מה הוא עושה בדם הנגרר לכאורה כשר הוא לאספו בכ"ש וכשר להזות דדוקא בכיבוס דמצוה לכבסו ואידחיי לכיבוס להכי אוספו ופסול אבל לא בגרירה בכ"ע דאין כאן מצוה וא"כ צריך לגררו ג"כ במקום קדוש וכל זה לא נתבאר:

דף צד:

גמרא זרק פשתן למים חייב ומסיק משום דאית להו רירא וקעביד לישה אבל חטי ושערי לית להו רירי ולא שייך בהו לישה ומשום זורע משמע דליכא חיובא בשום זרע והרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' שבת כתב השורה חטים ושעורים במים חייב משום זורע דתולדות זורע הוא וכתב הה"מ והכ"מ ז"ל דיצא לו זאת משמעתין וכבר הקש' המ"א ז"ל בסי' של"ו דהא הכא משמע איפכא דמשום זורע ליכא וכתב המ"א ז"ל לחלק דבפשתן חייב תיכף כשנתנו למים משום לש ומשום זורע אינו חייב אלא אם שרה במים זמן מה וכבר כתב

הוא ז"ל מנ"ל הא וגם עיקר החילוק הזה אינו מובן דכמה שיעור שריה זו לחייבו משום זורע אולי מפרש ז"ל אי משום דמקדח לא אמר הכי בדרך ה"א אלא באמת הוא כן אי אתה מחייבו משום זורע בחטי ושערי נמי חייב משום זורע ומאי אירי' פשתן ומשני הני אית להו רירי וקעביד לישה ובהני דאית להו רירי ליכא בזה משום זורע אלא משום לש ומה שהוסיף הרמב"ם ז"ל דשומשמין דינן כפשתן ג"כ צ"ע מנ"ל הא וסברת המ"א ז"ל בלא"ה צ"ע דאי יש משום זורע בנתינת חטים למים חייב עליה מיד כמו זורע עצמו דחייב מיד בנתינת הזריע' לעפר אע"ג דאינו מצמיח עד אחר זמן מרובה וכן אופה חייב עלי' מיד כל שנעשה ממילא אח"כ אם לא שנאמר דצריך ליתן עכ"פ ע"ד לשהות שם וחייב מיד. וע' תוס' שבת דף ד' בד"ה קודם שיבא לידי איסור סקילה מש"כ שם ודו"ק וע' תוס' ר"ע על משניות בפ' כלל גדול:

שם גמרא זה חומר בחטאת ותו ליכא כו'. לכאורה פשטיה דמתני' קמ"ל דבהני דיני שנאמר בפ' דזאת תורת החטאת כיבוס ושבירת כ"ח וקידוש בלוע ומריקה ושטיפה ואשמע לן זה חומר כו' אע"ג דכל אינך שבירת כלי חרס וקידוש בלוע ומריקה ושטיפה ילפינן בכל הקדשים וכדתנן לקמן אבל כיבוס לא נאמר אלא בחטאת כדילפינן בריש פירקין והיינו דקאמר זה חומר בחטאת אבל שאר מילי דחטאת לא מיירי בה כלל לבר מהא דנכנס דמה לפנים פסולה קשיא שפיר דזה נאמר ג"כ באותה פרשה אבל הש"ס לא ניחא לי' לשנויי הכי. ומה מאוד יפלא בזה דברי הרמב"ם זיל שכתב בפי' ובחיבורו דזה חומר בחטאת קאי גם כן אשבירת כלי חרס דלא נאמר אלא בחטאת לחוד ומאין יצא לו כן אי מהא דתנן במתני' קודם זה חומר שבירת הכלי חרס במקום קדוש ומשמע ליה דעלה קאי הא דזה חומר כו' ותנן נמי מריקה ושטיפה במקום קדוש ועלה לא קאי הא דזה חומר ומנ"ל דקאי אשבירת כלי חרס ועוד דלישנא דהש"ס אלא חדא מתרין תלת חומרי נקט משמע דלא תנן הכא אלא חומר אחד וצ"ל דמשמע לי' הכי מהא דתנן לקמן אחד ק"ק ואחד קדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה ולא תנן נמי שבירת כ"ח משום דשבירת כ"ח אינה אלא בחטאת לחוד וקרא דכ"ח אשר תבושל בו ישבר כתיב בתר קרא דאשר יזה מדמה וריבויא דקדשי קדשים דמרבינן מינה שאר קדשי' נאמר אחר קרא דמריקה ושטיפה. אבל מ"מ קשה מנ"ל לחלק דדין שבירת כ"ח אינה אלא בחטאת ומו"ש בכל הקדשים ואמאי לא ילפינן מזאת תורת דשבירת כ"ח גם כן בכלל כל הקדשים וכבר עמדו ע"ז מפרשי דבריו ז"ל והראב"ד ז"ל השיגו וע' בתוי"ט ז"ל ובה"ז ז"ל וצ"ק ז"ל שהקשו עליו מהא דאמרי' בפסחים התור' העידה על כ"ח שאינו יוצא מידי דפיו לעולם מקרא דאשר תבושל בו ישבר ואם אין זה אלא בחטאת ע"כ גזה"כ היא. ולדידי הא לא

קשיא דע"כ אפי' לפירש"י ז"ל לא נאמרה שבירה אלא בקדשים אבל חולין מקדשים לא ילפינן כמו מריקה ושטיפה דלא נאמרה אלא בקדשים דאי בכל האיסורין כן א"כ למה נאמר דין שבירה גבי קדשים וע"כ הא דבעינן שבירה גבי חולין הוא מדרבנן והכי קאמר הש"ס התורה העידה כו' והחמירה בכ"ח בקדשים להטעין שבירה משום דאינו יוצא מידי דופיו וגבי קדשי' אחמור רחמנ' להטעין שבירה וגבי חולין מה"ת סגי בהגעלה ולא חיישינן למעט הנשאר בדפיו אבל רבנן החמירו דלא מהני הגעל' וא"כ לשיטת הרמב"ם ז"ל ג"כ א"ש כנ"ל:

והנה יש מקום עיון עוד בזה בדין כלי אבנים דמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח הנ"ל דאין טעונין מריקה ושטיפה אלא הדחה בעלמא ואלו גבי הגעלה בכלי חמץ כתב דכלי אבנים צריכין הגעלה וכ"כ הרי"ף ז"ל בפ' כל שעה ובאמת נחלקו הראשונים ז"ל בזה כמבואר שם בדברי הר"ן וש"ג ז"ל אבל דברי הרמב"ם ז"ל קשיין אהדדי דקדשים קיל מחולין וגם קש' מנ"ל להרמב"ם ז"ל הא נהי דקרא לא מיירי אלא בכ"ח וכ"נ מ"מ דילמא לא אימעיט אלא משטיפה לחוד כי היכא דתרומה אימעיט ג"כ וטעון מריקה היינו הגעלה ומשטיפה הוא דאימעיט ה"נ כלי אבנים ואמאי סגי בהדחה בעלמא אטו קדשים קיל משאר איסורין ולקמן יתבאר יותר בזה וכן במה שאמרה תור' דחטאת מקדש בבלוע ולקמן מרבינן שאר קדשים מהקישא דזאת התורה ולכאור' בכל האיסורין כן וכ"ז יתבאר לקמן בס"ד:

שם משנה בגד שיצא חוץ לקלעים כ"ח כו' כלי נחושת כו' מלישנא דמתני' נ' דמיירי דהכל בקדשי קדשי' לפנים מן הקלעים ולא נתבאר דין קדשים קלים דנאכלין חוץ לקלעים אי שבירת כ"ח ומריקה ושטיפה שלהם צריך ג"כ להיות במקום קדוש ולכאורה נ' דא"צ להביאן במקום קדוש כיון דאכילתן חוץ למקום קדוש אבל לא מצאתי הדבר מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל ובתוספתא איתא במקום אכילתן מריקתן ושטיפתן ע"ש:

דף צה.

גמרא מדרבנן הוא ע' בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל שיש לו שיטה אחרת בזה ופי' מדרבנן היינו דהכיבוס דרבנן הוא דבאמת לאו בגד הוא דאם שייר כדי מעפורת עדיין בטומאתו הוא אלא אע"ג דלא שייר מ"מ צריך כיבוס מדרבנן וכן בסיפא בכלי נחושת נוקבו ומחזירו וטעון מריקה ושטיפה מדרבנן אבל במציעתא דכלי חרס כתב דמיירי שניקב כדי שרש קטן ועדיין כלי הוא לקבל זיתים והיינו משום דאם ניקב לגמרי ליכא למימר דמדרבנן בעי שבירה כיון דכבר שבור הוא בלא"ה ופי' נפלא הוא זה ואולי גירסא אחרת היה לו בזה בשעת חיבורו פי' המשנה כמו שנרא' מלשון רש"י ז"ל דהיה בזה איזה

נוסחא אחרת אבל בחיבורו כתב כנוסחא דידן ובבגד מיירי ששייר כדי מעפורת ובכלי חרס שניקב שרש קטן ובכלי נחושת דרצפינהו כו' ומה שיש לדקדק בדברי הרמב"ם ז"ל מדבריו כאן לדבריו ז"ל בפכ"ג מה' כלים ע' בלח"מ כאן ובמשנל"מ ז"ל שם בה' כלים שהאריך בזה והעיר שם ג"כ בהא דמדברי הרמב"ם ז"ל נראה דכלי טמא ליכא איסור תורה להכניסו למקדש כמבואר בה' ביאת מקדש ואפ"ה אין להכניסו משום כיבוס ואם הטומאה דרבנן הקילו כדאמרינן מדרבנן הוא והוכיח מזה דטומאה של תורה וכניסה דרבנן חמיר מטומאה דרבנן ואין זה הוכחה דהכא וודאי דאיכ' תרתי דרבנן איסור הכניסה דרבנן והטומא' דרבנן וודאי קיל:

שם תוס' בד"ה מעיל שניטמא כו' והא בגדי כהונה בגדי עשירים הם כו' ואין כאן קושיא כ"כ דהא המעיל טמא הוא וכי מכניס ממנו ג' על ג' למקדש הוי כמכניס כלי טמא למקדש דג' על ג' שם כלי עליו ולא שרי להכניס אלא פחות מג' על ג' דאין עליו שום טומאה כלל ומהאי טעמא נראה ג"כ דלא שייך בזה ביאה במקצת ג"כ כיון דאין בו שיעור טומא' כלל לא מיקרי ביאה במקצת וק"ל:

והא דנקט ר"ל מעיל שנטמא כו' ה"ה כל בגדי כהונה דמוזהר עליהן בלא יקרע כדאמרי' ביומא פ' בא לו וע' משנל"מ ז"ל מש"כ שם:

דף צה:

גמרא דמיבלע ליה ברוק תפל וכדר"ל כו' והרמב"ם ז"ל כתב דמעביר אלו הסמנים חוץ ממי רגלים שאין מכניסין כו' והוא נגד מסקנת הש"ס וע' לח"מ ז"ל והדברים ברורים כן דלא פסק כר"י דרוק תפל צריך שיהא עם כל אחד מדלא כתבו בה' א"ב ומש"כ הבה"ז דמהא דכ' בלעיסת גריסין דצריך שיהיה מעורב עם רוק שבפיו משמע דהיינו כר"ל לא כן נראה מפי' המשנה שם בנדה דמשמע התם דזהו פי' לשון המשנה לעיסת גריסין של פול חלוקת נפש היינו שיערב בלעיסתו הרבה רוק שבפיו אע"ג דלא הבנתי לשון חלוקת נפש שמורה על מיזוג רוק הרבה מפיו היינו הבלה דפומי' דאמר התם ואולי הכוונה לעיסת גריסין וחלוקת נפש היינו שיהי' בו חלוק מהנפש היינו רוק שבפיו אבל מליצה רחוקה היא מ"מ מבואר מדבריו ז"ל דמהאי לישנא מצריך שיהי' מעורב רוק עם גריסין וא"צ רוק תפל ואין לזה שייכות עם הא דר"ל וכיון שכן ע"כ ז' סממנים לאו דווקא אלא חוץ ממי רגלים קאמר שאין מכניסין מי רגלים למקדש:

שם משנה אחד שבישל בו כו' אחד קדשים קלים ר"ש אומר כו' כבר כתבתי לעיל דממתני' דלא נשנה אלא מריקה ושטיפה ולא הוזכר שבירת כ"ח משמע קצת כשיטת הרמב"ם ז"ל דשבירת כ"ח אינה אלא בחטאת. ולפירש"י ז"ל י"ל משום דגבי שבירת

כ"ח לא פליג ר"ש ואמר דקדשים קלים אינן טעונין שבירה דהא מודה דק"ק נמי טעונין הגעלה אלא שטיפה הוא דא"ב כדאמרי' לקמן וכמש"כ ז"ל בכלי חרס דליכא תקנת' אלא שבירה אין לחלק בין קדשי קדשים לקדשים קלים ולהכי לא נשנה שבירת כ"ח במתני' דלא שייכא פלוגתא דרבנן ור"ש גבי' אבל הרמב"ם ז"ל לשיטתי' ליכא למימר הכי דהוא ז"ל כתב בסוף ה' תרומות דקדירה של תרומה הגעלה ג"כ לא בעי אלא שטיפה בעלמא וכתשובתו לחכמי לוניל מהא דהרכינה ומיצה ע"ש וקדשים דומיא דתרומ' הוא לענין זה כדתנן התם בתרומות תרווייהו בהדי הדדי לענין עצמות קדשים וא"כ לר"ש דאמר קדשים קלים אינן טעונין מריקה ושטיפה היינו ג"כ דאפי' הגעלה לא בעי כמו תרומה וא"כ ה"ה דכ"ח לא בעי שבירה והוי לי' למיתני במתני' שבירת כ"ח ג"כ אלא ע"כ לא קאמר אלא בחטאת לבד. ועפ"ז יש ליישב קצת מה שדקדקתי לעיל בכלי אבנים דסגי הכא בהדחה דלא כמו בשאר איסורין דבעי הגעלה והיינו משום דהכא כיון דלא נאמר בהו מריקה ושטיפה אפי' הגעלה לא בעי כמו גבי תרומה דלא בעי הגעלה לשיטתו וסעד לזה מצאתי בתוספתא ר"ש אומר קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה אלא הדחה וכן גבי קדשי' פסולין תני התם דאין טעון מריקה ושטיפה אלא הדחה ע"ש בפי'. וזה מבואר כשיטת הרמב"ם ז"ל וא"כ תרומה וקדשים קילי בזה משאר איסורין דבעו הגעלה כדילפינן מגיעולי מדין אבל תרומה וקדשים לא בעי הגעלה אלא הדחה בעלמא אפילו בכלי חרס אם לא משום גזירת הכתוב בכלי חרס שבירה ובכלי נחושת מריקה ושטיפה אבל קדשים קלים לר"ש או קדשים פסולין לכ"ע סגי בהדחה ובאמת נראה עוד מלשון הרמב"ם ז"ל דמריקה דחמין אינה אלא כיבוס להעביר השמנונית בעין כמבואר בדבריו ז"ל בפי' המשנה ובחיבורו מריקה בחמין ושטיפה בצונן מריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס ומריקת הכוס היינו כיבוס בעלמא ודווקא שפוד ואסכלה הוא דטעונין הגעלה אבל כלי הבישול אין טעונין הגעלה להוציא פליטתן ומה שנותן חמין למרקן לאו הגעלה היא להוציא הבלוע בפנים וכמבואר בדברי התוס' ז"ל פלוגתא דר"ת ורשב"ם ז"ל בזה ויתבאר עוד בזה בלישנא דמתניתין לקמן:

והשתא דאתינן להכי שפיר מצינן למימר דבשאר איסורין מן התורה לא סגי לכלי חרס בהגעלה אף על גב דמצינו הכא בשאר קדשים לדברי הרמב"ם ז"ל דסגי במריקה ושטיפה היינו דווקא בקדשים דלא חיישינן לטעם הבלוע כי אם שמנונית בעין אבל שאר איסורין דבעו הגעלה לטעם הבלוע שפיר ילפינן מדאחמיר רחמנא בחטאת דלא מהני בהו מריקה ושטיפה הוא הדין דהגעלה בשאר איסורין לא מהני בהו כן נראה נכון בדברי הרמב"ם ז"ל. אלא דהוא נגד סוגיית הש"ס לקמן בפלוגתא דרבי ורבנן דאמרינן מאי טעמא דרבנן

מידי דהוי אגיעולי מדין ורבי הגעלה לא קאמינא אלמא דפשיטא מילתא דקדשים לא קילי משאר איסורין וכן אמרינן לקמן גבי תרומה דהגעלה וודאי בעי ככל האיסורין ועיין בר"ש סוף תרומות שהביא דברי הירושלמי בקדירה של תרומה מגעילה ג' פעמים ואין למידין מינה לענין נבילה ע"ש בדברי הר"ש ז"ל דאפילו בקדירה של חרס קאמר משמע קצת כשיטת הרמב"ם ז"ל דתרומה קיל משאר איסורין אלא דמסיק התם דטעמא דאין למידין לנבילה משום דמאליהן קבלו עליהם המעשרות ואין האיסור חמור כל כך ועוד קשה קצת לשיטה זו דאם כן מאי פריך בסוף ע"א מתניתא אהדדי דתנן הכא השפוד והאסכלה מגעילן והתם תנן מלבנן ולפי הנ"ל דאבלוע בתוך הכלי לא קפדינן כל כך הכא אם כן היינו טעמא דלא בעינן ליבון הכא אבל הגעלה בעי דהיינו מריקה דידהו ואולי היינו שינוייא דרב אשי התם דהתירא בלע ולאחר שנעשה נותר איסורא לאו בעיניה הוא ועיין בפרק ה' מהלכות חו"מ שכתב הה"מ דסכיני דפיסחא לדעת הרמב"ם ז"ל לא בעי ליבון משום דהתירא בלע כמו קדשים ולפי הנ"ל אין ראיה דבתרומה וקדשים לבד הוא דלא קפדינן אבלוע וכי היכי דהיקל ג"כ בכלי אבנים וכנ"ל משא"כ בחמץ דהוי ככל האיסורין והדברים עתיקין בזה וכבר נאמרו בדברי הראשונים ז"ל ואני לא באתי אלא לפרש מה שנ"ל בשיטת הרמב"ם ז"ל בזה וע' בתוס' ור"ן ז"ל סוף ע"א שם ודו"ק:

תוס' בד"ה עירה לתוכו רותח כו' והאריכו במחלוקת ר"ת ורשב"ם ז"ל בדין עירוי אי הוא ככלי ראשון ולכאורה לא ידענא מחלוקתן במאי אי להבליע הא מבואר בשמעתין דע"י עירוי נבלע בתוך הכלי ואי לענין שיחשב בישול לענין שבת או בבו"ח לא שמעינן ממתניתין כלל ונראה דר"ת ס"ל דכל שמבליע חשיב כבישול וכמשמעות הירושלמי ג"כ אבל מסקנת הירושלמי שם דבישול גמור לא הוי לענין שבת ובבו"ח אלא אם האור מהלך תחתיו וע' בדברי הר"ן ז"ל בפ' כירה שם:

שם גמרא בעי רמב"ח תלאו באויר תנור כו' עיין בלשון הרמב"ם ז"ל שכתב להאי בעיא לענין כלי חרס אי טעון שבירה ודקדק הלח"מ ז"ל דלכאורה ה"ה דמיבעי ליה לענין מריקה ושטיפה ע"ש ולפי מש"כ לעיל בשיטתו דשבירת כ"ח גזירת הכתוב הוא ובחטאת דווקא אע"ג דמן הדין הוי סגי גם בכ"ח במריקה ושטיפה בכל הקדשים א"כ שפיר איכא למיבעי גם בתלאו באויר התנור דאפשר ע"י בישול בלא בלוע ג"כ בכלל אשר תבושל בו הוא כיון דשבירתו לאו מחומר הבלוע הוא אלא גזירת הכתוב אבל בשאר כלים דבעו מריקה ושטיפה לנקותו משמנונית לא מסתבר לספוקי כלל בתלאו באויר דאין לו מה למרק ולשטוף וי"ל דלזה נתכוין במש"כ הרי הדבר ספק אם ישבר לאורויי דדווקא לענין

שבירה מספקא ליה אבל לא בשאר קדשים לענין מריקה ושטיפה וכן בתנור של מתכת אפילו בחטאת ודו"ק:

שם גמרא כיון דאיכא שירי מנחות דאפייתן בתנור ואיכא בישול ובלוע פירש"י ז"ל שמן המנחה מכאן קשיא טובא לשיטת הרמב"ם ז"ל דשבירת כ"ח אינה אלא בחטאת א"כ מאי קאמר כיון דאיכא שירי מנחות הא במנחות אין טעונין שבירה כמו שאר קדשי קדשים ומש"כ הלח"מ ז"ל דמיירי במנחה של חטאת ע"כ היינו מנחת חוטא דחטאת קריה רחמנא אין זה מובן חדא דקרא מיירי בחטאת בהמה מנ"ל דאיכא חומר זה גם במנחת חוטא אע"ג דחטאת קריה רחמנא לא לכל דיני חטאת ילפינן לה ועוד הא במנחת חוטא ליכא שמן והוי בישול בלא בלוע ואולי לא הוי גרס לה אלא כהא דלקמן כיון דאיכא שתי הלחם כו' הוי כ"ש וצ"ע וע' בה"ז ז"ל שהרגיש ג"כ בזה:

דף צו.

תוס' בד"ה ואם טש כל הפת כו' ע"ש בדבריהם ז"ל שהאריכו בדין נ"ט בר נ"ט בנתבשלו וכתב להביא ראיה מהא דאמרינן לקמן לר"ט דכל יום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל שלמים דהאידנא בקדירה שבישלו בה שלמים אתמול ואינו ממעט באכילת שלמים דהאידנא משום נ"ט בר נ"ט דהתירא ודחו זאת מהא דשרי לבשל חטאת והדר שלמים וזה הוי כקדירה של בשר שלא יבשל בה חלב ע"ש ואני לא הבנתי גם בשלמים דאתמול והאידנא היכי מדמי לנ"ט בר נ"ט דהתירא דבדגים שעלו בקערה הנ"ט השני בדגים הוא וכיון שיש בהם טעם קלוש מותרין לאכלן בכותח אבל טעם שלמים דאתמול כי באו בשלמים דהאידנא הרי זה כמו טעם הקדירה מבשר שבא בחלב דאוסר ומאי אהני אם עכשיו היתר הוא מ"מ כשיעבור זמן שלמים דאתמול אמאי לא יאסר ואטו מצה שנתבשלה בקדירה של חמץ קודם זמן איסורו הוי נ"ט בר נ"ט דהתירא. וע' בדברי הר"ן ז"ל בפ' כל שעה מה שחילק בין קדשים לחמץ דבקדשים אמרינן התירא בלע אבל לא בחמץ וכ"כ המ"א ז"ל בסי' תמ"ז לענין נ"ט בר נ"ט דגבי חמץ לא הוי דהתירא ע"ש ויתר דבריהם ז"ל יתבאר לקמן בפלוגתא דר"ט ורבנן לקמן:

שם גמרא אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו פירש"י ז"ל דהקושיא היא אי נימא דאבישול בלא בלוע לא קפדינן אבל אי קפיד רחמנא אפילו אבישול בלא בלוע גזירת הכתוב הוא והתוס' ז"ל כתבו בשם ר"ת דהכי פריך דע"י כבשונות נעשה ככלי חדש וצידד עוד דאפילו מטומאה יטהר ע"י היסק ולפ"ז הא דמשמע מלישנא דהש"ס דלרבה בר אהילאי דאסר גם ע"י היסק לא תיקשי היינו דאליביה לא נעשו פנים חדשות גם כן כיון דאין יוצא מידי דפיו גם ע"י היסק ולפ"ז לענין טומאה ג"כ לא מהני היסק וא"כ מנ"ל

הא דלדידן נעשו ככלי חדש ע"י כבשן דמקשה הכי בפשיטות ואטו כלים הטעונים ליבון ע"י הליבון יהיה להם שם חדש ליטהר מטומאתו והתוס' ז"ל הקשו גם כן על דברי ר"ת ז"ל ומסקו דחומר בישול בלא בלוע גם כן הוא משום שהחמיר הכתוב לחשבו כבלוע דאינו יוצא מידי דפיו אבל כבשונות פריך דליהני להו ויש לדקדק קצת למאי דמסיק דתקנתא דכבשונות באמת מהני וחידוש הוא שהתירה התורה בשבירה א"כ הליבון ג"כ יהיה נצרך להיות במקום קדוש כמו תקנתא דשבירה ור"ז אמר לפי שאין עושין כבשונות בירושלים משמע דאין צריך ליבון במקום קדוש ואי במקום קדוש א"א לעשות כבשן א"כ מאי פריך ליהדרינהו כו' הא מצותו במקום קדוש ואפשר לומר דבאמת הכי פריך ליהדרינהו לכבשונות במקום קדוש כמו מריקה ושטיפה ומשני לפי שאין עושין כבשונות אפילו בירושלים וכ"ש בעזרה ודו"ק:

דף צו:

גמרא בעי מיניה בישל במקצת כלי כו' ואיפשיטא מברייתא דכל הכלי טעון מריקה ושטיפה ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל שלא כתב לבעיא דרמב"ח לעיל בבישול בלא בלוע אלא לענין שבירת כ"ח דאי במריקה ושטיפה ג"כ מיבעי ליה א"כ היכי פשיט ליה הכא דאינו טעון אלא מקצת כלי הא זה לא גרע מבישול בלא בלוע דמיבעי ליה אי טעון שבירה או מו"ש אלא וודאי לא מיבעי ליה לרמב"ח לעיל אלא בשבירת כ"ח אבל מריקה ושטיפה פשיטא דלא בעי בבישול דלא בלוע. ושפיר פשיט ליה דאם בישל במקצת כלי אין צריך כל הכלי מריקה ושטיפה ולפי שיטת הרמב"ם ז"ל דבשאר קדשים חוץ מחטאת כ"ח נמי סגי במריקה ושטיפה ואפ"ה כתב סתמא בישל במקצת כלי טעון כל הכלי מריקה ושטיפה משמע דבין בכ"ח ובין בכלי נחושת דינא הכי משמע דהאי דינא לאו משום דבכלי מתכות חם מקצתו חם כולו וכבר האריכו הראשונים ז"ל בדין זה:

שם גמרא הא תרומה לא צריך אלא מקום בישול עיין בי"ד סי' קכ"א בדברי המחבר ורמ"א וד' האחרונים ז"ל ולפי שיטתו של הרמב"ם ז"ל י"ל דכל הני קולות הוא רק בתרומה דלא בעי הגעלה וכבר כתבתי לעיל כי קשה לישב סוגיא דשמעתין אליביה:

שם משנה ר"ט אומר בישל בתחילת הרגל יבשל כל הרגל וחכ"א עד זמן אכילה ואמרינן בגמ' בטעמיה דר"ט כל יום נעשה גיעול לחבירו ופירש"י ז"ל דבכל ימות הרגל אין צריך מריקה ושטיפה משום דכי מבשל שלמים האידנא ושלמים למחר נפלט שלמים דאתמול ונבלע אידך שלמים אין נעשה נותר וכי מבשל חטאת היום ומבשל אח"כ שלמים נפלט טעם החטאת אבל שאר ימות השנה מודה ר"ט דצריך למרוק בכל יום דאין שלמים מצויין ויבא לידי נותר וא"כ משמע דאינו מחוייב למרוק ולשטוף אלא אם יבא לידי נותר

אבל אם יכול לבשל שלמים אחר חטאת אינו חייב למרוק דבישול שלמים הוא המירוק ואפילו בכל ימות השנה ואם המירוק הוא קודם בואו לידי נותר או אח"כ לא נתבאר בדברי ר"ט. וחכ"א עד זמן אכילה היינו דפליגי אר"ט וסברי דלא מהני בישול שלמים אחר חטאת לפוטרו ממריקה ושטיפה אלא בזמן אכילת החטאת חייב למרקו אפילו בישל שלמים אחריה והיינו דקאמר מה"מ דלכאורה מסתברא טעמא דר"ט דבישול השני נעשה גיעול לראשון להכי יליף מקרא דאחר זמן אכילת הראשון צריך לעשות מריקה ושטיפה בכל גווני וא"כ פלוגתייהו ל"ד ברגל אלא בעיקר דינא דלר"ט בישול השני הוי גיעול ואינו מחוייב למרק לזמן אכילת הראשון ולרבנן לא הוי גיעול ומחוייב למרק אחר זמן אכילת הראשון ולתרווייהו מותר בו ביום לבשל שלמים אחר חטאת וכי פליגי אי חייב למרק לזמן אכילת הראשון ולרבנן ג"כ לא נתבאר מתי חיוב המריקה אי קודם זמנו עד שבא לידי נותר או אחר שבא לידי נותר והתוס' ז"ל כתבו לרבנן החיוב הוא אחר שבא לידי נותר והוכיחו כן דאי קודם שנעשה נותר מורק ושוטף א"כ לר"ט כי בישל שלמים אתמול כי יבשל שלמים האידנא ליתסר דהא הוזקק למריקה ושטיפה ולא הבנתי דבריהם דנהי דצריך למרוק קודם שיבוא לידי נותר היינו שלא יבואו לידי פסול אבל אם מבשל שלמים האידנא נעשה גיעול לשלמים דאתמול וא"צ למרוק עוד ואפילו לרבנן ליכא איסורא לבשל שלמים האידנא אחר שלמים דאתמול כיון דעדיין זמן אכילתן היא אלא בסוף היום צריך למרק משום שלמים דאתמול דלדידהו שלמים דהאידנא לא נעשו גיעול להם ועפ"ז לא הבנתי תמיהתם לעיל בתוס' בד"ה ואם טש בסה"ד אי נ"ט בר נ"ט בנתבשלו ג"כ מותר אמאי אמרי רבנן מזמן אכילת ראשון בשלמים דאתמול והאידנא הא שניהם היתר ואפילו בחולין מותר ולפי הנ"ל ניחא דוודאי לבשל מותר גם לרבנן אלא דס"ל דשלמים דהאידנא לא נעשו גיעול לדאתמול וצריך למרק סוף זמן אכילת שלמים דאתמול דחיוב מריקתן כדקאי קאי כן היה נראה פירוש מחלוקת ר"ט ורבנן:

אלא דלפ"ז דרבנן לית להו הא דנעשה גיעול לחבירו קשה שמעתא דסוף מס' ע"א דרמי אהדדי מתניתין דתנן התם השפוד והאסכלה מלבנן והכא תנן מגעילן בחמין ושני רבא משום דהכא כל יום נעשה גיעול לחבירו והא רבנן לא ס"ל הא דנעשה גיעול לחבירו ואטו מתניתין דווקא ר"ט הוא ונהי די"ל דהא דלית להו לרבנן הא דנעשה גיעול לחבירו היינו לפוטרו ממריקה וכדילפי מקרא כדאיתא בשמעתין אבל מ"מ לפוטרו מליבון גם רבנן מודו דמהאי טעמא דנעשה גיעול לחבירו אין צריך ליבון אבל מאי פריך התם א"ה הגעלה נמי לא ליבעי הא לענין מריקה דהיינו הגעלה ס"ל לרבנן דלא מהני הא דנעשה

גיעול לחבירו ושפיר בעי הגעלה היינו מריקה ומדברי התוס' ז"ל לעיל נראה דמפרשי לשמעתא דמס' דבכל יום נעשה גיעול כו' היינו דברי ר"ט וברגל שהקשו לעיל היכי מבשל שלמים בתר חטאת הא חטאת איסורא הוא בשלמים דאינו נאכל אלא לזכרי כהונה ובעזרה. ותירצו דמב"מ מדרבנן הוא וברגל אוקמוה אדאורייתא וגם זה לא אבין אטו מתניתין דהשפוד כו' מגעילן בחמין דווקא ברגל מירי ובאמת קושייתם מהא דמותר לבשל שלמים אחר חטאת קושיא גדולה היא ורש"י ז"ל שם בע"א פי' דיבשל שלמים היינו חזה ושוק של כהנים כוונתו דשלמים הנאכלים לבעלים ישראלים וודאי דאסור לבשל אחר חטאת ואכתי תיקשי היכי שרי לבשל אפילו חזה ושוק הא ממעט באוכליהן ובזמן אכילתן וכדתניא בתוספתא דאסור לבשל נאכלים ליום ולילה עם נאכלים לשני ימים ובתוספתא משמע דר"ט לא התיר אלא בשלמים לחוד דאיתא התם אמר ר' נתן לא אמר ר"ט אלא בקדשים קלים והיינו ברגל דמביא שלמים בכל יום והא דגרס התם אחר הרגל אין טעון מריקה ושטיפה צ"ל טעון מריקה ושטיפה אבל בתלמוד דידן לא מייתי הכי לדברי ר' נתן ועוד משמע לי מדברי התוספתא דמריקה ושטיפה היא קודם שנעשה נותר דאיתא התם מריקתן עד זמן אכילתן בישל קדשי קדשים ימרוק וישטוף לקדשי קדשים היינו לזמן אכילתן בישל קדשים קלים ימרק לקדשים קלים היינו לזמן קדשים קלים בישל קדשי קדשים וקדשים קלים ממרק ושוטף לחמור שבהם. מירק ולא שוטף שוטף ולא מירק יאכל כחמור שבהם היינו אם בישל בלא מריקה אחר בישול קדשי קדשים וקדשים קלים יאכל כחמור שבהם משמע דזמן מריקה הוא בשעת הכשר אכילה עדיין דאי לאחר שנעשה נותר אמאי יאכל כלל וכן מסתבר דלמה ימתין עד שיפסל אחר כל הנ"ל שמעתא דסוף ע"א לא נתיישבה אצלי וצ"ע יותר בדברי הראשונים ז"ל ועיין בכר"ו ז"ל שדקדק (בשבת) מה יעשו לפירש"י ותוס' ז"ל ודקדוק נכון הוא ע"ש מש"כ:

והרמב"ם ז"ל יש לו שיטה אחרת בזה ע"פ דבריו ז"ל בפי' המשנה ובחיבורו שפירש הא דאמר ר"ט יבשל בו כל הרגל לא על כל הרגל קאמר דבכל יום וודאי צריך למרוק בסוף היום שלא יעשה השמנונית נותר ויהיה אסור לבשל בו ממחרת אלא כל יום ויום מימות הרגל מבשל על סמך מריקה אחת בסוף היום אע"ג דבכל השנה זמן מריקה תיכף אחר אכילה ברגל לא אטרחוהו כ"כ מפני שהוא עסוק בשמחת הרגל וחכ"א עד זמן אכילה דברגל ג"כ צריך למרק תיכף אחר אכילה וסמך לה אקרא דכל זכר כו' דצריך למרוק תיכף אחר אכילה. ולשיטתו יקשה יותר סוגיא דע"א הא דבכל יום נעשה גיעול לחבירו ולפי שיטתו ליכא למ"ד דלא ליבעי מריקה ושטיפה בכל יום ודברי התוספתא ג"כ לא משמע כפירושו כמש"כ לעיל ואולי י"ל דבשפוד ואסכלה שתשמישן ע"י האש כ"ע מודו

דכל יום נעשה גיעול לחבירו והשני מפליט לגמרי את הראשון וא"כ גם לשיטת התוס' ז"ל דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"ט אלא בכלים שתשמישן ע"י בישול בזה לא ס"ל דנעשה גיעול לחבירו אבל אם תשמישן ע"י האור ס"ל לרבא התם דלכ"ע נעשה גיעול לחבירו ועדיין צריך עיון:

ולדברי התוס' ז"ל דחיוב מריקה הוא אחר שנעשה נותר למה לי דכתב רחמנא כלל ומורק כו' הא שמעינן לה מכלל כל האיסורין כאמור בפ' גיעולי מדין ואע"ג דאמרינן בשמעתין לרבנן מידי דהוי אגיעולי מדין לא קאמרי דהמריקה יהיה אחר שנעשה איסור אלא כיון דע"כ יהיה נצרך למרק בחמין לאחר שנעשה איסור א"כ מסתברא דמה שאמרה תורה ומורק היינו בחמין ולהכי איצטריך קרא דימרק קודם שנעשה איסור אבל אי המריקה הוא לאחר שנעשה נותר קרא למה לי אבל מהא דאמר רבי כי קאמינא למריקה ושטיפה דבתר הגעלה ואי המריקה ושטיפה הוי קודם שנעשה איסור מנ"ל דמריקה ושטיפה הוי בתר הגעלה דילמא המריקה ושטיפה הוי קודם זמן איסורו והגעלה אחר זמן איסורו ויש לישב:

דף צז.

גמרא לומר לך מריקה כמריקת הכוס שטיפה כשטיפת הכוס משמע דמתניתין דתנן נמי בהאי לישנא אתיא כרבי וכנוסחא דילן במשנה מריקה ושטיפה בצונן זה מבפנים וזה מבחוץ אבל לרבנן דזה בחמין וזה בצונן יש לומר דתרווייהו בין בפנים בין בחוץ אבל הרמב"ם ז"ל בפ"י ובחיבורו נראה דגרס במתניתין מריקה בחמין ושטיפה בצונן ופי' מריקה כמריקת הכוס היינו שאינו מחוייב להפליג עד שיסיר הרושם וכבר כתבתי לעיל בזה אבל בסוף ע"א מבואר דגרסינן במתניתין מריקה ושטיפה בצונן וכדפריך אביי התם מי דמי מריקה ושטיפה בצונן הגעלה בחמין ודו"ק:

שם משנה אין בהם בנותן טעם אין הקלים נאכלים כחמורים ואין טעונים מריקה ושטיפה כחמורים לאוקימתא דאביי מכאן נמי קשה קצת לדברי התוס' ז"ל דמריקה ושטיפה לאחר שנעשה נותר א"כ תרתי למה כיון דאין הקלים נאכלים כחמורים אלא נאכלים לזמן ואין בהם נותר א"כ ה"ה דאין טעונים מריקה ושטיפה כחמורים דהא לא נעשה נותר כלל אלא הא דאין פוסלין במגע וודאי שמעינן מרישא ואפילו הכי תנן לה. ומה שמדקדק הלח"מ ז"ל מהא דאביי לדברי הרמב"ם ז"ל דאחר אכילה מורק ושוטף אין כאן קושיא כ"כ דגם לדברי התוס' ז"ל שמעינן לה מרישא ואפילו הכי תני לה וכן תניא בתוספתא שהבאתי לעיל וק"ל:

ועיין בתוס' ורא"ש ז"ל סוף ע"א מה שדקדקו לפי שיטת רש"י ז"ל דלינת לילה פוגמת למה חייבה רחמנא שבירת כ"ח ומריקה ושטיפה ע"ש באריכות ולפי הנ"ל דחובת מריקה ושטיפה הוא קודם שנעשה נותר נראה דמצוה בפ"ע היא ואפילו אם לא יבשל אח"כ באותה כלי. וכן משמע מהא דמוקמינן בפסחים פרק אלו עוברין הא דחטאת כל אשר יגע בבשרה כו' להיתר מצטרף לאיסור כי היכי דלא להוי נזיר וחטאת ב' כתובים הבאין כאחד לטעם כעיקר ואי מצות שבירה ומריקה ושטיפה הוא משום איסור בלוע באחר אכתי הוי ב' כתובים דהא מהא דטעון שבירה ומריקה ושטיפה שמעינן דטעם כעיקר בקדשים אלא די"ל דלא הוי שני כתובים דאיצטריך למיכתב בקדשים לאשמעינן דטעון שבירה בכלי חרס ובכלי נחושת מריקה ושטיפה אבל בנזיר איתא דקרא דקדשים נמי אתי לטכ"ע ואפ"ה לא הוי ב' כתובים ע"ש. ואי נימא דמריק' ושטיפה הוא משום שלא יבלע בבישול אחר אכתי קרא דחטאת למה לי הא שמעינן דטכ"ע מהא דמצרך הכתוב מריקה ושטיפ' אלא דמצוה בפ"ע הוא ולא משום איסור בלוע ולפמש"כ לעיל לדברי הרמב"ם ז"ל דעיקר חיוב מו"ש היא משום שמנונית בעין בלא"ה א"ש ודו"ק:

שם משנה יש בהן בנותן טעם הרי הקלים כו' פוסלין במגע ע' בטור וש"ע י"ד סי' ק"ה דמבואר שם דאיסור הבלוע בחתיכה אינו יוצא לחתיכה בנגיעה אלא ע"י רוטב וא"כ אמאי פוסל בנגיעה הא קדשים קלים לא נאסרו אלא מבלוע דקדשי קדשים אלא דבבלוע שמן מבואר התם דיוצא מחתיכה לחתיכ' בלא רוטב ועוד דבקדשים דהיתר מצטרף לאיסור ההיתר ג"כ נעשה איסור וע' בכר"ו שם סי' הנ"ל ויתבאר יותר בשמעתין:

דף צז:

גמר' עד שיבלע בבשרה ופירש"י ז"ל דאתי להיתר מצטרף לאיסור כדאיתא בפסחים אבל טכ"ע א"א לומר דאין זה טעם אלא ממש וכבר העירו על דבריו ז"ל דבנזיר מוקמינן לה לטכ"ע וגם אני כתבתי בזה בחי' נזיר שם ובזה נחלקו סוגיא דפסחים עם סוגיא דנזיר דבפסחים מוקמינן להאי קרא דקדשים להיתר מצטרף לאיסור דלטכ"ע לא איצטריך דילפינן מנזיר ובנזיר אמרינן דלטכ"ע ג"כ איצטריך דמנזיר ליכא למילף דנאסר בחרצן ג"כ ופריך בגמ' וניתי עשה ונידחי ל"ת לכאורה משמע מזה דס"ל טעמיה דקרא הוא משום טכ"ע דאי להיתר מצטרף לאיסור א"כ כי אכל חצי זית מבלע דפסול עם חצי זית מהכשר כבר עבר על הלאו דכל שבקדש פסול ועדיין לא מקיים עשה דאכילת קדשים דחצי זית לאו אכילה היא וי"ל דזה חשיב בעידנא כיון דבאכילת חצי זית ג"כ מקיים המצוה ומתחיל במצוה וגומרה בסוף האכיל' וע' תוס' ריש חגיגה בהא דלישא שפחה אינו יכול ועוד דהא משמע בשמעתין דהוי עשה דוחה ל"ת אפי' אי לא בעידנא דמקיים

עשה כמו שבירת עצם שיש בו מוח וכמו שהקשו התוס' ז"ל אלא דנרא' ליישב קושיתם ז"ל דרבא דשני הכא דאין עשה דוח' ל"ת שבמקדש מהא דעצם שיש בו מוח משמע בפ' ר"א דמילה דלא ס"ל הך סברא דבעינן דווקא בעידנא כו' ורב אשי הוא דחדיש התם האי סברא והיינו טעמא דלא ניחא לי' לרב אשי הכא בשינויא דרבא משום דאליבי' ליכא למילף מהא דעצם שיש בו מוח משום דלאו בעידנא הוא להכי משני הכא דהוי עשה ול"ת עכ"פ משמע מזה דהכא הוי שפיר קיום העש' בעידנא דמיעקר הלאו וע"כ צ"ל כמש"כ לעיל דזה חשיב בעידנא או י"ל דרב אשי ס"ל דקרא דחטאת הוא משום טעם כעיקר וכסוגיא דנזיר:

והתוס' ז"ל בד"ה ניתי כו' כתבו דלאו אתאכל כחמור שבה פריך דנותר הוי ל"ת שיש בו כרת ואין עשה דוח' אותה ואי נימא דמשום היתר מצטרף לאיסור אתינן עלה א"כ גם בנותר ליכא כרת בכה"ג שלא נבלע בו מן החמור אלא פחות מכזית וע"י היתר מצטרף לאיסור הוא דאיכא לאו גרידא ושפיר פריך גם אתאכל כחמור שבה ואפי' אי משום טכ"ע ג"כ פריך שפיר דהא אפילו מלקות לא מחייב בטכ"ע אלא אם יש בו כזית בכא"פ ואכל לכולי' כזית אבל פחות מכן ליכא מלקות וכש"כ כרת דליכא ואפי' אי איכא כזית בכא"פ ג"כ לא פשיטא מילתא כ"כ דאיכא כרת וכמו שהארכתי בזה בחי' בנזיר שם בשמעתא דמשרת ולסוגיא זו דטכ"ע אשמע לן רחמנא בקדשים איכא למידק איפכא אמאי קרי לה הש"ס הכא ל"ת הא בעלמא ליכא לאו בטכ"ע כמבואר בתוס' ע"ג בהא דאמרי' טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין ואמאי קרי לה הכא לאו ונהי דילפי' כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו היינו בפסול עצמו אבל לא בטעמו וכ"ת דקדשים יצאו מן הכלל לחייבו מלקות על טעמו לחוד א"כ למה לי' להש"ס למימר דמש"ה לא הוי נזיר וקדשים ב' כתובים משום דליכא למילף מנזיר שאסור בחרצן הא בלא"ה איצטריך לחייב מלקות דאי ילפינן מנזיר ליכא מלקות דאין עונשין מה"ד וכמו בכל התור' דאין לוקין על טעמו ולא ממשו וכבר הארכתי בזה בחי' נזיר שם:

והקשו התוס' ז"ל עוד מאי פריך דילמא גזה"כ היא יקדש להיות כמוה ותי' דאיכא לאוקמי בקדשים וחולין ועוד דנילף מינה בעלמא דאין עשה דוחה ל"ת וכן פירשו הא דלקמן גבי שבירת עצם דקאמר ואמאי ניתי עשה כו' היינו דליגמר מינה דאין עשה דוחה וע"כ צ"ל כתירוץ קמא דאיכא לאוקמי קרא בקדשי' וחולין דאי לא"ה מאי אולמא דהא דעצם שיש בו מוח מהא דמתני' והוי לי' לשנויי בקצרה דלא ילפינן מהכא לעלמא משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש אבל לתי' קמא א"ש דהכא פריך ניתי עשה כו' ומנ"ל דקדשים ג"כ נפסלו ומשני דאשכחן בשבירת עצם דלא דחי עשה הל"ת וש"מ

דל"ת דמקדש שאני ולפ"ז א"ש הא דלא אמרי' בפסחים דקרא דקדשים אתי ג"כ לטכ"ע ואע"ג דלא צריך דמנזי' מ"מ איצטרי' למיכתב לאשמועי' דלא אתי עשה ודחי ל"ת אלא דלזה לא איצטריך דמקרא דשבירת עצם שמעינן דל"ת דמקדש אינה נדחית אבל בעיקר קושית הש"ס ק' לי מאי פריך וניתי עשה כו' הא מבואר במתני' בפסחים דאין אדם יוצא ידי חובת מצה בשל איסור ולא אמרי' דאתי עשה ודחי ל"ת ואדרבה מצוה הבאה בעבירה הוא ולא מיקרי' אכילה וכמבואר בדברי הרמב"ם בה' חו"מ דאין מברכין על איסור ואין יוצאין בו ידי חובת מצה ולא עדיפא עשה דאכילת קדשים מעשה דמצה ואמאי לימא דאתי עשה ודחי ל"ת ונהי דיש לחלק דווקא בדבר שאסור מצד עצמו כמו טבל כיון דאכילת איסור הוא אין עליו מצות העשה דאכילת מצה כיון שאסרתו תורה באכילה היכי נאמר דמצוה לאוכלו אבל הכא דלא נאסר אלא משום בלוע לחוד המצוה חלה על הכשר והפסול מעורב בו בזה הוי לי' לעשה לדחות הל"ת וא"כ מצה הבלוע מאיסור אתי עשה דמצ' ל"ת דאכילת איסו' הבלוע וזו לא שמענו ואפשר לומ' עוד דעשה דמצה לא דמי לעשה דאכילת קדשי' דעשה דאכילת קדשי' מוטל על גוף הזבח משא"כ במצה דאין העשה מיוחד וחד על מצה מיוחדת אלא מצוה לאכול מצה איזה שהיא ומש"ה לא אלים העשה כ"כ למידחי הל"ת אלא דא"כ קדשים שנבלע בהם איסור דעלמא אתי העשה ודחי ומותר לאכלו וכן הוא למשמעותא דשמעתין דדווקא ל"ת שבמקדש לא דחי. וא"כ יקשה מתני' דכיצד צולין סכו בשמן של תרומ' אם של ישראל הוא וצלי הוא יקלוף את מקומו ואמאי לא יאכלו דיבא עשה דאכילת קדשים וידחה ל"ת דתרומ' לזרים וכן הא דתנן התם נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו משום דבלוע הוא מצלי מחמת דבר אחר ידחה עשה את הל"ת. ובזה י"ל דל"ת דצלי מחמת דבר אחר הוי ל"ת שבמקדש אבל אכתי תיקשי לרב אשי דס"ל דעשה דוחה ל"ת שבמקדש אלא דהכא הוי עשה ול"ת א"כ בצלי מחמת דבר אחר דליכא אלא לאו הבא מכלל עשה אמאי לא נדחית בפני העשה דאכילת פסחים ואין לומר דכ"א צלי אש הוי עשה ואין עשה דוחה עשה דא"כ ל"ל לרב אשי למימר דהכא הוי עשה ול"ת הא בעשה לחוד סגי דאין עשה דוחה עשה אלא וודאי עשה כזו היינו לאו הבא מכלל עשה לא עדיף מל"ת מפורשת ושפיר נדחית בפני עשה דקום ועשה וכ"כ בזה בתו' יבמו' גבי חייבי עשה דמצרי ואדומי וא"כ אמאי אינו דוח' עשה דאכילת פסח ללאו הבא מכלל עשה דצלי מחמת דבר אחר וכ"ת דצלי מחמת דבר אחר הוי בכלל פסולי קדשים ואיכא עשה דיקדש ול"ת דכל שפסולו בקודש בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו דא"כ ילקה על צלי מחמת דבר אחר ככל פסולי המוקדשין ובדברי הרמב"ם ז"ל פ"ח מה' ק"פ משמע דחוץ מנא ומבושל

אין כאן מלקות אלא עשה דכ"א צלי אש וע"כ לאו בכלל פסולי המוקדשין היא דאין זה פסולו בקדש והדק"ל אמאי אינו נדחית עשה זו וע' תוס' קדושין סוף פ"ק שהביאו דברי הירושלמי דפריך על קרא דויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ומעיקרא לא אכיל ואמאי לא יבא עשה דמצה וידח' ל"ת דחדש ותי' דאין עשה דלפני הדיבור דוחה ל"ת דלאחר הדיבור: ולפ"ז א"ש קצת הא דחבורת ישראל יקלוף משום דעשה דפסח הוי ג"כ עשה דלפני הדיבור והא דמייתי הכא מעשה דפסח דאין דוח' ל"ת שבמקדש היינו משום דהל"ת דשבירת עצם ג"כ היתי' לפני הדיבור אבל מהא דנטף מרוטבו כו' אכתי תיקשי ובלא"ה בתלמודין משמע דעשה דלפני הדיבור עדיף כדאיתא בריש יבמות בשמעתא דעלי'. ומש"כ התוס' שם בקידושין גזירה כזית ראשון אטו כזית שני ג"כ לא שייך הכא דהא מצוה לאכלו כולו ובלא"ה סתמא דמתני' דפסחים לא משמע הכי אלא אין יוצאין מה"ת באכילת איסור והדברים ארוכים בזה וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל וע' בחי' נזיר בשמעתא דמשרת הארכתי בזה יותר בסוגיא דשמעתין אי מיירי במין בשא"מ או אפילו במב"מ ע"ש:

ולענין קושית התוס' ז"ל הכא ובפסחים דהא שבירת עצם לאו בעידנא כו' כתב בפסקי תוספת לתרץ היכא דא"א לקיים העשה אלא בהכי לא בעינן בעידנא כו' וכוונתם היינו היכא דאי אפשר לקיים העשה בשום אופן אם לא על ידי דחיית הלאו כמו המוח שבתוך העצם דא"א לאוכלו אלא ע"י שבירת העצם והיכא בעינן בעידנא כמו צרעת ועבודה דהצרעת בכהן מקרה הוא זה וסברא מחודשת היא וע' משל"מ ז"ל בפ"ח מה' ק"פ וע' לעיל פרק התערובות מש"כ בדברי התוספת ז"ל בסוף עירובין דדבר שע"י פשיע' לא אמרינן אתי עשה ודחי ל"ת:

דף צח.

גמרא חטאת מה חטאת מתקדש בבלוע כו' ע' תוס' בד"ה מה חטאת כו' ובד"ה מה חטאת אינה באה אלא מן החולין כו' וע' מש"כ בזה באורך בחי' נזיר בשמעתא דמשרת ושם נתבאר ג"כ צריכותא דהש"ס לקמן אליבא דר"ע ע"ש:

שם גמרא אשם מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו אף כל ע' תוס' בד"ה אף כל כו' דמסקי דלמ"ד במעי אמן הן קדושין החלב ושתי כליות מהשליל אינן קריבים ומשמע דכ"ז למ"ד דנין אפשר משאי אפשר אבל למ"ד אין דנין חלב ושתי כליות דשליל ג"כ קריבים ולא נתבאר זאת בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ד מה' תמורה אם שחט חטאת ומצא בה שליל נאכל לזכרי כהונה ודין חלב ושתי כליות שלו לא נתבאר בדבריו ז"ל שם: שוב ראיתי בפ"א מה' מעה"ק דהחלב של שליל אינו קרב וכמשמעות' דשמעתא

פ' בהמה המקשה דכ"ע מודו בהאי הקישא לאשם אלא דהכא משמע דר"ע לא ס"ל האי הקישא דשפיר ושליא משום דלטעמיה אזיל דס"ל אין דנין אפשר משאי אפשר במנחות סוף פ' התודה' ולהכי מוקי לה לעצמות דמותרין וא"כ יקשה לדידן דקיי"ל אין דנין כו' מנ"ל דחלב שליל לא יקרב וצ"ל דהא דילפינן מאשם דאין חלב ושתי כליות דשליל קרב מקרא אחרינא הוא וכמש"כ רש"י ז"ל התם דברי הת"כ וע"כ הקישן הכתוב וכ"ע מודו היכא דלא איצטריך הקישא אלא להכי וכמש"כ התו' ז"ל שם ד' פ"ב ע"ב ע"ש. והכי מוכח מסוגיא דפ' בהמ' המקשה דאי נימא דלמ"ד אין דנין אפשר כו' לא דרשינן להאי הקישא א"כ מאי פריך התם לר"ל או לר"י ע"ש כיון דהך ברייתא כמ"ד דנין אפשר כו' ואנן קיי"ל כמ"ד אין דנין כו' אלא ש"מ דכ"ע מודו בזה ודו"ק וע' תוס' מנחות שם דמשמע מד' דגרסינן אמר שמואל א"ר אליעזר היינו ר"א הגדול ול"נ דצ"ל ר' אלעזר היינו ר"א בן שמוע דר"א הגדול קדים טובא לשמואל ועוד אשכחן בחולין מימרא דשמואל משום ר' אלעזר בפ' כל הבשר ע"ש:

שם גמרא מילואים מה מילואי' כו' ואין בע"ח במותריהם אף כל כו' פירש"י ז"ל דילפינן מינה דאין מותרי בע"ח בשריפה וצ"ע למה לי קרא להכי הא שמעינן לה מהילכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה וכן ילפינן במנחות פ' התודה למותר תודה דקריבה ואין טעונה לחם והיינו שלמים וכדתנן להדיא בתמורה ריש פ' ואלו קדשים דשלמים וולדן ותמורתן כיוצא בהן והיינו מותר שלהם אם לא שנאמר דאיצטריך לחטאות המתות דא"צ שריפה אלא קבורה אבל א"כ היכי למידין זאת ממילואי' כיון דמותרי מילואי' אין טעונים לא קבורה ולא שריפה אפי' הי' בהם מותרי בע"ח אלא דחטאת ג"כ היה שם ואכתי אינו מיושב עיקר הלימוד שכתב רש"י ז"ל דבמילואי' לא הי' מותר בע"ח וכיון שלא הי' בהם מותר מנ"ל למילף היכא דאיכא מותר בע"ח שלא יהיה בשריפה והי' נרא' דבמילואי' כתיב והנותר בבשר ובלחם באש תשרף ילפינן מינה דווקא בשר ולחם הוא דבשריפה אבל בע"ח מותרות אין טעונים שריפה אפי' מותר חטאת וילפינן מינה לשאר קרבנות וע' בת"כ במכילתא דמילואים דילפינן מהאי קרא דוהנותר כו' ולמ"ד שהמילואים מותרן לשריפה. וע' ק"א מה שפי' ול"נ דצ"ל מלמד שהמילואים מותריהם בשריפ' וכדאיתא הכא ועדיין צ"ע:

שם תוס' בד"ה מה אשם עצמותיו מותרין כו' ע"ש בדבריהם בסופן שכתבו להוכיח מפ' כיצד צולין דאין נותר בעצמות והכי איתא בהדיא בת"כ בבשר ולא בגידין ועצמות עד דקש' לי למה לי קרא למעוטי עצמות מנותר כיון דמותרין לגמרי לעשות מהן כלים וע' בדברי הרמב"ם ז"ל פי"ט מהלכות פה"מ שכתב דכל עצמות קדשים אין טעונין שריפה

חוץ מעצמות הפסח ובריית הוא בכיצד צולין וגם לשון אין טעונין שריפה צ"ע כיון דמותרין לגמרי וע' בזה במשל"מ ז"ל בפ' הנ"ל ובפ"י מה' ק"פ שנרא' מדברי הרמב"ם ז"ל שם דעצמות הפסח אסורין וטעונין שריפ' מפני תקלת לאו דלא תשברו ע"ש. ועוד איתא בת"כ בבשר ולא בעובר ושליא ושליא א"ש כיון דלא חזיה לאכיל' אימעיט נמי מנותר אבל עובר אם במעי אמן הן קדושין הא איתא בתמורה דאינו נאכל ג"כ אלא ליום ולילה אם נמצא עובר בחטאת משמע דאית ביה איסור נותר ומש"כ בק"א שם דקאי אקדשים שהפיל עובר דבקבורה ולא בשריפה אין זה ענין לנותר ושליא נמי קשה מהא דכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ח מה' פסה"מ דיש בה משום פיגול ונותר וטמא וא"כ וודאי דינו בשריפה. וכבר דקדקתי בזה לעיל בפ"ג דמכילתין וכן צ"ע בהא דמשמע פ' כיצד צולין שם דגידין בשריפה אע"פ שאין ראוין לאכילה והא אימעיטו משריפה מדכ' מבשר וכדאיתא בת"כ וע' בפ"י מה' קרבן פסח מש"כ לענין ראשי כנפים והסחוסים ובפי' המשנה שם במשנה העצמות והגידין כו' ישרפו בט"ו. ואין כאן מקומו להאריך בזה וע' עוד שם שכתב הרמב"ם ז"ל דהי' צולה הפסח עם גיד הנשה וע' בד' הראב"ד ז"ל שם ועל גיד יש לסמוך מהא דאמרי' לעיל גבי בלוע בבשרה ולא בגידין ועצמות דאין מקדשין בבלוע:

דף צח:

גמרא הדר פשטה דאין טעונים כיבוס כו' משו' דנגיעה בלא בליעה אינו טעון כיבוס ונרא' דגריר' בעי כמו בכלי עץ וברזל דאין טעון כיבו' וגרירה בעי וק"ל:

הדרן עלך פרק דם חטאת

פרק יב - טבול יום

דף צט.

גמרא טמא בקרבנות צבור מהו שיחלקו לו פירש"י ז"ל היינו שהקריבוהו טהורין דאי ע"י טמאין הא אינו נאכל וע' בפ"י מה' מעה"ק בדברי הרמב"ם ז"ל ומה שדקדק שם הכ"מ ז"ל ותי' הר"י קורקוס ז"ל והכ"מ ז"ל כ' דאין צורך לדחוק כד' הרי"ק ז"ל ומיירי שפיר שהקריבוהו טמאים ובפסח דנאכל בטומא' וכגון שהיו מחצה טהורים ומחצה טמאין דטהורים עושין לעצמן וטמאין לעצמן וקאמר דאין הטמאים יכולים להמנות עם הטהורים אע"פ שיהיו טהורים לערב ויאכלו עם הטהורי' ואין דבריו ז"ל מובנים דמה ענין חלוקת הפסח דכ"א נמנה על שלו לחלוקה דמתני' דהיינו בקרבן של אחרים אמרה תורה דאין חלוקה אלא להראוין לאכילה אבל פסח כל הפסולין צריכין להמנות ולמה

לא ימנה עם הטהור אם יקריבוהו בטהרה ואי משום דטמא וטהור אין אוכלין יחד זה מילתא אחריתי הוא אבל דינא דמתני' לא שייך בפסח וכדתנן אונן טובל ואוכל פסחו לערב ע"כ העיקר כדברי הר"י קורקוס ז"ל:

שם גמרא אונן נוגע כו' ורמינהו אונן ומחוסר כיפורים צריכין טבילה לקודש וס"ד דבלא טבי' אסור אפי' ליגע ושני ר' יוחנן דהכא מיירי שטבל בשעת אנינותו ולהכי מות' ליגע' ופריך עליה הא הדרא עלי' אנינות ומשני מתני' מיירי דלא אסח דעתי' ומתני' דחגיגה מיירי בדאסח דעתיה ולהך נוסחא דל"ג אלא יש לפרש דקאי הא דשני ר"י דמיירי הכא בשטבל ואח"כ לא הסיח דעתו אז לא חזרה אנינותו עליו אבל טבילה וודאי בעי פ"א בכל גוונא אבל לא משמע הכי מדקאמר הא דאסח דעתי' היינו מתני' דחגיגה כמבואר בשמעתין אלמא דבלא היסח הדעת לא בעי טבילה כלל וליתא לשנויא דר"י אלא בהיסח הדעת תליא מילתא אם לא אסח דעתי' נוגע ואי אסח דעתיה צריך טבי' ופריך אי לא אסח דעתי' מטומאת מת הזאה ג' וז' בעי ואי לא אסח דעתי' מטומאת שרץ ג"כ הערב שמש בעי ואפילו תרומ' ושני ר' ירמיה באומר נשמרתי מדבר המטמא ולא נשמרתי מדבר הפוסל וכן לענין תרומ' כמש"כ רש"י ז"ל ולפ"ז אינו מובן הא דתנן להא בהא דחומר בקודש מבתרומה כיון דמיירי בנשמר מדבר הפסול לקודש ולא לתרומ' וזה כבר שמעי' מדוכתי אחריני וכש"כ לפמש"כ התוס' ז"ל דמיירי בבגדים של תרומ' דהוי מדרס לקודש וזה כבר תנן התם ומסיק ר' אבא בר ממל דמעלה בעלמא היא בקודש לאכילה ולא לנגיעה וע"כ היינו בדלא אסח דעתיה דאי אסח דעתי' הדק"ל הזאה ג' וז' בעי וטבילת אונן היינו בלילה אחרי שעברה אנינותו וטבילת מח"כ היינו אחר שהביא כפרתו אלא דלא דמו אהדדי דאונן אפי' בשעת אנינותו מותר ליגע בקדשים אבל מח"כ קודם שהביא כפרתו אסור אפי' בנגיעה וע' בתוי"ט סוף נדה שהאריך בזה בביאור דברי הרמב"ם ז"ל בחיבורו וכבר כתבתי בזה בחי' מעילה מה שנ"ל בדברי הרמב"ם ז"ל ודברי פי' המשנה כאן היא כשינויא דר' אמי ונוסחת א"י הוא כמסקנא דלנגיע' לא עבוד מעלה עכ"פ סלקא שמעתא דאם הסיח דעתו מטומאת גופו תרומ' וקדש שוין בזה והא דעבדו מעלה בקדש באונן היינו אם לא הסיח דעתו מטומאת גופו אלא כיון שהסיח דעתו מאכילת קודש כשהוא אונן עבדי רבנן מעלה בקדש דצריך טבי' בלא הערב שמש אבל בתרומ' כה"ג משמע דלא עבוד בה מעלה וכן אמרי ב"ה בסוף נדה דטבולת יום ארוך אינה צריכה טבי' באחרונ' אע"פ שהסיחה דעתה מלאכול בתרומ' כל זמן זה וקש' לזה מהא דתנן בטהרות פ"ז משנה ח' מי שהי' טהור והסיע לבו מלאכול בתרומ' ר"י מטהר כו' וחכמים מטמאין אלמא דלחכמים בתרומה נמי פוסל היסח הדעת מאכי' והתוי"ט

ז"ל כתב התם דמיירי שהסיח דעתו מטהרת גופו והוא מדברי הכ"מ ז"ל פי"ג מה' אה"ט ולא הבנתי דא"כ אמאי כתב הרמב"ם ז"ל שם דא"צ הערב שמש אם לא נשמר מטהרת גופו ועוד מה בין זה דהסיע דעתו מלאכול תרומ' לטבולת יום ארוך דאמרי ב"ה דאין צריכ' טביל' וממתניתין דטהרות מוכח דמיירי בהיסח הדעת מטומאת הגוף דבסיפא התם גבי ידים תנן אע"פ שאמר יודע אני שלא נטמאו ידי ידיו טמאות מפני שהידים עסקניות משמע דברישא אם אמר יודע אני שלא נטמאתי מהני אלא היכא דאינו יודע בבירור והסיח דעתו טמא וא"כ אמאי לא בעי הערב שמש וכמש"כ הרמב"ם ז"ל שם אם אינו יודע בבירור שלא נטמא בטומאת מת צריך הזאה ג' וז' ואם אינו יודע מטומאת שרץ הערב שמש בעי אפי' לתרומ' ומתניתין דסוף נדה יש לישב דהתם מיירי באומרת נשמרתי מכל טומאת הגוף ומשום היסח הדעת לחוד אמרי ב"ה דאינה צריכה טבילה וההיא דטהרות מיירי שלא נשמר מטומאת הגוף ואינו יודע בבירור שלא נטמא. אבל מש"כ הרמב"ם ז"ל דאין צריך הערב שמש קשיא טובא מ"ש מהא דכתב שם בהלכה זו דאם לא שמר עצמו מטומאה צריך הערב שמש אפילו לתרומה וע"כ נראה מדבריו ז"ל דהיסח הדעת מאכילה לחוד והיסח הדעת מטומאה לחוד וכן נראה מדבריו ז"ל בפי"ב שם שכתב דאונן ומח"כ אין צריכין טבילה לתרומה משום דמותרים הם בתרומה משמע דאלו היו אסורין בתרומה גם לתרומה היו צריכין טבילה משום היסח הדעת דאכילה ולפ"ז יקשה ממתניתין דסוף נדה טבולת יום ארוך אמאי אינה צריכה טבילה באחרונה כיון שהסיחה דעתה מתרומה כל זמן הזה וצ"ע:

דף צט:

גמרא ותיטמא מה שבתוכו אמר רבא באומר כו' ע' בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ג מהלכות מטמאי משכב וע' כ"מ ז"ל שם:

שם גמרא אונן ומח"כ טובל ואוכל פסחו לערב כו' וכ' רש"י ז"ל ותוס' ז"ל דלא גרסינן מח"כ דמ"ט לא יאכל בקדשים לערב אחר שטבל. וראיתי להלח"מ ז"ל שיצא לידון בדבר החדש לדברי הרמב"ם ז"ל דמחוסר כיפורים אין צריך טבילה בע"פ והא דתנן בחגיגה דצריך טבילה לקדש היינו דווקא בשאר קדשים אבל פסח דיודע הוא דיאכל הפסח בלילה אינו מסיח דעת ואין צריך טבילה. ודייק הכי ממש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו שם גבי אונן וטובל ואח"כ אוכל כדי שיפרוש מאנינות כו' ולא כתב לטעם הפשוט משום חשש טומאה כמש"כ בפי"ב מה' אה"ט משום דגבי פסח ליכא להאי טעמא כיון דמותר באכילת פסח בלילה אלא הטעם כדי להסיר האנינות ובמח"כ ליכא להאי טעמא ע"ש. והוא נגד סוגיא מפורשת בפ' תמיד נשחט דף נ"ט אין לך דבר מאוחר לתמיד של בין

הערבים אלא קטרת כו' ומח"כ בע"פ שטובל שנית ואוכל פסחו לערב אלמא דגם בפסח טובל שנית ע"כ נראה דהא דאיצטריך הכא גבי אונן לטעמא כדי להסיר האנינות הוא משום דאכתי לא תם אנינותו דבלילה ג"כ אסור בקדשים ומה אהני טבילה זו ופסח בלא"ה אינו נאכל אלא בלילה לזה כתב דהטבילה אינה אלא כדי להסיר אנינותו אבל מח"כ אחר שהביא כפרתו וודאי צריך טבילה גם לפסח ככל הקדשים וסמך בזה על מש"כ בהלכות אה"ט דמח"כ צריך טבילה לקדשים ודו"ק:

שם גמרא וסבר ר"ש אנינות לילה דרבנן והתניא ר"ש אומר אונן משלח קרבנותיו כו' וכתב רש"י ז"ל דמסקנא דאיסור שילוח הוא מדרבנן בכל הקרבנות ואסמכתא בעלמא הוא ולבר מפסח קאמר. ובאמת משמע הכי בתוספתא במכילתין דאוסר ר"ש לאבל כל ז' לשלח קרבנותיו וזה וודאי אינו אלא מדרבנן דכל דין אבילות מדרבנן הוא וכן איתא במ"ק אבל אינו משלח קרבנותיו מהא דר"ש שלמים כשהוא שלם הוא מביא אלא דאין זה מוכרח דכל ימי אבילות וודאי הא דאינו משלח הוא מדרבנן דחסרונו ג"כ אינו אלא מדרבנן אבל יום ראשון דחסרונו הוא מה"ת דאסור בעבודה ובאכילת קדשים מה"ת וגם אכילתו ביום ראשון יש מהראשונים דס"ל דהוי דאורייתא וכמו שכתבתי בזה בחידושי מועד קטן אינו משלח גם כן מדאורייתא דדרשא גמורה היא שלמים בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר ונראה דהכי מוכח מהא דבעי התם מנודה מהו שישלח קרבנותיו ובעי למיפשט מהא דכל ארבעים שנה במדבר נזופים היו ושלחו קרבנותיהם וע"כ הא דמיבעי ליה במנודה אי משלח קרבנותיו הוא גם כן מהך דרשא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר דמנודה נמי כל דיני אבילות עליו ואי אין דרשא זו אלא אסמכתא ומדרבנן היכי פשיט מהא דאבותינו במדבר שלחו קרבנותיהם דילמא אכתי לא גזרו אלא וודאי משמע דדרשא גמורה היא ובלאו הכי כל הני שינויא דלקמן ס"ל דדרשא גמורה היא וכן מוכח מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות ביאת מקדש שכתב בדין מנודה דהוי ספק לפיכך אם הקריב מרצה משמע דבאבל אם הקריב גם כן לא מרצה וע"כ מדברי תורה הוא דאי מדרבנן אמאי אינו מרצה ולפ"ז הא דאינו מרצה באבל היינו דווקא ביום ראשון אבל לא בכל שבעה וכו' ונראה עוד דמצורע נמי בכלל זה הוא. ומה שכתב הרמב"ם ז"ל כל זמן שאינו ראוי לביאה אל המחנה אינו ראוי להקרבה והוא דברי ר' שמעון במועד קטן וקשה לזה מהא דערל וטמא משלחין קרבנותיהן אף על גב דאין ראויין לביאה וכבר כתבתי בזה במכילתין. אבל לפי הנ"ל עיקר הטעם שאינו ראוי לבא אל המחנה ובדד ישב כמנודה הוא גם כן בכלל כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. ואחר כל הנ"ל מבואר

מדברי הרמב"ם ז"ל דבכל הני אפילו אם עבר והקריב לא נרצה כי אם במנודה דספיקא הוא הוא דהורצה ולקמן יתבאר מה שיש לדקדק בדברי הרמב"ם ז"ל אהדדי:

והתוס' ז"ל כתבו דאין לומר דהא דפסח מחויב אפי' באנינות משום דאתי עשה דפסח ודחי עשה דאנינות דאם כן מנ"ל דאנינות לילה דרבנן אפילו הוי דאורייתא אתי עשה דפסח ודחי וכבר דקדקו בזה הבה"ז והצ"ק הא אכילת פסחים לא מעכבא ס"ל השתא בכוליה שמעתא וכן לאביי לקמן דמוקי לה להא דאונן טובל ואוכל פסחו במת אחר חצות וחיובא דפסח מדחי לאנינות ואפילו הכי אנינות לילה ע"כ דרבנן כמש"כ רש"י ז"ל לקמן בד"ה אביי אמר ע"ש וי"ל דלאביי דמוקי לה אחר חצות דעשה דפסח קדים ואין אנינות מדחי אותה בזה דייקינן שפיר דאנינות לילה דרבנן דאי דאורייתא הא קדמה עשה דאנינות לעשה דאכילה ואין עשה דאכילה דוחה עשה דאנינות כמו קודם חצות דאין עשה דשחיטה דוחה עשה דאנינות אבל למאי דסלקא דעתך השתא דאפילו מית קודם חצות אתי עשה דפסח ודחי לאנינות תדחה גם כן מפני עשה דאכילה אף על גב דלא מעכבא מכל מקום עשה דידה עדיפא דיש בה כרת. ובאמת לא אשכחן מאן דאמר דאכילה לא מעכבא בכהאי גוונא דמאן סבירא ליה אכילת פסחים לא מעכבא ר' נתן וגם הוא מודה דבעינן גברא דחזי לאכילה כדאיתא בפ' כיצד צולין ויתבאר עוד לקמן בזה:

שם רש"י בד"ה והעצים המתנדב עצים מביא קרבן עמהם אבל עצים גופייהו משמע לרש"י ז"ל דלאו קרבן הוא כרבנן דרבי אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' ביאת מקדש לא משמע הכי:

דף ק.

גמרא אביי אמר כאן שמת קודם חצות כו' מסקנת אביי דהיכא דחל האנינות קודם זמן פסח בהא קאמר ר"ש דאינו מקריב כשהוא אונן אבל מת לאחר חצות דכבר חל עליו חיובא דפסח מביא אפילו באנינות דנדחית מפני חיובא דפסחא. ובריית דיוסף הכהן שטימאו אותו בע"כ מיירי שמתה קודם חצות והא דלא רצה ליטמא צ"ל דמשום רגל הוא דלא רצה ליטמא דמפסח בלאו הכי אידחי לשני משום אנינות ואידך ברייתא דאסרי ליטמא אם הולך לשחוט את פסחו היינו במת אחר חצות דאנינות לא פטר ליה מפסח משום הכי אסור ליטמא ובעי הש"ס למידחי דלר"ע דאמר מצוה לטמאות אפילו אחר חצות יטמא דפסח יש לו תשלומין בשני ובריית דתני לא יטמא ר' ישמעאל היא דאמר רשות ומסיק לא ס"ד כו' ושפיר מוכח מהך ברייתא דאחר חצות אין אנינות לפסח וגם לא יטמא ורבא משני אידי ואידי אחר חצות פירש רש"י ז"ל דאפילו מת אחר חצות גם כן אנינות מדחי הפסח מקרא דשלמים כשהוא שלם כו' והא דאמר ר"ש דאונן טובל ואוכל

פסחו לערב היינו במת אחר ששחטו וזרקו עליו ואפילו הכי לא העמידו דבריהם ז"ל באכילת פסח דאכילת פסחים מעכבא ולשיטתא דרבא יקשה ברייתא דאמרת לא יטמא כמאן כיון דמת לו מת ממילא נדחה מפסח ואמאי לא יטמא אפילו לר"י דאמר רשות אם לא שנאמר דהאי תנא פליג אר"ש בהך דרשא דכשהוא שלם וס"ל דאונן משלח קרבנותיו וגם נפקא מינה לכהן גדול דמקריב אונן מוזהר הוא שלא ליטמא אבל כהן גדול בלאו הכי אסור לטמא לקרוביו והרמב"ם ז"ל פירש כאן לאחר ששחטו עליו היינו אם עבר ושחטו עליו לאחר שמת לו מת אפי' מת קודם חצות דלכתחילה אין שוחטין עליו אבל אם עבר ושחטו עליו טובל ואוכל לערב. ועיין בכ"מ ז"ל ובלח"מ ז"ל ומה מאוד נכון בזה הגהת הר"א ז"ל מווילנא דגירסת הרמב"ם ז"ל הוא אידי ואידי קודם חצות וברייתא דטובל ואוכל לערב היינו לאחר שעבר ושחט עליו ואתי שפיר לפ"ז דאביי ורבא לא פליגי לענין דינא אלא דאביי מוקי להך דטובל ואוכל במת לאחר חצות דלכתחילה שוחטין עליו ואוכל לערב ורבא מוקי לה אפילו קודם חצות אלא דעברו ושחטו עליו טובל גם כן ואוכל לערב אלא דיש לדקדק לפי מה שהוכחתי לעיל מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות ביאת מקדש דבכל הני כגון אבל ומצורע אפילו בדיעבד לא הורצה אם שלחו קרבנותיהם אם כן מאי שנא פסח דהורצה בדיעבד ומנ"ל לחלק בזה בין פסח לשאר קדשים כיון דפסח גם כן בכלל דרשא דשלמים כשהוא שלם כו' ואולי י"ל דבאונן מרצי הציץ בדיעבד כיון דהותר מכללו אצל כהן גדול אפי' לעבוד. ועוד י"ל דרבא לטעמיה לעיל ברישׁ פרק כל הזבחים כו' דבקרבן ציבור אונן מרצה וכיון דמרצה אפילו בכהן העובד כל שכן דמרצה אם אונן שלח פסחו דפסח קרבן ציבור הוא אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל אי אפשר לומר כן דהא לא קיימא לן כרבא בהא אלא כרבה בר אהילאי דאותביה לרבא התם וצ"ע:

והנה בין לפירוש רש"י ז"ל ובין לשיטת הרמב"ם ז"ל משמע דווקא אם שחטו וזרקו עליו הוא דטובל ואוכל לערב אבל אם שחטו ולא זרקו עדיין אין זורקין עליו לפירוש רש"י אם מת בין שחיטה לזריקה אסור לזרוק עליו. וכן לדברי הרמב"ם ז"ל אם עבר ושחט לחוד אין זורקין לכתחילה. ובירושלמי פרק האשה איתא אמר ר"י בר בון מתניתא בשנעשה אונן משעה ראשונה בין שחיטה לזריקה אבל אם נעשה אונן לאחר כפרה כבר הורצה משמע דאחר שחיטה גם כן זורקין עליו לכתחילה אלא דנראה דצ"ל כשנעשה אונן משעה ראשונה או בין שחיטה לזריקה דאז שוחטין וזורקין עליו ואוכל גם כן אבל אם נעשה אונן אחר שחיטה וזריקה כבר הורצה וכדברי רב אדא בר מתנה מאי דהוי הוי. ועיין תוס' סוכה דף כ"ה ע"ב בתוס' בד"ה אבל הכא דלא מטי זמן חיובא שהקשו לרבא

דאמר הכא דאחר חצות גם כן מטמא לקרוב אם כן למה לי קרא דחתן דעוסק במצוה פטור מן המצוה הא שמעינן מהכא דאפילו מטא זמן חיובא דפסח מטמא לקרובים ולא הבנתי קושיתם דהכא רחמנא פטריה מפסח מקרא דשלמים קרבנו כל קרבנותיו לא יביא אלא כשהוא שלם וכמו שפירש רש"י ז"ל ואם כן ממילא מותר לטמאות גם כן ועוד דבלאו הכי אין זה ענין להא דעוסק במצוה כו' כיון דשניהם מוטלין עליו כאחת ואי אפשר לקיים שניהם וסבירא ליה לרבא מסברא דעשה דפסח נדחה מפני עשה דקרובים כיון דעשה דפסח יש לה תשלומין בשני וכמו שכתב רש"י ז"ל לעיל ומכל מקום מהא דאמרינן התם דקרא אתי להיכא דלא מטי זמן חיובא דפסח וודאי ס"ל כשיטתיה דאביי דאחר זמן חיובא עשה דפסח עדיף וכדמשמע נמי בסוף פרק מי שהיה טמא דרבא גופא סבירא ליה הכי ודו"ק:

ומהא דמוכח אביי מעובדא דיוסף הכהן שטימאוהו אחיו בע"כ דאם מת קודם חצות חל אנינות ומידחי מפסח יש לדקדק קצת על שיטת הרמב"ם ז"ל בהלכות אבל דטומאת אשתו הוא מדברי סופרים דעשאוה כמת מצוה ע"ש דאם כן מאי ראיה היא זו הא במת מצוה לכ"ע חייב להיטמא אפילו אחר חצות וי"ל דנהי דעשאוה כמת מצוה מכל מקום לא חמיר מקרוב דמצוה מן התורה לטמאות ועיין מש"כ בזה בחי' מ"ק שם:

דף ק:

גמרא רבה בר רב הונא אמר כו' ולפי מסקנא זו יום ליקוט ויום שמועה בקדשים אסור עד הערב כמתניתין דפסחים טובל ואוכל בקדשים לערב אבל פסח אוכל אפילו יום ליקוט עצמות ויום שמועה בעצמו ויום קבורה אסור בין בפסח בין בקדשים עד הערב. והיה נראה דהכי קיימא לן דרבא סבירא ליה הכי כדאמר ציית מאי דאמר לך רבך דאכילת פסחים מעכבא מדרבה בר רב הונא והיינו מהא דמותר ביום ליקוט עצמות וגם לא מצינו מאן דפליג עליה בהדיא אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ו' מהלכות ק"פ משמע דיום קבורה וליקוט ושמועה לכולם חד דינא להם ולא הותרו בפסח גם כן אלא בלילה שלהם אבל באותו יום עצמו כגון ששמעו אחר שקיעת החמה אפילו בפסח אסור וקצת תימא על נושאי כליו ז"ל שלא הרגישו בזה ועיין בירושלמי פרק האשה דאיתא התם גם כן להאי שיטתא אלא דנראה קצת דגרס התם במתניתין דפסחים השומע כו' והמלקט כו' אוכל בקדשים ולא גרס לערב משמע דבקדשים גם כן מותר אפילו ביום שמועה עצמו ע"ש בגמרא דשקיל וטרי ובמחלוקת רבי ורבנן איתא התם ג"כ שיטתא אחריתי מתלמודין ע"ש:

שם תוס' בד"ה אכילת פסחים כו' עיין שם שר"ל דאפילו לר' נתן דאמר אכילה לא מעכבא הכא שאני דבעינן גברא דחזי כדאיתא התם בפרק כיצד צולין והתם לא אמרינן אלא דבעינן גברא דחזי בשעת זריקה אבל כוונתם דמכל מקום אכילת פסח אפילו לר' נתן מצותה יותר גדולה מאכילת שאר קדשים דהא בעינן בפסח גברא דחזי לאכילה מה שאין כן בשאר קדשים וק"ל:

דף קא.

גמרא כאן בקדשי שעה כו' ומסקינן דלר' נחמיה קדשי שעה הותר לגמרי בין ביום בין בלילה. ואמר משה לאהרן שיאכל גם קדשי דורות והשיב לו אהרן בקדשי דורות איכא קל וחומר ממעשר. והקשו התוס' ז"ל הא איכא למיפרך מה למעשר כו' ולרבנן לא הותר אז אלא אנינות לילה ומשה אמר לאהרן דהותר גם ביום והשיב לו אהרן שמא לא שמעת אלא בלילה אבל ביום קל וחומר ממעשר כו'. ותמהו התוס' ז"ל גם כן הא האי קל וחומר איכא גם בלילה דלדורות אנינות לילה ג"כ דאורייתא לר"י ויש לדקדק לדברי משה דלא ס"ד לדרוש הקל וחומר ממעשר אם כן למה בא הציווי כלל שיאכלו באנינות כיון דלא אשכחן אזהרה על אכילת קדשים באנינות ממילא הוא מותר וע"כ צ"ל מדצוותה התורה האי התירא לאכול באנינות שמע מיניה דהקל וחומר ממעשר לאו פריכא הוא ומסברא היה אסור לאכול קדשים באנינות להכי בא הציווי כאן להתיר ונחלקו משה ואהרן בסברא בעלמא לר"נ אמר משה אחרי שהתירה התורה כאן אנינות וחידוש הוא שחידשה תורה באותו יום ההיתר הוא בין בקדשי שעה בין בקדשי דורות של אותו היום ואהרן השיב לו כיון דלא בא הציווי אלא בקדשי שעה לא שמענו לאותו חידוש אלא בקדשי שעה אבל קדשי דורות באיסורן קיימי. ולר"י היה בדעת משה דהותר אכילת אונן לגמרי אפילו ביום ואהרן השיב כיון דחידוש הוא שחידשה תורה היום לא שמענו אלא היתר לילה אבל היתר יום אם לא שמענו כיון דעיקר מיריה ביום הוא מסתברא לומר דיום כדקאי קאי באיסוריה ולא נתחדש ההיתר אלא בלילה ומיושב תמיהת התוס':

ויש לדקדק בהא דפליגי תנאי הכא באנינות לילה אי דאורייתא אי דרבנן ולמאן דאמר דאורייתא משמע דהלילה הולך אחר היום א"כ אם אירע דבר בלילה לא הוי אונן אלא באותו הלילה אבל לא ביום שאחריו ולמ"ד אנינות לילה דרבנן הוי איפכא והוי אונן כל היום ואשכחן קולא למ"ד דאוריתא וחומרא למ"ד דרבנן ואי נימא דלמ"ד דאורייתא אפילו אם אירע בלילה הוי אונן גם בלילה שאחריו א"כ אשכחן אנינות יותר מיום ולילה ולא מצינו יותר מיום שלם כדכתיב ואחריתה כו' וצ"ע יבולע המות לנצח במהרה:

דף קא:

גמרא סבר לה כר"א דאמר ר"א לא נתכהן פנחס כו' רב אשי עד ששם שלום בין השבטים ומסקינן דלרב אשי נתברך להיות כהן בשעת הריגת זמרי אלא דלא נתרצו לו ישראל להלבישו ולמשחו ולחנכו עד ששם שלום כו' כמש"כ התוס' ז"ל ולפ"ז לרב אשי נמי היה כל דיני כהונה עליו לאכול קדשים ושלא לישא נשים הפסולות לכהונה מיד אחר הריגת זמרי דהלבשה וחינוך אין מעכבין אלא לעבודה ולזה קאמר רב אשי לא נתכהן כו' עד ששם שלום כו' וא"כ א"ש גם לר"א הא דיליף ר"ש ביבמות דף ס"א דגיורת פחותה מבת ג' כשירה לכהונה ממלחמת מדין שנ' החיו לכם ופנחס הי' עמהם אלא דבלא"ה א"ש דר"ש ס"ל בשמעתין דפנחס נתכהן מיד כדאמרי לי' לר"נ דא' הלא פנחס הי' עמהם: ולכאורה ק' לרב אשי הא דאמר ר' ישמעאל בב"ב פ' יש נוחלין מקרא דויקברו את אלעזר בגבעת פנחס וכי מנין לפנחס שאין לאלעזר אלא ש"מ ירושת אשתו ד"ת ולדברי רב אשי הא פנחס בבואו לארץ עדיין לא נתכהן והי' לו ליטול חלק בארץ ולפי הנ"ל ניחא דלרב אשי נמי כהן הי' מהריגת זמרי אלא דלעבודה לא נתכהן. אבל בלא"ה א"ש דנהי דכהן לא הוי מ"מ לוי הוא ואין לו חלק בארץ והוי מצי הש"ס למימר דלא פליגי ר"א ורב אשי דר"א קאמר לענין אכילת קדשים נתכהן בהריגת זמרי ורב אשי אמר דלענין עבודה לא נתכהן עד ששם שלום בין השבטים ובעיקר טעמא דפליגי בכהונת פנחס פירש"י בחומש הביאו המהרש"א ז"ל בח"א כאן מפני שלא נמשח יחד במילואים כשנמשחו אהרן ובניו לא נתקדשו אז אלא זרע הנולד אחר משיחה ובשלמא לר' אלעזר א"ש דע"פ הדיבור נתכהן גם הוא אבל לרב אשי אם לא הי' קדושת כהונ' עליו היכי נעשה כהן ע"פ שימת השלום וע"כ נ"ל לר"א נמי סמכו על הבטחּ דוהית' לו ולזרעו כו' וע' בסוט' דף מ"ג דקרי לפנחס משוח מלחמ' ולרב אשי ע"כ זה כמ"ד כאן דפנחס נתכהן כאחד עם אהרן ובניו ודו"ק ובריית‍א דלקמן בן בנה משוח מלחמ' ג"כ ס"ל דנתכהן מיד:

שם גמרא אמר רב משה רבינו כ"ג הי' וחולק בקדשי שמים כו' יש לדקדק מנ"ל דכה"ג הי' נהי דילפינן מהאי קרא דהי' אוכל בקדשי שמים אבל כה"ג מנ"ל וכן בפרש' נאמר כל עבודות כה"ג לאהרן לבד וי"ל דמסברא אומר כן כיון דבז' ימי המילואים הי' משה משמש לבד מסתברא שלא ירד ממעלתו וברצונו הי' תלוי אם הי' רצונו הי' יכול לשמש בכהונה גדול' כל מ' שנה בח' בגדים אלא משום דטריד בשכינה הניח לאהרן הכהונ' גדולה כי מעלת משה הי' יותר גדול' כמבואר בדברי הזוה"ק משה שושבינא דמלכא כו' וכש"כ שלא נגרע מאתו מעלת אהרן ג"כ והיינו דמשני לקמן אימא אף מלך וכה"כ כמ"ג. ועיין במדרש קרח שאמר להם משה אנו אין לנו אלא ה' אחד ותור' אחת וכה"ג

אחד כו' היינו משום דאע"פ שהי' למשה רבינו קדושת כהונ' גדול' עכ"ז לא נשתמש בה והניח' לאהרן ע"פ הדיבור:

שם גמרא שהרי הותרו לזר ולהם מאי לאו משה לכאורה אין כאן חידוש בקרבנות המילואים שנאכלו לזר דהא קודם הקמת המשכן הי' העבוד' בבכורות ולא נתקדשו הכהנים עדיין וכל ז' ימי המילואים דין במה להם וכמש"כ התו' ז"ל במס' ע"א דל"ד בד"ה במה שימש משה כו' בשם הר"י מאורלייניש דכל ז' ימי המילואים הי' דין במה ע"ש וי"ל דמ"מ חידוש הוא כיון דכל קרבנות מילואים מצות אכילתן לאהרן ולבניו כמה שנאמר בשלו את הבשר כו' הא דהותר למשה הוי חידוש:

שם גמרא מי הסגירה כו' והקש' המהרש"א ז"ל בח"א למ"ד פנחס נתכהן ג"כ א"כ הוא הי' יכול להסגירה דראשון בשלישי כשר לרוב הפוסקים וכן דקדק הצ"ק ז"ל ונרא' דלפי המבואר בפ' זה הי' בבא שלשתן אל פתח אהל משה אהרן ומרים ולא הי' שם איש זולתם והתנפל אהרן לפני משה אל נא תהי כו' כי הבינו שנעשית מצורעת למען תכלם בהסגר וחליטה ולטהרה ע"כ קאמר מי מסגירה לא הי' שם אחר זולתם ומי מהם הסגיר' משה זר הוא אהרן קרוב הוא אלא הקב"ה חלק לה כבוד אני מסגירה וכמש"כ תסגר שבעת ימים ואהרן נצטער ע"ז כי לא ידע מי יסגירה ויחליטה ויטהרה אשר זה הוא רפואת וטהרת הנגע וגם טהרת החטא אשר בא הנגע בשבילו ואם אין מסגיר אין מטהר ג"כ וזה שאמר אהרן אל נא תהי כמת כו' שאין לו רפוא' ח"ו וחלק לה הקב"ה כבוד כו':

דף קב.

גמרא מנה"מ דת"ר כל זכר כו' אי לאכיל' כבר אמור לחם אלהיו כו' אלא לחלוקה והיינו מכל זכר דכתיב גבי מנח' ובתר הכי דריש לתרתי כל זכר דכתיב בחטאת ואשם לאתויי אפילו בעל מום מעיקרו ובע"מ קבוע למ"ד איפוך ולרב אשי מרבי אפי' בע"מ עובר ולרב אשי ניחא דדרשא דקראי כסדרן הוא מכל זכר דחטא' מרבינן אפי' בעל מום מעיקרו ומכל זכר דאשם מרבינן אפי' מום עובר דהוי רבותא טפי אבל לרב ששת דריש לקראי שלא כסדר דקרא דחטאת הוה לי' לרבויי אפילו מום קבוע ומכל זכר דאשם הוה לי' לרבויי אפי' בע"מ מעיקרו דרבותא דבע"מ מעיקרו שייך יותר בבע"מ קבוע והיכי מרבי תחיל' בע"מ מעיקרו ואח"כ בע"מ קבוע ובת"כ פ' צו נאמרו הדברים כסדרן מקרא דחטאת מרבי בע"מ קבוע ומקרא דאשם בע"מ מעיקרו ע"ש אבל לרב אשי א"ש כגירסת תלמודין ומהא דדרשינן מקרא קמא דמנח' לחלוקה משמע דלאכיל' לא איצטריך דקרא דלחם אלהיו מקדשי הקדשים משמע דבכל המומין האמורים בפרשה אוכל ושם נאמר כל המומין בין קבועים בין עוברים ולא איצטריך קרא אלא לחלוק' וא"כ הא דדרשינן

מאידך קראי למום עובר ומעיקרו היינו לחלוק' דמכל זכר קמא לא הוי מרבינן אלא תם ונעשה בע"מ הוא דחולק וכן אידך קרא דאשם איצטריך דאפי' מום עובר חולק וא"כ לא א"ש הא דאמר רב אשי דבע"מ עובר איצטריך סד"א נטמא כו' אף האי נמי כמה דלא מיתקן לא אכיל והא אכיל' פשיטא לן מקרא דלחם אלהיו כו' דבכל מומים אוכל. וע"כ צ"ל דכל הני קראי איצטריך גם לאכיל' אע"ג דקרא דלחם אלהיו נאמר בפ' אחר כל המומי' מ"מ ה"א דלא קאי אלא על מום עובר דסמיך לי' כמש"כ מום בו את לחם כו' לא יגש להקריב לחם מקדשי הקדשים יאכל ודרשינן בת"כ מום בו הא עבר מומו כשר הרי דמיירי קרא במום עובר ועליו כתב רחמנא לחם כו' מקדשי הקדשים יאכל אבל מום קבוע לא שמענו להכי איצטריך קרא אחרינא אבל התינח לגירסת הת"כ דגרס בקרא דחטאת אין לי אלא מום עובר מום קבוע מנין כו' אבל למאי דתריץ רב אשי דגרסינן אין לי אלא מום קבוע מום עובר מנין הדק"ל ל"ל קרא להא כיון דקרא דלחם כו' כתיב בתר מום עובר וודאי עלי' נמי קאי וצ"ל לרב אשי הוי אמינא איפכא דשריותא דלחם כו' מקה"ק יאכל לא קאי אלא אמומין קבועין שנא' בפירוש אבל לא על מום עובר דאתי מרבויא דקרא ועדיין צ"ע ועוד יש לדקדק דבת"כ פ' אמור מרישׁ מקרא דמקה"ק יאכל דחולק ג"כ ותרתי קראי ל"ל ול"ל כל זכר קמא לחלוק' והתוס' ז"ל הקשו מנ"ל דקרא שלישי אתי למום עובר דילמא איצטריך לבע"מ מעיקרו לחלוק' וחד לאכילה וחד לחלוקה ולפי הנ"ל ניחא קצת דלבע"מ מעיקרו לא איצטריך לאכיל' דשרוע נאמר בפ' היינו עינו אחת גדולה ואחת קטנ' וזה מום מעיקרו הוא ואפ"ה אמר רחמנא לחם כו' יאכל אלא דאין זה מוכרח דאפשר למום זה להוולד גם אחרי כן ודו"ק וע' תוס' חדשים וצ"ק ז"ל:

דף קב:

תוס' בד"ה הרי טמא כו' הקשו אמאי לא פריך מכ"ג אונן דאינו חולק לערב ע"ש. וי"ל כיון דלא אשכחן אלא ביום קבורה דביום מיתה בלילה נמי אסור מדרבנן וביום קבורה ג"כ איכא תנאי דפליגי ולרבי גם ביום קבור' לילו אסור מש"ה לא תיקשי כ"כ אע"ג דסתמא דמתני' לא ס"ל כרבי וק"ל:

בעי רב אשי נטמא בינתים מהו כו' פי' כגון שנטמא אחר זריקה ולא הוקטרו החלבים עד שטבל ונטהר מטומאתו ובשעת הקטרת החלבים היה ראוי להקטיר מהו ולא איפשיטא אבל אם בשעת הקטרת החלבים טמא הי' כגון שהוקטרו החלבי' ביום בשעה שהי' טמא ואח"כ נטהר וראוי לאכיל' בליל' ואפ"ה אינו חולק לאבא שאול כיון דטמא הי' בשעת הקטרתן ולת"ק חולק בכה"ג כיון דבשעת זריקה טהור הי' וכדאמרי' הא טהור

כו' וע' בדברי הרמב"ם ז"ל סוף פ"י מה' מעה"ק שפסק כאבא שאול וד' הג"ה שם שעשה מחלוקת בין פירושו לחבורו אינו מובן ודו"ק:

שם גמרא האי דינא מר"א בר"ש גמירנא ועביד צריכותא לקראי דכתיבי במנחה וחטאת ושלמי' והקשו התוס' ז"ל בד"ה בע"מ אמאי מייתרי קראי דכל זכר וי"ל דדוקא בטבול יום לענין חלוקה הוא דשייך כל הני סברי דר"א בר"ש אבל בבע"מ להיתר אכיל' לא שייכי הני צריכותא וכעין זה כתב הבה"ז ז"ל ע"ש:

שם תוס' בד"ה מה אם דחיתני מחטאת כו' תימא אמאי לא קאמר כו'. וי"ל דממנחה שמעינן לה דלאו פירכא היא מזו וכ"כ הצ"ק ז"ל אלא דלקמן גבי בכור הדר קאמר להך פירכא דאשכחן בחטאת ואפ"ה הדר פריך לה ע"ש וע' בק"א מש"כ בזה:

דף קג.

גמ' הניחא למ"ד מותרות לנ"צ אזלי אלא למ"ד לנדבת יחיד אזלי מא"ל הא דלא מוקי לה במותרות דקרבן ציבור כמו מותר חטאת צבור דקרב עולה ג"כ י"ל דלא מסתבר למעוטי מותרות של ציבור ומידי דהוי אעולת תמיד וכמש"כ התוס' ז"ל בד"ה הניחא ע"ש אלא דלמסקנא דממעט מהעולה עולה ראשונה ה"ה דמותרות של ציבור אימעיטו דלאו עולה ראשונ' היא ולא קיימא האי דינא במסקנ' מדרשא דיהוידע הכהן ומוקי לה ר' ינאי הא דפרט לעולת הקדש היינו פרט למתפיס עולה לבדה"ב ואפי' למ"ד לא תפיס הנ"מ בשר אבל עור תפוס וקמ"ל קרא דעולת איש לאשמועי' דהקדש בכה"ג תפוס העור והקשו התו' ז"ל למ"ד תפוס מדאורייי' לי קרא ע"ש והי' נרא' דאפי' אי לא תפסי בבשר בעור לא צריך קרא להכי דתפוס כיון דלאו ממון מזבח הוא ועיקר קרא דעולת איש אתי לדרשא דעולה שעלתה לאיש כדלקמן ור"י אסמך בהאי קרא גם פרט לעולת הקדש וכן נרא' מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב לעולת הקדש בתרתי גווני או במתפיס עולה לבדה"ב או בהקדש נכסיו דזכרים יקרבו עולות ותמה הלח"מ ז"ל דהא הוא ז"ל פסק בה' ערכין כר"א דזכרים ימכרו לצרכי עולות והדמים יפלו לבדה"ב. ובגמ' מוקמינן לה כר"י דאמר זכרים עצמן יקרבו עולות וקמ"ל דעור תפיס ולפי הנ"ל הני תרי שינויא בחד גוונא הוא לר' ינאי דמוקי במתפיס עולה לבדה"ב קאמר לא מיבעי למ"ד דתפוס מדאורייתא כו' אלא אפי' ט רבנן עור תפוס וה"נ לשינויא דרב המנונא ל"מ לר"א דוודאי אין העור לכהנים וכשקונה אותה המחויב עולה אינו נותן דמים אלא בעד העול' לבד מעורה דהעור ניתן לבדה"ב אלא אפי' לר"י ג"כ העור נתפס לבדה"ב והרמב"ם ז"ל אע"ג דפסק כר"א מ"מ כתב להאי דינא דלר"א פשיטא דעולת הקדש לא הוי לכהני' אבל בתוספתא במכילתין פליגי חכמים עלי' דר"י בעולת הקדש ואמרי דעורה לכהנים ואי מסברא קים לן הכי

אמאי פליגי רבנן עלי' דר"י ואולי י"ל דר"י דתוספתא היא למאי דס"ד דר"י דעול' הבא' מן המותרות אין עורה לכהנים ועלה הוא דפליגי רבנן ואמרי דעורה לכהנים כמדרשא של יהוידע הכהן אבל עולת הקדש כי אידך שינויא ליכא מאן דפליג עליה דר"י:

דף קד.

גמרא מאי רבי ומאי ר"א בר"ש דתניא כו' והנה בדברי רבי איכא קולא וחומרא וכן בד' ראבר"ש לרבי אם הופשט העור קודם זריקה אע"ג דנפסל הזבח אחר ההפשט כגון שנטמא הזבח או הדם אעפ"כ אם זרק הדם מרצה על העור בפ"ע והיינו קולא אבל אם העור הוא עם הבשר אפי' נפסל הבשר אחר זריקה העור ג"כ נפסל עמו ולר"א בר"ש הוי איפכא אם הפסול הי' קודם זריק' אפי' אחר הפשט אין הדם מרצה על העור. אבל אם נפסל אחר זריק' הבשר פסול והעור לכהנים אבל אם נפסל קודם הפשט וקודם זריקה לכ"ע העור ג"כ פסול כמו נשחט' חוץ לזמנה לעיל ובתוספתא במכילתין מבואר דבנפסל הדם או יצא לכ"ע העור והבשר אסורים וכי פליגי בנטמא הזבח או שיצא והכי משמע בשמעתין וכמו שיתבאר. והתוס' ז"ל בד"ה ומודה רבי כו' כתבו תמוה עצומה מהא דפ' הגוזל קמא אם קדמו בני יהויריב והקריבו האשם קודם הבאת גזילו זכו במה שבידם ואמר רבא התם היינו דזכו בעור דהאשם עצמו פסול הוא והרי נפסל התם קודם הפשט וקודם זריק' דלכ"ע העור ג"כ אסור. ותי' ז"ל דבשחיט' לחוד קודם גזילו לא מיפסיל ויכול להביא הכסף קודם זריק' ולא חשיב פסול דקודם זריק' והקשו ע"ז כיון דהפסול בידם מה לי קודם זריקה ומה לי לאחר זריקה ולא הבנתי דבריהם ז"ל דהא רבי הוא דקאמר התם הכי ואליבא דרבי א"ש דכיון דבשחיט' ליכא איסורא קודם גזילו והפשיט קודם זריק' ואפי' נפסל אח"כ בזריק' הדם מרצה על העור ולענין זה כתבו דלא חשיב פסול דקודם זריק' אפי' הוי פסול דקודם זריקה דהזריק' נעשית בפיסול כל שלא הביאו גזילו מ"מ כיון שהפשיט קודם הפסול שפיר מרצה על העור לרבי. וראיתי בש"מ בב"ק שם שכ' בשם הרא"ש ז"ל להאי תירוצא דהופשט קודם זריק' והוסיף שם כיון דהזריקה מהני ואם עלו לא ירדו כמו מח"ז מהני נמי לרצות על העור אבל לא זכיתי להבין דבריו ז"ל דהיכן מצינו דמח"ז אם עלה לא ירד ואדרב' לעיל לענין טומאת בית הבליע' חשיב מח"ז בין הני שאין פסולן בקודש וכן לקמן בסוף מכילתין לענין העלאת חוץ אלמא דאין הקדש מקבלו ואם עלה ירד ועוד דכבר כתבתי דברי התוספתא לעיל דבפסול לדם לכ"ע ישרף העור ואין הדם מרצה ויתבאר עוד בזה לקמן מ"מ דברי התוס' ז"ל כאן אינם מובנים לי מה שהוצרכו לומר דלא חשיב פסול קודם זריק' וקשיא להו ע"ז כיון דהפסול בידם כו' כיון דאליבא דרבי קיימינן התם. ותי' עוד לפי שיטתם דמידי דהוי אנמצא טריפ' בבני

מעיים לר"ח סגה"כ דלא הוכר פסולו קודם הפשט או קודם זריק' דמרצה על העור וה"נ כיון דיכול להביא הכסף קודם זריק' הוי לא הוכר פסולו. וגם זה קש' לי הא הכא הזריק' נעשית לכתחיל' בפיסול כיון דלא הובא הכסף עדיין ומה ענין זה לנמצא טריפ' בבני מעיי' שלא נודע הפסול קודם זריקה ובש"מ שם הביא תי' זה בשם הראב"ד ז"ל בקצרה דרבי ס"ל כר"ח סגה"כ דאמ' מעולם לא ראיתי עור יוצא לבית השריפ' ומקוצר דבריו ז"ל משמע דס"ל דלר"ח אין עור יוצא לבית שריפ' כלל ואין זה מובן דהא מסקינן לקמן דלא אמר ר"ח אלא בנמצא טריפ' בבני מעיי' אבל בשאר פסולי מוד' או כרבי או כר"א בר"ש ועוד הקשו התוס' ז"ל מדברי התוספתא פסחים דמבואר שם דבשחיט' לחוד קוד' גזילו נפסל ג"כ ולא יהא אחר ממרס בדם כו' והדרא תמיהת התו' ז"ל לדוכתא וכן אסקי התוס' ז"ל שם בב"ק בתימא וע' מהרש"א ז"ל שם ובבה"ז כאן:

והנה התוספתא הנ"ל איתא בפסחים ובב"ק ותני התם תלתא דיני בחדא הקדים אשמו לגזילו כו' והקדים אשמו למעילתו כו' והקדים חטאת מצורע לאשמו בכולן לא יהא אחר ממרס בדמו אלא תעובר צורתו כו' ובתלמודין לא הובא אלא הא דהקדים חטאתו לאשמו כו' בריש מנחות וכן בדברי הרמב"ם ז"ל לא מצאתי כעת להאי דינא לא בה' גזילה לענין הבאת אשם קודם לגזילו ולא בה' מעילה לענין הבאת אשם קודם למעילה רק בה' מח"כ כ' להאי דינא כדאיתא שם במנחות ואפש' לומר לפי סוגיא דשמעתא שם במנחות דתלמודין לא ס"ל הכי אלא בהקדים חטאתו לאשמו דמצורע משום דכ' תהיה עיכובא. וכדאיתא התם ואי משום מחוסר זמן דמסקינן התם דיש מחוסר זמן לבו ביום הא כתבו התוס' ז"ל שם דדוקא במצורע שלא הגיע עדיין זמן טהרתו הוא דיש מחוסר זמן לבו ביום אבל בעלמא אין מחוסר זמן לבו ביום כדמוכח ביומא וא"כ בהני תרתי הביא אשמו קודם גזילו ואשם מעילות קודם מעילתו ליכא טעמא לפסול בדיעבד מה"ת דאין מחוסר זמן לבו ביום ואפשר דלא מיפסיל אלא מדרבנן אבל במשנה התם נמי משמע דאשם מעכב היינו גזילו מעכב כפרת האשם ע"ש אם לא שנאמר דבשחיטה קודם לגזילו לא מיפסיל מה"ת וכמש"כ התוס' ז"ל אבל כבר כתבתי דאין זה מספיק עדיין ליישב תמיהתם ועוד יתבאר לקמן בזה. וע' בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל שם בב"ק:

שם גמרא לימא מ"ד הורצה כר"א כו' ומסיק אליבא דר"א כ"ע לא פליגי דמרצה כ"פ אליבא דר' יהושע כו' ופירש"י ז"ל דאפי' באבוד ישרף ס"ל לרבי אליבא דר' יהושע דמרצה על העור אע"ג דהקרבן לא הורצה והתו' ז"ל בד"ה מאן דאמ' לא הורצה כו' כתבו דלא מיירי הכא אלא בנטמא הבשר או נפסל ובין לפירש"י ובין לדברי התוס' ז"ל משמע דפלוגת' דרבי ור"א בר"ש לא מיירי אלא בפסול בשר אבל בפסול דם לכ"ע גם העור לא

הורצה וכד' התוספתא שהבאתי לעיל וא"כ ק' מאי רמי לעיל מתני' אהדדי הא איכא לשנויי בפשיטות הא דתנן כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה היינו אם נמצא פסול בדם דלא הוי זריקה ולא זכה המזבח בבשרה והא דתנן לאחר הפשטן עורותיהן לכהנים היינו שנמצא פסול בבשר שנטמא או נפסל וכש"כ לפי' התוס' ז"ל דלא אמר רבי דמרצה על העור אלא בנטמא ויצא אבל אבוד או שרוף אינו מרצה על העור ג"כ פשיטא דלא תיקשי רישא דמתני' דאם לא זכה המזבח בבשר מה"ת היינו דאסור לזרוק מה"ת לא זכו גם בעור אבל סיפא לא מיירי אלא בנטמא הבשר ויצא דבדיעבד אם זרק הורצה וכן הוא משמעות לשון המשנה ברישא דדריש מעולת איש דווקא אם עלתה לאיש הוא דעורה לכהנים אבל לא עלתה לאיש דלא הורצה הקרבן אין עורה לכהנים בכל גוונא בין הופשט תחילה או לא וסיפא מיירי בפסול הזבח ואם זרק הורצה ועלתה לאיש בהא פליגי ר"א בר"ש ורבי ובאמת כן הוא משמעות לשון הרמב"ם בפ"ה מה' מעה"ק שכתב לתרתי בבי דמתני' רישא וסיפא. וכן מבואר להדיא בתוספתא שהבאתי בין שחטו ולא הפשיטו ובין שחטו והפשיטו ולא הספיק לזרוק עד שיצא הדם או נטמא העור ובשר אסורין ואם שחטו והפשיטו ולא הספיק לזרוק עד שיצא או נטמא הזבח בהא פליגי רבי ור"א בר"ש והתוספתא שם צריך להגיה מעט אבל זו היא שיטתה אלא דתני התם עוד בבא אחת בפסול לינה שחטו ולא הפשיטו או שחטו והפשיטו ולא הספיק לזרוק עד שלן הדם העור ובשר אסורין שחטו והפשיטו ולא הספיק לזרוק עד שלן הזבח פליגי בזה רבי ור"א בר"ש ע"ש ולא הבנתי זאת כיון דלא הספיק לזרוק עד שלן הזבח א"כ ממילא נפסל גם הדם בלינה ובלן הדם ליכא פלוגתא כלל כיון דלא עלתה לבעלים וצ"ע. עכ"פ לפי הנ"ל קמה תמיהת התוס' ז"ל לעיל אדוכתיה באשם שהוקרב קודם הבאת גזילו אמאי עורה לכהנים כיון דלא עלה לבעלים וצריך להביא אשם אחר וצריך עיון גדול בזה:

שם גמרא ר"ח כרבי ס"ל הכא נמי יש לדקדק אי נמצא פסול בדם לכ"ע העור אסור כמש"כ לעיל, א"כ מאי משני כרבי ס"ל דאמר הדם מרצה על העור הא אכתי איכא בנפסל הדם דהעור יוצא לבית השריפה ואפשר דלהכי קאמר ואב"א כו' אין הפשט קודם זריקה ולא אשכחן פסול בעור חלוק קודם זריקה וע"כ אם הוא חלוק ונפשט היינו משום דהכל היה בכשרות ומש"ה לא ראה עור חלוק היוצא לבית השריפה ולהכי פריך הא אכתי איכא נמצא טריפה בבני מעיי' דהעור הופשט בהכשר ואח"כ נתוודע פסולו למפרע ונרא' דה"ה אם נודע אחר זריקה שנטמא הדם או איזה פסול אחר קודם זריקה אלא דלא נתוודע עד אחר זריקה והפשט ג"כ בכלל קושיא זו וכי משני קסבר

נמצא טריפה כו' מרצה ה"ה בכה"ג ג"כ מרצה כל שהופשט בחזקת כשרות ול"ד נמצא טריפה קאמר וע' בתוי"ט ז"ל שרצה למצוא צד קולא בפסול טריפה וכבר כתבתי במ"א דלא נראה כן וע"כ עיקר דברי ר"ח דאמר מימי כו' הא קמ"ל דאם לא נתוודע הפסול עד אחר זריקה והפשט אע"ג שנולד קודם זריקה מ"מ העור נרצה דאל"ה מאי קמ"ל ר"ח ור"ע למד מדבריו דה"ה בכור בגבולין אם נמצא טריפ' אחר הפשט יאותו הכהנים בעורו וחכמים פליגי עלי' דר"ח אפי' במקדש די"ל דהדם מרצה וכ"ש בגבולין ור' יוחנן אמר הלכה כר"ע אפילו בבכור בגבולין והש"ס מסיק והילכתא כחכמים דפליגי אר"ח אפי' במקדש ואמרי אין לא ראינו ראיה וכ"ש בגבולין כן הוא פשטי' דשמעתא אבל הרמב"ם ז"ל יש לו שיטה אחרת ופסק במקדש כחכמים דיצא לבית השריפ' ובגבולין פסק כר"ע דהעור מותר משמע דמפרש דר' יוחנן הוא דאמר לתרווייהו הילכתא הלכה כר"ע בגבולין והילכתא כחכמים היינו במקדש והא דאמר ר"ע מדבריו למדנו כו' היינו במכ"ש אם במקדש התיר ר"ח כ"ש בגבולין אבל חכמים ג"כ יכול להיות דמודו לר"ע בגבולין והכי פסיק ר"י הילכתא וע' בלח"מ ובה"ז ז"ל ומש"כ הבשר בקבורה והעור בשריפה כבר כתבו בזה הראשונים ז"ל וע' תוס' והרא"ש ז"ל בבכורות מש"כ בזה ומש"כ בחי' שם וע' תוי"ט ז"ל:

דף קד:

גמרא ר"י אמר מקום יש בהר הבית ושמו בירה כו'. לדברי ר"י לא א"ש קצת הא דתנן ואם אין נשרפין כמצוותן נשרפין בבית הבירה היינו בהר הבית והאיכא שלא כמצוותן דנשרפין בעזרה והיכי תנן סתמא נשרפין בבית הבירה אבל לר"ל דאמר כל המקדש קרוי בירה א"ש טפי וק"ל:

שם תוס' בד"ה לא מחשבה כו' ועוד י"ל דההיא דמעילה איכא לדחויי מדרבנן וכן הא דחייבין עלי' משום פיגול וטמא כו' וצ"ל נותר וטמא ופיגול אין בהם וזה נגד דבריהם ז"ל לעיל דאיסור איכא גם בפיגול בקטרת וא"כ היכי מצינן למימר דחיובן מדרבנן הא גם בפיגול איכא איסור דרבנן ועוד דלעיל פ' ב"ש מוכח מפלוגתא דר"ש ורבנן דרבנן חייבין כרת קאמרי וע' בתוס' יומא שם:

שם גמרא לא פסול טומא' ופסול יציאה ולקמן קאמר לא פסול טומא' ופסול לינה וזיל הכא קמדחי ליה כו' כמו שפירש"י ז"ל ומשמע דלא ניחא לי' להש"ס למימר דקאי אפסול טומא' לחוד אלא או טומא' ולינה או טומאה ויציאה וא"כ אמאי לא פשוט מהא דביה"ד הי' בעזרה כו' ופרים הנשרפי' כו' שאירע בהם פסול בין קודם זריקה בין לאחר זריקה מאי לאו פסול טומאה ולינה דליכא למימר פסול טומא ויציא' דא"כ נשרפין בהר

הבית כיון דכבר יצאו. וצ"ל דלרווחא דמילתא אמר הכא פסול טומא' ויציאה ולקמן פסול טומאה ולינה אבל סגי בפסול טומאה לחוד ובהכי מיירי הא דלאחר זריקה נשרף בעזרה וק"ל:

שם גמרא אליבא דמ"ד עדיין לא הגיע זמנו לצאת כו'. מה שיש לדקדק בדברי הרמב"ם ז"ל בזה כבר כתבתי בחי' מעילה וע' בלח"מ ז"ל פ"ז מה' מעה"ק שהאריך בזה:

שם גמ' בעי ר"א פרים הנשרפים כו' שיצאו רובן במיעוט אבר כו' ומסיק דיצא חציו של בהמה ברוב אבר מיבעי ליה אי שדינן למיעוט אבר בתר רובו והוי כמו שיצא רוב הבהמ' או בתר בהמ' שדינן לה. ופירש"י ז"ל דמיבעי ליה לענין טומאת בגדים דכ"ז דלא יצאת הבהמ' אינו מטמא בגדים ומיבעי לי' בכה"ג אי הוי כמו שיצא רובו דבהמ' ומטמא בגדים או לא והקשו התוס' ז"ל ע"ז הא לא חשיב הוצאה כיון דאגודו בפנים כדאיתא בפסחים בפ' כיצד צולין אלא פי' דמיבעי לי' לענין לשורפו בפנים דאי חשיב כיוצא ואירע בהן פסול נשרפין בהר הבית ואי לא חשיב כיוצא ואירע בו פסול שנטמא נשרף בפנים היינו בעזרה וכן פי' ברש"י בהג"ה. אבל מדברי הרמב"ם ז"ל פ' י"ט מה' פסהמ"ק נרא' דמפרש לה לענין פסול יוצא וז"ל שם פרי' הנשרפים כו' יש בהן ספק אם הלינה והיציאה קודם שיגיע זמנן לצאת פוסלת בשרם כו' לפיכך פוסלין אותן להחמיר וישרפו בעזרה והא דבפסול יציאה ג"כ נשרף בעזרה ולא בהר הבית היינו כיון שאירע בהם הפסול קודם זריקה אפילו יצאו צריך להביאם לעזרה לשרוף ככל פסולי המוקדשין וכן אם יצא חצי הבהמה ברוב אבר אי מחזקינן אותן ביוצא הואיל ויצא רוב אבר או עדיין אינן יוצאין שהרי לא יצא רוב הבהמה לפיכך נפסלו מספק וישרפו בעזרה עכ"ל משמע דהא גופא אם נפסל ביציאה כי האי דחשיב כאלו יצא הרוב או לא קמיבעי לי'. ויש לדקדק חדא דא"כ ר"א באת"ל מיבעי ליה את"ל מיפסיל ביוצא כה"ג מי חשיב כיוצא אי לא וא"כ ה"ל לפסוק דיציאה פוסלת בפשיטות ככל את"ל דהוי פשיטותא ואמאי לא בעי לה ר' אלעזר הני תרתי בעיא כחדא כיון דחדא בחברתה שייכא ועוד דלענין פסול יוצא אפי' מיעוט שיצא חוץ למחיצתו נפסל מקרא דובשר בשדה טריפה כו' ואולי מיבעי ליה על מה שנשאר בפנים אם גם הוא נפסל כאלו יצא רובו לגמרי דנפסל כולו או לא הוי כאלו יצא רובו ומה שיצא לחוץ נפסל ומה שנשאר בפנים לא נפסל וישרף כמצותו חוץ לג' מחנות ומספק נפסל כולו וישרוף הכל בעזרה וכי האי בעיא בעי רבא בחולין לענין בכור דיצא רובו הרי הוא כילוד אם יצא חצי ברוב אבר מהו ע"ש בפ' בהמה המקש' דף ע' וכן פסק הרמב"ם ז"ל דספיקא הוי ועכ"ז קיצר הכ"מ ז"ל בכוונתו של הרמב"ם ז"ל והיה לו לבאר יותר גם מש"כ דהקשו התוס' ז"ל על פירש"י ופי' כפירוש הרמב"ם

ז"ל אינו מובן דפי' התוס' לשורפו בפנים בעיא אחריתי היא אם אירע בהן פסול טומאה כפירש"י ז"ל בהג"ה:

דף קה.

גמרא רבה בר רב הונא מתני לה בגברי מתעסקין בו ה' גברי ונפקי תלתא ופשו תרי כו' אי בתר בהמה אזלינן בעיא זו לא נתפרש' למאי מיבעי לי' ולשיטת רש"י ז"ל נרא' דמיבעי ליה ג"כ לענין טומאת גברי אי הולכין בתר רוב מתעסקין והוי כאלו יצאו כולן והשנים שלא יצאו ג"כ טמאי' כאלו יצאו כיון דיצאו רובן ולפ"ז הא דתנן האחרונים אין מטמאין בגדים היינו היכא דלא נפקי רוב. או דילמא בתר בהמ' אזלינן ולפי שיטה זו אין הבנה לדברים אלו או בתר בהמ' אזלינן מאן דכר שמה דבהמה הכא הא הבהמה ע"כ יצתה כולה דאל"ה אין מטמאין בגדים כולן וכבר תמהו התוס' ז"ל ע"ז ותי' בדוחק וגם שיטת התוס' ז"ל לענין לשורפו בפנים ג"כ קשה לפרש בבעיא זו כיון דהבהמ' יצתה וודאי חשיב יצאה ועוד לא א"ש לישנא דהש"ס רבה בר רב הונא מתני לה בגברי משמע דמתני לה להך בעיא בגברי ולפי הנ"ל אין שייכות לבעיא זו עם בעיא קמייתא ובעיא אחריתי היא. אבל הרמב"ם ז"ל הלך גם בזה לשיטתו ופי' לענין פסול יוצא ובעיא קמייתא מיבעי ליה יצא חצי הבהמ' ברוב אבר אי רוב אבר מכריע והוי כאלו יצא רובו או כולו ורבה בר רב הונא מתני להך בעיא בגברי אם יצא חצי בהמה ורוב המתעסקים יצאו ג"כ אי הולכים אחר רוב המתעסקים וחשיב כאלו יצא כולו או בתר בהמ' אזלינן והרי לא יצא אלא חציו וא"ש הא דקאמר או בתר בהמה אזלינן ובכ"ז קיצרו מפרשי דבריו ז"ל ולא ביארו כל הצורך:

ובאותו ענין יש לדקדק בהלכה אחת בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ז מה' מעה"ק אחר האי דינא דג' ביה"ד הם בהלכה ה' שם ושריפת כל הנשרפים כשירה בזר ובלילה ובסוף ה' פסה"מ כתב דנותר אין נשרף אלא ביום. וכן בפיגול ובנותר ילפינן מקרא דוביום כדאיתא בריש פסחים וביבמות פ' הערל אבל פיגול מנ"ל והכ"מ ז"ל כתב שם משום דפיגול ונותר בחד שיטא שייכא משמע דפסול טמא נשרף אפי' בלילה ושיטתא דהש"ס משמע בכמה דוכתי דאין שריפת קדשים בלילה וכל פסולי קדשים בכלל וכן מסתבר למאן דאמר דאפי' שלא בזמנו אין שורפין אותו אלא ביום א"כ גזירת הכתוב הוא דאין לשרוף קדשי' בליל' דלמ"ד דוקא בזמנו הוא דנשרף ביום י"ל דכך הוא מצותו אבל לאחר זמנו ושאר פסול קדשים דאין להם זמן נשרפים אפי' בליל' וה"ה פיגול כיון דאין לו זמן נשרף אפי' בלילה אבל למ"ד אפי' שלא בזמנו נשרף ביום י"ל דה"ה לכל הקדשים פסולין דאין לשורפן בלילה אבל לחלק בין שאר פסולי קדשים לנותר ופיגול לא מצאתי

כעת מקום מבואר זאת. עד שאחר העיון מצאתי בת"כ פ' צו מבואר הדבר להיפך ביום השלישי באש ישרף בנה אב לכל הנשרפים שלא יהיו נשרפים אלא ביום ע"ש ויפלא שלא הרגישו בזה נושאי כליו ז"ל וצ"ע:

שם גמרא הנשרפים שיצאו וחזרו מהו כו' ע' רש"י ותוס' ז"ל ומסקנא דמיבעי ליה כיון שיצאו כבר אלא דחזרו אם האנשים שעומדין בחוץ מטמאין בגדים אע"פ שהפר בפנים כיון שכבר יצא פעם אחת או לא וכן פירש הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' פרה וע' לח"מ ז"ל שם שדקדק אמאי לא כתב הרמב"ם ז"ל בדינא דמתני' תנן הראשונים שיצאו מטמאין כו' דמיירי דוקא בנגררין כדמוקים לה בפסחים פ' כיצד צולין וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל. והי' נראה דהאי בעיא דיצאו וחזרו כו' לא ס"ל כהך אוקימתא דאי בעינן הוצאה ממש דומיא דשבת א"כ מאי מיבעי ליה הכא הא זה וודאי לא דמי להוצאת שבת כיון דעדיין כולו בפנים אע"פ דיש לחלק מ"מ נרא' דמכאן סמך הרמב"ם ז"ל בהשמטת אוקימתא דנגררין ודו"ק. וע' בירושלמי סוף פ' שני שעירים דאיתא נמי התם להני בבא דר"א דשמעתין והך בעיא דיצא רוב אבר מייתי התם תחילה ואח"כ בעיא אם נפסלו ביוצא משמע דבעיא קמייתא לאו בפסול יוצא מיירי אלא בטומאת בגדי כפירש"י ז"ל וגם מצאתי שם מבואר דשריפת פרים כשירים בזר ובלילה כד' הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל והיה נרא' דכוונתו של הרמב"ם ז"ל ג"כ על שריפת פרים כמצותן אבל פסולי קדשים נשרפים דווקא ביום כדברי הת"כ אבל מדבריו ז"ל סוף ה' פסולי המקדש נרא' דשריפה ביום לא נאמר אלא בנותר ופיגול ושם בירושלמי יליף בק"ו מהקטר חלבים דאין כשירים בזר כשירים בלילה כ"ש שריפת פרים הכשירים בזר שכשירים בליל' ואיכא למיפרך שריפת קדשים פסולין יוכיחו דכשירים בזר ופסולין בליל' ואולי הירושלמי אזיל בשיטה זו דהא דנשרף ביום היינו דווקא בזמנו ואין זה מספיק עדיין ובפ' ד' מה"פ מדברי הרמב"ם ז"ל דשריפת פרה דווקא ביום בהל' י"ז שם:

שם גמרא פרים ופרה ושעיר המשתלח כו'. אבל מטמאין אוכלין ומשקין דברי ר"מ וחכ"א כו' ומוכח בשמעתין דפלוגתייהו הוא כשיצאו לחוץ וס"ל לר"מ כיון דסופן לטמא טומא' חמור' מטמאין אוכלין ומשקין ואפי' שעיר המשתלח דחי הוא ולא חזי לקיבול טומא' מ"מ כיון דיש עליו טומא' חמורה לטמא המשלחו יש לו טומא' גם לאוכלין ומשקין והא דקרי לה סופן לטמא כו' הא אחר שיצאו כבר הגיעו לטומא' חמורה לטמא המתעסק בהן היינו משום דאין בהם טומא' חמורה לטמא הנוגע בהן אלא העוסק בהן והוי דומיא דנבילת העוף דאין לה טומא' אלא בבית הבליעה והני נמי אין להם טומא' אלא במתעסקים בהם ומשום דסופן לטמא ט"ח מטמאין אוכלין ומשקין וחכמים ס"ל

דלא מהני הא דסופן כו' אלא בפרה ופרים דחזו לטומא' אבל לא בשעיר המשתלח דלא חזי לטומאה היינו דאמר רב דימי צריכין הכשר טומאה ממקום אחר זו היא שיטת רש"י ז"ל ויותר נרא' מל' רש"י ז"ל בד"ה אמרי במערבא כו' דגריס אמרי במערבא אין צריכין הכשר טומא' ממ"א וכגירסת התוס' ז"ל בב"ק דף ע"ז היינו הא דאמר ר"י יצתה נבילת כו' דאין צריכה הכשר היינו דהכשר טומא' ממ"א לא בעי ליגע בשרץ אבל חזי לטומאה בעי ע"ש בתוס' ז"ל וכשהן בפנים בעי לה ר"א אם גם בפנים בכלל סופן לטמא כו' או כיון דמחוסר יציאה מחוסר מעשה ופשיט דכמחוסר מעשה דמי:

אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' פרה כתב דפרים אין מטמאין טומאת אוכלין אפילו אחר שיצאו ופ"ג מה' אה"ט כתב ג"כ להאי דינא וחילק בין נבילת עוף טהור לפרים הנשרפים דנבילת העוף אחר המחשבה מטמא אוכלין ומשקין מאליהם הואיל וסופן לטמא טומא' חמורה אבל פרים אינו כן אלא אם נגעה בהן טומא' אז מטמא אוכלין ומשקין וע"ש בדברי הראב"ד ז"ל ודברי הכ"מ ז"ל במקומות אלו כבר כתב עליהם הבה"ז ז"ל אך לדברי הכ"מ ז"ל בפ"ג הנ"ל שכ' דהרמב"ם ז"ל מפרש אמרי במערבא צריכין הכשר טומאה ממקום אחר היינו דפרה ופרים צריכין שיקבלו טומא' ממקום אחר לזה הסכים הבה"ז ז"ל ע"ש בכ"מ ז"ל. וע"כ נרא' כן מדברי הרמב"ם ז"ל אבל קשה מאוד דא"כ מאי בעי ר"א פרה ופרים מהו שיטמאו בפנים כבחוץ כיון דאפי' בחוץ אין מטמאין אלא אם נגעו בטומא' אחרת א"כ שום חילוק בפנים או בחוץ בכל גוונא לא דמי לנבילת העוף דסופה לטמא טומאה חמורה במגע משא"כ בפרה ופרים דאין מטמאין אלא העוסקין בהן וכמש"כ הכ"מ ז"ל. ולשון הכ"מ ז"ל שכ' דנבילת עוף טהור מטמאה אדם במגע אינו מדוקדק דהא אינ' מטמאה אלא בבית הבליעה אלא דמ"מ ס"ל להרמב"ם ז"ל דטומא' חמורה דפרים למתעסקים בהן לא דמי לטומאת נבילה בבית הבליעה וכמבואר בדבריו ז"ל בפ"ו מה' אה"ט דאוכל נבילה בשעת בליעה הרי הוא אה"ט והאוכל שיגע בו הוי ראשון ואלו השורף פרים אפי' בשעת העסק לא חשיב אה"ט ואם נגע באוכל לא הוי אלא שני כמו אם פירש ממטמאיו היינו שלא בשעת העסק וכמש"כ בזה בפי' המשנה פ"ה דזבי' אבל סוגיא דשמעתין קשה לשיטתו ז"ל וכו' ואולי סמך הוא ז"ל על דברי הירושלמי סוף שני שעירים ביומא דבעי לה ר"א התם סתמא פרים הנשרפים מהו שיטמאו אוכלין בלא הכשר בלא טומא' מפני שסופן לטמא טומא' חמורה והתוס' ז"ל בד"ה מחוסר יציאה העתיקו מהו שיטמאו בגדים וכן איתא לפנינו בירושלמי שם אבל צ"ל מהו שיטמאו אוכלין והשיב ר' ירמיה הרי נבילת עוף טהור מטמא בלא הכשר ובלא טומא' ומסיק נבילת עוף מחיצתה בכל מקום היינו אע"ג דאינו מטמאה אלא בבית

הבליעה מ"מ טומאתה בכל מקום אבל פרים מחיצתם חוץ לירושלים דווקא: ואין זה בכלל סופו לטמא טומאה חמורה ונהי דיש לפרש דר"א בירושלמי ג"כ דווקא בפנים מיבעי לי' וכמו שפי' הק"ע שם י"ל דלהרמב"ם ז"ל משמע לי' מדסתם לה סתמי נרא' דמיבעי לי' בכל גוונא בין בפנים בין בחוץ ועוד ק' לשיטתו ר"מ דאמר שעיר המשתלח ג"כ מטמא ואי בעינן הכשר טומא' ממקום אחר מ"ט דר"מ גבי שעיר המשתלח הא וודאי אינו מקבל טומא' וע"כ צ"ל לר"מ מיקרי סופו לטמא טומא' חמורה לטמא מאליו ומש"ה אמר דאפי' שעיר חי דלא חזי לטומאה ג"כ מטמא טומאת אוכלין כי היכי דמטמא טומא' חמורה וא"כ לא דמי הא דאמר ר"מ מטמאין טומאת אוכלין היינו מאליהם להא דאמרי רבנן מטמאין כו' דהיינו ע"י הכשר טומאה ממקום אחר וצ"ע:

דף קה:

רש"י בד"ה צריכה מחשבה להצטרף פחות מכזית ממנה כו' משמע דהוצרך לזה דאי כזית א"צ מחשבה דיש לו טומאת עצמו אבל זה אינו אלא בנבילת בהמ' דמטמא במגע בהא הוא דאיצטריך לאוקמי בפחות מכזית אבל נבילת העוף דאין לה אלא טומאת בית הבליעה אפי' אם היה כזית צריך מחשבה לעשותו אוכל לטמא טומאת מגע והצ"ק ז"ל כתב דמתני' אתיא כר"מ ואפי' כזית מטמא טומאת אוכלין בלא מחשבה משום דסופו לטמא טומא' חמורה ואין זה מובן דאי מתני' כר"מ ע"כ לר"מ ג"כ בעינן כביצה כדתנן וכבר האריכו בזה התוס' ז"ל בב"ק דף ע"ז וכתב שם דלר"מ ג"כ מחשבה בעינן בנבילת העוף אע"ג דבשעיר ס"ל דמטמא אע"ג דחי הוא ולא חזי כיון דסופו לטמא טומא' חמורה נבילת העוף שאני ע"ש נרא' מדבריהם שם דלא הוי גרסי והקתני רישא כו' ומאן שמעת לי' כו' אלא גירסתם הוא והא מדקתני סיפא שחיטתה ומליקתה כו' לחוד. וכן נרא' מדברי רש"י והתוס' ז"ל הכא ובחולין:

שם רש"י בד"ה ומטמאה טומאת אוכלין כו' ואי דנקט לי' בפומי' אמאי צריכ' מחשבה כו' וזה ק' קצת הא בנקט לי' בפומיה בלא"ה לא מצינן לאוקמי דא"כ למה בעינן כביצה הא לכ"ע סגי בכזית לר"מ ומה שפירש דאי מחתא אארעא צריכה הכשר משמע דאפי' כביצה צריכה הכשר משום דהוי מחוסר מעשה וכבר הקשו התוס' ז"ל ע"ז מדלא מיבעי ליה אלא לר"מ בכזית משמע דלרבנן בכביצה בכל גוונא מטמא אף ע"ג דמחוסר מעשה ולא דמי למחוסר יציאה דפרים דבפנים אין ראוי לטמא כלל וכן מבואר בדברי הירושלמי שהבאתי לעיל:

שם גמרא עד דאמרת לי הא מילתא נבילת עוף טהור לר"מ מונין בו ראשון ושני כו'. יש לדקדק מאי אירי' דמיבעי לי' לר"מ דווקא דס"ל דמטמא בכזית ולא לרבנן דאמרי

בכביצה דהא לא מיבעי לי' אלא אם טומאה זו חמורה כ"כ למנות בה ראשון ושני היינו שיהי' הכזית נבילה כאוכל ראשון לעשות שני או לא וא"כ לרבנן נמי תיבעי לי' ועוד דע"כ חשיב כאוכל ראשון כדתנן ומטמא טומאת אוכלין אלמא דהוא חשיב ראשון ועושה לאוכלים אחרים שני אם לא דמיבעי לי' אם האוכל השני עושה שלישי ואין זה במשמעות לשון הש"ס ולקמן בעי לה עוד בחיבורי אוכלין ע"י משקין דהוי חיבור לטומא' קלה אי מונין בו ראשון ושני והתם נמי משמע דמיבעי לי' הא דנטמאו האוכלין ע"י חיבורן במשקה לאוכל שנטמא בשרץ אי טומא' זו הוי כראשון ואם נגע באחר הוי שני או דילמא לא מהני החיבור אלא לפוסלו אבל לא לטמא אחרים וה"נ י"ל דעל אוכל שנטמא בנבילת העוף מיבעי לי' אי חשיב כראשון לעשות שני משום דהנבילה הוי כאב או דילמא אין האוכל מטמא אחרים ולפ"ז א"ש קצת הא דקאמר לר"מ מהו דלרבנן דשעורן בכביצה פשיטא דלא הוי האוכל אלא שני אבל לר"מ דאמר דמטמ' בכזית י"ל דהוי כנבלת בהמ' דאוכל שנטמא בה הוי ראשון וה"נ כן או לא הוי ראשון אלא שני וא"ש בזה דברי הרמב"ם ז"ל בפי"ג מה' אה"ט שכ' דהוי כאוכל ראשון דק' לכאור' הא איפשיט בעיין דאין מונין ראשון ושני ולפי הנ"ל ניחא דראשון לכ"ע הוי וכי מיבעי לי' אי הוי הנבי' כאב למנות ממנו ראשון ושני ופשיט ליה כיון דאינה מטמא' במגע אין מונין ממנה ראשון ושני:

והרמב"ם ז"ל בפי"א מה' אה"ט ביאר לאידך בעיא כמש"כ דמיבעי' לי' אי ע"י חיבור משקין הכל ראשון הוא ועושין שני א"ד לא הוי אלא שני וכת' שם דהוי ספק וכבר עמד הראב"ד ז"ל שם הא איפשיטא בעיין דאין מונין ראשון ושני וע"ש בכ"מ ז"ל ובבה"ז ז"ל. אבל לפי' זה לא יתיישב הא דאמר כל היכא דמטמא אדם במגע כו' כיון דבעיא אחריתי היא הכא אי חיבור משקין עושה אותן כגוף אחד או לא בשלמ' לפירש"י ז"ל דשני חצאי נבילה אין מצטרפין ע"י משקין לטמא אדם כ"א לטמא אוכלין א"ש הא דקאמר כיון דאין מטמא אדם האוכל ג"כ לא הוי ראשון אבל לפי' של הרמב"ם ז"ל הא דאינו חיבור לטומא' חמורה לאו בחד ענין הוא עם הא דהוי חיבור לטומא' קלה דהא דלא הוי חיבור לטומאה חמורה ע"כ צ"ל כפירש"י דאטומאה עצמה קאי חצי זית וחצי זית שנתחברו ע"י משקין דאין זה חיבור לטמא אדם והא דהוי חיבור לטומאה קלה מיירי באוכל המקבל טומאה ועוד יש לדקדק לפי' של הרמב"ם ז"ל אי האוכל המחובר לא הוי אלא שני א"כ מאי קמ"ל דהוי חיבור ע"י משקין הא בלא"ה המשקין נעשין תחילה ומטמאין את האוכל לעשותו שני דמשקין מטמאין בכ"ש וכ"ת דחיבורן ע"י משקין היינו משקין אחרים חוץ מד' משקים דאין מקבלין טומא' ג"כ לדברי הרמב"ם ז"ל דא"כ לא הוי חיבור ג"כ וכמו

שהביאו התוס' ז"ל בד"ה חיבורי אוכלין וצ"ע יותר בזה וע' בפ"ח מה' אבות הטומא' מה שכתב הרמב"ם ז"ל דפיגול ונותר הוי כראשון לטומא' ומונין בו ראשון ושני וע' בדברי הראב"ד ז"ל שם ובירושלמי סוף פסחים בעי לה מהו שיפסלו את התרומ' משמע קצת דאין מונין בו כו' אלא פוסל התרומה לבד וכן איתא בפסחים ביוצא אלו הוי מטמא את הידים היה פוסל אבר הנחתך ממנו ע"כ לא זכיתי להבין פלוגתייהו דהרמב"ם ז"ל והראב"ד ז"ל במאי ודו"ק:

דף קו.

גמרא אלא לרבנן היכא שריף להו כו' לצפון ירושלים לא מצאתי כעת בדברי הרמב"ם ז"ל להאי מילתא דביה"ד בצפון ירושלים ולא שיהא מקומו משופך וצ"ע:

שם רש"י בד"ה השורף כו' והאי תנא אית לי' כר"ש כו' לא ידענא מי הכריחו לזה דבריית' קאי על מקרא שנאמר והשורף אותם יכבס כו' להכי קאמר דאין המצית האור והמסדר המערכה בכלל זה ות"ק ור"ש בהוצאתן פליגי וכן פסק הרמב"ם ז"ל כהאי ברייתא בפ"ה מה' פרה ע"ש וע' ביומא סוף פ' שעירים ברש"י ותוס' ז"ל שם:

הדרן עלך פרק טבול יום

פרק יג - השוחט והמעלה

תוס' בד"ה אזהרה מנין כו' האריכו כאן אי קרבן בעי אזהרה ולרבא מסיק הש"ס במכות דף י"ג דלא בעי אזהרה והרמב"ם ז"ל בפ"א מה' שגגות כת' דבעי אזהרה כדכתיב אשר לא תעשינה וכמשמעותא דשמעתין הכא ובעירובין דפטור דפסח ומילה הוא שהם בעשה ובאמת יש לדקדק בהא דפריך התם דילמא אתי לאו לקרבן ובשלמא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד שפיר י"ל דנאמ' לעונש החמור ולא לעונש הקל אבל קרבן דאינו בא אלא על שוגג והלאו נאמר על מזיד במה נגרע כח הלאו לפוטרו ממלקות בשביל זה ואין כאן מקומו להאריך בזה:

דף קו:

גמרא ק"ו ומה במקום שלא ענש כו' ופריך עלה רבינא א"כ לא יאמר לאו בחלב כו' ובמסקנא פרכינן וכי מזהירין מה"ד ולכאורה קו' דאביי א"ש כיון דהכל איסור אחד שחיטה בחוץ הוא ואם אפי' הקדישו בשעת היתר איכא אזהרה כ"ש כשהקדישו בשעת איסור דהוי בכלל אזהרה זו והוי כמו בתו דילפינן בק"ו מבת הבת משום דהוי גילוי מילתא בעלמא ומאי פריך עלי' רבינא נילף ק"ו חלב מנבילה דהוי תרי איסורי תדע דהא אמרינן יכול יהא ענוש כרת ומהיכ' תיתי למימר הכי אלא משום דחד איסור הוא לא

הוי מחלקינן בינייהו וה"א דכרת דכ' בהאי פרשה קאי נמי על אלו קדשים ומנ"ל לחלק בינייהו לענין הלאו ואמאי לא נימא דאכולהו קאי בין הקדיש בשעת איסור במה בין הקדישו בשעת היתר וצ"ל דמ"מ האי ק"ו מה במקום שענש כו' אית ליה פירכא דא"כ נילף חלב מנבילה בהאי ק"ו וכיון דלא אתי האי מילתא אלא בק"ו מה במקום שענש כו' שפיר פריך עליה וכי מזהירין מה"ד ויש לדקדק בשמעתין דאתא לקמיה דרבא משמע רבינא דאקשי לרב אשי א"כ לא יאמר כו' אתא לקמי' דרבא והא רבא ורב אשי לא היו בזמן אחד כדאיתא בקידושין ואולי צ"ל א"ל רבינא לרב כהנא דהוא רבינא הראשון מתלמידיו של רבא וכן רב כהנא אחר היה בימי ר"פ ורבינא כידוע מסדרן של הדורות אלא דלקמן ג"כ איכא למידק הכי אמר רב אשי אמריתא לשמעתא כו' משמע דר"א שמע מרבא הא דאי קשיא לי' כו' וי"ל דרב אשי שמע קושיא דרבא בבהמ"ד משמי' דרבא:

והנה קושיא דרבינא לא יאמר לאו בחלב שני רבא דאיכא למיפרך מה לכולהו שכן לא הותרו מכללן. אבל קצת ק' מאי אירי' דפריך רבינא מלאו דחלב אמאי לא פריך מלאו דדם למה נאמר נימא מה נבילה שלא ענש כו' וליכא למיפרך מה להנך שכן לא הותר מכללו דדם נמי לא הותר מכללו והיה נרא' קצת דלהכי פריך נילף לאו דחלב מנבילה בק"ו משום דתרווייהו בחדא פרשתא נאמרו בפ' צו כל חלב שור כו' וחלב נבלה כו' ואכול לא תאכלוהו כי כל כו' ונכרתה כו' ולהכי פריך למה נאמר לאו דכל חלב שור כו' כיון דעונש נאמר בחלב א"כ ממילא נילף בק"ו דלאו דנבילה דנאמר כאן מה נבילה שלא ענש כו' והוי קצת דומיא דהכא דבחדא פ' נאמר' הלאו בקדשים שהקדישן בשעת היתר במות והעונש נאמ' בקדשי' שהקדישן בשעת איסור הבמות נילף בק"ו מהדדי אלא דא"כ מאי קאמר נילף משרצים כו' וצ"ע:

דף קז.

גמרא מתקיף לה רב ביבי כו' תלתן ושב הויין דאיכא המעלה והמעלה יש לדקדק אמאי ליחייב שתים על מוקטרי פנים ומוקטרי חוץ כיון דשניהם בכרת אחד ולאו אחד נאמרו לאו דהשמר לך כו' ועונש דאל פתח אהל מועד לא הביאו אלא דאי לאו קרא דואליהם ה"א דלא קאי אלא על מוקטרי פנים דראוין לבא לאהל מועד אבל מוקטרי חוץ ה"א דלא ליחייב כיון דאין ראוין לפנים קמ"ל קרא דואליהם לערב פרשיות דאמוקטרי חוץ נמי קאי העונש אבל הכל אחד הוא עונש דמעלה בחוץ ומהיכ' תיתי לחייבו שתים ואפ"ל דאתקפתא דרב ביבי לא קאי אלא לר' יוחנן דיליף הבאה הבאה בגז"ש דאל פתח אהל מועד קאי נמי אמוקטרי חוץ דפשטי' דקרא קאי אמוקטרי פנים אלא דילפינן בגז"ש דמוקטרי חוץ נמי איכא עלייהו האי עונש הוי כתרי איסורי דבחד נאמר לאו ועונש ואידך

ילפינן בגז"ש דהוי כמו שנא' בו בפירוש לאו בפני עצמו ולהכי פריך דליחייב עלה תרתי אבל לר"י דאמר עירוב פרשיות הוא ושניהם בלאו אחד נאמר לא תיקשי דליחייב שתים ויש ליישב בזה דקדוקו של הלח"מ ז"ל בפ"א מה' שגגות מה שלא מנה המעלה והמעלה ולפי הנ"ל ניחא דהרמב"ם ז"ל נרא' דלא ס"ל גז"ש דר"י דילפותא דאזהרה בשחיט' כת' לדרשא דר' יונה שם תעלה ושם תעשה וא"כ אינו חיי' אלא אחת ועדיין צ"ע וע' במשנל"מ ז"ל בפ' ח"י מה' מעה"ק מש"כ בזה ועוד הי' נרא' דלאביי לקמן דאמר שחט וזרק אפי' לר"ע דנפקא מתרי קראי אינו חייב אלא אחת דשם תעשה הכתוב עשאן לכולן עבודה אחת וודאי דאינו חייב על מעלה ומעלה אלא אחת אע"ג דבזרק והעלה אמר אביי דלכ"ע חייב שתים דפליג רחמנ' להעלאה משאר עשיות היינו דווקא העלאה עם שאר עשיות אבל העלאה גופא אפי' שתי העלאות בכלל שם תעשה הכתו עשה לכל עשיות אחת:

שם גמרא והדתנן הזורק מקצת דמים בחוץ חייב מנ"ל לפי מאי דמשמע לקמן בשמעתין דהוי ילפינן קומץ ומקבל ג"כ מביני' דשחיט' והעלאה אי לאו דכתב רחמנא בזריקה א"כ מאי פריך בזריקה מנ"ל הא איכא למילף במה מצינו משחיט' והעלאה וכן הקשה הצ"ק ז"ל והי' נרא' דכולי האי שמעתא קאי אירישא בשמעתין דבעי עונש ואזהרה בשחיט' והעלאה מנ"ל והשת' הא דתנן הזורק כו' מנ"ל גבי' עונש ואזהרה דחייב משמע חייב בכל בין בעונש ואזהרה בין בקרבן ומנ"ל נהי דעונש כרת איכא למילף מביניהו אבל לאו ליכא למילף מביני' דמבנין אב ג"כ אין מזהירין כמו מק"ו כמש"נ הר"ן ז"ל בריש נדרים וכבר העיר בזה המשנל"מ ז"ל בפ"ב מה' נזירות מהא דאמרי' בשמעתין תיתי מביני' והא כרת כתיב כאן ואין עונשין מה"ד אבל מדברי התוס' ז"ל לעיל בד"ה מכולהו שכן כו' דכרת איכא למילף בק"ו ואם י"ל דתמיהתם שם הוא למאי דס"ד למילף הכל בק"ו מ"מ למ"ד עונשין מה"ד איכא למימר דה"ה כרת איכא למילף מה"ד אבל לאו וודאי ליכא למילף מה"ד ולהכי בעי מנ"ל ומשני דנפקא לי' מדם יחשב כו' ולקמן קאמר הש"ס הא דתנן הקומץ והמקבל פטו' מנ"ל דמשמע דפטור מכל עונש ואזהרה מנ"ל וקאמר מהיכא תיתי דחייב ומשני דאיכא למייתי מביני' דשחיט' והעלאה והיינו לענין עונש ולמה תנן פטור מכל ומסיק א"כ לא יאמר בזריק' כו' דנהי דאיצטריך קרא דזריק' לאתוי' אזהרה לזריק' מ"מ הא בפרש' זו לא נאמר אלא עונש מאי איכא למילף מביני' למה נאמר ריבויא דזריק' בהאי פ' אי לאו לגלויי דלא ילפינן מביני' ועפ"ז יש ליישב קצת קושית התוס' ז"ל לקמן בד"ה להכי כתביה מסוגיא דלקמן דיליף פטור קומץ ומקבל מאשר יעלה עולה כו' דהתם הכי קאמרינן קומץ ומקבל פטור משום דלא נאמר אלא העלאה שהוא גמר עבודה וממילא קומץ ומקבל פטור דמהיכ' תיתי דחייב ובהא לחוד סגי לענין אזהרה והכי פריך

הש"ס נמי מהיכ' תיתי דחייב היינו כבריית' לקמן דלא נאמר אלא העלאה וקאמר הא עכ"פ לענין עונש איכא למילף מביני' ומשני דא"כ לא יאמר בזריקה כו' וכנ"ל ואם כי דברים אלו אינן מוכרחים דוודאי נרא' משמעתין דמבנין אב שפיר מזהירין ועונשין מ"מ לענין קושית התוס' ז"ל בד"ה להכי כו' נרא' כמש"כ דהתם לא קאמרינן אלא דנא' אשר יעלה עולה כו' ואין אלו בכלל וממילא פטור והכא קאמרינן דאמאי לא ילפי' מבינייהו. ומד' הרמב"ם ז"ל בפרק י"ט מהלכות מעה"ק נראה דיליף זריקה מקרא דאשר יעלה עולה בכל הני דתנן התם המנסך יין ומקטיר קטורת ע"ש הלכה ב' וג' ובאותו פ' הנ"ל כתב לדינא דלקמן זרק והעלה חייב ב' דכתב שם תעלה ושם תעשה להכי פלגינהו וא"כ ה"ה המנסך והמעלה דחייב שתים אבל כל שאר עשיות חוץ ממעלה בכולן אינו חייב אלא אחת ועיין צ"ק מה שכתב בזה ויתבאר בזה עוד לקמן בס"ד. ובזה מיושב דקדוק אחד בדברי הרמב"ם ז"ל דפסק כר' ישמעאל במוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ שפטור והיינו משום דאית ליה תרי קראי וא"כ ע"כ יליף זריקה מדם יחשב וא"כ איצטריך זה הדבר דעל השוחט הוא חייב כו' וא"כ הא דיש שאלה בהקדש מנ"ל ולפי הנ"ל ניחא דזריקה ילפינן מאשר יעלה עולה כו' ואייתר זה הדבר לגז"ש ועיין בחידושי נדרים מה שכתב שם לר' ישמעאל גופיה אטו ס"ל כב"ש דאין שאלה בהקדש:

שם גמרא ור"י האי או זבח מיבעי ליה לחלק פירש רש"י ז"ל דלא תימא עד דמסיק עולה ושלמי'. והקשו התוס' ז"ל דהך סוגיא דלא כרבא דס"ל כר' יונתן דלא בעינן לחלק באביו ואמו ויותר יפלא דלא מייתי הכא לפלוגתא דר' יאשיה ור"י כדמייתי הש"ס בכמה דוכתי וכי קאמר ור"ע לחלק מנ"ל אמאי לא קאמר דס"ל כר' יונתן דלא בעינן לחלק ומנ"ל לעשות פלוגתא חדשה בין ר"י ור"ע במוקטרי פנים כיון דאיכא למימר דפליגי בפלוגתא דר' יאשיה ור"י ולתרווייהו איכא תרי קראי למעוטי חסר ועוד קשה הא בשחיטה כתיב אשר ישחט שור או כשב או עז הרי דחייב בשחיט' על אחד לחוד וא"כ נילף העלאה ג"כ מואליהם תאמר ולמה לי קרא לחלק בהעלאה ומה שרצה הצ"ק ז"ל לפרש דלחלק דהכא היינו לחייבו שתים על עולה וזבח אינו מובן דהא מביא במתניתין דכריתות דשוחט בחוץ כמה זבחים אינו חייב אלא אחת וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מה' שגגות וה"ה המעלה מכמה זבחים דאינו חייב אלא אחת ואי לר' יהושע דס"ל התם גופין ותמחוין מחלקין הא מסברא קים ליה הכי ולא מקרא. והי' נראה קצת דלחלק דהכ' לכ"ע איצטריך דאי הוי כתיב אשר יעלה עולה זבח ה"א דלא נאמר בפרשה אלא עולה לחוד ועולה זבח היינו עולה הזביחה אבל לא משמע הכי מהא דאמר ר"ע נפקא ליה

לחלק מלא יביאנו ולפי הנ"ל דבעולה לחוד מיירי קרא היכי שמעינן לחלק מלא יביאנו וצ"ע יותר בזה:

שם גמרא תיתי מזריקה מה לזריקה שכן זר כו' ק"ק אמאי לא קאמר תיתי מהעלאה ואי משום דהעלאה גמר עבודה היא תיתי מביניא וצ"ל דלרווחא דמילתא אמר דתיתי נמי מזריקה ומשני א"כ לא יאמר בזריקה כו' והביא הצ"ק ז"ל יש מקשים הא איצטריך למיכתב בזריקה דאי אתי מביניא לא היה חייב אשחיטה וזריקה אלא אחת והשתא דלר"ע חייב שתים לר"א וכן בזריקה והעלאה לר' ישמעאל ומסיק דאי אתי מביניא ג"כ היה חייב שתים על שחיטה וזריקה או העלאה וזריקה וכן כתבתי לעיל לפי משמעות לשון הרמב"ם ז"ל דילפינן זריקה עם כל הני דתנן לקמן מקטיר קטורת ולבונה ומנסך יין ומים כאחד אבל אחרי העיון נראה דס"ל הני כגון מקטיר קטורת כו' ומנסך וודאי אינו חייב אלא אחת אם הקטיר קטורת והעלה האברים בהעלם אחד משום דהכל שם אחד הוא העלאה על גבי המזבח דאי חייב שתים כמו זרק והעלה א"כ אשכחן יותר משלשים ושש כריתות כגון אם שחט והקטיר קטורת והעלה איברים דאשחיטה והקטרה וודאי דחייב שתים דהקטרה בכלל העלאה היא ואי הקטרה והעלאה ג"כ חייב שתים אם כן אשכחן בחוץ שלש כריתות ודווקא בזריקה הוא דאיכא שקלא וטריא אי עביד לה עם שחיטה או עם העלאה משום דאינה דומה לא לשחיטה ולא להעלאה ולמר דיליף לה מקרא דשחיטה הוי כשחיטה ולמר דיליף *מזריקה הוי כזריקה ואינו חייב אלא אחת לר' אבהו ואביי אמר דאפי' לר"ע חייב שתים בזריק' והעלא' דלהכי פלגינהו רחמנא ואין שם אחד להם אבל כל שאר עבודו' כגון מקטיר ומנסך שם העלאה עליה' ואם עשאן עם העלאה אינו חייב אלא אחת אבל עם שחיטה לכ"ע חייב שתים כמו שחיטה והעלאה ולכ"ע ליכא אלא ל"ו כריתות והא דזריקה ושחיטה אינו חייב אלא אחת אפילו לר"ע דמרבי ליה מקרא דהעלאה היינו משום דאין עליה שם העלאה אבל הקטרה או ניסוך עם שחיטה וודאי חייב שתים דהיינו שחיטה והעלאה וא"כ לשון הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל דכלל זריקה בהדי הקטרה וניסוך מחד לימוד צ"ע קצת דהא לא דמיין להדדי דזריקה עם שחיטה אינו חייב אלא אחת ואינך עם שחיטה חייב שתים ועם העלאה הוי איפכא ודו"ק:

דף קז:

גמרא להכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה עיין בלשון הרמב"ם ז"ל בפי"ט הנ"ל שהביא קרא דלעשות אותו ע"ש ועיין בלח"מ ז"ל מה שדקדק למאי דפסק כר"י לא הוי

צריך להאי טעמא ע"ש ולפי מה שכתב לעיל דהוא ז"ל למד זריקה מאשר יעלה עולה כו' אתי שפיר דהוצרך להאי טעמא וק"ל:

שוב ראיתי במשנל"מ ז"ל פי"ט הנ"ל שהאריך בזה ומסקנת דבריו ז"ל דהקטרה וניסוך דין אחד להם עם זריקה וכשעשאן עם שחיטה אינו חייב אלא אחת ועם העלאה חייב שתים משום דכל העבודות חוץ העלאת עולה וזבח בכלל שם תעשה הם עשאן לכולן עבודה אחת. ול"נ כמש"כ דלא נאמר כללא דשם תעשה אלא על שאר עבודות של עולה וזבח היינו שחיטה וזריקה אבל הקטרה וניסוך פשיטא דבכלל העלאה הם ואין להם שייכות עם שחיטה כלל וכן משמע בירושלמי פרק כלל גדול דכל שקלא וטריא דהש"ס הוא על שחיטה וזריקה והעלאה שהם עבודת זבח אחד אי חייב על כל אחת ואחת או אחת על כולן אבל הקטרה וניסוך דעבודות לעצמן הם מדוע לא יתחייב שתים אם שחט זבח והקטיר קטורת והדברים ברורים:

ותו איכא למידק בשמעתין דבסנהדרין דף ל"ד מסקינן דלאביי ליכא שום נפקא מינה לדינא בדרשות דר"י ור"ע דמר יליף זריקה מקרא דשחיטה דם יחשב ומר יליף מאו זבח דהעלאה ואמאי הא איכא נפקא מינה לענין דינא דמתניתין לקמן דחשיב חומר בשחיטה מבעליה שהשוחט להדיוט חייב ומעלה להדיוט פטור וחומר בעלייה דשנים שאחזו בסכין ושחטו פטורים ואחזו באבר והעלו חייבים והשתא לר"י דיליף זריקה מדם יחשב דכתב גבי שחיטה איתא בזריקה חומרא וקולא דשחיטה דהזורק להדיוט חייב ושנים שאחזו בכלי וזרקו פטורים ולר"ע דיליף מהעלאה הוי איפכא דזורק להדיוט פטור ושנים שזרקו חייבים ואמאי קרי לה התם טעם אחד משני מקראות. ואפ"ל דלאביי דאמר שם תעשה הכתוב עשאן לכולן עבודה אחת אהני נמי להאי מילתא דזריקה הוי כשחיטה לכל דיניה וזורק להדיוט חייב אפילו לר"ע וכן שנים שזרקו פטורים אפילו לר"ע ולא משמע כן מלשון הרמב"ם ז"ל שכ' לדין זורק בדין העלאה עיין שם ועוד יתבאר בזה לקמן בסייעתא דשמיא:

שם גמרא יצא דרום כו' ראוי לשחיטת קדשים קלים ועיין לעיל דאיכא תנא דיליף לאו בשחיטת דרום מלא תזבח כו' כל דבר כו' ולדבריו היה נראה דלא איצטריך למילף אזהרה לשוחט בחוץ משם תעשה כדלעיל אלא מלא תזבח שמעינן אזהרה כיון דאפילו בדרום הוי באזהרה כל שכן מחוץ למחנה י"ל דזה הוי לאו שבכללות דכמה דברים איתרבו מכל דבר רע והתוס' ז"ל כתבו לעיל דמיבעי ליה אזהרה למלקות וק"ל:

דף קח.

גמרא ע"כ לא קאמר ר"י אלא עצם דמינא דבשר הוא והוי מצי למימר אלא עצם דמחובר לבשר הוא כדאמר ר' יוחנן חבורי עולין כעולין דמו וי"ל דזה בכלל מינא דבשר הוא וע' בלשון הרמב"ם ז"ל שכתב דחייב מפני שהוא מחובר: לנהורד.. ל מקרא דאו זבח הוי כהעלאה

שם גמרא שחיטת לילה איכא בינייהו רבה אמר קבלה בכלי חול כו' ודקדקו התוס' ז"ל אמאי לא קאמר נשחטה חוץ לזמנו וחוץ למקומו א"ב וי"ל דפיגול שאני כיון דמרצה לפיגולו אפי' לרבי חייב גם לר' יוסי הגלילי וכדאמרי' לעיל האי טעמא לר"י דנשחטה בלילה תרד וחוץ לזמנו לא ירד והכי נמי מהני האי טעמא אפילו לר"ש ועוד נראה דבאמת רבי ור' אליעזר ברבי שמעון לא פליגי לענין דינא אלא דרבי דקאמר אליבא דר' יוסי הגלילי דמה שהשיבו לו חכמים שוחט בפנים נמי כיון שהוציאו פסלו לזה השיב רבי מה לשוחט כו' שכן היתה לו שעת הכושר כו' ועדיין תשובה זו אינו מספיק אלא על דברי חכמים שאמרו לו כיון שהוציאו פסלו אבל אכתי איכא פסולי שלא הי' להם שעת הכושר ואפילו הכי חייב עליו כחוץ. ועל זה הוסיף ר' אליעזר ברבי שמעון להשיב מה לאלו שכן הקודש מקבלו נהי דלא היה להם שעת הכושר אבל הקדש מקבלו ובזה מיושב קושית התוס' ז"ל בסוף ד"ה שחיטת לילה דתיקשי על תשובת ר' אליעזר לר' יוסי הגלילי דבשוחט בפנים הקודש מקבלו הא אכתי תיקשי הקומץ בפנים והעלה בחוץ דאין הקדש מקבלו לר' יוסי הגלילי דאמר מנחות ירדו ואפילו הכי חייב בחוץ ולפי הנ"ל ניחא דמודה ר' אליעזר ברבי שמעון לתשובתו של רבי ג"כ דכל שהיה לו שעת הכושר חייב בחוץ אע"ג דאין הקדש מקבלו אלא דהוסיף אפילו אם לא היה לו שעת הכושר כמו שחיטת לילה וקבלה בכלי חול כיון דהקדש מקבלו ג"כ אינו דומה לנשחט בחוץ ויתר דברי התוס' ז"ל יתבארו לקמן דף קי"ח בפלוגתא דת"ק ור"ש שם וגם דברי הרמב"ם ז"ל והראב"ד שנחלקו בהעלה בחוץ בלילה יתבאר שם בס"ד:

שם משנה שהשוחט להדיוט חייב ומעלה להדיוט פטור. וכתב רש"י ז"ל דחייב משום עבודת גלולים והתוס' ז"ל הקשו עליו ע"ב בד"ה והמעלה ומלשון הרמב"ם ז"ל נראה דהאי להדיוט לאו דווקא אלא כל שלא נתכוין לה' בכלל זה הוא ובשוחט חייב אפילו לא נתכוין לה' אלא שחיטה בעלמא והמעלה אינו חייב אלא אם נתכוין לה' וא"כ חיוב חוץ לא דמי להכשר פנים דבפנים כשר אפילו סתמא ובחוץ אינו חייב אא"כ נתכוין בפירוש לה'. וי"ל כיון דלכתחילה מצוה לכוין לשמים גם בפנים וכמו שכתבתי בריש מכילתין משום הכי אינו חייב בחוץ אלא כמצותה לכתחילה ויש לומר טעם קצת

דהעלאה דעבודה היא לא חייב רחמנא בחוץ אלא בכוונה לשמים אבל שחיטה דלאו עבודה היא חייב בכל שחיטה אלא דא זריקה דעבודה היא ג"כ אינו חייב אלא בכוונה לשמים ולא משמע הכי למאן דיליף זריקה מדם יחשב דשחיטה ומהאי קרא גופא יליף ר' יוסי דשוחט להדיוט חייב וא"כ ה"ה זריקה להדיוט היינו בלא כוונה דחייב. וכבר הערתי לעיל דאפילו לר"ע דיליף זריקה מאו זבח דהעלאה ג"כ צ"ל דזריקה שוה לשחיטה לכל דיניה וזורק להדיוט חייב חדא מהא דקרי לה בסנהדרין טעם אחד משני מקראות וכמו שכתבתי לעיל ועוד אי נימא דשחיטה וזריקה חלוקין בדיניהם שוחט להדיוט חייב וזורק להדיוט פטור אמאי קאמר אביי לר"ע דאינו חייב אלא אחת כיון דאין דינן שוה אבל קשה הדבר מאוד לומר כן כיון דזריקה נאמרה בפרשת העלאה לר"ע ושם נאמר לה' עד שיכוין לה' מהיכא תיתי למימר דזריקה אפילו בלא כוונה חייב. ועוד יש לדון בזה דע"כ זריקה לא דמי לשחיטה בכל דיניה דהא תני בתוספתא אין שוחט אחר שוחט אבל יש מעלה אחר מעלה משמע דאפילו למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ואם שחט מיעוט סימנים חייב על שחוטי חוץ כדאיתא בחולין דף כ"ט אם גמר השני הוא פטור דגם זה בכלל שנים ששחטו פטורים אבל במעלה אינו כן ויש מעלה אחר מעלה ואלו בזריקה נראה דיש זורק אחר זורק כגון בחטאות הפנימיות אם זרק אחד מקצת מתנות חייב ואם בא השני וזרק ג"כ חייב ובזה הערתי לעיל פרק שני דמכילתין דאפשר לשנים שיתחייבו על שחיטה אחת בחוץ ובתוספתא תני אי אפשר לשוחט אחר שוחט ועדיין צ"ע בזה:

שם משנה חומר בעליה כו' שנים שאחזו בסכין כו' פטורין אחזו והעלו חייבים ובגמרא מייתי בזה פלוגתא דר' יוסי ור"ש ומתניתין אתיא כר"ש דמחייב בשנים שהעלו ור' יוסי פוטר גם בהעלאה. ויש לדקדק למה לי קרא גבי שחיטה דשניהם פטורים הא בלאו הכי שמעינן משאר ח"ב דילפינן מבעשותה דשנים שעשאוה פטורים כדאיתא בשבת פ' המצניע וזו נמי בכלל ובשלמא לר"ש דמחייב גבי העלאה איצטריך קרא בשחיטה דלא נילף מהעלאה לחיובא אבל לר' יוסי דבהעלאה ג"כ פטור למה ליה קרא דההוא הא בכלל שאר חייבי כריתות הם דשנים שעשאוה פטורין וי"ל דבשאר חייבי כריתות קי"ל דזה אינו יכול וזה אינו יכול חייב להכי איצטריך הכא קרא דאפילו בכהאי גוונא פטור ובזה י"ל דר"ש לטעמיה אזיל דס"ל בעלמא דאפילו זה אינו יכול כו' ג"כ פטור א"כ לא איצטריך קרא דהכא לפטור וע"כ מיעוטא דההוא אתי למילתא אחריתי למעוטי שוגג אנוס כו' ועוד יש לדקדק אמאי לא מיבעי לן הכא אי בעינן שיעור לזה ולזה או שיעור אחד לכולם כגון אם לא העלו אלא כזית אחד דליכא שיעור הקטרה לכ"א ובשאר

איסורי איפשיט התם בשבת דשיעור אחד לכולם בזה אינו יכול וה"נ דכוותיה ולמ"ד התם בשבת דבעינן שיעור לכל אחד ואחד לא א"ש הא דתנן חומר בעליה משחיטה דשנים ששחטו פטורים ואם העלו חייבים דבשחיטה פטורים משום דליכא שיעורא לכל אחד ואחד וכדתני בתוספתא אי אפשר לשוחט אחר שוחט ואי ליכא שיעורא לכל אחד ואחד גם בהעלאה הדין כן ויתבאר בזה עוד לקמן בשמעתין וכן נמי אם זה יכול וזה אינו יכול דקיימא לן התם דזה שאינו יכול פטור משום דהוי מסייע שאין בו ממש נראה דהכא בהעלאה ג"כ הדין כן כיון דאינו אלא מסייע וכל זה לא נתבאר לא בש"ס ולא בדברי הרמב"ם ז"ל:

דף קח:

גמרא ואלא השוחט להדיוט מנ"ל כו' דם שפך כו' והרמב"ם ז"ל כתב להאי דרשא דדם שפך לשוחט להדיוט. ועיין לח"מ ז"ל מה שדקדק על זה ועיין בת"כ דמשמע התם דמאיש איש דכתיב גבי שחיטה לא דריש כלל. ושנים ששחטו דפטורים יליף התם מדם יחשב לאיש אחד ולא שנים ע"ש:

שם גמרא אמר ר"ל מחלוקת בד' וה' איברים דמר סבר כי כתיב לעשות כו' ואינו חייב על החסר אכל בהמה כתיב. פירש"י ז"ל על כל הבהמה הוא חייב ואינו חייב על אבר אחד ומר סבר אכל אבר ואבר כתיב אבל באבר אחד דברי הכל אינו חייב אלא אחת אם הקריבו לחצאין אחר שהקריב שאר האיברים כו' או מירי שפקע מעל האש וחזר והחזירו עכ"ל. ויש לדקדק הא ע"כ העלה וחזר והעלה היינו בשתי העלמות דאי בהעלם אחד לכולי עלמא אינו חייב אלא אחת כשני זיתי חלב בהעלם אחת אלא ע"כ בשתי העלמות וא"כ לר' יוסי דלא מחייב על אבר אחד אפילו ד' וה' איברים לא ליחייב אפילו אחת כיון שהיה לו ידיעה בינתיים דהא קיימא לן יש ידיעה לחצי שיעור ואבר אחד חצי שיעור הוא ואילו לא חזר והעלה לא היה חייב עליו אלא דבעיקר מילתא צריך לדקדק היכי קאמר דלר' יוסי לא מיחייב אלא אבהמה כולה ולר"ש על אבר אחד שלם הא תנן לקמן המעלה כזית מן העולה ואימורים בצירוף חייב אלמא דאפילו כזית מצורף משני איברים חייב ולקמן תנן דאם הקריב בפנים ולא שייר אלא כזית חייב בחוץ וע"כ צ"ל היכא דהקריב בפנים ולא נשאר אלא כזית לכ"ע חייב אפילו על כזית מצורף מכמה מינים וכי פליגי בהקרבה בחוץ לר"ש חייב גם על אבר אחד דלעשות אותו קאי על כל אבר ור"י אמר דלעשות אותו אכל בהמה כתיב ואם לא הקריב בחוץ אלא אבר אחד אינו חייב ואכתי תיקשי אמאי חייב לר"י כלל בהעלה וחזר והעלה בשתי העלמות הא יש ידיעה לחצי שיעור וכן לר"ש באבר אחד אם העלה וחזר והעלה אפילו אחת לא

ליחייב והא דלר"י חייב אחת על אבר אחד ג"כ היינו כמש"כ רש"י ז"ל דכבר הקריב שאר איברים והאבר הנשאר הקריב לחצאין וגם על זה הקשה כיון דהיה לו ידיעה קודם שהקריב כל הבהמה הוי ידיעה לחצי שיעור ולמה יתחייב כלל אבל לפי מה שכתב רש"י ז"ל דמיירי בפוקעין קשה איפכא אמאי לא יתחייב שתים גם לר"י כיון דבפוקעין צריך להחזיר ולא קאי עליה קרא דלעשות אותו א"כ יתחייב על כל חזרה כזית אע"ג דלאו אבר שלם הוא ועוד קשה לפירוש רש"י ז"ל דלר' יוסי אינו חייב אלא אם העלה כל הבהמה א"כ מאי קאמר מחלוקת בד' וה' איברים כו' אכתי לר"י אמאי חייב אפילו אחת הא ד' וה' אברים לאו כוליה בהמה היא ועוד הא דתניא בתוספתא סתמא דיש מעלה אחר מעלה משמע דכ"ע מודו בזה והא לר"י הראשון לא ליחייב דהא לא העלה אלא מקצת בהמה:

אבל לפירוש התוס' ז"ל שפירשו הא דר"ל בע"א דר"י ס"ל דלעשות אותו אכל בהמה כתיב ואינו חייב אלא אחת אקמא דאכתי איתא לכוליה בהמה אבל אאחריני פטור דכבר נחסר מה שהעלה ראשון והרי זה כנאבד אבל אבר אחד שהעלה לחצאין לכ"ע אינו חייב אלא על זית ראשון דאיתיה לכוליה אבר אבל אשני פטור דאבר חסר הוא ולפי פירושם לא תיקשי מהא דיש ידיעה לחצי שיעור דכזית ראשון שיעור שלם הוא ועליו הוא חייב ועל שאר פטור אבל דברי התוספתא דיש מעלה אחר מעלה וודאי תיקשי גם לשיטתם הא לר' יוסי לא אשכחן מעלה אחר מעלה דהעלאה ראשונה הוי כנאבד ואידך כי מעלה מחסר הוא מעלה ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם ז"ל שכתב דלר"ש לעשות אותו על נכ אשר ואבר קאי לפיכך חייב על כל אבר ואבר ור' יוסי אומר שהוא נופל על הקרבן כולו וע"כ אומר על השלם חייב ולא על החסר עכ"ל מזה נראה שכתב כאוקימתא דר"ל אבל התוי"ט ז"ל הביא בשם נוסחת א"י בהאי לישנא נאמר במעלה בחוץ לעשות אותו לה' על כן אמר ר"ש אותו נופל על כל אבר ואבר ולפיכך העלה בחוץ חייב על כל אבר ואבר ואפילו היה חסר ור"י אומר שהוא נופל על האבר כולו וע"כ אומר על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר. ולפי נוסחא זו מפרש לה למתניתין כר' יוחנן דבאבר אחד פליגי ולר"ש חייב אפילו על אבר חסר ולפיכך העלה וחזר והעלה חייב ולר"י אינו חייב על אבר חסר. אבל לא הבנתי נוסחא זו דר' יוחנן מילתא אחריתי אמר דר"ש ס"ל גבי מוקטרי פנים לא פסיל חסרון כלל ולא משום משמעות קרא דלעשות אותו ועוד היכי הוי משמעותא לר"ש דאותו נופל על כל אבר ואבר חייב אפילו על אבר חסר ולר' יוסי דאותו נופל על אבר כולו ע"כ אומר על השלם חייב ואינו חייב על חסר הא זה הוי איפכא מדרשא דר"ל ואולי כוונתו בזה דלר"ש דאותו נופל על כל אבר ואבר בכלל

ולא על אבר אחד בפרט וא"כ חייב על האבר אפילו אם הוא חסר כל שיש האיברים כולם בכללם ור"י אומר דאותו קאי על אבר כולו ועליו כתיב (*דמביא) על השלם ולא על החסר אבל לא מצינו להאי משמעותא בגמרא ועוד דא"כ פליגי באבר אחד אם העלה וחזר והעלה וכר' יוחנן וכ"כ התוי"ט ז"ל דהן דברי ר' יוחנן בגמרא וא"כ אינו מובן מה שכתב בדברי ר"ש ולפיכך העלה בחוץ חייב על כל אבר ואבר ואפילו היה חסר הא בחיובא על כל אבר ואבר ליכא רבותא ולאו בזה פליג ר' יוסי והוי ליה לאשמעינן דאפילו באבר אחד אם העלה וחזר והעלה חייב על כל או"א ומה אעשה אם נוסחא זו פליאה ממני לא אוכל הבין לד' ודברי הרמב"ם ז"ל בחיבורו אי פסק כר"ש או כר' יוסי יתבאר לפנינו בס"ד ובפירוש המשנה פסק כר' יוסי והרע"ב ז"ל לא ביאר כלל פלוגתא דר"י ור"ש במאי ע"ש ור' יוחנן מוקי פלוגתא דר"ש ור"י באבר אחד ובמוקטרי פנים דר"ש ס"ל דבמוקטרי פנים לא פסיל חסרון דמהדרינן פוקעין ור"י ס"ל דגם במוקטרי פנים פסיל חסרון ואליבא דעולא איכא תרי לישנא ולחד לישנא פליגי במוקטרי חוץ ג"כ ולר"ש לא פסיל חסרון כלל לא במוקטרי פנים ולא במוקטרי חוץ. וכתב רש"י ז"ל דלהאי לישנא אתי אותו למעוטי פחות מכזית ובאמת מפשטא דשמעתין בריש פירקין ולקמן נראה דתרתי מילי נינהו הא דפוסל חסרון למר במוקטרי חוץ ולמר גם במוקטרי פנים היינו אם נחסר מהעולה או מאימורי שלמים דפטור על מה שנשאר דלא חייבה התורה אלא כשהוא שלם ולא שיעליהו דווקא כאחת אלא אפילו על כזית ממנו חייב והוא ע"ד התוס' ז"ל אלא דמש"כ דזה שהעלה בחוץ הוי כנאבד ואינו חייב על העלאה שניה כבר הקשיתי לעיל מהא דבתוספתא משמע דלכ"ע יש מעלה אחר מעלה. ועוד למה נקטו ר"ש ור"י מחלקותן בהעלה וחזר והעלה ואמאי לא פליגי בהדיא בחסרון ע"כ היה נראה דהעלאת חוץ לא מיחשב חסרון אלא דווקא חסרון ממש והכא בהא פליגי לר"ל ס"ל לר"ש דלא פסיל חסרון אלא באבר אבל לא כל הבהמה ופליגי לענין מלקות ואם העלה כמה איברים זא"ז לוקה על כל אבר ואבר דכל אבר לאו בפ"ע הוא ור"י ס"ל אכל בהמה קאי וכל העלאות בכלל לאו אחד הוא ולפ"ז שפיר יש מעלה אחר מעלה לכ"ע ובחד גברא הוא דפליגי אבל באבר אחד דברי הכל אינו חייב אלא אחת אף על גב דאם שנים שהעלו אבר אחד לחצאין שניהם חייבין דהא אין כאן חסרון מ"מ אחד שהעלה וחזר והעלה אינו חייב אלא אחת כיון דחסרון פוסל בו כוליה העלאה אחת היא והא דילפינן לקמן דעל פחות מכזית פטור מלעשות אותו הוא דרשא אחריתי וכ"ע מודו בזה דהקטרה פחות מכזית לא חשיב הקטרה אבל עדיין אין זה מיושב דאי בהתראה אחת לכ"ע אינו חייב

אלא אחת דאיסור אחד ואי בשתי התראות לר"י אמאי אינו חייב אלא אחת כי היכא דאחר שהעלה חייב ע"כ עדיין לא ברירא לי האי שמעתא ה' יאיר עיני:

שוב ראיתי שמשנל"מ ז"ל בפי"ט מה' מעה"ק שהאריך בביאור שיטת רש"י ותוס' ז"ל ומה שיש לדקדק בדבריו ז"ל וביאור דברי הרמב"ם ז"ל ושיטתו בזה יתבאר לקמן בסייעתא דשמיא:

שם תוס' בד"ה אכל בהמה כו' והקשו שם בלא הדרת פוקעין הא אם מחתך אבר לחצאין חייב להעלות הכל א"כ הקטרה היא ע"ש שתי' ולדידי קשה הא לא אשכחן דפוסל חסרון בפנים ואפילו נחסרו מאיברי עולה או אימורי שאר קדשים חייב להעלות הנשאר וא"כ ש"מ דהוי הקטרה כמה שהיא ולמה ליה להש"ס למיתלי מוקטרי פנים שחסרו בהא דמהדרינן פוקעין אי לא וצ"ע ואם נפרש הא דאמר ר"י דהעלה וחזר והעלה פטור היינו אותו אבר עצמו לאחר שפקע חזר והעלהו וכמו שכתב רש"י ז"ל לפי מה שפירש המשנל"מ ז"ל א"ש קצת הא דאמרינן כמאן מהדרינן פוקעין דלא כר"י דהיינו טעמא דר"י אולי צ"ל דחייב דפטר בהעלה וחזר והעלה אלא דא"כ למה ליה למימר דר"י ס"ל מוקטרי פנים שחסרו פטורין הא י"ל דבעלמא מחייב גם אם חסרו ודווקא הכא פוטר כיון דאפילו בפנים לא מהדרינן פוקעין א"כ לאחר שפקע לאו בר הקטרה היא ועיין גם בזה בדברי הלח"מ ז"ל והמשנל"מ ז"ל ועיין בה"ז ז"ל שכתב ברש"י בד"ה אבל באבר אחד והקריבו לחצאין כו' דהא דחייב אחת היינו על האברים שהקריב תחילה ולא משמע הכי אלא ע"ז האבר חייב ועיין משנל"מ ז"ל:

והתוס' ז"ל בד"ה כמאן מהדרינן פוקעין כו' דקדקו מהא דלעיל פ' המזבח מקדש מייתי כמה קראי דמהדרינן פוקעין ותמוה היכי פליג ר' יוסי בהא והיה נראה דמש"כ וצריך לדקדק הוא מילתא באפי נפשה וקאי אהא דאמר אבוה דשמואל דלר' יוסי לא מהדרינן פוקעין הא בפ' המזבח כו' איכא קראי דהיא העולה כו' וקרא דועשית עולותיך כו' ותימא אי פליג עליה ר"י ובאמת תמוה היא דסתמא דמתניתין לעיל דמחזירין פוקעין כדתנן וכולן שפקעו כו' ומדברי התוס' ז"ל נראה די"ל דהא דילפינן חזרת פוקעין לר"י היינו אם פקעו בשלימות אבל לא אם נחסרו ולהכי דקדקו עוד מהא דאי אתה מחזיר עיכולי גידין ועצמות משמע דבשר דומיא דגידים כו' אפילו מקצת מהדרינן ועוד אטו פליג ר' יוסי על הא דקיימא לן חצות עושה עיכול ודרשינן לה מקרא דכל הלילה והרים כו' כדאיתא לעיל פ' המזבח מקדש והכי תנן לה ביומא דף מ"ה:

שם גמרא ואיבעית אימא היינו טעמא דר"ש מזבח פתח כו' י"ל דהני תרי טעמא אליבא דר"ש תליא בתרתי תנאי אליבא דר"ש בסוף מכילתין למ"ד מנוחה ונחלה זו ירושלים

ובימי שילה היו הבמות מותרות א"כ שפיר יליף ר"ש מקרא דמנוח דלא בעינן מזבח ור' יוסי דחי הוראת שעה היתה דהא איסור הבמות היה ואיבעית אימא כו' לר"ש נמי לא יליף ממנוח דהוראת שעה היתה להאי תנא אליביה דנחלה זו שילה ואיסור במה היה אלא מקרא יליף מזבח פתח אוהל מועד כו' וק"ל ועיין בפירוש המשנה להר"מ ז"ל שכתב דר"י מביא ראיה מקרא דויעלהו על הצור כו' ויש איזה חסרון בדבריו ז"ל דר"ש הוא דמביא מהאי קרא:

דף קט.

תוס' בד"ה עולה ואימורין כו' ואי להתחייב בחוץ הא לא תני אלא עולה ואימורין כו' ע"ש והדבר פשוט דמשני קרבנות אין מצטרפין כיון דאין בו שיעור הקטרה לא מזה ולא מזה ובפנים נמי לאו הקטרה היא:

שם בא"ד והא דחלב ויין מצטרפין (*לאכילת פיגול) אע"ג דאין שיעורן שוה כו' הני מילי בשתיה אבל בדרך אכילה בכזית עיין בנזיר דף ל"ח ובחידושי שם שהארכתי מזה:

דף קט:

תוס' בד"ה כאן שניתותרו כו' וע"כ גרסינן ליה כו' דילמא איירי להצטרף להכשיר הקרבן כו' ולא הבנתי דבריהם ז"ל השתא דתני נמי טמא מנ"ל דמצטרפין לענין אכילה דילמא להכשיר הקרבן והזריקה ומפני זה חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא וכמש"כ ז"ל וכפירש"י ז"ל והיכי מוכח יותר מהא דתני טמא דלצירוף אכילה מיירי ועיין בה"ז ז"ל וצ"ק ז"ל:

שם משנה הקומץ והלבונה כו' ותנן הכא במתניתין תלתא בבי א' אם הקריב מהן כזית בחוץ פליגי בזה ת"ק ור"א לת"ק חייב אכזית מהם ור"א אומר עד שיקריב את כולן ב' וכולן שהקריב בפנים ושייר כזית והקריב בחוץ לכ"ע חייב כיון דלא נשאר אלא כזית. ג' וכולן שחסרו כ"ש והקריבו בחוץ פטור לכ"ע ופירש"י ז"ל דכל הני בבי ומקומץ ולבונה כו' קאי דפוסל בהו חסרון ולהכי ס"ל לר"א דאינו חייב עד שיקריב את כולן ולהכי תנן בהו וכולן שחסרו כ"ש כו' משום האי טעמא דנפסלו בחסרון אבל בעולה ואימורי שאר קרבנות לא פסיל בהו חסרון כלל וכבר האריך בזה המשנל"מ ז"ל דזה לא כתנאי דלעיל דלר"ל ר"ש ור"י תרווייהו ס"ל דבעולה ג"כ פוסל חסרון למר בבהמה כולה ולמר באבר אחד ולר"י אליבא דר"י פוסל חסרון באבר והכא לשיטת רש"י ז"ל משמע ממתניתין דבעולה לא פסיל חסרון כלל כי אם בהנך דתנן הכא דבפנים נמי פוסל בהו חסרון ועיין לעיל בתוס' בד"ה כמאן מהדרינן כו' שדקדקו בקומץ שנחסר למה פטור משום חסרון הא אם עלה לא ירד כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה ע"ש ולא הבנתי דהא בקומץ מיירי

מתניתין ועלה קאי וכולן שחסרו היינו שנחסר הקומץ עצמו ולהכי פטור בחוץ אבל בשירים שחסרו לא מיירי מתניתין כלל דהא איכא מאן דאמר דמקטיר קומץ עליהם:
*ליתא בתוספת לב' תיבות אלו
אבל הרמב"ם ז"ל כתב להני תלתא בבי דמתניתין בכל העולין וז"ל שם בפרק י"ט הלכה ט' כיצד הקומץ או הלבונה והאימורין והעולה ומנחה הנשרפת כו' שחסרו מקצתן בפנים והקריב שאריתן בחוץ פטור שהרי נאמר לעשות כו' על השלם הוא חייב עכ"ל מבואר מדבריו ז"ל דאין חילוק בין עולה ואימורין לאלו דתנן הכא במתניתין ור' אליעזר דאמר עד שיקריב את כולן קאי אעולה ג"כ דאינו חייב עד שיקריב את הכל וכולן שחסרו ג"כ קאי אעולה וכדבריו ז"ל מצאתי מבואר בתוספתא דתני התם עולה ועולת העוף וחלבים הקומץ והלבונה כו' שהקריב מהן כזית בחוץ חייב ר' אליעזר פוטר עד שיקריב את כולן משמע דר"א על כל העולין קאי ודריש לעשות אותו דאינו חייב אלא על השלם היינו כל מה שחייב להעלות העולה כולה וכן החלבים כולן וכן הקומץ כולו ולא בבת אחת דווקא אלא אפילו העלה אבר אבר חייב כל שהעלה כולו והא דתנן וכולן שחסרו כו' קאי ג"כ על כל העולין כן היה נראה בדעתו ז"ל אלא דא"כ אזלא מתניתין בשיטתיה דר"ל לעיל אליבא דר' יוסי ואלו הרמב"ם ז"ל שם בפ' הנ"ל לא כתב כן אלא העלה וחזר והעלה חייב על כל אבר ואבר. עוד כתב שם אם העלה אבר חסר פטור שנאמר לעשות אותו כו' משמע דחסרון דעולה לא פסול אלא חסרון אבר והמשנ"מ ז"ל ביאר דבריו ז"ל ע"פ שיטת התוס' ז"ל לעיל דשיעור החיוב הוא בכזית אך באופן שלא יהיה חסרון באבר. ופרושי קמפרש הא דכתב לעיל בעולה שאם חסר כל שהוא פטור על השאר היינו כשחסר האבר ע"ש באריכות והוא דחוק קצת דא"כ למה כתבה הרמב"ם ז"ל להא דהעלה אבר חסר אחר כמה הלכות ולא כתבה במקומה גבי כללא דכל העולין שחסרו כל שהוא דהיינו חסרון אבר ועוד דגבי אימורים ג"כ לא נתבאר כמה הוא החסרון ומשמע דאם נחסרו כל שהוא מאיזה שהיא או מחלב או משתי הכליות פטור אח"כ על כולן ומ"ש דאם חסר מן האימורין כל שהוא פטור על השאר ואם נחסר מעולה כ"ש חייב על שאר האיברים וי"ל כיון דמצות הקטרת עולה היא לנתח אותה לנתחיה כמו שנאמר ונתח אותה כו' אלמא דהקטרתה היא אבר אבר ולהכי גם אם נחסר אבר אחד חייב על אבר הנשאר משא"כ באימורין דמקטירן כולן כאחת אם נחסר מהן כ"ש פטור על כל הנשאר וא"כ עולת העוף דאין מנתחין אותה אם חסר כ"ש ממנה פטור על השאר ואין בה חילוק אבר אבר אבל כ"ז צ"ע גדול והדברים סתומין עד עמוד הכהן ועבודה בידו במהרה בימינו אמן:

ופשטא דמתניתין היה נראה דהוי כדברי התוספתא ורישא תנן המעלה מעולה ומאימורין כזית בחוץ חייב וקמ"ל דלא על עולה לחוד חייב אלא גם על אמורי שאר קרבנות חייב והדר תני דחייב גם על הקומץ ולבונה כו' וכדמייתי לעיל (אין לי) אלא עולה מנין לרבות אימורי חטאת ואשם כו' ת"ל זבח מנין לרבות הקומץ כו' ומהא גופא משמע דמייתי הכי לפרש דברי המשנה דתנן דמן האימורים נמי חייב והיינו אימורי שאר קרבנות אלא דמהא דדייק הש"ס עולה ואימורין אין משמע דפירושא דמתני' מן העולה ומן האימורין היינו הכל מעולה ולצרף לכזית:

שם גמרא אמר רבה בהקטרה דהיכל כ"ע לא פליגי ובין בפנים ובין בחוץ שיעורו בכזית מה"ת וכי פליגי במתניתין בהקטרה בפנים ור"א אומר עד שיקריב את כולו היינו מלא חפניו דדווקא הוא ות"ק ס"ל דמלא חפניו לאו דווקא ובכזית יוצא בין בפנים בין בחוץ ולפ"ז יקשה הא דתנן וכולן שחסרו כ"ש והקריבו בחוץ פטור ואמאי כיון דלא הוי שיעורא אלא בכזית וע"כ צריך לפרש לפ"ז וכולן שחסרו היינו שנחסר כ"ש מכזית והתוס' ז"ל הקשו למה ליה למימר לת"ק מלא חפניו ל"ד הא אפילו דווקא הוא חייב לת"ק בכזית כמו בקומץ ותי' דקטורת שאני דלא שייך בהו כזית כלל ע"ש וא"כ בניסוך היין והמים דלא שייך בהו פיגול ה"נ דליכא למימר דליחייב אכזית וא"כ היכי בעי למילף לקמן מהקטר חלבים חוץ מחוץ לחייב אכזית כיון דלא שייך בהו פיגול ויתבאר לקמן ואביי מסיק דמלא חפניו דווקא לכ"ע והא דמחייב ת"ק בכזית ממנה בחוץ הוא משום דילפינן פנים מחוץ וכי היכי דהקטרה דהיכל הוי הקטרה בכזית ה"נ הקטרה דפנים כזית הוי הקטרה לחייבו בחוץ ורבה לא ניחא ליה בהכי אע"ג דמנחה ממנחה יליף כיון דמצינו בשאר מנחה כזית ה"ה במנחת נסכים היינו חוץ מחוץ אבל הקטרה מהקטרה אע"ג דבשם קטורת אשכחן כזית בקטורת שבהיכל מ"מ פנים מחוץ לא ילפינן ורבא פריך עליה מהא דהמנסך ג' לוגין יין כו' דלא ילפינן אפילו חוץ מחוץ ולרבא צ"ל הא דיליף מנחת נסכים משאר מנחה לאו מילף חוץ מחוץ הוא אלא שם מנחה אחת היא והא דלא אמרינן שם קטרת אחת הוא היינו כיון דזה בפנים וזה בחוץ לא אמרינן שם אחד הוא ומסיק רבא דבהקטרת פנים ליכא פלוגתא ומלא חפניו דווקא וכי פליגי במתני' בהקטרה דהיכל ואע"ג דסגי בכזית לכ"ע הכא מיירי דקבעינהו במנא ור"א ס"ל מילתא הוא ואינו חייב אלא על הקטרת כולו ות"ק ס"ל קביעותא דמנא לאו מילתא היא ומשמע מפירש"י ז"ל במילתא ולאו מילתא היינו לענין פסול חסרון דלר"א דמילתא הוא מיפסיל בחסרון ולהכי אינו חייב עד שיקריב את כולו ולת"ק לאו מילתא היא ולא מיפסיל בחסרון ולהכי חייב בכזית כשיעורו והכא קשיא טובא למה ליה למימר לת"ק

דלאו מילתא היא אפילו אי מילתא היא ומיפסיל בחסרון מ"מ שפיר חייב אכזית כיון דשיעור כזית הוי הקטרה כקטורת עצמה בלי קביעות מנא והתוס' ז"ל הקשו כן לעיל בד"ה ומר סבר כו' ואין תירוצם מספיק ע"ז. ולפי מה שצדדתי לעיל דלר"א אפילו לא מיפסיל בחסרון בפנים כמו עולה וחלבי' מ"מ כיון דמצוה להעלות כולו אינו חייב בחוץ עד שיקריב את כולו א"כ ה"נ איכא למימר דלר"א קביעותא דמנא מילתא היא להא דמצוה להקטיר כל החצי פרס ואינו חייב בחוץ עד שיקריב את כולו ולת"ק לאו מילתא היא דנהי דאיקבע להקטרה מ"מ חייב אכזית ממנה. וא"ש לפ"ז וכולן שחסרו דמתניתין דקאי גם אקטרת דאם חסרו פטור על השאר כמו עולה וחלבי' שחסרו וכן הא דאמר רבא לקמן בקבע ששה לפר כו' חסר כ"ש והקריבן בחוץ פטור דפירש רש"י ז"ל חסר כ"ש משלשת לוגין וזה לא איצטריך רבא לאשמעינן דהא מתניתין היא דדווקא ג' לוגין אלא חסר כ"ש היינו מכל הששה לוגין דאם הם שלימים חייב גם אארבע או שלש מהם כיון שראויין לאיל או לכבש אבל אם חסר מהם פטור על הנשאר כמו בכל הני דמתניתין:

ורב אשי מסיק כשינויא דאביי וניסוך מהקטרה לא ילפינן הקטרה מהקטרה ילפינן והשתא קיימא מסקנא דשמעתין הקטרה דהיכל לכ"ע מה"ת סגי בכזית ופטור ציבור והקטרה דיוה"כ מלא חפניו דווקא ושיעורא בחוץ פליגי אביי ורבא לאביי חייב על כזית ממנו דילפינן חוץ מבפנים ולרבא אינו חייב אלא על כולו ובשיטת הרמב"ם ז"ל נראה דסבירא לי' בקטרת דהיכל סגי בכזית וקטרת דלפני ולפנים מלא חפניו דווקא וזה מדהשמיט קטרת מכל הני דחשיב דחייב עליהן בכזית אם הם שלימים ואם חסרו פטור על השאר דבמתניתין תנינן קטרת בהדייהו והוא ז"ל לא חשיב לה והיינו משום דבקטרת ליתא להאי בבא דאם חסרו דאינו חייב על השאר דבקטרת דהיכל לא שייך חסרון כיון דאין שיעורו אלא כזית ובקטרת פנים אינו חייב על כזית דמלא חפניו דווקא וכש"כ לפי מש"כ רש"י ז"ל דדווקא בבת אחת והמשנל"מ ז"ל תמה עליו וי"ל דכוונתו ליישב קושיית התוס' ז"ל בד"ה ומר סבר דלא דמי לקומץ דהקטיר קומצו פעמים כשירה אבל מלא חפניו דווקא ועיין צ"ק ז"ל וביומא דף מ"ו משמע הכי קצת דחוזר ונותן בחפינה ע"ש וכן נראה מדבריו ז"ל בפ"ט מהלכות ביאת מקדש דזר אינו חייב עלי' אלא כמלא חפניו וכן משמע מדברי הירושלמי יומא הביאו המשנל"מ ז"ל שם אמר ר' יוסי בר בון מן מה דאת אמר הקטיר כזית בחוץ חייב את שמע מינה דנפטרי הציבור משמע דאינו חייב בחוץ אלא במה שנפטרו הציבור אלא דאין ראיה משם דגבי קטרת דהיכל וודאי כן הוא דאי חצי פרס דווקא בחוץ ג"כ אינו חייב אלא על חצי הפרס אבל למאי דקיימא לן דקטרת דהיכל שיעורה בכזית גם בפנים יש לומר דבחוץ חייב בכזית וכדאיתא בשמעתין

וה"ה זר דחייב בכזית אבל מ"מ דברי הרמב"ם ז"ל נראה דלא כן הוא ובין בחוץ ובין בזר אינו חייב אלא על מלא חפניו ואפשר דכרבא ס"ל וזה דלא כדברי המשנל"מ ז"ל שם אלא דיקשה לי ע"ד מדבריו ז"ל בהלכות עבודת יוה"כ פ"ה הלכה כ"ו הקטיר מן הקטרת של קדש הקדשים כזית בהיכל חייב מיתה וכ' הכ"מ ז"ל דלמד זאת מהקטיר כזית בחוץ דחייב משמע דס"ל דאפילו מקטרת קדש הקדשים חייב על כזית בחוץ אבל לפענ"ד נראה דלא למד זאת מהקטיר כזית בחוץ אלא בחוץ אינו חייב אלא על כולו כהעלאתו בפנים והא דחייב מיתה בהיכל בכזית הוא משום קטורת זרה כמו אם חיסר אחת מסמניה דחייב מיתה ובחוץ וודאי דאינו חייב אלא בכל הסממנים דאי לאו הכי אינה ראויה לפנים וה"נ כזית בהיכל נהי דאין בה שיעור האמור בה מ"מ כיון שהקטיר כזית דחשיבה הקטרה חייב משום קטורת זרה וזה ברור:

דף קי.

גמרא קבע ששה לפר ומשך מהן ד' כו' ולא נתבאר דין זה בדברי הרמב"ם ז"ל דלכולהו שינויי נראה דמודו להא וכש"כ לפי מה שצדדתי לעיל דהוא ז"ל ס"ל כשינויא דרבא. ועוד יש לדקדק על הא דמדמי רבא קביעותא דמנא בששה לפר לקביעותא דמנא דקטרת דקביעותא דקטרת יש לומר דלאו מילתא היא כיון דאין לה שיעור והתוספת אינו מחייב כלל הא דאיקבע במנא לאו מילתא היא אבל ששה לפר דזה שיעור נסכי פר ואם חסר מהן כ"ש נפסלין מנ"ל דקביעותא דמנא כי האי לאו מילתא היא וצ"ע במנחות פ' המנחות והנסכים:

שם גמ' איבעיא להו חסרון דחוץ שמיה חסרון מי אמרי' כיון דנפק איפסיל מפשטי' דבעי' זו משמע דהא דכולם שחסרו פטור הוא משום פסול חסרון כפירש"י ז"ל במתניתין דאי משום דלאו שלם הוא אלא חסר לא היה נראה לחלק בין נחסרו בפנים לנחסרו בחוץ וכבר דקדק המשנל"מ ז"ל על הרמב"ם ז"ל דשיטתו דוכולן שחסרו פטורין לאו משום פסול חסרון הוא אלא משום דחסר הוא וכמו שהבאתי דבריו ז"ל לעיל למה כתב להך בעיא דחסרון בחוץ דספק הוא וע"כ צ"ל דגם לפ"ז מיבעי לי' ע"כ לא מיפטר ע"י חסרון אלא אם נחסרו בפנים והכי משמע קרא ואל פתח אהל מועד לא הביאו לעשות אותו שלם בפנים אבל אחר שכבר יצא ונפסל תו לא מיפסיל גם בחסרון ומ"מ קשה הא במוקטרי חוץ לכ"ע פוסל חסרון ולמה במוקטרי פנים יביא חסרון דחוץ לידי חיוב וצ"ע:

שם תוס' בד"ה אבל בחסרון מודו לי' ומסיק בחסרו בפנים ותמה ע"ז א"כ מאי קמ"ל אבייי בהא דשמיע לי' ע"כ לא פליגי רבנן כו' הא מתניתין היא וכולן שחסרו כו' וי"ל דקמ"ל דרבנן מודו בחסרו אפילו בעולה וחלבי' דר"א גם עלייהו קאמר עד שיקריב את כולן

וכדברי התוספתא שהבאתי לעיל וה"א דהא דמודו בחסרו היינו דווקא בקומץ וחבריה דמיפסלי בחסרון אבל עולה וחלבי' דלא מיפסלי בחסרון אימא לא קמ"ל דגם בהא מודו רבנן אבל דווקא בחסרו בפנים וכבר הארכתי בזה לעיל:

שם משנה קמצה וחזר קומצה לתוכה כו' חייב ע' במנחות דף ז' בד"ה וכי מהדר ליה לקומץ כו' אע"פ שהשירים מפסיקין מין במינו אינו חוצץ וא"כ לשמואל ור"י צריך לאוקמא מתניתין ג"כ או כר"ש או כשהפכה דהא ס"ל לעיל מב"מ חוצץ. ולפ"ז קשה הא דאמר ר' יוחנן התם זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת הא לר"י ליכא קושיא דליהדר וליקדש כיון דס"ל מב"מ חוצץ ע"כ נראה דבמנחה שהיא נבללת כ"ע מודו דלא שייכא חציצה בזה ולאו משום דהוי מב"מ או י"ל דשמואל ור"י נמי מודו דמב"מ לא חייץ והא דמר מוקי לה לעיל כשהפכן ומר מוקי לה כר"ש היינו משום דמ"מ אין דרך הקטרה בכך וע' בכ"מ פ' י"ט הנ"ל מש"כ שם:

שם גמרא קומץ מהו שיתיר שירים מישרא שרי או קלושי מיקלש ומסיק דלר"מ דאמר מפגלין בחצי מתיר וודאי מישרא שרי ולרבנן דהתם דאמרי אין פיגול בחצי מתיר לא שרי ולא קליש וכן אליבא דר"א דמתניתין וכי מיבעי לי' לרבנן דהכא דמחייבי אקומץ לחוד בחוץ ע"כ עושה הקומץ לחוד איזה התרה ומיבעי לי' אי שרי אי קלוש. ויש לדקדק בשמעתין טובא חדא הא דפשיטא ליה לר"מ דאמר מפגלין בחצי מתיר דמישרא שרי מנ"ל הא ר"מ ס"ל הכי בכל חצי מתיר כמו פסיעות דקבלה כדאיתא לעיל דף כ"ט והזאה אחת מהזאות שבפנים כדאיתא לעיל דף מ"ב והתם איזה היתר יש בפסיעות וודאי לא שייך היתר ובהזאה אחת ג"כ ליכא היתר כדתנן אם חיסר אחת לא עשה ולא כלום וכן סימן אחד בשחיטה דהוי חצי מתיר לר"מ ודאי לא שייך בזה היתר דבחולין נמי סימן אחד לאו כלום הוא והתוס' ז"ל כתבו דצ"ע אם שחט סימן אחד וקיבל וזרק אי הוי חצי מתיר ונראה דאין כאן ספק דאטו אם שחט סימן אחד ליכא לאו דאבר מן החי ואליבא דרבנן דאמרי אין מפגלין כו' שפיר מסתבר דלא שרי ולא קליש דאי עושה איזה התרה הי' מה"ד לפגל במחשבה אלא דגם לזה יקשה לי וכמו שיבואר ואליבא דר"א פשיטא ליה ג"כ דלא שרי ולא קליש מדלא מחייב בחוץ אלא אליבא דרבנן דהכא דמחייבי בחוץ ע"כ עושה איזה פעולה דאי לאו הכי לא הוי חייב בחוץ ומיבעי אי מישרא שרי או מיקלש קליש וגם ע"ז קשה לי הא דמחייבי רבנן בחוץ אפילו בכזית אחד מקומץ ובכזית אחד נראה דלא חשיב חצי מתיר לכ"ע ועוד הא אשכחן חייב חוץ לכ"ע בכזית האחרון אע"ג דאין מפגל בו לרבנן דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר ואפילו הכי בחוץ חייב וה"נ י"ל לרבנן דהכא אע"ג דלא שרי ולא קליש מ"מ חייב בחוץ כיון דכזית חשיב הקטרה אם פיגל

ע"מ להקטיר מקומצה כזית וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל הן אמת דיש לדקדק גם בסברת התוס' ז"ל דלהכי מחייבי רבנן בכזית משום דחשיב לפגל להקטיר כזית מקומצה משמע דזה מילתא דפשיטא היא לכ"ע והרי היא גופא פלוגתא דר"א ורבנן היא ולר"א מחשבת פיגול בכזית מקומצה ג"כ לאו כלום היא כדאיתא במנחות דף י"ב. והא דמוקמינן בסוף פ"ג דמנחות לאכול ולהקטיר אין מצטרפין הא לאכול כו' מצטרפין אתי כר' אליעזר אלמא דלר"א סגי בכזית מקומצה צ"ל דהתם גרסינן ר' אליעזר והכא במתניתין גרסינן ר' אלעזר ואליביה לא חשיב הקטרה אלא כל המתיר בשלימות לא במקטיר כזית ע"מ לפגל ולא מפגל ע"מ להקטיר כזית. ועוד דלפ"ז קשיא הילכתא אהילכתא דהא קי"ל כרבנן דר"מ דאין מפגלין בחצי מתיר וא"כ לא שרי ולא קליש והכא קי"ל כרבנן דחייב בחוץ על חצי המתיר ואפילו על כזית מקומץ ולא מצאתי לבעיא זו בדברי הרמב"ם ז"ל ולפי סוגין מדחייב בחוץ ע"כ חדא אית ביה או מישרא שרי או מיקלש קליש וכל כי האי הוי ליה לאשמעינן ועדיין צ"ע בזה יזכני ה' לבא בהלכות אלו במסכת מנחות יתבאר עוד בזה בס"ד וע' מש"כ בחי' נדרים פ' נערה שם:

דף קי:

גמרא ר' אלעזר בשיטת ר"ע רבו אמרה דניסוך המים דאוריית' ופריך עלי' ר"ל אי מה להלן ג' לוגין כו' ור"א מי החג קאמר פירש"י ז"ל ואפילו פחות מג' לוגין דאיכא למ"ד בלוג היה מנסך עכ"ל ואין זה מובן דהא ר"י ג"כ ס"ל דיש שיעור למים אלא שיעורו בלוג ואלו הכא בעינן למידק מר"א דאמר מי החג דאין להם שיעור כלל והוי ליה לפרש אפילו יותר מג' לוגין וכדפליגי בזה ר"ל ור"י במעיל' דר"י אמר מועלין בכולן ומ"מ נראה דדברי רש"י ז"ל נכונים דע"כ אפילו למ"ד אין שיעור למים ע"כ יש איזה שיעור למטה דאל"ה לא ידעינן כלל שיעורו בכמה ואטו אפילו בכ"ש זה לא מסתבר אלא שיעור הפחות הוא לוג דאשכחן מ"ד הכי ומלוג ולמעלה אין שיעור ומבואר לקמן יותר:

שם גמרא אי מה להלן בשאר ימות השנה כו' כבר תמהו התוס' ז"ל ע"ז הא לר"ע ג"כ אין ניסוך המים אלא בחג וכתבו לישב דהכי פריך דליחייב בחוץ בשאר ימות השנה אע"ג דאין מתקבל בפנים כמו בלא כלי שרת כו' והקשו ע"ז דהא מחוסר זמן הוא ומידי דהוי אשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות היכל ובלא"ה קשה ג"כ מאי אריא דפריך הכי לר"ע הא לכ"ע יקשה הכי ואפילו אי הלכה היא לנסך מים בחג מ"מ ליחייב גם בשאר השנה. ומשאר ימות השנה כבר כתבו התוס' ז"ל דהוי מחוסר זמן אע"ג דהשוחט בלילה חייב ולא הוי מח"ז כמש"כ התוס' ז"ל לעיל וביומא דווקא שוחט בלילה דאין מחוסר זמן לבו ביום אבל בשאר ימות השנה וודאי הוי מחוסר זמן אבל מערב החג קשה קצת דהא

מבואר בירושלמי סוכה דאם ניסך המים בלילה של יום ראשון יצא וא"כ ערב החג הוי כמחוסר זמן לבו ביום דהא בלילה חזי ואמאי קאמר ר"א דווקא בחג וי"ל כיון דעיקר זמן ניסוך הוא ביום ראשון לא חשיב מחוסר זמן לבו ביום ועוד קשה הא דאמר אי מה להלן בשאר ימות השנה היכי משכחת לה בניסוך היין חיוב כל ימות השנה אין לך אלא נסכי תמיד דכל יומא זמנו והיכי נילף מינה ניסוך המים דאין זמנו אלא בחג ומדברי רש"י ז"ל נראה דלא הוי גריס לה כלל להך קושיא וכ"כ התוס' ז"ל חלופי גרסאות בזה:

שם גמרא אישתמיטתיה הא דאמר ר' אסי כו' ופירש"י ז"ל אישתמיטתיה לר' מנחם ור"ל הוא דקאמר הכי לר"י דאישתמיטתיה לר' מנחם הא דאמר ר' אסי כו' לאו בשיטת ר"ע אמרה אלא ס"ל דהלכה היא ואין שיעור למים ופירוש הזה נכון והתוס' ז"ל כתבו בשם יש מפרשים דהש"ס קאמר דאישתמיט לר"ל הא דרב אסי כו' דאי הוי שמיע ליה לא הוי מקשי לר"א אי מה להלן כו' דהא דאמר בשיטת ר"ע היינו דד"ת היא אבל לא מטעמיה אלא הלכה היא והפירוש הזה דחוק וגם התוס' ז"ל הקשו דא"כ איכא למ"ד דניסוך המים דרבנן וזה לא מצינו אבל באמת פשטיה דמימרא דר' מנחם משמע דאיכא מ"ד דניסוך המים לא הוי ד"ת ולזה אמר דר"א דמחייב בחוץ ס"ל כר"ע רביה דניסוך המים ד"ת ולהכי מחייב בחוץ וכן משמע מהא דאיצטריך ר"א לאשמועינן במתניתין אף המנסך ואי ליכא למ"ד דרבנן מאי קמ"ל ר"א. ומדברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה נראה דר' מנחם אשמע לן דר"א ס"ל דד"ת היא היינו דנפקא לן מקרא ומש"ה חייב בחוץ אבל למ"ד הלכה היא אינו חייב בחוץ וכן כתב הרע"ב ז"ל וע' תוי"ט שתמה ע"ז מ"ש הלכה מד"ת וכי הלכה לאו ד"ת היא. ובזה י"ל דהרמב"ם ז"ל לשיטתו בזה דקרי לה ד"ס כל כי האי דלא נאמר בקרא בפירוש ולהכי לא חמיר כ"כ לחייבו בחוץ אבל הקשה עוד דהא מסקינן דר"א נמי ס"ל הלכה היא ולהכי קאמר מי החג דאין להם שיעור ונוסחת א"י הביא התוי"ט ז"ל ר"א סבר שזה חייב מה"ת לפיכך אמר שהמנסך מי חג בחוץ חייב ואפילו ניסך שיעור מועט ואין הדבר כן לפי שאינו אלא הלכה ואם נסך ג' לוגין חייב לד"ה ונוסחא זו הוא היפך מסוגיית הש"ס דבתלמודין משמע דלמ"ד ד"ת דווקא ג' לוגין וכקושיא דר"ל ור"א ס"ל הלכה היא ולהכי קאמר מי החג דאין לו שיעור והוא ז"ל כתב להיפך והיה נראה להגיה דבריו ז"ל כשיטת הש"ס דר"א ס"ל הלכה היא ולהכי חייב אפילו בפחות מג' לוגין ואין הלכה כן אלא ד"ת היא ושיעורו ג' לוגין אבל לא נראה כן מדבריו בחיבורו ז"ל דהוא ז"ל כתב בפ"ט מה' תמידים דהלכה היא ואפ"ה פסק דאינו חייב פחות מג' לוגין וסוגיא דשמעתין וודאי סלקא דר"א דאמר מי החג בלי שיעור ס"ל דהלכה היא והני תנאי דאמרי ג' לוגין ס"ל דמקראי נפקא וצ"ל דנהי דר"א דאמר מי החג

דמשמע דאין לו שיעור לא מצי סבר דמקרא דונסכיה ילפינן כקושיא דר"ל אי מה להלן ג' לוגין כו' אלא ס"ל דהלכה היא אבל הני תנאי דס"ל דווקא ג' לוגין וכדתנן במתניתין דסוכה ובריייתא לעיל לענין העלאת חוץ אפשר דסברי נמי דמהלכה שמעינן לה אלא דהכי איתמר הילכתא דשיעורו ג' לוגין דווקא כי היכי דר' יהודה דאמר בלוג היה מנסך כל שמנה ע"כ הלכה היא כן וה"נ לרבנן ג' לוגין אבל בחידושי מעילה דקדקתי עוד בהא דפליגי התם ר"י ור"ל בנתנן בצלוחית דמועלין בו ואמר ר"ל דאין מועלין אלא בג' לוגין דיש שיעור למים ור"י אמר דמועלין בכולו אפילו אם הוא יותר מג' לוגין משמע דר"י ס"ל אין שיעור למים כר"א דמתניתין וכיון דאין שיעור למעלה ה"ה דאין שיעור למטה ואפילו פחות מג' לוגין והרמב"ם ז"ל פסק דבפחות מג' לוגין אינו חייב בחוץ וביותר פסק בהלכות מעילה כר' יוחנן דמועלין בכולו משמע דאין שיעור למעלה ויתבאר בזה לקמן:

שם גמרא המנסך ג' לוגין בחוץ חייב ר"א אומר אם מילאן לשם חג חייב פירש רש"י ז"ל דתנא קמא סבירא ליה אין שיעור למים ולאו דווקא שלשה לוגין אלא הוא הדין יותר ור' אליעזר אמר דווקא אם מילאן לשם חג היינו כדרך מילואן ג' לוגין דווקא אבל אי הוי טפי לא קדשינהו כלי דיש שיעור למים נראה דהכריחו לזה משום דבאינך אוקימתא אתא ר"א למעוטי ואינו חייב אלא אם קידשו בכלי ה"נ להך אוקימתא ר"א למעוטי אתי דת"ק מחייב בכל ענין דאין שיעור למים ור"א אומר דאינו חייב אלא בג' לוגין כדרך מילואו ואפשר דגרים בדברי ר"א והוא שמילאן לשם חג וא"כ לת"ק אין שיעור למעל' אבל יש שיעור למטה דהמנסך ג' לוגין חייב קאמר משמע דפחות פטור דאל"ה למה הוזכר ג' לוגין כלל וזה כפי שיטת הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל אבל כבר כתבתי שם במעילה דטעמא לא ידענא ואם יש שיעור למטה יש שיעור גם למעלה כמו נסכי יין. ועוד יקשה לר"א אמאי פטור אם יש יותר מג' לוגין נהי דהמותר לא נתקדש מ"מ על שיעורו יתחייב בחוץ ולזה י"ל דתוספת כ"ש פוסל כולו כמו חסרון כ"ש כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות מעה"ק הלכ' ה' ואם גרע או הוסיף כ"ש פסול וכיון דבתוספת אינו מתקבל בפנים בחוץ נמי פטור:

אבל התוס' ז"ל הקשו דהא ר"א ס"ל אין שיעור למים וכדמסיק לעיל דמי החג קאמר ופירשו התם ז"ל איפכא דת"ק ס"ל יש שיעור למים ודווקא ג' לוגין לא פחות ולא יותר ור"א ס"ל אין שיעור למים ולזה אמר והוא שמילאן לשם חג דקבעינהו מנה הוא דאינו חייב על פחות מקביעותא דמנא דלטעמי' אזיל דקביעותא דמנא מילתא היא אבל לא קבעינהו מנא חייב גם על פחות מג' לוגין ור"א לאוסופי חיובא אתי וגם בדבריהם ז"ל יש לדקדק חדא דהך סברא דקביעותא דמנא לאו כ"ע סברי לה אליבא דר"א ואביי ורב אשי

לעיל לא סברי לה ועוד דא"כ ר"א לאוסופי חיובא אתי וזה דלא כשאר אוקימתא אליבא דר"א והיותר קשה דבתוספתא איתא בהדיא בדברי ר"א אם מילאן לשם חג חייב ואם לאו פטור אלמא דר"א לקולא קאמר והיה נראה לפרש דר"א אין שיעור למים למעלה קאמר ות"ק אמר דאינו חייב אלא על ג' לוגין אותן שהן ראויין לפנים ואתי ר"א למימר דאפילו כבר ניסך ג' לוגין לפנים אם חזר וניסך בחוץ חייב אם מלאן לשם חג דאין שיעור למים ויכול לנסך בפנים עוד וזה דווקא אם מילאן לשם חג אבל אם לא מילאן לשם חג פטור כיון דכבר נפטר מחובת פנים:

וראיתי בירושלמי סוף פ' לולב וערבה כי האי סוגיא דילן והכי איתא התם תמן תנינן ר"א אומר אף המנסך מים בחג בחוץ חייב אמר ר' יוחנן כל שיטת ר"א כשיטת ר"ע רבו כמו דר"ע אומר ניסוך המים ד"ת כן ר"א אומר ניסוך המים ד"ת מה נפק מביניהון אית תנויי תני בשם ר"א צריך שיהא מילואן לשם חג ואית תנויי בשם ר"א אין צריך שיהא מילואן לשם חג מ"ד צריך ר"א כר"ע ומ"ד אין צריך ר"א כרבנן לית יכול דאמר ר"י כל שיטת ר"א כשיטת ר"ע מה נפק מביניהון אמר ר' זעירא והוא שניסך ג' לוגין בפנים וג' לוגין בחוץ אית תנויי תני יש להם שיעור ואית תנויי אין להם שיעור מ"ד יש להם שיעור פטור מ"ד אין להם שיעור חייב עכ"ל הירושלמי וע' בק"ע שם והוא צריך ביאור חדא הא דאמר מ"ד אין צריך שיהא מילואו לשם חג כרבנן ע"כ היינו מהלכה ואכתי אמאי אין צריך שיהא מילואו לשם חג הא הלכה ג"כ לא נאמרה אלא בחג וי"ל כיון דלאו ד"ת היא אין לה דין נסכים ואפילו לא נתמלא לשם חג חייב אבל לא נתבאר הכוונ' מה שא"צ מילוי לשם חג אי לענין קידוש כלי קאמר כדאיתא בתלמודין ומסיק לית יכול דר"א בשיטת ר"ע אומר דד"ת הוא וא"כ צריך שיהא מילויו לשם חג מזה משמע דאי לאו ד"ת היא לא היה מתחייב בחוץ וכדברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה דאל"ה מנ"ל דר"א כר"ע ס"ל וקאמר עוד אית תנויי יש להם שיעור ואית כו' אין להם שיעור מה נפק מביניהון אמר ר' זעירא והוא שניסך ג' לוגין בפנים וג' לוגין בחוץ למאן דאמר יש להם שיעור פטור וכמש"כ לעיל ולמ"ד אין להם שיעור חייב וקצת סיוע למה שפירשתי אלא דקשה לפי הנראה משיטתו דמאן דמחייב בחוץ ס"ל דד"ת הוא כנסכי יין וא"כ מאי טעמא דמ"ד אין להם שיעור ומ"ש מנסכי יין וי"ל דוודאי שיעורן הוא ג' לוגין לא פחות ולא יותר כנסכי יין אלא דאין שיעור לזה דיכול לנסך ג' לוגין פעמים ושלש כיון דאין להם שייכות להקרבן אלא לשמחה הן באין כמש"כ ושאבתם כו' יכול לנסך כמה פעמים ביום בפנים ולהכי חייב בחוץ ג"כ אפילו אם כבר ניסך ג' לוגין בפנים ועדיין אין שיטת הירושלמי ברור אצלי וצ"ע יותר ומ"מ הא שמעינן דהא דאמרינן אין שיעור היינו להוסיף על ג' לוגין אבל

לפחות לא שמעינן מדלא קאמר דנפק מביניהון פחות מג' לוגין אלא דלפי מש"כ דשיטת הירושלמי היא אליבא דר"ע דניסוך המים ד"ת וודאי ליכא למ"ד אין שיעור לפחות מג' לוגין אבל לשיטת תלמודין דר"א ס"ל דהלכה היא י"ל ג"כ דאין שיעור למטה:

ואחר כל הנ"ל דברי הרמב"ם ז"ל שפסק כר' יוחנן דמעילה דמועלין בכולן לא נתיישב עדיין דמסתימות דבריו ז"ל בהלכות תו"מ נראה דשיעור ג' לוגין בין למעלה ובין למטה. הן אמת דנסכי מים אין דומין לנסכי יין דבנסכים תנן התם דמועלין בהם משהוקדשו ולא קאמר שם שיעור אלא כמות שהן ואלו נסכי מים כשהן בחבית אין מועלין בהן כלל ואמאי לא ימעלו בהן על ידי קדושת פה לבד כמו בנסכי יין ורש"י ז"ל כ' שם דלא נתקדשו עד שיתנם לצלוחית דכלי שרת היא וא"כ אם יש יותר מג' לוגין לא נתקדשו כלל למאן דס"ל יש שיעור למים כדאיתא בסוכה סוף פ' לולב וערבה וא"כ לר"ל אמאי מועלין בג' לוגין כיון דלא נתקדשו כלל וע"כ ר"ל דאמר אין מועלין אלא בג' לוגין היינו דליכא אלא ג' לוגין ור' יוחנן דאמר מועלין בכולן ע"כ ס"ל דאין שיעור למים ומדברי הרמב"ם ז"ל לא משמע כן ועדיין צ"ע:

דף קיא.

גמרא בקרבו נסכים במדבר פליגי ופירש רש"י ז"ל דתרווייהו ס"ל יש שיעור למים והקשו התוס' ז"ל עליו ופי' דתרווייהו סברי אין שיעור למים ולא ידענא מי הכריחם לזה כיון דבמילתא אחריתי פליגי אי צריך קידוש כלי ולא מיירי כלל בשיעור למים ומר כדאית ליה ומר כדאית לי' והא דלא מוקי פלוגתייהו ביש שיעור למים משום דלא משמע ליה לישנא דאם מילאן לשם חג דבהכי פליגי ויש לדקדק בעיקר מילתא דמחייבינן בחוץ על דבר שהוכשר בבמה כיון דאינו מתקבל בפנים והתוס' ז"ל חילקו לעיל בין נתקבל בכלי חול לפנים דכבר נפסל לפנים ובין קיבול בכלי חול בחוץ אבל אכתי תיקשי הא לא חל עלייהו קדושת הגוף קודם שנתקדש בכלי כמו כל מנחות ונסכים דיש להם פדיון עד שלא קידשו בכלי וא"כ למה יתחייב בחוץ ובשעת היתר במה שאני כיון דאין צריך כלי חל עליו קדושת הגוף בקדושת פה אבל בזמן איסור במה לא חל עליה קדושת הגוף כלל. ומסתימות דברי הרמב"ם ז"ל נראה דאינו חייב בחוץ אלא אם נתקדש בכלי בין בנסכי יין בין בנסכי מים כמו שהם מתקבלין בפנים דאל"ה לא הוי לי' לסתום אלא לפרש וא"כ סובר דלא קרבו נסכים בבמה קטנה ומושבות לאחר ירושה וישיבה משמע ואלו גבי חדש לא ס"ל הכי אלא כל מקום שאתם יושבין משמע וחדש בחוץ דאורייתא כר"א דקידושין והם תרי פיסקי דסתרי אהדדי. אבל לפי הנ"ל יש לומר דאפילו אי קרבו נסכים בבמה מ"מ לענין חיוב חוץ לא ילפינן מבמה ופלוגתא דר"א ורבנן היא ביש שיעור למים

מוקי לה והא לא תיקשי לרב פפא היכי מוקי לה לר"א דלא קרבו נסכים בבמה ומושבות לאחר ירושה וישיבה הא בחדש ס"ל בכל מקום שאתם יושבין משמע דכבר כתבתי דר' אלעזר דהכא היינו ר"א בן שמוע והתם בחדש גרסינן ר' אלעזר היינו ר"א בן הורקנוס:

וראיתי לאחי הגאון ז"ל בספרו משכנות יעקב שהאריך בסוגיא דשמעתין בקונטרס היתר חדש וזכיתי לכוין לדבריו ז"ל בהא דיש שיעור ואין שיעור למים היינו אם יכול לנסך כמה פעמים והביא ג"כ הירושלמי הנ"ל ופי' שם פירוש מחודש בכל הני אוקימתא רנב"י מוקי ביש שיעור למים ות"ק ס"ל אין שיעור למים להכי קאמר סתם המנסך ג' לוגין חייב אפילו כבר ניסך פעם אחת בפנים ור"א אמר אם מילאן לשם חג היינו דווקא ג' לוגין ראשונים דיש שיעור למים ורב פפא אמר בקרבו נסכים במדבר פליגי וכ"ע ס"ל יש שיעור למים בשל ציבור אלא ת"ק ס"ל קרבו נסכים במדבר לכל יחיד כמו לציבור אלמא דכל הקרב לציבור קרב ליחיד וה"נ ניסוך המים יכול כל יחיד להתנדב ג' לוגין מים ולנסך ולהכי חייב בחוץ בכל ג' לוגין דהא מתקבל בפנים ליחיד ור"א ס"ל לא קרבו במדבר ולא אמרינן כל הקרב לציבור קרב ליחיד להכי קאמר דווקא מי החג. רבינא אמר בלמידין ניסוך המים מניסוך יין פליגי ואפילו לא קרבו נסכים במדבר ליחיד מ"מ הא יין קי"ל דיחיד מתנדב וס"ל לת"ק דה"ה ניסוך המים יחיד מתנדב ור"א ס"ל אין למידין כו' ואין יחיד מתנדב מים זה הוא תוכן דבריו ז"ל בקיצור ויש לי להשתעשע בדבריו הנעימים חדא הא דלכ"ע יש שיעור למים בכמותן בניסוך אחד היינו דווקא ג' לוגין לא משמע הכי בסוכה סוף פרק לולב וערבה דפליגי התם אם יש שיעור למים בניסוך אחד בכלי המקדש ע"ש ומה שפי' בדברי רב פפא דלמ"ד קרבו נסכים במדבר ליחיד מינה שמעינן דיחיד מתנדב מים לניסוך יש לפקפק בזה דנסכים שפיר קרב גם ליחיד נסכים המחוייבים לקרבן יחיד אבל מנ"ל דיחיד מתנדב נסכים ונדבות נסכים ילפינן מקרא אחריני והיכי תליא הא דמתנדב נסכים בהא דקרבו נסכים במדבר ועוד דהיכי שייך כלל למילף נדבת מים מנדבת יין היכא אשכחן נדבה בדבר שהיא חובת הזמן דהא לכ"ע בשאר ימות השנה אין מנסכין מים אלא בחג לבד והיכי מצינן למילף מיין דבא נדבה דאין זמן לנסכי יין לניסוך המים דאינו בא אלא בחג וחובת הזמן לא אשכחן דבא נדבה והדברים נפלאים עד עמוד הכהן:

ולשיטת רש"י ותוס' ז"ל דאין שיעור למים אליבא דר"א לא למעלה ולא למטה וחייב על פחות מג' לוגין בחוץ א"כ יין נמי ליחייב גם פחות מג' לוגין דנהי דניסוך מהקטרה לא ילפינן לחייבו בכזית כדאיתא לעיל אבל ניסוך מניסוך נילף וכיון דאשכחן בניסוך מים דהוי ניסוך ה"נ ביין וגבי נסכי יין לא אשכחן דפליג ר"א וגם זה צ"ע:

שם גמרא בירוצי מידות איכא בינייהו ור"א ס"ל בירוצי מידות לא נתקדשו ומשמע דבהכי פליגי לת"ק חייב על ג' לוגין עם בירוצי המידות ולר"א אינו חייב אלא על ג' לוגין לבד הבירוצין ומוכח מינה דבנסכי יין לכ"ע אינו חייב אלא על ג' לוגין אפילו ר"א דמחייב בנסכי מים בפחות מג' לוגין דאין שיעור למים ואין למידין זה מזה:

דף קיא:

גמרא שחיטת לילה בפנים איכא בינייהו לת"ק פטור על העלאה אפילו העלה ביום ור"ש מחייב אפילו העלה בלילה אבל שחט בחוץ בלילה לכולי עלמא חייב דבשחיטת חוץ לא שנא לילה מיום כמו שפירש רש"י ז"ל והוא הדין דחייב על העלאתו אפילו בלילה וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל אבל הראב"ד ז"ל כתב שם דעל העלאה אינו חייב אלא ביום ואם שחט בחוץ בלילה חייב על העלאתו ביום אבל שחט והעלה בחוץ בלילה לדברי הכל פטור וכתב שם דצורת ההלכה משמע כן ואנכי לא זכיתי לידע משמעות לזה ומ"ש דאשחיטה חייב בלילה ואהעלאה פטור ואולי ס"ל להראב"ד ז"ל דאשחיטת לילה בחוץ גם כן פטור דאינו מתקבל אז בפנים ואינו חייב אלא על העלאה שהעלה ממנו ביום והיינו דמשמע ליה דהא דקאמר שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ חייב עיקר חיוב על העלאה קאי דהיתה ביום וכבר מבואר בדברי התוס' ז"ל בד"ה השוחט בלילה דלא ס"ל הכי אלא חייב גם אשחיטה בלילה והראב"ד ז"ל צ"ל דס"ל דהוי כמו קודם פתיחת דלתות היכל דפטור אשחיטה ולדברי הרמב"ם ז"ל צ"ל כמש"כ התוס' ז"ל דלילה אין מחוסר זמן ובאמת משמע לי עוד מדברי הרמב"ם ז"ל דאפילו יותר מלילה לא חשיב מח"ז דגבי ניסוך המים לא הזכיר דאינו חייב אלא בחג והכ"מ כ' שם דקיצר במובן ולדידי צ"ע דכתב שם המנסך פחות מג' לוגין יין או מים בין בחג בין בשאר ימות השנה פטור וע"כ הא דבין בחג כו' לא לענין נסכי יין קאמר דמה נפקא מינה בנסכי יין בין חג לשאר ימות השנה אלא ע"כ לענין ניסוך המים קאמר דאפילו בשאר ימות השנה פטור בפחות מג' לוגין משמע דבג' לוגין חייב אפילו בשאר ימות השנה. אבל קשה הדבר לומר כן דלדברי הרמב"ם ז"ל אפילו בשאר ימות השנה חייב בחוץ על ניסוך המים וכקושית ר"ל אי מה התם בכל ימות השנה כו' ובתוספתא תני בהדיא בחג חייב בשאר ימות השנה פטור ע"ש וגם בירושלמי דדרש לקרא דוישאבו מים דג' הגבורים וישפכם דוד לה' היינו דהיה שעת ניסוך המים והיתר במה היה משמע דליכא ניסוך המים אלא בחג והיכי ליחייב בחוץ עלי' בשאר ימות השנה ע"כ צ"ע לשונו ז"ל מש"כ בין בחג בין בשאר ימות השנה לענין פחות מג' לוגין:

שם משנה אחד בפנים ואחד בחוץ פטור ומסקינן משום דכוס עושה חבירו דיחוי ואפילו לר"נ פטור והרמב"ם ז"ל כתב בכוסות דאחד בפנים ואחד בחוץ גם כן חייב. וכבר תמהו מפרשי דבריו ז"ל ע"ז והר"י קורקוס ז"ל כתב לישב דבריו דלמאי דמסיק הש"ס דדווקא לרבי דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה הוא דפטור על השני אבל הפריש לאחריות חייב גם על השני וה"נ דומה להפריש לאחריות ע"ש שכתב הוא ז"ל בעצמו שדחוק הוא ואני לא אבין כלל דהא דהפריש לאחריות היינו משום דגם השני ראוי להקרבה לעולה וכדרב הונא אם שחטו סתם כשר תדע דמסיק דאינו חייב על השני אלא בשעיר נשיא דזכר הוא והוא עצמו ראוי לעולה אבל חטאת נקיבה אע"ג דהפריש לאחריות ותרעה עד שתסתאב מ"מ כיון דהיא עצמה לא חזיא לעולה פטור עליה בחוץ ואם כן כל שכן בכוסות דהשני נדחה לשפיכה לאמה היכי מחייב עליה בחוץ ובתוספתא ראיתי אומר שם אחד בחוץ ואחד בפנים אם כיפר בפנים חייב ע"ש ולא הבנתי לשון זה דאפילו לא כיפר בפנים מ"מ חייב על הראשון בחוץ כיון דהיה ראוי ליקרב. והך דינא דשתי חטאות כו' לא מצאתי בדברי הרמב"ם ז"ל ובחידושי מעילה הארכתי בזה וגם בלשונו ז"ל בפי' המשנה שכתב כאן דשתיהם מותרות באכילה דדבר נפלא הוא כתב שם:

דף קיב.

תוס' בד"ה הא מני רבי היא בדברים אלו עד סוף פירקין הארכתי בזה בחידושי תמורה אשר שם הוא עיקרי הלכות אלו:

הדרן עלך פרק השוחט ומעלה

פרק יד - פרת חטאת

שם משנה פרת חטאת ששרפה חוץ מגיתה. והתוס' ז"ל כתבו נוסחא ששחטה חוץ מגיתה ופליגי בגמרא ר"ל אמר חוץ מגיתה היינו חוץ ממקום הבדוק מטומאה ור' יוחנן אמר כגון ששחטה לפנים מן החומה ור"י הוה מצי לאוקמי ששחטה שלא כנגד הפתח דפסולה אליביה ולא מיבעיא קאמר כדאמרינן בגמרא ויש לדקדק לר"ל דאמר חוץ ממקום הבדוק לה למה לי קרא דאל פתח כו' לפוטרו ומהיכא תיתי לחיובי משום שחוטי חוץ כיון דהמקום ראוי הוא אלא דפסולה היא משום דשמא יש טומאה במקום הזה וכן לר' יוחנן דחוץ מגיתה היינו תוך ירושלים ג"כ קשה היכי שייך בזה משום שחוטי חוץ כיון דקרובי קרביה וע"כ צ"ל דה"ה דכל שחיטת קדשים שלא במקום הראוי לו בכלל שחוטי חוץ הוא עכ"פ שמעינן ממתניתין דשחיטת פרה ושריפתה חוץ מגיתה פסולה למר כדאית לי' שלא במקום הבדוק לה ולמר כדאית לי' לפנים מחומת ירושלים

ושלא כנגד הפתח לר' יוחנן וטעם אחד לשניהם דאיתקשו להזאה וכן תנן במס' פרה פ"ד שרפה חוץ מגיתה פסולה אין הפסול אלא משום דלא שרף כנגד הפתח אבל אם שחט ושרף כנגד הפתח אע"פ שהשחיטה והשריפה לא היו במקום אחד משמע דאין כאן פסול והרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' פרה כתב שחטה חוץ ממקום שריפתה אפילו שחטה לפנים מן החומה פסולה שרפה חוץ ממערכה שנשחטה עליה ג"כ פסולה וקשה מאי קמ"ל בהני תרתי דיני כיון דעיקר טעמא הוא משום דלא כיון נגד הפתח וזה כבר כתב שם הלכה ה' וכן אם שחט או שרפה שלא כנגד ההיכל פסולה והיינו הך דחוץ מגיתה ונהי די"ל דהכא קמ"ל לפנים מן החומה דפסולה גם אם היא כנגד ההיכל אכתי תיקשי למה חילקן בתרתי שחט' חוץ ממקום שריפתה שרפה חוץ ממערכה שנשחטה כו' כיון דחד טעמא לתרווייהו למה תלאן זה בזה וזה נראה בכוונת הראב"ד ז"ל בהשגתו שם ע"ש ובכ"מ ודו"ק:

שוב ראיתי בפירוש המשנה להרמב"ם ז"ל שכתב וז"ל ודינה שתשרף על עצים מסודרים כמין גת במקום שחיטתה על הר המשחה ואם שרפה חוץ למקום ההוא פסולה ודוגמת המקום הזה לשריפת' בדוגמת העזרה לקרבנות ויעלה על הדעת שאם שרפה במקום אחר שהוא חייב כו' הודיע אותנו שאין הדבר כן מלשון זה ג"כ משמע דהפסול בשריפה שלא במקום שחיטה הוא פסול לעצמו ולאו משום דלא כיון כנגד הפתח אבל לא שמענו פסול הזה מהיכא ילפינן וצ"ע:

דף קיג.

גמרא ר"ל אמר כשירה אל מחוץ למחנה ושחט והרמב"ם ז"ל בחיבורו שם כ' דמושחט אותה לפניו ילפינן שחיטה שלא כנגד הפתח פסולה ובגמרא לא משמע הכי:

שם גמרא במאי קמיפלגי מר סבר ירד מבול לא"י כו'. ויש לדקדק הא עיקר החשש הוא משום קבר התהום וא"כ מתי מבול לר"ש דאמר קברי כו' אין מטמאין באהל וודאי גם אלו בכלל זה אלא אפילו לרבנן קבר שלפני הדיבור לכ"ע אין מטמא באהל ואם כן אין חשש קבר התהום וכבר האריכו התוס' ז"ל בכמה דוכתי בב"מ ובב"ב ובסוף נדה ולמאי דמסיק דלר"י נמי בא"י ג"כ מתו בהבלא צ"ל דאלו שמתו בהבלא באו אל קבר אחר שנתיישבה הארץ אבל אלו שמתו ע"י המבול נימוחו כמו שנאמר וימח את כל היקום ונבללו בעפר הארץ ומשום הכי לא בדיקה היא ולא נתבאר האי דינא בדברי הרמב"ם ז"ל אי צריכין לבדוק מקום שחיטת הפרה אי לא אע"ג דכתב שם דכל מקומות הפרה היו חלולים מפני קבר התהום היינו לכתחילה משום דמעלה עשו בפרה אבל בדיעבד לא נתבאר אם פסולה היא ולר"י משמע דכשירה היא כדאמר והלא א"י בדוקה היא וע'

תוס' בד"ה חוץ ממקום הבדוק כו' שהקשו וכי מדאורייתא בעי בדיקה דאיצטריך קרא ותי' דאיצטריך קרא אם שרפה במקום טומאה דאסור דאורייתא וא"כ קשה מאי קאמר ליה ר"י והלא כל א"י בדוקה היא הא קרא איצטריך למקום טומאה וי"ל דר"י קאמר דליכא לפרושי חוץ מגיתה אמקום טומאה כיון דלאו משום חשש טומאה הוא דעושין לה גת א"כ טומאה מאן דכר שמיה הכא:

דף קיג.

גמרא אלא אמר ר' מני כאן קודם ווידוי אימעיט מלה' דמאל אהל מועד ליכא למעוטי דהא ראוי לבא אל אהל מועד לאחר ווידוי אימעיט מאל פתח אהל מועד. וכתבו התוס' ז"ל בד"ה כאן כו' דהא דמייתי במתניתין שעיר מאל פתח כו' הוא אגב גררא כיון דשמעינן מלה' אפילו קודם ווידוי וכבר כתבתי בזה בחידושי תמורה מה שנראה לי לפרש דברייתא ומתניתין פליגי אהדדי תנא דמתני' לא ממעט אלא מאל פתח כו' היינו דווקא לאחר ווידוי אבל קודם ווידוי חייב ותנא דברייתא ממעט מלה' אפילו קודם ווידוי ובריתא דיומא דלא מחייב אלא קודם הגרלה משום דראוי לשעיר הנעשה בחוץ אזלא בשיטתא דהך ברייתא דקודם ווידוי ג"כ פטור וישבתי בזה דברי הרמב"ם ז"ל דכתב דקודם ווידוי חייב עליהם משום דפסק כתנא דמתניתין דלא פטר אלא לאחר ווידוי מקרא דאל פתח וכ"כ הצ"ק ז"ל והתוס' ז"ל דקדקו אמאי לא אימעיט פרת חטאת ובדק הבית ג"כ מלה' ע"ש ונראה דלא אימעיט מלה' אלא שעיר המשתלח דכתב שעיר אחד כו' ושעיר אחד כו' אלמא דזה לא מיקרי לה' אבל פרה ובדבה"ב הוי לה':

וכתב רש"י ז"ל דבדה"ב אפילו תמימים אימעיט מאל פתח כו' ודקדקו התוס' ז"ל הא כל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם ואם כן עומדין הם לפתח אוהל מועד ובאמת אין זה אלא מדרבנן כדמוכח במנחות דף ק"א ועוד דכל זמן שלא נפדו קדושת בדה"ב עליהם ואין עליהם קדושת מזבח אלא לאחר פדיה וכ"כ התוס' ז"ל בעצמם:

דף קיד.

תוס' בד"ה וקסבר כו' ע' בחי' תמור' ד' כ"ד הארכתי בהלכה זו ובד' התוס' ז"ל ע"ש:

שם גמרא ואי תני תורין משום דלא חזי ואידחי אבל בע"מ דחזי ואידחי אימא מודה ר"ש לרבנן ויש לדקדק אמאי לא ניחא ליה להש"ס בסברא קמייתא אבל בע"מ דמאיס אימא מודה ר"ש ולמה לי' לחדושי סברא אחריתי דבע"מ גרע משום דחזי ואידחי. ואי לאו דמסתפינא היה נראה דצ"ל אימא מודו להו רבנן לר"ש בבע"מ משום דחזי ואידחי וזה מעליותא הוא לחיובי בחוץ כיון דכבר היה ראוי לפתח אוהל מועד וכדאמרי' לעיל לענין רובע ונרבע ולפ"ז כל הני צריכותא כולהו לאשמועי' דרבנן פליגי בכולהו. אבל

מדברי התוס' ז"ל נראה דגם בצריכותא בתרא גרסי אימא מודו להו ר"ש לרבנן במחוסר זמן משום דפסולא מעלמא וכתב הבה"ז ז"ל שכן היא גירסת הרע"ב ז"ל ולפנינו גירסת הרע"ב ז"ל כגירסת רש"י ז"ל ע"ש אבל מדברי התוס' ז"ל נראה ג"כ דהוי גריס כדברי הרע"ב ז"ל אימא מודה ליה ר"ש כו' דכ' שם דהא דקאמר בע"מ דחזי ואידחי הוא לרווחא דמילתא ובלאו הכי הוי מצי למימר אימא מודה ר"ש וכדכתב הרע"ב ז"ל לקמן עכ"ל התוס' ז"ל והרגיש בזה שדקדקתי למה לי' למימר האי סברא דחזי ואידחי הא בלאו הכי הוי מצי למימר אימא מודה ר"ש לרבנן וכדמסיק הרע"ב ז"ל לקמן אבל לא הוי צריכי להביא מדברי הרע"ב ז"ל דהרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה כתב ג"כ כגירסת התוס' ז"ל בצריכותא בתרייתא אימא מודה ר"ש לרבנן ע"ש ולפי מש"כ דכל הני צריכותא לרבנן הם אתי שפיר דקא משמע לן דרבנן פליגי בכולהו אפילו במחוסר זמן דיליף ר"ש מקרא דעובר בל"ת ומסברא קאמר ר"ש דכל הראוי לאחר זמן חייב בל"ת אפילו אלו שפסולן בגופן וה"א דרבנן לא פליגי אלא בהנך דקים לר"ש מסברא אבל מחוסר זמן דיליף מקרא אימא מודו לר"ש קמ"ל אבל לגי' התוס' והרמב"ם ז"ל אימא מודה ר"ש במחוסר זמן קשה היכי מצינן לומר הכי אי מודה במחוסר זמן א"כ לית ליה קרא להכי ומנ"ל בכל הראוי לאחר זמן לחייבו בל"ת ויש לישב ודו"ק:

שם גמרא חובות לא תקריבו וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא ופירש"י ז"ל דחובות יחיד לא קרב לא בבמה גדולה ולא בקטנה ואם הקריב אפילו בחוץ היינו בבמה קטנה עובר בל"ת אלמא דמח"ז בחוץ בל"ת ויש לדקדק אטו הל"ת משום שחוטי חוץ הוא הא אפי' בפנים בבמה גדולה עובר בל"ת בהקרבת חובה וה"ה בחוץ דעבר בל"ת דלא תעשון דקאי בין בחוץ בין בפנים ולפי גירסת התוס' ז"ל לקמן בד"ה רב נחמן כו' הש"ס הוא דפריך הכי הא גלגל פנים הוא וליכא למילף למח"ז בחוץ אלא דמש"כ שם וכי תימא ק"ו בחוץ הא אין מזהירין מה"ד כו' נרא' דלא הוי צריכי לזה דוודאי בחוץ ג"כ עובר בלאו דלא תעשון דסתמא כתיב אלא דליכא למילף מינה למח"ז בחוץ כיון דהכא הל"ת לאו משום שחוטי חוץ הוא אלא אפי' בפנים עובר בל"ת ומשני פנים דגלגל לגבי שילה כחוץ דמי וא"כ חיוב פנים ג"כ משום שחוטי חוץ הוא ולפינן מינה למח"ז בחוץ ואכתי קשׁ' לי הא דאמר גלגל לגבי שילה מח"ז הוא והיכי הוי מח"ז הא קדשים שהקדיש תחלת ימי גלגל ואינן ראוין לבא בשילה דכבר נפסלו משום זקנה וע"כ לא מחייב ר"ש אלא אם זה הקרבן עצמו ראוי לבא לאחר זמן וצ"ל כיון דלא הי' זמן לכיבוש וחילוק כל יומא חשיב ראוי לבא אולי יבאו אל המנוחה מיד:

דף קיד:

תוס' בד"ה אלמא אמר ר"ז כו' דה"מ התם דסמיכי כו' ע' בזה בחי' תמורה שם הארכתי בענין זה:

שם גמרא רבה אמר טעמיה דר"ש כדתניא לא תוכל לזבוח כו' ובעי למימר דקרא אתי לקודם חצות ולומר דמחוסר זמן בל"ת ויש לדקדק הא כתבו התוס' ז"ל לעיל דלילה לא הוי מח"ז א"כ כ"ש קודם חצות דאין מחוסר זמן לבו ביום וכרת נמי ליחיי'. ויש לחלק בין חסרון זמן דלילה דהקרבן ראוי אלא דלילה לאו זמן הקרבה היא ובין חסרון זמן דקודם חצות דאין הקרבן ראוי. וע' לעיל דף י"א גבי פלוגתא דבן בתירה ורבנן ומסיק לעולם אחר חצות ובשעת היתר הבמות קאמר ופירש"י ז"ל דאשמועינן קרא דלגבי חובות איכא ל"ת משמע מדבריו ז"ל דהאי ל"ת איכא בכל חובות שאין קריבין בבמה ואם הקריבן בבמה עובר בל"ת אבל הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' ק"פ כ' דהאי ל"ת ליכא אלא בפסח לבד ע"ש בכ"מ ז"ל וקצת קשה לענין מאי כ' הרמב"ם ז"ל להאי דינא דאינו נוהג עתה דנאסרו הבמות לעולם ואחר קדושת ירושלים אין היתר כלל ואפילו כרת איכא ולמה הביא האי לאו והרי כל דיני במה לא כתב בחיבורו משום דאינו נוהג עתה ועוד דלמה לי כלל האי קרא דלא תוכל לזבוח כו' הא כבר שמעינן מקרא דלא תעשון דאסור להקריב חובות בבמה כדדרשינן ישרות תקריבו חובות לא תקריבו ומש"כ הכ"מ ז"ל בשם ר' אברהם בנו של הרמב"ם ז"ל דהא דתנן במתני' אם הקדישן בשעת היתר והקריבן בשעת היתר פטור מכלום מיירי בין בקרבנות יחיד בין בקרבנות ציבור צ"ע דבקרבנות ציבור וכן בכל חובות נרא' דאיכא ל"ת דלא תעשון וצ"ע ובפסחים דף צ"א משמע דכולהו תנאי מודו בהך דרשא דר"ש ע"ש. וצל"ע פירש"י ז"ל התם שפי' לדרשא דר"ש כדבעי רבה למימר דאתי למח"ז ובשעת איסור הבמות וא"כ ל"ל להש"ס למימר התם דלדברי ר' יוסי תרתי ש"מ ואמאי לא קאמר דר' יוסי לא ס"ל להך דרשא וכת"ק דר"ש הכא דפטר במח"ז בחוץ:

שם גמרא עולותיהם ושלמיהן כו' ופירש"י ז"ל במתני' דעולה ושלמים מתקבלין בפנים נדבה והרמב"ם ז"ל כתב משום דעול' ושלמים דורון ואין מעכבין הכפרה. וכבר דקדק ע"ז הלח"מ בה' נזירות דהא אשם נזיר טמא אין מעכב אבל באמת בלא"ה הטעם פשוט כיון דכשר לפנים לשמו דמחוסר זמן אינו פוסל אלא בחטאת ואשם אבל עולות ושלמים כשר אפי' מח"ז וכל שכשר לפנים חייב עליו בחוץ אבל חטאת ואשם דאין מתקבלין בפנים מחוסר זמן פטור בחוץ בין מעכב כפרה בין לא מעכב והא דאיצטריך קרא לרבות עולות מח"ז הייינו משום דאינה ראוי למצותה בפנים כמש"כ רש"י ז"ל לקמן בד"ה יכול שאני מוציא כו' ודו"ק:

שם גמרא הואיל וראוי שלא לשמו בפנים ורב הונא פריך וכי יש לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו' ויש לדקדק מ"ט דרב חלקיה דהא בשביל מחשבת שלא לשמו לא נשתנה הזבח ואשם הוא כדמעיקרא וכדאיתא בריש מכילתין ולמה יוכשר מח"ז בשלא לשמו יותר מלשמו וצ"ל דע"כ לא פסיל מח"ז אלא היכא דעושה לשמו כמצותו וכיון דלא הגיע זמנו נפסל אבל בשלא לשמו הא אפי' בזמנו אם חשב שלא לשמו לא עלה לבעלים ואפ"ה כשר ה"נ שלא בזמנו אם חשב שלא לשמו כשר דמה לי בזמנו ומה לי שלא בזמנו כיון דלא עלה לבעלים ומ"מ פריך עלי' ר"ה וכי יש לך דבר כו' ולפ"ז אשכחנא להאי דינא בחטאת נמי כגון אם שחט חטאת לשם חולין דכשר ואינו עולה לבעלים והוי כמו אשם הנכשר שלא לשמו אפי' מח"ז ואם שחטו בחוץ לשם חולין חייב דהא חזי כה"ג לפנים והא דמחלק בין חטאת לאשם היינו משום דרוב שלא לשמו בחטאת פסול ובאשם כשר וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל בפ' ח"י מה' מעה"ק שכתב התם אם שחט אשם שלא לשמו בחוץ חייב הואיל וכשר שלא לשמו בפנים כמו שיתבאר וכתב הכ"מ ז"ל דהיינו מימרא דרב חלקי' ולדידי צ"ע חדא דכתב סתמא ולא ביאר אם שחטו מח"ז ועוד שכ' הואיל ושלא לשמו כשר בפנים כמו שיתבאר וזה לא מצאתי בדבריו ז"ל מבואר אם שחטו מח"ז שלא לשמו בפנים דכשר ובפט"ו מה' פסהמ"ק הלכה כ' כתב וכן אשם נזיר ומצורע ששחטן שלא לשמו אע"פ שלא עלו לבעלים הרי הן נאכלים וזה מיירי בזמנו ואתי לאפוקי מהני דפסלי לגמרי בריש מנחות אבל הכשר שלא לשמו שלא בזמנו לא מצאתי מבואר' אלא דבזמנו מאי אריא משום דכשר בלא לשמו בפנים הא אפי' חטאת דפסול שלא לשמו בפנים ג"כ חייב בחוץ אפי' שלא לשמו כיון דראוי לשמו בפנים וכעת חפשתי להאי דינא דשחיטת אשם שלא לשמו שלא בזמנו בדבריו ז"ל ולא מצאתי וצ"ע יותר וע' בפי' המשנה ז"ל מש"כ ודבריו נפלאים וע' בדברי הרע"ב ז"ל והתי"ט ז"ל מש"כ בזה:

דף קטו.

תוס' בד"ה או שהיו כו' ע' מש"כ בחידושי תמורה שם בזה:

דף קטו:

גמרא יתיב רב הונא כו' סבר לאותבי כו' ונחלקו רב הונא ורב חסדא בתרתי ר"ה אמר דמשעת מתן תורה עד הקמת המשכן ג"כ עבודה בכהנים ור"ח ס"ל כמתני' דקודם הקמת המשכן העבודה בבכורות. ועוד אמר ר"ה דעולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונ' הפשט ונתוח ור"ח אותביה מברייתא דתנא העבודה בבכורות ועולת מדבר טעונה הפשט ונתוח ולכאורה הי' נרא' דאי עבודה בבכורות אלמא דלא נאמרו כל דיני עבוד'

עד הקמת המשכן ואז נאמר סדר העבודה וכהנים נבחרו לעבוד' א"כ העולה אינה טעונה הפשט כיון דלא נאמרו עדיין כל דיני העבודה ולמ"ד דהכהנים נתקדשו בסיני א"כ כל דיני עבודה ג"כ מחוייב מיד ועול' טעונה הפשט ונתוח ור"ה ור"ח אמרו איפכא דלרב הונא אע"ג דעבודה בכהנים מ"מ אינה טעונה הפשט וניתוח ולר"ח אע"ג דעבודה בבכורות טעונ' הפשט וניתוח. אלא דיש לדקדק עוד כיון דקודם הקמת המשכן היו הבמות מותרות א"כ אמאי העבודה בבכורות דוקא הא בבמה כולן כשירים לעבודה אפילו אשה ועבד כדאיתא בתוספתא במכילתין פ' בתרא הכל כשירים לקרב בבמה אף הכל ועבדים משוחררים ונרא' דצ"ל אף הנשים ועבדים משוחררים וגם זה צ"ע מאי אריא עבדים משוחררים אפי' אינו משוחרר ג"כ הרי הוא כאשה עכ"פ בכור וודאי לא בעינן בבמה ולמה תנן דהעבודה בבכורות דווק' ע"כ נרא' דהא דתנן העבוד' בבכורות היינו בקרבן ציבור דווקא דהוי כמו במות ציבור בשעת היתר הבמות אבל כל יחיד שרוצה להקריב א"צ בכור דווקא ובזה נחלקו ג"כ אי טעונ' הפשט וניתוח למ"ד אינה טעונ' היינו אע"ג דקרבן ציבור כמו עולת תמיד נאמר בסיני אבל לא נאמר אלא כללותיה אבל לא פרטותיה וכדאמרינן לקמן ומ"ד דטעונ' הפשט וניתוח ס"ל דפרטות נמי נאמרו בסיני אלא דכהונ' לבד לא נאמר אלא מיום הקמת המשכן וא"ש בזה מאי דק' לכאור' בהא דבסוף מכילתין פליגי רב ור"י בעולת במת יחיד אי טעונ' הפשט וניתוח ופליגי אליבא דריה"ג דאמר אין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך מייתי התם ג"כ דמ"ד דעולת במת יחיד טעונ' הפשט וניתוח והשתא לפשטא דשמעת' נרא' דמ"ד עולת מדבר טעונ' הפשט וניתוח עולת במת יחיד ג"כ טעונה הפשט וניתוח וא"כ מאי מייתי התם ת"כ דמ"ד טעונה הפשט וניתוח מברייתא דתני הכי דילמא האי ברייתא אתיא כהאי תנא דעולה שהקריבו במדבר טעונה הפשט וניתוח אבל למ"ד אין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך דווקא במה גדולה כאהל מועד אבל לא במה קטנה. ולפי הנ"ל ניחא דהא דעולת מדבר טעונ' הו"נ היינו קרבן ציבור דווקא אבל במת יחיד גם לדידי' אפשר דאינ' טעונה הפשט וניתוח אלא דא"כ מאי קאמר התם דפליגי אליבא דריה"ג דאמר אין הו"נ אלא מאהל מועד ואילך הא לכ"ע פליגי בעולת במת יחיד ועדיין צ"ע והא דמייתי התם ת"כ כו' הוא מדברי התוספתא במכילתין והך ברייתא דמייתי הכא דעולת מדבר טעונ' הפשט וניתוח הוא נמי מדברי התוספתא בפרק ב' שם:

ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם ז"ל שכתב דמאדם עד מרע"ה הי' העבוד' בבכורות וא"כ נהי דבמקדש נתקדשו הכהנים אבל בבמה למה לא יהי' עבוד' בבכורות כמו קודם מתן תור' ובשלמא בישראל י"ל דנתחדשה הלכה דבבמה כולן כשירין אפילו אשה ועבד

וכדמרבינן לקמן מאיש להכשיר הזר אבל בבני נח אמאי לא יהי' דינן כמו קודם מ"ת דהעבודה הי' בבכורות אלא דלא מצינו למצוה זו היכן נאמרה בבני נח דמצוה בבכורות וע' בדברי המדרש גבי יעקב דאמר הקב"ה למלאך אתה עשית לבכור שלי בע"מ וצ"ע יותר בזה וע' במשנל"מ ז"ל פ"א מהל' ק"פ מש"כ בזה וע' בירושלמי מגילה במשנה אין בין במה כו':

דף קטז.

גמרא כמ"ד לא קרבו שלמים בני נח דאיתמר כו' ובמנחות דף ע"ג פליגי תנאי ר"ע וריה"ג ר"ע אומר דעו"ג אין מקריבין במקדש אלא עולות וריה"ג אומר דכל נדרים ונדבות יכולין להקריב והכא לא מייתי הש"ס פלוגתא דהני תנאי אלא פלוגתא דאמוראי ונראה דלאו חדא פלוגתא היא ותנאי דמנחות פליגי במקדש ורע"א דלא איתרבו להקריב במקדש אלא עולה לחוד אבל בבמה דידהו אפשר דמודה דשלמים נמי מקרבו. וריה"ג אמר דבמקדש איתרבו גם לשלמים אבל בבמה אפשר דס"ל איפכא דלא קרבו אלא עולות. ולפ"ז הא דדריש תתנער אומה שמעשיה בצפון כו' ע"כ צ"ל מעשיו בצפון היינו בבמה דידהו לא קרבי אלא עולה דבמקדש טעונה צפון אף על גב דבמקדש יכולין להקריב שלמים ג"כ אלא דא"כ מאי פריך ומר נמי הא כתיב עורי צפון כו' לימא דאליביה אתי כפשטיה דאע"ג דס"ל דבבמה מקריב גם שלמים אבל במקדש אינו מקריב אלא עולה כר"ע ואתי קרא כפשטי' עורי צפון כו' כי מעשיו במקדש אינה אלא בצפון. ועוד נרא' דפלוגתייהו הכא לא הוי אלא קודם מתן תורה ופלוגתא דר"ע וריה"ג הוא לאחר מ"ת דאיתרבו מאיש איש שנודרין נדרים ונדבות כישראל ולריה"ג דיכולין להקריב שלמים במקדש ה"ה דיכולין להקריב שלמים בבמה דלא נצטוו על שחוטי חוץ כדאמרי' לקמן והרמב"ם ז"ל כתב דבין במקדש ובין בבמה לא מקרבי אלא עולות כמבואר בדבריו ז"ל בפ"ג מה' מעה"ק ובפ' י"ט שם:

שם גמ' **שכשנתנה** תורה לישראל היה קולו הולך כו' וכל המושלים בימי' האל' אחזה רעדה כו' נתקבצו כולם כו' שמא מבול בא לעולם והשיב להם ה' למבול ישב כו' אלא חמדה גנוזה כו' מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום ענין מאמרם ז"ל בזה יבואר ע"פ דברי המדרש והירושלמי שאמרו באברהם אע"ה נאמר ומצאת את לבבו כו' שנהפך לטוב גם כחו של יצה"ר וזה שנא' את לבבו שני יצריו כולם נאמנים היו לפניו יתב' ובדוד המלך ע"ה נאמר ולבי חלל בקרבי שלא עלתה לו להפכו לטוב אלא הרגו וביערו מקרבו. וזה מובן כי תכלית החפץ הוא מעלתו של אברהם אבינו ע"ה כי לא יחפוץ ה' גם בכליון הרע ויותר ירצה לפניו שלימות היפוכו לטוב וגם ע"ז נאמר כי לא

אחפוץ במות המת כי אין חפצו ית' בכליון המת היינו היצה"ר סטרא דמיתא כ"א בשובו כו' וחיה גם הוא וכן היא המידה בשלם הפרטי וכ"כ בכלל העולם חפץ ה' בהשלמת כל ברואיו בהיותם כולם בכללם עושי רצונו הקדוש וכל פועל ה' למענהו אך לזה נצרך שיהיה מבחר הברואים הוא נפש האדם על שלימותו בעבודת ה' ויראתו ולרגלו ילכו כל ברואי העולם אחריו להשלים חפץ בריאותם ותכליתם ויהיה העולם בכללו מושלם לתכלית בריאותו כולם עושין רצון בוראן באהבה ורצון כאשר ברא הכל לכבודו אבל אם נפש האדם לא ישלים תיקונו וישחית דרכו ח"ו השחתתו תפעל בכל ברואי עולם וכולם לא ישלימו תכליתן הטוב בבריאותן וזה קרה בדורות הראשונים אשר השחית האדם דרכו וע"י השחית כל בשר דרכו כאמור וגבר בם הרע עד אשר לא היה בהם מקוה לשוב לטוב והיה נצרך לתיקון העולם לבער החטאים האלה ולהשחיתן כאמור בפ' ע"י מידת דינו הקדוש אשר נגלה פעולתה בעולם והתחיל להבנות מחדש מנח ואילך עד אשר הגיע עת דודים להנתן החמדה גנוזה לבני ישראל ועל ידי אורה ופעולת מצותינו יתוקן נפש האדם על שלימותו ומזיו אורה יקבלו כל הברואים וישובו כולם לטוב וזה ענין אמרם ז"ל כשנתנה תור' היה הקול הולך מסוף העולם ועד סופו כי אור קדושתו נגלה בכל העולם ונתבטל הרע של כולם ובאו ושאלו שמא מבול בא לעולם נתייראו שמא יהי' הביטול ע"י השחתה כמו במבול אמר להם כבר נשבע כו' אמרו לו שמא מבול של אש יביא כי התורה נתנה באש הגדולה ופן יכלו כולם ע"י האש אמר להם כבר נשבע שלא ישחית כל בשר ואופן הביטול הרע על ידי השחתה לא יהיה עוד אלא חמדה גנוזה יש לו כו' ונותנה לבניו ובזיוה וקיומה נהפך הרע לטוב ויבאו כולם על תיקונן השלימות וכולם יחיו ויודו ליוצרם בהכרתו כולם את כבודו ית' מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום כי זה אופן התיקון שוה לכולם ונתקבל להם ואמרו מי יתן והיה כן כי יברך ה' את עמו בכלי המחזיק ברכה הוא השראת זיו שכינתו עליהם ומברכתם יבורכו כל ברואי עולם בטוב ויכירו וידעו כולם מי בראם ולאיזה תכלית נבראו כו' וביעור הרע לא יהי' ע"י השחת' ח"ו כמו המבול אלא הרע יושבת וישוב הכל לטוב ויהיה שלם ואמת לכל ברואי עולם. ובזה יש לכוין מש"נ הללו את ה' כל גוים כו' כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם כי ע"י תגבורת חסדו עלינו במה שנתן לנו תורתו אשר כל האומות הכירו אמתתה תורת אמת מובטח הוא כי לא יבא העולם לידי השחתה ח"ו כ"א יתוקנו כולם לטוב וכד' ר"ש במדרש ע"פ והשבתי חיה רעה היינו שטבע הרע יושבת ולא ירעו ולא ישחיתו אלא כולם ימלאו דעה את ה' כי"ר במהרה בימינו:

דף קטז:

שם תוס' בד"ה אסור לסייען כו' תימא לר' יוסי כו' ולא הבנתי תמיהתם דע"כ לא אמר ר"י השוחטן בחוץ חייב אלא אם הקדיש העו"ג להקריב במקדש אבל אם הקדיש להקריב בבמה והישראל עושה שליחותו וודאי נראה דליכא כרת דלאו קדשי המקדש הם ואינו מחויב להביאו פתח אהל מועד וזה ברור:

שם גמרא כמאן כר"א בן שמוע ע' בדברי הרמב"ם ז"ל פ"א מה' איסורי מזבח שכ' עצי סתירה לעולם אסור וכתב הכ"מ ז"ל דתוספתא היא פ"ט דמנחות והלח"מ ז"ל הביא ממנחות ד' כ"ב דפליגי התם ר"א בר"ש ור"א בן שמוע בהא וכ' דפסק כר"א בן שמוע מדתני בתוספתא דעצי סתירה אסורין ולא הוי צריך לזה דהא רבא הכא עביד עובדא כוותיה דר"א בן שמוע ופשיטא דהילכתא כוותי' ומל' הרמב"ם ז"ל נרא' דעצי סתירה פסול משום עץ שהרקיב דפסול דהוי כבעל מום בבהמ' וא"כ הי' מסתבר דבבמה כשר כמו בע"מ דבהמה דכשר בבמה ורבא קאמר הכא דבבמה נמי פסול עצים שנעשה בהם מלאכ' וצ"ל דפסול זה חמיר מבע"מ אבל עוד נרא' דהא דפוסל רבא בבמה היינו לר' יוסי לעיל דמצריך מזבח לבמה וא"כ בבמה נמי שייך היקש למזבח מה מזבח כו' אבל לר"ש דאמר דאינו צריך מזבח א"כ ליכא הקישא למזבח נרא' דכל העצים כשירים בבמה ובמנחות שם פריך הש"ס בפשיטות מהאי קרא דארונה על ר"א בן שמוע ולא ניחא לי' לחלק בין במה למקדש וצ"ע בקראי דעגלות ששלחו פלשתים עם ארה"ק שנאמר שם ויבקעו עצי העגלה ואת הפרות העלו עולה לה' והא עגלות לאו עצים חדשים הם דכבר נשתמשו בהם ולפי לשון הש"ס ניחא קצת דבעינן שלא נשתמש בהם הדיוט ושימוש העגלות לאו שימוש הדיוט הי' ודו"ק:

שם גמרא בשילה לא הי' אלא ב' מחנות ופריך דא"כ נמצאו זבים וטמאי מתים משתלחין למחנ' אחת כו' וכן איפכא דזבין ומצורעים משתלחין כו' אלא כולהו תלתא הוי. ויש לדקדק מהני קושיות דנמצאו כו' א"כ בנוב וגבעון דשם לא הוי ג' מחנות א"כ משתלחין כל הטמאין למחנה אחת וי"ל דבזמן היתר במה ולא הי' מנוחה או נחלה לא תיקשי לי' אבל שילה דנאסרו הבמות והיא הית' נחלה היה צריך לעשות כל הג' מחנות לקיים קראי דשילוח טמאים כ"א למחנו וע"כ כולהו תלתא הואי ולא נתבאר עד היכן היו מחנה ישראל בשילה וע"כ נרא' דבכל הרואה הי' מחנה ישראל כמו לאכילת קדשים קלים וא"כ לר"ש שגם בנוב וגבעון הי' מחנה ישראל לד' ר"ש בתוספתא דאמר דגם בנוב וגבעון קדשים קלים נאכלין בכל הרואה ע"ש אלא דע"כ הא דאמר ר"ש דנאכל בכל הרואה היינו דבכל מקום שהקריב אינו נאכל יותר מכל הרואה את המקום הזה וא"כ אין לזה

מחנה מיוחדת ואולי דעת ר"ש דקדשים קלים שהקריב בבמה גדול' אינו נאכל אלא בכל הרואה מקום הבמה הגדול' ומל' הרמב"ם ז"ל בריש הלכות בית הבחירה משמע דמצות עשה היא לעשות מקדש לשמו ית' ולחוג לפניו ג' פעמים בשנה ובגלגל העמידו המשכן ובשילה עשו בית של אבנים ובנוב וגבעון ג"כ בנו בית ע"ש משמע דבכל העתים הללו קימו המצוה לבנות מקדש לקרבנות ציבור ולהיותו מקודש להראות ולחוג לפניו ג' פעמים בשנ' אלא דיחיד יכול להקריב בכל מקום שירצה וגם לציבור לא הי' מקום מיוחד אלא בכל מקום שעשו ברצונם לבנות בית מקדש שם בנו. ובתוספתא איתא איזהו במת ציבור אהל מועד נטוי ואין שם ארון משמע דבשעת היתר הבמות לא הי' שום בית אלא אוהל מועד נטוי אבל מדברי הרמב"ם ז"ל כדרכו נרא' שבנו גם בית וא"כ אמאי לא עשו גם ג' מחנות לשילוח טמאים ואי בשעת היתר במה לא הי' אלא מחנה שכינ' לבד א"כ מאי קשיא לי' משילה דילמא ברייתא זו אזלא לד' ר"ש דבשילה ג"כ הותרו הבמות כדאיתא לקמן וי"ל דא"כ מאי אירי' שילה דנקט ועוד דא"כ לא הוי אלא מחנה אחת:

ומדברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל נרא' דחיוב חגיגה וראי' ברגלים הי' גם בשעת היתר הבמות לעלות אל המקום במת ציבור המקום המקודש בעת הזאת ואם מחויב הוא להראות פנים ה"ה דמחויב להביא עולת ראי' כמש"נ לא יראו פני ריקם וזה דלא כמש"כ המשנל"מ ז"ל בפ"א מה' ק"פ דעולת ראי' לא הקריבו דהוי חובת יחיד ומדברי הרמב"ם ז"ל לא נרא' כן ומסיק הש"ס דקליטת מחנה לויה לא הוה ולא נתבאר טעמו של דבר מ"ש דלענין שילוח טמאין היה מחנה לוי' ולענין קליטה לא קלטה וצ"ע:

דף קיז.

גמרא כל נידר ונידב כו' ופליגי תנאי הכא ר"מ ורבנן בתראי וקמאי אמרי דציבור הקריבו בגלגל כל קרבנות שהקריבו באהל מועד במדבר ויחיד לא בגלגל בין בבמת ציבור בין בבמת יחיד אלא עולה ושלמים נדבה אבל חובה אפי' בבמת ציבור לא הקריב לא חטאת ולא עולת חובה ובמנחה ועופות פליגי ר"מ ורבנן לר"מ מנחה קרב בבמה ולרבנן לא קרב ונזירות ג"כ פליגי לר"מ נזירות ישרות נינהו ויכול להקריב עולתן בבמה ורבנן ס"ל דנזירות חובה הוא אע"ג דמלשון חכמים דאמרי לא קרב יחיד אלא עולה ושלמים לא מוכח כ"כ דפליגי אנזירות דעול' ושלמים הם וי"ל דלא פליגי אלא אמנחה אבל נזירות מודו דישרות נינהו מ"מ משמע לי' להש"ס דבנזירות ג"כ פליגי ובירושלמי מגיל' משמע דנזירות בבמה פלוגתא דאמוראי היא ולא תנאי ע"ש וע' בתמורה דף י"ב ע"ב וכן משמע קצת בפסחי' דף ל"ח דפריך התם אמאי לא קאמר טעמא דאין יוצאין בחלות תודה ורקיקי נזיר בפסח משום דאין נאכלין בכל מושבות ואמר ר"ל זאת אומרת חלות תוד' ורקיקי

נזיר נאכלין בנוב וגבעון ואי כסוגיא דשמעתין דרבנן פליגי עלי' דר"מ ואמרי דנזירות חובה היא א"כ רבה ורב יוסף דאמרי התם טעמא אחריני אמאי ס"ל כר"מ ולא כרבנן דאמרי דחובה היא אלא משמע דאינו מוכרח דפליגי רבנן בהא אלא אמוראי פליגי בהא כדאמרינן נמי בתמור' שם סמי מכאן נזירות וע' גירסת הילקוט שם אלא דלא הבנתי מאי קמ"ל ר"ל בחלות תוד' דנאכלין בנוב וגבעון הא ליכא מאן דפליג בהא ולכ"ע תוד' בכלל נידר ונידב הוא ותרומת לחמה אינו נוהג בבמה אבל תודה ולחמה נוהג אפילו בבמה קטנ'. שוב מצאתי בירושלמי פסחים שם דאמרי' ניחא חלות תוד' דנאכלין בכל מושבות בנוב וגבעון רקיקי נזיר לא כן אמר ר' יוחנן לית כאן נזירות דנזירות חובה היא אמר ר' בון בר כהנ' תיפתר שקרבה חטאתו בשילה ועולתו ושלמיו בנוב וגבעון והוא כס"ד לשמואל דעולה ושלמים הכל מודים דנידר ונידב הוא ופריך לא כן אמר ר' מנא שלמי חגיגה הבאים בבמה כשירים ולא עלו לבעלים לשם חובה וכיון דלא עלו לשם חובה אין טעונין לחם וכל חוב' שהקריבו בבמ' כשירה ולא עלו לבעלים ומשמע דבבמה גדול' ג"כ נהי דכשירים אבל לא עלו לבעלים וזה כד' המשנל"מ ז"ל שהבאתי לעיל דאין מקריבין שלמי חגיג' ועולת ראי' בבמה גדול' למ"ד דיחיד לא הקריב חובה בבמה גדול' אלא דאינו מדוקדק לישנא דלא עלו לבעלים כו' משמע דמחויב הוא אלא בבמה לא עלו לבעלים ולפי הנ"ל אינו מחויב כלל בזמן במה גדול' ומשני אלא כר' יהוד' דאמר חטאת ופסח ליחיד בבמה גדול' והיינו ר"י דשמעתין דיחיד מקריב חובתו בבמה גדול' ומסיק לא אתיא אלא כר"ש דאמר כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים הותר לשתות יין כו'. ופי' הק"ע כיון דע"י אחד מן הדמים הותר בכולן הוי כנידר ונידב וקרב בבמה ותמה שם על רש"י ז"ל בפסחים שכת' דהא דרקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון הוא דלא כר"ש והא בירושלמי מסיק דאתיא כר"ש דווקא ואין כאן תמי' דמש"ס דילן נרא' דמאן דס"ל נזירות חוב' היא אפי' לר"ש חובה דאי למ"ד כולן מעכבות א"כ מאי נפ"מ בהא דס"ל נזירות הוי נידר ונידב ועולה ושלמים קרבו בבמה ומאי אהני בהקרבה דידהו כיון דחטאת לא קרב ולא הותר כלל אלא ע"כ לר"ש פליגי דבאחד מן הדמים הותר בזה ס"ל לר"מ דהוי נידר ונידב ויכול להקריב שלמים והותר בכל ורבנן ס"ל דגם עולה ושלמים חוב' ואינו מקריב כלל ושפיר כת' רש"י ז"ל דהא דרקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון הוא דלא כר"ש אלא די"ל דהא דפליגי בשמעתין בעול' ושלמים היינו בהאי גוונא דהחטאת קרב בשילה וכדאיתא בירושלמי ושפיר פליגי אפילו למאן דאמר דכולן מעכבין הארכתי קצת בדברי הירושלמי דשמענא מיני' כמה מילי מעלייתא וכנ"ל:

ור"י אומר דיחיד וציבור מקריבין כל חובתן בבמה גדול' ולא אימעיט חובה אלא בבמה קטנ' וכדאמרינן בגמ' ומנחה אמר ר' יהודה דאין מנח' בבמה והתוס' ז"ל ע"ב בד"ה ורבנן הקשו מהא דאמר ר"י כל שהציבור והיחיד כו' והרי מנחות ועופות דכאן וכאן לא קרבו ולא מסתבר להו למימר דלא אמר ר"י אין מנחה אלא בבמה קטנ' אבל בבמ' קרבה מנחה ולא הבנתי אמאי לא ניחא להו בהכי דהא לציבור וודאי קרבה מנח' וכדאמרינן לקמן דקרבו חביתין ור"י אומר דיחיד וציבור שוין ולישנא דמתני' הכי משמע מה בין במה גדול' לבמה קטנ' סמיכ' כו' ר"י אומר אין מנחה בבמה משמע דארישא קאי דגם בזה יש בין במה גדול' לקטנ'. וע' תוס' ז"ל לקמן דף קי"ט ע"ב בד"ה אין מנחה וכן משמע מדרשא שכ' רש"י ז"ל בד"ה אין מנח' בבמה דממעט נמי חטאת ואשם ולר"י אינו ממעט חטאת ואשם אלא בבמה קטנ' מנחה לא אימעיט אלא בבמה קטנ' והכי משמע בסוט' ד' י"ו בהא דאמר איסי בן יהודא דמשקין את הסוטות בנוב וגבעון ע"ש בתוס' ובמש"כ בחי' שם וראיתי במשנל"מ ז"ל בפ"א מהל' ק"פ שהעיר ג"כ על דברי התוס' ז"ל וכנ"ל:

ור"ש אומר אף ציבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן וכת' רש"י ז"ל לקמן דאפי' חטאות הקבוע להם זמן כמו שעירי יוה"כ לא הי' קרב גם בבמה גדול' ובירושלמי מגיל' מצאתי להדיא דאמרי' התם פר העלם דבר של ציבור איכא בינייהו משמע בהדיא כמש"כ רש"י ז"ל כאן דפר העלם לבד לא קרבו בגלגל אבל כל חובות שקבוע להם זמן קרבו וכן מסתבר דאטו למ"ד אליבא דר"ש לקמן דבשילה ג"כ הותרו הבמות לא עשה הכה"ג כל עבודת יוה"כ כל הימים האלו ערך ת' שנה והא דאמרי' לקמן תתרגם מתניתא בעול' יבואר לקמן אלא דלדברי ר"ש הנ"ל יש לדקדק עוד איך יפרש קרא שנאמר בבני עלי אשר ישכבון כו' הצובאות כו' והיינו ששהו את קיניהם והלא בזמן היתר במה לא קרבו קיני חוב' גם באה"מ ובמ' נטהרו כל הזבים והזבות לאכול בקדשים וכן היולדות עכ"פ מדברי הירושלמי מבואר דלא מיעט ר"ש אלא חובות שאין קבוע להם זמן אלא דראיתי שם בירושלמי דאמר ר' יוסי נדבת ציבור ביניהן היינו דלר"ש אין הציבור מקריבין נדב' היינו עולת קיץ המזבח וא"כ ציבור גרע מיחיד דיחיד מקריב נדבה וציבור אין מקריבין נדבה אפילו בבמה גדול' ולא ידעתי טעמו של דבר ואולי הוא מפרש איש הישר בעיניו ליחיד הוא דהותר ישרות היינו נדבה אבל לציבור לא הותר נדבה כלל. ומאי דפשיטא ליה להתוס' ז"ל דלר"ש אין מנחה בבמה לא משמע הכי לקמן בסוף מכילתין דאמרינן התם בשלמא למ"ד זו וזו ירושלים היינו דכתיב ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעליהו כו' אלא למ"ד זו וזו שילה מאי ויקח מנוח כו' ומשני הוראת שעה היתה'. ולדברי התוס' ז"ל אפילו אי במות שריא ע"כ צריך לומר

הוראת שעה היתי' מדכ' ואת המנחה ומנחה לא הי' בבמה אלא ש"מ דגם מנחה קריבה בבמה לר"ש וי"ל:

ותו איכא למידק בשמעתין דלעיל משמע דבשעת היתר הבמות אם הקריב פסח קודם חצות כשר משום דשלמים נינהו והוי כמו נידר ונידב ואלו בתמורה דף י"ד דשלמי פסח לא הוי בכלל נדריכ' ושלמי נזיר הוי יותר בכלל נידר ונידב ע"ש ובירושלמי הנ"ל ג"כ מבואר דשלמי פסח כשירים בבמה ונזירות מסיק התם דלית כאן נזירות אלא חובה היא ע"ש אלא דמיבעיא ליה התם עול' הבאה מחמת אשם מהו שיקרב בבמה ומסיק דאינו בכלל נידר ונידב וצ"ע מה בין שלמים הבאים מחמת פסח לעולה הבאה מחמת אשם וע' שם דגרסינן התם שלמים הבאים מחמת אשם ע"ד בר"ל מאי וע' פי' הק"ע שם מה שפי' ע"ד דר' אלעזר בפי' ובתוספותיו ושניהם אינן מובנים ע"ש והיה נראה דצ"ל ע"ד דריש לקיש דמסיק התם אליבי' דשלמים הבאים מחמת פסח קריבים בבמה ומיבעי ליה בעולה הבאה מחמת אשם עוד ראיתי התם בירושלמי תני אחד האיש ואחד האשה א"ר יוחנן לית כאן אשה איש כתיב משמע דמסיק דאשה אינה מקרבת בבמה ולא ידעתי טעמו של דבר מה בין איש לאשה כיון דהבמות מותרות והא אפילו עו"ג יכול להקריב וכן מבואר בתוספתא אפילו עבד ואפילו שפחה. ואולי קמ"ל להיפך דאיש כתיב דלא יקריב אלא ישרות אבל אשה מקרבת אפילו חובתה דאל"ה יולדת לא תטהר לעולם שתאכל בקדשים וגם זה צ"ע:

דף קיח.

גמרא קרבו נסכים במדבר איכא בינייהו פירש"י ז"ל דרבנן בתראי לטפויי אתו ולהטעין נסכים לבמה קטנה וצ"ל דאף על גב דרבנן סברי אין מנחה בבמה היינו מנחה הבאה בפ"ע אבל מנחות ונסכים שבאים עם הזבח קריבין בבמה ובירושלמי שם מייתי פלוגתא אחריתי בזה תני אף הנסכים קריבין בבמה אמר ר' בון מאן תנא נסכים דלא כרבי דאמר אף משנכנסו לארץ לא קרבו נסכים בבמ' דכתי' בקודש הסך עיין שם:

שם גמ' תני תנא קמיה דרב אדא כו'. הלכה זו יש בה נוסחות שונות וגירסת הצ"ק ז"ל ניחא קצת דתנא תנא קמי' אין בין כו' אלא פסח וחובות הקבוע להם זמן דבבמה גדולה קרב חובות הקבוע להם זמן אפי' ליחיד א"ל יחיד חובה הקבוע להם זמן מנ"ל א"ל איסמיי' א"ל תתרגם מתניתך בעולת ראיה דהוי חובה ליחיד הקבוע לה זמן דאי חטאת חטאת חובה ליחיד מי איכא ופריך ולוקמא במנחה דאיכא חביתין דהוי חובה ליחיד הוא הכה"ג וקבוע לה זמן ומשני קסבר אין מנחה בבמה וא"כ אליבי' לא קרבו חביתין גם בבמה גדולה. ועוד דלפ"ז אמאי לא מוקי בשלמים דאיכא שלמי חגיגה דהוי

חובה ליחיד וראיתי בתוס' פסחים דף ל"א ע"ב בד"ה נאכלים כו'. דנראה מדבריהם דחובת יחיד הקבוע להם זמן קריבים בשעת היתר במה והא דאינו מביא ביכורים בשעת היתר במה הוא משום דלא חשיב קבוע להם זמן וכתב שם כמו פסחים דקריבין לכ"ע. ומפסחים אין ראי' דפסחים הוי קרבן ציבור מ"מ מבואר מדבריה' ז"ל דחובה הקבוע לה זמן אפילו דיחיד קרב ויתבאר יותר בזה לקמן דף קי"ט בס"ד. ויש לדקדק עוד כהן הדיוט דחינוכו הוא ע"י עשירית האיפה בשעת היתר במה במה נתחנך כיון דאין מנח' אפילו בבמת ציבור למ"ד אין מנחה בבמה:

דף קיח:

גמרא בג' מקומות שרתה שכינה על ישראל כו'. מכאן נמי משמע דחיוב עלית רגלים הי' גם בימי נוב וגבעון כיון דהי' מקום שכינה ובכלל במקום אשר יבחר הוא וכבר כתבתי לעיל דברי הרמב"ם ז"ל הל' בית הבחירה דמבואר בדבריו ז"ל כן:

שם גמרא כתנאי חופף כו' זה מקדש ראשון כל היום זה מקדש שני ובין כתפיו כו' זה לימות המשיח ורבי דריש חופף זה העוה"ז הכל היום זה לימות המשיח ובין כתיפיו כו' זה העוה"ב פלוגתייהו הכא בדרשא דכל היום הוא כפלוגתא דבן זומא ורבנן בדרשא דלמען תזכור כו' כל ימי חייך דמר מרבי לילות ומר מרבי לימות המשיח והיינו דמר סבר כל היום היינו כל דהו ואפילו לילות והכא נמי קאמר ת"ק דכל היום היינו מקדש שני אע"ג דלא הי' במעלת מקדש ראשון ומר סבר כל כולי' משמע כדאשכחן דפליגי בזה בריש בכורות ולהכי דרשי לי' לימות המשיח שיהי' כולו יום ועוד נרא' דת"ק ורבי פליגי בהא דפליגי שמואל ושאר אמוראי בימות המשיח כולהו ס"ל דהנהג' אז יהי' למעל' מן הטבע ע"י הגלות אור הוי' ב"ה ות"ק הכי ס"ל ולהכי דריש ובין כתיפיו שכן זה לימות המשיח וקאי אריש דקרא ידיד ה' כו' בב' המקדשים הוא חופף לבד והנהגת אור הגדול הזה לא הי' בתמידות כ"א לעיתים ידועים אשר נעש' נסים ונפלאות אבל לימות המשיח ישכון האור הגדול הזה בתמידו' עלינו ור"י ס"ל כד' שמואל דאין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שע"מ לבד להכי דריש חופף גם לימות המשיח ובין כתפיו שכן זה העוה"ב וע' מהרש"א ז"ל בח"א:

דף קיט.

גמרא אמר ליה ר"ל לר' יוחנן מעשר נמי ליתני ורש"י ז"ל גרס אי הכי מעשר נמי כו' כיון דהותר הבמה ונסתלק קדושת שילה לגמרי מ"ט לא נאכל שם בנוב וגבעון ואין זה מובן דכש"כ אי לא הותרו הבמות דהוי קש' אמאי נאכל מ"ש בכל ערי ישראל כי היכי דבזמה"ז אינו נאכל בכל גבול ישראל אבל בש"ס לפנינו לא גרסי' אי הכי אלא פריך

אמאי לא יעלה מע"ש לנוב וגבעון כיון דמקום שכינ' הוא כמש"נ ואכלתם כו' לפני ה' כו' נהי דקדשים קלים נאכלין בכל מקום היינו משום דהיתר במה הוא ויכול להקריב בכל מקום נדר ונדבה שלו ולהכי אוכל ג"כ בכל מקום אבל מע"ש דחובה ניתי להתם ומסיק דמתני' אליבא דר"ש דאמר חובות שאין קבוע להם זמן הכא והכא לא קרב ומעשר בהמ' לא קרב בנוב וגבעון ואיתקש מעשר דגן למעשר בהמ' דא"צ להביאו שמה אבל לר"י באמת מביא שמה מעשר בהמ' ומעשר דגן וכדתניא רב יוסף שלש בירות הן כו' הוא תני לה כו' לאכילת מע"ש ואליבא דר' יהוד' ולא נתבאר לר' יהוד' שיעור מקום האכילה בבמה דהא לא מצינו שהעיר עצמה נתקדשה לאכילת מע"ש. ונרא' דשיעור האכיל' הוא בכל הרואה וכבר הבאתי לעיל דברי התוספתא פ' בתרא דתנ' התם דר' יהודא ור"ש דתרווייהו ס"ל דבין בגלגל בין בנוב וגבעון קדשים קלים ג"כ נאכלים בכל הרוא' ולא משמע הכי בתלמודין דמוקי למתני' דתנן קדשים קלים ומע"ש בכל ערי ישראל ואולי יש לומר דהא דתנן קדשים קלים בכל ערי ישראל היינו אלו שהקריבן בבמה בכל מקום שהוא רוצה והא דאמר ר"ש בתוספת' דנאכל בכל הרוא' היינו אלו שהקריבן בבמה גדול' ואשכחן לר"ש ג"כ קדשים קלים שאין קריבין אלא בבמה הגדול' כגון שלמי חגיג' דהוי חובה הקבוע לה זמן דקרב גם לר"ש וכמו שיתבאר ובהא קאמר דנאכל בכל הרוא' ומ"מ הדבר פלאי שלא הובא דיעה זו בתלמודין אבל מע"ש דאיתקיש למעשר בהמ' אין צריך להביאו לשם לר"ש ונאכל בכל ערי ישראל:

והתוס' ז"ל דקדקו כיון דאיתקש למעשר בהמ' אמאי נאכל בערי ישראל לא יהא נאכל כלל אלא בפדיון כמו מעשר בהמ' ע"י מום ולא הבנתי דמה יועיל הפדיון דבשלמא בשע' שמצוה לאוכלו במקום קדוש כמו שילה ובית עולמים אמרה תור' דאם אינו רוצה להעלות הפירות יש לו תקנה בפדיון ויעלה הדמי' לשם אבל בשעה דליכא מצוה להעלותו מאי נפ"מ בפדיון דהיכן יאכל הפדיון אם לא ג"כ בכל ערי ישראל ובאמת צ"ע איזה קדוש כלל יש במעש' הזה כיון דנאכל בכ"מ ומה ענין הפרשתו כלל כיון דהבעה"ב אוכלו מיד וצ"ל דקדושתו הוא שאסור לאוכלו בטומא' גם באנינות ומ"מ מספקא לי במעשר זה אי שייך פלוגתא דממון גבוה או הדיוט הוא כיון דא"צ פדיון אע"ג דפלוגתייהו במעשר שני בירושלי' כדאיתא בסוף חלק דמותר לאוכלו ואפ"ה ס"ל לר"מ דממון גבוה הוא י"ל דווקא כה"ג דקדוש הוא לאוכלו בירושלים הוא דס"ל לר"מ דהוי ממון גבוה אבל בשעת היתר לאכול בכל מקום אפשר מוד' ר"מ דלאו ממון גבוה הוא:

והקשו ז"ל מהא דאיצטריך למימר דמעשרות יש לו היתר במושבות במעשר שנטמא ולמה לא אמר דיש לו היתר בנוב וגבעון ותי' דאיצטריך לר' יהוד' דנאכל דווקא בנוב

וגבעון. ולא הבנתי קושיתם דהא ר"ע אמר דיוצא במע"ש בירושלי' ג"כ ומאי אהני הא דבימי נוב וגבעון הי' לו היתר כיון דהשתא אין לו היתר בכל מושבות. והתוס' ז"ל שם בפסחים תי' כעין זה גם אביכורים דקשיא להו היכי ממעטינן מבכל מושבותיכם הא בזמן נוב וגבעון נאכלים בכל ערי ישראל כמו מעשר ותי' דלא ממעטינן אלא בזמן בית עולמים. ולפ"ז בזמן נוב וגבעון היו יוצאין בביכורים אבל במעשר שני אין יוצאין לריה"ג אפילו בזמן נוב וגבעון דאינו נאכל באנינות. ולפ"ז לא הבנתי קושיית התוס' ז"ל שם בד"ה וריה"ג כו' תיפוק לי' מע"ש מכל מושבותיכם כמו ביכורים ולפי הנ"ל הא איצטריך לזמן נוב וגבעון דבביכורי' יוצאין ובמע"ש אין יוצאין וראיתי במהרש"א ז"ל שם שהרגיש בזה ע"ש:

אך מה שכתב שם דביכורים חד דינא לי' עם מע"ש הוא נגד דבריהם ז"ל כאן שכתבו בפשיטות דביכורים אינו נאכל בכל מושבות אפילו בזמן נוב וגבעון משום דבעי הנחה ותנופה וממטי להו להתם וכיון דממטו להו להתם נאכלים שם ג"כ כמו מע"ש לר' יהודא דנאכל שם דווקא ועוד שם דף ל"ח ע"ב בד"ה נאכלים בנוב וגבעון. נרא' מדבריהם ז"ל עוד דרך אחר בדין ביכורים בזמן נוב וגבעון שהקש' רבינו נסים שם היכי נפק"ל דאין יוצאין בביכורים משום דאין נאכלים בכל מושבות הא ביכורי' הוי חובה הקבוע לה זמן א"כ קריבים בנוב וגבעון כמו פסחים ותי' דלא חשיבי קבוע להם זמן ע"ש. משמע דהקושיא הוא כיון דקבוע להם זמן קריבים בנוב וגבעון נאכלים בכל מושבות ותי' דאין קבוע להם זמן ואין קריבים כלל ודבריהם ז"ל צ"ע חדא דאי חשיבי קבוע להם זמן וממטו להו להתם נאכלים ג"כ שם דווקא כמו מע"ש לר"י ופסחים לכ"ע משמע דלא נאכל אלא התם והא דתנן קדשים קלים בכל ערי ישראל ע"כ אנדרים ונדבות קאי דמותר להקריבן בכל מקום אבל חובה שקבוע לה זמן דאינו מביאו אלא בבמה גדול' נאכל ג"כ שם דחובה שקבוע לה זמן לר"ש לא גרע מחובה שאין קבוע לה זמן לר"י דנאכל שם ואם כן אי בכורים חשיבא חובה הקבוע לה זמן לא תיקשי קושיית ר"נ דאינ' נאכלת בכל מושבות אפי' בזמן נוב וגבעון ועוד דלפי תירוצם משמע דאי אין קבוע לה זמן לא הביאו ביכורים כלל בנוב וגבעון גם זה צ"ע דהא ליכא איסורא בהבאת ביכורי' דלא הי' בהם שום הקרב' דלהקריב חוב' שאין קבוע לה זמן הוא דנאסרו אבל לא ביכורי' ודוקא מעשר הוא דפטור להביא שמה משום דאיתקש למעשר בהמ' וע' מהרש"א ז"ל שם שדיקדק דרבינו ניסים אמאי לא קשיא נמי ממעשר וכמו שהקשו התוס' שם לעיל ותי' דלענין מעשר ס"ל כתי' כאן דלר' יהוד' אינו נאכל אלא בנוב וגבעון והדבר מתמי' דאטו ביכורים משום דקביע להם זמן גרע ואמאי לא יעלם שם ויאכלם שם גם מש"כ שם דר"נ ס"ל דמעשר אינו נאכל

כלל אלא ע"י פדיון כבר כתבתי דלא מסתבר להצריך פדיון אם יאכל הפדיון ג"כ בערי ישראל ובלא"ה לא תיקשי ממעשר כמש"כ לעיל וע' בפי' המשנ' להרמב"ם ז"ל שכת' דהא דמעשר נאכל בכל ערי ישראל הוא משום דדמיא לקדשים קלי' וכמו דקדשים קלים נאכלין בכל ערי ישראל ה"נ מעשר ע"ש. וכ"כ הרמב"ם ז"ל וסברא זו לא איתמר בש"ס אלא משום דאיתקיש למעשר בהמ' ומעשר בהמ' הוי חוב' שאין קבוע לם דאינו קרב לר"ש אפי' לציבור ולרבנן ליחיד כמש"כ התוס' ז"ל בד"ה הא מני ועדיין צ"ע בכל הנ"ל: **ואחר** כל המבואר לעיל שמעינן משמעתין דחובות שקבוע להם זמן קרב גם ליחיד אפי' לר"ש וכ"ש לרבנן ודוק' מעשר בהמה הוא דלא קרב דהוי חובה שאין קבוע לה זמן ואם כן פשיטא דעולת ראי' ושלמי חגיגה קריבין בנוב וגבעון לכ"ע: וזה דלא כמש"כ המשנל"מ ז"ל בפשיטות בפ"א מה' ק"פ דעולת ראי' כיון דחובת יחיד היא לא קרב בבמת ציבור לרבנן והרי מבואר מתוך שמעתין דלא כן הוא אלא חובה הקבוע לה זמן קרב בין ליחיד בין לציבור וכבר הערתי בזה לעיל והבאתי דברי הירושלמי בפסחים שלמי חגיגה שהקריבן בבמה כשיר' ולא עלה לבעלים וע"כ צ"ל דבבמה קטנ' קאמר דלא עלה לבעלים וכמש"כ לעיל בזה ואכתי איכא למידק הא דאמרי' הוא תני לה והוא אמר לה לאכילת מעשר ואליבא דר"י ואמאי לא קאמר לאכילת חובות הקבוע להם זמן כמו פסח וחגיג' ואליבא דכ"ע ודו"ק:

שם גמרא זו ימי שילה פירש"י ז"ל דאפי' הכי יש אחרי' היתר דקסבר קדוש' ראשונה קדשה לשעת' ולא קידשה לעתיד לבא כו'. ויש לדקדק דאטו אשכחן מ"ד דקדושת שילה לא בטלה ע"י חורבנה הא מקרא מלא הוא ויטוש משכן שילה וע"כ הא דאמרי' למה חלקן הכתוב כדי ליתן היתר בין זה לזה היינו לאשמועי' אע"ג דהי' במת ציבור ומקום שכינה בנוב וגבעון וה"א דנאסרו במות יחיד קמ"ל קרא דאל המנוחה כו' וחילקן כדי ליתן היתר בין זה לזה ואפי' בעת השראה בנוב וגבעון מ"מ לא הוי מקום קבוע כ"כ לאסור במת יחיד וא"כ למ"ד זו וזו שילה מנ"ל היתר במה בנוב וגבעון כיון דהיו שם השראת השכינ' ובמת ציבור לקרבנות ציבור מנין דמותר ליחיד להקריב בכל מקום שירצ' ועוד להאי מ"ד דזו וזו שילה וע"כ יש אחריה היתר כדמוכח מקראי וכמש"כ התוס' ז"ל וא"כ מנ"ל דאין היתר אחרי ירושלים בשלמא למ"ד נחלה זו ירושלים משמע נחלת עולמים דאין אחרי' היתר עוד אפי' לאחר חורבנה אבל למ"ד זו וזו שילה דילמא כי היכי דאחר שילה הותרו הבמות ה"נ לאחר ירושלים יהי' היתר ובמגיל' גבי הא דאמר ר' יצחק שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמה"ז אמרי' דטעמי' דאיתקש נחלה למנוח' מה מנוחה יש אחרי' היתר אף נחלה יש אחרי' היתר וקדוש' ראשונ' קידשה לשעת'

ולא קידש' לע"ל משמע דמ"ד אין אחרי' היתר הוא משום דמיקרי' נחלה משמע נחלת עולם. וא"כ למ"ד זו וזו שילה מנ"ל דאין אחריה היתר ובשלמא למ"ד קדוש' ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל ומקריבין אע"פ שאין בית א"ש דאין אחריה היתר כיון דבקדושתה קיימי אבל למ"ד לא קידש' לע"ל אמאי אין אחריה היתר וכמש"כ התוס' ז"ל שם בשם הר"ר חיים ז"ל דאפילו למ"ד לא קידש' לע"ל מ"מ הבמות אסורות: ולזה י"ל דאפי' למ"ד קדושת הבית לא קידש' לע"ל להקרבה מ"מ בהא מודו כ"ע דהמקום הזה הוא לבדו נתקדש לבית מקדש אל ואסור לבנות בית במקום אחר וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' בית הבחיר' וכמבואר במקראי קודש זאת מנוחתי כו' ונאמ' בנה בניתי כו' מכון לשבתך עולמים וכיון דנאסר מקום אחר לרבים ה"ה דליחיד נאסר להקריב במקום אחר עד יכונן וישיב כו'. ומ"מ לענין מעשר שני הי' נרא' דלמ"ד קדושת הבית לא קידש' לע"ל מעשר נאכל בכל מקום כמו בשעת היתר במה כיון דליכא בירה להעלותו שמה והתוס' ז"ל ברישׁ ביצה לא כת' כן אלא אפי' אי לא קידש' לע"ל צריך פדיון ולדידי צ"ע וע' בחי' יבמות פרק הערל הארכתי בענין זה וע' בירושלמי סוף פ"ק דמגילה:

ולענין קושין קמייתא מנ"ל היתר בימי נוב וגבעון למ"ד זו וזו שילה צ"ל דנוב וגבעון וודאי לאו בכלל מנוחה ונחלה הם כיון דלא הי' מקום קבוע אלא לפי שעה משא"כ שילה דמיקרי ג"כ בית כמו שנאמר ותביאהו בית כו' אבל נוב וגבעון לא נקראין אלא אהל כמו שנאמר ואהיה מתהלך מאהל כו' ע"כ לא נאסרו הבמות אז ומסברא קים לי' הכי וכדמוכח מקראי דכן הי' דעת הנביאים הראשונים בשעת בנינם הבתים האלו. השי"ת יזכינו לראות בעינינו ציון בשובו במהרה בימינו אמן:

דף קיט:

גמרא בשלמא למ"ד זו וזו שילה כו' אלא למ"ד זו וזו ירושלים בשלמא נחל' זו נחלת עולמי' כו' הא דאיצטריך לפרושי הכא תרווייהו מנוח' ונחלה בין בשילה בין בירושלים אע"ג דכבר פליגי תנאי לעיל ואיכא מאן דדריש מנוחה ונחלה בין בשילה בין בירושלים י"ל דלהני תנאי דלעיל דדרשי להו בתרתי שילה וירושלים סגי בסימנא בעלמא ואיכא למימ' נחלה זו שילה דפלגו נחלות וכן מנוחה דנחו מכיבוש וכן בירושלים אשכחן דמיקרי נחלה כמש"כ היתי' לי כו' וכן נקראת מנוח' זאת מנוחתי כו' אבל למאן דדריש לתרווייהו אחדא תרתי למה לי ע"כ לאשמועינן דדווקא בחדא מיירי למר בשילה ולמר בירושלים ובשלמא בשילה איכא משמעותא לתרווייהו חילוק נחלות ומנוחה מכיבוש אבל מ"ד זו וזו ירושלים ע"כ משמע לי' טפי ירושלים משילה (בשלמא) מדשבק שילה בהיתר במה ודריש לירושלים להכי קאמר אמאי משמע לי' יותר ירושלים משיל' בשלמא

נחל' משמע נחלת עולמים להכי מסתבר דעלה קאי איסור במה משום דירושלי' היא נחלת עולמים אלא מנוח' מאי משמעותא ומשני מנוחת הארון כמו שנאמר קומה ה' למנוחתך וזה הוא מקום המקודש מאז כמש"נ כסא כבוד כו' ע"כ מסתבר דאיסור במה לא נאמר אלא אירושלי' דזה הוא בית אלהים לעולם אבל שילה ג"כ בכלל היתר הי' וע' מש"כ לעיל לדקדק להאי מ"ד:

שם תוס' בד"ה הקדישן כו' וכ"ת דאיצטריך לחובות ולקרבנות ציבור הא איכא לאו הבא מכלל עשה ע' מש"כ לעיל דף קי"ד דיש לאו בקרבנות ציבור בבמה מקרא דלא תוכל לזבוח וכן משמע ברש"י ז"ל שם:

שם בא"ד ונראה דמיירי בעולת במת יחיד כו' ואפילו הכניס' לפנים דקלטוה מחיצית אפ"ה אם חזר והוציא' ושחט פטור מדבריו נרא' דהא דאמר ר"א אם הכניסה לפנים קלטוה מחיצות היינו אפי' אם הכניס' וחזר והוציא' מחיים וברש"י ז"ל לקמן (לא) משמ' הכי אלא דווקא הכניסה לאחר שחיטה ושם יתבאר:

שם גמרא אמר רמב"ח ל"ש כו' לפי נוסחא דילן איכא תרי לישנא לרמב"ח לל"ק אמר ל"ש אהא דבבמ' קטנ' אין חיצוי היינו דווקא דאקרבינהו בבמה קטנה אבל אקרבינהו בבמה גדול' יש חיצוי וה"ה כל הני מילי דנהיגי בבמ' גדולה ואותבי' רבה מהא דתניא חזה ושוק בקדשי במה גדולה ואין חזה ושוק בקדשי במה קטנ' משמע דכל שהוקדש לבמה קטנ' אם שחטו בבמה קטנ' לפירש"י ז"ל אפי' הקריבו בבמה גדול' אין חזה ושוק וה"ה שאר מילי ומשני אימא ואין נוהגין בבמה קטנ' אבל בבמה גדול' אפי' קדשי במה קטנ' יש חזה ושוק ואידך לישנא אמר רמב"ח ארישא דבבמה גדול' יש חיצוי ל"ש אלא קדשי במה גדול' שהוקדשו לגדולה אבל קדשי במה קטנ' שהקריבן בגדול' אין חיצוי ומייתי לי' סייעתא מהא דתניא אין חזה ושוק נוהג בקדשי במה קטנ' משמע אפי' הקריבן בגדול' ודחי אימא אין נוהגין בבמה קטנה ופליגא דר"א כו' היינו לאיכא דאמרי אבל ללישנא קמא היינו דר"א ויש לדקדק לאיכא דאמרי מ"ש דכהן ובגדי שרת איצטריך דכי תעלה על דעתך דזר קרב למזבח ומ"ש דחיצוי בדמים וחזה ושוק אינו נוהג כמו בבמה קטנ' ובהא י"ל דבאמת גם כהונ' לא בעי בקדשי במה קטנ' אפי' הקריבו בבמה גדול' בשעת היתר במה אבל גירסת רש"י ז"ל הוא באופן אחר דתרתי לישנא קאי ארישא הא דבבמה גדול' יש חיצוי וליל"ק ל"ש אלא קדשי במה גדול' היינו שהקדישן להקריבן בבמה גדול' אבל קדשי במה קטנ' אע"פ שהקריבן בבמה גדול' אין חיצוי ומתיב רבה מהא דתניא חזה ושוק נוהג בבמה גדול' כו' משמע אפי' קדשי במה קטנ' ומשני אימא נוהגין בקדשי במה גדול' כו' ואיכא דאמרי ל"ש אלא בזמן במה גדול' היינו בשעת איסור

הבמות הוא דיש חיצוי אבל בזמן במה קטן' היינו בשעת היתר הבמות אפי' קדשי במה גדול' אין חיצוי באלו הקדשים שמקריבין בזו ובזו אבל קדשים שאין קריבין אלא בבמה גדול' כמו קרבנות ציבור וודאי יש חיצוי ושאר מילי ואיכא למידק להאי לישנא חדא לישנא דמתני' מה בין במת יחיד לבמת ציבור משמע דהחילוק הוא בין במת יחיד לבמת ציבור והכל בשעת היתר במה דבשעת איסור אמאי קרי לה במת ציבור כיון דנאסרו הבמות לכל הוי לי' למיתני מה בין שילה וירושלים לנוב וגבעון ואי תימא דאקרבנות ציבור קאי דאפי' בזמן נוב וגבעון נוהגין בהן כל הני דיני בבמה גדול' א"כ רמב"ח נמי הוי לי' למימר הכי ל"ש אלא בקרבנות ציבור דאין קריבין אלא בבמה גדול' אבל קדשים דקריבין בזה ובזה אין חיצוי ואמאי קאמר ל"ש אלא בזמן במה גדול' ומתני' לא מיירי בהכי ועוד דא"כ כל הני דיני דמתני' לא נהיגי בבמה גדול' אלא בקרבנות ציבור כדמפרש חזה ושוק בזמן במה גדול' והיכי מצינן לפרושי הכי אינך מילי קרן וכבש כו' בבמה גדול' כו' כיור וכנו בבמה גדול' כו' דתני להו בהדדי אטו ג"כ בזמן במה גדולה קאמר אבל במה גדול' דנוב וגבעון ליכא כבש ויסוד כו' וכיור וכנו והא א"א לומר כן כיון דקרבנות ציבור קריבין התם וודאי צריך מזבח כתיקונו וכיור וכנו ועוד דא"כ זר יכנס לפנים מן הקלעים ועובד עבודה והרי קדושת לפנים מן הקלעים הי' גם בנוב וגבעון כדתנן קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים אלא דבהא ברייתא דמייתי הש"ס לקמן דברים שבין במה גדולה לקטנה כו' חשיב עוד בתוספתא פסול יוצא בבמה גדולה ואין יוצא בבמה קטנה. וע"ז יקשה הא בבמה גדולה נמי אין פסול יוצא בקדשים קלים כדתנן קדשים קלים נאכלין בכל ערי ישראל וא"כ אין חילוק בין במה גדולה לקטנה לענין יוצא אם לא דקאי אקדשי קדשים דנפסלים אם יצאו חוץ לקלעים ועי' רש"י לקמן בד"ה מה יוצא כשר בבמה קטנה שהרי כשירה בלא מחיצות. ומאי אירי' במה קטנה אפילו בבמה גדולה ליכא פסול יוצא בקדשים קלים ועי' רש"י ז"ל במנחות ד' כ"ה שכ' דיוצא הותר בבמה דאין קלעים בנוב וגבעון. וכבר תמה ע"ז בתוס' שם מהא דתנן הכא קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים וע"כ בקדשים קלים הוא דקאמר דליכא פסול יוצא ומ"מ לשון התוספתא דמחלק ביוצא בין במה גדולה לקטנה צ"ע ועוד יש לדקדק להאי לישנא הא דקאמר ופליגא דר"א דאמר דקלטוה מחיצות והיכי שייך פלוגתא בזה אטו רמב"ח קאמר דלא קלטוה מחיצות הא איהו אמר דאפי' גופייהו דינן שוה לבמת יחיד ואין נוהגין בהם כל דינין אלו ואלישנא קמא הוי ליה למימר ופליגא דר"א וס"ל דלא קלטוהו מחיצות ועיין רש"י בד"ה שהכניסה כו'. ע"כ נראה יותר גירסא אשר לפנינו וכן נראה מדברי התוס' ז"ל בד"ה אין מנחה בבמה דס"ל כנוסחא דילן שכ' דכ"ע מודו דבקדשי

במה גדולה יש חיצוי ולגירסת רש"י ז"ל הא לאיכא דאמרי אפילו בקדשי במה גדולה אין חיצוי בשעת היתר במה דליכא למימר דקדשי במה גדולה דקאמרי היינו קרבנות ציבור דלא קרבי אלא בבמה גדולה דלצבור מנחה ג"כ קריבה אפילו בשעת היתר במה וכדאמרינן דאקריב עומר והדר אכול והיינו בשעת היתר במה בגלגל. ועוד יתבאר בזה לקמן סוף מכילתין:

שם גמרא עולת במת יחיד שהכניסה לפנים קלטוה מחיצות לכל דין במה גדולה ופירש"י ז"ל שהכניסה לאחר ששחטה וכן פירש לקמן בבעיא דר' זירא הכניסה והוציאה לחוץ כו' הכניסה אחר ששחטה נראה דמשמע ליה הכי דמחיים לא שייך קליטה ולאחר שחיטה דראוי להקרבה שייך קליטה כיון דנכנס למחיצה. ועוד דמדמי לה לפלוגתא דרבה ורב יוסף בשחיטת דרום אם עלו מהו שירדו ואי בעיא דר' זירא בכניסה מחיים מה ענין זה להא דרבה ורב יוסף דאיירי בקליטות המזבח לאחר שחיטה ומחיים לא שייך קליטה במזבח וכדתנן לעיל עולה שעלתה חי' כו'. ולפ"ז הא דמיבעי ליה לר"ז כיון דעיילא קלטה מחיצה והוי כעולה ששחטה מתחילה בבמה גדולה ואם הוציאה לחוץ נפסלה. או דילמא כיון דהדר הדר וחזרה לדין עולת במה קטנה. אבל מדברי רש"י ז"ל לא משמע הכי וכמש"כ מי נהוג בה דין קדשי במה גדולה משמע דלא מיפסלא ביוצא. אלא מיבעי ליה אי יש לה דין קדשי במה גדולה או כיון דהדר הדר וחזרה לדין קדשי במה קטנה. וקאמר לאו היינו פלוגתא דרבה ורב יוסף בקדשים ששחטן בדרום אם עלו מהו שירדו. רבה אמר ירדו דלא קלטי' מזבח ורב יוסף אמר לא ירדו כך היא גירסת רש"י ז"ל. ויש לדקדק היכי מדמי פלוגתא דרבה ורב יוסף דפליגי בעלו אם ירדו לבעיא דר' זירא לרב יוסף דאמר לא ירדו וודאי ליכא למיפשט להוציאה לחוץ דרב יוסף לא קאמר דלא ירד אלא כשהוא על המזבח ור ז מיבעי בהוציאה לחוץ ובכה"ג אם ירדו לכ"ע לא יעלו וכן לרבה דאמר ירדו הוא משום דכמאן דחנקינון דמי דהשחיטה היה בפסול. אבל הכא השחיטה היתה בהכשר אח"כ כשהכניסה קלטוה מחיצות להקריבן בגדולה בהכשר ג"כ וא"כ לא מהני אפילו הוציאה לחוץ כיון דכבר חל עליה דין במה גדולה וצריך להחזירה. וכן הא דקאמר מילתא דפשיטא ליה לרבה ור"י מיבעי ליה לר' ינאי איברי עולות במת יחיד אם עלו מהו שירדו. גם בזה יש לדקדק מאי מיבעי לי' אם ירדו הא דינן לכתחילה שיעלו דקלטוה מחיצות. ולזה י"ל דע"כ לא אמרינן דקלטוה מחיצות ונעשית קדשי במה גדולה היינו היכא דהכניסה קודם זריקה דקלטוה מחיצות לזרוק כדין במה גדולה אבל אם גם הזריקה היה בבמה קטנה תו לא קלטוה מחיצות ופסולין הם למזבח כמו קדשים ששחטן בדרום ומד' רש"י ז"ל נראה דלא גרס הא דהיכא דלא

משלה בהן האור כו' וא"כ בעיא דר' ינאי לא שייכא בדר"א אי קלטוה מחיצות. אבל במעילה ד' ד' מייתי להאי בעיא בדר"א ומייתי התם תחילה הא דר"א דאמר הכניסה לפנים קלטוה מחיצות ומיבעיא לי' לר"א עולת במת יחיד שהכניסה לפנים עלו מהו שירדו וע"כ צריך לפרש התם שהכניס' מחיים ושחטה בדרום וכיון דקלטוה מחיצות מיבעי ליה עלו מהו שירדו ומסיק התם דשפיר מיבעי ליה בין לרבה בין לרב יוסף ע"ש. והכא לא מסיק הכי אלא קאמר מילתא דפשיטא ליה כו' מיבעי ליה לר' ינאי ועפ"ז לא הבנתי לשון רש"י ז"ל שכ' דבמעילה נמי הכי גרס לה. אבל לא בדברי ר' ינאי אלא בר"א ולפי הנ"ל לאו בחדא גוונא הוי בעיא דר"י הכא עם בעיא דר"א במעילה אבל הא דמדמי בעיא דר"ז לפלוגתא דרבה ורב יוסף לגירסת רש"י ז"ל צ"ע. ועיין צאן קדשים ז"ל:

אבל התו' ז"ל גרסי בפלוגתא דרבה ורב. יוסף ירדו מהו שיעלו ופירשו דבמעילה פליגי עלו מהו שירדו ובלא משלה בהן האור והכא פליגי ירדו מהו שיעלו היינו במשלה בהן האור. ולפ"ז אתי שפיר קצת הא דאמר לאו היינו פלוגתא דרבה ורב יוסף דרב' דאמר דלא יעלו אחר שירדו ולא קלטי' מזבח להחזירו ה"נ הוציאה לחוץ בטלה קליטת המחיצ' ואין מחזירו אבל לפי גירסא זו ג"כ קשה דהתם שפיר פליגי דבכל הפסולין אם משלה בהן האור אפי' ירדו יעלו ובקדשים ששחטן בדרום פליגי משום דכמאן דחנקינון דמי. אבל הכא בעיא אחריתי היא אי קלטוה מחיצות וצריך להחזירה ולהקריב בבמה גדולה וכש"כ לפי מש"כ התוס' דהכא מיירי בהכניסה חי' מה ענין לפלוגתא דרבה ורב יוסף. ובשלמא בעיא דר"א היינו במעיל' אתי שפיר ובנכנסה לפנים ושחטה בדרום מיבעי לי' כמש"כ התוס' ז"ל שם. אבל בעיא דהכא בהוציאה לחוץ קשה מאוד היכי מדמי לפלוגתא דרבה ורב יוסף. ולענין מאי כתבו התוס' הכא דמיירי בהכניסה חי'. והצ"ק ז"ל כתב דהכניסה חי' ושחטה בפנים והוציא' ושחיטה בפנים הוי כמו משלה בהן האור דאפי' ירדו יעלו ה"נ צריך להחזיר' אחר שיצאת. ודברים רחוקים הם לדמות שחיט' בפנים למשלה בהן האור. ויותר הי' נרא' דמיבעי לי' בהוציאה לחוץ ושחטה בחוץ ומיבעי לי' אי קלטוה מחיצות להחזיר' לפנים גם אחר שחיטה בחוץ או לא והיינו דקאמר תיבעי לרבה כו'. אבל מחיצה אע"ג דלא חזי ליה קלטי' דלפשטי' דשמעתא יקשה אמאי קרי ליה לא חזי ליה כיון דקלטי' מחיצות ונעשה קדשי במה גדולה אבל לפי הנ"ל ניחא קצת דלא חזי ליה כיון ששחטה בחוץ. אבל גם זה אינו מיושב דא"כ היכי מדמי קליטת מחיצה למשלה בהן האור על המזבח הא אפילו קדשים גמורים כשנפסלו אין מעלין אותן לכתחילה וכי זה ע"י שנקלטו במחיצה עדיפא. כיון דנפסלו בשחיטת חוץ היכי ס"ד להחזירן. ועדיין צ"ע בזה ולא זכיתי כעת להבין הלכה זו על בורי' השם יאיר עיני:

שם תוס' בד"ה בעי ר"א כבר כתבתי לדקדק בדבריהם ז"ל. אבל סוף דבריהם ז"ל ולפי גירסא זו גרסינן בסמוך כו' עד סופן המה סתומים ועלומים ומה לשון ראשון דקאמרי וגם האיכא דאמרי נראה לעין שיש איזה חסרון בדבריהם. ועיין בבה"ז וצ"ק שפי' בדוחק. ואי לאו דמיסתפינא עניתי חלקי גם אני ויתבארו דבריהם ז"ל כמין חומר ונראה דגירסתם הי' בבעיא דר' ינאי איברי עולת במת יחיד כו' ירדו מהו שיעלו איכא דאמרי היכא דלא משלה בהן האור לא תיבעי לך כי תיבעי לך היכא דמשלה בהן האור. ולזה כתבו דלגירסתם לעיל בפלוגתא דרבה ורב יוסף ירדו מהו שיעלו ע"כ בבעיא דר' ינאי נמי הכי גרסינן ולז"כ אבל ללשון ראשון דמיבעי ליה בלא משלה בהן האור הלא פשיטא דאפי' שאר פסולין ירדו לא יעלו ומאי מיבעי לר' ינאי ולז"כ ושמא כיון ששחטן בהיתר לכ"ע היכא דמשלה בהן האור יעלו ומיבעי ליה בלא משלה בהן ולא דמי לשאר פסולין כיון דהשחיטה היתה בהיתר ולז"כ וצריך לומר דהא דקאמר מילתא דפשיטא ליה לרבה ור"י מיבעי ליה לר' ינאי היינו לאיכא דאמרי דמיבעי ליה במשלה בהן האור ומדמי להו לשחיטת דרום ושפיר קאמר מילתא דפשיטא כו' מיבעי ליה לר' ינאי. אבל ללשון ראשון דמיבעי בלא משלה בהן האור ומשום דנשחט' בהיתר בחוץ לא שייכא כלל בעיא דר' ינאי לפלוגתא דרבה ורב יוסף דפלוגתייהו הוא במשלה בהן האור ואם ירדו מהו שיעלה. ובעיא דר' ינאי הוא בלא משלה בהן האור ומשום דנשחטה בהיתר בחוץ ואתו דבריהם ז"ל כפשטן בלי שום דוחק:

דף קכ.

גמרא כאן בקדשי במה גדולה כאן בקדשי במה קטנה. פירש"י ז"ל קדשי במה גדולה אע"ג דאקריב בבמה קטנה בעינן יום וצריך לדקדק אי לכל הדינים שבין במה גדולה לקטנה כן. ואם הוקדשו לבמה גדולה והקריבן בקטנה דכשר הוא אבל אי דווקא כהן ורחוץ ידים וכל שאר דיני במה גדולה. והי' נראה דזה תליא בנוסחת הברייתא לעיל אי גרסינן חזה ושוק נוהג בבמה גדולה ואין חזה ושוק נוהג בבמה קטנה. משמע דבבמה גדולה נוהג חזה ושוק אפילו בקדשי במה קטנה ואינו נוהג בבמה קטנה אפילו קדשי במה גדולה. ואי גרסינן חזה ושוק נוהג בקדשי במה גדולה ואינו נוהג בקדשי במה קטנה הוי איפכא דבקדשי במה גדולה נוהגין כל אלו הדינים אפילו הקריבן בבמה קטנה ואין נוהגין בקדשי במה קטנה אפילו הקריבן בגדולה. וא"כ ר"א דרמי קראי אהדדי ע"כ ס"ל כאן בחולין כאן בקדשים דלדידי' דגרס בברייתא חזה ושוק נוהג בבמה גדולה ואינו נוהג בקטנה א"כ אין חילוק בקטנה עצמה בין קדשי במה גדולה או קטנה. אלא העיקר הוא המקום דבבמה גדולה בכל הקדשים שמקריב בה נוהג כל הדינים ובבמה קטנה

אינו נוהג בכל הקדשים אלא דאין זה מוכרח ומסתבר דקדשים שהקדישן לגדולה נהי דכשירים גם אם הקריבן בקטנה מ"מ נוהג בהן כל הדינים שנתחייבו בשעת הקדישן. ובאמת יש לדקדק היכי הקריבו קדשי במה גדולה לכתחילה בקטנה הא במתניתין פטור תנן אבל אסור וכמש"כ רש"י ז"ל במתניתין דאסור לשנות ועוד דא"כ ליעכבו בהו כל דיני במה גדולה דליבעי מזבח וקרן וכבש כו' ולא אשכחן בקראי התם שעשו כן. וכן משמע פשטא דמתניתין אם הקריבן בקטנה פטור וכשר היינו אפילו הקריבן זר ושאר דיני במה קטנה ג"כ כשר ומ"ש לילה דמעכבי בקדשי במה גדולה שהקריבן בקטנה יותר משאר דיני במה גדולה וצ"ע יותר:

ולגירסת רש"י ז"ל דאיכא דאמרי דרמב"ח לעיל דבבמה גדולה עצמה אין נוהגים כל הדינים ע"כ צריך לומר דדין לילה נוהג גם בבמה קטנה דהא לדידי' אין חילוק בין קדשי גדולה לקטנה:

ומהא דגדעון הקריב בלילה לא מייתי ראיה משום דהתם הוראת שעה היתה והכי אמרינן בתמורה ד' כ"ח ח' דברים הותרו בפרו של גדעון חוץ ולילה כו' אלא דיש לדקדק בלשון המקרא התם שכתוב שם שופטים ו' ויהי כאשר ירא מפני בית אביו כו' לעשות יומם ויעש לילה משמע דלא נאמר לו בפירוש לעשות בלילה והיה פנאי לעשות ביום וא"כ היתר לילה לא נאמר לו ע"פ הדיבור וע"ש רש"י ז"ל ד' י"ו לעיל בד"ה מה להצד השוה כו' וקראי נמי מוכח בגדעון ומנוח ושמואל שהקריבו בבמה עכ"ל. ואין זה מובן דהא גדעון ומנוח בשעת איסור במה היה וע"פ הדיבור עשו כן. אם לא לר"ש דאמר לעיל זו וזו ירושלים ויחידאה היא ודו"ק. ועי' בירושלמי מגילה דר"א רמי להני קראי ומוקי להו כאן בחולין כאן בקדשים ע"ש:

שם גמרא וקמיפלגי בדרי"הג כו'. עי' מש"כ לעיל דף קט"ו בזה:

שם גמרא מומין וזמן בגדולה ובקטנ' והא דמומין פוסלין בבמה הוא בקרבן ובעובד אפילו זר כמבואר לעיל בריש פ"ב מה להצד השווה שבהן היינו בע"מ וטמא שכן לא הותרו בבמה. ויש לדקדק הא משמע לעיל דעו"ג בזמה"ז רשאי לעשות כן היינו להקריב בבמה אפילו בע"מ כל שאינו מחוסר אבר וכדאמרינן בעלמא לדידן הוי מומא ולדידהו לא הוי מומא וא"כ מה שנא' באמור בפרשה גבי פסול מומין ומיד בן נכר לא תקריבו אלה ע"כ דווקא בבמת ציבור מקום מזבח ה' קאמר דבבמת יחיד לא נאסר להם אלא מחוסר אבר והשתא מנ"ל דלישראל נאסר בע"מ בבמת יחיד ולא קאי בהיתרא דקודם הקמת המשכן דלא נאסר בע"מ. וצ"ל דהא דהזהיר הכתוב להקריב בע"מ לישראל נאמר אזהרה זו דגם מיד בן נכר אסור להקריב בע"מ וישראל מוזהר בכל קרבן בין במקדש בין

בבמה אבל בן נח לא הוזהר ע"ז ובהיתר הראשון קאי. ולא מצאתי כעת בדברי הרמב"ם ז"ל להאי דינא דבן נח יכול להקריב בבמה דידהו בע"מ כל שאינו מחוסר אבר ועי' לעיל בהא דאיצטריך רבא לקורבנא דאמי' דשבור מלכא למיתי ציבי חדתי דומיא דמזבח ולפי הנ"ל נהי דלישראל בעינן ציבי חדתי אבל לבן נח מנ"ל לפי מש"כ לעיל משמעות לשון הרמב"ם ז"ל דעצים שנשתמשו בהן הוי כעצים שנמצא בהם מום ועי' מש"כ לעיל בזה:

שם גמרא מה יוצא כשר בבמה. פירש"י ז"ל בבמה קטנה כו' משמע דבבמה גדולה יש פסול יוצא וכמו שהבאתי לעיל ד' התוספתא ג"כ חוץ למקומו בבמה גדולה ואין חוץ למקומו בבמה קטנה. ויש לדקדק דהא ליכא פסול יוצא בקדשים קלים גם בבמה גדולה דהא אין מחיצה לאכילתן וא"כ אי גמרינן לן מיוצא בבמה גדולה נמי לא ליפסל לן כמו יוצא וצ"ל דמ"מ איכא פסול יוצא בדם גם בקדשים קלים בבמה גדולה וכיון דלן הדם פסול ה"ה לן בשר פסול ועי' בתוספות י"ט פ"ג דמנחות משנה ג' שכתב דהא דאמרינן בעלמא דיוצא הותר בבמה היינו בבמה גדולה דנוב וגבעון ובק"ק ולא משמע הכי בשמעתין וא"כ בבמה גדולה איכא נמי פסול יוצא ומחשבת חוץ למקומו בדם אלא דצ"ע הא אפילו קדשי במה גדולה אם הקריבן בקטנה כשירים וא"כ אפשר דלא מיפסלי ביוצא ג"כ וכבר כתבתי לעיל בבעיא דר"ז בעולה שהכניסה לפנים דקלטוה מחיצות ולא מיפסלי ביוצא אפילו לאחר שחיטה לפירש"י ז"ל וכ"ז בקדשים הראויין בזה ובזה אבל קדשים דלא קרבי אלא בבמה גדולה כמו קרבנות ציבור וודאי מיפסלי ביוצא ובהו תנן קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים דבבמה קטנה לא אשכחן קדשי קדשים הנאכלין ודו"ק:

ועיין בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל שפי' טמא דמתניתין היינו דאסור לעבוד בטומאה וכ' דכן פי' בגמרא ועי' תוס' יום טוב ז"ל שתמה ע"ז דלא נמצא בגמרא וכן המשנ"למ ז"ל מהל' ק"פ נסתפק בזה אי טמא פסול בבמה והדבר מבואר לעיל ריש פ"ב דטמא פסול בבמה וכדאמרינן מה להצד השוה טמא ובע"מ שלא הותרו בבמה וכ"כ הבה"ז ז"ל:

הדרן עלך פרק פרת חטאת וסליקא לה מסכת זבחים